

Kulturološko-tekstne značajke Drugoga novljanskog brevijara na primjeru njegova sanktorala

Vitković, Zrinka

Doctoral thesis / Disertacija

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:527626>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet hrvatskih studija
Poslijediplomski doktorski studij kroatologije

Zrinka Vitković

**KULTUROLOŠKO-TEKSTNE ZNAČAJKE
DRUGOGA NOVLJANSKOG BREVIJARA
NA PRIMJERU NJEGOVA
SANKTORALA**

DOKTORSKI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Antonija Zaradija-Kiš

Zagreb, 2021.

University of Zagreb

Faculty of Croatian Studies
Postgraduate Doctoral Study in Croatology

Zrinka Vitković

**CULTURAL AND TEXTUAL ASPECTS
OF THE *SECOND NOVI BREVIARY*
ON THE EXAMPLE OF HIS
SANCTORALE**

DOCTORAL THESIS

Supervisor: prof. dr. sc. Antonija Zaradija-Kiš

Zagreb, 2021.

BILJEŠKA O MENTORICI

Antonija Zaradija-Kiš studij slavistike i magisterij završila je na pariškome sveučilištu Sorbonne – Paris IV. Doktorirala je u Zagrebu 1993. godine na Filozofskome fakultetu s filološkom paleoslavističkom temom iz liturgijske književnosti: *Knjiga o Jobu u hrvatskoglagoljskoj književnosti* (1997.).

Znanstveni rad započela je u Staroslavenskome institutu u Zagrebu. Od 2000. godine zaposlena je kao znanstvena savjetnica u trajnome zvanju u Institutu za etnologiju i folkloristiku. Surađivala je na projektima: *Rječnik crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije*, *Genološki aspekti folkloristike*, *Pitanja usmene i pučke poetike*, *Genološki aspekti usmene i pučke tradicije* te *Hrvatska nematerijalna kulturna baština, društveni identiteti i vrijednosti*. Od 2008. godine voditeljica je projekta *Kulturna animalistika: književni, folkloristički, etnološki i kulturnoantropološki prilozi*. U znanstveno-nastavno zvanje naslovnoga redovnog profesora na Hrvatskim studijima izabrana je 2007. godine gdje je od 2002. godine nositeljica i izvoditeljica kolegija *Hrvatska književnost srednjovjekovlja* i *Hrvatski glagolizam*, a od 2010. godine kolegija *Kulturna animalistika*.

Autorica je pet autorskih i triju uredničkih knjiga među kojima su *Kulturni bestijarij* (2007.) i *Književna životinja (Kulturni bestijarij: II. dio, 2012.)* ušle u skupinu 20 najljepše oblikovanih hrvatskih knjiga. Napisala je oko 150 znanstvenih i stručnih radova iz paleoslavističkoga, književnopovijesnoga, folklorističkoga i kulturnoanimalističkoga područja. Sudjelovala je na 90-tak znanstvenih skupova u Hrvatskoj i inozemstvu. Surađivala je u izradi *Rječnika crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije* i *Hrvatske književne enciklopedije*.

Članica je nekoliko domaćih i stranih kulturnih društava te utemeljiteljica *Kulturnoga centra sv. Martin – Hrvatska*, ogranka *Europskog kulturnog centra sv. Martin iz Toursa* u kojemu je znanstvena i stručna savjetnica za područje hrvatske svetomartinske baštine.

ZAHVALE

Zahvaljujem svim institucijama koje su odobrile objavu materijala digitaliziranoga za potrebe mog rada (Hrvatskome državnom arhivu, Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te Narodnome muzeju i galeriji Novi Vinodolski). Posebno zahvaljujem novljanskome župniku Hrvoju Poljaku koji je, u ime Riječke nadbiskupije kao vlasnika *Drugoga novljanskog brevijara*, odobrio digitalizaciju njegova sanktorala i kalendara. Zahvaljujem i dr. sc. Marici Čunčić, tadašnjoj ravnateljici Staroslavenskoga instituta, koja mi je, za potrebe latiničke transliteracije teksta sanktorala, odobrila pristup digitalnoj inačici kartičnoga, ćirilicom pisanoga teksta *Drugoga novljanskog brevijara*.

Svojoj mentorici zahvaljujem na svim poticajima, dobronamjernim kritikama i stručnim savjetima tijekom naše uspješne suradnje.

Zahvaljujem pisarima *Drugoga novljanskog brevijara*, napose popu Martincu koji je svoju kaligrafsku vještinu, ali i ljubav prema svojoj domovini, utkao u ovaj vrijedan spomenik pisane riječi u Hrvata.

Najljepša hvala mojemu suprugu Tomislavu na razumijevanju i podršci svake vrste, kao i mojoj djeci, Filipu i Evi, koji su mi vječna inspiracija. Upravo njima sam svojim radom željela pokazati koliko je važno čuvati našu hrvatsku baštinu potičući ih da kroz život nose svijest o svojem kulturnom identitetu i snazi kojom nas prožima, svakoga ponaosob.

SAŽETAK

Svrha mojega istraživanja produbljuje je i usustavljuje saznanja o pisarskoj praksi u kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagoljičkim liturgijskim kodeksima (rukopisnim knjigama) na primjeru *Drugoga novljanskog brevijara* (1495.). Glavni cilj istraživanja predstavlja utvrđivanje i opisivanje sredstava vizualne organizacije teksta njegova sanktorala (118 folija, odnosno 472 stupca teksta). Elemente pisarske prakse koju sam prepoznala u *Drugome novljanskom brevijaru* usporedila sam sa dosadašnjim saznanjima iz literature te praksom koju sam prepoznala analizirajući određene elemente organizacije teksta u dvama brevijarima toga vremena: *Drugome beramskom* i *Mavrovu brevijaru*. Komparativnim dijelom istraživanja definirala sam mjesto *Drugoga novljanskog brevijara* među ostalim kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagoljičkim brevijarima produbljujući ujedno i saznanja o pisarskoj praksi primijenjenoj u njima.

Zbog kulturološkoga karaktera istraživanja, izučavanju sredstava koje su pisari-glagoljaši koristili u oblikovanju *Drugoga novljanskog brevijara* pristupila sam kroz prizmu odnosa teksta s njegovim naručiteljem i pisarom. U istraživanju sam se vodila saznanjima s područja: povijesti, sakralne arhitekture i umjetnosti, povijesti knjige, knjižničarstva, kodikologije, paleografije, grafetike, lingvistike, liturgike i hagiografije. Rad sam podijelila na tri cjeline: 1) pregled kulturno-povijesnoga djelovanja samostana Blažene Djevice Marije na Ospu kod Novoga Vinodolskog (naručitelj), 2) pisarska djelatnost u skriptoriju popa Martinca (pisar), 3) tekstna analiza sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* (tekst).

Kulturno-povijesni pregled svakodnevnoga života novljanskih pavlina u samostanskome kompleksu na Ospu potkrijepila sam analizom sadržaja jedne latinske i pet glagoljičkih listina koje sam transliterirala. Time sam potvrdila gospodarsku stabilnost samostana koju je pavlinima omogućio njihov glavni darivatelj: knez Martin Frankapan. Doprinos pavlina hrvatskoj kulturnoj baštini predstavila sam formirajući svojevrsnu zbirku sačuvanih primjeraka njihove umjetničke ostavštine s područja sakralne arhitekture i umjetnosti te pravnih spisa. Predstavila sam strukturu i smještaj fonda samostanske knjižnice te, uz *Drugi novljanski brevijar*, jedine primjerke njezinih sačuvanih kodeksa: zbirku propovijedi *Blagdanar* popa Andrija i samostanski kartular *Liber copiarum M[onasterium] N[oviensis]*.

Uvid u pisarsku djelatnost u grobničkom skriptoriju, u kojemu je pop Martinac s još četiri pisara-pomagača priredio *Drugi novljanski brevijar*, temeljila sam dijelom na sadržaju

triju zapisa popa Martinca, a poglavito na saznanjima o pisarskoj praksi koju sam prepoznala analizirajući tekst jedinoga sačuvanog brevijara navedene pisarnice.

Tekstnom analizom sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* obuhvatila sam: 1) vizualnu organizaciju teksta, 2) sadržaj teksta, 3) latiničku transliteraciju glagoljičkoga izvornika. Analizu vizualne organizacije teksta provela sam na tri razine obuhvativši: 1) kodikološki opis *Drugoga novljanskog brevijara* u cijelosti, 2) organizaciju teksta na stranicama sanktorala, 3) opis paleografskih osobina teksta sanktorala i grafetičkih sredstava korištenih u njegovoj organizaciji. Analizu elemenata vizualne organizacije teksta provela sam i na *Drugome beramskom te Mavrovu brevijaru*. Ukupne rezultate navedenih analiza potom sam usporedila.

Kodikološkom analizom ustvrdila sam da su se pisari, oblikujući *Drugi novljanski brevijar*, vodili srednjovjekovnim pisarskim pravilima kada su u pitanju: 1) odabir pergamenske podloge na kojoj je pisan, 2) odluka o formatu prikladnom za svečanu upotrebu u koru, 3) označavanje sveščića kustodama, 4) oblikovanje uveza, 5) izostanak folijacije, 6) prisustvo pashalne tablice koja zajedno s trima zapisima (iz 1493., 1494. i 1495. godine) potvrđuje vremensko razdoblje tijekom kojega je kodeks pisan.

Uravnoteženost izgleda stranice u sanktoralu postignuta je vidljivim liniranjem. Odnosi veličina tekstnoga polja, stupaca, redaka, međustupčanoga razmaka i margina na stranicama ovoga brevijara odgovaraju kriterijima srednjovjekovne pisarske prakse i zakonitostima tzv. zlatnoga reza.

Pet pisara (ruke A, B, C, D i E) pisalo je *Drugi novljanski brevijar* razvijenim uglatim hrvatskim tipom glagoljice, a trojica od njih tekst su i iluminirala. U kontekstu hrvatske tropismenosti, u sanktoralu sam naišla na inicijalna latinička slova, ali ne i na ćirilička. Kod bilježenja brojeva pisari su se također držali prakse koja se provodila u srednjovjekovnim hrvatskoglagojličkim tekstovima, pokazujući slobodu u njihovoj realizaciji.

Analizom grafetičkih sredstava potvrdila sam da se u sanktoralu proklitike i enklitike pišu još uvijek pridruženo što odgovara pisarskoj praksi u hrvatskoglagojličkim tekstovima u kojima se razdioba riječi i združenica provodila u potpunosti tek u 17. stoljeću. Ranoglagojličko nastojanje da posljednje ispisano slovo u retku bude samoglasnik ili poluglas u sanktoralu je napušteno. Riječi na kraju retka ne završavaju nužno poluglasom te se često lome, prelazeći u novi red bez posebnoga obilježavanja.

Za isticanje početaka novih cjelina u tekstu sanktorala, pisari su upotrebljavali majuskulu u vidu promjene veličine, boje te više ili manje bogatoga ukrašavanja početnih

slova. Veličina slova mijenjala se i u sadržajno drugačijim tekstnim cjelinama. Od znakova kojima se u sanktoralu reguliraju odnosi pojedinih dijelova teksta prepoznala sam različite: 1) interpunkcijske znakove (točke, crtice, kvačice, kosu crtu, znak u obliku obrnutoga slova S, više verzija dvotočki u kombinaciji s crticom i kvačicom, trotočke), 2) znakove za označavanje poglavlja, 3) znakove za razdvajanje teksta zbog upotrebe inicijala, 4) znakove za označavanje propuštenoga teksta i njegova naknadnog umetanja, 5) znakove za označavanje grešaka u tekstu. Njihova realizacija i funkcija u sanktoralu odgovara srednjovjekovnim pisarskim uzusima, pri čemu ih je svaki od pisara koristio grafički i funkcionalno na sebi svojstven način.

Potvrdila sam da se pisari mlađih hrvatskoglagoljičkih liturgijskih tekstova više ne drže strogih pravila u kraćenju riječi kakvih su se držali pisari u starijim srednjovjekovnim glagoljičkim kodeksima. U sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* „svete riječi“ ne skraćuju se više isključivo kontrahiranjem, već i suspendiranjem. Stežu se i riječi čiji sadržaj izlazi iz okvira sakralnosti, a različite kombinacije izmicanja slova te kombiniranje suspendiranja i kontrahiranja na istoj riječi upućuju na veću slobodu u kraćenju i odstupanje od strogih pravila njegova provođenja u odnosu na starije glagoljičke tekstove. Bogati ligaturni fond (222), veliki broj dvočlanih (117), tročlanih (81) i četveročlanih ligatura (22) te primjeri do čak šest slova u lancu (1), kao i upotreba dodirnih ligatura (27) te neadekvatnih (38) i poluadekvatnih (32) zajedno više nego adekvatnih (47), potvrđuje veću slobodu u slijevanju slova nego u ranijim glagoljičkim liturgijskim tekstovima. Navedene elemente ligaturnoga kraćenja, kao i daleko veći broj vodoravnih nego okomitih tipova ligatura u *Drugome novljanskom* i *Mavrovu brevijaru*, trebalo bi stoga gledati manje kroz prizmu motiva uštede prostora, a više kao potvrdu pisarskih vještina njihovih pisara: popa Martinca i Blaža Baromića. Pokazatelji su to razvijenosti pisarske tradicije koja je prethodila tiskarskoj.

Likovna oprema *Drugoga novljanskog brevijara* obuhvaća mnoštvo inicijalnih slova, dvije nedovršene minijature i ostale dekoracije sa svrhom uljepšavanja i isticanja pojedinih dijelova teksta namijenjenoga zajedničkoj svečanoj molitvi u koru. Fond ukrašenih inicijalnih slova popa Martinca ističe njegovu kaligrafsku vještinu u odnosu na ostale pisare ovoga brevijara. Razlog zbog kojega dekoriranje ovoga brevijara nije dovršeno ostaje i dalje nepoznanica.

Uspoređujući rezultate tekstne analize *Drugoga novljanskog*, *Drugoga beramskog* i *Mavrova brevijara*, zaključila sam da su manje razlike u organizaciji teksta u kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagoljičkim brevijarima bila uvjetovane namjenom njihova

teksta. Raznolikost prisutna u načinima upotrebe sredstava koja su sudjelovala u vizualnoj organizaciji njihovih tekstova pripisala sam izražajnoj slobodi te kaligrafskim i umjetničkim vještinama svakoga od pisara ovih triju brevijara.

Sadržaj sanktorala prikazala sam tablično. Popisala sam sva svetačka imena, dopunila ih osnovnim biografskim podacima i kvalifikacijama te popisom sadržaja i naznakom smještaja njihovih oficija. Ovaj bio-bibliografski prilog sastavila sam s ciljem olakšavanja snalaženja u transliteriranome tekstu.

Priložena latinička transliteracija glagoljičkoga sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* moj je doprinos budućim komparativnim tekstnim istraživanjima.

Ključne riječi: *Drugi novljanski brevijar*, *Drugi beramski brevijar*, fond svetačkih imena, grafetička analiza teksta, hrvatskoglagoljički liturgijski kodeks, hrvatskoglagoljički brevijar, iluminacije, knezovi Frankapani, kodikološka analiza teksta, komparativna tekstna analiza, latinička transliteracija, liturgija časova, *Mavrov brevijar*, Novi Vinodolski, paleografija, pavlinska kulturna baština, pavlinski samostan, samostanska knjižnica, sanktoral, tekstna analiza, uglata glagoljica

EXTENDED SUMMARY

The purpose of my research is to deepen and systematise the knowledge about the scribal practice in the Late Medieval Croatian Glagolitic liturgical codices (manuscripts) based on the example of the *Second Novi Breviary*. The main goal of the research is to determine and describe the tools of the visual organization of the text seen in the chosen textual exemplar, his sanctorale. I analyzed certain elements of the visual organization of the text in two other late medieval Croatian Glagolitic breviaries: *Mavro Breviary* and the *Second Beram (Ljubljana) Breviary*. By comparing the obtained results I defined the place of the *Second Novi Breviary*, the main subject of my research, among other breviaries at the time, deepening at the same time the knowledge of the scribal practice applied in them. Due to the cultural aspect of the research, I widened the exploratory perspective and approached the investigation of the tools used by the Glagolitic scribes while organizing the Codex through the link between the text, its client, and the scribe. For that reason, in the theoretic part of my work, I was led by the existing findings from the wide specter of scientific areas: history, sacral architecture and art, history of books, librarianship, codicology, paleography, graphetics, linguistics, liturgics and hagiography.

The Pauline monastery of the Blessed Virgin Mary at Osp near Novi Vinodolski, founded in 1453 by the duke Martin IV Frankapan (1416 – 1479), had an ample library, out of which the *Second Novi Breviary*, a Croatian Glagolitic liturgical codex from 1495, has been salvaged. I chose this breviary for my Croatology study because it completely satisfies the set prerequisites: 1) by the purpose of the analysis of the text (the text is liturgical, written in the Croatian redaction of Church Slavonic language and square, Croatian variety of Glagolitic script), 2) by a wide cultural perspective of the research, because of which I analysed the exemplar through the prism of its relationship with the Paulines of Novi Vinodoski (clients) and the priest Martinac and the four of his aids at the scriptorium in Grobnik (scribes). For the text analysis I chose the sanctorale of the *Second Novi Breviary* (118 folios, in other words 472 columns of text), which includes offices for the selected saints' feast days during the Church or liturgical year.

I have divided my thesis into three parts: 1) an overview of the cultural and historical activities of the convent of the Blessed Virgin Mary at Osp near Novi Vinodolski (the client), 2) the work of scribes in the scriptorium of the priest Martinac (the scribes), 3) the textual analysis of the *Second Novi Breviary's* sanctorale (the text).

I've offered an answer to the question of the monastery foundation date, contested by Croatian historians, by analyzing the *Authentic copy of the foundation document of the Novi Vinodolski monastery by Martin Frankapan, Year of the Lord 1462 (Copia Authentica Fundationalis Monasterii Noviensis Martini Frangepanii in Anno Domini 1462)* from 1705. I concluded that the copy of the so-called *Foundation from 1462* represents a document which does not present a proof of the foundation of the monastery, but rather a gift made by the duke Martin to the Novi Vinodolski monastery at Osp, along with other lands and privileges. By doing so, I favoured the view of the Pauline historians (Andrija Eggerer, Nikola Benger and Ivan Krištolovec) and a Croatian church historian Kamilo Dočkal that the foundation of the Novi Vinodolski monastery should be set in 1453 or at least around 1453.

Croatian historians also haven't concurred on the issue of the exact period of the construction of the single-nave church of the Novi Vinodolski monastery. Based on the data found in the *Authentic copy of the foundation document of the Novi Vinodolski monastery*, I came to the conclusion that the Church was at first owned by the Frankapan family. One of the five Glagolitic charters kept in the Croatian State Archives, which I transliterated, digitalized and enclosed for the purpose of this research, is the only remaining document proving the existence of the church before its reconstruction.

I backed the account of the daily life of the Novi Vinodolski Paulines with my own examination of the four Glagolitic charters, whose content affirms the economic stability of the monastery assured by its main benefactor, the duke Martin Frankapan. The monastery, after being sacked on three different occasions, once by the hand of the Turks (1527) and twice by the Venetians (1598 and 1615), was rebuilt, and the church repaired. The collapse of the monastery coincides with the abolition of the Pauline order in Croatia in 1786.

I presented the artistic riches owned by the Novi Vinodolski Paulines through a collection comprised of 31 remaining examples of their artistic legacy pertaining to sacral architecture, artistic objects and legal documents which I described in details and supported with the enclosed imagery.

Prior to its abolishment the monastery of the Blessed Virgin Mary at Osp had a substantial library with around 900 books, mostly of religious character. A note added at the end of the book catalogue called *Katalog deren bey den 20sten März 1786 angeschobenen in Agramer Komitat liegendem Pauliner Kloster zu Novi vorgefundenen Bücher*, composed by the Committee for the abolition of monastery establishments, lists six unusable old missals, six ritual books for the deceased and 12 old breviaries, which were found at the moment of its

closure. I'm of the opinion that the findings included the *Second Novi Breviary* (1495), which, along with the cartulary *Liber Copiarum M[onasterium] N[oviensis]* (18th century) and the collection of sermons *Blagdanar* by priest Andrij (1506), forms the preserved part of the Novi Vinodolski monastery library fund. We learn from the Novi Vinodolski Pauline monastery's abolishment record that the books were not auctioned on 27th March 1786, and that the *Second Novi Breviary* was not found on the list of books which were to be sent to the University of Budapest, as seen in a catalogue extract of the Novi Vinodolski monastery library (*Extractus ex Catalogo aboliti Monasterii Noviensis in Croatia, illorum Librorum qui ad Univ. Pest. mittendi sunt*). The question when and how the *Second Novi Breviary* was acquired by the Church of St Philip and Jacob (Novi Vinodolski) remains unanswered.

Due to the lack of archive data pertaining the activities of the Grobnik scriptorium, where the priest Martinac, along with the other four assistant scribes, prepared the *Second Novi Breviary*, the insight into the work of the scribes which took place there is based on the content of the three records made by the priest Martinac, and the knowledge about the scribe practices noticed in the breviary.

In the third section of the paper I showed the results of the text analysis of the *Second Novi Breviary*, on the example of its sanctorale. The analysis includes: 1) the visual organisation of the text, 2) the content of the text, 3) Latin transliteration of the Glagolitic original. I approached the text's visual organisation analysis at three levels: 1) codicological description of the whole breviary, 2) insight into the page organisation of the sanctorale, 3) defining the writing systems and graphetic tools used in the organisation of the sanctorale. Through these levels I analyzed certain elements of visual organization that I recognized also in the *Second Beram Breviary* and *Mavro Breviary*. From the methodological perspective, I carried out the codicological analysis at the first two levels whereas I mainly employed the graphetic analysis of the text at the third level.

In the codicological description of these three breviaries I followed the chronological phases of the making of the codex, at the same time defining the questions of: 1) the surface on which the text is written, 2) the codex's format, 3) the labelling of the tomes, 4) the codex's binding, 5) the foliation, 6) notations, 7) the Paschal table.

The text of the *Second Novi Breviary* covers 500 36 x 26 cm parchment folios. There are altogether 24 parchment folios missing from the breviary. Only one ripped off folio is recognised in the Glagolitic fragment which is kept in the Croatian Academy of Sciences and Art's Archive (sign. Fragm. glag. 87). If we are to merge these two parts of the breviary, as

being done in its phototype edition (1977), then the reference books should cite that the *Second Novi Breviary* is a codex consisting not of 500, but of 501 salvaged folios.

The codex consists of 52 tomes, on which borders I noticed that the manner of writing of “catchwords” (or “stichwords”) coincides with the medieval scribe practices. The different ways of writing them show the liberty the scribes took in the process of writing.

The *Second Novi Breviary* does not have its original foliation, but the folios were given the Arabic numerals probably by the priest Joso Vukelić. Additional foliation was carried out also by stamping.

The beginning of the *Second Novi Breviary* does not contain an incipit with information about the writing, there is no trace of colophon, since the last ten folios are missing, so the information needed to date the codex was taken from the codex annotation which were made by the priest Martinac in the upright (uncial) liturgical Glagolitic script on three occasions. The annotations contain the information about the purchaser of the breviary, the scribe, the place of writing and the years when the codex was written: 1493, 1494 and 1495. I've presented the annotation which places the codex in 1493, known as the *Annotation of the priest Martinac*, more thoroughly in order to emphasize its importance for the Croatian literature as a rounded literary work and for history, with its heightened monumental value. A piece of information in favour of the date of the making of the *Second Novi Breviary* can also be found in the Paschal table of the great circle (f 274v), which show the Easter date for the year 1495 (April 19). Still, based on the three years the priest Martinac states in his annotations, and the mention of the year 1495 in the Paschal table, it cannot be concluded with the utmost certainty when the writing of the codex began, and when it was finished. Three smaller cursive notes added to the calendar of the *Second Novi Breviary* note the years 1577 (f. 286r), 1582 (f. 43r) and 1639 (f. 273r), confirming the time the Paulines of Novi Vinodolski held the codex in their possession, without confirming the exact time the breviary was in use.

The proportion of the page outlook in the *Second Novi Breviary* was achieved through the process of a visible lining, used to arrange: 1) fields, columns and lines of the text, 2) column spacing, 3) margins. The size ratio of the aforementioned elements on the pages of the Novi Vinodolski breviary are in compliance with the criteria of the medieval scribal practice and the rules of the so-called „golden ratio“.

The height of the text field on the pages of the *Second Novi Breviary* equals the half of the longer page of the bifolio. As far as the width of the text field is concerned, which without

the column spacing is equal to half of the page height, there is a discrepancy from the scribal rules of the time, since the width of the text field, including the spacing between columns, was determined in half according to the page height. The perceived discrepancy didn't disturb the common principles used in the text organisation on the pages of late medieval codices, and it can be explained as the liberty taken by the scribe who organized the text of the Novi Vinodolski codex by lining.

The text is organised into two columns, sized 26 x 9 cm, with mostly 36 lines, but occasionally even 35 or 37 lines can be found, and only exceptionally 38, 41 and 51. I couldn't tell the exact reason why the number of lines in the columns of the *Second Novi Breviary* would vary. The deviation from the standard two-column structure of the text in the Novi Vinodolski breviary can be seen in: the calendar (f. 268r-273v), the table of the moveable feasts, (f. 274r), the Paschal table (f. 274v), and the decorated circular compute table (f. 275r).

The dimensions of the spacing between columns, twice as narrow as the inside margin and three times as narrow as the outside margin, also match the criteria of the medieval scribal practices. Its width and the width of the outside margin follow a 1 : 3 ratio, which shows the effort not to enlarge the width of the column spacing, in accordance to the spread of the outside margins of the page. The inside margin corresponds to the upper one, and the outside and bottom ones progressively grow, so that their relation is in the ratio 1 : 1 : 2 : 3. I found a great deal of examples of a subsequent additions of the text the scribes had failed to copy on the margins of the sanctorale pages. The additions were made mostly on the inside and outside margin, as was the medieval scribal practice, with text being added only twice to the upper margin, whereas more extensive additions were made on the bottom margin.

In order to gain a better understanding of the graphetic tools surrounding the text, I started by introducing the main characteristics of the script used in the *Second Novi Breviary* through the: 1) line organization of the written text lines, 2) morphological analysis of letters and their ductus and the insight into the presence of other scripts in the text (Cyrillic and Latin), 3) the practice of noting numerical values in the text.

The *Second Novi Breviary* was written in the developed square, Croatian variety of Glagolitic script of the „Golden Age of the Croatian Glagolitic writings“ (the historical period between 14th and 16th century). It is easy to notice that in the sanctorale the lined text lines match only the upper line of the Glagolitic letters of the upright uncial script, which appear to be hanging from it, while the letters do not touch the bottom line at all. The bottom line of the

letter string is stable, so it can be concluded that the double-line system was used. The *Second Novi Breviary* was written by five scribes (hands A, B, C, D and E), three of whom also illuminated the text. Only the hand D didn't write the sanctorale. The scribes used two signs for semivowels: the stick, which was written down in the interlinear space and the so-called „corrective“ apostrophe, which was, as a graphetic tool, set underneath the written text line. Apart from the Glagolitic, there are four occasions in the sanctorale when Latin letters appear in a form of initials: the letters S and O, and the letter P twice. I also noticed the use of a stylised, slightly enlarged Latin letter *e*, which also happens to be the case with other medieval breviaries. I found no trace of Cyrillic script in the *Second Novi Breviary*.

When it comes to the practice of writing numbers, I established that the scribes followed the practice common in the Glagolitic texts, using the Glagolitic letters above which “tilde” was written. I established that the numerical values were noted down in black letters and filled in with red ink. Each of the scribes demonstrated a certain amount of liberty in noting down the numbers, using a combination of letters and dots to do so. The most common way of writing numbers was by writing a letter between two dots. Words describing numbers, a combination of numbers and words describing numbers were used for numbers above one thousand, while the ordinal numbers had cases suffixes.

I included the following elements in the analysis of the graphetic tools which surrounded the text and made it easier for readers and scribes: 1) the use of blank space in the text, 2) the change of size and colour of letters in certain parts of the text, 3) the inclusion of the separation signs which, like an independent graphic units, regulated the connection between the textual parts, 4) abbreviations (contractions, suspensions with superscribing), 5) ligatures.

When it comes to blank spacing, I established that only a partial “purification” of the text is present and that the proclitics and enclitics were still written together. Such a practice was to be expected due to the fact that in the Glagolitic text, unlike the continual writing, the separation of words and word-blocks was completely accepted not before the 17th century. Earlier attempts at making the last letter of the text line a vowel or an semivowel was abandoned in the sanctorale, so the words do not necessarily end in a vowel, and they are often divided and transferred into the next line without a special indication.

To emphasize the beginning of the new bodies of text, the scribes of the sanctorale used the majuscule, the change of the letter size and colour and the embellishment of the first letter. The size of the letters changed according to the contextually different units of text

(psalm verses, antiphons and responsories), and by using that technique they were made different from other parts of the text (readings, prayers, invitations and capitula).

I also analysed the signs in the sanctorale which, as autonomous graphical units regulate the relationship between certain parts of the text: 1) punctuation signs (dots, dashes, ticks, slashes, inverted *S* sign, more versions of colon combined with a dash and a tick, ellipsis), 2) chapter signs, 3) signs for the separation of the text due to the use of initials, 4) signs to mark the omitted text and its insertion (“forks” and crosses), 5) signs for marking the errors in the text (strikethrough). All the signs mentioned here are interlinear, their use and function in the sanctorale match the medieval scribe practice, and each of the scribes use them both graphically and functionally in their own unique way.

Among the ways the words were abbreviated in the medieval texts, I recognized three methods in the sanctorale of the *Second Novi Breviary*: 1) contractions, 2) suspensions with superscribing, 3) ligatures. The practice of abbreviating words by contracting them prove that the scribes of later Croatian Glagolitic liturgical texts did not strictly follow the rule of shortening the “holy” words only by contraction, but also by suspension. The examples of abbreviations found in the sanctorale by the method of mixed contraction of the words which possess no sacral meaning confirm that the shortening of words in the later Glagolitic liturgical texts was becoming more common, regardless of their sacral meaning. When it comes to shortening the words by suspension, I noticed various combinations of discarded word endings, combinations of contractions and suspension in the same word, which points to the abandonment of the strict rules of abbreviations in the sanctorale. Superscribing is used in the sanctorale even in the words which had already been truncated by contractions, and also in the words which hadn't been shortened yet.

My research doesn't cover the topic of how frequently the ligatures were used in the text, but I presented a rich repertoire of the ligatures which includes: 222 ligature combinations, with examples with up to six letters in a string (117 ligatures with two, 81 with three, 22 with four, one with five and one ligature with six letters in string), the use of contact ligatures (26), as well as inadequate (38) and half-adequate ligatures (32) together more than adequate ones (47). I compared the obtained results with the fund of ligatures which I noticed by analyzing text of the sanctorale in *Mavro Breviary* (1460) and the ligature combinations that Ivan Bakmaz recognized in younger Glagolitic printed editions of liturgical books: 1) the first edition of the *Missal* (1483), 2) the first edition of the *Breviary* (1491), 3) *Baromić's Breviary* (1493), 4) the *Missal of Senj* (1494). I concluded that the number of ligature

combinations in younger Croatian Glagolitic liturgical codices is increasing. A larger number of horizontal (85) than the vertical (32) ligature combinations leads to a conclusion that in the sanctorale of the *Second Novi Breviary* the ligatures were used in order to save space, rather than to make the reading easier. Still, I'm of the opinion that the use of the ligatures in this breviary was prompted less by the motives of saving space and making the reading easier, and more as a result of the scribal skills of its scribes, especially the priest Martinac, due to the developed scribe tradition which in Croatia hadn't yet been suppressed by printing.

The visual repertoire of the *Second Novi Breviary* includes lots of initial letters, two miniatures and decorations with the sole purpose of embellishing and highlighting certain parts of the text. The repertoire of the initials used by priest Martinac emphasize his talent in calligraphy compared to other scribes of this breviary. I'm of the opinion that the Paulines themselves, accentuating the Madonna cult, ordered the office of the Blessed Virgin Mary decorated with miniature depictions of Mary's life. The space for miniatures next to the office for the feasts of Annunciation, Assumption and Birth of Mary was left empty, never to be filled. The reason why the breviary wasn't entirely decorated remains unknown.

The results of the content analysis of the sanctorale of the *Second Novi Breviary* were presented in tabular form through a list of 191 saintly names, their basic biographical data and qualifications, as well as a list of contents and an indication of the location of their offices. I compiled this bio-bibliographic contribution with the aim of facilitating navigation through the transliterated text of sanctorale. The content analysis of the sanctorale shows that a good half of the saints in the calendar of the *Second Novi Breviary* have their own services in the sanctorale. It's a result of the inflation of saint feast days in liturgical books due to the increased demand of the public to turn to saints to help them through the misfortunes which followed the life in the late Middle Ages.

I transliterated the text of sanctorale of the *Second Novi Breviary* in accordance with the principles applied in the publications of the Old Church Slavonic Institute. Together with the transliteration of the sanctorale of the *Second Beram Breviary*, this transliteration represents my contribution to further comparative textual research.

Comparing the writing practice in the sanctorale of the *Second Novi Breviary* with previous knowledge of the scribal practice of late medieval Glagolitic codices I found that its scribal features fully correspond to the scribal customs used in Croatian Glagolitic codices of the 15th century. Comparing the elements of visual organization of the text recognized in the *Second Novi Breviary* (larger folio format) with the practice I noticed in the *Second Beram*

(smaller folio format) and *Mavro Breviary* (smaller format) I concluded that minor differences in text organization in late medieval Croatian Glagolitic breviaries are conditioned by their purpose. The larger format, heavier and firmer binding and richer artistic equipment are associated with breviaries intended for group festive praying in the choir, such as the *Second Beram Breviary* and the *Second Novi Breviary*. In contrast, a smaller format, softer and lighter binding, simpler art equipment and larger margins are the characteristics of breviaries intended for personal use, such as *Mavro Breviary*. Also, the diversities in the ways of using the means that participated in the visual organization of the text should be attributed to the expressive freedom and calligraphic and artistic skills of each of the scribes of these three breviaries. Among them, the ceremoniously equipped *Second Novi Breviary* and its chief scribe, priest Martinac, have very important role in the presentation of the scribal practice applied in the late medieval Croatian Glagolitic liturgical codices.

Key words: codicological analysis of the text, comparative text analysis, Croatian Glagolitic breviary, Croatian Glagolitic liturgical codex, graphetic analysis of the text, illuminations, Latin transliteracy, liturgy of the hours, *Mavro Breviary*, monastery library, Novi Vinodolski, paleography, repertoire of saints, sanctorale, text analysis, the Frankapan dukes, the Pauline monastery, the Pauline cultural heritage, the *Second Beram Breviary*, the *Second Novi Breviary*, the square Glagolitic script

Sama s Bogom samim!
Sola cum Deo solo!¹

¹ Adaptirano pavlinsko geslo *Sam s Bogom samim!* (*Solus cum Deo solo!*) ispod pavlinskoga grba na kojemu su prikazana dva lava koja se penju uz palmu na vrhu koje gavran drži kruh u kljunu. Jedan od preostala dva primjerka ovoga grba nalazi se u Crikvenici na nadvoju dvorišnoga portala nekadašnjega pavlinskog samostana, danas hotela *Kaštel*. Drugi se nalazi u Rijeci na mjestu gdje se u 18. stoljeću nalazila pavlinska kuća, gostinjac nastao oko 1760. godine. Ovaj drugi uzidali su pavlini iz Crikvenice koji su u Rijeci kupili kuću da im bude konačište kad po poslu svrate u grad (Fučić 1998:231-234.). Zlatna palma i samostanski kaštel na gradskome grbu Crikvenice također simboliziraju pavlinski red koji je dugo boravio u Crikvenici oblikujući njezin kulturni život.

SADRŽAJ

BILJEŠKA O MENTORICI	1
ZAHVALE	2
SAŽETAK	3
EXTENDED SUMMARY	7
1. UVOD	20
Principi transliteracije	29
2. PREGLED KULTURNO-POVIJESNOGA DJELOVANJA PAVLINSKOGA SAMOSTANA BLAŽENE DJEVICE MARIJE NA OSPU KOD NOVOGA VINODOLSKOG	33
2.1. Dolazak Reda svetoga Pavla prvoga pustinjaka u Hrvatsku	35
2.2. Pavlini u Novome Vinodolskom	39
1) Osnutak samostana s crkvom Blažene Djevice Marije na Ospu	42
2) Novljanski samostan u glagoljičkim listinama	48
a) <i>Knez Martin Frankapan daruje samostan sv. Marije na Ospu nekim novim imanjima i podložnicima (7. siječnja 1470.)</i>	49
b) <i>Braća Mikulotići daruju zemljišni posjed u novogradskome kotaru crkvi sv. Marije na Ospu (13. prosinca 1470.)</i>	51
c) <i>Fratri pavlinskoga samostana sv. Marije na Ospu kupuju kuću Fabijana Čehovića (18. svibnja 1472.)</i>	52
d) <i>Plovan novogradski Juraj izručuje fratrima pavlinskoga samostana sv. Marije na Ospu kuću koju im je prodao Fabijan Čehović (1472.)</i>	53
3) Propast samostana 1786. godine	56
4) Samostanski kompleks u Novome	58
a) Samostanska zgrada i gospodarski objekti	58
b) Samostanska crkva	63
b.1.) <i>Knez Martin Frankapan potvrđuje oporuku župana Mihovila koji ostavlja svoje imanje crkvi sv. Marije u Novome (10. prosinca 1446.)</i>	64
2.3. Umjetnička baština novljanskih pavlina	71
1) Hrvatski povijesni muzej (Zagreb)	72
2) Narodni muzej i galerija Novi Vinodolski	75
3) Crkva sv. Trojice (Novi Vinodolski)	78
4) Župna crkva sv. Filipa i Jakova (Novi Vinodolski)	80
2.4. Knjižnica pavlinskoga samostana u Novome Vinodolskom	83

1) Struktura knjižničnoga fonda	84
2) Prostori knjižnice	88
3) Sačuvana knjižna građa iz fonda samostanske knjižnice	90
a) <i>Liber copiarum M[onasterium] N[oviensis]</i>	91
b) <i>Blagdanar</i> popa Andrija	93
3. PISARSKA DJELATNOST U SKRIPTORIJU POPA MARTINCA	97
4. TEKSTNA ANALIZA DRUGOGA NOVLJANSKOG BREVIJARA NA PRIMJERU NJEGOVA SANKTORALA	101
1) Polazišta tekstne analize	103
4.1. Istraživanje vizualne organizacije teksta sanktorala	106
4.1.1. Kodikološki opis <i>Drugoga novljanskog brevijara</i>	108
1) Podloga na kojoj je tekst pisan	110
2) Format kodeksa	112
3) Označavanje sveščića	115
4) Uvez kodeksa	119
5) Folijacija	123
6) Zapisi u kodeksu	125
a) <i>Zapis popa Martinca</i> iz 1493. godine	129
b) Zapis iz 1494. godine	136
c) Zapis iz 1495. godine	136
7) Pashalna tablica	136
4.1.2. Organizacija teksta na stranicama sanktorala	138
1) Liniranje	139
2) Tekstno polje, stupci i redci	140
3) Margine	143
4.1.3. Grafetička sredstva u vizualnoj organizaciji teksta sanktorala	145
4.1.3.1. Paleografske osobine teksta sanktorala	147
1) Linijski ustroj	148
2) Pismo sanktorala	148
3) Pisanje brojeva	153
4.1.3.2. Grafetički opis teksta sanktorala	155
1) Bjeline u tekstu	156
2) Veličina i boja slova	157

3) Znakovi za razdvajanje teksta	161
a) Interpunkcijski znakovi	161
b) Znakovi za označavanje poglavlja	164
c) Znakovi za razdvajanje teksta zbog upotrebe inicijala	166
d) Znakovi za označavanje propuštenoga teksta i njegova umetanja	167
e) Znakovi za označavanje pogrešaka u tekstu	168
4) Kraćenja riječi	169
a) Kontrakcije	170
b) Suspenzije s natpisivanjem	174
5) Ligature	177
6) Iluminiranje teksta sanktorala	186
a) Inicijali	188
b) Minijature	200
4.2. Sadržajna analiza sanktorala u <i>Drugome novljanskom brevijaru</i>	201
1) <i>Drugi novljanski</i> kao <i>Breviél po zakonu rimskoga dvora</i>	202
2) Tablični prikaz sadržaja sanktorala	207
ZAKLJUČAK	216
LITERATURA	233
IZVORI	245
MREŽNI IZVORI	246
PRILOG: LATINIČKA TRANSLITERACIJA TEKSTA SANKTORALA U <i>DRUGOME NOVLJANSKOM BREVIJARU</i>	247
ŽIVOTOPIS I BIBLIOGRAFIJA DOKTORANDICE	541

1. UVOD

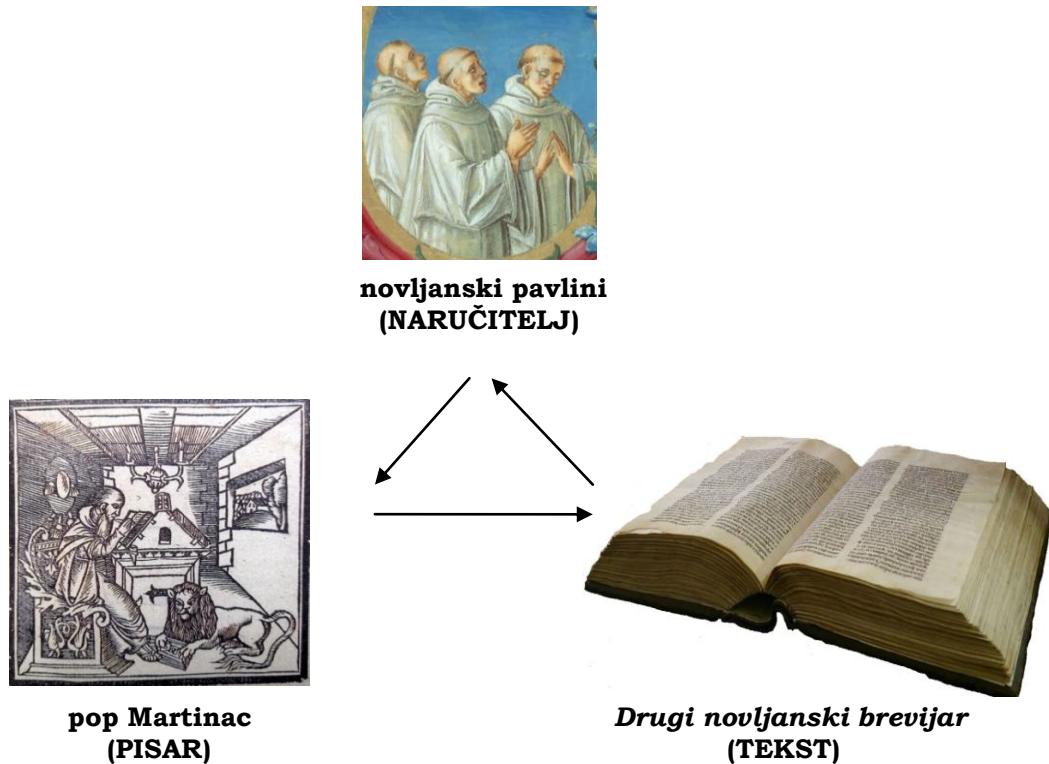
Svrha mojega istraživanja produbljuje je i usustavljuje dosadašnjih saznanja o pisarskoj praksi u kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagoļjićkim liturģijskim kodeksima (rukopisnim knjigama) na primjeru *Drugoga novljanskog brevijara*. Glavni cilj istraživanja predstavlja utvrđivanje i opisivanje sredstava vizualne organizacije teksta prepoznatih u odabranome tekstnom predlošku: sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara*. Cilj sam postigla metodom tekstne analize koja se naslanja na teorijska saznanja s područja povijesti knjige, kodikologije, paleografije i grafetike. U komparativnome dijelu istraživanja, određene elemente organizacije teksta prepoznate u *Drugome novljanskom brevijaru* (većega formata) usporedila sam s primjerima uoćenim u dvama svescima (temporalu i sanktoralu) *Drugoga beramskog (ljubljskog) brevijara* (manjega folio formata) te potpunome *Mavrovu brevijaru* (manjega formata). Na taj način pobliže sam definirala mjesto *Drugoga novljanskog brevijara* među ostalim kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagoļjićkim liturģijskim kodeksima kada je u pitanju pisarska praksa primijenjena u oblikovanju njihova teksta.

Slika 1. Shematski prikaz komparativnoga dijela istraživanja

Važna značajka mojega istraživanja njegov je kulturološki karakter. Zbog toga sam proširila istraživačku perspektivu. Svjesna važnosti uloge naručitelja knjige, u skladu s čijim su potrebama i uputama pisari oblikovali naručeni tekst, odlučila sam izučavanju sredstava

koje su pisari-glagoljaši koristili u oblikovanju kodeksa, pristupiti kroz prizmu odnosa teksta s njegovim naručiteljem i pisarom (slika 2).²

Slika 2. Shematski prikaz širenja istraživačke perspektive³

Zbog naglašene kulturološke dimenzije istraživanja u teorijskome dijelu svojega rada koristila sam se dosadašnjim saznanjima sa širokoga znanstvenog područja: povijesti, sakralne arhitekture i povijesti umjetnosti, povijesti knjige, knjižničarstva, kodikologije, paleografije, grafetike, lingvistike, liturgike i hagiografije.

Pavlini samostan Blažene Djevice Marije na Ospu kod Novoga Vinodolskog, kojega je 1453. godine osnovao knez Martin IV. Frankapan (1416. – 1479.), imao je bogatu knjižnicu. Iz njezina fonda sačuvane su svega tri rukopisne knjige: 1) *Liber copiarum*

² Marijana Tomić provela je istraživanje u čijemu je središtu pokušaj evidentiranja promjena u organizaciji teksta koje su se događale na prijelazu iz rukopisne u tiskanu baštinu. Studiju je provela na dvama rukopisnim i dvama tiskanim hrvatskoglagoljičkim brevijarima. Njezin pristup istraživanju također se bazira na odnosu triju elemenata koji utječu na uzuse upotrebe određenih sredstava organizacije teksta: 1) čitatelju/čitateljskoj zajednici, 2) pisaru/tiskaru, 3) tehnologiji proizvodnje knjige. Propitivala je koliko je preuzimanje uzusa organizacije teksta bilo uvjetovano potrebom da čitateljska zajednica, kojoj je tekst bio namijenjen, ne osjeti promjenu u tehnologiji njegova oblikovanja (Tomić 2014:293, 335-337).

³ Za prikaz novljanskih „bijelih fratara“ poslužio mi je isječak minijature iz psaltira pisanoga (1501. – 1502.) za potrebe benediktinskoga samostana Santa Maria in Organo (Verona). Minijatura je djelo Girolama dai Librija (1474. – 1555.) (na: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/463605>). Za prikaz pisara popa Martinca poslužila mi je iluminacija s naslovnice *Knjižice od života rimskih arhijerejev i cesarov* Šimuna Kožičića Benje, tiskane 1531. godine u njegovoj Riječkoj tiskari (preuzeto iz: Kožičić 2007).

M[onasterium] N[oviensis] (kartular, 18. stoljeće), 2) *Blagdanar* popa Andrija (zbirka propovjedi, 1506.), 3) *Drugi novljanski brevijar* „po običaju rimskoga dvora“ (1495.). Za svoje kroatološko, točnije tekstno i povijesno istraživanje, odabrala sam *Drugi novljanski brevijar* jer odgovara kriterijima koje sam definirala u skladu s istraživačkim nastojanjima produblivanja i usustavljanja dosadašnjih saznanja o pisarskoj praksi kasnosrednjovjekovnih hrvatskoglagoljičkih liturgijskih tekstova: tekst je liturgijski, a pisan je crkvenoslavenskim jezikom hrvatske redakcije i uglatom glagoljicom. Zbog šire kulturološke perspektive cjelokupnoga istraživanja odabrani tekstni predložak sagledala sam kroz prizmu njegova odnosa s naručiteljem (pavlinima novljanskoga samostana Blažene Djevice Marije na Ospu) i pisarom (popom Martincem i četvoricom njegovih pomagača u grobničkome skriptoriju od 1493. do 1495. godine). Za tekstnu analizu odabrala sam reprezentativni uzorak teksta, odnosno njegov sanktoral (118 folija, odnosno 472 stupca teksta) koji sadrži oficije za odabrana nepomična svetačka slavlja tijekom crkvene ili liturgijske godine.

U skladu sa zadanim odnosima naručitelja, pisara i teksta unutar istraživačke perspektive, rad sam podijelila na tri cjeline: 1) povijest samostana Blažene Djevice Marije na Ospu kod Novoga Vinodolskog (naručitelj), 2) pisarska djelatnost u grobničkome skriptoriju popa Martinca (pisar), 3) tekstna analiza sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* (tekst). Za svaku od cjelina postavila sam istraživačka pitanja: 1) Kako su živjeli i djelovali novljanski pavlini? Kakav je njihov doprinos hrvatskoj kulturnoj baštini? Kakav je bio fond samostanske knjižnice te koji su primjerci knjiga sačuvani? 2) Tko je bio pop Martinac? Za kakve knjige je bio specijaliziran skriptorij u Grobniku? 3) Kako je organiziran tekst u *Drugome novljanskom brevijaru* u cijelosti? Kako je organiziran tekst na stranicama sanktorala? Koja su paleografska i grafetička sredstva korištena u organizaciji teksta sanktorala? Kako je iluminiran sanktoral? Kako se koristio brevijar u molitvi časova u novljanskome samostanu? Što sadrži sanktoral *Drugoga novljanskog brevijara*? Koji je fond svetačkih imena obuhvaćen sanktoralom? Dio istraživačkih pitanja, na koje sam odgovorila provodeći tekstnu analizu sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara*, postavila sam istražujući i određene elemente organizacije teksta dvaju svezaka (temporala i sanktorala) *Drugoga beramskog (ljubljskog)* te *Mavrova brevijara*. Usporedila sam rezultate tekstne analize ovih triju brevijara, a na temelju sličnosti i razlika u njihovoj pisarskoj praksi pobliže definirala mjesto *Drugoga novljanskog brevijara* među ostalim kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagoljičkim brevijarima. Tako sam istovremeno produbila i dosadašnja saznanja o pisarskoj praksi u kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagoljičkim liturgijskim kodeksima.

U prvoj cjelini prikazala sam u tri poglavlja povijesni pregled djelovanja pavlinskoga samostana Blažene Djevice Marije na Ospu kod Novoga, od njegova utemeljenja 1453. do ukinuća pavlinskoga reda u Hrvatskoj 1768. godine. Uz osvrt na nastanak Reda svetoga Pavla prvoga pustinjaka u Ugarskoj te njegova dolaska u Hrvatsku, u prvome poglavlju prikazala sam pregled gospodarskoga djelovanja samostana i arhitekture njegova kompleksa. U drugome poglavlju detaljno sam prikazala sačuvanu baštinu novljanskih pavlina dok sam se u trećemu usredotočila na samostansku knjižnicu i sačuvane kodekse iz njezina fonda.

Strojopis zagrebačkoga kanonika Kamila Dočkala naslovljen *Grada za povijest pavlinskih samostana u Hrvatskoj* (sign. XVI – 29a, 29b, 29c) te osobito svezak naslovljen *Samostan bl. Djevice Marije na Ospu pod Novim (1453.): popravljeno izdanje* (sign. XVI 29a (7), koji se čuvaju u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i u umjetnosti, bili su mi glavni izvor povijesnoga pregleda. Iz Dočkalovih rasprava koristila sam se podacima koje u svojim izvješćima donose i drugi povjesničari pavlinskoga reda i njihovih samostana u Hrvatskoj: Nikola Benger, Andrija Eggerer i Ivan Krištovec. Za prikaz crkvenih i gospodarskih uvjeta u kojima je samostan tijekom povijesti djelovao, koristila sam podatke iz kataloga dviju velikih izložbi posvećenih pavlinskome redu koji je ostavio neizbrisiv trag na hrvatsku kulturu: *Kultura pavlina u Hrvatskoj od 1244. do 1786.* (izložba održana tijekom 1989. godine u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu) te *Czriquenicza 1412 – život i umjetnost Vinodola u doba pavlina* (izložba održana tijekom 2012. i 2013. godine u Muzeju grada Crikvenice povodom 600. obljetnice osnutka crikveničkoga pavlinskog samostana). Iz istih kataloga koristila sam kulturno-povijesne tekstove Josipa Bratulića, Ante Sekulića, Mile Bogovića, Ive Mileusnića i Marka Medveda.

Povijesna saznanja o novljanskome samostanu potkrijepila sam analizom arhivskih dokumenata, jedne latiničke i pet glagoljičkih listina⁴ koje se čuvaju u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu. Listine sam za potrebe istraživanja digitalizirala, a njihove reprodukcije prvi put u ovome radu objavila. Budući da su pavlini na području istarsko-vinodolske

⁴ U znanstvenoj literaturi neujednačena je upotreba oblika pridjeva koji se odnose na „glagoljicu” pa se podjednako još uvijek koriste sva tri: „glagoljski”, „glagoljički” i „glagoljični”. Prema rječniku hrvatskoga jezika (Anić 2006) i pravopisnome rječniku (Badurina, Marković i Mićanović 2007), ispravno je za pobliže opisivanje onoga što se odnosi na „glagoljicu” koristiti pridjev „glagoljički” (npr. glagoljičko pismo, glagoljička isprava, glagoljička knjiga). Za ono što se odnosi na „glagoljaša”, bilo da se radi o katoličkome svećeniku koji služi obrede na staroslavenskome jeziku iz knjiga pisanih glagoljicom ili osobi koja se vješto koristi glagoljičkim pismom ili se bavi proučavanjem glagoljice, u upotrebi je samo jedan oblik pridjeva i to „glagoljaški” (glagoljaški samostan, glagoljaško bogoslužje) (Anić 2006:351, Badurina, Marković i Mićanović 2007:389). Neujednačena je upotreba i pridjeva koji se odnose na „ćirilicu” i „latinicu”. Preporučeni su oblici „ćirilički”, „ćirilski” (Anić 2006:181; Badurina, Marković i Mićanović 2007:361) i „ćirilični” (Badurina, Marković i Mićanović 2007:361) te „latinički” i „latinični” (Anić 2006:434; Badurina, Marković i Mićanović 2007:361). Odlučila sam stoga u svojem radu za ono što se odnosi na „glagoljicu”, „ćirilicu” i „latinicu” koristiti pridjeve „glagoljički”, „ćirilički” i „latinički”.

provincije u Hrvatskoj bili glagoljaši, glavni kriterij za odabir arhivske građe bilo je glagoljičko pismo kojime su spisi pisani. Pet glagoljičkih listina poslužilo mi je za prikaz gospodarskoga funkcioniranja samostana i njegove crkve. Provela sam latiničku transliteraciju odabranih tekstova koju sam potom usporedila s Kukuljevićevim glagoljičkim prijepisima, Šurminovim ćiriličkim te Ivšićevim osuvremenjenim (Bratulić, ur.) latiničkim transliteracijama istih. Samo mi je jedna latinskim jezikom i latinicom pisana listina, nazvana *Vjerodostojni prijepis fundacijske isprave novljanskoga samostana Martina Frankapana, godine Gospodnje 1462 (1705.)*, poslužila za raspravu o datumu utemeljenja samostana oko kojega se hrvatski povjesničari spore. Listina je prvi put u cijelosti prevedena na hrvatski jezik, a prijevod sam priložila uz digitalnu inačicu izvornika. Razmatranja Zorislava Horvata, Radmile Matejčić i Emilija Laszowskog poslužila su mi za prikaz arhitekture samostanskoga kompleksa: samostanske zgrade s gospodarskim objektima te crkve uz nju. Prema podacima koje je Dočkal iščitao iz *Zapisnika o ukinuću pavlinskoga samostana u Novome* (Arhiv HAZU, sign. IV d 53) od 20. ožujka 1786. godine, posebno sam prikazala i imovinu zatečenu u samostanu u trenutku njegova ukinuća.

U drugome poglavlju prve cjeline rada predstavila sam zbirku sačuvanih primjeraka umjetničke baštine novljanskih pavlina. Izvor podataka i slikovnih priloga s područja sakralne arhitekture i likovne umjetnosti (slikarstva i kiparstva) bili su mi već spomenuti katalogi dviju velikih izložbi posvećenih pavlinskom redu (*Kultura pavlina u Hrvatskoj od 1244. do 1786.* i *Czriquenicza 1412 – život i umjetnost Vinodola u doba pavlina*) te katalog Zbirke kamenih spomenika Hrvatskoga povijesnog muzeja u Zagrebu. Ukupno 21 primjerak odabrane umjetničke građe koja je pripadala novljanskome samostanu detaljno sam opisala i razvrstala prema institucijama u kojima se danas čuvaju. Zbog važnosti za cjelokupno istraživanje, sačuvane kodekse iz fonda samostanske knjižnice predstavila sam odvojeno od ostalih primjeraka sačuvane baštine novljanskih pavlina.

U trećemu poglavlju prve cjeline prikazala sam pavline kao ustrajne njegovatelje hrvatske knjige te knjižnoga blaga koje je čuvala knjižnica novljanskoga samostana. Strukturu i smještaj fonda samostanske knjižnice predstavila sam na temelju saznanja Mladena Bošnjaka koji je, vezano za knjižnu ostavštinu novljanskih pavlina, jedini proučio dva samostanska inventara (iz 1662. i 1719. godine) i katalog knjiga popisanih prilikom ukinuća samostana 1786. godine. Bošnjak je proučio i *Zapisnik o ukinuću pavlinskoga samostana u Novome* iz 1786. godine koji je u svojem istraživanju povijesti novljanskoga samostana koristio i Kamilo Dočkal. Jedan od glavnih kriterija za odabir građe u mojemu istraživanju

bilo je pismo kojim je građa pisana, odnosno glagoljica. Stoga sam od dviju rukopisnih knjiga, koje zajedno s *Drugim novljanskim brevijarom* čine sačuvani dio fonda samostanske knjižnice, najprije kratko predstavila kartular (lat. *chartularium*) *Liber copiarum M[onasterium] N[oviensis]*. Podrobnije sam predstavila i drugi kodeks, odnosno crkvenu rukopisnu knjigu *Blagdanar* popa Andrija. Taj glagoljički kodeks odražava pisarsku praksu vremena u kojemu je pisan *Drugi novljanski brevijar*, a govori i o kulturnome stanju u Novome Vinodolskom kao jednome od jačih glagoljaških središta Hrvatskoga primorja. Digitalne preslike sačuvanih knjižnih primjeraka u ovome sam radu prvi put predstavila.

Drugu cjelinu posvetila sam pisarskoj djelatnosti u grobničkom skriptoriju u kojemu je pop Martinac sa svoja četiri pisara-pomagača priredio *Drugi novljanski brevijar*. Zbog nedostatka arhivskih podataka o djelovanju skriptorija, uvid u pisarsku djelatnost koja se ondje odvijala temeljila sam dijelom na sadržaju zapisa koje je u *Drugome novljanskom brevijaru* pribilježio pop Martinac, a poglavito na saznanjima o pisarskoj praksi koju sam prepoznala analizirajući njegov tekst.

U trećoj, ujedno i središnjoj cjelini, predstavila sam saznanja koja su rezultat tekstne analize sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara*. Analizom sam obuhvatila: 1) istraživanje vizualne organizacije teksta, 2) sadržajnu analizu teksta sanktorala, 3) latiničku transliteraciju glagoljičkoga izvornoga teksta sanktorala.

Teorijsko polazište ovoga dijela mojega istraživanja temelji se na dosadašnjim saznanjima s područja povijesti knjige (Aleksandar Stipčević), kodikologije (Mateo Žagar, Marijana Tomić), glagoljičke paleografije i grafetike (Josip Hamm, Mateo Žagar, Thorvi Eckhardt, Ivan Bakmaz te suradnici iz Staroslavenskoga instituta koji su priredili gramatiku crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije), povijesti umjetnosti, kada je u pitanju opremanje knjiga (Anđelko Badurina), jezikoslovlja (Marija Pantelić i Anica Nazor, Vranić Silvana te suradnici iz Staroslavenskoga instituta: Vesna Badurina-Stipčević, Marinka Šimić i Milan Mihaljević), liturgike (Dragutin Kniewald, Marija Pantelić i Anica Nazor) i hagiografije (Marija Pantelić). Usporedbom rezultata dobivenih tekstnom analizom ovoga brevijara s teorijskim saznanjima iz odabrane literature o problematici organizacije teksta u kasnosrednjovjekovnim glagoljičkim liturgijskim kodeksima nastojala sam potvrditi poklapanja i otklone u navedenu odnosu.

U komparativnome dijelu istraživanja, rezultate svoje tekstne analize obaju svezaka (temporalna i sanktorala) *Drugoga beramskog* te *Mavrova brevijara* povezala sam s dosadašnjim saznanjima o vizualnoj organizaciji njihovih tekstova. Analizirajući organizaciju

teksta u *Mavrovu brevijaru*, uvažila sam rezultate istraživanja Marijane Tomić (2014) i Marije Pantelić (1975, 1976). Svoja razlaganja o pitanju organizacije teksta u *Drugome beramskom brevijaru* nadovezala sam na dosadašnja saznanja do kojih su došli članovi istraživačkoga tima iz Staroslavenskoga instituta, osobito Milan Mihaljević (2011). U istraživanju vizualne organizacije teksta ovih dvaju brevijara od velike pomoći bile su mi digitalne inačice njihovih izvornika (*Mavrova brevijara* i drugoga sveska (sanktorala) *Drugoga beramskog brevijara*) dostupne na portalu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod nazivom *Glagoljica.hr* (na: www.glagoljica.hr). Nezaobilazan izvor bilo mi je i faksimilno izdanje obaju svezaka *Drugoga beramskog brevijara* (Mihaljević 2018, 2019).

Svoje istraživanje povezala sam s rezultatima dviju tekstnih analiza koje su prethodno na *Drugome novljanskom brevijaru* provele: 1) Marija Pantelić i Anica Nazor priređujući fototipsko izdanje brevijara 1977. godine, 2) Marijana Tomić koja je pomoću *DocMark* računalnoga programa analizirala sredstva koja sudjeluju u vizualnoj organizaciji teksta njegova sanktorala. Iz uvodne studije fototipskoga izdanja slijedila sam rezultate kodikološke, pismovne i grafetičke analize te prikaz likovnoga uređenja teksta *Drugoga novljanskog brevijara*. Izdanje iz 1977. godine objavljeno je u crno-bijeloj tehnici što nije zadovoljilo potrebe mogega istraživanja. Kvalitetnu analizu svih sredstava organizacije teksta odabranoga brevijara bilo je moguće provesti samo na digitalnim reprodukcijama izvornika, visoke rezolucije i u boji. Zato sam sanktoral i kalendar *Drugoga novljanskog brevijara* digitalizirala, a rezultate tekstne analize popratila slikovnim priložima izvučenim iz digitaliziranoga materijala. Iz fototipskoga izdanja preuzela sam samo slikovne primjere potrebne za predstavljanje rezultata koji izlaze iz okvira digitaliziranoga sanktorala i kalendara. Uz rezultate tekstne analize *Drugoga beramskog* i *Mavrova brevijara* nisam priložila slikovni materijal jer ovi kodeksi nisu glavni predmet mogega istraživanja. Saznanja dobivena analizom njihovih tekstova te usporedba rezultata tekstne analize svih triju brevijara poslužila su mi u definiranju položaja *Drugoga novljanskog brevijara* u odnosu na ostale kasnosrednjovjekovne hrvatskoglagoljičke brevijare te produbljivanju dosadašnjih saznanja o pisarskoj praksi prepoznatoj u njima.

Kao polazište svojega istraživanja uzela sam rezultate analize koju je Marijana Tomić izvršila na dvostraničju sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* (382v i 383r) analizirajući sredstva koja sudjeluju u straničnome postavu. Nadovezala sam se i na rezultate analize koju je Tomić provela na prvih 12 stupaca teksta njegova sanktorala (382r – 384v) na kojima je provela označavanje u svrhu opisivanja grafetičkih sredstava koja sudjeluju u vizualnoj

organizaciji teksta ovoga brevijara. Svrha njezina istraživanja organizacije teksta bila je prvenstveno metodološke prirode s ciljem provjere mogućnosti primjene računalne tehnologije u tekstnim istraživanjima. Kako i sama napominje, rezultati koje je prikupila analizom maloga tekstnoga uzorka donose ipak dio odgovora na istraživačka pitanja vezana uz sredstva koja sudjeluju u organizaciji teksta *Drugoga novljanskog brevijara*.

Premda istraživanje nisam provela primjenom računalne tehnologije, primijenila sam trirazinski model u pristupu izučavanju vizualne organizacije teksta kakvime se koristila i Marijana Tomić, zajedno s metodologijom koja ga prati. Analizom sam stoga obuhvatila: 1) kodikološki opis *Drugoga novljanskog brevijara* u cijelosti, 2) stranični postav u njegovu sanktoralu, 3) pismovna i grafetička sredstva korištena u organizaciji teksta sanktorala. Po uzoru na metodologiju koju je koristila i Marijana Tomić, na prvim dvjema razinama organizacije teksta provela sam kodikološku analizu dok sam treću razinu sagledala iz paleografske i grafetičke perspektive.

U kodikološkome opisu pratila sam kronološki etape nastanka kodeksa odgovarajući na pitanja: 1) podloge na kojoj je pisan tekst, 2) formata kodeksa, 3) označivanja sveščića, 4) uveza kodeksa, 5) folijacije, 6) zapisa, 7) pashalne tablice. U nedostatku kolofona za datiranje rukopisa uzela sam u obzir podatke iz triju zapisa: 1) *Zapisa popa Marinca* iz 1493. godine (f. 267a-d), 2) zapisa iz 1494. godine (f. 260d/35-37), 3) zapisa iz 1495. godine (f. 381b/29-37). Zbog njegove literarne i povijesne vrijednosti, *Zapis popa Martinca* izdvojila sam u posebnome poglavlju, sadržajno ga analizirala te provela latiničku transliteraciju njegova teksta.

Istraživanje straničnoga postava u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* proširila sam i na preostale dijelove brevijara s ciljem boljšega utvrđivanja organizacijskih zakonitosti koje su se primjenjivale u vizualnome oblikovanju stranica kodeksa u cijelosti. Analizirala sam proces liniranja pomoću kojega su u brevijaru raspoređeni: 1) tekstno polje, stupci i redci, 2) međustupčani razmak, 3) margine. Ovaj dio mogega istraživanja naslanja se na rezultate koje je Marijana Tomić dobila služeći se u mjerenju dvostraničja u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* (f. 382v i 383r) *Docmark* računalnim programom.

Tekstnom analizom obuhvatila sam i grafetička sredstva koja pripadaju području paleografije, ali ne predstavljaju jezična obilježja pisma, već su dijelom njegove vizualne prezentacije. Za bolje razumijevanje grafetičkih sredstava koja su sudjelovala u vizualnoj organizaciji teksta prikazala sam najprije paleografske osobine teksta sanktorala prepoznate u: 1) realizaciji linijske organizacije ispisanih redaka, 2) morfološkoj analizi slova i njihova

duktusa te prisustvu slova drugih pisama u tekstu (ćiriličkih i latiničkih), 3) praksi bilježenja brojevnih vrijednosti.

Analizom grafetičkih sredstava obuhvatila sam: 1) upotrebu bjelina u tekstu, 2) promjene veličine i boje slova u pojedinim tekstnim dijelovima, 3) uvrštavanje razdvojnih znakova koji su kao samostalne grafičke jedinice regulirali odnose između tekstnih dijelova, 4) skraćivanje riječi (kontrahiranjem te suspendiranjem s natpisivanjem), 5) ligature. Rezultate analize ligaturnoga fonda u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara*, koju sam provela na 472 stupca njegova teksta, prezentirala sam odvojeno od ostala dva načina skraćivanja riječi. Razlog je tomu naglašena grafetička priroda ligaturnoga vezivanja. Ligaturne kombinacije prepoznate u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* usporedila sam s primjerima ligaturnoga vezivanja koje sam uočila u tekstu sanktorala *Mavrova brevijara*. Ukupne rezultate usporedila sam s rezultatima statističke analize upotrebe ligatura koju je provela Marijana Tomić na prvih 12 stupaca sanktorala *Drugoga novljanskog* i *Mavrova brevijara*. Radi točnijega utvrđivanja prakse korištenja ligatura u kodeksima na razmeđu pisane i tiskane tradicije, rezultate svojih istraživanja usporedila sam još i s rezultatima analize ligaturnoga fonda u dvama glagoljičkim tiskanim brevijarima (prvotisku *Brevijara* (1491.) i *Baromićevu brevijaru* (1493.)) te dvama tiskanim glagoljičkim misalima (prvotisku *Misala* (1483.) te *Senjskome misalu* (1494.)) koju je proveo Ivan Bakmaz. U odnosu na manji tekstni uzorak koji je Tomić odabrala, očekivala sam da ću analizom vizualnih sredstava koji sudjeluju u organizaciji teksta provedenoj na 472 stupca sanktorala postići veću preciznost te da će biti odstupanja u rezultatima u odnosu na ona koje je Tomić dobila analizirajući 40 puta manji tekstni uzorak.

Zbog njihove naglašene likovne komponente, fond inicijala u sanktoralu prikazala sam u posebnome poglavlju, odvojeno od ostatka grafetičkih sredstava. Prikazala sam i ostatak likovne opreme sanktorala, kao i drugih dijelova *Drugoga novljanskog brevijara*: minijature te ostale dekoracije čija je svrha bila uljepšavanje i isticanje pojedinih dijelova teksta koji je bio priređen za zajedničku svečanu molitvu u koru.

U okviru tekstne analize provela sam i sadržajnu analizu sanktorala u *Drugome novljanskom brevijaru*. Potrebu organizacije brevijara u formu što prihvatljiviju potrebama redovničkih zajednica i cijele Crkve ilustrirala sam latiničkom transliteracijom 50. glave *Regule sv. Benedikta*, kodeksa pohranjenoga u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (sign. I a 74). Prikazala sam kratko sadržaje svih dijelova *Drugoga novljanskog brevijara* (temporalna, kalendara, psaltira, službe za mrtve, komunala, službe Blažene Djevice

Marije, sanktorala) te saznanja o načinu izvođenja oficija u molitvi časova koju su prakticirali redovnici pavlinskoga samostanu na Ospu (Marija Pantelić i Anica Nazor). Sadržaj sanktorala prikazala sam kroz tablicu svetačkih imena s datumima njihovih svetkovina te popisom dijelova njihovih oficija. Svetačkim imenima pridružila sam još i osnovne biografske podatke i svetačke kvalifikacije. S obzirom na bibliografski karakter popisa uz sadržaj službi navela sam i podatak o njihovu smještaju u tekstu. Rezultati sadržajne analize predstavljaju svojevrsno bio-bibliografsko pomagalo za olakšavanje snalaženja u transliteriranome tekstu sanktorala. Službe za pavlinske svetkovine koje su izdvojene u posebnome sveščiću (f. 356a-359c) uz oficije Blažene Djevice Marije nisu fizički dijelom sanktorala pa ih nisam obuhvatila svojim istraživanjem.

U okviru tekstne analize provela sam latiničku transliteraciju glagoljičkoga teksta sanktorala koji sam priložila na samome kraju rada.

Principi transliteracije

Drugi novljanski brevijar dio je korpusa *Rječnika crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije*, a za potrebe latiničke transliteracije odobren mi je bio pristup digitalnim preslikama ćirilicom pisanoga teksta sanktorala koji se u obliku kartoteke nalazi u Staroslavenskome institutu. Transliteraciju sam provela u skladu s principima koji se primjenjuju u novijim izdanjima Staroslavenskoga instituta. Iste principe primijenila sam i u transliteraciji ostalih glagoljičkih tekstova koje sam odabrala kao dopunu kulturološkome dijelu istraživanja: 1) *Zapisa popa Martinca iz Drugoga novljanskog brevijara*, 2) pet listina kojima sam potkrijepila gospodarsku stabilnost pavlinskoga samostana i crkve na Ospu kod Novoga Vinodolskog, 3) teksta 50. glave *Regule sv. Benedikta* kao priloga sadržajnoj analizi sanktorala.

U tekstu *Drugoga novljanskog brevijara* bjeline nisu raspoređene u skladu s današnjim očekivanjima pa sam u transliteraciji često bila nedovoljno dosljedna, što je za razumijevanje pisanoga sadržaja bilo neizbježno. Dvostupčanu organizaciju izvornoga teksta prenijela sam u prijeslovu u jednostupčanu. Zbog toga se stupci kontinuirano nadovezuju jedan na drugoga. Folijaciju koja je naknadno unesena u izvornik u transliteriranome tekstu bilježila sam kontinuirano, zajedno sa oznakama stupaca (abdc), u stupcu lijevo od teksta. U

stupcu između transliteriranoga teksta i folijacije numerirala sam radi bolje preglednosti svaki peti redak.

Radi bolje uočljivosti, osnovne dijelove teksta koji su pisani crnom tintom u prijeslovu sam naglasila masnim slovima (*boldom*) dok sam rubricirane tekstove ostavila grafički nenaglašene. Sve dijelove teksta, bez obzira na veličinu slova kojom su pisani, prenijela sam u prijeslovu u izjednačenoj veličini. Ni inicijale nisam prenijela u izvornoj veličini, već sam ih sve redom zabilježila kao obične, ali podcrtane verzale. Slova ispunjena crvenilom, koja su slijedila inicijale, u transliteriranome tekstu označila sam također kao verzale. Isto sam postupila i s ostalim majuskulnim, crvenilom ispunjenim slovima ili onima koja oblikom odstupaju od ustaljenoga slovnog formata uključujući i cijele riječi koje su se na taj način u izvorniku isticale.

U procesu transliteracije, za svako glagoljičko slovo koje su pisari koristili u pisanju sanktorala uzela sam jedno odgovarajuće latiničko. Za ona slova koja nemaju odgovarajući znak u latinici upotrijebila sam slova koja Staroslavenski institut koristi u svojim novijim izdanjima (usp. Šimić 2014:126-127) (tablica 1). Slova ispunjena crvenom bojom, koja su nositelji brojčanih vrijednosti u izvorniku, transliterirala sam zajedno s točkama između kojih su pisani, ali bez bilježenja titli.⁵

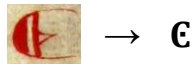
GLAGOLJIČKO SLOVO	BROJEVNA VRIJEDNOST	LATINIČKO SLOVO	GLAGOLJIČKO SLOVO	BROJEVNA VRIJEDNOST	LATINIČKO SLOVO
а	1	a	Ѧ	80	o
б	2	b	Ѧ		p
в	3	v	Ѧ	100	r
г	4	g	Ѧ	200	s
д	5	d	Ѧ		t
е	6	e	Ѧ	400	u
ѡ	7	ž	Ѧ	500	f
ѣ	8	z	Ѧ	600	h
ѧ	9	z	Ѧ		ê
Ѩ	10	ï	Ѧ		c
ѩ	20	i	Ѧ	1000	č
Ѫ	30	ĵ	Ѧ		š
ѫ	40	k	Ѧ		ь
Ѭ	50	l	Ѧ		ê
ѭ	60	m	Ѧ		û
Ѯ	70	n	Ѧ		m

Tablica 1. Transliteracijska tablica

⁵ Brojevna vrijednost onih slova koja nisu korištena u sanktoralu za obilježavanje brojeva u tablici nije zabilježena. Vidi različite načine bilježenja brojeva u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* (slika 69, 70).

Znakovi koji u sanktoralu kao samostalne grafičke jedinice reguliraju odnose pojedinih dijelova teksta⁶ u prijeslovu su dobili svoje računalne parnjake koji su izgledom najbliži njihovoj izvornoj formi:

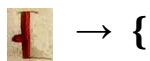
- znakovi za označavanje novoga poglavlja, u svim svojim verzijama

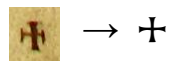
- svi oblici interpunkcijskih znakova

- sve verzije znakova koji su korišteni u svrhu razdjeljivanja teksta kad se zbog inicijala, koji je trebao biti na početku retka, tekst iz prijašnjega retka morao u sljedećemu iznimno pomaknuti prema njegovu kraju

- znak križa za umetanje propuštenoga teksta.

Nadredna slova, koja su u izvorniku korištena kod kraćenja riječi kontrahiranjem i suspendiranjem, spustila sam u redak. Kraćene riječi razriješla sam u oblicima zagradama, u skladu s normama crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije uobičajenim za izdanja Staroslavenskoga instituta. Kod riječi u kojima je u jednome slučaju poluglas vokaliziran, a u drugome stoji u svojem uobičajenom obliku kao apostrof ili štapić, radi ujednačenoga razrješavanja kraćenih riječi, odlučila sam prikloniti se oblicima propisanim u konzultiranim rječnicima.⁷ Isti princip primijenila sam kod onih riječi za koje se u izvorniku pisar koristio drugačijim jezičnim rješenjima u odnosu na rješenja navedena u korištenoj referentnoj literaturi (npr. telo umjesto tĕlo, **нѣродѣ** mjesto narodѣ, **sr'ce** umjesto srѣдѣce). Skraćeni oblik 3. lica jednine aorista **bis**, koji je u tekstu sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* kraćen natpisivanjem slova *s* iznad slova *b* i *i* (**b^si**), razriješla sam kao **bis(ѣ)**, a ne kao **b(i)si**.

⁶ Vidi više o znakovima za razdvajanje teksta u poglavlju o grafičkome opisu teksta sanktorala (slike 77-80).

⁷ Za razrješavanje kraćenih riječi poslužila su mi tri rječnika: 1) Damjanović 2009, 2) Grabar et al. 2002-, 3) Kurz 1958-1966.

Za obilježavanje izostanka teksta, koji je zbog oštećenosti podloge ostao nečitak, koristila sam uglate zagrade s tri točke unutar njih [...]. Na isti način označavala sam i okrnjene riječi, osobito one koje su obilježavale početke psalama, njihovih stihova, antifona i rezponsorija, a čiji su sadržaj redovnici i u takvome obliku znali prepoznati. Ukoliko sam okrnjene riječi ili tekst uspjela rekonstruirati dodavala sam njihove razriješene dijelove također u uglatim zagradama (npr. **mors'[ka]**). Pisareve pogreške naznačila sam kurzivnim znakom uskličnika u oblim zagradama (!) neposredno nakon pogrešno napisane ili nehотиčno dvaput napisane riječi. Riječi koje je sam pisar višekratno napisao i potom precrtao vodoravnom crtom u crvenoj boji prenijela sam u transliterirani tekst na isti način kako je zapisana u izvorniku (npr. **dari**)⁸.

Kraće tekstove koji su u izvorniku dopisani po vanjskim, unutarnjim i gornjim marginama u transliterirani tekst unosila sam na mjesto gdje se tekst trebao nalaziti u izvorniku. „Rašljice“,⁹ koje su označavale mjesto na kojemu je tekst trebao biti ispisan, nisam bilježila. Poduže tekstove, koji su zajedno sa znakom križa dopisivani na donju marginu, transliterirala sam kao i u izvorniku, po širini stranice, uz korištenje dviju kosih crta (//) za isticanje prelaska teksta u novi red. Znak križa zadržala sam na mjestu gdje je tekst izostao te ondje gdje je izvorno trebao biti napisan. Riječi od kojih se sastoje kustode nisam uključila u transliterirani tekst jer nisu njegov sastavni dio, već samo upućivači na početak slijedećega sveščića.

Dileme vezane uz ispravnost latiničke transliteracije koju sam provela na glagoljičkome tekstu sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* razriješila sam uspoređujući je s latiničkom transliteracijom koju su suradnici iz Staroslavenskoga instituta proveli na glagoljičkome tekstu srodnoga mu sanktorala *Drugoga beramskog brevijara* (Mihaljević 2019a).

⁸ Vidi primjere isticanja pogrešno napisanih dijelova teksta u sanktoralu (slika 83).

⁹ Vidi više o umetanju izostavljenih dijelova teksta u sanktoralu (slike 81, 82).

2. PREGLED KULTURNO-POVIJESNOGA DJELOVANJA PAVLINSKOGA SAMOSTANA BLAŽENE DJEVICE MARIJE NA OSPU KOD NOVOGA VINODOLSKOG

Važnu ulogu u oblikovanju knjige u srednjemu vijeku imali su njezini naručitelji. Pisari su slijedili njihove upute o kvaliteti pergamene na kojoj će kodeks pisati, vrsti slova i boja koje će koristiti u pisanju i iluminiranju teksta, odabiru minijatura kojima će tekst ukrasiti te kvaliteti i izgledu uveza. Aleksandar Stipčević naglašava važnost „uloge naručitelja u stvaranju kulturnoga ozračja u pojedinim hrvatskim gradovima i vremenskim razdobljima“ (Stipčević 2004:141-142). U svojem istraživanju kulturu sam sagledala u širem kontekstu. Oslonila sam se na klasičnu definiciju britanskoga antropologa Edwarda B. Tylora prema kojoj je „kultura ili civilizacija, uzeta u svom širokom etnografskom smislu, složena cjelina koja uključuje znanje, vjerovanje, umjetnost, moral, zakone, običaje i sve druge sposobnosti i navike koje je čovjek stekao“ (Mesić 2007:161). Tako ju je pojmio i Vladimir Maleković istražujući i pripremajući sa svojim suradnicima izložbu *Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244-1786*. Kultura pavlina, prema njegovoj definiciji, ne obuhvaća samo njihova „postignuća u umjetnosti, znanosti i moralu nego i dosegnuti stupanj organizacije društvenoga života i sredstava za proizvodnju“ (Maleković 1989:13).

U prvoj cjelini rada prikazala sam najprije povijest djelovanja Samostana Blažene Djevice Marije na Ospu kod Novoga, kao naručitelja *Drugoga novljanskog brevijara*, od njegova utemeljenja 1453. godine do ukinuća pavlinskoga reda u Hrvatskoj 1768. godine. Objedinila sam kulturno-povijesne podatke koji su mi poslužili za pregled njegova gospodarskoga funkcioniranja, arhitekturni prikaz njegova kompleksa (samostane zgrade, gospodarskih objekata i crkve) te osvrta na najvažnije sačuvane primjerke njegove umjetničke i pisane baštine.

Za prikaz nastanka Reda svetoga Pavla prvoga pustinjaka u Ugarskoj te njegova dolaska u Hrvatsku koristila su mi poglavito teorijska saznanja zagrebačkoga kanonika Kamila Dočkala (1879. – 1963.). Prikazao ih je u prvome svesku svoje strojopisne *Građe za povijest pavlinskih samostana u Hrvatskoj* naslovljenome *Pavlinski red uopće* (predano Arhivu JAZU 1953. godine, sign. XVI 29a (1)).¹⁰ Dočkal se često poziva na podatke koje u

¹⁰ Dočkalova strojopisna *Građa za povijest pavlinskih samostana u Hrvatskoj*, za koju je cijelo jedno desetljeće prikupljao i objedinjavao podatke iz dostupne arhivske i tiskane građe, sadrži u pojedinačnim svescima povijest svakoga od 32 pavlinskih samostana u Hrvatskoj čije je djelovanje uspio istražiti i potvrditi. Ovaj vrijedan izvor podataka za pavlinsku povijest u Hrvata pohranjen je u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (sign. XVI – 29a, 29b, 29c). Često je konzultiran i citiran, a integralno je tek nedavno objavljena samo građa za

svojim izvješćima o pavlinima donosi Nikola Benger¹¹, prema njegovu mišljenju, „najbolji povjesničar svoga reda“ (Sekulić 1989:297). Za Bengerova djela Ante Sekulić kaže da su „uistinu najizdašnija i najpotpunija vrela za povijest pavlina i njihovih samostana u Hrvatskoj“ (Sekulić 1989:297). Dočkal se poziva i na izvješća Andrije Eggerera¹² kojega svrstava među „naglasovitije pavline“ i svoje najpouzdanije izvore (Sekulić 1989:298) te Ivana Krištolovca¹³.

Za prikaz povijesti novljanskoga samostana konzultirala sam poglavito sedmi svezak Dočkalove strojopisne *Građe za povijest pavlinskih samostana u Hrvatskoj* naslovljen *Samostan bl. Djevice Marije na Ospu pod Novim (1453.): popravljeno izdanje* (predano Arhivu JAZU 1945. godine, sign. XVI 29a(7)). Crkvene i gospodarske prilike u kojima je samostan kroz povijest djelovao prikazala sam i na temelju podataka iz kulturno-povijesnih i umjetničkih tekstova Josipa Bratulića, Ante Sekulića, Mile Bogovića, Ive Mileusnića i Marka Medveda. Njihova saznanja objavljena su u katalozima dviju velikih izložbi posvećenih pavlinskome redu i njegovom utjecaju na hrvatsku kulturu: 1) *Kultura pavlina u Hrvatskoj od 1244. do 1786.*, 2) *Czriquenicza 1412 – život i umjetnost Vinodola u doba pavlina*.

Odlučujući kriterij pri odabiru arhivske građe za moje istraživanje bilo je pismo kojim su dokumenti pisani, odnosno glagoljica. Kao dopunu dosadašnjim saznanjima o gospodarskome funkcioniranju novljanskoga samostana priložila sam latiničku transliteraciju pet glagoljicom pisanih listina. Jedna od njih odnosi se na samostansku crkvu te je priložena u zasebnome poglavlju. Radi točnijega prikaza izvornih dokumenata transliterirane tekstove usporedila sam s Kukuljevićevim glagoljičkim prijepisima (Kukuljević 1863), Šurminovim

povijest lepoglavskoga samostana (Dočkal 2014). Sistematizirajući arhivsku građu o pavlinima u Rimu, Beču, Budimpešti, Zagrebu i Ljubljani, Ante Sekulić navodi da je građa koju je Dočkal skupio i proučio pohranjena u Arhivu Zagrebačkoga kaptola (Sekulić 1988:115). Cjelokupna ostavština raspodijeljena je u devet kutija a građa obuhvaća i biografski leksikon pavlina s 1390 biografskih jedinica koje je Dočkal sastavio (Lukinović 1989:370). U istome arhivu pohranjena je i kopija strojopisa *Građe za povijest pavlinskih samostana u Hrvatskoj* (Sekulić 1989:299).

¹¹ Hrvatski povjesničar Nikola Benger (1695. – 1766.) u četiri navrata bio je provincijalom Hrvatske pavlinske provincije. Napisao je drugi svezak pavlinskih anala (za razdoblje od 1663. do 1727. godine) naslovljen *Annalium eremi-coenobiticorum Ordinis fratrum [...] s. Pauli primi Eremitae. [Tomus] II.* (Bratislava, 1743.). Treći je svezak (za razdoblje od 1727. do 1739. godine) ostao u rukopisu, kao i bibliografija pisaca pavlina te monografije o pavlinskim samostanima u hrvatskoj i istarsko-vinodolskoj provinciji (Sekulić 1989:297).

¹² Austrijski povjesničar Andrija Eggerer (oko 1600. – 1672.) pripadao je pavlinskomu redu. Neko vrijeme živio je i djelovao kao profesor filozofije u pavlinskim samostanima u Remetama i Lepoglavi. Prvi svezak pavlinskih anala njegova je knjiga *Fragmen panis corvi protoeremitici seu reliquiae annalium eremi-coenobiticorum Ordinis Fratrum eremitarum s. Pauli primi Eremitae (Komad kruha prvog pustinjačkog gavrana ili ostatci ljetopisa samostanskih pustinjaka*, Beč, 1663.) (Sekulić 1989:298).

¹³ Hrvatski vjerski pisac Ivan Krištolovec (1658. – 1730.) bio je profesor filozofije i teologije u Lepoglavi, provincijal hrvatsko-ugarske pokrajine te general pavlinskoga reda (1715. – 1721.). Zauzimao se za odvajanje hrvatske pavlinske pokrajine od ugarske. Pisao je djela o povijesti pavlina te hrvatskim samostanima i njihovim dobrima. U rukopisu je ostalo njegovo djelo *De scriptio synoptica monasteriorum Ordinis s. Pauli I. Eremitae in Illyria olim fundatorum* (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, sign. R-4321) (Sekulić 1989:298).

ćirilčkim (Šurmin 1898) te Ivšićevim osuvremenjenim latiničkim transliteracijama (Ivšić i Bratulić 2017) istih. Za potrebe svojega istraživanja izvorne sam dokumente digitalizirala te priložila uz transliterirane tekstove.

Za arhitekturni prikaz samostanske zgrade s gospodarskim objektima i crkve uz nju poslužila sam se saznanjima Kamila Dočkala (1953), Emilija Laszowskog (1923), Gjura Szabe, Radmile Matejčić (1989) i Zorislava Horvata (1999). Njihove spoznaje potkrijepila sam analizom arhivske dokumentacije s područja arhitekture: fotografija, tlocrta te katastarskoga plana.

U posljednjemu poglavlju prve cjeline rada predstavila sam 21 sačuvani primjerak umjetničke baštine novljanskih pavlina. Građu s područja sakralne arhitekture, likovne umjetnosti i skulpture sakupila sam iz kataloga triju izložbi: 1) *Kultura pavlina u Hrvatskoj od 1244. do 1786.*, 2) *Czriquenicza 1412 – život i umjetnost Vinodola u doba pavlina*, 3) *Zbirka kamenih spomenika Hrvatskoga povijesnog muzeja u Zagrebu*.

Dva od tri sačuvana primjerka knjižne građe, *Liber copiarum M[onasterium] N[oviensis]* i *Blagdanar* popa Andrija, predstavila sam u posebnome poglavlju koje je posvećeno povijesti knjižnice novljanskoga samostana. Treći primjerak, odnosno *Drugi novljanski brevijar*, predstavila sam u središnjoj cjelini rada u kojoj sam predstavila rezultate tekstne analize njegova sanktorala.

2.1. Dolazak Reda svetoga Pavla prvoga pustinjaka u Hrvatsku

Tijekom 13. stoljeća nastajao je franjevački red u Italiji, dominikanski u Španjolskoj, a Red svetoga Pavla prvoga pustinjaka¹⁴ u Ugarskoj. Sva tri vrlo su brzo nakon osnutka našli plodno tlo i u Hrvatskoj. Kako ne bi „veliko blago kreposti i svetosti“ ostalo skriveno, oko 1215. godine pečuški biskup Bartol¹⁵ odlučuje okupiti sve pustinjake svoje biskupije s obronaka Mečeka (mađ. Mecsek, masiv na jugu Mađarske). Sagradio im je tada na brdu Pataču (mađ. Patacs) kod Pečuha (mađ. Pécs) samostan sa crkvom sv. Andrije s nešto posjeda

¹⁴ Puno ime pavlinske redovničke zajednice glasi: lat. *Ordo fratrum S. Pauli primi eremita* (akronim: OSPPE).

¹⁵ Biskup Bartolomej (1219. – 1252.), rodom iz Burgundije, stiže na ugarsko područje iz benediktinskoga samostana Cluny kao pratitelj druge žene kralja Andrije II. Sekulić navodi da 1215. godine ne može biti točna godina okupljanja pustinjaka, već se radi o nekoj kasnijoj, za vrijeme Bartolomejeva biskupstva (Sekulić 1997:219).

koje su im potvrdili i njegovi nasljednici. Tom prilikom propisao im je i kratka *Pravila*¹⁶ za samostanski život (Dočkal 1953:2).

Iako pavlini 1215. godinu uzimaju kao početnu godinu svojega reda, svojim osnivačem ne smatraju biskupa Bartola jer nije živio kao pustinjač, nego ugarskoga kanonika bl. Euzebija Ostrogonskoga. Da bi se mogao posvetiti pustinjačkome načinu življenja na brdu Pilišu (mađ. Pilis) kraj Ostrogona (mađ. Esztergom), u pećini u kojoj su već prije pustinjaci živjeli za molitvu i rad, Euzebije je od biskupa ostrogonskoga dobio dopuštenje za napuštanje kanoničke časti. Sa šestero subraće osnovao je na brdu samostan i crkvicu sv. Križa prigrlivši pavlinska pravila koja je biskup Bartol propisao samostanu sv. Andrije na Pataču kod Pečuha. Smatrajući se istim redom te slijedeći isto pravilo, samostan sv. Križa zajedno sa samostanom sv. Andrije izabire Euzebija za svoga poglavara¹⁷ te on postaje prvim provincijalom mladoga reda (Dočkal 1953:2). Iako su gospodarski uvjeti bili loši, novi red se čak i bez potvrde Svete Stolice nastavio širiti po Ugarskoj, a zatim i po Hrvatskoj. Tako su pavlini, prije papina dopuštenja za osnutak reda, već od 1244. godine djelovali i u Dubici (Dočkal 1953:3). Da bi red dobio odobrenje Svete Stolice, Euzebije putuje u Rim papi Urbanu IV. (pont. 1261. – 1264.) gdje se zajedno s dominikancem sv. Tomom Akvinskim (1225. – 1274.) zalaže za dopuštenje samostanima da slijede pravila sv. Augustina. Uz uvjet da ima dovoljno imovine od koje može živjeti, papa odobrava utemeljenje reda nazivajući ga *Sacer et candidus ordo sancti Pauli primi eremitaе*. Njegove karakteristike tada su još uvijek bile samo kontemplativnost i samotnjački život u samostanskome ustroju (Sekulić 1997:220).

Do svoje potpune neovisnosti od dijecezanskih biskupa pavlini dolaze tek 1319. godine kad im, na molbu ugarskoga kralja Karla Roberta, papa Ivan XXII. službeno odobrava regulu sv. Augustina. Oslobađa ih plaćanja crkvene desetine i dužnosti prisustvovanju dijecezanskim sinodama, s tim da samostalno biraju generalnoga priora¹⁸ kojemu će biti podvrgnuti svi provincijali i priori novoga reda (Dočkal 1953:3). Red su dalje potvrđivali i ostali pape dajući mu povlastice i uzimajući ga pod svoju zaštitu. Pomalo su dopuštali uključivanje u dušebrižnički i vjerovjesnički rad dotad samo kontemplativnim samostancima. S vremenom su pavlini mogli ispovijedati u samostanskoj zajednici (odobrenje pape Klementa VI. iz 1352. godine), slaviti tihe mise te pokapati redovnike u samostanskim

¹⁶ Prva *Pravila* biskupa Bartolomeja Eggerer donosi u prvome, a tekst preuzima i Benger u drugome svesku pavlinskih anala (Sekulić 1997:219).

¹⁷ Kao prvi vrhovni poglavar reda Euzebije Ostrogonski se u ispravama spominje kao *Eusebius prior prov. Ordinis s Pauli primi eremitaе, magister Porse canonicus Strigoneinsis, Archidiaconus Nitriensis* (Sekulić 1997:219).

¹⁸ Za prvoga generala 1319. godine odabran je provincijal Lovro Ostrogonski (Dočkal 1953:5).

crkvama. Pomalo počinju kao ispovjednici i odgojitelji odlaziti i u velikaške domove. Od 1401. godine dopušteno im je pohađanje visokih učilišta u Italiji (bula *Mare magnum* pape Grgura XI. iz 1371. godine). Polako, od samostanaca koji su živjeli po benediktinskome načelu „ora et labora”, postaju aktivni sudionici poslijetridentske obnove preuzimajući visoke službe u crkvenome ustroju. Papa Urban VIII. odobrava pavlinske *Konstitucije* ili *Ustanove* (*Constitutiones sunt leges fundamentalis Ordinis*)¹⁹ u kojima su bile ugrađene sve dotadašnje povlastice i dopuštenja dobivena od vrha Crkve.

Zasluge pavlina u Hrvatskoj velike su jer je pavlinski red bio vrlo usko vezan uz vjerski i prosvjetni život hrvatskoga naroda. Dijelio je njegovu sudbinu od samih početaka 1244. godine, kada je osnovan prvi pavlinski samostana u Dubici, pa sve do ukinuća reda u Hrvatskoj 1786. godine. Kamilo Dočkal s pravom kaže da su više od petsto godina pavlini bili „tješitelji hrvatskoga puka, savjetnici hrvatskih plemića i velikaša, podržavatelji hrvatske knjige, odgojitelji mladeži, promicatelji umjetnosti i stvaratelji kulture“ (Dočkal 1953:1). U Hrvatskoj su u početku pavlini također bili strogo kontemplativna zajednica. Postupno su preuzimali svećeničke i dušobrižničke dužnosti kao što su propovijedanje, ispovijedanje i vjersko poučavanje, pripremajući se za svoja životna zvanja zahtjevnom naobrazbom. Uključivali su se u crkveni i društveni život, otvarali su svoje škole, srednja i visoka učilišta, odgajajući osim svojih svećenika i brojne svjetovnjake koji su djelovali na raznovrsnim područjima javnoga i privatnoga života (Sekulić 1997:219).

Dočkal navodi da je pravo čudo kako se ovaj pustinjački red brzo širio preplavivši najprije Ugarsku, a onda i Hrvatsku, zatim Poljsku, Prusku, Šlesku, Moravsku, Češku, Austriju, Štajersku i Švicarsku (Dočkal 1953:5). Osvrćući se na prijem pavlina u Hrvatskoj, Dočkal ističe da razlog “obljubljenosti bijelih fratara” među pukom i među plemstvom od 13. do 15. stoljeća leži u: 1) svetome životu redovnika i njihovoj strogoj disciplini, 2) njihovoj visokoj naobrazbi, 3) domoljublju.²⁰ Pavline su zbog uzornoga načina življenja vjernici štovali i preporučali se u njihove molitve. Upisivali su se u Bratovštinu sv. Pavla prvog pustinjaka postajući tako svjetovnim članovima njihova reda. Grofovi, knezovi i kraljevi gotovo su se natjecali u tome tko će tim redovnicima za života iskazati većih dobročinstava

¹⁹ *Konstitucije* su kao temeljni zakon reda određivale ustrojstvo samostanskih zajednica, dnevni red, ponašanje, izobrazbu i službu pavlinskih redovnika u zajednici i šire u okvirima Crkve (Sekulić 1997:221).

²⁰ U svojoj *Fratarskoj oporuci* August Šenoa uprizorio je završne trenutke djelovanja pavlina u Hrvatskoj. U dojmljivome obraćanju opata lepoglavskoga samostana svojoj redovničkoj subraći u trenutku ukinuća samostana naglašeno je domoljublje koje su hrvatski pavlini osobito njegovali: [...] **Oj podjite mi, braćo, s mirom.// Al stante časak! Pamтите li.// Što vazda bjahu fratri bieli?// Hrvati! Sinci našeg puka.// Ta sveta zemlja rodi nas, [...].** *Fratarska oporuka* izvorno je objavljena 1877. godine u *Viencu* (Šenoa 1877:197-198). Tekst je dostupan i u zbirci Šenoinih pjesama (Šenoa 1963:358-362).

zbog želje da budu pokopani u pavlinskim crkvama. Dočkal naglašava da su pavlini pazili da im redovnički podmladak stekne što bolju naobrazbu još od samoga novicijata u Lepoglavi, Remetama, Gvozdu i Svetome Petru u Šumi šaljući mlade bogoslove na visoke bogoslovne i filozofske škole u Rim, Beč, Prag i Trnavu. U Hrvatskoj osnivaju svoje gimnazije u Lepoglavi, Senju i Križevcima, a po ukinuću isusovačkoga reda 1773. godine preuzimaju i gimnazije u Varaždinu i Požegi. U Lepoglavi osnivaju i sveučilište s dva fakulteta: filozofskim koji djeluje od 1656. i teološkim od 1683. godine gradeći uz njih veliku i bogatu knjižnicu za što kvalitetniju izobrazbu profesora i studenata. Dočkal ističe i suosjećanje pavlina s hrvatskim narodom te njihovo domoljublje koje su iskazivali njegujući hrvatski jezik i njegovo tronarječje.²¹ Iako su se u lepoglavskome vikarijatu u liturgiji i javnome životu koristili najčešće latinski jezik i latiničko pismo pavlinski samostani u hrvatsko-istarskome ili gvozdanskome vikarijatu²² njegovali su hrvatsko glagoljičko pismo. Za njih je glagoljicom napisano nekoliko znamenitih kodeksa važnih za povijest hrvatske kulture.²³

Iako su se u zavjetima pavlini obvezivali na život u siromaštvu, redovnička je zajednica mogla posjedovati imovinu. Samostani su se pomoću darovanih zemljišnih posjeda uzdržavali dok su pavlini njima upravljali kao feudalni gospodari. Vještim upravljanjem stjecali su dobre prihode zbog čega su ubrzo postali najimućnijim crkvenim redom na tlu Hrvatske (Mileusnić 2012:19). U takvim ekonomskim uvjetima mogli su se uz svoje redovničke dužnosti predano baviti znanstvenim i kulturnim djelatnostima poput filozofije, prava, leksikografije, pisarske djelatnosti, književnosti i umjetnosti. Širili su i praktična znanja i vještine. Uz liječnike, ljekarnike, slikare, kipare, jezikoslovce, sveučilišne profesore i vrsne poznavatelje crkvene glazbene umjetnosti, među pavlinima djeluju i odlični vrtlari, podrumari, pastiri, poljodjelci, stolari, urari, kovači i klesari (Maleković 1989:17). Bavili su se intenzivno poljodjelstvom, voćarstvom i vinogradarstvom. Primorski samostani proizvodili su izvrsna vina. Veći samostani bavili su se i uzgojem ribe (Dočkal 1953:23). Pavlini su organizirali svoje samostane kao gospodarske „mikrozajednice” djelujući poticajno na svoje kmetove te na okolno stanovništvo. Tako su npr. u Istri poticali obitelji da uz svoje

²¹ Među pavlinima jezikoslovcima ističe se Ivan Belostenec (1594. – 1675.) koji je u dva sveska sastavio dvojezični latinsko-hrvatski rječnik *Gazophylacium seu Latino-Illyricorum onomatum aerarium (Gazofilacij ili riznica latinsko-hrvatskih riječi)*, prvi rječnik koji obuhvaća sva tri narječja hrvatskoga jezika (Belloszthenčez 1972).

²² Hrvatsko-istarskome ili gvozdanskome vikarijatu pripadali su samostani u Gvozdu kod Modruša, Senju, Novome Vinodolskom i Crikvenici te u Istri u Čepiću, Svetome Petru u Šumi i dr. (Štefanić 1954:137).

²³ Sačuvane su tri crkvene pavlinske knjige koje su korištene na području hrvatsko-istarskoga ili gvozdanskoga vikarijata hrvatske pavlinske provincije: *Brevijar Illirico 10* iz 1485. godine pisan za samostan sv. Jelene u Senju te *Blagdanar* iz 1506. i *Drugi novljanski brevijar* iz 1495. godine, kodeksi pisani za samostan Blažene Djevice Marije na Ospu kod Novoga Vinodolskog (Štefanić 1954:137).

kuće imaju vrtove s izabranim ljekovitim i začinskim biljem, a svoje kmetove učili su kako bolje obrađivati polja, koje sjeme donosi veći plod te kako sigurno čuvati urod (Bratulić 1995:7). Dočkal navodi da je svaki veći samostan imao i ljekarnu koja je bila opskrbljena lijekovima i ljekarničkim priručnicima koje su sastavljali čak i sami pavlini. Bilježi da je u župnoj knjižnici u Donjoj Stubici sačuvan rukopis o lijekovima i liječenju *Pharmacopea* koju je sastavio upravo jedan od pavlinskih redovnika (Dočkal 1953:23). Bošnjak navodi da je pred ukinuće reda u pavlinskome samostanu u Crikvenici postojala ljekarna te da se jedan redovnik bavio kirurgijom (Bošnjak 1966-1969:464).

2.2. Pavlini u Novome Vinodolskom

Na hrvatskome području pavlini su bili podijeljeni na hrvatsku i istarsko-vinodolsku redovničku provinciju kojoj su pripadali samostani u Vinodolu zajedno sa samostanima s područja Like i Istre (Mileusnić 2012:19). Proučavajući pavlinske spise i pisce, Dočkal utvrđuje da su u Hrvatskoj djelovala 32 pavlinska samostana.²⁴ Nakon 200 godina po dolasku pavlina na hrvatsko područje osnovan je i samostan Blažene Djevice Marije na Ospi kod Novoga Vinodolskog.

Ugarsko-hrvatski kralj Bela III. (1172. – 1196.) darovao je župu Modruš 1193. godine knezu Bartolu Krčkom proširivši tako posjede te velikaške obitelji s otoka Krka na kopno.²⁵ Do kraja srednjega vijeka krajevi pod feudalnom vlašću različitih grana obitelji Frankapan,

²⁴ Iako se za neke od njih ne zna sa sigurnošću kada su točno osnovani Dočkal navodi redom pavlinske samostane: 1) Blažene Djevice Marije u Dubici (1244.), 2) Blažene Djevice Marije u Remetama (1278.), 3) Blažene Djevice Marije u Gariću (1295.), 4) Sv. Benedikta u Bakvi ili Donjoj Bukovici (danas Špišić Bukovica, 1301.), 5) Sv. Petra u Zlatu na Petrovoj gori (1303.), 6) Sv. Nikole na Gvozdu kod Modruša (prije 1348.), 7) Sv. Spasa u Ljubotini kod Senja (prije 1364.), 8) Blažene Djevice Marije na brijegu Turan kod Udbine (prije 1364.), 9) Sv. Ivana u Lici (prije 1364.), 10) Svih Svetih u Strezi (1374.), 11) Sv. Jelene u Čakovcu (1376.), 12) Sv. Jelene u Vlaškoj dragi kod Senja (1390.), 13) Blažene Djevice Marije na jezeru Čepić u Istri (1395.), 14) Blažene Djevice Marije u Lepoglavi (1400.), 15) Blažene Djevice Marije u Kamenskome (1404.), 16) Sv. Ane u Dobroj kući (1412.), 17) Uznesenja Marijina u Crikvenici (1412.), 18) Blažene Djevice Marije kod Novoga (1453.), 19) Sv. Kuzme i Damjana u Baškoj (rezidencija iz 1455. koja 1610. postaje samostanom), 20) Sv. Petra u Šumi u Istri (1459.), 21) Blažene Djevice Marije u Kruni (rezidencija kao podružnica samostana sv. Petra u Šumi, iza 1460.), 22) Blažene Djevice Marije u Klavaru u Istri (1466.), 23) Blažene Djevice Marije u Brinjama (1476.), 24) Blažene Djevice Marije na Gradčini u Zažiću (1490.), 25) Sv. Siksta u Baratu (rezidencija, 1596.), 26) Blažene Djevice Marije u Sveticama kod Ozlja (1627.), 27) Sv. Nikole u Senju (1634.), 28) Sv. Elizabete u porečkoj biskupiji u Istri (prije 1643.), 29) Blažene Djevice Marije u Ulimlju (1662.), 30) Sv. Ane u Križevcima (1665.), 31) Blažene Djevice Marije u Varaždinu (1776.), 32) u Požegi (1776.) (Dočkal 1953:5-7).

²⁵ Već je ugarski kralj sv. Stjepan (997. – 1038.), kao vrhovni crkveni patron (*summus ecclesiarum patronus*) i apostolski kralj (*rex apostolicus*), mogao osnivati biskupije i metropolije, uređivati ih te premještati biskupe. Njegovi nasljednici protekli su taj privilegij na sve župe u svojoj vladavini. Da bi na sebe što više navezali plemstvo i kneževe, osiguravajući na taj način materijalnu i vojničku pomoć u borbi protiv neprijatelja, hrvatsko-ugarski kraljevi darivali su im u posjed gradove, pa čak i čitave županije, a kao vrhovni patroni crkava u Hrvatskoj i privilegije patronatskoga prava nad Crkvom na tom teritoriju (Medved 2012:39).

tzv. „frankapanska državina“, gotovo su u cijelosti obuhvaćali područje triju biskupija: Krčke, Senjske i Krbavsko-modruške.²⁶ Prije dolaska pavlina na području Krbavsko-modruške biskupije bilo je i drugih redovnika, ponajprije benediktinaca čije samostane uglavnom preuzimaju franjevci. Najstariji franjevački samostan spominje se 1378. godine u Modrušu, pri crkvi sv. Duha, a dominikanci grade svoj samostan u Modrušu u 15. stoljeću i to kod crkve sv. Antuna. Svi će ti samostani, osim franjevačkoga na Trsatu te pavlinskih u Crikvenici i Novome, nestati u 16. stoljeću navalom turskih osvajača (Medved 2012:38).

Za dolazak i djelovanje pavlina na područje Krbavsko-modruške i Senjske biskupije od osobite je važnosti patronat hrvatske velikaške obitelji Frankapana. Kad je Vinodol došao pod Krčke knezove, Novi nije mijenjao gospodara sve do nasilne smrti posljednjega hrvatskog Frankopana 1671. godine (Lopašić 2016:130-131).²⁷ Uvid u crkvenu povijest potvrđuje koliko su Frankapani kao patroni bili darežljivi prema Crkvi i kako su se istinski brinuli o životu crkvenih struktura. U primorskome dijelu Krbavske biskupije pavlini su najprije došli u Crikvenicu, u samostan koji je osnovao Nikola IV. Frankapan (1352. – 1432.), a potom u Novi Vinodolski, u samostan koji je osnovao njegov sin Martin IV. Frankapan (1416. – 1479.) (slika 3) (Medved 2012:40-41).

Slika 3. Pavlinski samostani u Hrvatskome primorju (Mileusnić 2012:19)

²⁶ Krbavska biskupija osnovana je 1185. godine odlukom Crkvenoga sabora u Splitu. Papa prihvaća želju Stjepana Frankapana, patrona krbavske biskupije, te 1460. godine odobrava premještaj biskupijskoga središta u Modruš što dovodi do promjene imena u Krbavsko-modrušku biskupiju (Bogović 2009:31). Uslijed turskih navala biskup Kristofor 1493. godine utočište pronalazi u Novome Vinodolskom u kojemu je sjedište biskupije bilo sve do 1596. godine. Tada upravu nad biskupijom dobiva senjski biskup, a oko 1630. godine dolazi do jednakopravnoga sjedinjenja Senjske i Modruške biskupije. Time Modruška nije dokinuta, već je od tada njezin biskup ista osoba koja je bivala imenovana senjskim ordinarijem (Medved 2012:37).

²⁷ Izuzetak je kratko razdoblje okupacije za vrijeme kralja Matije Korvina kojega je zbog obiteljskih nesuglasica baštinikom svojih posjeda odredio knez Martin Frankapan, protivno obiteljskome sporazumu iz 1449. godine.

Knezovi Krčki priznavali su političku vlast Mletačke Republike koja im je odobrila vlast nad krčkim posjedima 1118. godine. Do kraja 12. stoljeća donacijama kopnenih posjeda Senja, Modruša i Vinodola postaju podanicima i ugarsko-hrvatskih vladara. Nikola IV. (1352. – 1432.), prvi krčki knez te ban Hrvatske i Dalmacije od 1428. godine, koji se od 1430. godine počeo nazivati Frankapanom (de Frangipanibus),²⁸ naslijedio je od svoga oca 1393. godine polovicu imanja. Od 1422. godine vlada cjelokupnim obiteljskim posjedom koji je ratovanjima dodatno proširio. Stekavši pravo crkvenoga patronata na svojim posjedima brinuo se za crkve, samostane i svećenstvo. Vrativši se s hodočašća iz Svete zemlje 1411. godine daruje crkvama i crkvenim redovima, pa tako i pavlinima, mnoge posjede (Mileusnić 2012:18-19).

Najznačajnije mjesto nekadašnje vinodolske županije²⁹ bio je grad Novi, današnji Novi Vinodolski.³⁰ U njemu su stolovali knezovi Frankapani, a ostao je u njihovoj vlasti do same propasti obitelji (Dočkal 1945:2). Nakon smrti Nikole IV. Frankapana, njegovih osam sinova (Nikola V., Stjepan II., Bartol IX., Dujam IV., Martin, Sigismund, Andrija i Ivan VII. Mlađi) i unuk Juraj I.³¹ preuzeli su očevu ogromnu „državinu“. U početku je nisu dijelili, nego je svaki od braće odabrao jedan od gradova za boravište. Kada je među njima došlo do nesuglasica, sastali su se 12. lipnja 1449. godine i podijelili očevinu. Da bi donekle održali obiteljsko zajedništvo, odlučili su u gradovima Krku i Senju vladati skupno. Tom prilikom knez Martin IV. Frankapan (1416. – 1479.), sin kneza i bana Nikole IV. Frankapana i Doroteje Gorjanski, dobio je Okić, Stari Grad na moru, Novi, Bribir, Kotor, Bakar i Trsat. Imao je najviše posjeda na području Vinodola (Trsat, Bakar, Bribir i Novi), a kako nasljednika nije imao te se s nećacima nije slagao, obilno je darivao crkve i samostane. Zbog

²⁸ Kroničar Antonio Vinciguerra (oko 1440. – 1502.), prvi mletački providur na otoku Krku, tvrdi da je papa Martin V. (1417. – 1431.), da bi ugodio banu Nikoli tijekom njegova boravka u Rimu 1430. godine, pronašao u ljetopisima podatak o tome kako su stanovita rimska braća Frangepani došla na otok Krk te da su od njih potekli knezovi krčki. Navodi i da mu je papa dodijelio grb rimskih Frangepana koji prikazuje dva lava u štitu koji lome kruh (Klaić 1901:18).

²⁹ U zemljopisnome pogledu Vinodol obuhvaća područje vinodolske doline koja se usporedo s morskom obalom proteže od mjesta Križišća na sjeverozapadu do Novoga Vinodolskog na jugoistoku. U povijesnome pogledu Vinodol je feudalni posjed srednjovjekovnoga vinodolskog kneštva koji se u izvorima javlja krajem 12. stoljeća. U 13. stoljeću ugarski ga kralj Andrija II. daruje krčkom knezu Vidu II., a od 1251. godine Vinodol postaje nasljedni feud knezova Krčkih. Sva prava kralja tada prelaze na feudalne gospodare koji su zadržali organizaciju starih općina uz ograničavanje prava općinskih vijeća radi izravnoga provođenja vlasti. U *Vinodolskome zakonu* iz 1288. godine, posjed vinodolske knežije obuhvaćao je devet općina: Novi, Ledenice, Bribir, Grižane, Drivenik, Hreljin, Bakar, Trsat i Grobnik (Mileusnić 2012:15-16).

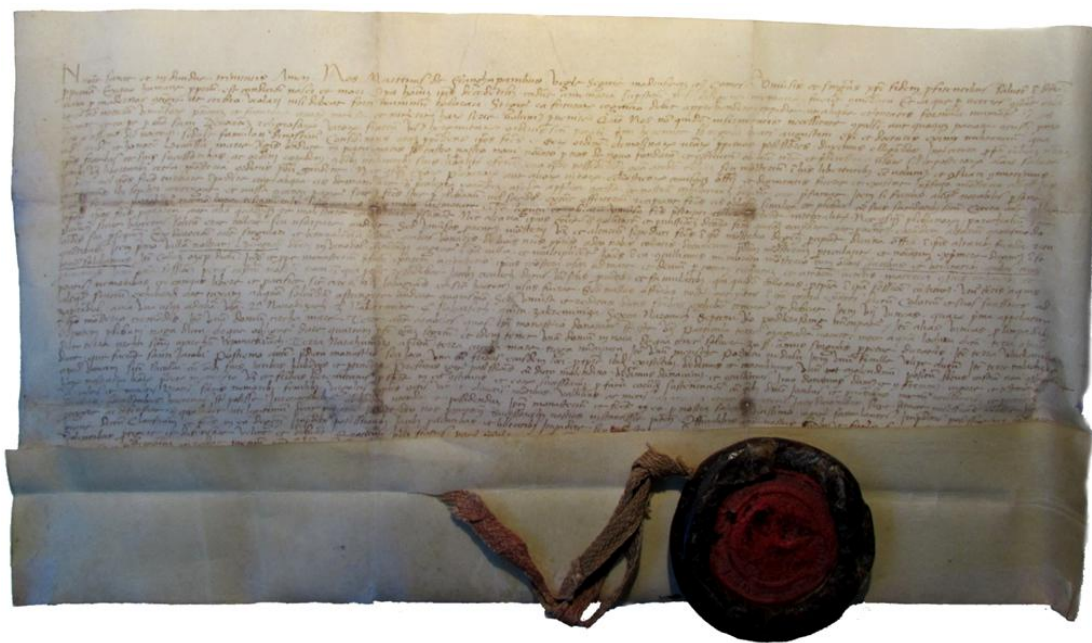
³⁰ Novi Vinodolski prvi je put u pisanim izvorima spomenut u *Vinodolskome zakonu* 1288. godine kojime je učvršćena sudska i administrativna vlast obitelji Frankapan nad ovim gradom (Lopašić 2016:29).

³¹ Nikolu IV. Frankapana trebalo je naslijediti njegovih jedanaestero djece od kojih je dvoje, blizanci Katarina i Juraj (1416.), umrlo u dojenačkoj dobi. Pravo na nasljedni dio Ivana VI. Starijeg (1416. – 1436.), tada već pokojnoga najstarijeg sina Nikole IV. Frankapana, polagao je u trenutku podjele njegov sin Juraj I. Frankapan (prema Klaić 1901: rodoslovno stablo u pravitku).

toga je dobio nadimak „Martin Pobožni“ (Mileusnić 2012:23.). Njegova dva najveća djela gradnja su franjevačkoga samostana i crkve sv. Marije na Trsatu, u kojoj je zajedno sa suprugom Dorotejom i sahranjen,³² te osnivanje pavlinskoga samostana Blažene Djevice Marije na Ospu kod Novoga. Oba samostana bogato je za života darivao posjedima i dohodcima.

1) Osnutak samostana s crkvom Blažene Djevice Marije na Ospu

Osnutak pavlinskoga samostana Blažene Djevice Marije na Ospu kod Novoga Vinodolskog predmet je oko kojega se hrvatski povjesničari još uvijek spore. Pavlinski povjesničari tvrde da je samostan osnovan 1453. godine. Dio hrvatskih povjesničara uzima 1462. kao godinu osnutka oslanjajući se pritom na najstariji sačuvani dokument vezan uz darivanja novljanskome samostanu, odnosno *Zakladnicu iz 1462. godine* (slika 4).

Slika 4. *Zakladnica iz 1462. godine* kojom Martin Frankapan daruje novljanskome samostanu crkvu Sv. Marije na Ospu, posjede, prihode i povlastice³³

³² Martin Frankapan dvaput se ženio. Prvi put Jelenom Lipovačkom, a nakon njezine smrti Dorotejom, udovicom Ivana IV. Blagajskog. Po njima je i prije podjele očevine stekao velike posjede (Dočkal 1945:19). Umro je 4. listopada 1479. godine, a nadgrobna ploča s likom kneza Martina i supruge mu Doroteje još je i danas u franjevačkoj crkvi sv. Marije na Trsatu. Kasnije je u istoj crkvi 1474. godine sahranjen i Martinov nećak Bartol X. Ozaljski, sin Nikole V. Frankapana (Horvat 2005:27.).

³³ *Zakladnicu iz 1462. godine* potpisao je 14. svibnja knez Martin Frankapan u kaštelu Steničnjak, srednjovjekovnome utvrđenom gradu u blizini Karlovca, potvrdivši je svojim pečatom obješenim na svilenom vrpci. Dokument je pisan na pergameni (dimenzija 26,5 x 46 cm s dva presavitka: duljim od 4,5 cm i kraćim od 2 cm) latinskim jezikom i latinicom, za razliku od Martinovih mladih darovnica novljanskome samostanu koje

Odlučujući kriterij pri odabiru arhivske građe za moje istraživanje bilo je pismo kojim su dokumenti pisani, odnosno glagoljica. Ipak, za diskusiju o osnutku novljanskoga samostana odabrala sam sadržaj i jedne latinskim jezikom i latinicom pisane listine, odnosno *Vjerodostojni prijepis fundacijske isprave novljanskoga samostana Martina Frankapana, godine Gospodnje 1462* (1705.). Za ovu priliku fundacijska isprava po prvi je put u cijelosti prevedena na hrvatski jezik te je zajedno s njezinim izvornikom, latinskim jezikom i latinicom pisanom *Zakladnicom iz 1462. godine*, digitalizirana.

Čini se da Kamilo Dočkal nije u rukama imao navedenu zakladnicu jer se u diskusiji o osnutku novljanskoga samostana vodi navodima drugih povjesničara. Ističe da austrijski pavlin Andrija Eggerer u prvome svesku pavlinskih anala (*Fragmen panis corvi [...] protoeremitici seu reliquiae annalium eremi-coenobiticorum Ordinis Fratrum eremitarum s. Pauli primi Eremitae*, Beč, 1663.) tvrdi da je za pavlinskoga generala Stjepana III.³⁴ knez Martin Frankapan osnovao „monasterium sub Castro Novi honori Mariano anno 1453” (Dočkal 1945:7). S Eggererom se slažu hrvatski povjesničar Ivan Krištolovec te mađarski pavlin o. Franciscus Orosz (*Synopsis analium Ordinis sancti Pauli primi eremitaе*. Bratislava, 1747.). Nabrajajući samostane istarsko-vinodolske pokrajine, Orosz o samostanu u Novome piše: „Monasterium B. Mariae Virginis sub Castro Novi juxta mare Adriaticum anno 1453. ab illustrissimo Domino Comite Martino de Frangepanibus fundatum” (Dočkal 1945:7). Dočkal bilježi i izjavu pavlinskoga povjesničara Nikole Bengera iz njegova rukopisnog djela *Chronotaxis monasteriorum*: „Novljanski samostan pod naslovom bl. Djevice Marije osnovao je god. 1453. knez Martin Frankapan, kako to imadu Anali Vol. I., str. 214.“ [...] „podijelivši samostanu selo Belgrad sa sedam vinograda i raznim zemljama dne 14. svibnja 1462., kako se to vidi iz darovnice izdane u Steničnjaku i kako to vele Anali str. 225, te drugi darovatelji” (Dočkal 1945:11b).

Dočkal bilježi i navode onih povjesničara koji se priklanjaju mišljenju da je samostan osnovan 1462. godine. Najprije navodi mišljenje Vjekoslava Klaića: „Samostan i crkvu sv. Marije na Ospi utemeljio je 1462. knez Martin Frankapan nadarivši ga mnogim zemljama (selo Belgrad, vrh Osap, dio vinograda u Zagredi) i dohodcima bužkoga arhidjkonata u Lici“ (Dočkal 1945:7). S njime se slažu Gjuro Szabo i Radoslav Lopašić pišući o urbarima grada Novoga: „Knez Martin osnova u Novom g. 1462. pavlinski manastir sv. Marije na Ospi nadarivši ga mnogimi zemljama i dohodci Bužanskoga arhidjkonata u Lici.“ (Lopašić

su pisane hrvatskim jezikom i glagoljicom. Pohanjen je u Hrvatskome državnom arhivu (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 2; budimpešt. sign. M.O.D.L. 34488).

³⁴ O. Stjepan III. zvan Furo izabran je za generala reda 1452. godine. Tu funkciju obnašao je do 1456. godine. Umro je 1477. godine u samostanu sv. Lovre nad Budimom (Dočkal 1945:7).

2014:130). Pišući o samostanskoj crkvi Emilij Laszowski navodi: „Knez je Martin mnogo štovao ovu crkvicu pa ju je nanovo sagradio i god. 1462. darovao redovnicima sv. Pavla da uz nju osnuju svoj samostan [...]“ (Laszowski 1923:255). Znajući za *Zakladnicu iz 1462. godine*, Eggerer stavlja osnutak samostana u 1453. godinu. Po njemu, zakladnica ide u 1453., a darovnica koja nadopunja zakladnicu u 1462. godinu: „Godine 1462. poklonio je knez Martin de Frangepanis, veliki prijatelj pavlinskog reda, samostanu bl. Djevice Marije u Novom [...]” (Dočkal 1945:10).

Zbog otežane čitljivosti glagoljičkoga teksta *Zakladnice iz 1462. godine*, uzrokovane oštećenjima pergamentske podloge na kojoj je pisan, kao eventualni dokaz o utemeljenju uzela sam u obzir sadržaj *Vjerodostojnoga prijepisa fundacijske isprave novljanskoga samostana Martina Frankapana, godine Gospodnje 1462 (Copia Authentica Fundationalis Monasterii Noviensis Martini Frangepanii in Anno Domini 1462)*.³⁵ Ovaj povijesni dokument datiran je u 1705. godinu (slika 5). Za ovu priliku hrvatski prijevod latinskoga prijepisa prvi je put predodčen u cijelosti:³⁶

U ime Svetoga i Nedjeljivoga Trojstva. Amen.

Mi, Martin pl. Frankopan, gospodar Krka, Senja, Modruša itd., svima i pojedinicima ispovjedateljima Kristove vjere želi trajno spasenje u Gospodinu. Budući da je svojstvo ljudske sudbine radati se i umirati, djela ljudi, nakon što oni sami umru, nestaju iz sjećanja ako se brižljivo ne zabilježe;³⁷ i često se događa da ono za što se zna da su stari uredili, sadašnji naraštaj poremeti ne osnaži li se čvrstom zaštitom; ako je, dakle, potrebno da do njih dođe spoznaja budućih naraštaja, dobro je da se zaštite u nekom trajnome obliku. Stoga Mi želimo da posredstvom riječi koje slijede na znanje svim suvremenicima i budućim naraštajima kojih se tiče i kojih će se ticati dođe ovo: Da Mi, ne natjerani nuždom izazvanom bolešću ili kakvim god strahom pogođeni, već, dapače, umom i tijelom u potpunosti zdravi, imajući u vidu i promišljajući pobožnost redovnika, naime braće pustinjaka iz Reda sv. Pavla prvoga pustinjaka, što vojuju po pravilu sv. Augustina biskupa i Izvrsnoga doktora, u skladu s kojime danju i noću, kako Nam je poznato, brižljivo služe Previšnjemu Bogu, odlučili smo odrediti istu braću i njihov Red za trajne posjednike Naših milodara. Između ostaloga, Našu vlastitu crkvu, koju smo iznova utemeljili i podigli u slavu i čast Blažene Djevice Marije blagoslovljene na morskoj obali u luci pod Našim kaštelom zvanim Novi, radi spasa duše Naše, Naših predaka, kao i Naših potomaka velikodušno dodjeljujemo u trajni posjed istoj braći, njihovim nasljednicima i njihovu Redu, sa svim njezinim dobrima; nadalje, želimo da ta crkva ili samostan budu i povjeravamo da se

³⁵ Ruka koja je tekst *Zakladnice iz 1462. godine* prepisala pribilježila je na poleđini zadnjega lista naslov listine: *Vjerodostojni prijepis fundacijske isprave novljanskoga samostana Martina Frankapana, godine Gospodnje 1462*. U Budimpešti je arhivistička ruka dopisala podatak kojime potvrđuje da se radi o prijepisu br. 1 (*Acta conventus Novi[ensis]*, sign. M.O.D.L. 34488). *Liber copiarum*, jedna od tri sačuvane knjige iz fonda knjižnice novljanskoga samostana, uz *Blagdanar* popa Andrija i *Drugi novljanski brevijar*, sadrži prijepise dokumenata važnih za povijest pavlinskoga samostana u Novome. Dokumenti su bilježeni po redu važnosti, a prvi među njima je prijepis *Zakladnice iz 1462. godine*. Ova verzija prijepisa sadrži sitna odstupanja u tekstu u odnosu na ovjereni prijepis iz 1705. godine zbog čega je upitna i njezina vjerodostojnost. Iz toga razloga nisam je uzela u obzir kao primjer pravovaljanoga dokaza u diskusiji o utemeljenju samostana.

³⁶ Za potrebe mojega rada prijepis fundacijske isprave s latinskog jezika prevela je latinistica Maja Tabak Demo 2016. godine.

³⁷ U izvornome tekstu često je na mjestima gdje bi točka prejaklo odijelila rečenične dijelove, a gdje bi zarez to opet preslabo učinio, kao interpunkcijski znak predaha korištena dvotočka (:). U hrvatskome prijevodu zamijenjena je znakom točke sa zarezom (;) radi prilagodbe rečeničnoj sintaksi suvremenoga hrvatskog jezika.

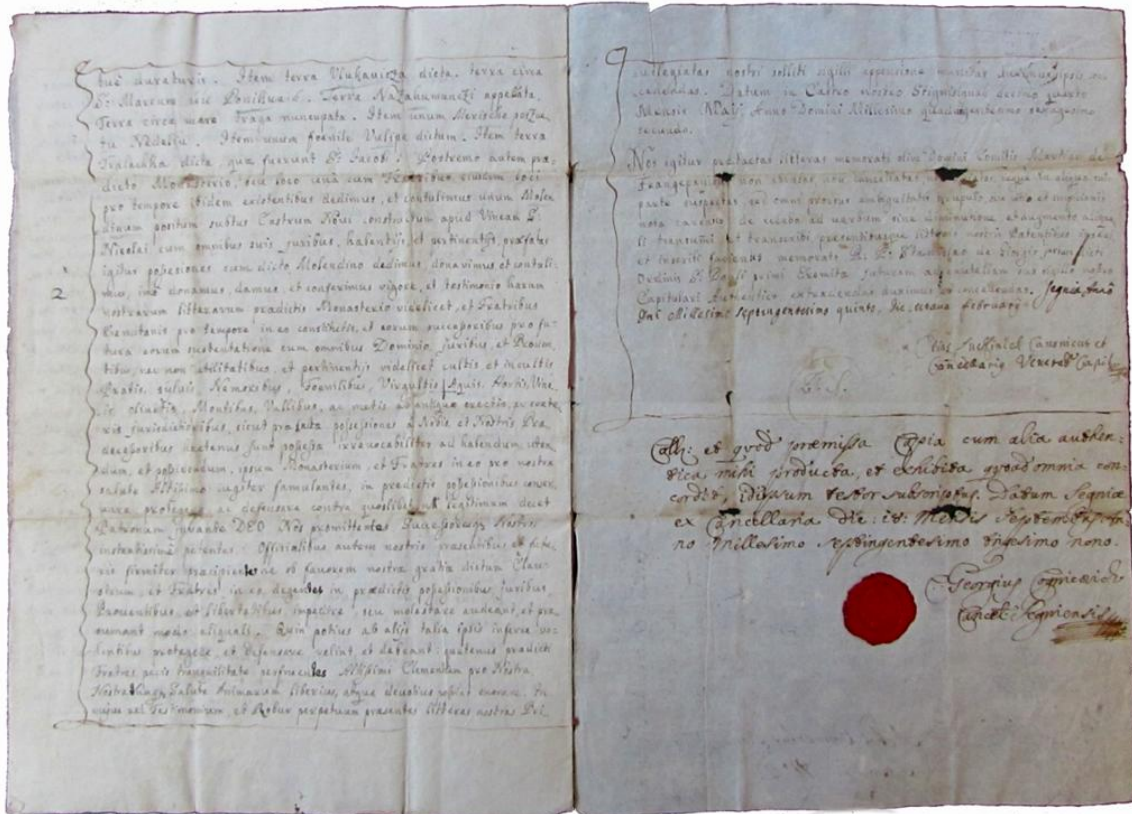
sačuvaju u istoj slobodi koju uživaju i ostali samostani rečenoga Reda, i neka nitko od biskupâ, župnikâ ili ostalih crkvenih ljudi, u kojoj god službi i časti bio i stajao, nema i ne usudi se u rečenome samostanu prisvojiti kakvo pravo uznemiravanja, ograničavanja, ili zahtijevanja nečega od iste braće protivno povlasticama koje su im dane od Apostolske stolice ili Našoj zabrani. Nadalje, ako dođe do pogreba koje ugledne osobe ili koga god te se slavi pjevana misa, bilo po braći, bilo po župniku, bilo po svećenicima, neka tada braća uzmu milodare koji im budu ponudeni, a isto tako neka župnik sa svojim svećenicima uzme svoje milodare. Ostale, pak, obvezne prinose koji budu dolazili s pogrebom, kao i dobra koja oporučno ili na koji drugi način budu ostavljena i predana rečenoj crkvi, neka rečena braća u cijelosti uzmu i neka si nitko od župnikâ ili biskupâ ne uzme slobodu uznemiravati ili ometati istu braću radi četvrtine ili bilo čega drugoga. Nadalje, neka se nitko ne usudi zauzimati oltare iste crkve protiv volje i dopuštenja rečene braće ili, kao što je to do sada bilo uobičajeno, uzimati ili prisvajati prihode istih oltara, na koji god oni način došli; naprotiv, neka sve prihode samostana i oltarâ uzimaju rečena braća koja borave u istome samostanu i neka po običaju svojega Reda obavljaju službu Božju na istim oltarima. A kojim smo, pak, darovima iz Naše vlastite imovine, koja Nam je dana od Boga, iz posebne pobožnosti i širokogrudne dobrostivosti nadarili rečeni samostan, odlučili smo pojedinačno i poimenično navesti u dijelu koji slijedi. Prvo, Naše selo u Vinodolu zvano Belgrad, koliko god se isto selo uvećalo i koliko god se u njemu ljudi umnožili, predali smo rečenom samostanu sa svim pravima i pogodnostima s kojima smo je mi do sada posjedovali. Nadalje, obližnje brdo zvano Osep, koje se nalazi pored rečenoga samostana, od groblja istoga samostana sve do mora, i konačno sve ukруг i cijelim opsegom starih zidina, s njegovim pogodnostima i pripadnostima. Zatim, jednu sesiju pored Našega kaštela Novi, gdje je tada živio Jakov zvani Cikulić, s njezinim prihodima i služenjem; onaj koji bude u određenome razdoblju postavljen kao kmet na toj sesiji, neka se slobodno i mirno koristi zemljom, vodom, livadama, gajevima i poljima, kao i ostali Naši jobagioni,³⁸ i kao što je do sada bio običaj; i neka se nijedan Naš službenik ili zajednica koja živi u samome kaštelu ne usudi ni na koji način rečenoga kmeta i njegove nasljednike obvezivati na davanje čega od prihoda ili plaćanje kakvoga poreza, već neka sve zajedno i prihode bude dužan i obvezan dati rečenoj braći. Nadalje, sedam vinograda, od kojih se prvi zove Za predol,³⁹ od jedne ceste sve do druge ceste; drugi Na vodiczah; treći Na karmint; četvrti Na barsech; peti Za kreminicza; šesti Na zovecz; sedmi pak zvan Pod krasnik. Zatim, druge vinograde za paljenje svjetiljki u istome samostanu. Zatim, jednu kuću uz more. Oranice, pak, koje smo darovali istome samostanu, jesu sljedeće: čestica zemlje zvana V sagrađe između vode zvane Lochiva; zemlja zvana Traga kod župnikova nećaka, od koje je dužan davati četvrtinu svega usjeva, a isti ima jednu kuću u Novome, za koju trajno mora plaćati 30 dukata⁴⁰ godišnje; zatim zemlja zvana V lukavicza; zemlja kod sv. Marka zvana U ponikvah; zemlja zvana Na zahumunczi; zemlja kod mora zvana Traga; zatim jedno Merische po svetu Nedeliu; zatim jednu sjenokošu zvanu Vu lipe; zatim zemlje zvane Tralachka, koje su pripadale sv. Jakovu. Naposljetku, pak, rečenome smo samostanu, odnosno sjedištu, zajedno s braćom koja u određenom razdoblju borave na tome mjestu, dali i darovali jedan mlin smješten ispod kaštela Novi, sagrađen kod vinograda sv. Nikole, sa svim njegovim pravima, imovinom i pripadnostima; rečenu smo, dakle, imovinu sa spomenutim mlinom dali, darovali i poklonili, štoviše, darujemo, dajemo i poklanjamo snagom i svjedočanstvom ove Naše isprave rečenomu samostanu i braći pustinjacima koji u određenom razdoblju budu boravili u njemu i njihovim nasljednicima za njihovo buduće uzdržavanje, s potpunim vlasništvom, pravima i prihodima, kao i pogodnostima i pripadnostima, odnosno obrađenim i neobrađenim poljima, šumama, gajevima, sjenokošama, grmljem, vodama, vrtovima, vinogradima, maslinicima, brdima, dolinama i od starine postavljenim oznakama te ostalim pravima posjedovanja, kao što su rečeni posjedi do sada posjedovani od Nas i Naših prethodnika, da ih neopozivo imaju, koriste i posjeduju, te obećajemo da ćemo uz Božju pomoć sam samostan i braću koja u njemu neprekidno služe

³⁸ Jobagioni (lat. *iobagiones*) je izraz koji je u srednjemu vijeku označavao pripadnike različitih društvenih skupina, između ostaloga i kmetove.

³⁹ Imena vinograda i čestica zemlje, kao vrijednih topografskih podataka, teško je bilo kroatizirati pa su ostavljena u izvornome obliku.

⁴⁰ Nije jasno o kojoj se kratici radi, vjerojatno dukatu ili grošu.

Previšnjemu za Naš spas štititi i čuvati u rečenim posjedima protiv svakoga, kako i dolikuje zakonitome zaštitniku, a to najusrdnije tražimo i od svojih nasljednika. Našim, pak, sadašnjim i budućim službenicima nalažemo da se, kako bi ostali u našoj milosti, ne usuđuju niti odvažuju rečeni samostan i braću koja u njemu borave u rečenim posjedima, pravima, prihodima i slobodama na bilo koji način ometati ili uznemiravati. Štoviše, neka im bude želja i dužnost čuvati ih i braniti od drugih koji bi htjeli tako postupati prema njima, kako bi rečena braća, uživajući mir i spokoj, mogla slobodnije i pobožnije moliti blagost Previšnjega za spas Naš i Naših duša. Kao svjedočanstvo i trajno osnaženje toga odlučili smo im predati ovu našu ispravu o privilegiju utvrđenu dodatkom našega uobičajenoga pečata. Dano u našem kaštelu Steničnjak, dana 14. svibnja godine Gospodnje 1462.⁴¹

Slika 5. Latinički vjerodostojni prijepis fundacijske isprave novljanskoga samostana iz 1462. godine (Senj, 1705.), str. 6. i 7.⁴²

⁴¹ Na zamolbu o. Stanislava de Giorgija, provincijalnoga definitora Istarsko-vinodolske provincije te predstavnika novljanskoga samostana, sadržaj *Zakladnice iz 1462. godine* vlastoručno je prepisao u Senju Ilija Lučkinić (Elias Luckinich), kanonik i kancelar Senjskoga kaptola. **Mi smo, dakle, gore priloženu ispravu rečenoga pokojnoga gospodina grofa Martina pl. Frankopana ne izbrisanu, ne poništenu, ne iskvarenu i ni u kojemu svojem dijelu sumnjivu, već u potpunosti lišenu svake trunke dvojbenosti ili iskvarjenja i biljega sumnje, dali od riječi do riječi, bez ikakvoga kraćenja ili dodavanja, preuzeti i prepisati te umetnuti i upisati u ovaj naš patent, te smo ga odlučili izdati i povjeriti na buduće čuvanje prava rečenoga Reda sv. Pavla prvoga pustinjaka gore spomenutom velečasnom ocu Stanislavu de Giorgio pod našim vjerodostojnim kaptolskim pečatom [...].** Lukčinić prijepis potpisuje 8. veljače 1705. godine. Potvrda o vjerodostojnosti dokumenta u vidu kaptolskoga pečata izostaje, a na mjestu predviđenome za pečat ostaje samo oznaka L. S. (Locus sigilli). Međutim, senjski kancelar Juraj Konjiković (Georgius Cognicovich) 18. rujna 1739. godine provodi usporedbu i na samome kraju dokumenta svojim pečatom potvrđuje da se navedeni prijepis u svemu slaže s izvornikom koji mu je pokazan (slika 5).

⁴² Tekst je prepisan na četiri uvezana lista papira dimenzija 29 x 20,5 cm. Duže vrijeme je bio višestruko presavijen zbog čega je podloga na pregibima gdje god oštećena, a time i tekst teže čitljiv. Pohanjen je u

Dobar primjer povijesnoga dokumenta u kojemu je jasno naveden podatak o utemeljenju samostana predstavlja latinski prijevod glagoljičke fundacijske isprave pavlinskoga samostana Uznesenja Blažene Djevice Marije u Crikvenici.⁴³ Crikvenička fundacijska isprava potvrđuje da je samostan uz crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije za pavline dao sagraditi Nikola IV. Frankapan.⁴⁴ U prijepisu *Zakladnice iz 1462. godine* nije zabilježen podatak o gradnji novljanskoga samostana, već samo njegove crkve i to iznova, od temelja. Može se zaključiti da *Vjerodostojni prijepis fundacijske isprave novljanskoga samostana iz 1462. godine* predstavlja pravni dokument koji novljanskome samostanu potvrđuje dotadašnja darovna primanja,⁴⁵ prava i pogodnosti te daje nova. Na taj je način knez Martin Frankapan, najveći dobročinitelj i zakladnik novljanskih pavlina, tadašnjim redovnicima i njihovim nasljednicima osigurao miran život. Zbog toga su predano mogli neometano moliti za spas duša svojih darivatelja, njihovih predaka i nasljednika.

Konačni zaključak naslanja se na Dočkalovo razmišljanje da je pavlinski samostan u Novome utemeljen prije 1462. godine. Priklonila sam se tako ujedno i mišljenju pavlinskih povjesničara Andrije Eggerera, Nikole Bengera i Ivana Krištolovca da osnutak novljanskoga samostana treba staviti u 1453. ili barem oko 1453. godine. U skladu sa zaključkom

Hrvatskome državnom arhivu s izvornikom na zajedničkoj signaturi (Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 2; budimpešt. sign. M.O.D.L. 34488). Digitalne preslike dokumenata dostupne su od 2018. godine i na internim mrežnim stranicama Hrvatskoga državnog arhiva u Zagrebu (sign. HR-HDA-652_BB(1) do BB(4)).

⁴³ Hrvatsko-dalmatinski ban Nikola IV. Frankapan (1352. – 1432.), kojega su suvremenici zvali „plemeniti ban“, poklonio je pavlinima 14. kolovoza 1412. godine crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije i samostan u Crikvenici. Izdao je pritom dokument u kojemu je ime Crikvenice prvi put spomenuto. Izvorna glagoljička isprava nije sačuvana, ali je u Budimpešti pohranjen jedan njezin latinski prijevod (*copia copiae*, sign. M.O.D.L. 37132). Međutim, za taj prijepis Emilij Laszowski i Danilo Klen tvrde da se radi o diplomatičkome falsifikatu, ali povijesno utemeljenome (Matijević Sokol, Galović i Botica 2011:16). Klen najprije upozorava na anakronizam u intulaciji Nikole IV. Frankapana koji je u navedenome dokumentu nazvan banom, a to je postao tek 1426. godine. Nadimak „de Frangipanibus“ također se ne pojavljuje uz krčke knezove prije 1428. godine. Ipak, s obzirom na to da su najstarijoj sačuvanoj glagoljičkoj ispravi iz 1419. godine crikvenički pavlini navedeni kao vlasnici nekih zemalja, povijesnu jezgru fundacijske listine može se smatrati vjerodostojnom (usp. Matijević Sokol, Galović i Botica 2011:16).

⁴⁴ U hrvatskome prijevodu latinicom pisane kopije fundacijske isprave crikveničkoga samostana, koju su priredili Mirjana Matijević Sokol, Tomislav Galović i Ivan Botica, lako je uočiti darovnu formu koja bez sumnje otkriva odnose darivatelja, dara i daroprimca: [...] **Neka bude znano i povjereno, da smo mi videći u lošem stanju našu staru zavjetnu crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije uz more u Vinodolu, u Crikvenici, [...] zbog posebne odanosti koju mi imamo prema prečasnim pobožnim redovnicima reda svetoga Pavla, prvoga pustinjaka, [...] sagradili njima samostan pokraj iste naše crkve u Crikvenici, tako da oni nju moraju opsluživati i mogu koristiti prinose iste crkve, te u njoj Boga moliti za nas i naše prethodnike i cijelo kršćanstvo, neprestano u budućim vremenima [...]** (Matijević Sokol, Galović i Botica 2011:16).

⁴⁵ Ukupna darovanja samostanu obuhvaćaju: 1) crkvu sv. Marije, zajedno s povlasticom ubiranja milodara i obaveznih prinosa za pogrebe te prihoda od oltara, 2) selo Belgrad, ma koliko se uvećalo, 3) Brijeg Osp (na kojemu su i sagrađeni crkva i samostan), 4) selište (seljački posjed koji vlastelin daje kmetu na uživanje) kraj grada Novoga, 5) sedam vinograda (Za predol, Na vodiczah, Na karmint, Na barsech, Za kremnicza; Na zovecz, Pod krasnik.) te vinograde za paljenje svijeća u samostanu, 6) kuću uz more, 7) devet oranica (čestice zemlje zvane V sagrađe, Traga kod župnikova nečaka, V lukavicza, U ponikvah, Na zahumunczi, zemlja kod mora zvana Traga; sjenokoša zvana Vu lipe, te čestica zemlje zvana Merische po szvetu Nedeliu i Tralachka), 8) mlin (usp. prijevod teksta *Vjerodostojnoga prijepisa fundacijske isprave novljanskoga samostana iz 1462. godine*).

Zakladnicu iz 1462. godine trebalo bi proglasiti *Darovnicom iz 1462. godine*, samostanu kojega je već otprije na tom mjestu osnovao Martin IV. Frankapan (1416. – 1479.).

2) Novljanski samostan u glagoljičkim listinama

Knez Martin vodio je iznimnu brigu o svojim samostanima, a njihovo pristojno uzdržavanje pokušavao je osigurati brojnim darivanjima, potvrđivanjem različitih prava te zaštitom istih. Čim je darovao novljanskome samostanu imanja i povlastice, kako je to potvrdio u *Zakladnici iz 1462. godine*, knez Martin obratio se još i modruškome biskupu Nikoli Kotoraninu s molbom da samostanu pripoji još i arhiprezbiterijat Bužan. U prvoj knjizi pavlinskih anala zabilježeno je da je Bužan samostanu pripojen uz dopuštenje Svete Stolice te pristanak svih onih kojih se to tiče. Da bi spriječio moguće nepravde od strane svojih nasljednika,⁴⁶ knez Martin obratio se papi Pavlu II. s molbom da zaštiti redovnike i primljene darove. Sačuvana je tako bula pape Pavla II. iz 1467. godine kojom pod kaznom izopćenja obvezuje nasljednike kneza Martina Frankapana da izvrše sve ono što je on u svojoj oporuci odredio za pavlinski samostan u Novome i franjevački samostan na Trsatu (Dočkal 1945:12-17).

Samostan Blažene Djevice Marije na Ospu bio je glagoljaški kao i ostali samostani hrvatsko-istarskoga ili gvozdanskoga vikarijata hrvatske pavlinske provincije. Arhivska samostanska građa, pohranjena u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu, pisana je na pergameni i papiru latinskim, hrvatskim, talijanskim i njemačkim jezikom te glagoljicom, latinicom i njemačkom goticom.⁴⁷ Dočkal ističe da je većina isprava pisanih glagoljicom koje

⁴⁶ Knez Martin nije se slagao sa svojom braćom i nećacima. Nesuglasice je još povećala i njihova politička podijeljenost. Martin i brat mu Stjepan pristali su uz Matiju Korvina, hrvatsko-ugarskoga kralja (1485. – 1490.), a drugi uz njegova protivnika Fridrika III. Habsburškoga, austrijskoga vojvodu i rimsko-njemačkoga cara (1440. – 1493.). Martin se bojao osvete jer je prikratio svoje rođake ustupivši kralju Matiji za života grad Krupu na Uni te ostavivši mu oporučno gradove Kostajnicu, Steničnjak i Lipovac. Da bi umirio nećaka Ivana VIII., odlučio je ostaviti mu Bakar i Bribir. Zauzvrat je Ivan potvrdio sve darovnice koje je njegov stric potpisao svojim samostanima: franjevačkom samostanu na Trsatu i pavlinskome na Ospu kod Novoga. Da zadovolji brata Stjepana II. i njegova sina Bernardina, namijenio im je poslije svoje smrti gradove Trsat i Novi, a vjerojatno i Hreljin i Drivenik u Vinodolu. Zadovoljni odlukom, obojica pristaju 1475. godine na Martinove odredbe vezano uz njegove darovnice, uz obvezu obrane samostanskih posjeda od svakoga napadača (Dočkal 1945:19-21, 30).

⁴⁷ Nakon što je reformama cara Josipa II. ukinut pavlinski red 1786. godine građa iz Arhiva samostana Blažene Djevice Marije na Ospu predana je Ugarskoj komori. Tom prilikom spisi su, kao dio skupine srednjovjekovnih isprava koje su izdate prije 1526. godine, kronološkim redom razvrstani unutar šest tematskih fascikala (sign. M.O.D.L.). Prekidom državno-pravne veze s Mađarskom, u razdoblju od 1849. do 1851. godine provedena je akcija vraćanja tih arhivalija u Hrvatsku. Pritom je spise pavlinskih samostana Ivan Kukuljević Sakcinski vratio u tadašnji Arhiv Kraljevine. Međutim, nakon Nagodbe 1868. godine Mađarska je zatražila vraćanje navedenih arhivalija. U tome je uspjela kada je tadašnji ban Khuen-Hedervary velik dio građe dao otpremiti u Budimpeštu 1885. godine. Tek na osnovi Mirovnoga ugovora između Jugoslavije i Mađarske, sklopljena 1947. godine, sva je

donose Kukuljević u glagoljičkome prijepisu, Šurmin u ćirilskoj te Ivšić u osuvremenjenoj (Bratulić, ur.) latiničkoj transliteraciji upravo iz pavlinskoga opusa (Dočkal 1953:19-20).

Prikaz događaja koji su utjecali na daljnje stabilno gospodarsko funkcioniranje novljanskoga samostana i nakon njegova utemeljenja 1453. godine potkrijepila sam latiničkom transliteracijom te analizom sadržaja četiriju glagoljičkih listina:

1) *Knez Martin Frankapan daruje samostan sv. Marije na Ospu nekim novim imanjima i podložnicima*, 7. siječnja 1470. (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 7)

2) *Braća Mikulotići daruju zemljišni posjed u novogradskom kotaru crkvi sv. Marije na Ospu*, 13. prosinca 1470. (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 8)

3) *Fratrī pavlinskoga samostana sv. Marije na Ospu kupuju kuću Fabijana Čehovića*, 18. svibnja 1472. (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 9)

4) *Plovan novogradski Juraj izručuje fratrima pavlinskoga samostana sv. Marije na Ospu kuću koju im je prodao Fabijan Čehović*, 1472. (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 10).

a) *Knez Martin Frankapan daruje samostan sv. Marije na Ospu nekim novim imanjima i podložnicima (7. siječnja 1470.)*

U prvoj glagoljičkoj listini knez Martin Frankapan želi nadopuniti ono što je u *Zakladnici iz 1462. godine* manjkalo od njiva, kuća, vinograda, kmetova i mlinova te daruje samostanu sv. Marije na Ospu neka nova imanja i podložnike (slika 6). Tom prilikom ustupio je samostanu svoju polovicu prihoda od mlina što ga je 1464. godine njegovim dopuštenjem na svom zemljištu sagradio Filip Sokolić. Da bi pavlini došli u posjed prihoda cijeloga mlina, knez je uredio da im Filip Sokolić ustupi i drugu polovicu. U zamjenu je samostan njemu dao svoj vinograd zvan „Na Krmini”.⁴⁸ Nadalje, samostan vrši zamjenu svog vinograda „Na Glbokoj” za vinograd koji je pripadao Jurju Repaliću. Izvršena je zamjena kmeta Jakova Čikulića za drugoga kmeta Dminka. Također, samostanu knez potvrđuje kuću koja je nekoć pripadala pok. župniku Jurju u Novome, a koju je on dao oltaru sv. Barbare u samostanskoj crkvi u nasljedni zakup pa se godišnje od najma kuće za oltar ubiralo 30 soldina. Zatim,

građa vraćena u Zagreb u razdoblju od 1956. do 1960. godine (Kolanović 1982-1983:169-170). U Hrvatskome državnom arhivu, u fondu pod nazivom Pavlinski samostan Novi Vinodolski (sign. HR-HDA-652), nalaze se dvije kutije u kojima se čuvaju fundacijske isprave, spisi o stjecanju vlasništva nad posjedima, različite molbenice, korespondencija, ugovori, oporuke, pobožni legati, obveznice te spisi vezani uz sukob samostana i župnika u Novome glede ukopa ljudi, kao i naredbe te patenti mletačkoga dužda (na: http://arhinet.arhiv.hr/details.aspx?ItemId=1_4570).

⁴⁸ Isti vinograd u *Zakladnici iz 1462. godine* zabilježen je pod nazivom „Na karmint”.

daruje jednu njivu koja je bila u njegovu posjedu, a nalazila se „va ogradi za gradom”. Daje još i jednoga vlaha za punu službu čime on postaje samostanskim kmetom i pastirom. Na kraju knez nalaže svojim činovnicima da pavline štite u mirnome uživanju dobivenih nekretnina i prava.⁴⁹

Slika 6. Glagoljička listina u kojoj je zabilježeno da knez Martin novljanskim pavlinima daruje nova imanja i podložnike (7. siječnja 1470. godine)

Mi knezъ martinъ de frankapanъ · knezъ krč[k]i senski modruški i pročaê · Daemo na znan'e vsa[ko]mu komu pristoi · i pred' kihъ obrazъ ta n(a)šъ listъ pride · kako mi // oče n(a)šъ živi darъ · ki e na čast b(og)u [i pr]jes[l]avnoi d[i]vi roditelnici ego m(a)rii · Hoteći ga pokripiti i popraviti ono ča mankaše v našemъ velikom' // listu od nivъ od hižъ od vinogradovъ od kmetъ od malinъ i za to ovo naipriê oznanuûći nareûemo i potvr'ûemo i hoćemo · Da malinъ koga biše u // činilъ filipъ sokoličъ na negovi z(e)mli ka se zove vrt na paštubi · s timъ patomъ · da namъ ima davati polovicu ku · mi tu istu polovicu // daemo fratromъ s(ve)te m(a)rie na ospi · reda remetъ s(ve)toga pavla prvoga remete · a paki drugu polovicu toga malina ta isti rečeni filipъ promin//i timъ rečenimъ fratromъ za edanъ nihъ vinogradъ ki se zove na krmimi · ko e bilo zvekoevo · tako da osta ta vasъ celъ malinъ fratromъ rečenimъ · I o//če takoe ûrai repaličъ · da i promini · edanъ svoi vinogradъ · ki se di l(ip)anъ⁵⁰ ki e pod pregradu poli vinograda · ki se di žaramunski · za edan drugi // nihъ vinogradъ · ki e na glbokoi · I oče vzesmo imъ kmeta koga imъ bihomo dali i dasmo imъ drugoga kmeta · a to e mesto êkova čikuliča dminka od // s(ve)toga vida sa vsu službu ka na nega pristoi · I oče takoe daemo hižu ka e bila ûrja plovana bivšega v novomъ · ku biše samъ dalъ od n/e livela oltaru s(ve)te barbare · ki e v cr(i)kvi s(ve)te m(a)rie ·

⁴⁹ Tekst darovnice pisan je ustavnom glagoljicom na pergameni (dimenzija 15 x 32 cm, s 5 cm presavitka) i ovjeren visećim pečatom. Listina je dosta oštećena te se čuva u Hrvatskome državnom arhivu (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 7; budimpešt. sign. M.O.D.L. 37112).

⁵⁰ Ime razrješeno u skladu s Ivšićevom uputom na ispravu kojom knez Martin Frankapan 9. prosinca 1465. godine u Novome daruje Jurju Repaliću neki vinograd u Pregradi (Ivšić i Bratulić 2017:173).

na vsako leto [...] ⁵¹ · I oče takoe daemo ednu nivu nimь ka na nasь spade ka e va ogradi za gra//domь · ioče imь daemo ednoga vlaha [...] za kmeta nimь · i za pastir] ⁵² za vsu plnu i celu službu · ka prostoi od nega kuće · I za//to hočemo da im' e to tvrdo i slobodno ot vsakoga č(lovi)ka i od' vsake službe gospodske · i više toga zapovidamo ukazaûci vsako n(a)šemu oficiêlu · d//a ihь [bran]jiti imite i obarovati od' vsake vrste č(lovi)ka · i drugo ino ne učinite · lûbeçi n(a)šu m(i)l(o)stь · a vrhь toga dasmo ta n(a)šь otvoreny listь podь n[a]š//imь manšimь pečatomь · na letь g(ospod)nihь · č·u·n· (=1470) envara · ž· (=7) danь · pisan v novomь ·

b) Braća Mikulotići daruju zemljišni posjed u novogradskom kotaru crkvi sv. Marije na Ospu (13. prosinca 1470.)

Po pitanju darivanja novljanskoga samostana počeli su i drugi pomalo slijediti primjer kneza Martina. U drugoj odabranoj glagoljičkoj listini zabilježeno je da su 13. prosinca 1470. godine braća Jakov i Jurša Mikulotići iz Bribira oltaru sv. Jurja u samostanskoj crkvi uz svjedoke darovali zemlju „V Dubravicach“ pod uvjetom da redovnici mole za njihovo zdravlje i za duše njihovih pokojnika (slika 7).⁵³

Slika 7. Glagoljička listina koja potvrđuje da su braća Mikulotići novljanskim pavlinima darovali zemljište za potrebe oltara sv. Jurja u njihovoj crkvi (13. prosinca 1470. godine)

⁵¹ Listina je oštećena. Kukuljević u glagoljičkome prijepisu teksta (Kukuljević 1863:104-105) i Šurmin u ćirilskoj transliteraciji (Šurmin 1898:257-258) razabiru broj *ŷ* (=30). Ivšić u transliteriranome tekstu listine bilježi samo „soldini“ (Ivšić i Bratulić 2017:192).

⁵² Ivšić uspijeva rekonstruirati samo dio oštećenoga i nečitkoga teksta (Ivšić i Bratulić 2017:192).

⁵³ Tekst dobro ušćuvane listine, pisane brzopisnom glagoljicom na pergameni dimenzija 14 x 21 cm, ovjeren je visećim pečatom. Listina je pohranjena je u Hrvatskome državnom arhivu (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 8; budimpešt. sign. M.O.D.L. 37113).

Va ime b(o)žie i s(ve)te marie amen' · ê g(ospo)d(i)n' êkov' svoim' bratom' ûr//šu sini bivšega ûrka mikulotiča z bribira damo viditi // vsim' pred' kih' obraz' ta list' pride da mi pomiš'laûče // i hoteči obrnuti zemalska v nebeska a vrimen'na vekuvečna · // daemo ed'nu našu zemlu slobod'nu · ka e zem'la v dubravicah' // v kotari novograd's'kom' i mi û dajemo pod' ol'tar' s(ve)t(a)go ûr'ê v do//tu · ki e oltar' naših' pridnih' i naš' v crikvi s(ve)te marie po//d' novim' na ospi · a to za to da bi ti redov'nici ki su pri to//m' kloš'tri · i ki naprida budu da bi g(ospo)dina b(og)a molili za d//uše vsih' naših' mrtvih' · i za naše dobro zdrav'e · i na to biše // svedoci dobri i počteni muži z novoga · naipriê sudac' luka // žvanovič' · i nega brat' petar' ki biše pot'knežin' va to vr//ime v novom' · i êkov' čikulič' i ûrai čikulič' i stipan' kl//im'nič' · ki biše satnik' va to vrime v novom' · i vid' košavi//č' i nega sin' bartol' · i za veče verovan'e dasmo ta na//š' list' · otvoren' s našim' pečatom' visučim' · pisan' v no//vom' micesa dektebra na dan ·vī· (=13) v letih' g(ospod)nih' // ·č·u·n· (=1470)

c) *Fratri pavlinskoga samostana sv. Marije na Ospu kupuju kuću Fabijana Čehovića (18. svibnja 1472.)*

Sadržaj treće odabrane glagoljičke listine donosi uvid u broj redovnika koji su u novljanskome samostanu živjeli u trenutku izdavanja dokumenta. U ispravi je spomenut prior Filip i s njime još četiri redovnika: fra Antun, fra Matija, fra Šimun i fra Franko. Da bi učvrstili svoj položaj u Novome, pavlini kupuju 18. svibnja 1472. godine kuću Fabijana Čehovića za 24 zlatnika i 100 dasaka (slika 8).⁵⁴

V ime b(o)žie i s(ve)te m(a)rie Am(e)ň ê g(ospo)d(i)ň ûrai plovany novograd'ski arhiprvaď vinodol'ski i gos'poê mariê žena fab'êna čehoviča i ivany // žvanovič' podknežiny bribir'ski · i žany župan' bribir'ski · ûrai mandič' · Damo viditi v'sim' i v'sake vrs'te č(lov)iku · komu se dostoi · da mi b//uduče prokuratori naplni fab'êna čehoviča po nega sviti i dopučen' i imiûči meju sobom' pl(ь)ň i zreľ svet' prodasmo hižu fab'ênovu // crik'vi svete m(a)rie pod novim' na os'pê · I fratrom' priuru filipu i fra an'tonu fra matiû fra šimunu [fra] fran'ku ki bihu va to vrime pri tom' k//loš'tri više pisanom' hižu ku biše kupil' više rečeni fab'êň oť kneza martina ka hiža se zdrži s hižom dešiča · i prodasmo û // za ·i· (=20) i ·g· (=4) zlate i za ·r· (=100) dasak' vekuveč'nim' zakonom' · i ê g(ospo)d(i)ň plovany više rečeni // priêh' plnu plaču oť priura filipa više rečenu ·i· (=20) i ·g· (=4) zlate i das'mo list' pr[i]uru filipu ki list' imiše fab'êň oť kneza mar'tina na tu hižu i ê g(ospo)d(i)ň plovany više rečeni // s više rečenimi prokuratori za vekše verovan'e i tvrdinu dasmo ta n(aš)ľ list' s našimi pečati · i ê više r(e)čeni plovany podstupi // crik'vi i fratrom' tu is'tu hižu sloboditi i braniti oť v'sakoga č(lov)ika ki bi proti tomu bil' polag' lista k'neza martina naše//ga plêmenitoga g(ospo)d(i)na · i to govoren'e i vršen'e bi pred' dobrimi ľudi · naiprvo pred' bartolom' grabličem' · kapitanom' novograd's//kim' i pred' vikarom' ûršu vikarom' vinodolskim' · i pred' petrom' žvanovičem' i pred' êkovom' čikuličem' · i ka bi se strana po//rekla os'tae knezu ·j· (=30) zlatih' a strani tolikoe · a to li budi tvrdo · Pisan' maê v novom' n' dan' ·zī· (=18) v' letih' g(ospo)dn(i)h' ·č·u·n·b· (=1472)

⁵⁴ Tekst listine pisan je ustavnom glagoljicom na pergameni dimenzija 18,5 x 28,5 cm. Dokument je na pregibima oštećen, a pečati su otkinuti. Listina je pohranjena u Hrvatskome državnom arhivu (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 9; budimpešt. sign. M.O.D.L. 37114).

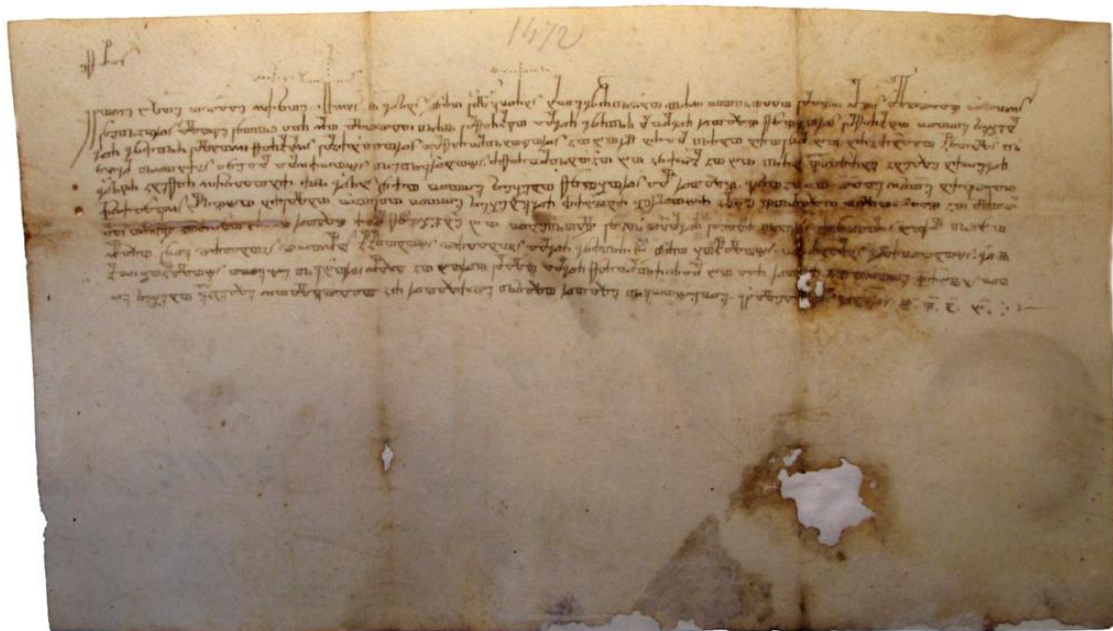
Slika 8. Glagoljička listina koja potvrđuje da su fratri novljanskoga samostana kupili kuću Fabijana Čehovića 18. svibnja 1472. godine

d) *Plovan novogradski Juraj izručuje fratrima pavlinskoga samostana sv. Marije na Ospu kuću koju im je prodao Fabijan Čehović (1472.)*

Četvrta glagoljička listina potvrđuje da je novljanski župnik (plovan) Juraj predao novljanskome samostanu kuću koju im je 1472. godine prodao Fabijan Čehović (slika 9), u skladu sa zakonom grada Novoga. Za kršenje ovoga ugovora bila je određena kazna od 30 „zlatih“ knezu i isto toliko nezaštićenaj stranci.⁵⁵

V' ime b(o)žie i s(ve)te marie · Am(e)нь · ê g(ospo)d(i)нь jurai plovanь novograd'ski · damь viditi po tomь moemь lis'tu v'simь // pred' kihь lice pride ta moi listь da ê po zakoni toga grada novoga hižu zručihь po zakoni više rečeno//ga grada plnimь zakonomь po kan'tihь i po zavodnicihь ki bihu na to dani naiprvo bi na kan'ti kurilhь d//rugo dminakь treto tomašičь dedoh'ničь · a zavodniki bi kras'ko ki bi dan' ot' strane kneže našega // g(ospo)d(i)na kneza martina · a ê g(ospo)d(i)нь jurai više rečeni zručihь tu hižu crikvi s(ve)te m(a)rie na ospi // fratromь budući naplni v' kipi više rečenoga fab'êna čehoviča k(a)ko se udrži v' lis'tu ki lis//t' imaju fratri na [t]ju hižu a to zručen'e bi v' nedilju pred' s(ve)toga petra dne[me] a pri tomь bihu dobri // muži prvo satnikь šimunь kukurinič satnik toga grada · b · (=2) jurai čikulič · v · (=3) antonь glaviničь · d · (=4) ê//kovь čikulič i veče dobrihь muži ki bihu poli toga zavoda · a to bi ta hiža ku imiše fab'êнь vi//še rečeni ot kneže milosti ka hiža se drži hiže dešičeve · V' let[i]hь g(ospo)dnihь · č · u · n · b · (=1472) :~

⁵⁵ Tekst listine pisan je brzopisnom glagoljicom na pergameni, dimenzija 14 x 26 cm, koja je oštećena od vlage, osobito na pregibima. Dokument je pohranjen u Hrvatskome državnom arhivu (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 10; budimpešt. sign. M.O.D.L. 37115).

Slika 9. Glagoljčicka listina kojom je potvrđeno da je novljanski župnik Juraj izručio pavlinima kuću koju im je prethodno prodao Fabijan Čehović (1472.)

Posljednji je put knez Martin darivao novljanski samostan 1479. godine. Svega nekoliko mjeseci pred svoju smrt poklanja mu posjed Dubovicu u župi Gackoj (Dočkal 1945:31). Nakon smrti svojega najvećeg dobročinitelja i zaštitnika pavlini su se i dalje bojali za svoja imanja pa se obraćaju papi Sikstu IV. (pont. 1471. – 1484.) za potvrdu papinske zaštite. S obzirom da je molba bila opravdana, papa udovoljava prioru i braći pa 23. ožujka 1481. godine izdaje bulu kojom potvrđuje zaštitu osoba, samostana, crkve i svih dobara koja posjeduju ili će ih u budućnosti dobiti u posjed. O tome koliko su odvažni bili priori novljanskoga samostana u namjeri da zaštite svoja prava i posjede svjedoči i bula pape Inocencija VIII. (1484. – 1492.) iz 1491. godine kojom su obnovljene konstitucije pape Siksta IV. (1481.), uz poseban naglasak na arhiprezbiterijat bužanski. Dočkal upravo u tome vidi pravi razlog za ponovno traženje zaštite (Dočkal 1945:33-38).

U 15. stoljeću samostan je obilovao ispravama dok ih je u 16. i 17. stoljeću puno manje. Objašnjenje za takvu situaciju Dočkal pronalazi u izvješću novljanskoga priora Benedikta Maillera Kraljevskome Hrvatskom vijeću iz 1770. godine. U njemu je navedeno da je samostan u Novome od 1629. do 1721. godine ležao u ruševinama prouzročenim ratnim sukobima, dok je crkva bila samo oštećena. Prema Mailleru posjedima samostana tijekom tih 91 godinu upravljao je obližnji pavlinski samostan u Crikvenici. Navodi da je u tome razdoblju samostan ostao bez dijela svojih posjeda koje kasnije nije uspio dobiti natrag. Dočkal bilježi da Ivan Krištolovec ne spominje pustošenja novljanskoga samostana, već samo

piše da početkom 18. stoljeća samostan živi redovitim životom te da u njemu boravi šest do osam redovnika koji su za svoje redovničke potrebe dobro opskrbljeni (Dočkal 1945:49).

Nikola Benger također piše o pustošenju novljanskoga samostana u tri navrata: jednom od Turaka (1527.)⁵⁶ i dvaput od Mlečana (1598. i 1615.). Mlečani pak progoneći 1598. godine senjske uskoke, koji su se nakon pljački mletačkih brodova često skrivali u Novome, također navaljuju na njega i pljačkaju ga. Najgore je Novi prošao 29. kolovoza 1615. godine⁵⁷ kad su Mlečani navalili po drugi put, za Uskočkoga rata.⁵⁸ Dočkal bilježi da je prema povijesnim izvješćima u zadnjemu mletačkom pustošenju 1615. godine Novi gotovo cijeli spaljen, zajedno sa Frankapanskim gradom i pavlinskim samostanom. Crkva je pritom samo oštećena, a „stanovništvo, djeca i svećenstvo bačeni u oganj ili zaklani“ (Dočkal 1945:42).⁵⁹

Knez Nikola IX. (Tržački) Frankapan (1586. – 1647., hrvatski ban 1616. – 1622.), tadašnji vlasnik Novoga, zatražio je pomoć od nadvojvode Ferdinanda za obnovu spaljenoga grada. Dočkal je mišljenja da je samostan dugo ostao u razvalinama, ali ne vjeruje da je to trajalo 91 godinu, kako stoji u Maillerovu izvješću. Povijesni dokaz o ponovnome funkcioniranju samostana predstavlja isprava izdana 14. srpnja 1644. godine. Ona svjedoči da je Nikoli IX. Frankapanu došao prior pavlinskoga samostana u Novome s molbom da riješi jedno sporno pitanje između samostana i svjetovnoga svećenstva.⁶⁰ Dočkal zaključuje da su obnova crkve i ponovna izgradnja samostana trajali dugo te da posao nije bio završen niti u trenutku ukinuća reda 1786. godine (Dočkal 1945:50-59).

⁵⁶ Laszowski pogrešno navodi datum napada Turaka na Novi bilježeći 22. umjesto 27. kolovoza 1527. godine. Detaljno opisuje napad: „U dva sata po noći dodoše Turci i prisloniše ljestve uza zid do gradskih vrata koje nijesu imale straže. Pedeset je Turaka ušlo u grad i razvalilo gradska vrata pa tako prodriješe i ostali u grad, gdje počinuše strašan pokolj. Popališe mjesto i mnogi ljudi odvedoše u ropstvo. Modruški se biskup spasio na lađi u Vrbnik na otoku Krku“ (Laszowski 1923:241).

⁵⁷ Laszowski pogrešno navodi datum napada Mlečana na Novi bilježeći 27. umjesto 29. kolovoza 1615. godine (usp. Laszowski 1923:244).

⁵⁸ Uskočki rat podrazumijeva sukob između Mletačke Republike i Habsburške Monarhije koji je u europskim razmjerima trajao od 1615. do 1617. godine (Lopašić 2016:30).

⁵⁹ Laszowski događaj opisuje ovako: „Markantun Venier, zapovjednik mletačkoga brodovlja, sazna da je Novi slabo opskrbljen (jer je Frankapan s vojskom otišao u unutarnje strane) i da nema dovoljno posade pa 27. kolovoza rano u zoru sa šest galija i trideset šest brodova navali na nj. Vojska prodre u mjesto i u grad, porušiše zidove te ga oplijeni i opustoši. Mlečani se poniješe kao pravi barbari. Odneseše tri topa. Ne poštediše ni crkve, ni oltare, ni muškaraca ni žena. Malu djecu bacahu u oganj, a odrasle klahu zajedno s popovima koje pohvataše po crkvama pred oltarima. Pobacaše hostije iz pokaznica i razoriše i polupaše sve što im je došlo pod ruku. Razoriše tamošnje solane, a što se ponijeti dalo uzeše sa sobom. To je haranje trajalo cio dan i tek podveče, kad su čuli da dolazi vojska u pomoć Novome, otploviše.“ (Laszowski 1923:241).

⁶⁰ Spor oko ubiranja prinosa ili milostinje za ukop, započet u drugoj polovici 15. stoljeća, ponovio se sredinom 17. stoljeća. Pavlini i novljanski župnik raspravljali su o pobiranju dohotka za ukop onih koji su bili pokapani u pavlinskoj crkvi ili na njihovom, a ne župnom groblju pokraj crkve sv. Filipa i Jakova. Sporili su se i oko pristojbi za svete mise zadušnice koje su bile služene u samostanskoj crkvi. Sukob je nastao zato što su novljanski svećenici ukupan iznos prihoda od sprovoda i misa počeli zadržavati za sebe. To se protivilo povlasticama koje su knezovi Frankapani dali samostanu prema kojima je prihode trebalo dijeliti na pola.

3) Propast samostana 1786. godine

Ukinuće novljanskoga samostana poklapa se s ukinućem pavlinskoga reda u Hrvatskoj. Temeljem svojega patronatskoga prava car Josip II. podvrgava Crkvu državi 1781. godine te u razdoblju od 1782. do 1786. godine daje zatvoriti 624 samostana u kojima je živjelo 20.000 redovnika i redovnica. Među njima je bilo i 37 pavlinskih samostana čiji je imetak procijenjen u to doba na 10 milijuna forinti (Mileusnić 2012:33). Sva pavlinska dobra pripala su Vjerozakonskoj zemaljskoj zakladi, dok se članove reda uputilo na uključenje u škole i dušobrižništvo. Oni koji su proglašeni „neprikladnima“ bili su umirovljeni (Sekulić 1989a:38).

Analizirajući inventare pavlinskih samostana u Novome i Crikvenici, Mladen Bošnjak zaključuje da je ukinuće crkvenih redova bilo vrlo malo rukovođeno prosvjetiteljskim namjerama. Imajući u vidu da je reforma najviše pogodila bogate i ekonomski jake redove, poput isusovaca i pavlina, smatra da se više radi o „ciljanome punjenju uvijek prazne carske i državne blagajne“ (Bošnjak 1966-1969:479). Postupak sa zaplijenjenom imovinom Bošnjak naziva „najordinarnijom pljačkom od strane tuđinskoga državnoga aparata“ (Bošnjak 1966-1969:479), a Maleković „najvećom pljačkom hrvatske kulturne baštine“ (Maleković 1989:17).⁶¹

U Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti pohranjen je latinskim jezikom pisan *Zapisnik o ukinuću pavlinskoga samostana u Novome (Acta abolitionis Monasterii PP. Paulinorum noviensis*, slika 10). Prema njegovu sadržaju Dočkal rekonstruirao događaje 20. ožujka 1786. godine. Toga dana banuli su na vrata novljanskoga samostana komesar Franjo Jakešić i njegov pomoćnik Josip Stipanović. Okupili su se tom prilikom u refektoriju svi redovnici koji su boravili u to vrijeme u samostanu: sedam svećenika (prior o. Klement Novaković (*Clemensi Novakovich*), podprior o. Antonio Šigan (*Antonio Schigan*), o. Ivan Tušig (*Ioanni Tuschig*), o. Augustin Koszleibzer (*Augustino Koszleibzer*), o. Petar Lipošćak (*Petro Liposchÿak*), o. Ksaver Mravinac (*Xaverio Mravinacz*), o. Arsenio Rafajelić (*Arsenio Raphajelich*)) i tri brata (fra Josip Bućan (*Iosepho Buchan*), fra Filip Vidrić (*Phillippo Vidrich*) i fra Engelbert Kossak (*Engelberto Kossak*)) (Dočkal 1945:86).⁶² Komesar je najprije pred svima pročitao carevu odluku (br. 1388/120), a potom je započelo popisivanje i

⁶¹ Nakon ukinuća pavlinskoga reda u Hrvatskoj uspjela su ponovno zaživjeti samo tri samostana: 1) Kamensko pokraj Karlovca, 2) Svetice kod Ozlja, 3) Sveti Petar u Šumi kod Pazina (Kruhek 1989:67-94). Ta tri samostana čine današnju Hrvatsku pavlinsku provinciju.

⁶² Dočkal je u svojem izvještaju neka redovnička imena pogrešno zabilježio (Dočkal 1945:86). Latinizirana imena redovnika vidljiva su na prvoj stranici *Zapisnika o ukinuću pavlinskoga samostana u Novome* (slika 10).

4) Samostanski kompleks u Novome

U samostanski kompleks u Novome ubrojila sam: 1) zgradu samostana s gospodarskim objektima, 2) samostansku crkvu. Saznanja Kamila Dočkala o samostanskoj zgradi, temeljena na podacima iz *Zapishnika o ukinuću pavlinskoga samostana u Novome* iz 1786. godine, te Zorislava Horvata i Emilija Laszowskog, potkrijepila sam digitalnim preslikama izvorne arhivske dokumentacije na koju sam naišla u konzultiranoj literaturi:

1) tlocrtom pavlinskoga samostana koji je po njegovu ukinuću nacrtao Phillip Fichtl, državni službenik zadužen za održavanje javnih građevina (edil)

2) detaljem katastarskoga plana iz 1861. godine s označenim položajem novljanskoga samostana i crkve na „Fratarskoj glavici“

3) detaljem fotografije s pogledom na ruševne ostatke novljanskoga samostana i crkve

4) tlocrtom ruševina pavlinskoga samostana na Ospu Emilija Laszowskog.

Latiničkom transliteracijom i analizom sadržaja posljednje od pet odabranih glagoljičkih listina predstavila sam pavlinsku crkvu kao građevinu koja je postojala već i prije dolaska pavlina u Novi Vinodolski. Listinu sam digitalizirala te je po prvi put u ovome radu javno objavila. Sadržaj *Vjerodostojnoga prijepisa fundacijske isprave novljanskoga samostana Martina Frankopana, godine Gospodnje 1462 (1705.)* također mi je poslužio kao dokaz o postojanju crkve prije osnutka samostana. Arhitekturnim saznanjima Kamila Dočkala (1953), Emilija Laszowskog (1923), Gjüre Szabe, Radmile Matejčić (1989) i Zorislava Horvata (1999), vezano uz samostansku crkvu Blažene Djevice Marije, potkrijepila sam:

1) dvjema fotografijama unutrašnjosti crkve iz fonda Narodnoga muzeja i galerije Novi Vinodolski, prvi put javno predstavljenima

2) uzdužnim presjekom i tlocrtom crkve Martina Pilara⁶⁵

3) bilješkom iz *Drugoga novljanskog brevijara* o njezinu posvećenju.

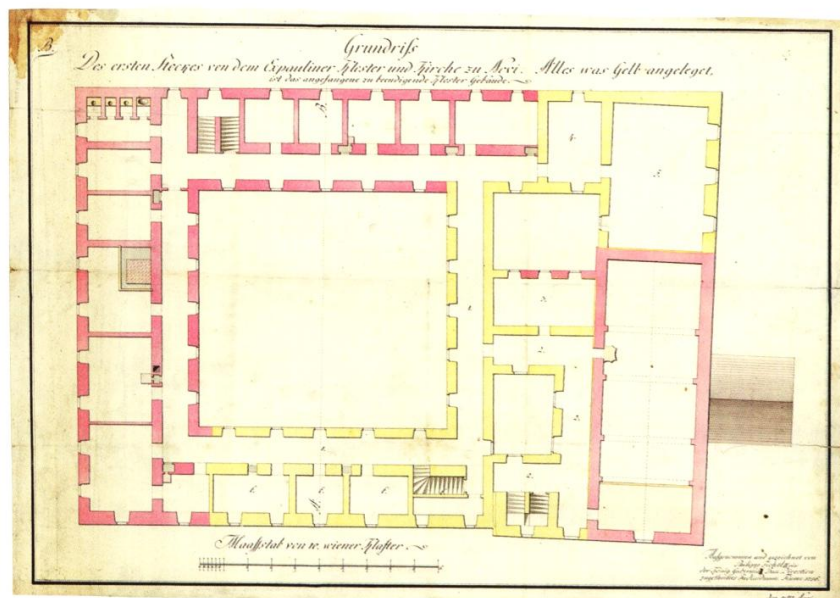
a) Samostanska zgrada i gospodarski objekti

Samostan prikladan za život 12 redovnika nalazio se na izgrađenoj površini od oko četvrtine jutra zemlje. U trenutku ukinuća zatečen je kao jednokatnica građena od solidnoga materijala pod krovom od crijepa, nedovršena i djelomično natkrivena. U prizemlju se

⁶⁵ Hrvatski arhitekt Martin Pilar (1861. – 1942.), suradnik Hermanna Bolléa i Kune Weidmanna, u Zagrebu je izgradio mnoge stambene i poslovne zgrade. U razdoblju od 1910. do 1914. godine s Gjurom Szabom snimao je seljačke kuće i plemićke kurije u Hrvatskome zagorju, Slavoniji i Primorju.

nalazila nadsvođena blagovaonica s predsobljem, kuhinja sa prostorijom za posluđu, još dvije sobice i sakristija, a ispod svega dva podruma. Okolo cijeloga prizemlja išao je nadsvođeni hodnik koji jednim dijelom nije bio natkriven. Na prvome katu bilo je 11 soba ravnih stropova⁶⁶ te jedna koja je bila nadsvođena. Hodnik je bio popločan ciglama. Na katu je postojalo još i jedno nedovršeno krilo sa četiri nenatkrivene sobe i njihovim hodnikom. Na samostanskome dvorištu nalazila se cisterna. U neposrednoj blizini samostana postojale su i gospodarske prostorije: zidana staja za 24 vola natkrivena drvenim daščicama, dva koca za tovljenje krmaka bez krova i vrata, zidana staja za konje, zidana kućica za posluđu te jedna suša za sijeno, zidana i natkrivena crijepom. U sredini gospodarskoga dvorišta nalazila se zidana kućica pokrivena crijepom koja je služila za pečenje kruha, s krušnom peći i jednom malom sobicom te malim podrumom ispod nje (Dočkal 1945:86-87).

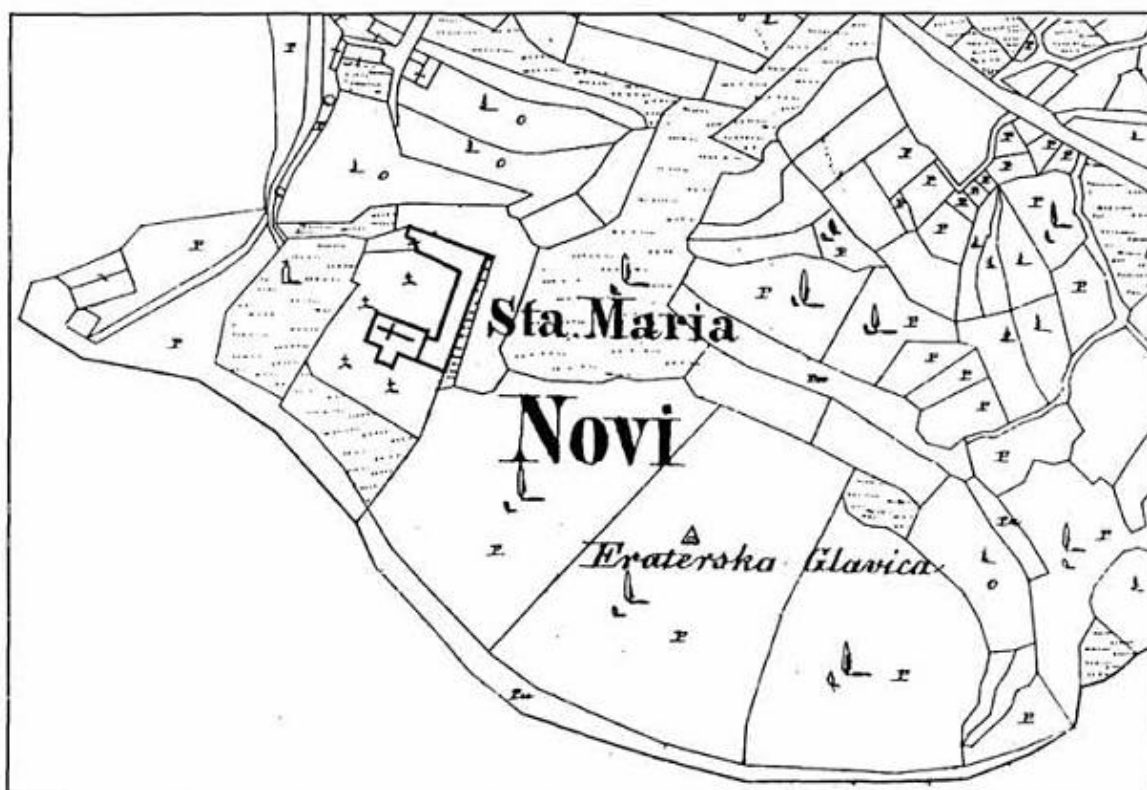
Detalji tlocrta samostanske zgrade (slika 11), kojega je po ukinuću samostana nacrtao edil Phillip Fichtl (Državni arhiv Mađarske u Budimpešti, sign. MOL, S-12, Div. VIII, No 463) (Bradanić 2012:75), potvrđuju Dočkalovo mišljenje da građevinu uništenu mletačkim napadom na Novi 1615. godine pavlini nisu uspjeli do kraja obnoviti (usp. Dočkal 1945:59). Podnaslov plana *Grundriss zu eben der Erde von dem Expauliner Kloster und Kirche zu Novi. Alles was Gelb angedeutet ist das angefangene zu beendi-gende Kloster gebäude* potvrđuje da se radi o prikazu na kojem su svjetlijim tonom označeni zidovi samostana koji su ostali nedovršeni (Horvat 1999:144).

Slika 11. Tlocrt pavlinskoga samostana (Phillip Fichtl, 1786.) (Bradanić 2012:75)

⁶⁶ Dočkal spominje 11 prostorija od kojih je jedna dvostruka i vjerojatno nadsvođena. Broj prostorija dovoljan za 12 redovnika nalagale su *Konstitucije (Constitutiones)* kojima je bilo propisano ustrojstvo pavlinskih samostanskih zajednica.

Ukinućem reda 1786. godine objekti samostana dolaze pod upravu državnoga erara koji ga prodaje 18. ožujka 1822. godine na javnoj dražbi. Radmila Matejčić, povjesničarka umjetnosti i arheologinja, opisuje novljanski samostan kao jednostavnu, funkcionalnu, trokrilnu građevinu koja se po veličini nije razlikovala od crkveničkoga samostana. Zajedno s crkvom zatvarala je četverokutno dvorište (Matejčić 1989:225). Nedugo nakon prodaje dio samostana je srušen, a u drugoj polovici 19. stoljeća srušen je i njegov preostali dio. Na katastarskom planu iz 1861. godine (slika 12), koji je pohranjen u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu (Arhiv mapa. KO. Novi Vinodol, br. 33, Modruško-riječka županija), vidljivo je da su dvorišni prostor samostanskoga sklopa i prostor oko crkve pretvoreni u groblje (Horvat 1999:148-149).

Slika 12. Detalj katastarskoga plana iz 1861. godine s označenim položajem novljanskoga samostana i crkve na „Fratarskoj glavici“ (Horvat 1999:146)

Na staroj fotografiji s kraja 19. stoljeća istočni i sjeverni zid samostana još su u punoj visini, a u nastavku crkve još su tri zida, viša i od crkve i od zidova samostana (slika 13). Ivan Kukuljević smatra da su pavlini željeli produljiti crkvu prema istoku što je bilo spriječeno ukinućem reda (Laszowski 1923:253).

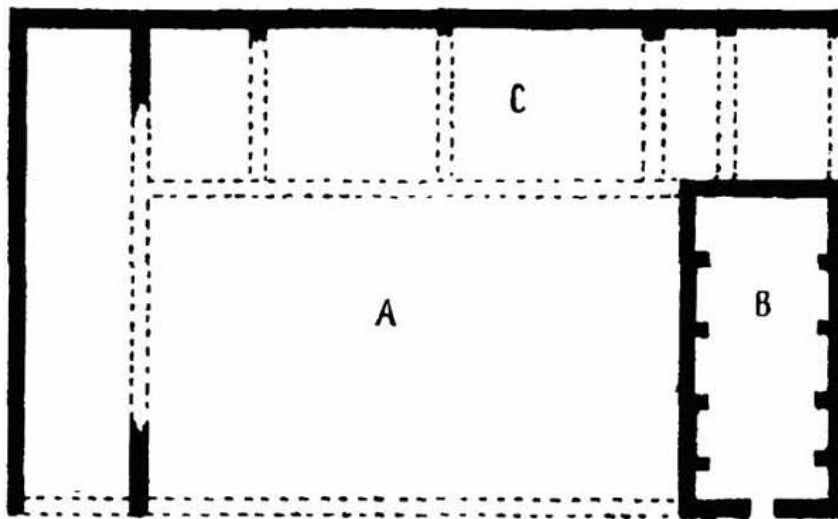
Slika 13. Detalj fotografije s pogledom na ruševne ostatke novljanskoga samostana i crkve (1878.)⁶⁷

Laszowski piše da se nekoliko godina nakon rušenja crkve (1916.) od samostana vidio još samo istočni vanjski zid (slike 14 i 16) dok je gornji dio sjevernoga zida bio porušen te je, u odnosu na istočni, ostao za polovicu niži. On po groblju uočava temelje zidova unutrašnjih dijelova samostana, što mu je omogućilo da kompleks novljanskoga samostana predstavi pomoću tlocrta (slika 15). Dimenzije sklopa predstavljene u njemu odgovaraju onima u Fichtlovu nacrtu i katastarskoj snimci iz 1861. godine. Iz jednostavnoga prikaza unutrašnjega rasporeda može se razabrati da se radi o građevini koja je imala dva krila, istočno i sjeverno, od kojega se sve do crkve (B) pružao zid koji je zatvarao dvorište samostana (A). Istočno krilo u prizemlju imalo je pet prostorija, od kojih je jedna veća s četiri prozora prema njegovu mišljenju bila najvjerojatnije refektorij (C). Prostorije sjevernoga krila nije mogao razaznati (Laszowski 1923:252). Laszowski se pita: „Je li to moralo biti da se uništi ovakav dragocjen građevni spomenik?“ (Laszowski 1923:259).

⁶⁷ Detalj s fotografije koja je pohranjena u Narodnome muzeju i galeriji Novi Vinodolski (inv. br. NVO 2336). U njezinu lijevome gornjem uglu rukom je zabilježen sadržaj glavnoga fokusa autora: „Prvo kupalište na Bribirskoj rivi. Obitelji Merzljak 1878. god.“ Za prikaz samostana i crkve nisam upotrijebila navedenu fotografiju, već sam zbog jasnije uvećanih detalja preuzela slikovni prilog iz: Horvat 1999:148.

Slika 14. Istočna strana novljanskoga samostana, pogled izvana (Milan Kruhek, 1987.) (Horvat 1999:149)

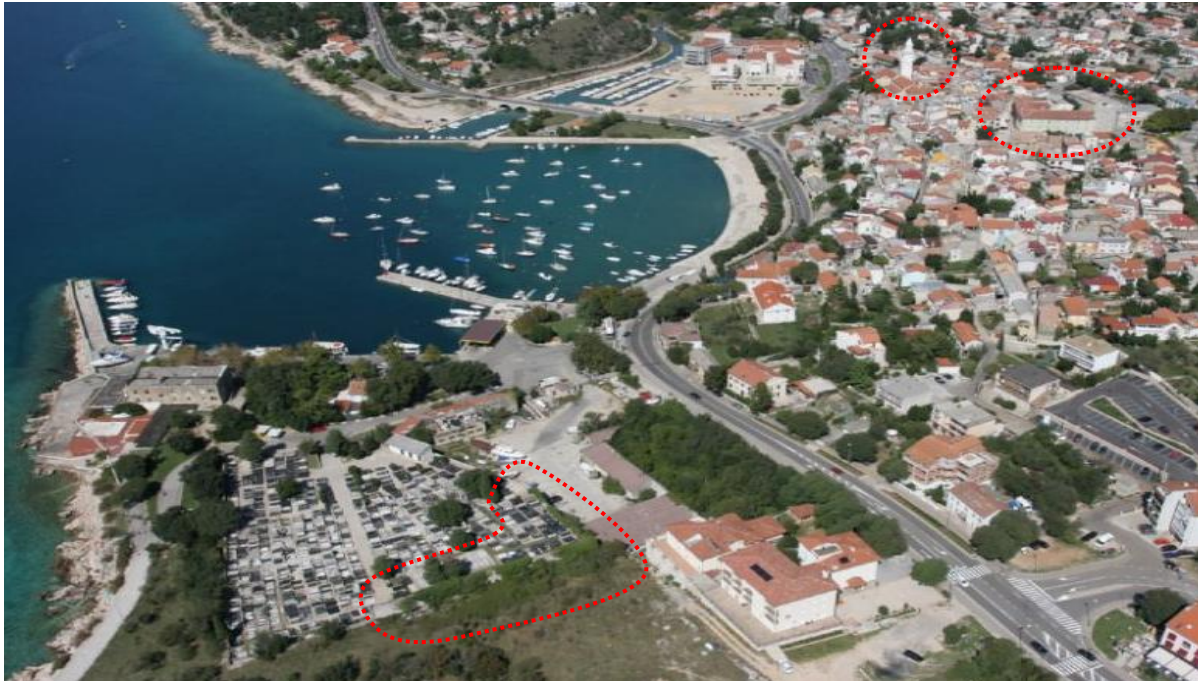

Slika 15. Tlocrt ruševina pavlinskog samostana na Ospu (Emilij Laszowski) (Horvat 1999:148)

Slika 16. Aktualna info tabla Turističke zajednice na mjestu ruševnih ostataka novljanskoga samostana (na: <http://hr-cro.com/croatia/novi-vinodolski-pavlinski-samostan-monastery/photos/eng>)

Sjevero-istočni ugao današnjega novljanskog groblja omeđen je obraslim ostacima vanjskih zidova istočnoga i sjevernoga krila zgrade nekadašnjega pavlinskoga samostana (slika 17).

Slika 17. Panoramski pogled na ostatke pavlinskoga samostana (dolje) u odnosu na ostatke Frankopanskoga kaštela s kulom Kvadrac (gore desno) te Župnu crkvu sv. Filipa i Jakova (gore lijevo) (na: <http://www.tz-novivinodolski.hr/view.asp?idp=1&c=2>)

b) Samostanska crkva

Mišljenja hrvatskih povjesničara podijeljena su oko gradnje samostanske crkve kao i oko pitanja osnutka samostana Blažene Djevice Marije na Ospu. Dočkal osporava Klaićevu tvrdnju da je knez Martin pavlinsku crkvu sagradio 1462. godine jer postoje pisane potvrde o tome da je crkva postojala i prije (Dočkal 1945:8-9). Emilij Laszowski piše da je Martin Frankapan crkvu „nanovo izgradio i god. 1462. darovao redovnicima sv. Pavla Pustinjaka, da uz nju osnuju svoj samostan, u kojemu ih ne smije smetati ni koji biskup ni župnik.“ (Laszowski 1923:255). Radmila Matejčić smatra da je za pavline knez Martin crkvu izgradio iz temelja. Navodi da je prvotno na tome mjestu stajala romanička crkva od koje je u svetištu

ostala samo bifora s glavom lava na kapitelu (Matejčić 1989:225) (slika 18).⁶⁸ Zorislav Horvat misli da se radi samo o pregradnji ranije crkve (Bradanović 2012:74).

Slika 18. Bifora u pavlinskoj crkvi na Ospu (učitelj Makso Potočnjak, 1905.)
(Narodni muzej i galerija Novi Vinodolski, inv. br. NVO 2335)

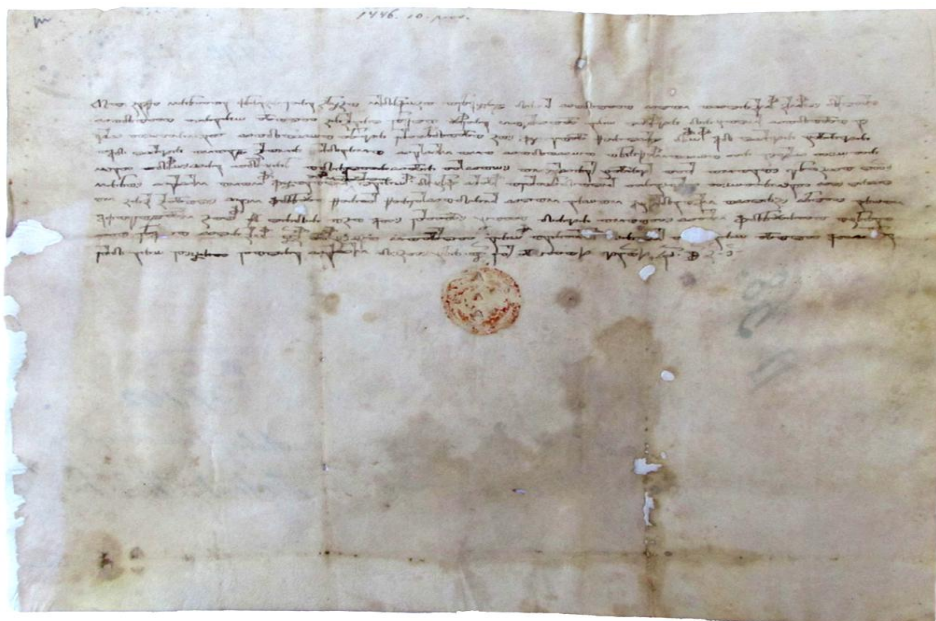
b.1.) Knez Martin Frankapan potvrđuje oporuku župana Mihovila koji ostavlja svoje imanje crkvi sv. Marije u Novome (10. prosinca 1446.)

Oporuka župana Mihovila (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 1) najstarija je od pet odabranih glagoljičkih listina kojima sam u ovome radu pokušala potkrijepiti prikaz gospodarskoga funkcioniranja novljanskoga samostana i crkve. Dokument koji prilažem potvrđuje postojanje crkve i prije njezine ponovne gradnje. Obnovljenu ju Frankapani poklanjaju pavlinima (slika 19).

Mi knez martin frankapan krčki modruški i pročaê damo viditi vsim i vsakomu komu se dostoi // viditi ta naš list kako nas prosi župan mihovil naš sluga da bismo vidili ne//gov teštament vidivši tr ga potvrdili ki e učinil za svoju dušu od svoga blaga // i od svoga iminê ko ima pod nami v novom i mi vidivši i razumivši ta negov tešta//ment i duševan i dobar i da ostavlja to više imenovano blago i to iminie crikvi s(ve)te // marie v novom i mi mu učinismo tu milost s našu dobru volu i potvrdismo ta negov teštament vse sa vs//im kako koli se v nem udrži zato zapovidamo vsim našim obhodnikom i vsake vrste našim // oficiêlom ki su sada i ki ote potle biti da ga imiite v tom udržati i brani//ti proti vsakomu č(lov)iku lubeçi milost našu i na to [m]u

⁶⁸ Laszowski također spominje nišu s biforom koju je u romaničkome stilu u sredini na dva dijela razdvajao kameni stupić (Horvat 1999:152) (slika 18).

da[sm]o t[a] naš list otv[or]en // pod naš pečat pisan v novom dek[te]bra ·i· (=10) po l[e]tih
g[ospod]nih ·č·u·k·e· (=1446)

Slika 19. Glagoljička listina kojom se potvrđuje oporuka župana Mihovila koji pavlinskoj crkvi na Ospu ostavlja svoje imanje (10. prosinca 1446. godine)⁶⁹

Iz ove isprave vidljivo je da je knez Martin boravio u Novome i prije podjele očevine (1449.) te da je crkva sv. Marije postojala i bila darovana prije utemeljenja novljanskoga samostana. Dočkal smatra da knez Martin nije prvotno sagradio crkvu jer bi u protivnome u ovoj ispravi to i napomenuo. Ipak, svjestan je da je knez Martin ne bi mogao niti darovati da nije bila u frankapanskome vlasništvu što potvrđuje i uklesani frankapanski grb nad ulaznim vratima crkve (Dočkal 1945:9). Da je crkva otprije bila u obiteljskome vlasništvu potvrđuje i izjava kneza Martina zabilježena u *Vjerodostojnome prijepisu fundacijske isprave novljanskoga samostana Martina Frankapana, godine Gospodnje 1462 (1705.)* kojom potvrđuje da „**Našu vlastitu crkvu, koju smo iznova utemeljili i podigli u slavu i čast Blažene Djevice Marije**“ odlučuje pokloniti braći pavlinskoga reda da budu trajni posjednici njegovih milodara. Tom prilikom potvrđeno je pavljinima zajedno sa crkvom i imanje župana Mihovila koje je spomenuto u listini od 10. prosinca 1446. godine. Sadržaj prijepisa *Zakladnice iz 1462. godine* potvrđuje da je crkva sagrađena nanovo, iz temelja. Važno je naglasiti i to da je na tome istom mjestu do trenutka ponovne gradnje stajala tada vjerojatno već trošna crkva. Zbog njezine dotrajalosti knez Martin dao je crkvu srušiti te zatim ponovno

⁶⁹ Listina je pisana brzopisnom glagoljicom na pergameni dimenzija 19 x 24,5 cm. U oštećenome stanju i otkinutoga pečata pohranjena je u Hrvatskome državnom arhivu (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 1; budimpešt. sign. M.O.D.L. 37102).

sagraditi za pavline. Slično je i njegov otac, knez Nikola IV. Frankapan, učinio u slučaju samostanske crkve u Crikvenici 1412. godine (Matijević Sokol, Galović i Botica 2011:16).

Pavlińska crkva bila je utočište novljanskim građanima u kriznim vremenima te su se uslijed nevolja utjecali Gospi na Ospu. O tome svjedoči sadržaj zapisa iz *Prvoga novljanskog brevijara* koji svjedoči o događajima uslijed epidemije kuge u Novome 1496. godine. Tada je zajedno s biskupom Krištoforom⁷⁰ grad napustilo većinsko stanovništvo dok je novljanski župnik Petar Vidaković sa svojim kapelanima (Matijem, Andrijem, Antonom i Jakovom) ostao „tješiti umiruće” (Laszowski 1923:240). Autor dalje bilježi kako su župljani tom prilikom hodočastili u procesiji od župne crkve do pavlinskoga samostana te da je u crkvi sv. Filipa i Jakova tada podignut zavjetni oltar zaštitnicima od kuge kojima su se vjernici utjecali: Djevici Mariji, sv. Fabijanu i Sebastijanu te sv. Roku.⁷¹

Dočkal opisuje crkvu prema podacima zabilježenim u *Zapisniku o ukinuću pavlinskoga samostana u Novome*. Prema njima, crkva nadovezana na samostan u trenutku ukinuća 1786. godine zatečena je kao zidanica s devet prozora. Imala je četiri drvena oltara, od kojih se jedan nalazio u izdvojenoj kapelici koja se prislanjala sredini crkve na južnome zidu. Između samostana i crkve postojala je dobra komunikacija pa se u prizemlju iz sakristije kroz jedna vrata moglo doći izravno u crkvu, a kroz druga u prizemlje samostana. Na katu je samostan bio povezan s korom gdje su se nalazile orgulje. Iznad kora nalazio se zvonik s tri zvona srednje veličine, a ispod dva kamena za svetu vodu (Dočkal 1945:51, 86-87).

Za samostansku crkvu Emilij Laszowski kaže da izvana nije imala ništa posebnoga osim otvorenoga zidanog zvonika na pročelju te isklesanoga frankapanskog grba (slika 29)

⁷⁰ Modruški biskup Krištofor Dubrovčanin vraća se u Novi gdje umire 1499. godine te biva pokopan u katedrali sv. Filipa i Jakova (Bogović 2009:34-35). O tome svjedoči bilješka popa Filipa, prebendara novljanske župne crkve, u *Novljanskom misalu* (f. 113b): **Umri čast'ni o(ta)c' i g(ospo)d(i)n' g(ospo)d(i)n Krištofor biskup' modruški i krbavski i proč(a)ê, ki biše roen'em' iz Dubrovnika [...]** (Milčetić 1911:12-13.) Upravo od Krištoforove smrti crkvu sv. Filipa i Jakova počinju nazivati stolnom (Laszowski 1923:232).

⁷¹ Transkribirani tekst zapisa iz *Prvoga novljanskog brevijara* donosi Stjepan Ivšić u svojoj zbirci glagoljičkih i ćiriljičkih isprava (1100. – 1527.): **Vi (!) ime B(o)žije amen'. Lêt' g(ospo)d(nih) ·č·u·p·e· (=1496) bi uzidan' ol[tar'] v cr(i)kvi s(ve)tih' Filipa i Ĵakova ap(usto)lu, v' čast' b(la)ž(e)nije d(i)ve Marije i [s(ve)tih'] mučenik' Fabijana i Šebestijana i s(ve)tago Roka ispovednika [...]** G(ospo)d(i)n petar' plován' tada budući rečene cr(i)kve s//vetih' Filipa i Ĵakova os'ta [sa] s'vojimi redovnici, a to g(ospo)d(i)nom' // Matijem', z g(ospo)d(i)nom' Andrijem, z g(ospo)d(i)nom' An'tonom, z g(ospo)d(i)nom' Ĵakovom' i s popom' Filipom', ki va to vrime bihu kapelani rečene cr(i)kve i rečenoga // g(ospo)d(i)na plovana, napridujućí od'lučeno v sen'ten'ciji Božjoj i ne ustajućí // gnjivu Božju. I gospodin plován' rečeni i z' rečenim' klirom' i s plkom', hodeći s proćesionom' k' cr(i)kvi s(ve)te Marije, molećí G(ospo)d(i)na B(og)a i b(la)ž(e)nu d(i)vu Mariju i s(ve)to//ga Šebestijana i s(ve)toga Roka da bi g(ospo)d(i)n' b(og') od'nel' ovu senten'ciju i srd' svoi od' nas'. I dogovor se g(ospo)d(i)n' plován' i ostali redovnici i plk' i uzidaše rečeni oltar' v čast' rečenih' zgora. I učiniše na njem' službu G(ospo)d(i)nu B(og)u i b(la)ž(e)no(j) d(i)vi Mariji i s(ve)tomu Šebestijanu i s(ve)tomu Roku. [...] tako kuga prestaniše, a mi hv(a)lu G(ospo)d(i)nu B(og)u na tom' vzdahomo kako nedostoini rabi njega. (Ivšić i Bratulić 2017:340-341). Usp. upute o načelima ćiriljičke transliteracije glagoljičkih rukopisa kojima se Stjepan Ivšić vodio te način na koji je Josip Bratulić jezik transliteriranih tekstova osuvremenio (Ivšić i Bratulić 2017:XXXII-XXXV).

iznad glavnih vrata na zapadu (Laszowski 1923:253). Stajala je čitava sve do 1916. godine (Matejčić 1989:225), „kad ju je srušio potres ili možda bolje reći – nebriga“ (Horvat 1999:145). Iako se još početkom 20. stoljeća Zemaljsko povjerenstvo za čuvanje umjetnih i historijskih spomenika u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji zauzelo za očuvanje pavlinske crkve „čini se da se Novljani nisu dovoljno brinuli za tu, tada već grobnu kapelu“ (Horvat 1999:145).

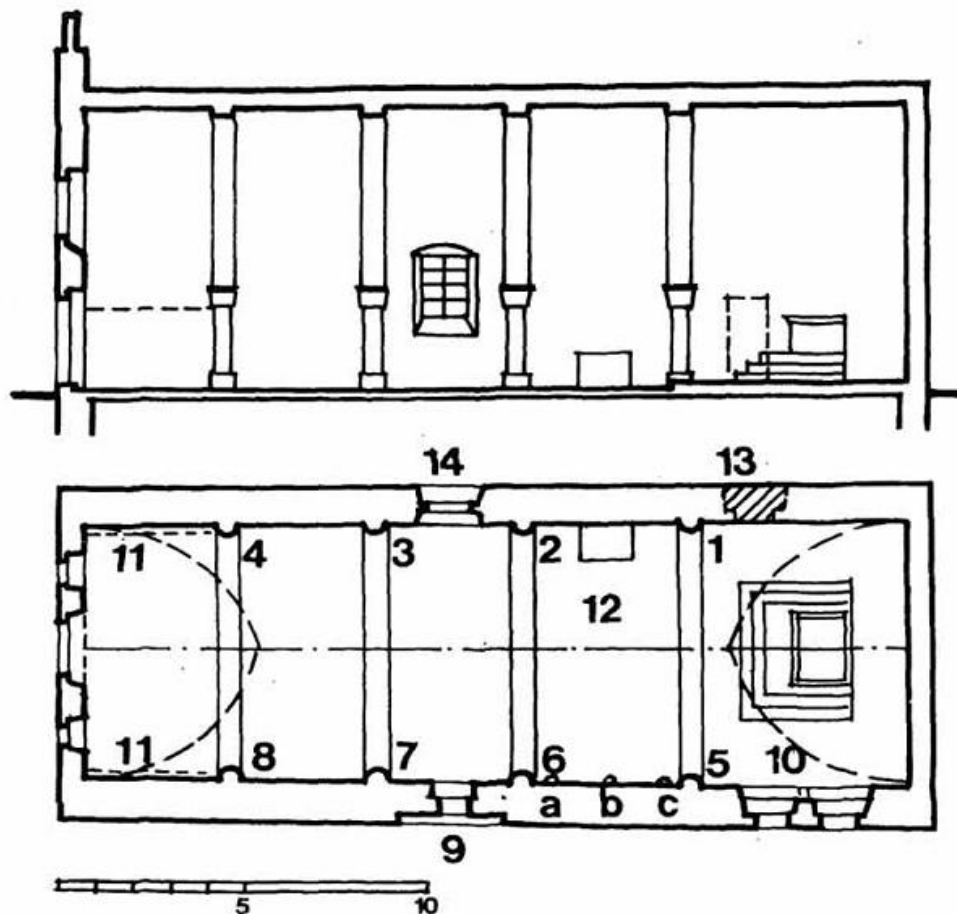
U rukopisnoj ostavštini Gjura Szabe, koja se čuva u Arhivu Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture u Zagrebu, Zorislav Horvat naišao je na tekst naslovljen *Crkva sv. Marije na Ospu kod Novoga*. U njemu Szabo bilježi detalje o nemaru lokalne sredine vezano za očuvanje pavlinske crkve u Novome. Upozorava da je bilo potrebno „samo malo povezati zidove i dobro prekriti krov“ grobne kapele. Na njegovo pitanje „zašto se to zapušta“ dobio je odgovor „da je bolje da propadne, pa će se onda nova, ljepša kapela izgraditi“. Kada se konačno 1916. godine i urušila o gradnji nove crkve dogovora više nije bilo. Na groblju je ostala samo hrpa kamenja kao „svjedočanstvo odanosti prema velikom rodu Frankopana“ (Horvat 1999:143-145).

Matejčić je crkvu okarakterizirala kao građevinu „miješanoga stila“ svojstvenoga istočnojadranskoj obali. Szabo je naziva „remek djelom rane renesanse s primjesama gotike“ (slika 20). Jednobrodna građevina bila je u skladu s prostorom potrebnim za propovjedničku misiju pavlina (Matejčić 1989:225-226.).

Slika 20. Glavni oltar pavlinske jednobrodne crkve na Ospu (učitelj Makso potočnjak, 1905.)
(Narodni muzej i galerija Novi Vinodolski, inv. br. NVO 2334)

Da bi rekonstruirao izgled crkve, Horvat se oslonio na uzdužni presjek i tlocrt (slika 20) arhitekta Martina Pilara (1861. – 1942.) koji se pohranjen u Planoteci Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture u Zagrebu (Horvat 1999:150). Iz tlocrta je vidljivo da je unutrašnjost novljanske crkve s četiri polustupa podijeljena u pet polja od kojih je samo ono istočno nešto dulje i odgovara svetištu. U odnosu na glavni brod gotovo je jednake širine, tek nešto šire od zapadnoga dijela građevine. Takvo jedinstvo prostora odlika je renesansne gradnje (Horvat 199:150,156). Na vrhu glatkoga bačvastog svoda „u šilj” lome se široke opruge pravokutnoga presjeka, tzv. romaničke pojasnice. One se izvijaju iz osam polukapitela,⁷² odnosno polukružnih polustupova (pilastara) postavljenih uz bočne zidove (slika 18 i 20). Pojasnice preuzimaju ulogu gotičkoga rebra dok su oblina i širina svodne plohe u potpunosti renesansne (Matejčić 1989:226).

Slika 21. Uzdužni presjek i tlocrt pavlinske crkve na Ospu (Martin Pilar): 1-8 - kapiteli; 9 - zazidani spoj na bočnu kapelu; 10 - sedilija-bifora; 11 - pete svoda baroknoga pjevališta; 12 - bočni oltar; 13 - zazidana vrata prema sakristiji; 14 - novoprobijeni prozor; a, b, c - konzole-glave (Horvat 1999:150)

⁷² Usp. fotografije unutrašnjosti crkve i detaljan opis razmještaja polukapitela na polustupovima na temelju Szabova rukopisa *Crkva sv. Marije na Ospu kod Novoga* u poglavlju o umjetničkoj baštini novljanskih pavlina (slike 27:1-8).

Između trećega i četvrtoga polustupa na južnome su zidu, na visini gornjega dijela kapitela ili abakusa, bile ugrađene tri kamene konzole. Za njih Laszowski misli da su nosile „maleni kor na koji se dolazilo iz samostana" (Laszowski 1923:254). To, međutim, nije bilo moguće jer je samo sjeverni zid crkve imao vezu s oba krila samostana, istočnim i nedovršenim zapadnim iz kojega se ulazilo direktno na kor.⁷³ Horvat prihvaća mišljenje Mirka Valentića i Lade Prister po kojima su konzole mogle nositi nekakav nadgrobni spomenik (Horvat 1999:152, 155).⁷⁴ Szabo smatra da je crkva prvobitno bila osvjetljena samo trima prozorima na zapadnome pročelju i tzv. biforom (prozorom razdijeljenim kamenim stupom, od kojih svaki dio završava lukom) u svetištu čime je postignut „prekrasan prostorni dojam" (Horvat 1999:153).

U kalendaru *Drugoga novljanskog brevijara* nalazi se devet bilješki pisanih kurzivnom glagoljicom za koje Pantelić smatra da ih je dopisao pop Andrij, isti onaj koji je za novljanski samostan prepisivao Peregrinov *Blagdanar*. Tri bilješke svjedoče o posvećenju crkve Blažene Djevice Marije na Ospu i njezinih oltara (Pantelić 2013a:641):

1) Blažene Djevice Marije, sv. Mihovila i sv. Tri kralja (f. 269r) – **krčēn'e velikoga ol'tara s(ve)te marie na os'pi · i s(ve)toga mihovila i trih' krala** (18. ožujka) (slika 22, gore)

2) sv. Jakova, sv. Barbare i sveti Jurja (f. 273r) – **krčēn'e ol'tara s(ve)toga êkova i s(ve)te barbare · i s(ve)toga jurê v cr'k[vi] s(ve)te marie na os'pi** (7. studenoga) (slika 22, sredina)

3) sv. Martina i sv. Marine (273r) – **krščēn'e cr(ь)kve s(ve)te marie na os'pi · i oltara s(veto)ga martina · i s(ve)[te m]arine** (8. studenoga) (slika 22, sredina).⁷⁵

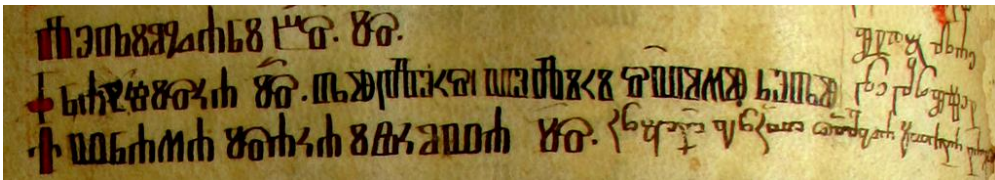
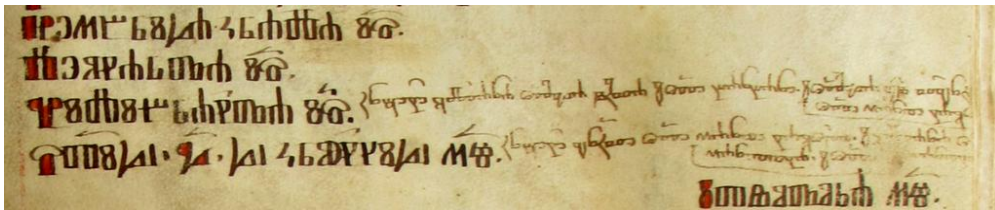
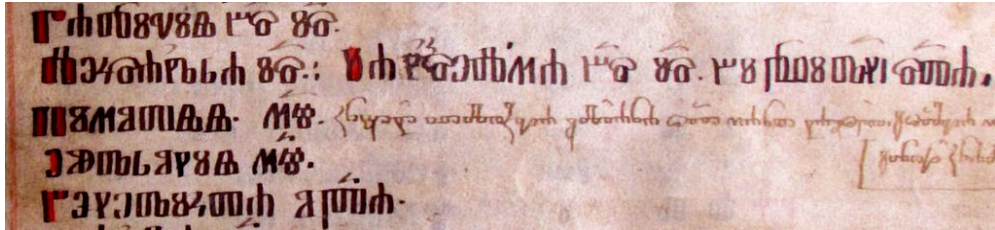
Jedini sačuvani podatak o tome da je na Ospu, u blizini pavlinske crkve Blažene Djevice Marije, stajala još i crkva sv. Ivana nalazi se također u jednoj o devet kurzivnih

⁷³ Usp. nedovršene dijelove samostana na Fichtlovu tlocrtu (slika 11).

⁷⁴ Usp. opis konzola u obliku glava pavlinskoga redovnika i svjetovnoga dostojanstvenika za koje Valentić i Prister smatraju da su služile kao horizontalni nosači nadgrobne ploče Mihaela Polija (slika 24).

⁷⁵ Postojanje oltara sv. Barbare i sv. Jurja potkrepljuju još i podaci iz dviju glagoljičkih listina koje sam u radu predstavila kao prilog prikazu gospodarskoga djelovanja samostana Blažene Djevice Marije na Ospu. Glagoljičkom ispravom od 7. siječnja 1470. godine knez Martin Frankapan, želeći nadopuniti ono što je u *Zakladnici iz 1462. godine* manjkalo, potvrđuje svoja darivanja samostanu nekim novim imanjima i podložnicima. Tom prilikom pavlinima potvrđuje i kuću koja je nekoć pripadala pokojnome župniku Jurju u Novome. Župnik ju je svojedobno dao u nasljedni zakup oltaru sv. Barbare u pavlinskoj crkvi na Ospu da bi se godišnje od najma kuće za oltar ubiralo 30 soldina (usp. transliteraciju prve odabrane glagoljičke isprave u poglavlju o djelovanju novljanskoga samostana do ukinuća pavlinskoga reda 1786. godine). Glede darivanja pavlinskoga samostana ugledali su se na kneza Martina i drugi pa se iz glagoljičke isprave od 13. prosinca 1470. godine saznaje da su braća Jakov i Jurša Mikulotići iz Bribira oltaru sv. Jurja u crkvi sv. Blažene Djevice Marije, koji su prije toga i sagradili, darovali jednu zemlju u Dubravicama (usp. transliteraciju isprave u u poglavlju o djelovanju novljanskoga samostana do ukinuća pavlinskoga reda 1786. godine).

bilježaka. Na dan posvećenja crkve, uz blagdan svetih Abrahama, Izaka i Jakova (5. listopada) zapisano je: **Krčen'e cr'kve s(ve)toga Ivana na Os'pi** (f. 272v, slika 22, dolje). Taj podatak upućuje na pretpostavku da su se i o toj crkvi brinuli najvjerojatnije novljanski pavlini.

Slika 22. Kurzivne bilješke u kalendaru o posvećenju: 1) velikoga oltara Blažene Djevice Marije, sv. Mihovila i sv. Tri kralja (gore), 2) oltara sv. Jakova, sv. Barbare i sv. Jurja te pavlinske crkve na Ospu i njezinih oltara sv. Martina i sv. Marine (sredina), 3) crkve sv. Ivana na Ospu

2.3. UMJETNIČKA BAŠTINA NOVLJANSKIH PAVLINA

Došavši na frankapanske posjede u Vinodolu pavlini su promišljeno odabirali arhitekta, kipare i slikare za gradnju i opremanje svojih crkvi i samostana (Matejčić 1989:232). Zahvaljujući dobrohotnosti svojih zakladnika, milodarima i redovnim prihodima sa svojih imanja, unatoč gubicima pretrpljenim zbog ratnih sukoba s Turcima i Mlecima, novljanski samostan uživao je gospodarsku sigurnost i blagostanje tijekom svojega postojanja. Po ukinuću reda 1786. godine njegova imovina dijelom je zaplijenjena, dijelom rasprodana, a jedan dio dobara prepušten je propadanju. Tom prilikom izgubljen je trag mnogim dokumentima iz samostanskoga arhiva, knjigama iz fonda samostanske knjižnice te predmetima od umjetničke vrijednosti.

Popis imovine iz *Zapisnika o ukinuću pavlinskoga samostana u Novome* (1786.) i podaci iz zapisnika dražbe na kojoj je rasprodana pokretna imovina novljanskih pavlina svjedoče o umjetničkome bogatstvu kojime je ovaj samostan raspolagao na kraju svojega djelovanja (Dočkal 1945:87-91). Kamilo Dočkal analizira podatke iz zapisnika dražbe pavlinske imovine i ustanovljuje da su kupci bili građani, vojnici i svećenici. Bilježi podatke o cijenama koje su postignute za prodaju 62 slika, od kojih smatra da su neke zasigurno bile od umjetničke vrijednosti, naročito portreti biskupa. Dočkal žali što inventar ne opisuje prodane slike jer bi tada postojala mogućnost da se uđe u trag umjetninama iz novljanskoga samostana koje se možda još i danas nalaze u vlasništvu obitelji u Novome i njegovoj okolici (Dočkal 1945:90).

U ovome poglavlju predstavila sam zbirku umjetničke baštine novljanskih pavlina s ciljem uvida barem u ostatke umjetničkoga blaga koje su tijekom svojega djelovanja uspjeli steći. Kao izvor podataka i slikovnih priloga s područja sakralne arhitekture, likovne umjetnosti (slikarstva i skulpture) poslužila su mi tri izložbena kataloga: 1) *Kultura pavlina u Hrvatskoj od 1244. do 1786.*, 2) *Czriquenicza 1412 – život i umjetnost Vinodola u doba pavlina*, 3) *Zbirka kamenih spomenika Hrvatskoga povijesnog muzeja u Zagrebu* (Valentić i Prister 2002). Prva izložba o pavlinima održana je od 12. svibnja do 31. listopada 1989. godine u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu. U katalogu izložbe predstavljeno je 468 umjetničkih djela s područja slikarstva i kiparstva s primjerima namještaja, metala, tekstila, oslikane kože, keramike, isprava, knjiga i arhivalija iz baštine pavlina cjelokupnoga hrvatskoga područja. Druga izložba održana je tijekom 2012. i 2013. godine u Muzeju grada Crikvenice povodom 600. obljetnice osnutka crikveniškoga pavlinskog samostana i prvoga

pisanog spomena imena grada Crikvenice u službenome dokumentu, odnosno glagoljičkoj darovnici kneza Nikole IV. Frankapana pavlinima. Katalog izložbe donosi kulturno-povijesne i umjetničke tekstove uz 110 obrađenih jedinica s područja kiparstva, slikarstva i arhitekture s primjerima tekstila, zlatarstva, keramike, isprava i knjiga, numizmatike, oružja te epigrafske i etnografske građe. U stalnome postavu Hrvatskoga povijesnog muzeja nalazi se pet sačuvanih spomenika iz baštine novljanskih pavlina.

Ukupno 21 primjerak odabrane umjetničke građe razvrstala sam u cjeline prema institucijama u kojima se danas čuvaju u Zagrebu (Hrvatski povijesni muzej) i Novome Vinodolskom (Narodni muzej i galerija Novi Vinodolski, crkva sv. Trojice te župna crkva sv. Filipa i Jakova). Detaljan opis najvažnijih primjeraka ove zbirke popratila sam slikovnim priložima.

Od umjetničke su vrijednosti i sačuvani primjerci rukopisnih knjiga koje su koristili novljanski pavlini. Od tri sačuvana kodeksa *Liber copiarum M[onasterium] N[oviensis]* i *Blagdanar* predstavila sam u poglavlju o knjižnici pavlinskoga samostana u Novome. Među njima sam *Drugi novljanski brevijar*, reprezentativni primjerak kasnosrednjovjekovnoga hrvatskoglago­lj­ičkog liturgijskog kodeksa te najstariji sačuvani primjerak knjižnoga blaga iz fonda pavlinske knjižnice, odabrala za tekstnu analizu. Rezultate analize njegova teksta prikazala sam u središnjoj cjelini rada.

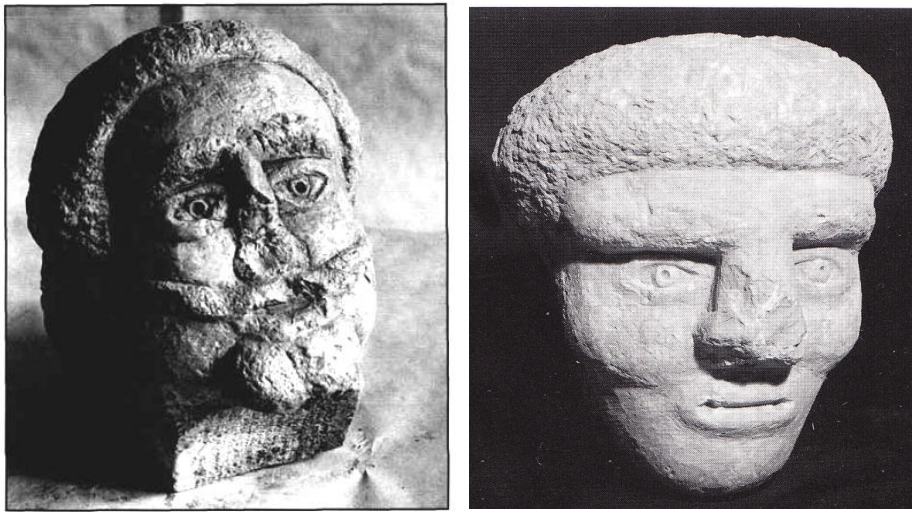
1) Hrvatski povijesni muzej (Zagreb)⁷⁶

Od sačuvanih primjeraka sakralne arhitekture iz pavlinske crkve Blažene Djevice Marije na Ospu u Zbirci kamenih spomenika Hrvatskoga povijesnog muzeja u Zagrebu pohranjene su dvije ukrasne konzole. Od primjeraka sakralnoga kiparstva pohranjena je jedna drvena oltarna pala, a u lapidariju muzeja jedna nadgrobna ploča. U kartografskoj zbirci muzeja nalazi se jedna karta-isprava umjetničke vrijednosti koja potječe iz samostanskoga arhiva.

- a) **Ukrasne kamene konzole u obliku glave svjetovnoga dostojanstvenika** (inv. br. 6837) visine 27 cm (slika 23, lijevo) i **glave pavlina** (inv. br. 6825) visine 32 cm (slika 23, desno) (Valentić i Prister 2002:76). Konzole su isklesane u vapnencu, a pretpostavlja se da su služile kao horizontalni nosači nadgrobne ploče Mihovila Polija (Valentić i Prister

⁷⁶ Hrvatski povijesni muzej jedan je od slijednika Narodnoga muzeja, otvorenoga za javnost u Zagrebu 1846. godine. Kao nacionalni muzej hrvatske povijesti utemeljen je 1991. godine objedinjavanjem Povijesnoga muzeja Hrvatske i Muzeja revolucije naroda Hrvatske.

2002:76).⁷⁷ Darovao ih je kaptol Modruške biskupije 1894. godine tadašnjemu Narodnome muzeju.

Slika 23. Ukrasne konzole u obliku glave svjetovnog dostojanstvenika (lijevo, Horvat 1999:154) i glave pavlina (desno, Valentić i Prister 2002:75)

- b) **Nadgrobna kamena ploča Mihaela Polija** (inv. br. 6820) dimenzija 66 x 115 x 11 cm (slika 24). Ploča isklesana u vapnencu prikazuje jelena, a izvedena je u plitkome reljefu. Desna bočna strana ploče donosi latinski natpis pisan goticom: *H(a)ec est s(e)p(vl)tr)a poli michael(is)* (*Ovdje je grob Mihaela Polia*). Prema tipu slova ova nadgrobna ploča datirana je u 15. stoljeće. Darovao ju je Kaptol Modruške biskupije Narodnome muzeju zajedno s ukrasnim konzolama 1894. godine (Valentić i Prister 2002:75).

Slika 24. Nadgrobna ploča Mihaela Polija (Valentić i Prister 2002:75)

⁷⁷ Na Pilarovu tlocrtu pavlinske crkve (slika 21) vidljivo je mjesto za tri konzole koje su izvorno možda imale funkciju nosača upravo ove nadgrobne ploče. Valentić i Prister pak navode da je ploča stajala u pobočnoj kapeli koja je srušena 1891. godine (Valentić i Prister 2002:75).

- c) **Reljefna drvena ploča s prikazom sv. Pavla Pustinjaka i sv. Antuna Pustinjaka** (inv. br. PMH 1896, slika 25) dimenzija 177 x 66 cm, plitkoga reljefa (2-3 cm) s polukružnim završetkom. Pravokutna oltarna pala djelo je domaćega majstora. U pavlinskoj crkvi na Ospu nalazila se na oltaru u pobočnoj kapeli koja je nadograđena u 17. stoljeću (Matejčić 1989:232). Uprizoruje uobičajenu pavlinsku temu: sv. Pavla Pustinjaka u dugoj isposničkoj haljini i sv. Antuna u pavlinskome habitu koji sjede ispod stabla palme. Iznad njih gavran s kruhom u kljunu hrani sv. Pavla pustinjaka.⁷⁸ Ploču je Narodnome muzeju 1911. godine darovao Dragutin Smokvina, tadašnji novljanski župnik, nakon čega je u dva navrata restaurirana (Pavičić 2003:32,80).

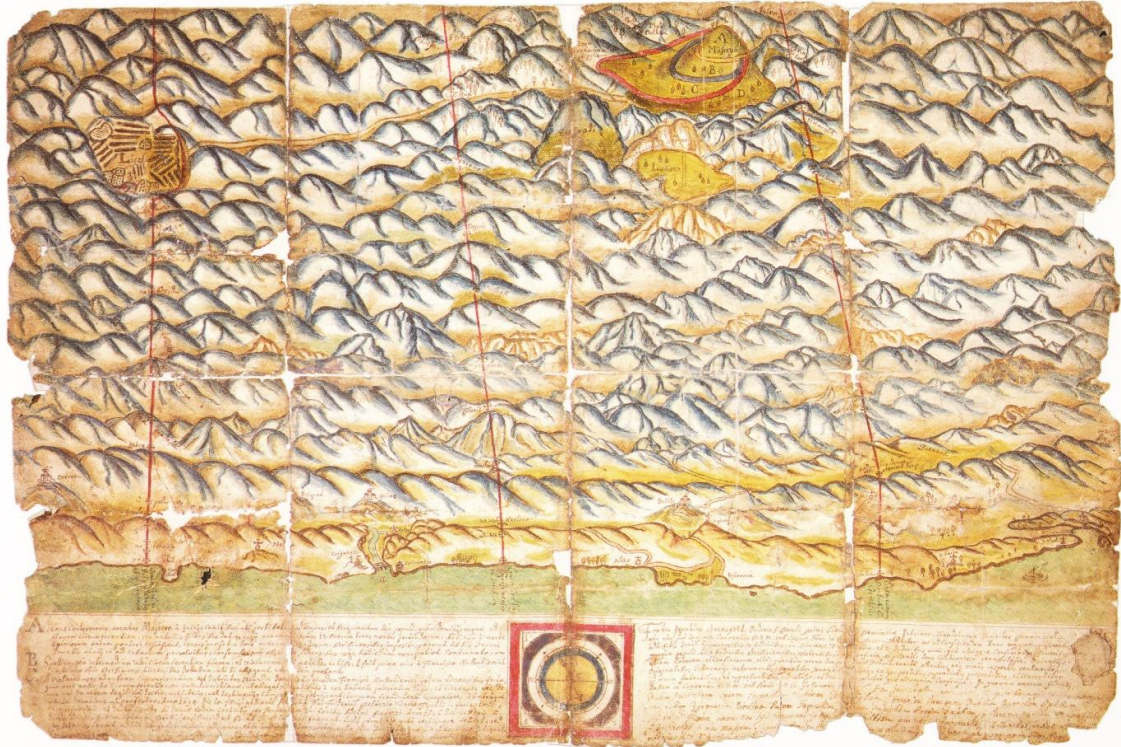

Slika 25. Reljefna ploča s prikazom pustinjaka sv. Pavla i sv. Antuna (Pavičić 2003:80)

- d) **Karta Hrvatskoga primorja od Drivenika do Novoga** (sign. 3880 G. 795, slika 26) na papiru dimenzija 51 x 76 cm, rukom crtana i obojana. Ispod prikaza geografskoga područja između Drivenika i Novoga u obalnome dijelu te Liča i Maševa u unutrašnjosti

⁷⁸ Pavao Pustinjak nije bio utemeljitelj pavlinskoga reda, ali je zbog eremitskoga načina života pavlinima bio uzor i nadahnuće. O prvome pustinjaku iz egipatske Tebe napisao je sv. Jeronim između 375. i 377. godine legendu *Vita sancti Pauli primi eremitaе*. U njoj opisuje rimske progone kršćana zbog kojih imućan i obrazovan mladi Pavao odlazi u egipatsku pustinju. Piše o njegovu skromnome životu u pećini, o trenutku kada mu u posjet dolazi sv. Antun te o gavranu koji im za objed donosi kruh. Priču završava Pavlovom smrću, njegovim pogrebom u kojemu sudjeluju lavovi te konačno Antunovim povratkom s Pavlovom haljinom u samostan (Badurina-Stipčević 2008:285).

nalazi se tekst u obliku isprave. Iz njega je vidljivo da je ova karta-isprava nastala u pavlinskome samostanu Blažene Djevice Marije u Novome 3. veljače 1752. godine, u vrijeme priora Ignatiusa Bremsfelta. Isprava je ovjerena pečatom samostana, a djelo je nepoznatoga pavlinskog redovnika. Tekst je pisan latinskim jezikom s dopisanim tekstom i potpisima na hrvatskome jeziku. Sredinu teksta popunjava crtež kompasa koji karti daje orijentaciju a sve u svrhu sudskoga spora koji su vodili Bribirani i Novljani oko prava na mjesto Maševo (Pandžić 1987:98).

Slika 26. Karta Hrvatskoga primorja od Drivenika do Novoga (Mileusnić 2012:16)

2) Narodni muzej i galerija (Novi Vinodolski)⁷⁹

Gjuro Szabo u svojem rukopisu naslovljenome *Crkva sv. Marije na Ospu kod Novoga*, koji je kao dio njegove rukopisne ostavštine pohranjen u Arhivu Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture u Zagrebu, ističe da mu je nakon urušavanja pavlinske crkve na Ospu 1916. godine „jedva uspjelo nakon duljeg vremena nagovoriti ih da barem kapitule pohrane!“ (Horvat 1999:143-145). Sačuvani polukapituli izloženi su danas u lapidariju Narodnoga muzeja i galerije Novi Vinodolski. Odljev vijenca s grbom Frankapana,

⁷⁹ Novljanski muzej od 1973. godine smješten je sa svojim stalnim postavom na drugome katu jugoistočnoga krila frankopanskoga kaštela te u kuli Kvadrac (Turnac) na drugome, trećemu i četvrtome katu.

koji se izvorno nalazio na pročelju samostanske crkve, također je dio stalnoga postava muzeja.

- a) **Osam polukapitela iz crkve Blažene Djevice Marije na Ospu** (inv. br. NVO 522-529, slika 27:1-8) dimenzija 50 x 40 x 32 cm, isklesani u breči ili kršniku. Uz dvije ukrasne konzole predstavljaju jedine sačuvane primjerke konstrukcijskih elemenata iz novljanske crkve (prva četvrtina 16. stoljeća). S prednje strane ukrašeni su različitim figuralnim prikazima i renesansnim ornamentima (Bistrović et al. 2012:159-161). Polukapitele i frankapanski grb s pročelja crkve klesala je ista ruka, što potvrđuje zvijezda na polukapitelu s Bogorodicom koja je izrađena na isti način kao i zvijezda na grbu (Braut 2012:85). Prema Szabovu opisu crkve na temelju Pilarova uzdužnoga presjeka i tlocrta moguće je rekonstruirati položaj svakoga od polukapitela (Horvat 1999:151).

Na lijevome sjevernom zidu crkve brojano od oltara nalazili su se polukapiteli (1-4):

- 1) Djevica Marija koja kleči s ljljanom u ruci
- 2) sv. Pavao Pustinjak kojemu gavran nosi kruh
- 3) kerubinova glava između voluta sa smokvama u ustima
- 4) polukapitel s akantusovim lišćem.

Na desnome južnom zidu crkve brojano od oltara nalazili su se polukapiteli (5-8):⁸⁰

- 5) svetica s otvorenom knjigom
- 6) sv. Antun s prasetom, između dva drveta
- 7) dva dupina s amforom i akantusovim lišćem
- 8) feston od povijena lovorova vijenca sa cvijetom u sredini.

1

2

3

4

5

6

⁸⁰ Položaji polukapitela na desnome južnom zidu crkve vidljivi su na fotografijama unutrašnjosti pavlinske crkve na Ospu (slika 18 i 20).

Slika 27:1-8. Osam polukapitela iz pavlinske crkve u Novome (Đurđica Krišković)

- b) **Vijenac s grbom Frankapana** (slika 28) promjera 41 cm. Reljef je isklesan u vapnencu u prvoj četvrtini 16. stoljeća. Nalazio se na nadvratniku glavnoga portala pavlinske crkve na Ospu kao oznaka vlasništva obitelji Frankapan. Nakon rušenja crkve početkom 20. stoljeća uzidan je s vanjske strane južnoga pročelja novljanskoga Kaštela, unutar zatvorena gotičkog prozora. U lapidariju Narodnoga muzeja i galerije Novi Vinodolski pohranjen je njegov odljev. Unutar kružnoga vijenca renesansnih karakteristika smješten je gotički štit, odnosno grb kojime se obitelj Frankapan koristila od 1430. godine. Grb prikazuje dva okrunjena lava koji se propinju lomeći tri kruha.⁸¹ Na temelju sličnosti u klesanju ornamentata Radmila Matejčić zaključuje da je ovaj reljefni grb isklesala ista radionica koja je klesala i polukapitele u unutrašnjosti crkve (Matejčić 1983:332-334).

Slika 28. Grb Frankapana s pročelja pavlinske crkve (Bistrović 2012:158)

⁸¹ Na prvome grbu knezova krčkih donje polje bilo je žute boje, a na gornjemu crvenom nalazila se zlatna šesterokraka zvijezda. Papa Martin V. dodijelio je knezovima krčkim 1430. godine uz obiteljsko ime rimskih Frangepana i grb koji prikazuje dva uspravljena zlatna lava koji prednjim šapama lome kruh (Ljubović 2001:74-76).

3) Crkva sv. Trojice (Novi Vinodolski)

U Sakralnoj zbirci crkve sv. Trojice u Novome Vinodolskom nalaze se dvije slike koje potječu iz pavlinske crkve na Ospu.⁸² Slike su tamo dospjele nakon rušenja crkvice 1916. godine (Kudiš 2012:109). Sačuva se i jedna drvena plastika. Ona potvrđuje kult Bogorodice koji su uz kult zaštitnika sv. Pavla pustinjaka u svojoj duhovnosti njegovali pavlini (Bratulić 1989:282).

- a) **Sv. Ivan Nepomuk** (slika 29). Uljana slika dimenzija 142 x 96,5 cm, nastala oko 1754. godine. Kudiš pretpostavlja da se djelo nalazilo na nekome od oltara u pavlinskoj crkvi (Kudiš 2012:110). Anica Cevc smatra da se radi o djelu ljubljanskoga baroknog slikara Valentina Metzingera (Cevc 2000:410). Slika prikazuje sv. Ivana Nepomuka kako blagoslivlja češku kraljicu koja kleči u činu ispovijedi. Iza kraljice otvara se pogled na utvrđeni grad Prag ispod kojega teče Vltava premoštena Karlovim mostom. Na njemu je prikazana scena bacanja sveca 1393. godine nakon mučenja u kraljevim tamnicama (Bistrović et al. 2012:182).

Slika 29. Sveti Ivan Nepomuk (Bistrović et al. 2012:183)

⁸² U zbirci se nalazi i slika **Svih svetih**. S obzirom na naivnost čitavoga prikaza Nina Kudiš pretpostavlja da se radi o umjetničkome djelu anonimnoga pavlinskog redovnika. Sliku nisam uvrstila u zbirku sačuvanih primjeraka umjetničke baštine novljanskih pavlina jer nije posve sigurno potječe li iz crkveničkoga ili pak iz novljanskoga samostana (Kudiš 2012:109-110).

- b) **Rođenje Bogorodičino** (slika 30). Oltarna pala nepoznatoga slikara dimenzija 279 x 183,5 cm. Potječe s glavnoga oltara pavlinske crkve na Ospu. Na njoj se ističu likovi sv. Joakima i Ane s novorođenom djevojčicom Marijom (Kudiš 2012:109). Ova pala najvjerojatnije je na glavnome oltaru zamijenila čudotvornu sliku Majke Božje novljanske.⁸³ Emilij Laszowski bilježi da je vjerojatno prije rušenja crkve slika Bogorodičina rođenja preseljena u novljansku župnu crkvu sv. Filipa i Jakova i smještena desno kod malih vrata (Laszowski 1923:253-254).

Slika 30. Rođenje Bogorodičino (Kudiš 2012:110)

- c) **Gospa od sedam žalosti** (slika 31). Polikromirani, pozlaćeni i posrebrnjeni drveni kip dimenzija 78 x 35 x 26 cm (Bistrović et al. 2012:172). Iz pavlinskih crkvi u Senju i Novome⁸⁴ potječu dvije plastike Gospe od Sedam žalosti. Senjska potječe iz 1754. godine dok je novljanska s leđne strane datirana u 1772. godinu. Može se stoga pretpostaviti da je rađena po uzoru na senjsku. Radmila Matejčić utvrđuje da su oba kipa podrijetlom iz Tirola i da imaju sličnosti s opusom Paulusa Riedla u pavlinskome samostanu i crkvi u Svetome Petru u Šumi (Matejčić 1989:228).

⁸³ U svojim analima Nikola Bengner piše da je 1598. godine, kada su Mlečani opustošili grad Novi, slika Majke Božje s glavnoga oltara pavlinske crkve bila bačena u oganj, ali je ostala neoštećena. Navodi da se među novljanskim redovnicima pripovijedalo da su pavlini podigli kraj crkve posebnu kapelu da bi u nju smjestili upravo tu sliku. Primijetili su, međutim, da se slika „uvijek vraćala na glavni oltar“. Ivan Krištolovec spominje da je okolno stanovništvo noću na svetkovine Blažene Djevice Marije viđalo procesije koje su stizale iz okolice te s bakljama izlazile iz crkve dok su redovnici spavali (Dočkal 1945:69).

⁸⁴ U katalogu izložbe *Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244-1786* (1989.) zabilježeno je da je izvorno mjesto skulpture bio pavlinski samostan u Novome i da se danas nalazi u novljanskoj župnoj crkvi sv. Filipa i Jakova (Bistrović et al. 2012:172). Suprotno tome, prema podacima iz kataloga izložbe *Czriquenicza 1412.: život i umjetnost Vinodola u doba pavlina* (2012.) kip se izvorno nalazio u pavlinskoj crkvi na Ospu, a danas je pohranjena u Sakralnoj zbirici crkve sv. Trojice u Novome (Balog et al. 1989:461.).

Slika 31. Kip Gospe od sedam žalosti (Bistrović et al. 2012:173)

4) Župna crkva sv. Filipa i Jakova (Novi Vinodolski)

Na bočnome oltaru uz glavni oltar novljanske župne crkve sv. Filipa i Jakova nalazi se drveni kip Majke Božje koji potječe iz pavlinskoga samostana ili crkve na Ospu. U župnoj crkvi smješten je i jedini sačuvani primjerak crkvenoga namještaja, odnosno drveno svetohranište iz pavlinske crkve na Ospu. U posjedu župne crkve dvije su slike iz srušenoga novljanskog samostana. Kao vrijedan primjerak umjetničke knjižne baštine novljanskih pavlina u arhivu Župnoga ureda crkve sv. Filipa i Jakova pohranjen je i *Drugi novljanski brevijar*.

a) **Majka Božja sa zavjetnim darovima** (slika 32). Pozlaćeni, visokoreljefni drveni kip Bogorodice Ponizne (tal. *Madonna dell'Umilta*) iz 16. stoljeća izvorno je bio središnji dio poliptiha u pavlinskoj crkvi ili samostanu na Ospu.⁸⁵ Zajedno sa zavjetnim darovima danas je smješten u drvenu baroknu nišu na lijevome bočnom oltaru pokraj trijumfalnoga luka u novljanskoj župnoj crkvi sv. Filipa i Jakova (Balog et al. 1989:443).

⁸⁵ U katalogu izložbe *Czriquenicza 1412.: život i umjetnost Vinodola u doba pavlina* (2012.) navodi se pavlinska crkva na Ospu kao izvorno mjesto kipa Majke Božje (Braut 2012:88), dok je u katalogu izložbe *Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244-1786* (1989.) zabilježeno da se skulptura nalazila u pavlinskome samostanu (Balog et al. 1989:443).

Slika 32. Majka Božja sa zavjetnim darovima
u novljanskoj župnoj crkvi (Braut 2012:89)

- b) **Svetohranište** (slika 33) ili tabernakul od marmoriziranoga i pozlaćenoga drveta dimenzija 50 x 58 cm. Ukrašen je ornamentikom baroknoga akantusa s prizorom raspeća na vratašcima. Od 18. stoljeća nalazio se na glavnome oltaru pavlinske crkve na Ospu, a danas je smješten u župnoj crkvi sv. Filipa i Jakova u Novome Vinodolskom (Balog et al. 1989:450).

Slika 33. Svetohranište (Tarbuk 1989:272)

- c) **Sv. Julijana u ruhu plemkinje**, uljana slika iz 17. stoljeća dimenzija 200 x 140 cm. Nepoznati slikar prikazuje sveticu u raskošnoj odjeći koja jednom rukom drži na lancu vruga, a drugom bič (Balog et al. 1989:417). Smatra se da je kao model za ovu sliku poslužila grofica Julijana, supruga Frane Krste Frankopana. Najvjerojatnije je tu sliku pavlinima poklonio upravo netko od hrvatskih aristokrata. Prema predaji, slika potječe iz knjižnice pavlinskoga samostana sv. Marije na Ospu (Matejčić 1989:232).
- d) **Sv. Ivan Krstitelj s pavlinima i svim svecima**, uljana slika iz prve polovica 18. stoljeća, dimenzija 150 x 90 cm. Djelo je nepoznata slikara, a potječe iz novljanskoga samostana na Ospu (Balog et al. 1989:417).

2.4. KNJIŽNICA PAVLINSKOGA SAMOSTANA U NOVOME VINODOLSKOM

Glavno uporište u istraživanju strukture i smještaja knjižničnoga fonda samostana Blažene Djevice Marije na Ospu bila su mi saznanja Mladena Bošnjaka koji je sliku o samostanskoj knjižnici gradio na temelju analiza arhivske građe novljanskoga samostana.

Skupoća i teškoće pri nabavljanju knjiga natjerale su crkvene ustanove da u svojim pravilima inzistiraju na načinima čuvanja knjiga. U određenim vremenskim razmacima popisivane su dragocjenosti koje su ustanove posjedovale, što je uključivalo i evidentiranje knjižničnoga fonda (Stipčević 2004:309). Arhivi ukinutih pavlinskih samostana u Hrvatskoj, čija je građa u razdoblju od 1956. do 1960. godine iz Budimpešte konačno vraćena Državnome arhivu u Zagrebu,⁸⁶ sadržavali su i dokumente vezane za povijest samostanskih knjižnica. Mladen Bošnjak pokušao je rekonstruirati stanje fonda pavlinske knjižnice u Novome. Istražujući arhivsku dokumentaciju, nije odmah naišao na zasebne kataloge knjiga. Zato je knjižnični fond odlučio prikazati na temelju sadržaja dvaju samostanskih inventara pohranjenih u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu: 1) starijega iz 1662. godine, 2) mlađega s početka 18. stoljeća (1719.). U njima su između ostaloga popisane i knjige koje su tada bile u vlasništvu samostana. Potom analizira još tri arhivska dokumenta koji su mu poslužili za upotpunjavanje slike o fondu knjižnice koju je dotad gradio samo na podacima iz inventarnih popisa samostanske imovine:

1) preslike kataloga knjiga naslovljenog *Katalog deren bey den 20sten März 1786 angeschobenen in Agramer Komitat liegendem Pauliner Kloster zu Novi vorgefundenen Bücher* u kojemu nalazi podatke o knjižničnome fondu zatečenome u trenutku ukinuća samostana

2) preslike *Izvatka iz kataloga naslovljenog Extractus ex Catalogo aboliti Monasterii Noviensis in Croatia, illorum Librorum qui ad Univ. Pest. mittendi sunt* s popisom knjiga koje je trebalo poslati budimpeštanskome sveučilištu

3) *Zapisnik o ukinuću pavlinskoga samostana u Novome* iz 1786. godine u kojemu pronalazi podatke o knjigama koje je svaki od redovnika zatečenih u samostanu imao u svojoj sobi.

Od tri sačuvane knjige iz fonda knjižnice novljanskoga samostana u ovome poglavlju predstavila sam kartular *Liber copiarum M[onasterium] N[oviensis]* te zbirku propovijedi *Blagdanar* popa Andrija. Jedan od glavnih kriterija za odabir građe u mojemu istraživanju

⁸⁶ Pod nazivom Arhiv Hrvatske institucija djeluje od 1962. godine, a 1993. godine preimenovana je u Hrvatski državni arhiv.

bilo je glagoljičko pismo. Zato sam s većim zanimanjem predstavila glagoljičku crkvenu knjigu *Blagdanar* popa Andrija. Ta zbirka propovijedi pisana je brzopisnom glagoljicom prijelaznoga tipa te odražava pisarsku praksu u neliturgijskim crkvenim glagoljičkim knjigama toga vremena. Slikovni prilozi uz prikaze knjiga prvi put su javno predstavljani.

U radu sam se posebno usredotočila na treću sačuvanu knjigu, odnosno *Drugi novljanski brevijar*, koji u odnosu na *Blagdanar* ispunja zadane istraživačke kriterije. Rezultati njegove tekstne analize predstavljani su u sljedećoj cjelini.

1) Struktura knjižničnoga fonda

Biblija te liturgijske knjige Katoličke crkve poput brevijara, misala, psaltira, graduala, antifonara, evanđelistara, benedikcionala, pasionala, rituala, manuala, pontifikala i himnarija predstavljaju temeljni fond samostanskih i crkvenih knjižnica. Navedene knjige redovnicima i svećenicima bile su potrebne za crkvene obrede, pastoralni rad ili za osobni duhovni rast (Stipčević 2004:327).⁸⁷

Knjižnica novljanskoga samostana nije bila tako velika kao ona susjednoga joj pavlinskoga samostana u Crikvenici, ali po vrijednosti fonda ipak nije zaostajala za njom (Bošnjak 1966-1969:481-503). Podaci o gradnji fonda samostanske knjižnice tijekom stoljeća samo su djelomično pronađeni u sačuvanoj arhivskoj građi samostana. Najraniji sačuvani inventarni popisi samostanske imovine tek su oni iz druge polovice 17. stoljeća. Ostaje nepoznato koliko je knjiga godišnje pristizalo u knjižnicu u njezinu ranijem razdoblju djelovanja, koliko je svezaka knjiga knjižnica posjedovala tijekom 15. i 16. stoljeća te kolike je gubitke pretrpjela prilikom mletačkih i turskih provala krajem 16. i početkom 17. stoljeća.

Budući da je inventar iz 1663. godine bio u lošijemu stanju, Bošnjak se odlučio polazišne podatke o knjižnome fondu samostana u Novome potražiti u starijemu inventaru iz 1662. godine naslovljenom *Registrum Monasterii B. M. V. Sub Castro Novii. Annotationes Terrarum, Vinearum, Syluarum, Hortorum... per F. Benedictum Jurinics Priorem. Anno 1662.*

⁸⁷ Brevijar – knjiga svakodnevnih molitvi za klerike i redovnike; misal – knjiga sabranih misnih molitvi, čitanja, pjevanja i rubrika; psaltir – knjiga biblijskih psalama; antifonar – zbornik liturgijskih napjeva: antifona, rezponzorija i himni oficija; gradual – misni antifonar; evanđelistar – knjiga koja sadrži biblijske odlomke (perikope) četiriju evanđelja predviđenih za čitanje u pojedine dane kroz crkvenu godinu; benedikcional – knjiga molitvi blagoslova; pasional – knjiga životopisa određenih svetaca odabranih za čitanje u molitvi časova; ritual ili obrednik – knjiga propisanih tekstova i postupaka za obrede izvan mise (sakramente, sprovode, procesije); manual – knjiga molitvi za euharistiju; pontifikal – knjiga s tekstovima molitvi i obreda koje slavi biskup; himnarij – zbirka himni za molitvu časova.

Na njegovoj sedmoj od dvanaest uskih i visokih stranica izdvojeni su podaci o inventaru *Bibliotheca* koja se nigdje drugdje u spisu ne spominje. Knjižnica je tada u fondu imala dvadesetak knjiga, gotovo svih uvezanih u pergamentu, i četiri još dodane naknadno 1664. godine (Bošnjak 1966-1969:485-486). Tako mali broj knjiga u knjižničnome fondu mogao je biti posljedica pustošenja samostana tijekom mletačkoga napada na Novi 1615. godine. Razorni požar dodatno je uništio samostan do te mjere da u njemu neko vrijeme pavlini nisu mogli boraviti. Nakon te katastrofe prioritetno je bilo obnavljanje zgrade i stvaranje uvjeta za nastavak samostanskoga života. Članovi novljanske redovničke zajednice za to su vrijeme privremeno utočište potražili najvjerojatnije u nekome od obližnjih pavlinskih samostana. S obnovom knjižničnoga fonda trebalo je pričekati. Neke knjige ipak su bile spašene, što potvrđuju tri sačuvana kodeksa: *Liber copiarum MN*, *Blagdanar* popa Andrija i *Drugi novljanski brevijar*.

Bošnjak je proučio i inventar samostanske imovine s početka 18. stoljeća naslovljen *Altes Inventarium et Regestra terrenorum. Conventus Novi*. U njemu je popisana i knjižna imovina novljanskoga samostana.⁸⁸ U poglavlju *Catalogus librorum, qui inveniebantur Anno 1719.*, koje donosi popis knjiga koji je u samostanskoj knjižnici zatečen 1719. godine, nabrojana su 254 naslova, odnosno 271 knjiga. Usporedivši broj popisanih svezaka u ovome inventaru s podacima zabilježenim u inventarnome popisu iz 1662. godine Bošnjak zaključuje da je u razdoblju od nepunih 60 godina fond knjižnice narastao za 247 svezaka. Na temelju takvoga priliva prinova u knjižnični fond procjenjuje da je u trenutku ukinuća samostana 1786. godine knjižnica mogla posjedovati više od 500 knjiga (Bošnjak 1966-1969:486).

Zaključivši analizu fonda samostanske knjižnice u Novome, na temelju podataka iz samostanskih inventara iz 1662. i 1719. godine, u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu Bošnjak još nailazi i na umanjene preslike rukopisnoga kataloga knjiga naslovljena *Katalog deren bey den 20sten März 1786 angeschobenen in Agramer Komitat liegendem Pauliner Kloster zu Novi vorgefundenen Bücher*. Ovaj dokument pružio mu je puno više podataka o knjižničnome fondu od onih koje je pronašao u popisu knjiga u dvama samostanskim inventarima. Na taj način stekao je uvid u pravo stanje fonda knjižnice pred njezin rasap. U njemu je popisano ukupno 638 naslova, pri čemu je broj primjeraka pojedinih naslova pretežno jedan do najviše šest.⁸⁹ Istovremeno nailazi i na fotokopiju *Izvatka iz*

⁸⁸ Katalog *Altes Inventarium et Regestra terrenorum. Conventus Novi* pohranjen je u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 33) (Bošnjak 1966-1969:486).

⁸⁹ *Katalog* pisan goticom i njemačkim jezikom sadrži popis knjiga koje su u novljanskome samostanu zatečene u trenutku njegova ukinuća 1786. godine. Sastavila su ga dva zapisničara u dva sadržajno istovjetna primjerka koja je potpisala Komisija za ukinuće samostana. Prema podacima iz naslova vidljivo je da je knjige po završetku

kataloga naslovljena *Extractus ex Catalogo aboliti Monasterii Noviensis in Croatia, illorum Librorum qui ad Univ. Pest. mittendi sunt*. U njemu su na svega tri stranice popisane 104 odabrane knjige iz fonda knjižnice koje je trebalo poslati Sveučilištu u Budimpešti.⁹⁰ Uvidom u preslike spomenutih kataloga Bošnjak procjenjuje fond na skoro 900 knjiga⁹¹ (Bošnjak 1966-1969:502), što je gotovo dvostruko više od njegove prijašnje pretpostavke o više od 500 knjiga u fondu knjižnice u trenutku ukinuća samostana. Zaključuje da po broju primjeraka novljanska samostanska knjižnica „kaska“ za susjednom joj crkveničkom, koja je pred ukinuće reda brojala ukupno 1450 knjiga, ali da joj po vrijednosti fonda „gotovo stoji uz bok“ (Bošnjak 1966-1969:479).

Kao i kod samostanske knjižnice u crkveničkih pavlina fond broji mahom djela nabožnog karaktera (Bošnjak 1966-1969:475).⁹² Prema podacima iz *Kataloga* u trenutku ukidanja samostana 1786. godine novljanska knjižnica nije posjedovala niti jednu inkunabulu (Bošnjak 1966-1969:475). To se ne slaže s navodom Miklósa Vértesyja koji bilježi da je krajem 18. stoljeća u fond Sveučilišne knjižnice u Budimpešti iz ukinutoga novljanskoga samostana dopremljeno čak 11 inkunabula.⁹³ Najstarija tiskana knjiga evidentirana u

popisivanja trebalo prosljediti u područni ured tadašnje Zagrebačke županije. Izvornici obaju primjeraka kataloga pohranjeni su u Sveučilišnoj knjižnici u Budimpešti (sign. I.99.10 i I.99.10a). Bošnjak uočava da je jedan od zapisničara pisao urednije te da je uz broj primjeraka svakoga naslova bilježio posebnim znakovima i podatak o tome što je trebalo s knjigom učiniti: 1) poslati Sveučilišnoj knjižnici u Budimpeštu, 2) prodati, ili 3) uništiti odnosno „poslati tvornici papira za bilo koju cijenu“ (Bošnjak 1966-1969:501-502). Knjižna građa u *Katalogu* popisana je po strogo definiranim uputama, što potvrđuju istovjetne rubrike koje je knjižničarka Tatjana Blažeković uočila i u katalogu knjižnice augustiskoga samostana u Rijeci, ukinutoga 5. listopada 1788. godine (Blažeković 1965:24-33). Zapisi bibliografskih jedinica u katalogu sadrže devet elemenata bibliografskoga opisa: 1) inventarni broj, 2) broj primjeraka, 3) naslov knjige, 4) autora, 5) mjesto izdanja, 6) godinu izdanja, 7) broj svezaka, 8) veličinu, 9) vrijednost izraženu u forintama i krunama (Bošnjak 1966-1969:502).

⁹⁰ Rukopis *Izvatka iz kataloga*, koji nije potpisala Komisija za ukinuće samostana, također je pohranjen u Sveučilišnoj knjižnici u Budimpešti (sign. I.106.6). Bibliografski zapisi jedinica u odnosu na one u *Katalogu* nešto su manje sadržajni pa navode samo šest elemenata: 1) inventarni broj, 2) naslov knjige, 3) mjesto izdanja, 4) godinu izdanja, 5) veličinu, 6) broj primjeraka (Bošnjak 1966-1969:502-503).

⁹¹ U to vrijeme jedna od najbogatijih u Hrvatskoj bila je isusovačka knjižnica u Zagrebu. U trenutku ukinuća isusovačkoga reda 1773. godine u fondu je imala više od 3000 knjiga, odnosno ništa manje nego što su u svojem fondu posjedovale europske privatne knjižnice (Bošnjak 1966-1969:479).

⁹² U fondu samostanske knjižnice u Novome nalazila su se i djela uvaženih antičkih geografa poput Strabona (63. – 23. pr. Kr.) i Klaudija Ptolomeja (85. – 165.) te razni putopisi. Uz knjige s područja zemljopisa u samostanskome inventaru iz 1719. godine zabilježeno je da se u samostanskoj blagovaonici nalazila i jedna zemljopisna mapa (Bošnjak 1966-1969:496). Bošnjak stoga zaključuje da je u samostanu postojala sklonost izučavanju geografije. U *Zapisniku o ukinuću pavlinskoga samostana u Novome* iz 1768. godine zabilježeno je također da se u sobi tadašnjega priora oca Augustina Koszleibzera nalazio Ptolomejev geografski priručnik naslovljen *Geographia Tolomaei Claudij* (Bošnjak 1966-1969:495-496). Treba svakako spomenuti i sačuvanu zemljopisnu kartu-ispravu Hrvatskoga primorja od Drivenika do Novoga (Hrvatski povijesni muzej u Zagrebu, sign. PMH 3880 G. 795). Za nju Bošnjak, čini se, nije znao jer je ne spominje u svojem radu o povijesti knjižnice novljanskoga samostana. Karta-isprava djelo je nepoznatoga pavlinskog redovnika samostana Blažene Djevice Marije na Ospu kod Novoga (slika 26).

⁹³ U studiji o povijesti zbirke inkunabula Sveučilišne knjižnice u Budimpešti, Miklós Vértesy navodi da je krajem 18. stoljeća u njezin fond iz knjižnica ukinutih isusovačkih samostana pristiglo 370 inkunabula. Iz

Katalogu potječe iz 1502. godine (*Predigen*, Padova, inv. br. 52) s oznakom da se treba prodati. Najstarija rukopisna knjiga datirana je u 1330. godinu (*Manual – Buch, Lateinisch, Manuale Curratorum Guido de Monte Rocherii*, inv. br. 276) s oznakom da se treba uništiti (Bošnjak 1966-1969:502). Tek na samome kraju popisa knjiga dodana je bilješka o još 24 rukopisne liturgijske knjige koje su također zatečene u knjižnici: šest neupotrebljivih starih misala, šest obrednika za mrtve i dvanaest starih brevijara (Bošnjak 1966-1969:502). Čini se da su uputstva za popisivanje knjižne građe nalagala strogo izdvajanje crkvenih knjiga od ostatka fonda knjižnice. Među ovim starim brevijarima nalazio se najvjerojatnije i *Drugi novljanski brevijar* iako nema podataka o tome kojim je putem i u kojemu trenutku dopremljen u Župni arhiv u Novome Vinodolskom.

Iz popisa knjiga u samostanskim inventarima iz 1662. i 1719. godine ne može se sa sigurnošću tvrditi ni za jedno djelo da je bilo pisano ili tiskano glagoljicom (Bošnjak 1966-1969:475).⁹⁴ U inventaru samostana u Novome iz 1662. godine naveden je *Missale antiquus* za koji Bošnjak samo pretpostavlja da je mogao biti glagoljički prvotisak ili možda koje kasnije glagoljičko izdanje misala (Bošnjak 1966-1969:486). U nedostatku drugih podataka može se zaključiti samo da su *Blagdanar* i *Drugi novljanski brevijar* jedine knjige iz fonda samostanske knjižnice u Novome pisane glagoljicom. Bošnjak, čini se, nije znao da su obje sačuvane te u dobrome stanju čuvane u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (*Blagdanar*) i Župnome arhivu u Novome (*Drugi novljanski brevijar*). U protivnome bi ih uvrstio u podatke o knjižničnome fondu novljanskoga samostana.

Sliku o fondu knjižnice upotpunjuje također i popis osobnih stvari koje su novljanski redovnici dobili na korištenje u samostanu. Njih je komisija u razdoblju od 20. ožujka do 2. lipnja 1786. godine unijela u *Zapisnik o ukinuću pavlinskoga samostana u Novome*. Svaki od zatečenih članova novljanske redovničke zajednice potvrdio ih je svojim potpisom. Po redovničkim sobama našlo se oko 200 knjiga, od čega četiri brevijara u više svezaka i jedna Biblija. Neke knjige bile su u privatnom vlasništvu redovnika, a neke su bile posuđene iz samostanske knjižnice.⁹⁵ U *Zapisniku* je zabilježen i podatak o tome da se knjige nisu

knjižnica drugih ukinutih redova stiglo je 266 inkunabula, od čega je čak 208 pripadalo pavlinskim knjižnicama (Bošnjak 1966-1969:475-476; Bošnjak upućuje na: Vértesy 1967:107-121).

⁹⁴ Bošnjak navodi da se niti iz popisa knjiga u katalogu pavlinskoga samostana u Crikvenici naslovljenomu *Catalogus Librorum, qui reperiuntur in Bibliotheca Conventus Beate Virginis Mariae de Czriquenicza ordinis St'i Pauli Imi eremitaene* (1761.), koji je pohranjen u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu, ne može sa sigurnošću reći da su dijelom knjižničnoga fonda bile knjige pisane ili tiskane glagoljicom (Bošnjak 1966-1969:461, 475).

⁹⁵ Iz popisa je vidljivo da je tada u samostanu bilo sedam redovnika i tri fratra laika. Pater Ivan Tušig posjedovao je obvezni brevijar i još nekoliko knjiga, a pater Arsenio Raflić 16 knjiga. Uz patra Petra Lipoščaka *Res propria* navedene su odvojeno od *Libri proprii*: 11 naslova u 17 svezaka u koje je uključen i brevijar u četiri sveska.

prodavale na dražbi 27. ožujka 1786. godine kada se, u korist austrijskih vlasti, prodavala pokretna samostanska imovina koju je Komisija za ukinuće samostana zatekla (Bošnjak 1966-1969:497).

S obzirom na veličinu fonda knjižnice novljanskoga samostana, za očekivati je bilo da je netko između otaca i redovničke braće imao knjižničarska zaduženja: od nabave knjiga, brige za katalog pa do evidentiranja posudbe. O tome jesu li knjige bile posuđivane izvan zidova novljanskoga samostana zasad nema pisanih tragova. Može se samo pretpostaviti da su vjerske knjige te naslovi s područja znanosti općenito kružili među novljanskim svećenstvom. Kao što su jedni za druge knjige prepisivali, kako je npr. za priora novljanskoga samostana Peregrinov *Blagdanar* 1506. godine prepisivao pop Andrij u Novome, tako su ih vjerojatno međusobno i posuđivali.⁹⁶

2) Prostori knjižnice

Gdje su točno u zgradi novljanskoga samostana bile smještene knjige, ne može se zaključiti na temelju tlocrta novljanskoga samostana kojega je po njegovu ukinuću izradio Phillip Fichtl (slika 10). Nema traga ni zapisu o rasporedu prostorija u zgradi pa ostaju samo nagađanja. Popisivanje knjiga u samostanskim inventarima bilo je uvjetovano smještajem zatečenih knjiga u samostanskim prostorima. Mogu pouzdano reći jedino da su knjige bile smještene na više lokacija: 1) u sakristiji, 2) u prostoriji u kojoj se čuvao glavni dio fonda

Odvojeno su evidentirane stvari koje su mu u samostanu dane na korištenje (*Res Conventus mihi ad usum dati*) i knjige koje je posudio iz samostanske knjižnice (*Libri Conventus mihi ad usum dati*): šest djela među kojima se našla i jedna *Biblia sacra in folio*. Uz patra Antonia Šigana, podpriora samostana, navodi se 18 knjiga i dva brevijara: jedan u dva, a drugi u četiri sveska. Popis stvari iz spavaće sobe (*In Cubiculo*) Augustina Koszleibzera sadrži 21 naslov vlastitih knjiga u 28 svezaka, a s oznakom *pro usu datarum* 19 naslova u 21 svesku. Najduži popis knjiga našao se u inventaru Ksavera Mravinca. Pretežno su popisane kao *res propria* (ukupno 33 naslova, odnosno 37 knjiga) te još 6 knjiga koje je posudio iz samostanske knjižnice (*Sequuntur res Conventus ad usum concessae*). Kod priora Klementa Novakovića zatečena su pretežno teološko-povijesna djela: dvije samostanske knjige, osam naslova u 35 privatnih knjiga te osam knjiga neodređenoga karaktera. Tri brata-laika u svojim popisima nisu naveli nikakvih knjiga (Bošnjak 1966-1969:499-501).

⁹⁶ U srednjemu vijeku bilo je uobičajeno posuđivanje knjiga među pojedincima, ali i iz crkvenih knjižnica. Posuđivači su često „zaboravljali“ vratiti knjige vlasnicima pa su se sve češće pred javnim bilježnicima i svjedocima posuđivale uz potpisivanje ugovora u kojima su bili definirani uvjeti povratka posuđene građe. Aleksandar Stipčević piše o ugovoru iz 1299. godine koji su pred bilježnikom potpisali redovnik Marko iz benediktinskoga samostana sv. Krševana u Zadru i zadarski svećenik Ivan zvan Meško. U njemu se navodi da se brevijar posuđuje na mjesec dana uz obvezu plaćanja novčane kazne u slučaju njezina gubitka u dvostruko većoj vrijednosti od posuđene knjige (Stipčević 2004:278). Stipčević spominje i ispravu iz 1284. godine kojom se potvrđuje da su redovnici dominikanskoga samostana u Zadru ninskim fratrima vratili posuđene liturgijske knjige: jedan misal i jedan brevijar. Tim dokumentom dominikanski su se redovnici osigurali od ponovnoga potraživanja posuđenih knjiga od strane ninskih fratara (Stipčević 2004:279).

(*Bibliotheca*), 3) u redovničkim sobama. Pretpostavljam da je dio knjiga, po uzoru na susjedni pavlinski samostan u Crikvenici, bio smješten i na koru samostanske crkve.

Iz samostanskoga inventara s početka 18. stoljeća vidljivo je da je popisivanje imovine vršeno po prostorijama. Kod svake jedinice s popisa pribilježeno je najprije stanje iz 1719. godine, a potom povećanja koja su uslijedila. Tako npr. na sedmoj stranici inventara počinje popis stvari koje su u 1719. godini pronađene u sakristiji (*In Sacristia inueniebantur 1719*) pa su između ostaloga nabrojani po jedan primjerak *Rituale Romanum* i *Euangelium Croaticum* (Bošnjak 1966-1969:486). Ovaj podatak potvrđuje da su crkvene knjige zbog svakodnevne upotrebe u liturgiji čuvane u sakristiji, odvojeno od preostalog knjižnoga fonda samostanske knjižnice. U katalogu knjiga zatečenih u novljanskome samostanu u trenutku njegova ukinuća (*Katalog deren bey den 20sten März 1786 angeschobenen in Agramer Komitat liegendem Pauliner Kloster zu Novi vorgefundenen Bücher*) crkvene knjige popisane su također odvojeno od ostalih: šest starih misala, šest obrednika za mrtve i dvanaest starih brevijara (Bošnjak 1966-1969:502).⁹⁷

Osnovni dio fonda samostanske knjižnice nalazio se zasigurno na jedinstvenoj lokaciji, u „biblioteci“. U samostanskome inventaru iz 1662. godine izričito je na sedmoj stranici zabilježena *Bibliotheca*. Nije do kraja jasno je li izraz *Bibliotheca* samo pobliže definirao popisanu građu (24 knjige i još četiri nadodane 1664. godine) ili je označavao i mjesto na kojemu se građa čuvala. Bošnjak smatra da su se knjige nalazile, ako ne u jednoj posebnoj prostoriji rezerviranoj samo za čuvanje knjižnoga fonda, onda barem u nekoliko ormara, možda duž hodnika ispred soba na katu. Isto tako, mogle su biti smještene u prostorima blagovaonice (refektorija) gdje su se nalazile i zemljopisne karte (Bošnjak 1966-1969:485, 498).

Treća potvrđena lokacija na kojoj su se nalazile knjige u novljanskome samostanu bile su redovničke sobe (*In Cubiculo*). Prema podacima iz *Zapisnika o ukinuću samostana u Novome* u njima su članovi redovničke zajednice držali među osobnim stvarima (*Res propria*) i stvarima koje su u samostanu dobili na korištenje (*Res Conventus mihi ad usum dati*) ukupno oko 200 knjiga koje su im koristile za privatno bogoslužje, obrazovanje te duhovni rast (Bošnjak 1966-1969:499-501).

⁹⁷ Posljednji inventar pavlinskoga samostana u Crikvenici (*Inventarium Monasterii Czriquenicensis [...]*) koji je sastavio pavlin Bernardin Denelli 1782. godine pohranjen je u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu. Kod opisa predmeta koji su se nalazili u samostanskoj crkvi i sakristiji (*In Ecclesia et Sacristia*) evidentirano je i 16 crkvenih knjiga, od čega jedan obrednik za mrtve, a ostalo pretežno misali pisani hrvatskim, latinskim i mađarskim jezikom. Nije evidentiran niti jedan primjerak brevijara (Bošnjak 1966-1969:477).

Pretpostavka da su se crkvene knjige nalazile i na koru (*In Choro*) samostanske crkve u Novome temelji se na podacima koje je Bošnjak pronašao u inventaru susjednoga pavlinskog samostana u Crikvenici (*Inventarium Monasterii Czriquenicensis [...]*) iz 1782. godine. Inventar kora crkve crikveničkoga samostana evidentira osam knjiga, uglavnom antifonara, graduala i različitih pjesmarica. To potvrđuje da je i kor, uz sakristiju, bio rezerviran za čuvanje knjiga koje su se koristile u bogoslužju.⁹⁸

3) Sačuvana knjižna građa

Crkvene knjige bile su neizostavne u bogoslužju, vjerskoj naobrazbi te pastoralnome radu, a odnosilo se prema njima s poštovanjem. Čuvane su gotovo kao relikvije u crkvenim riznicama, samostanskim ćelijama te škrinjama ili čvrsto zatvorenim ormarima.⁹⁹ Priređivanje knjiga bio je skup proces zbog čega su vlasnici također nastojali učiniti sve da ih što duže očuvaju. Ne čudi stoga već dobro poznata misao o važnosti knjige koju je đakon (žakan) Broz Kolunić zapisao završivši 1486. godine glagoljički zbornik poznat kao *Kolunićev zbornik*: „I jošće vas molim gospodo redovnici i žakni da se spomenete na pritču ovu da je knjigam teško priti i gdi knjige počtuje da je knjigami počtovan“ (Stipčević 2004:306, 310).

Od knjižne građe koju su posjedovali novljanski pavlini sačuvana su svega tri primjerka rukopisnih knjiga:

- 1) kartular *Liber Copiarum M[onasterium] N[oviensis]*
- 2) zbirka propovijedi *Blagdanar* popa Andrija
- 3) *Drugi novljanski brevijar*.¹⁰⁰

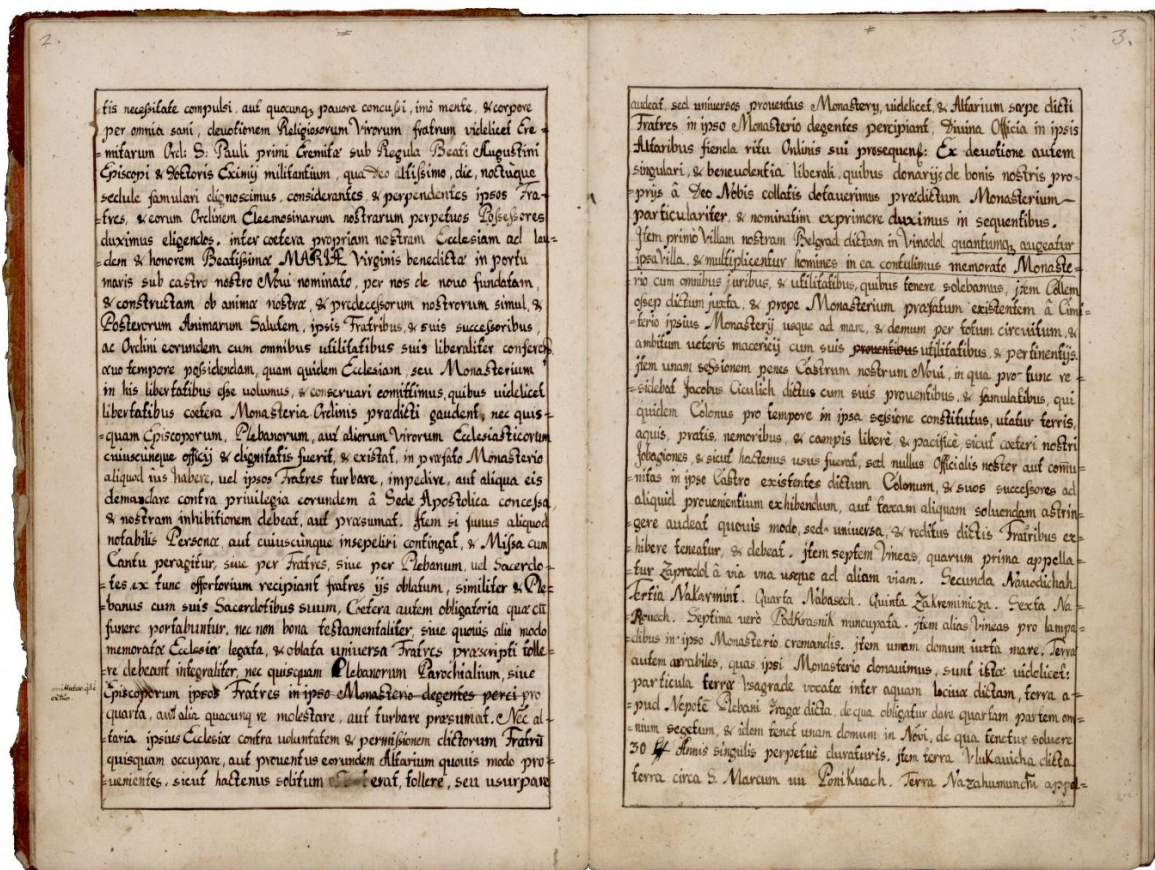
⁹⁸ Na poleđini prednjih korica antifonala iz 1678. godine naslovljenoga *Antiphonale Breviarii Romani Continens omnia quae requiruntur ad Divinum Officium decantandum iuxta tonum Fratrum Eremitarum Ordinis S. Pauli primi Eremitae Conscriptum [...]* nalazi se bilješka sadržaja ...*Ex Catalogo Chori Czriquenicensis adscriptum*. Navedena oznaka potvrđuje da je knjiga bila određena za upotrebu na koru. Rukopisni antifonal pohranjen je u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu (Bošnjak 1966-1969:478).

⁹⁹ Prelaskom samostana sv. Krševana u Zadru pod komendu kardinala Barba 1449. godine dvojica laičkih prokuratora dobili su tako zaduženje da se brinu o svojoj pisanoj građi, uključujući i knjige. Sav pisani inventar trebali su sa šest ključeva zaključati u škrinju. Dva ključa morala su biti u rukama prokuratora, dva kod zadarskoga nadbiskupa te dva na čuvanju kod samostanskih redovnika (Stipčević 2004:306, 310).

¹⁰⁰ Bošnjak spominje *Liber copiarum MN* kao jedinu sačuvanu knjigu iz knjižnice novljanskoga samostana (Bošnjak 1966-1969:497). Dok je pisao svoju studiju o pavlinskim knjižnicama u Novome i Crikvenici, znanstvenoj zajednici bilo je već poznato da je iz knjižnice novljanskoga samostana sačuvan i *Blagdanar* popa Andrija o kojemu su pisali Josip Vrana (usp. Vrana 1951:95-179) i Vjekoslav Štefanić (usp. Štefanić 1969:219-223). Veći interes znanstvene zajednice za *Drugi novljanski brevijar* javio se tek 1977. godine kada je brevijar doživio svoje faksimilno izdanje (Nazor i Pantelić 1977). Bošnjak je tada već završio svoje istraživanje i objavio dobivene rezultate (1969.) koji nisu obuhvaćali saznanja o *Blagdanaru* i *Drugome novljanskom brevijaru* kao važnim sastavnicama knjižnice novljanskoga samostana.

a) *Liber copiarum M[onasterium] N[oviensis]*

U dragocjene izvore za proučavanje povijesti srednjovjekovnih samostana ubrajaju se i kartulari (lat. *chartularium*), odnosno knjige u koje su se unosili prijepisi isprava izdanih samostanima u korist. Samostan Blažene Djevice Marije na Ospu kod Novoga također je imao svoj kartular pod hrptenim naslovom *Liber copiarum M[onasterium] N[oviensis]* koji se čuva u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu (sign. HR-HDA-652-kut.2).¹⁰¹ Budući da se radi o knjizi arhivskoga karaktera pridala sam joj malu pažnju u okviru svojega istraživanja čiji je primarni cilj predstavljanje pisarske prakse glagoljicom pisanih kasnosrednjovjekovnih liturgijskih knjiga. Priložila sam dvije digitalne preslike kartulara koje su prvi put javno objavljene (slike 34 i 35).

Slika 34. *Liber copiarum MN*: dio prijepisa *Zakladnice* iz 1462. godine (2. i 3. str.)

¹⁰¹ Za *Liber Copiarum MN* Bošnjak navodi da se u vrijeme njegovih analiza knjižničnoga fonda novljanskoga samostana nalazila u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu među dokumentima pavlinskoga samostana Blažene Djevice Marije u Remetama (1278.) (sign. VO - 5 Pavlinski samostani, IV Remete, fasc. 34), zajedno s još četiri spisa iz arhiva novljanskoga samostana (Bošnjak 1966-1969:496). *Liber copiarum* pohranjen je danas u Hrvatskome državnom arhivu uz ostale spise novljanskoga samostana. Digitalne preslike njezina sadržaja u cijelosti dostupne su na internim mrežnim stranicama (intranetu) arhiva (32 digitalne snimke, sign. HR-HDA-652-kut.2-403 do 434).

Liber copiarum MN pretežno je prazna i u polukožu uvezana bilježnica s nešto više od 200 stranica, dimenzija 31 x 21 cm. Popunjene su samo prve 52 stranice na kojima se nižu prijepisi važnih samostanskih pravnih spisa. Na poleđini stražnjih korica nalazi se formular s uputama pisarima kako prepisivati odabrane dokumente. Prva je prepisana *Zakladnica iz 1462. godine* (slika 34) kojom je knez Martin Frankapan obilno nadario novljanske pavline imanjima i povlasticama. Pri kraju teksta nalazi se jedan originalni zapis zabilježen 1. lipnja 1729. godine u Novome¹⁰² iz kojega se može zaključiti da je bilježnica bila popunjavana podacima tijekom 18. stoljeća (Bošnjak 1966-1969:496-497).

Slika 35. *Liber copiarum MN*, korice

¹⁰² Zapis potvrđuje da je Ivan Kriskovich od priora Jerolima Salcza kupio grob. Prijepis dokumenta potpisali su definator provincijalski fra Martin Lapestainer i superior fra Juraj Kattich (Bošnjak 1966-1969:496)

b) *Blagdanar* popa Andrija

Krajem 15. stoljeća Novi Vinodolski bio je jedan od jačih srednjovjekovnih kulturnih središta Hrvatskoga primorja. Nakon poraza hrvatske vojske na Krbavskome polju 1493. godine, iz Modruša se u Novi zajedno s krbavskim kaptolom preselio i biskup Krištofor. Vrana smatra da je na tome području biskupije djelovao veći broj učenih popova i fratara (Vrana 1951:97).

Kolofon *Blagdanara* povijesni je izvor u kojemu se spominje ime njegova prepisivača, popa Andrija te vlasnika izvornika iz kojega je tekst prepisivan, popa Filipa. Njihova imena spominju se i u bilješkama drugih važnih sačuvanih primjeraka glagoljicom pisanih liturgijskih knjiga iz Novoga: *Prvoga* i *Drugoga novljanskog brevijara* te *Novljanskoga misala*. Kao doprinos boljemu razumijevanju crkvenih prilika u kojima je pisan *Drugi novljanski brevijar*, u osvrtu na *Blagdanar* posvetila sam pažnju i prikazu povijesne situacije u kojemu je nastajao. Priložila sam i preslike kodeksa koje su prvi put javno objavljene (slike 35 i 36).

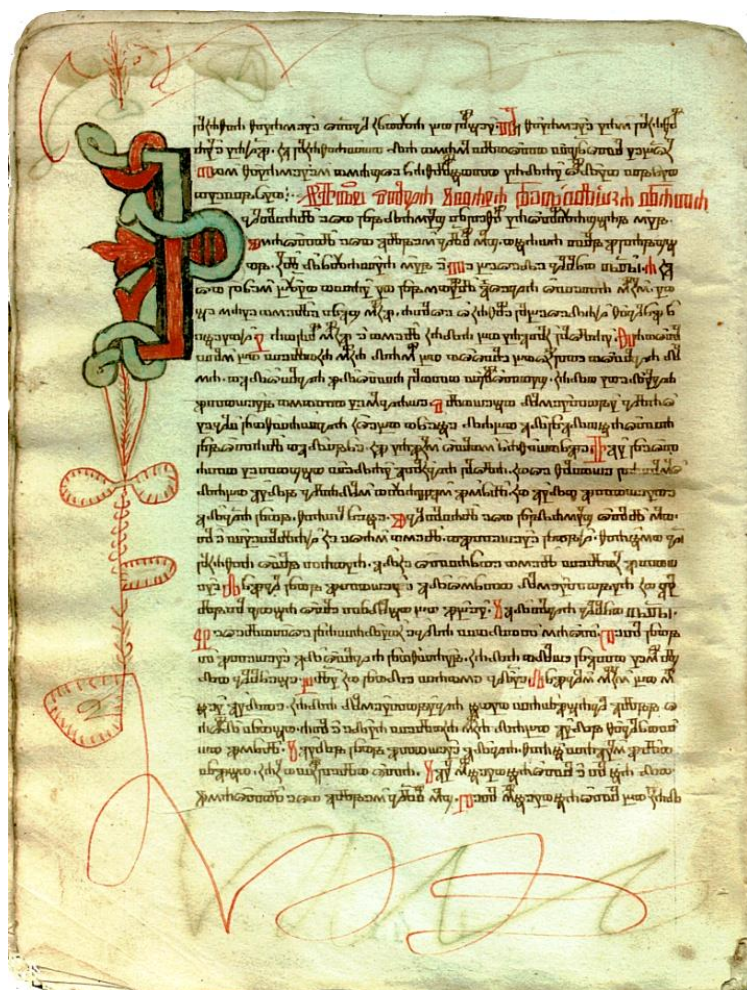
Konstitucije reda nalagale su pavlinima dobru pripremu propovijedi uz uputu da ih ne govore napamet, već da ih napišu. Zbog toga se u pavlinskim knjižnicama nalazio veći broj rukopisnih zbirki propovijedi. Kad je red gospodarski ojačao, pribavljala su se i tiskana izdanja tih zbirki (Bratulić 1989:282).¹⁰³ Popularna je bila latinska zbirka propovijedi *Sermones de sanctis* poljskoga dominikanca Peregrina (oko 1260. – oko 1330.) iz Opola.¹⁰⁴ Ovaj priručnik služio je kao pomoć pri sastavljanju propovijedi koje su trebale po uzoru na svetačke primjere potaknuti vjernike na moralan život. Njegov prijevod na hrvatski jezik nastao je vjerojatno u drugoj polovici 15. stoljeća (Vrana 1951:95) i nazvan je *Blagdanar*. Zbirka sadrži 51 propovijed na svetačke blagdane s uobičajenom homiletičkom strukturom.¹⁰⁵

¹⁰³ Samo dvije godine nakon što je završeno prepisivanje *Blagdanara* popa Andrija (1506.), u Senjskoj tiskari završeno je tiskanje (17. listopada 1508. godine) glagoljičkoga *Korizmenjaka* fratra Ruperta s 49 korizmenih propovijedi talijanskoga franjevca konventualca Roberta Caracciola iz Lecce (Napuljsko kraljevstvo, 1425. – 1495.). U kolofonu je zabilježeno da su zbirku s latinskoga na hrvatski jezik (čakavština sa senjskim govorom u podlozi, prožeta elementima crkvenoslavenskoga jezika) preveli pop Pero Jakovčić i Silvestar Bedričić, arhidakon Senjske biskupije. Tiskao ju je Grgur Senjanin. U Senjskoj tiskari (1494. – 1508.) objavljeno je još šest glagoljičkih knjiga: 1) *Senjski misal* (1494.), 2) priručnik za obavljanje ispovijedi *Spovid općena* (1496.), prva tiskana knjiga na čakavštini i jedina hrvatska neliturgijska inkunabula, 3) predtridentski katekizam *Naručnik plebanušev* (1507.), 4) *Transit sv. Jerolima* (1508.), 5) prijevod zbirke Marijinih čudesa *Mirakuli slavne Deve Marije* (1508.), 6) *Meštija od dobra umrtija* s Ritualom (?) (Nazor 2019:VII-X).

¹⁰⁴ Glavni Peregrinov izvor bili su tekstovi iz zbirke svetačkih životopisa talijanskoga hagiografa Jakob de Voragine poznate po naslovom *Zlatna legenda* (*Legenda aurea*).

¹⁰⁵ Svako poglavlje počinje biblijskim citatom iza kojega slijedi njegovo tumačenje, a potom i primjena na kršćanski život s primjerima iz života sveca čiji se blagdan slavio (Vrana 1951:95).

Rukopisni *Blagdanar* popa Andrija iz 1506. godine pohranjen je u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (sign. IV a 99). Nije poznato pod kojim okolnostima je tamo stigao. Kodeks je pisan na papiru dimenzija 20,6 x 15,6 cm, mekoga je i novijega uveza te broji ukupno 103 folija.¹⁰⁶ Tekst je s latinskoga preveden na čakavsko narječje hrvatskoga jezika, dok su biblijski citati prepisani crkvenoslavenskim jezikom (Štefanić 1969:219-220).¹⁰⁷ Pisan je knjiškom brzopisnom glagoljicom prijelaznoga tipa karakterističnom za crkvena djela neliturgijskoga sadržaja (slika 3 i 35). Tekst je pisan jednostupčano s 30 redaka po stranici.¹⁰⁸

Slika 36. *Blagdanar* popa Andrija, f. 43v

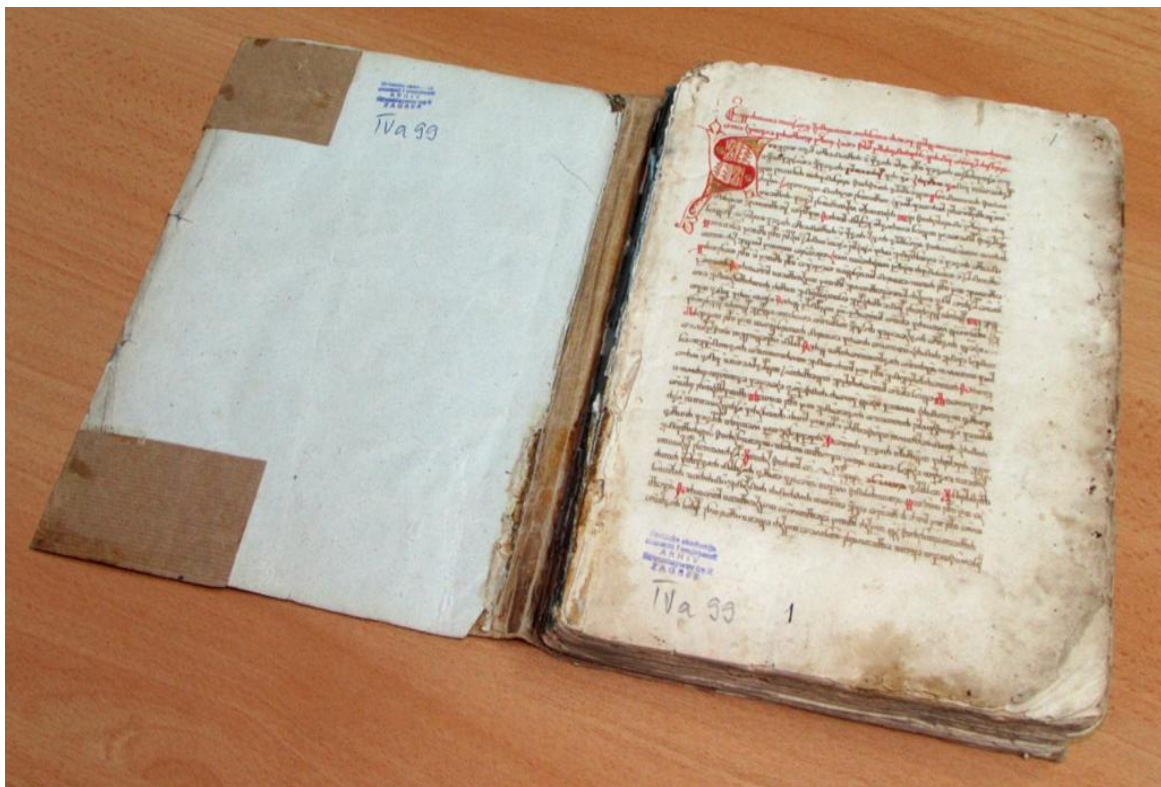
¹⁰⁶ Iz ovoga *Blagdanara* istrgnuto je pet folija: jedan na početku i dva na kraju, vjerojatno prazna te po jedan između 10. i 11. te 95. i 96. folija.

¹⁰⁷ Prema navodima Vjekoslava Štefanića tekst *Blagdanara* u cijelosti je transliterirao i za tisak priredio jezikoslovac Rudolf Strohal. Dosad je od transliteriranoga teksta objavljen tek pokoji odlomak (usp. Štefanić 1969:220-222). Josip Vrana transliterirao je kraće dijelove propovijedi te ih objavio uz svoju studiju o pravopisu, jeziku i podrijetlu ovoga novljanskog rukopisa, zajedno sa slikovnim prilogom u crno-bijeloj tehnici koji obuhvaća svega tri stranice izvornika (Vrana 1951:176-179).

¹⁰⁸ Stjepan Ivšić paginirao je naknadno listove arapskim brojevima (Vrana 1951:106), dok je podrijetlo paginacije štambiljanjem nepoznato.

Nema dokaza da su novljanski pavlini u svojem samostanu imali skriptorij i vješte pisare-glagoljaše. Može se pretpostaviti da je to bio razlog zbog kojega su posao prepisivanja i iluminiranja *Drugoga novljanskog brevijara* prepustili popu Martincu i njegovim pomoćnim pisarima iz grobničkoga skriptorija, a *Blagdanara* popu Andriju i fratra Stipanu. Kako se vidi iz kolofona na kraju kodeksa (f. 103v) prepisivanje *Blagdanara* za Ivana Pažanina, priora pavlinskoga samostana Blažene Djevice Marije na Ospu, završio je pop Andrij u Novome 28. kolovoza 1506. godine. Inicijalima i rubrikama tekst je još dopunio fratar Stipan s otoka Krka (Vrana 1951:96):

s'vršene esu k'nige te ke se zovu blagdanar na slavu b(o)žiû i s(ve)te marie i nega s(ve)tih' · i prêpisah' e iz knjig' poč'tovana muža g(ospo)d(i)na filipa v novom'. i is'pisah' e ê pop' an'drii v' novom' · v kući s(ve)tih' mučenik kuzmi i domiêna · i svršene biše miseca av'gus'ta dan' · iž · (=28) na dan' s(ve)tago av'gus'tina biskupa i spovêdnika na let' g(opo)d'nih' · č·f·e · (=1506) · a doscinobrah' je ja fratar stipan' s otoka krčkoga ocu priuru fratra ivanu pažaninu ki biše va to vrime ·¹⁰⁹

Slika 37. Početna stranica *Blagdanara* popa Andrija

Do 31. folija rubricirane dijelove teksta pisao je pop Andrij nešto elegantnije i većinom minuskulom. Inicijale je ucrtavao samo crvenom bojom. Preostale rubrike do kraja

¹⁰⁹ Podatke u kolofonu zabilježio je crnilom pop Andrij, a završni dio bilješke dopunio crvenilom fratar Stipan (Vrana 1951:96).

teksta popunio je fra Stipan ustavnijim tipom glagoljice, dok je inicijale izvodio bogatije i u više boja (Štefanić 1969:223). Analizirajući tekst *Blagdanara* Vrana zaključuje da je fratar Stipan ucrtao ukupno 46 inicijala crvenom, plavom, smeđom i zelenom bojom. Neki od njih su latinički (Vrana 1951:106).

Vrana smatra da je pop Andrij u vrijeme prepisivanja *Blagdanara* najvjerojatnije bio kapelan crkvice sv. Kuzme i Damjana za koju je bio pisan *Prvi novljanski brevijar* (Vrana 1951:98), a koja je pripadala crkvi sv. Filipa i Jakova. Kao predložak za prepisivanje poslužio mu je primjerak *Blagdanara* koji se nalazio u vlasništvu popa Filipa. Nije sigurno je li pop Filip bio samo vlasnik tog primjerka ili je bio i njegov prepisivač.¹¹⁰ Na imena prepisivača i vlasnika predloška *Blagdanara* nailazi se također i u bilješkama u *Novljanskom misalu* i *Prvome novljanskom brevijaru*.¹¹¹ Ime Filipovo zapisano je i na glagoljičkome natpisu na kovčežiću s oltara kapelice sv. Fabijana i Sebastijana.¹¹² Ime Andrijevo navedeno je u *Zapisu popa Martinca* u *Drugome novljanskom brevijaru* te na glagoljičkome natpisu na nadvratniku kapelice sv. Fabijana i Sebastijana u *Novome*.¹¹³

¹¹⁰ Za jedan list *Blagdanara* u franjevačkome samostanu u Glavotoku na Krku pretpostavlja se da bi mogao biti upravo iz Filipova rukopisa (Petrić 1998: 219).

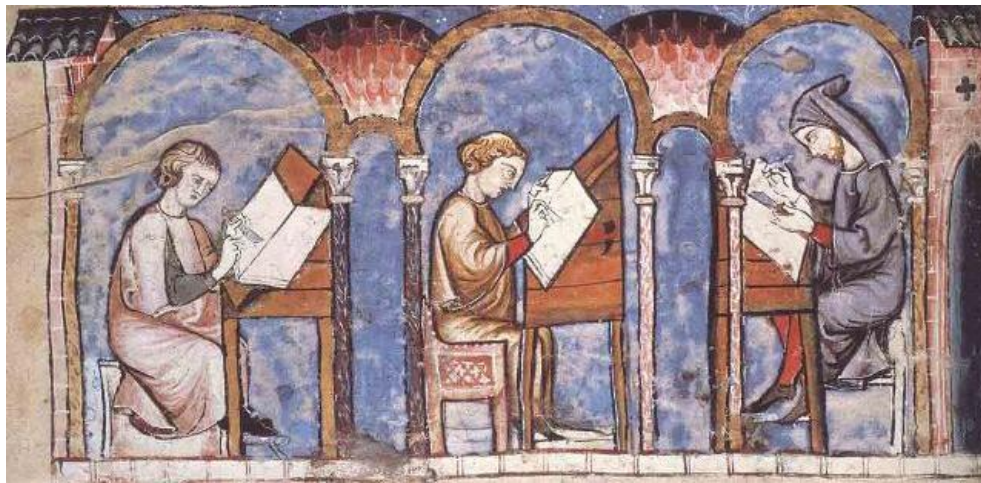
¹¹¹ U *Prvome novljanskom brevijaru* pribilježeno je da su u vrijeme epidemije kuge u Novome 1496. godine među kanonicima koji su ostali tješiti narod bili gospodin Andrij, kao jedan od kapelana crkve sv. Filipa i Jakova u Novome, i pop Filip (usp. transliteriranu bilješku u poglavlju o samostanskoj crkvi). U istome zapisu spominje se i podizanje oltara Blaženoj Djevici Mariji, sv. Fabijanu i Sebastijanu te sv. Roku u župnoj crkvi sv. Filipa i Jakova koje su Novljani dali upravo popu Filipu na upravljanje: [...] **v ruci dominu filipu, da on gubernu** [...] (Ivšić i Bratulić 2017:341). U bilješci u *Novljanskom misalu*, dio stupca (f. 113d) popunio je bilješkom o smrti biskupa Krištofora upravo pop Filip, tada prebendar crkve sv. Filipa i Jakova. Sitnim prijelaznim tipom glagoljice, više kurzivnim, spominje se ovdje i pop Andrija kao vikar vinodolski (zbog nečitljivosti teksta i Kukuljević i Šurmin pogrešno ga razotkrivaju kao Antona, iako se ime Antonovo niže s preostalim imenima gospode iza Andrijeva): [...] **envara ·i·z· (=29) v tečeni let' // b(o)žih' č·u·p·z· (=1499), koga telo bi čast'no shraneno v' // crkvi s(ve)tih' ap(ošto)l' filipa i êkova, službu g(ospo)d(i)na b(og)a i oficim', // ki se pristoi nad' takovim' čast'nim' o(t'ce)m', od redovnikov // častnih i počtovanih' muži, živučih' zgora rečenom' gradu // pr[i] [cr]ik[iv]i rečenoj zgora. A to bi naiprvo g(ospo)d(i)n petar' // vidakovič' ki bivši [biše?] pleban crkve reč[ene]. I biše // arhiprvad' vin[odol]ski g(ospo)d(i)n' an[ton], vikar' vinodol'ski, g(ospo)d(i)n' // matko, domin' anton, domin êkov', domin' martin', domin' ivan', // domin' matko i ostali kler' fratar' (!) i žakan', kih' g(ospo)d(i)n' b(og)' // imenui svoû s(ve)tu milostiû. A sie pismo zapisa pop' Filip provendar [cr]ikve rečene]. (latinička transliteracija ćirilčkoga teksta preuzetog iz: Milčetić 1911:12-13. Usp. i Šurminovu ćirilčku verziju prijepisa iz 1796. godine za koju Milčetić kaže da ima grešaka s obzirom da tekst nije originalan (Šurmin 1898:426-427).**

¹¹² Sa oltara zavjetne kapelice sv. Fabijana i Sebastijana, koju je novljanski puk sagradio uz župnu crkvu sv. Filipa i Jakova u Novome, potječe i olovni kovčežić na kojem se nalazi glagoljički natpis: **Tu škronicu učini porpъ Filipъ ki biše prokor(a)tur ov(o)ga (o)ltara** (Štefanić 1969:223).

¹¹³ U svojem *Zapisu* o bitci na Krbavskome polju 1493. godine, pop Martinac spominje gospodina Andrija kao vikara vinodolskoga (f. 276b/27-35): **I b(ê)še v novomъ počtova[n]i m(u)žъ // g(ospo)d(i)нь pet(a)ръ plovany novograd's/ki i g(ospo)d(i)нь an'd'rêi vikarъ vinod//ol'ski s' svoimi lûbvenimi r//edovnici i s' žiteli v gra//du semъ · sv'ršeno pomočnici // dêlu semu · Ih'že imena pis//ana budite v knjigahъ živo//tnihъ · Am(e)нь · Ime gospodina Andrija kao župnika crkve sv. Filipa i Jakova pojavljuje se i na ploči koja se izvorno nalazila na nadvratniku kapelice sv. Fabijana i Sebastijana u Novome: **Є Va ime b(o)ž(i)e amenъ // lêtъ g(ospo)dniъ · č·f·a·ï· (=1511) Va vrime pres(ve)toga o(tъ)ca i // g(ospo)d(i)na g(ospo)d(i)na iûliê pape ·b· (=2) lêta ·z· (=8) i b//iše t(a)da n(a)š g(ospo)d(i)нь vzveličeni knez brna//dinъ i b(i)še t(a)da plovany g(ospo)d(i)нь andrii t(a)da bi // činena ova cr(i)k(a)v' s(vetoga) fabêna i še(ba)stêna** (Valentić i Prister 2002:74). Crkvice je porušena 1909. godine da bi se na njezinu mjestu sagradio novi zvonik župne crkve sv.**

3. PISARSKA DJELATNOST U SKRIPTORIJU POPA MARTINCA

Prepisivanje, uređivanje i po potrebi prevođenje oficija na crkvenoslavenski jezik, koji se upotrebljavao u glagoljaškoj liturgiji, bio je veoma zahtjevan, mukotrpan i odgovoran posao (Runje 2007:131). U nastanku jednoga kodeksa nerijetko je sudjelovalo više pisara u suradnji s iluminatorima (slika 38). U skriptorijima (pisarnicama) s dugom tradicijom priređivao se ujedno i materijal potreban za oblikovanje knjiga (pergamena, pisaći pribor i boja),¹¹⁴ a završno se knjiga i uvezivala (Stipčević 2004:75).

Slika 38. Prepisivačka djelatnost u skriptoriju (14. stoljeće)¹¹⁵

Prepisivanje knjiga unutar crkvenih ustanova u Hrvatskoj organizirano je uglavnom u župnim crkvama, katedralama (kaptolima) i samostanima (Badurina 2000:673).¹¹⁶ Prepisivačke radionice izvan crkvenih institucija organizirane su sve češće tijekom 15. stoljeća kada Crkva pomalo gubi monopol nad proizvodnjom knjige, čemu je pogodovala i pojava tiska. Otada su u laičkim pisarnicama prepisivane na zahtjev naručitelja ne samo laičke

Filipa i Jakova (Laszowski 1923:232). Tom prilikom natpis je predan tadašnjemu Narodnome muzeju (danas Hrvatski povijesni muzej) u Zagrebu kao dar Župnoga ureda u Novome. Pod inventarnim brojem 6808 postaje dijelom stalnoga postava zbirke Kamenih spomenika muzeja (Valentić i Prister 2002:75).

¹¹⁴ Benediktinski samostan sv. Krševana u Zadru bio je najbolje organizirana i najproduktivnija prepisivačka radionica u srednjovjekovnoj Hrvatskoj. Zbog toga se ubraja u najvažnija kulturna središta srednjovjekovne Hrvatske. Zadarski povjesničar Guiseppa Praga zaključuje da je u tome samostanu postojala čak i radionica za proizvodnju pergamene (lat. *officina pergamenaria*). Samostan je u vrijeme svojega kulturnog i ekonomskog procvata na prijelazu iz 11. u 12. stoljeće imao brojne posjede i na tisuće koza i ovaca. Životinjsku kožu koristili su za izradu pergamentne podloge (Stipčević 2004:75).

¹¹⁵ Slika skriptorija potječe iz rukopisa koji je pohranjen u Madridu (Biblioteca de San Lorenzo de El Escorial) (na: <https://matehistoria.wordpress.com>).

¹¹⁶ Knjige su se prepisivale u benediktinskome samostanu sv. Krševana u Zadru i ženskome benediktinskom samostanu sv. Marije u Zadru, a vjerojatno i u benediktinskome samostanu sv. Ivana Krstitelja u Trogiru. Postoje podaci o organiziranome skriptoriju u samostanu Sv. Franje i samostanu trećoredaca sv. Ivana u Zadru te franjevačkome samostanu u Dubrovniku (Stipčević 2004:79).

već i knjige crkvenoga sadržaja.¹¹⁷ Među organizatorima izvancrkvenih skriptorija bilo je i svećenika.¹¹⁸

Glagoljaški skriptoriji na hrvatskome području djeluju u jačim središtima u Krbavi, Lici, Pokuplju (Ozalj), Zadru, Senju, Vinodolu, Vrbniku, Omišlju te središnjoj Istri: Roču, Bermu i Humu (Badurina 2000:673). Novljanski samostan bio je glagoljaški i imao je dobro opremljenu knjižnicu, ali nema podataka o tome je li imao svoju pisarnicu i u njoj vještih pisara. Sigurno je jedino da je za potrebe redovničke zajednice bilo naručeno prepisivanje dviju crkvenih knjiga. To potvrđuje sadržaj kolofona u *Blagdanaru* popa Andrija (1506.). U njemu je zabilježeno da je prior novljanskoga samostana Ivan Pažanin od popa Andrija naručio glagoljički prijepis hrvatskoga prijevoda latinske zbirke propovijedi *Sermones de sanctis* poljskoga dominikanca Peregrina. Iz *Zapisa popa Martinca* vidljivo je da je petnaestak godina ranije vjerojatno tadašnji prior novljanskoga samostana Franko Budišić, rodom Mogorović, naručio prepisivanje glagoljičkoga *Drugoga novljanskog brevijara* (1495.) u skriptoriju popa Martinca u Grobniku.

U vrijeme kad su već bila objavljena dva glagoljička brevijara, prvotisak *Brevijara* (1491.) i *Baromićev brevijar* (1493.), namijenjena osobnoj upotrebi, kraćih lekcija i manjega formata, pop Martinac za novljanske pavline prepisuje brevijar većega formata s duljim lekcijama i detaljnim opisima slavljenja oficija u rubrikama. Takav brevijar naručen je za svečano izvođenje službi u koru novljanskoga pavlinskog samostana. Čini se da su liturgijske potrebe pavlina dolaskom prvih tiskanih izdanja brevijara bile sklonije velikim formatima kakve glagoljički tisak nije nudio (Runje 2007:131). Želja novljanskih pavlina da dobiju knjigu točno rađenu u skladu sa njihovim zahtjevima i potrebama vjerojatno ih je dovela do popa Martinca, pisara specijaliziranoga upravo za takav tip brevijara (Pantelić 2013d:45).¹¹⁹

¹¹⁷ Pisar laik Vid Omišljanin priređuje tako 1396. godine *Brevijar Vida Omišljanina*, točnije njegov temporal (Nacionalna knjižnica u Beču, sign. Cod. slav. 3) (Fučić 1996). Tijekom 14. i 15. stoljeća zagrebačka katedrala naručuje pojedine rukopise od laičkih pisara koji se u dokumentima spominju kao „magistri”, „scriptori”, te „scriptori librum” (Stipčević 2004:81).

¹¹⁸ Petar Runje spominje slučaj svećenika Mateja Gostišića u zadarskoj katedrali koji je uz svoje svećeničke dužnosti organizirao pisarsku radionicu. U njoj je obavljao sve poslove oblikovanja knjige: prepisivanje kodeksa na narudžbu, ukrašavanje minijaturama i inicijalima te na kraju uvezivanje. Tridesetih godina 15. stoljeća prepisivanjem knjiga prema narudžbi bavio se i zadarski svećenik Luka Konstantinović. Ninski župnik Juraj Premčić također za zadarskoga svećenika Krešolu Čeljuhnića od 1455. do 1456. godine prepisuje starohrvatski misal (Stipčević 2004:82).

¹¹⁹ Ova rasprava može se proširiti i na pitanje razloga zbog kojega pavlini kao mogući priređivači prvih tiskanih izdanja glagoljičkih liturgijskih knjiga naručuju rukopisno, a ne tiskano izdanje brevijara. Ćiril Petešić, Julije Derrosi i Valentin Putanec tri su autora koja su se založila za promociju pavlina kao glavnih priređivača glagoljičkih prvotisaka *Misala po zakonu rimskoga dvora* (1483.) i *Brevijara po zakonu rimskoga dvora* (1491.). Petešić ističe da su u to vrijeme u južnoj Hrvatskoj i Istri pavlini bili najbrojniji i najorganiziraniji kler, sa sjedištem u samostanu sv. Nikole (Mikule) na Gvozdu kraj Modruša. U tim krajevima imali su čak 16 samostana u kojima se bogoslužje obavljalo na crkvenoslavenskome jeziku, iz glagoljičkih knjiga (Petešić 1989:29).

Pop Martinac, rodom Lapčanin, obnašao je svećeničke dužnosti u službi grobničkoga župnika Davida. Od 1493. do 1495. godine prepisuje za pavlinski samostan u Novome *Drugi novljanski brevijar*. Zbog zahtjevnosti posla pomagala su mu u prepisivanju i iluminiranju kodeksa još četiri pisara. Nije sasvim jasno radi li se o izvancrkvenome glagoljaškom skriptoriju koji je vodio svećenik, s obzirom da Martinac bilježi da brevijar piše sjedeći u svojoj kući u Grobniku („**dosvršihъ sie knige side v moei hiži v grobnici**“) ili pak o kaptolskome, budući da je Martinac bio u punome crkvenom beneficiju kod grobničkoga župnika Davida („**buđući v plni děli cr(ъ)k(o)v(ъ)n(o)mъ**“) u vrijeme kad je Grobnik bio kaptol.¹²⁰ Jedina potvrda o postojanju Martinčeve pisarnice nalazi se u *Zapisu popa Martinca*. Nema traga ugovoru između naručitelja i pisara u arhivskoj dokumentaciji novljanskoga samostana, kakav je slučaj često bio kod srednjovjekovnih pisarskih angažmana. Nema zabilježenih podataka ni o tome jesu li pisari u Martinčevu skriptoriju prepisivali još koji glagoljički rukopis. Pantelić bilježi da prije *Drugoga novljanskog brevijara* pop Martinac „dijeli pisanje *Kukuljevićeva* ili *Vinodolskoga brevijara*“ iz 1485. godine (Arhiv HAZU, sign. I d 34) „s još jednim anonimnim pisarom uglednih slova“. Ovaj brevijar je manjkav, ali po veličini i sadržaju odgovara *Drugome novljanskom brevijaru*. Pantelić stoga zaključuje da je pop Martinac bio specijaliziran za kodekse velikoga formata koji su služili za svečano izvođenje oficija u koru (Pantelić 2013d:45). Analizirajući pismo i inicijale *Pulskoga odlomka glagoljskoga misala* iz 15. stoljeća (Sveučilišna knjižnica u Puli, sign. 1654), Marica Čunčić zaključuje da je i ovaj misal, nešto manjega formata (27 x 20,5 cm) od *Drugoga novljanskog brevijara*, mogao nastati u grobničkome skriptoriju popa Martinca. Ako ga i nisu prepisali grobnički pisari, smatra da barem „pripada toj školi pisanja, ukrašavanja i oblikovanja kodeksa“. ¹²¹ Pantelić piše da Martinčeva kaligrafska vještina „ima obilježje južne zadarsko-krbavske dekorativne i sadržajne škole prenesene na sjever migracijom pisara pred ratovima i turskim provalama“ (Pantelić 2013b:636).¹²²

Tijekom 15. stoljeća u zadarskim bilježničkim spisima spominje se sve više svećenika s područja Like, Krbave, Modruša i Senja na području Zadarske biskupije te u samome Zadru.

¹²⁰ Katedralni ili stolni kaptol bio je u središtu biskupije, a u važnijim mjestima biskupije nalazili su se tzv. zborni ili kolegijalni kaptoli. U odnosu na stolne kaptole njihova je uloga bila drugorazredna, ali ipak vrlo značajna. U predaji o nastanku Trsatskoga svetišta spominje se 1291. godine i grobnički kaptol (Bogović 2005: 14-15, 26).

¹²¹ Fragment misala pergamentni je list kojime je bila omotana nepoznata knjiga. Pisan je crkvenoslavenskim jezikom hrvatske redakcije iz 15. stoljeća. Sadrži odlomak temporalna (*Proprium de tempore*). Kodikološkom analizom Čunčić potvrđuje da geometrijska i grafička pravila odnosa crtovlja, stupaca i rubova svjedoče o „majstorski riješenim omjerima“, što upućuje na to da je misal „pisao iskusan pisar u skriptoriju koji je imao propisana pravila oblikovanja kodeksa“ (Čunčić 1997-1999:179-181, 195).

¹²² U te predjele seli se s juga također i Bartol Krbavac, pisar-iluminator srednjovjekovnih glagoljičkih kodeksa (Pantelić 1971:328).

Runje pretpostavlja da su neki od tih svećenika došli na zadarsko područje kao izbjeglice.¹²³ Na popisu stanovnika grada Zadra iz 1527. godine nailazi na „*pre Martinazza*“, što bi mogao biti upravo pop Martinac, izbjeglica iz ratom opustošenoga Grobnika (Runje 2007: 12, 132). Daljnja istraživanja mogla bi potvrditi nastavak njegove pisarske djelatnosti u nekome od zadarskih glagoljaških skriptorija.

Skriptorij u Grobniku organizirao je i knez Bernardin Frankapan Ozaljski (1453. – 1530.), nećak Martina Frankapana, osnivača novljanskoga samostana. Eduard Hercigonja govori o Bernardinovoj modruškoj, „izvanredno lijepoj glagoljskoj listini“ iz 1497. godine. Od kulturne je i znanstvene važnosti za proučavanje hrvatske povijesti i njegov glagoljički *Modruški urbar* (1486.).¹²⁴ Njegov suvremenik biskup Šimun Kožičić Benja bilježi da se Bernardin predano bavio knjigama, a „pod oružjem i mačem istim uvijek je što god pisao i prevađao“ (Goldstein i Čović 1990:84.). Prema Primožu Trubaru (1508. – 1586.), knez je Bernardin u Grobniku dao prevesti na hrvatski jezik *Bibliju* koja je zbog iznimne kvalitete prijevoda korištena za priređivanje tadašnjih sličnih izdanja protestantskoga pokreta (Strčić 2009:18-19). Trubar također tvrdi da je Bernardin njezino prevođenje povjerio glagoljaškome skriptoriju u kojemu je knjige prepisivalo pet popova-pisara (Petešić 1989:29). Upravo takav bio je skriptorij popa Martinca. U kakvome je odnosu bio njegov skriptorij s Bernardinovim nigdje nije zabilježeno. U nedostatku podataka nameće se razmišljanje o njihovoj povezanosti pa čak i o mogućnosti da se riječ o jednome skriptoriju, kako u Martinčevo vrijeme tako i u vrijeme priređivanja Bernardinove *Biblije*.¹²⁵

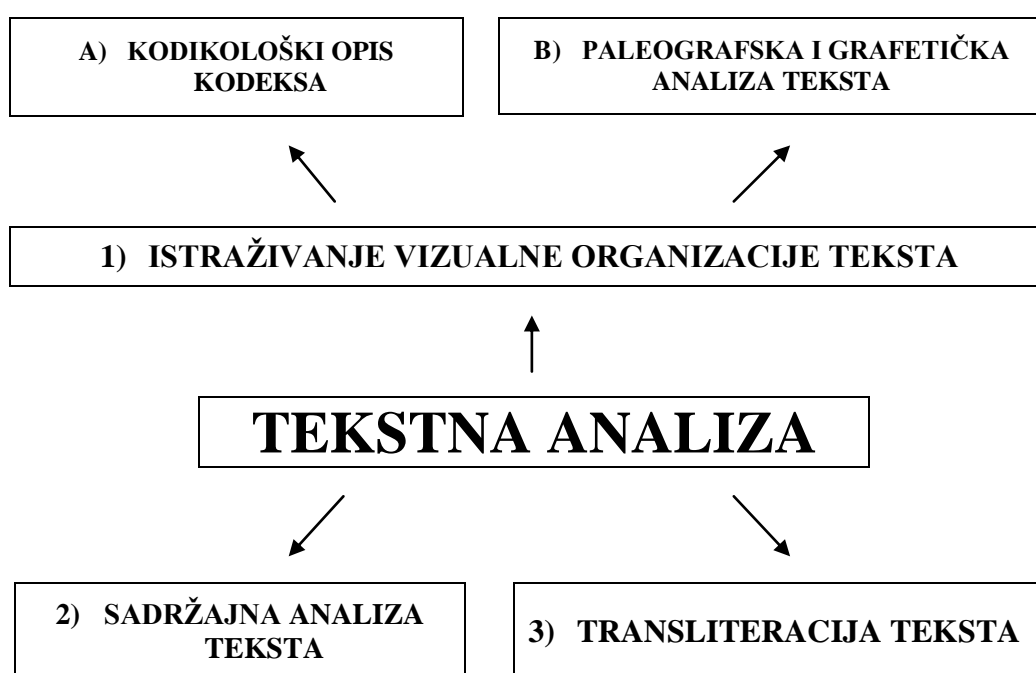
¹²³ Gospodarske veze Zadra s Likom i Krbavom krajem 14. stoljeća bile su prilično jake pa su iz glagoljaške senjske biskupije neki svećenici doselili i djelovali u Zadru te zadarskim kopnenim i otočkim župama (Runje 2003:51). Turski prodor nije zaustavljen na Krbavi, zbog čega je prvih desetljeća 16. stoljeća slobodni dio Hrvatske postajao sve manji. Tako je 1524. godine opustošen i Grobnik pa je pučanstvo moralo iseliti (Runje 2007:131).

¹²⁴ *Urbur Modruški* iz 1486. godine sastavili su po nalogu kneza Bernardina Frankapana njegovi službenici Martin Oštiharić i Ivan Klinčić. Izvornik urbara pisan je hrvatskim jezikom i glagoljicom, a sačuvana su samo dva latinička prijepisa: jedan s kraja 16. stoljeća, a drugi iz druge polovice 17. stoljeća (Lopašić 1997:105-108).

¹²⁵ Po mišljenju Pavla Josefa Šafařika (1795.-1861.) tzv. *Bernardinova Biblija* trebala je biti završena „već negdje 1521. godine [...]“ (Petešić 1989:29).

4. TEKSTNA ANALIZA DRUGOGA NOVLJANSKOG BREVIJARA NA PRIMJERU NJEGOVA SANKTORALA

Tekstna analiza kvalitativna je metoda kojom se iscrpno analizira sadržaj teksta, a može obuhvaćati cijele tekstove ili njihova određena obilježja. Analizom teksta sanktorala u *Drugome novljanskom brevijaru* obuhvatila sam: 1) istraživanje vizualne organizacije teksta: a) kodikološki opis kodeksa, b) paleografsku i grafetičku analizu teksta, 2) sadržajnu analizu teksta, 3) transliteraciju teksta (slika 39).¹²⁶

39. Grafički prikaz metodologije istraživanja teksta sanktorala u *Drugome novljanskom brevijaru*

Svrha provedene tekstne analize produbljanje je postojećih i stjecanje novih saznanja o pisarskoj praksi kasnosrednjovjekovnih hrvatskoglagoljičkih liturgijskih kodeksa. Njezin cilj utvrđivanje je sredstava koja su se koristila u vizualnoj organizaciji analiziranoga

¹²⁶ Tekstnom analizom nisam obuhvatila analizu jezika kojime je pisan *Drugi novljanski brevijar*. Jezične karakteristike ukratko su prikazale Marija Pantelić i Anica Nazor u uvodnoj studiji fototipskoga izdanja *Drugoga novljanskog brevijara* (1977.). Opsežnu jezičnu analizu na primjeru *Knjige o Esteri* u ovome brevijaru provela je Vesna Badurina Stipčević (2012:74-105).

teksta. *Drugi novljanski brevijar* odabrala sam za analizu jer u potpunosti udovoljava istraživačkim kriterijima koje sam definirala:

1) svrhom ovoga dijela istraživanja (tekst je liturgijski te je pisan crkvenoslavenskim jezikom hrvatske redakcije i uglatom glagoljicom)

2) širom kulturološkom perspektivom cjelokupnoga istraživanja zbog kojega je odabrani tekstni predložak sagledan kroz prizmu njegova odnosa s naručiteljem (pavlinima novljanskoga samostana Blažene Djevice na Ospu) i pisarom (popom Martincem i četvoricom njegovih pisara-pomagača).

Drugi novljanski brevijar nezaobilazan je glagoljički kodeks koji je dosad redovito bio predmetom tekstnih istraživanja. Zbog „kompletnosti njegova sadržaja i dobre jezične tradicije“, uz opasku da se „za nj zna gdje je pisan, tko ga je pisao i za koga, a ti podaci nisu uvijek poznati za ostale brevijare“, Marija Pantelić i Anica Nazor priredile su njegovo fototipsko izdanje 1977. godine. Prvo je to izdanje „jednoga kompletnog glagoljičkoga rukopisa brevijara“ u okviru dotadašnjih hrvatsko-glagoljičkih istraživanja (Pantelić i Nazor 1977:5). U uvodnoj studiji ovoga izdanja prikazani su i rezultati tekstne analize *Drugoga novljanskog brevijara*.

Svi tekstovi *Drugoga novljanskog brevijara* (temporal, kalendar, psaltir, kantike i himne, služba za mrtve, komunal, služba u čast Blažene Djevice Marije, sanktoral) ušli su u korpus odabranih tekstova za izradu *Rječnika crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije* (Grabar et al. 2002:II, XXXIV). Isti tekstovi uzeti su u obzir i pri određivanju gramatičkih normi u okviru projekta *Gramatika hrvatskoga crkvenoslavenskoga jezika* (2002.-) koji je rezultirao objavom gramatike naslovljene *Hrvatski crkvenoslavenski jezik* (2014.) (Gadžijeva et al. 2014:23, 42).

Odabrani dijelovi teksta *Drugoga novljanskog brevijara* bili su dosad predmetom komparativnih jezikoslovnih istraživanja:

a) biblijske knjige: *Knjiga o Juditi* (Hamm 1958), *Knjiga mudrosti* (Miličić 1997-'99), *Knjiga proroka Jone* (Ribarova 1987), *Knjiga o Jobu* (Zaradija-Kiš 1997), *Knjige o Makabejcima (Prva i Druga)* (Badurina Stipčević 2006, 2009), *Knjiga o Esteri* (Badurina Stipčević 2012) i *Ivanova Knjiga Otkrivenja* (Badurina Stipčević 2017a)

b) svetačke legende o: Pavlu Pustinjaku (Badurina Stipčević 1992, 2008), Antunu Opatu (Badurina Stipčević 2004), Hilarionu Opatu (Badurina Stipčević 2004a) i Nikoli (Badurina Stipčević 2019)

c) svetačke pasije: apostola Filipa (Badurina Stipčević 2015), apostola Andrije (Badurina Stipčević 2010), apostola Jakova mlađeg (Badurina Stipčević 2020), sv. Luja IX. (Kuhar 2014), sv. Lucije (Badurina Stipčević 2016) i sv. Lovre (Badurina Stipčević 2017).

Sustavno je obrađen kalendar *Drugoga novljanskog brevijara* (Marija Pantelić 2013a), a posebna pažnja posvećena je i povijesnim te književnim analizama *Zapisa popa Martinca* iz 1493. godine (Damjanović 2002, Čupković 2009, Mijatović 2005 i Zaradija-Kiš 2001). U okviru navedenih istraživanja provedena je i latinička transliteracija tekstnih fragmenata.

Najnovije istraživanje organizacije teksta u *Drugome novljanskom brevijaru*, uz još tri glagoljička brevijara na razmeđu pisane i tiskane tradicije (*Mavrova*, *Baromićeva* i *Brozićeva brevijara*), provela je Marijana Tomić primjenom suvremenih računalnih alata u okvirima digitalne humanistike,¹²⁷ odnosno digitalne kodikologije i paleografije (Tomić 2014).

1) Polazišta tekstne analize

Moja tekstna analiza *Drugoga novljanskog brevijara* naslanja se na rezultate dviju raščlambi koje su prethodno provele: 1) Marija Pantelić i Anica Nazor koje su tekst brevijara (strukturu, pismo, iluminacije, jezik, sadržaj, zapise) analizirale priređujući njegovo fototipsko izdanje, 2) Marijana Tomić koja je primijenila računalnu tehnologiju u istraživanju teksta njegova sanktorala. Rezultati mojega istraživanja produbljuju saznanja o pisarskoj praksi kasnosrednjovjekovnih hrvatskoglagojličkih liturgijskih kodeksa koju su u *Drugome novljanskom brevijaru* tek prepoznale Pantelić, Nazor i Tomić.

Za upotpunjavanje rezultata koje sam dobila tekstnom analizom, iz uvodne studije fototipskoga izdanja *Drugoga novljanskog brevijara* (1977.) poslužili su mi odabrani rezultati kodikološke, pismovne i grafetičke analize te prikaz likovnoga uređenja teksta brevijara. Objavljene reprodukcije izvornika i slikovni prilozi kojima su Pantelić i Nazor predstavile rezultate svojih analiza, nisu mogli zadovoljiti potrebe mojega istraživanja i prezentacije njime dobivenih rezultata. Fototipsko izdanje objavljeno je u crno-bijeloj tehnici sa svega osam stranica u boji. Jedino digitalne reprodukcije izvornika, visoke rezolucije i u boji, omogućuju kvalitetnu analizu svih sredstava organizacije teksta brevijara. Zbog toga sam pristupila digitalizaciji sanktorala i kalendara *Drugoga novljanskog brevijara*. Digitalne

¹²⁷ Digitalna humanistika novija je znanstvena disciplina koja se bavi razvojem računalnih programa za istraživanje i analizu digitaliziranih izvora. Talijanski isusovac p. Roberto Busa (1913. – 2011.) jedan je od začetnika tzv. „računalne lingvistike” u okviru koje je vršio računalnu obradu tekstova Tome Akvinskoga (1225. – 1274.) (Bosančić 2011:65-82).

reprodukcije priložila sam kao slikovni prilog uz rezultate tekstne analize. Iz fototipskoga izdanja preuzela sam samo one slikovne primjere koji izlaze iz okvira digitaliziranoga materijala.

Gotovo četrdeset godina poslije objave fototipskoga izdanja *Drugoga novljanskog brevijara*, a u njemu i tekstne analize koju su provele Pantelić i Nazor, Marijana Tomić uz pomoć DocMark računalnoga programa¹²⁸ provodi analizu digitaliziranih tekstnih uzoraka iz sanktorala brevijara koji su nastali na razmeđu rukopisne i tiskane tradicije: dva rukopisna – *Mavrov* (1460.) i *Drugi novljanski brevijar* (Grobnik, 1495.) te dva tiskana – *Baromićev* (Venecija, 1493.) i *Brozićev brevijar* (Venecija, 1561.) (Tomić 2014:290-291).¹²⁹ Polazište mojemu istraživanju bili su samo oni rezultati koji se tiču organizacije teksta u *Drugome novljanskom* i *Mavrovu brevijaru*.

Suočena s opsežnošću brevijara, označavanje i mjerenje teksta primjenom novih tehnologija Tomić je izvršila na malim uzorcima: 1) odabranome dvostraničju iz sanktorala (382r i 383v) propitujući pritom sredstva koja sudjeluju u organizaciji teksta na stranicama *Drugoga novljanskog brevijara*, 2) dvanaest prvih stupaca teksta sanktorala (382r-384v) na kojima je provela označavanje u svrhu analize grafetičkih sredstava organizacije teksta. Dobivene vrijednosti naknadno je obradila statističkom analizom pomoću koje potvrđuje da se rezultati istraživanja provedenoga na svega tri folija sanktorala mogu s visokom sigurnošću primijeniti i na cijeli tekst (Tomić 2014:291-292). U odnosu na manji tekstni uzorak koji je Tomić odabrala, očekivala sam da ću u okviru svojega istraživanja analizom 472 stupca teksta sanktorala postići veću preciznost te da će moji rezultati odstupati od rezultata koje je Tomić dobila analizirajući 40 puta manji tekstni uzorak.¹³⁰

¹²⁸ Istraživanje Marijane Tomić predstavlja eksperimentalni pokušaj primjene informacijske tehnologije u suvremenim paleografskim, kodikološkim i tipografskim istraživanjima stare i rijetke građe u baštinskim institucijama. DocMark (*Document Marker*) računalni program, kojega je izradio stručni tim s Fakulteta strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu, prilagođen je potrebama istraživanja s područja paleografije, kodikologije, bibliografije, tipografije i povijesti knjige (Tomić 2004:284).

¹²⁹ Navedene brevijare Marijana Tomić odabrala je jer do tada nije bila provedena analiza organizacije njihovih tekstova. Usporedbom rezultata dobila je podatke o tome u kojoj su mjeri elemente pisarske prakse u glagoljičkim brevijarima naslijedila prva tiskana izdanja te o tome što podrazumijeva nova praksa korištenja sredstava organizacije teksta. Ovo istraživanje provela je za potrebe svoje doktorske disertacije, a rezultate je objavila u: *Hrvatskoglagoljski brevijari na razmeđu rukopisne i tiskane tradicije*. Zagreb : Naklada Ljevak, 2014.

¹³⁰ Već u uvodu svoje knjige Tomić napominje da je svrha njezina istraživanja organizacije teksta u hrvatskoglagoljičkim brevijarima na razmeđu pisane i tiskane tradicije bila više metodološke prirode. U središtu njezina zanimanja bila je provjera mogućnosti primjene računalne tehnologije, točnije DocMark programa, u tekstnim istraživanjima. Manje joj je bio cilj potpuno odgovoriti na pitanje što se s tekstem u rukopisnim i tiskanim knjigama događalo na prijelazu iz jedne proizvodne tehnologije u drugu. Tomić napominje da rezultati koje je prikupila kvantitativnom analizom sredstava koji sudjeluju u organizaciji teksta u odabranim brevijarima ipak donose dio odgovora. Ističe također da bi dobivena saznanja trebalo nadopuniti još i rezultatima prikupljenim drugim metodama, prvenstveno kvalitativnim (Tomić 2014:20).

Teorijsko polazište ovoga dijela mojega istraživanja predstavlja zbroj dosadašnjih saznanja s područja povijesti knjige (Stipčević 2004), kodikologije (Žagar 2007, Tomić 2014), glagoljičke paleografije i grafetike (Hamm 1970, Žagar 2013,¹³¹ Eckhardt 1955, Bakmaz 1991 te suradnici iz Staroslavenskoga instituta koji su 2014. godine priredili najnoviju gramatiku crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije) te likovne umjetnosti, kada je u pitanju opremanje knjiga (Badurina 1984, 1995, 2000, 2004). Usporedba rezultata dobivenih tekstnom analizom *Drugoga novljanskog brevijara* s teorijskim saznanjima o ovoj problematici iz literature, koja su također poslužila kao polazište mojemu istraživanju, poslužila mi je za potvrđivanje poklapanja i otklona u navedenome odnosu.

U komparativnome dijelu istraživanja usporedila sam pisarsku praksu prepoznatu u tekstovima *Drugoga novljanskog brevijara* s pisarskim uzusima primjenjivanim u dvama kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagoljičkim liturgijskim kodeksima (rukopisnim knjigama): 1) *Mavrovu brevijaru*, 2) prvome (temporalu) i drugome (sanktoralu) svesku *Drugoga beramskog (ljubljskog) brevijara*. U odnosima elemenata pisarske prakse prepoznate u *Drugome novljanskom, Mavrovu te Drugome beramskom brevijaru* potvrdila sam poklapanja, ali i otklone. Svrha tekstne analize ovih dvaju dodatno odabranih brevijara prvenstveno je bila definiranje mjesta *Drugoga novljanskog brevijara* među ostalim kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagoljičkim brevijarima, a potom produbljivanje dosadašnjih saznanja o pisarskoj praksi u njima. Svojim rezultatima istraživanja organizacije teksta u *Mavrovu brevijaru* nadovezala sam se na dosadašnja saznanja do kojih je došla Marija Pantelić (1955).¹³² Uvažila sam i rezultate tekstne analize koju je provela Marijana Tomić (2014) na 12 stupaca sanktorala *Mavrova brevijara*. Polazište u analizi teksta *Drugoga beramskog brevijara* bili su mi rezultati dosadašnjih istraživanja koja su proveli članovi istraživačkoga tima iz

¹³¹ Tomić upozorava da se većina filologa u svojim radovima na temu glagoljičke paleografije bavila tek jednim određenim grafijskim područjem: Ivan Bakmaz i Frane Paro tiskanim glagoljičkim slovima, Thorvi Eckhardt, Josip Hamm i Petar Ilčev genezom glagoljice, a odnosom grafem – fonem Eduard Hercigonja, Stjepan Damjanović, Josip Tandarić i Milan Mihaljević. Objedinjavanje rezultata tih istraživanja nije bilo dovoljno da bi se dobila cjelovita slika o hrvatskoj glagoljici, a Mateo Žagar k tome upozorava na malen broj radova koji se bave organizacijom glagoljičkih tekstova. Taj „nepravredno zanemareni segment slavenske paleografije“ upotpunio je Žagar u svojem djelu koje Tomić naziva „prvom glagoljskom paleografijom“ (Žagar, Mateo. 2013. *Uvod u glagoljsku paleografiju*. Zagreb : Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje). U njoj upozorava na „detaljan pregled dosadašnjih glagoljskih paleografija i izuzetno detaljan pregled glagoljskoga pisma iz svih njegovih aspekata“ (Tomić 2014:67). U svojem istraživanju vodila sam se stoga i Žagarovim interpretacijama paleografskoga i grafetičkoga znanja Josipa Vajsa, Vjekoslava Štefanića i Josipa Hamma.

¹³² Marija Pantelić *Mavrov brevijar* proučavala je u privatnoj knjižnici talijanskoga kolekcionara Umberta Pezzolija u Rimu (Pantelić 1965:94) koji je bio vlasnik kodeksa do 1981. godine. Kasnije ga je prodao tadašnjoj Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu (danas Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu) u kojoj se i danas čuva (sign. R 7822) (Čunčić 2013:201).

Staroslavenskoga instituta u Zagrebu.¹³³ Osobito su mi bile od koristi napomene koje je zabilježio Milan Mihaljević (2011) tijekom transliteracije dijela teksta (f. 52cd-115cd) njegova drugoga sveska (sanktorala). Analizu elemenata vizualne organizacije teksta u *Mavrovu* i *Drugome beramskom brevijaru* nisam provela na izvorniku. U istraživanju sam se poslužila digitalnim preslikama njihovih tekstova: dvosveščanim faksimilnim izdanjem *Drugoga beramskog brevijara* (Mihaljević 2018, 2019) te digitalnim preslikama *Mavrova brevijara* i drugoga sveska (sanktorala) *Drugoga beramskog brevijara*, dostupnim na portalu *Glagoljica.hr*.¹³⁴ Uz rezultate njihove tekstne analize nisam priložila slikovne prikaze. Njima sam samo dopunila rezultate analize teksta glavnoga predmeta svojega istraživanja: *Drugoga novljanskog brevijara*.

4.1. Istraživanje vizualne organizacije teksta sanktorala

Tekstna analiza *Drugoga novljanskog brevijara*, na primjeru njegova sanktorala, predstavlja središnji metodološki pristup mojeg istraživanja. U istraživanju organizacije teksta u dvama pisanim i dvama tiskanim brevijarima Marijana Tomić primijenila je model koji sam slijedila u svojoj tekstnoj analizi.¹³⁵ U skladu s njim, analizom sam obuhvatila tri razine vizualne organizacije teksta u *Drugome novljanskom brevijaru* (usp. Tomić 2014:164):

1) kodikološki opis brevijara (podloga na kojoj je pisan, format kodeksa, označavanje svešćića, uvez i folijacija kodeksa, zapisi te pashalna tablica)

¹³³ Oba dijela *Drugoga beramskog (ljublanskog) brevijara*, koji se čuvaju u Narodnoj in univerzitetnoj knjižnici u Ljubljani (sign. Ms 163, stara sign. C 163a/2), doživjela su svoje faksimilno izdanje s transliteracijom kompletnoga teksta (Mihaljević 2018, 2019). Nakon četiri sveska koji sadrže faksimil (1. i 3. svezak), latiničku transliteraciju s popisom sadržaja, naknadnih zapisa te biblijskih i homiletičkih tekstova (2. i 4. svezak) prvoga (temporalala) i drugoga (sanktorala) sveska *Drugoga beramskog brevijara* očekuje se objava i petoga sveska. Najavljeno je da će u njemu biti objavljeni rezultati opširne studije jezika, pisma, iluminacija, liturgijskoga sastava te književne vrijednosti i genologije tekstova ovoga dvosveščanog brevijara. Time će se pobliže definirati mjesto *Drugoga beramskog brevijara* među ostalim hrvatskoglagoljičkim kodeksima te odnos njegova teksta prema tekstovima drugih brevijara. Sve to ide u prilog osvjetljavanju povijesti beramskoga glagoljaštva što je navedeno kao glavni zadatak projekta Znanstvenoga centra izvrsnosti za hrvatsko glagoljaštvo pri Staroslavenskome institutu u Zagrebu (Mihaljević 2018:5).

¹³⁴ *Mavrov brevijar*, koji je pohranjen u Zbirci rukopisa i starih knjiga u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu (sign. 7822), digitaliziran je i dostupan na portalu *Glagoljica.hr* (na: <https://www.glagoljica.hr>). Na tome mrežnom mjestu okupljene su digitalne preslike hrvatske glagoljičke baštine (knjige, rukopisi, natpisi, napjevi i drugi spomenici). Portal je izrađen u Centru za razvoj Hrvatske digitalne knjižnice Hrvatskoga zavoda za knjižničarstvo Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Rezultat je suradnje s baštinskim ustanovama u kojima su čuvani izvornici građe dostupne na portalu. Za potrebe tekstne analize drugoga sveska (sanktorala) *Drugoga beramskog brevijara* koristila sam uz njegovo tiskano (faksimilno) izdanje i njegovu virtualnu verziju dostupnu na portalu *Glagoljica.hr*.

¹³⁵ Tomić analizom nije obuhvatila sva grafetička sredstva pa sam model u svojoj analizi obogatila dodatnim elementima koje je Mateo Žagar ubrojio u osnove paleografskoga i grafetičkoga opisa kodeksa (Žagar 2007, 2013).

2) stranični postav u sanktoralu (liniranje, tekstno polje, redci i stupci te margine)

3) pismovna (linijski ustroj, morfologija slova i njihov duktus, slova drugih pisama, pisanje brojeva) odnosno grafetička sredstva korištena u organizaciji teksta sanktorala (bjeline u tekstu, veličina i boja slova, razdvojni znakovi, kraćenje riječi kontrahiranjem i suspendiranjem (s natpisivanjem), ligature te iluminacije).¹³⁶

Metodološki gledano, na prvim dvjema razinama organizacije teksta provela sam kodikološku analizu, a treću razinu sagledala sam poglavito iz paleografske, odnosno grafetičke perspektive (slika 41).

Drugi novljanski brevijar sadrži ukupno 500 sačuvanih folija, odnosno 2000 stupaca glagoljicom pisanoga teksta. Za tekstnu analizu bilo je potrebno odabrati uzorak teksta dovoljno reprezentativnoga za predstavljanje sredstava koja su korištena u organizaciji teksta kompletnoga brevijara. Odabrala sam njegov sanktoral koji sadrži oficije za odabrana nepomična svetačka slavlja tijekom crkvene godine. Tekst sanktorala zauzima gotovo četvrtinu cjelokupnoga teksta brevijara: ukupno 118 folija, odnosno 472 stupca teksta.

Zbog nemogućnosti provođenja istraživanja na izvorniku¹³⁷ provela sam digitalizaciju¹³⁸ sanktorala i kalendara *Drugoga novljanskog brevijara*.¹³⁹ Dio kodikološke obrade obavila sam na izvorniku, neposredno prije njegove digitalizacije u prostorima Župnoga ureda u Novome Vinodolskom. Daljnja istraživanja provela sam na digitaliziranome materijalu.¹⁴⁰

¹³⁶ Tomić je *DocMark* računalnim programom označila 12 stupaca sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara*. Istraživanjem je obuhvatila samo ona grafetička sredstva koja je bilo moguće istražiti statističkom analizom: 1) bjeline između riječi te njihovu uporabu između samostalnih riječi i združenica, 2) kratice, 3) ligature, 4) poravnavanje desnoga ruba tekstnoga polja, odnosno preklapanje kraja retka i kraja riječi. Istraživanje druge razine vizualne organizacije teksta, odnosno straničnoga postava, Tomić je na odabranome dvostraničju sanktorala provela alatom za precizno mjerenje ugrađenim u *DocMark* programu. Sve rezultate prikupljene označivanjem obradila je još i statističkom analizom. Građu je pregledala i bez računalnoga označavanja kako bi uočila sredstva koja ne podliježu ovim analitičkim metodama (Tomić 2014:290-292).

¹³⁷ Marija Pantelić i Anica Nazor napominju da im je odobreno da se izvornik *Drugoga novljanskog brevijara* na nekoliko mjeseci zadrži u Staroslavenskome institutu u Zagrebu radi temeljitoga izučavanja (Pantelić i Nazor 1977:6). Pantelić je imala priliku neko vrijeme izvornik *Mavrova brevijara* proučavati u privatnoj knjižnici talijanskoga kolekcionara Umberta Pezzolija u Rimu (Pantelić 1965:94).

¹³⁸ Danas se potiče baštinske institucije (knjižnice, arhive i muzeje) na digitalizaciju stare i rijetke građe. Digitalizacijom se zaštićuje izvornik od čestih promjena mikroklimatskih uvjeta i rukovanja koji mogu dovesti do nepovratnoga oštećenja osjetljive građe. Istovremeno je omogućena bolja dostupnost putem njihovih digitalnih inačica.

¹³⁹ U kalendaru brevijara zabilježene su nepomične svetkovine tijekom crkvene godine. U sanktoralu se nalaze oficije za određene nepomične svetkovine. Radi temeljite usporedbe podataka digitalizirana su oba dijela brevijara.

¹⁴⁰ Format digitalnih reprodukcija sanktorala i kalendara *Drugoga novljanskog brevijara* u slikovnoj prezentaciji rezultata mojega istraživanja varira u odnosu na izvornik. Zbog masivnosti kodeksa fotografiranje svake stranice nije bilo moguće do samoga hrpta koji je širok 15 centimetara. Na digitalnim preslikama sanktorala margine sam skratila čime sam izjednačila njihove razlike koje su u skladu sa srednjovjekovnim zakonima straničnoga postava u izvorniku bile prisutne.

U zasebnome poglavlju prikazala sam fond inicijala u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* koji spadaju u grafetička sredstva vizualne organizacije teksta s naglašenom likovnom komponentom. Prikazala sam ujedno i ostatak likovne opreme sanktorala, kao i drugih dijelova *Drugoga novljanskog brevijara* koji sadrže reprezentativne primjere iluminacija važnih za prikaz sredstva vizualne organizacije teksta. Uz fond ukrašenih inicijalnih slova, ovime prikazom obuhvatila sam minijature te ostale dekoracije čija je svrha bila uljepšavanje i isticanje pojedinih dijelova pisanoga teksta. Rezultate tekstne analize popratila sam slikovnim primjerima dobivenim iz digitalnih preslika izvornika.

Rezultate analize tekstova *Mavrova* i *Drugoga beramskog brevijara* priložila sam uglavnom u bilješkama uz tekst, bez slikovnih priloga, dok sam zaključke o odnosima elemenata koji sudjeluju u vizualnoj organizaciji njihovih tekstova prikazala u osnovnome tekstu. Za pojedine elemente vršila sam usporedbe primjera iz tekstova svih triju brevijara, dok sam gdje god usporedila tekst *Drugoga novljanskog brevijara* pojedinačno s tekstem *Mavrova* ili *Drugoga beramskog brevijara*.

U okviru tekstne analize, transliteraciju glagoljičkoga teksta sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* provela sam u skladu s načelima transliteracije koja se primjenjuju u novijim izdanjima Staroslavenskoga instituta u Zagrebu. Doprinos je to daljnjim znanstvenim istraživanjima teksta ovoga brevijara kao i njegovim usporedbama s tekstovima iz srodnih mu kasnosrednjovjekovnih hrvatskoglagoljičkih brevijara, osobito sanktorala *Drugoga beramskog brevijara*. Glagoljičku transliteraciju priložila sam na kraju rada.

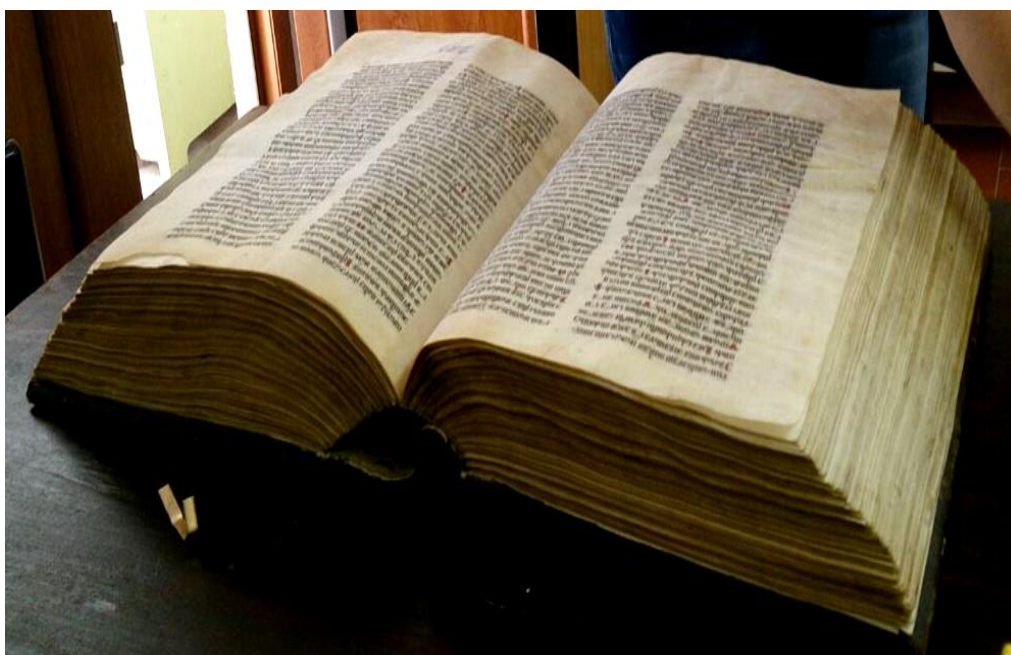
4.1.1. Kodikološki opis *Drugoga novljanskog brevijara*

Kodikologija je pomoćna povijesna znanost, dio paleografije,¹⁴¹ a proučava sve etape nastanka rukopisa. Uvid u stanje podloge na kojoj je pisan tekst *Drugoga novljanskog brevijara*, mjerenje dimenzija kodeksa te ocjenu stanja uveza obavila sam na izvorniku neposredno prije njegove digitalizacije (slika 40). Ostatak kodikološke analize provela sam na digitaliziranome materijalu. Uvažila sam neka od saznanja do kojih je došla Marijana Tomić provodeći kodikološku analizu *Drugoga novljanskog* i *Mavrova brevijara* (Tomić 2014), kao i kodikološke elemente *Mavrova brevijara* koje je opisala Marija Pantelić (1965).

¹⁴¹ Paleografija je pomoćna povijesna znanost koja proučava razvoj starih pisama. Istražuje također i oblike kraćenja riječi, dijakritičke znakove, brojeve, instrumente i materijale upotrebljavane pri pisanju te obilježja rada pojedinih skriptorija.

Tijekom 1966. godine provedena je restauracija *Drugoga novljanskog brevijara*. Iz urudžbenoga zapisnika Laboratorija za restauraciju i konzervaciju arhivalija (Arhiv JAZU) predstavljam podatke o njegovu stanju prije konzervatorskih zahvata. Kodikološkim opisom pratila sam kronološki etape nastanka kodeksa te obuhvatila redom: 1) podlogu na kojoj je tekst pisan, 2) format kodeksa, 3) označavanje sveščića, 4) uvez kodeksa, 5) folijaciju, 6) zapise, 7) pashalnu tablicu. Posljednje dvije stavke dodala sam jer sadrže podatke potrebne za postizanje glavnoga cilja kodikološke analize, odnosno utvrđivanje: 1) njegova naručitelja, 2) njegova pisara, 3) vremena i mjesta njegova nastanka.

Između tri zapisa koji bilježe godine pisanja kodeksa izdvojila sam *Zapis popa Martinca*. Razlog je tomu njegov povijesni značaj pa sam u posebnome poglavlju predstavila analizu njegove forme i sadržaja. Priložila sam i njegovu latiničku transliteraciju. Na temelju podataka iz kružne komputske tablice propitala sam vrijeme pisanja kodeksa. Iz dopisanih kurzivnih bilješki u brevijaru pokušala sam doznati do kada su se novljanski pavlini u bogoslužju koristili *Drugime novljanskim brevijarom*.

Slika 40. *Drugi novljanski brevijar* (Župni ured u Novome Vinodolskom, 2013.)

1) Podloga na kojoj je tekst pisan

U izradi kodeksa najprije je pripremana podloga na kojoj je tekst pisan. U tiskarstvu je korišten papir, a za pisanje rukopisnih kodeksa poglavito pergamena. Izrađivana je od kože

sitne stoke, najčešće ovce ili koze. Čvrsta je i trajna pa se s nje tekst mogao struganjem brisati što je omogućavalo njezino višekratno korištenje (palimpsest). Sve hrvatskoglagoljičke liturgijske knjige 14. i 15. stoljeća pisane su na pergameni (Tomić 2014:164-167), ali nema podataka o tome jesu li pisari i iluminatori u glagoljaškim skriptorijima sami proizvodili pergamensku podlogu i pisaći materijal ili su ih odnekud nabavljali.

Drugi novljanski brevijar dobro je ušćuvan glagoljički kodeks pohranjen u Župnome arhivu u Novome Vinodolskom. Njegov tekst pisan je na pergamenskim folijima dimenzija 36 x 26 cm.¹⁴² Pripremajući fototipsko izdanje Marija Pantelić i Anica Nazor opisuju tada već restaurirani kodeks ističući da je svega nekoliko pergamenskih folija „čestom upotrebom oštećeno, izlizano i potamnijelo“, osobito u kalendaru, psaltiru i komunalu (Pantelić i Nazor 1977:13).

Kartotečni urudžbeni zapisnik Laboratorija za restauraciju i konzervaciju arhivalija, koji djeluje u okviru Arhiva Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, sadrži podatke o konzervatorsko-restauratorskim radovima na kodeksu donesenome 1966. godine iz Župnoga arhiva u Novome Vinodolskom.¹⁴³ Restauratorica Vera Hršak potpisala je izvješće na 499. kartici urudžbenoga zapisnika u kojemu piše: „Listovi pergamene su [u relativno] dobrome stanju. Mjestimično naborani, a po uglovima [i sredini] oštećeni, osobito od f. 309-315. Na mnogo mjesta ima mrlja od voska [i tekst oštećen kiselinom iz tinte]. Rukopis je razvezan, listovi ravnani i čišćeni od voska, a [oštećeni] i restaurirani [svilom i pergamenom]“.¹⁴⁴ Stanje kodeksa pokazatelj je dostatne brige njezinih vlasnika, tadašnjih (novljanskih pavlina) i sadašnjih (Župni ured u Novome Vinodolskom), o kodeksu koji više nije bio u upotrebi.

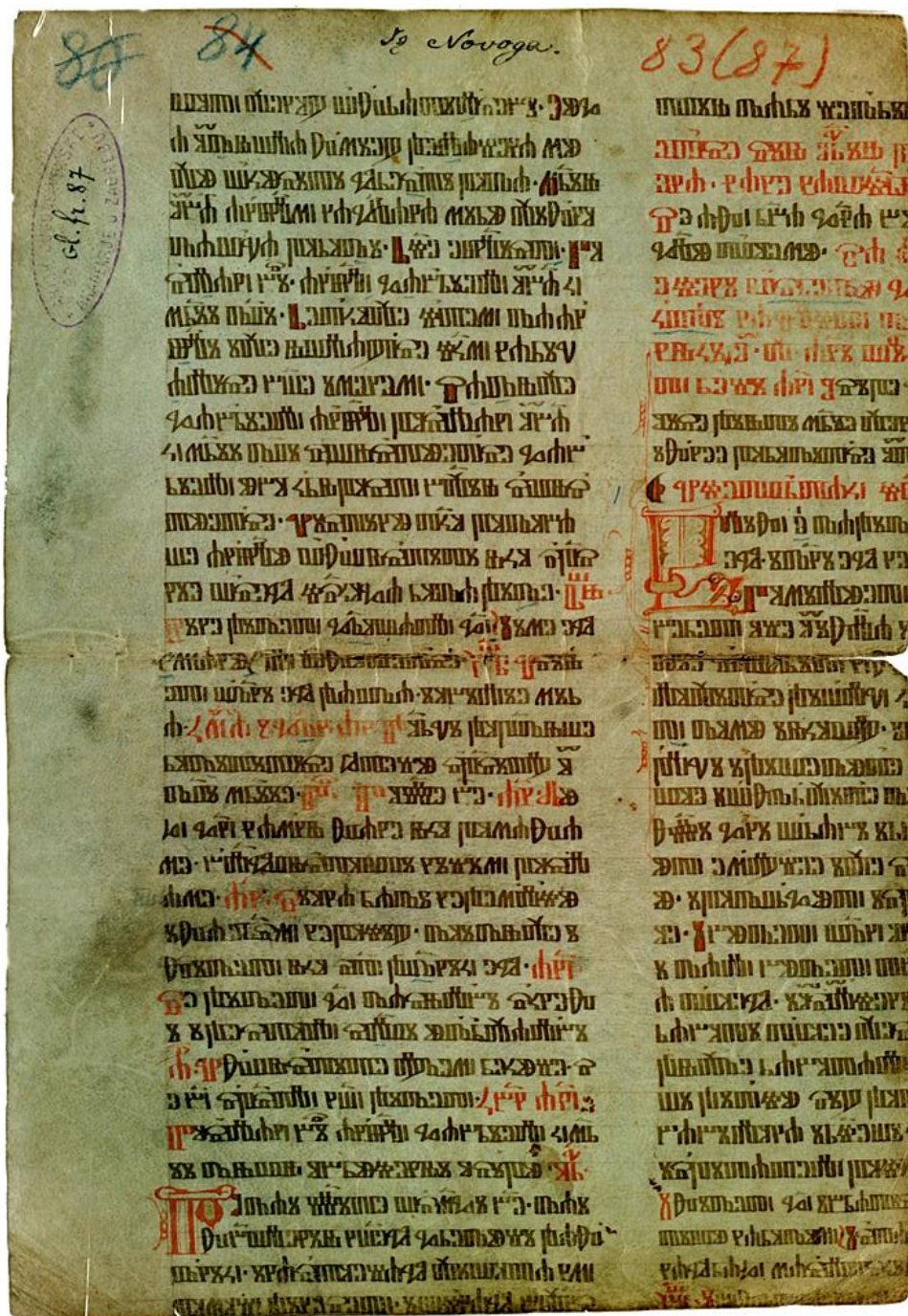
Ukupno u brevijaru manjka oko 24 pergamenska folija: po jedan između f. 190 i 191, 256 i 257, te 484 i 485, dva između f. 14 i 15, 312 i 313, tri između f. 446 i 447, pet između f. 485 i 486 te oko 10 folija na kraju brevijara. To je zaključeno na temelju usporedbe s *Moskovskim brevijarom* (oko 1442. – 1443.), s kojime se *Drugi novljanski* podudara u sadržaju, broju i duljini lekcija. Jedan od dva folija koji nedostaju između f. 14 i 15 prepoznat

¹⁴² Mateo Žagar procjenjuje da je za izradu pergamenske podloge za pisanje tako opsežna kodeksa bilo potrebno približno 125 koža odraslih ovaca (Žagar 2007:193).

¹⁴³ *Drugi novljanski brevijar* zaprimljen je 31. siječnja 1966. godine, a na uvez nakon završetka restauratorskih zahvata predan je 21. lipnja 1966. godine. U podacima o restauraciji pogrešno je upisana godina završetka pisanja *Drugoga novljanskog brevijara* pa se umjesto 1495. bilježi 1494. godina. U isto vrijeme iz Župnoga arhiva u Novome na restauraciju su doneseni i *Prvi novljanski brevijar* (462 pergamenska folija dimenzija 36,5 x 23,5 cm) iz 1459. godine, za kojega je iz bilješke pisara Jurja vidljivo da je pisan za crkvu sv. Kuzme i Damjana u Novome Vinodolskom (Štefanić 1969:139-140). Stiče i okrnjeni *Novljanski misal* (MN, 188 pergamenskih folija dimenzija 31,5 x 20,2 cm), također iz 15. stoljeća. Sva tri kodeksa i danas su pohranjena zajedno u Župnome arhivu u Novome Vinodolskom.

¹⁴⁴ Tekst koji je u uglatim zgradama dopisala je neka druga ruka.

je u glagoljičkome fragmentu koji je pohranjen u Arhivu HAZU (sign. Fragm. glag. 87, slika 41).¹⁴⁵

Slika 41. Odlomak Drugoga novljanskog brevijara (verso)¹⁴⁶

¹⁴⁵ Često su pronađeni dijelovi okrnjenih kodeksa čuvani na više lokacija. Još je složenija sudbina *Prvoga novljanskog brevijara* iz 1459. godine čiji su dijelovi čuvani na tri lokacije. Cjeloviti kodeks pohranjen je u Župnome arhivu u Novome Vinodolskom, njegov kalendar u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu, a kolofon u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Kolofon je opet rascjepkan na dva dijela (sign. Fragm. glag. 95 i 97) (Bistrović 2012:52). Uz glagoljičke rukopise koji su pohranjeni u Arhivu HAZU Vjekoslav Štefanić popisao je i detaljno opisao sve sačuvane pergamentske glagoljičke fragmente (Štefanić 1969).

Drugi folij nije pronađen pa ga Pantelić i Nazor nisu pribrojile ukupnome broju istrgnutih folija, kao ni one koji nedostaju između 487. i 488. folija.¹⁴⁷ Kako nisu pribilježile koliko folija nedostaje, ni ja ih nisam ubrojala. Uračunala sam samo zagubljeni folij između 14. i 15. folija pa prema mojemu izračunu sveukupno nedostaje 24 folija (19 u sanktoralu), u odnosu na 23 koje bilježe Pantelić i Nazor.

Pergamenski list akademijina tzv. *Odlomka Drugoga novljanskog brevijara*, dimenzija 28,3 x 19 cm, okrnjen je tako da su stupac a i c vertikalno presječeni gotovo do sredine (slika 43). Budući da mu je prednja strana više izlizana, Stipčević zaključuje da je ovako obrezan list mogao služiti jedino kao omot nekoj knjižici (Stipčević 2004:320).¹⁴⁸ Tekst *Odlomka* pisan je ustavnom glagoljicom karakterističnom za 15. stoljeće. Potpuni stupci imaju 36 redaka širine 9 cm, a slova visine 4 mm što potvrđuje podudaranje s *Drugim novljanskim brevijarom* u pismu i broju redaka na stranici. Sadržajno je riječ o tekstu oficija za srijedu i četvrtak drugoga tjedna Adventa koji zajedno s oficijima za utorak navedenoga tjedna nedostaju u *Drugome novljanskom brevijaru* (Štefanić 1969:136).

2) Format kodeksa

Kad je riječ o formatu, *Drugi novljanski brevijar* ubrojen je u sedam sačuvanih potpunih brevijara¹⁴⁹ većega folio formata,¹⁵⁰ težine nešto više od 10 kg (Grabar et al. 2002:II), s duljim biblijskim i hagiografskim čitanjima. Takvi brevijari služili su redovnicima za svečanu molitvu u koru. Velikoga formata bile su i knjige koje su svećenici ili redovnici koristili u bogoslužju: antifonari (zbirke liturgijskih napjeva: antifona, rezponzorija i himni

¹⁴⁶ U fototipsko izdanje *Drugoga novljanskog brevijara* (1977) umetnut je *Odlomak Drugoga novljanskog brevijara* između 14. i 15. lista, ali bez folijacije, da se ne bi narušila ona upisana u izvorniku (slika 52).

¹⁴⁷ Pantelić i Nazor prepoznale su i pribilježile u uvodnoj studiji i bibliografiji fototipskoga izdanja *Drugoga novljanskog brevijara* da između folija 487. i 488. nedostaje kraj prve i preostalih pet lekcija oficija na blagdan sv. Vjenceslava (28. rujna). Nedostaje i kompletan oficij sv. Mihovila (29. rujna) koji završava na početku 488. folija (Pantelić i Nazor 1977:XIX, 12-13, 30). U transliteriranome tekstu i ja sam uočila nepoklapanje u sadržaju 487. folija s onime koji se nastavlja na 488. foliju.

¹⁴⁸ U srednjemu vijeku po cijeloj Europi vrlo je raširen bio običaj korištenja istrgnutih listova iz starih pergamenskih kodeksa za popravak ili uvezivanje drugih knjiga (Stipčević 2004:317).

¹⁴⁹ Uz *Drugi novljanski brevijar* još je šest plenarnih glagoljičkih brevijara većega formata i duljih lekcija: 1) *Vatikanski brevijar Illirico 5 i 6* (I. i II. dio, Vatikanska knjižnica, 1379.), 2) *Moskovski brevijar* (Ruska nacionalna knjižnica, Moskva, oko 1442. – 1443.), 3) dvosveščani (temporal i sanktoral) *Drugi beramski (ljubljski) brevijar Ms 163* (stara sign. C 163a/2, Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana, 15. stoljeće), 4) *Prvi Novljanski brevijar* (Župni ured, Novi Vinodolski, 1459.), 5) *Vatikanski brevijar Illirico 10* (Vatikanska knjižnica, 1485.), i 6) *Dabarski IIIc 21* (Arhiv HAZU, Zagreb, 1486.) (Pantelić i Nazor 1977:12).

¹⁵⁰ Ovisno o željenome formatu arci pregamene presavijani su jednom ili više puta pa su prema tome i dobili nazive: in-folio (jednom presavijen arak), in-quadro (4°, četvrtina, dvaput presavijen arak) te in-octavo (8°, osmina, triput presavijeni arak) (Tomić 2014:172).

oficija) i graduali (misni antifonari) koji su služili za koralno pjevanje te misali koje su svećenici tijekom bogoslužja čitali stojeći na udaljenosti koja im ne bi omogućila čitanje malih slova u knjigama manjega formata (Stipčević 2004:148). Stavljali su ih na posebne stalke oko kojih su se okupljali da bi istovremeno čitali note i liturgijski tekst (slika 42).

Slika 42. Redovnici u zajedničkoj molitvi¹⁵¹

Mavrov brevijar također je potpuni brevijar. Za razliku od *Drugoga novljanskog brevijara* velikoga formata koji se koristio za svečanu molitvu u koru, *Mavrov brevijar*, pisan na ukupno 117 pergamentskih folija dimenzija 16 x 11,7 cm, ubraja se u četiri sačuvana potpuna brevijara maloga formata (Pantelić 1965:95).¹⁵² Iz njegova incipita vidljivo je da je bio namijenjen vrbničkome popu Mavru za privatnu molitvu. Dvosveščani *Drugi beramski brevijar* pripada brevijarima manjega folio formata. Njegov prvi svezak sadrži temporal (*Proprium de tempore*) čiji se tekst proteže na 264 pergamentska folija dimenzija 30 x 21 cm, organizirana u 27 sveščića. Njegov drugi svezak sadrži sanktoral (*Proprium sanctorum*) čiji se tekst proteže na 176 pergamentskih folija dimenzija 30 x 21 cm, organiziranih u 17 sveščića.¹⁵³ Kurzivne bilješke na marginama obaju svezaka *Drugoga beramskog brevijara*

¹⁵¹ Minijatura iz kantuala (Lombardija, Italija, druga pol. 15. stoljeća) koji se čuva u British Library (sign. MS Additional 39636, ff. 10) (na: <http://www.bl.uk/catalogues/illuminatedmanuscripts/record.asp?MSID=19002>).

¹⁵² Uz *Mavrov brevijar* sačuvana su još samo tri potpuna glagoljička brevijara maloga formata: 1) *Brevijar Metropolitanske knjižnice MR 161* (Metropolitanska knjižnica, Zagreb, 1442.), 2) *Rimski brevijar D215* (Vatikanska knjižnica, 15. st.), 3) *Vatikanski brevijar Vat. Slav. 19* (Vatikanska knjižnica, 1465.) (Pantelić 1965:95).

¹⁵³ U predgovoru drugoga sveska faksimilnoga izdanja temporala *Drugoga beramskog brevijara*, koji donosi latiničku transliteraciju njegova teksta, navodi se da podaci o dimenzijama pergamentskih folija u literaturi nisu ujednačeni. Prema Vajsu (1910: XVI, XXI) dimenzije su listova prvoga dijela (temporal) ovoga brevijara 30 x 20,5 cm, a drugoga (sanktorala) 30 x 21 cm. Milčetić pak bilježi (1911:65, 69) da je veličina listova prvoga dijela 30 x 21 cm, a drugoga 29,8 x 21,3 cm (Mihaljević 2018:5).

svjedoče o tome da su kodeks kroz duži niz godina koristili beramski svećenici (Mihaljević 2018:9-11, 2019:9-10). S obzirom na veći format, tek koji centimetar manji od *Drugoga novljanskog brevijara*, i ovaj brevijar koristio se vjerojatno za skupnu molitvu tijekom koje je više osoba recitiralo i pjevalo zadane oficije iz iste knjige.

S vremenom su stariji primjerci brevijara većega formata bili „pregaženi“ reformama u liturgiji i promjenama u sadržaju knjiga koje su se koristile u bogoslužju. *Drugi novljanski brevijar* pisan je u vrijeme kada su tiskana već dva glagoljička brevijara: prvotisak *Brevijara* (1491.) i *Baromićev brevijar* (1493.). Tiskan je nakon toga još *Brozićev brevijar* (1561.). Nakon objave „propagandina“ *Levakovićeva brevijara* (1648.) zabranjena je uporaba brevijara „starih“ redakcija.¹⁵⁴ Stanje očuvanosti *Drugoga novljanskog brevijara* prije restauracije svjedoči o tome da su se pavlini potrudili sačuvati od daljnjega propadanja dotrajale primjerke svojih liturgijskih knjiga pohranjujući ih najvjerojatnije u posebne ormare ili škrinje.¹⁵⁵ Ostaje otvoreno pitanje trenutka kada su novljanski redovnici na zajedničku molitvu časova u koru počeli nositi pojedinačne tiskane primjerke brevijara, manjega formata i za privatnu upotrebu. Nije poznato niti kojim su se sve tiskanim izdanjima u molitvi koristili.¹⁵⁶

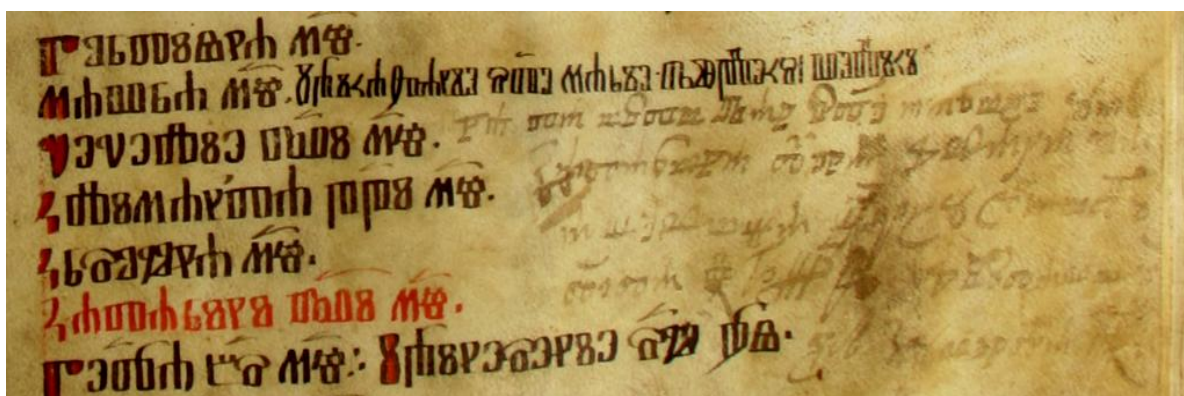
Najmlađi datum evidentiran u *Drugome novljanskom brevijaru* 1639. je godina i dijelom je bilješke koja se nalazi u kalendaru uz blagdan sv. Mavra (21. studenoga): **Na ta isti dan s(ve)te marije umri katarina žena ivana maševića · bog je pomilu(i) leta ·č·h·j·z·**

¹⁵⁴ Franjevac Rafael Levaković (1597. – 1649.), vjerski i povijesni glagoljaški pisac, od 1623. godine djeluje u Rimu u službi Kongregacije za širenje vjere (*Congregatio de propaganda fide*) kao redaktor crkvenoslavenskih liturgijskih knjiga. Tzv. „propagandini“ ili „novi“ glagoljički misali i brevijari bili su usklađeni s latinskim predlošcima, odnosno Rimskim misalom i brevijarom obnovljenim u skladu s odlukama Tridentskoga koncila (1545. – 1563.). To znači da su poslije ovoga sabora „stare“ liturgijske knjige (prvotisak *Misala* (1483.), prvotisak *Brevijara* (1491.), *Baromićev brevijar* (1493.), *Senjski misal* (1494.), izdanja *Misala* iz 1528. i 1531. godine, te *Brozićev Brevijar* (1561.)) postale neupotrebljive, čak i zabranjene. Senjsko-modruški biskup Sebastijan Glavinić u pismu kardinalu Leopoldu Koloniću od 18. kolovoza 1696. godine navodi da su njegovi svećenici koje je poslao na župe u Liku opremljeni i „drugim ilirskim duhovnim knjigama“. Anica Nazor smatra da su to bila redom „propagandina“ glagoljička izdanja tiskana do kraja 17. stoljeća: *Misal* (Rim, 1631.), *Levakovićev brevijar* (Rim, 1648.), *Paštrićev Brevijar* (Rim, 1688.), *Naukь krstjanski kratakь* (Rim, 1628.) Roberta Bellarmina, zatim abecedariji, odnosno početnice (1629. i 1693.) te Budinićev *Ispravnik* (1635.). Tu ubraja i latinicom tiskan *Ritual* Bartola Kašića (1640.) koji se podjednako koristio i u glagoljaškim i latinaškim crkvama. Biskup Glavinić navodi u svojim zapisnicima s vizitacija iz 1691. i 1692. godine da je ispitao imaju li kanonici u Otočcu, Senju i Bribiru „novi brevijar“ za koji Mile Bogović podrazumijeva da se radi o glagoljičkome *Paštrićevu brevijaru*. Bilježi da je u Senju od svakoga dobio potvrđan odgovor da se u Otočcu župnik koristi „novim“, a kapelan latinskim brevijarom dok stanjem brevijara u Bribiru nije bio posve zadovoljan. Zato određuje „da vsi redovnici naši bribirski po vsaki put, svi do jednoga imaju brevijare nove od njihova jezika kupiti, za neka jednim glasom i jednim načinom bude slavjen i hvaljen Bog i njegovi sveci“ (Nazor 1991:12-14).

¹⁵⁵ Njegova očuvanost pokazatelj je brige i vlasnika u čije ruke je dospio po ukinuću novljanskoga samostana 1786. godine dok nije zbrinut konačno u Župnome arhivu u Novome Vinodolskom.

¹⁵⁶ Ni podaci na koje je naišao Mladen Bošnjak u *Zapisniku o ukinuću samostana u Novome* (1786.) ne govore o tome koja su izdanja brevijara pronađena u redovničkim sobama pri popisivanju samostanske imovine.

(=1639) i ostavi [...] od kuventa¹⁵⁷ (slika 43) (Pantelić i Nazor 1977:33). Ovaj podatak ne može sa sigurnošću potvrditi do kada su točno novljanski pavlini *Drugi novljanski brevijar* upotrebljavali u svakodnevnome bogoslužju. Malo je vjerojatno da je jedan rukopisni brevijar iz 1495. godine bio u upotrebi u bogoslužju do 1639. godine jer su u to vrijeme već bile zabranjene i „starije redakcije“ tiskanih izdanja brevijara i misala koje su bile zamijenjene „propagandinim“ ili „novim“ izdanjima obnovljenim u skladu s odlukama Tridentskoga koncila. Vjerojatnije je ipak da je *Drugi novljanski brevijar* bio spremljen negdje pri ruci redovnicima koji su nastavili koristiti njegov kalendar, bilježeći u njemu arhivske podatke. Takav je slučaj i s podatkom o smrti Katarine Mašević kao i sa sadržajem drugih mladih kurzivnih bilješki dopisanih na marginama brevijara.

Slika 43. Kurzivna bilješka iz kalendara s dopisanom 1639. godinom (f. 273r)

3) Označavanje sveščića

Rukopisni kodeks oblikovao se na način da su arci pergamene, ovisno o formatu kodeksa, presavijani određen broj puta te povezivani u sveščiće. Najčešće su se sveščići sastojali od osam folija, odnosno 16 stranica (lat. *quaternio*) ili 10 folija, odnosno 20 stranica (lat. *quinio*). Sveščić od osam folija sadržavao je najčešće četiri bifolija, ali ponekad i tri bifolija uz dva pojedinačna lista koji nisu dolazili nikad na početku ili u sredini sveščića da ne bi ispadali.¹⁵⁸ Pisari su odlučivali i u kakvome će međusobnome odnosu biti stranice brevijara

¹⁵⁷ U kalendaru *Drugoga novljanskog brevijara* uz blagdan sv. Mavra (21. studenoga) dopisala je crnom tintom najprije neka ruka ustavnom glagoljicom dodatak blagdanu: **I prikazanie s(ve)te marie · dupleksъ veliki**. Ispod toga teksta mlađa je ruka kurzivnom glagoljicom (mjesto na kojemu je tinta izbljijedila) dopisala bilješku o smrti Katarine Mašević.

¹⁵⁸ Na taj način su u skriptorijima nastojali iskoristiti i manje komade pergamene koji su ostajali kod rezanja (Tomić 2014:173).

pa su ih najčešće raspoređivali na način da je dlakava (tamnija sa sitnim točkicama od korijena dlake) strana pergamene bila uz dlakavu, a mesnata (svjetlija i glatka) uz mesnatu, slijedeći tako tzv. Gregorijev zakon kao jedno od srednjovjekovnih zapadnoeuropskih načela oblikovanja kodeksa (Tomić 2014:170-176). Već je i Marijana Tomić uočila tijekom kodikološke obrade *Drugoga novljanskog* i *Mavrova brevijara* da su njihovi pisari poštovali Gregorijev zakon (Tomić 2014:224-225).

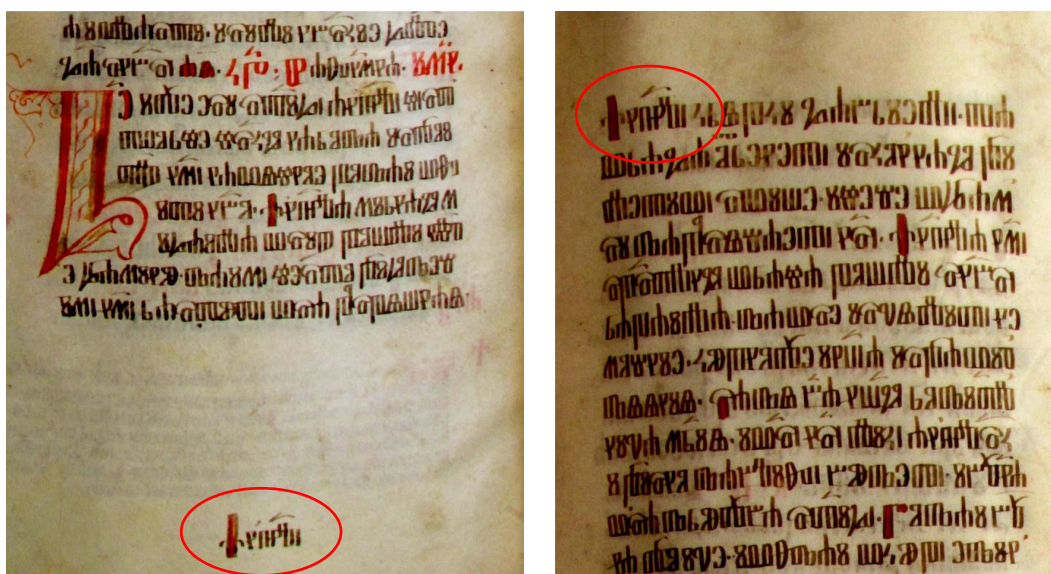
Drugi novljanski brevijar sastoji se od 52 svešćića, uglavnom od po 10 folija,¹⁵⁹ izuzev svešćića 35 koji ima 12 folija, svešćića 20, 26, 29 i 50 koji broje devet folija, svešćića 28 (kalendar), 32 i 41 s osam folija, svešćića 46 sa sedam folija, svešćića 39 (dodatni oficiji) sa šest folija te svešćića 51 s pet folija. Između sedmog i osmog svešćića umetnut je dvolist sa čitanjima iz *Knjige postanka (Geneza)* (Pantelić i Nazor 1977:12). Listajući brevijar uočila sam da između pojedinih folija (f. 392 i 393 te f. 395 i 396) unutar svešćića strše samo rubovi pojedinačnih folija, poput ostataka istrgnutih listova, što potvrđuje da se svešćići nisu sastojali samo od bifolija. Takvu praksu prepoznala sam i u *Drugome beramskom brevijaru*, u kojemu se puno više svešćića sastoji i od pojedinačnih folija (između f. 2 i 3, 7 i 8, 10 i 11, 15 i 16, 16 i 17, 22 i 23, 25 i 26). Za razliku od ova dva brevijara, za pisanje teksta u *Mavrovu brevijaru* birani su isključivo bifoliji.

Marijana Tomić primijetila je da su se pisari rukopisnih *Drugoga novljanskog* i *Mavrova brevijara*, kao i tiskari *Baromićeva* i *Brozićeva brevijara*, držali pravila da svako veće poglavlje brevijara započne novim svešćićem. Iz toga razloga gdje god su svešćići završavali praznim stranicama koje su pisari ponekad korisno popunjavali (Tomić 2014:211). Pop Martinac *Zapisom popa Martinca* dopunio je stupce završnoga folija temporalala (f. 267a-d), a trećim zapisom iz 1495. godine (f. 381b/29-37) posljednji folij komunalala. Vođen mišlju da iskoristi praznu stranicu na kraju svešćića i pop Mavar posljednji folij sanktorala svojega brevijara popunjava pashalnom tablicom koju proziva „Tisućnicom“ (f. 315v).

¹⁵⁹ Marijana Tomić pogrešno navodi da se u *Mavrovu brevijaru* svešćići sastoje od 8 folija (Tomić 2014:211). Blaž Baromić organizira tekst svojega kodeksa, kao i pop Martinac u *Drugome novljanskom brevijaru*, u svešćiće većinom od po 10 folija. Broj folija u pojedinim svešćićima ipak nije moguće sa sigurnošću ustanoviti zbog izostanka kustoda koje su obrezivanjem odstranjene. Iznimno manji broj folija sadrže oni svešćići u kojima je Baromić morao završiti veće poglavlje radi započinjanja novoga poglavlja u novome svešćiću. Tako se u *Mavrovu brevijaru* svešćić u kojemu završava temporal sastoji od osam folija (f. 371r-379v), a onaj u kojemu završava sanktoral šest folija (f. 309r-315v). Svešćići u oba sveska *Drugoga beramskog brevijara* sastoje se uglavnom od 10 folija. Prateći kustode na listovima ovih kodeksa ustanovila sam da u prvome svesku ima svešćića koji broje i po šest, osam i devet folija. U drugome svesku pojedini svešćići broje četiri, osam i 12 folija, a pri početku kodeksa umetnut je i jedan dvolist. Budući da u ovome brevijaru nema poglavlja koja bi trebalo započeti u novome svešćiću, a pritom prethodni svešćić zaokružiti s manjim brojem folija, nisam uspjela razaznati razlog zbog kojega broj folija u svešćićima ovoga brevijara varira.

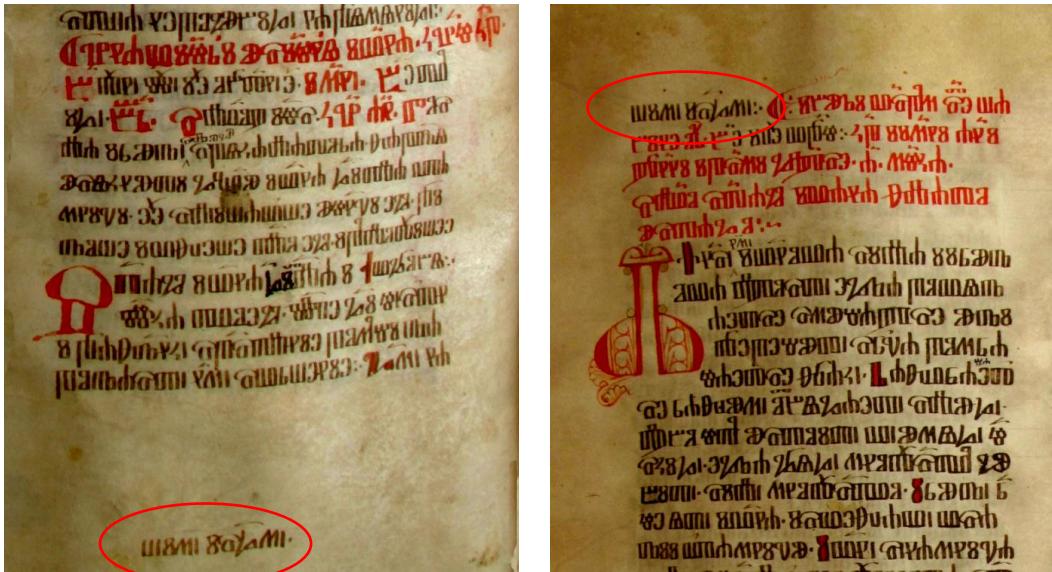
Nakon što je ispisivanje i ukrašavanje teksta bilo završeno, pergamenski svešćići spajani su u knjižni blok koji se potom uvezivao u kodeks (Tomić 2014:170-171). Postojala je stoga opasnost da se gotovi svešćići spoje pogrešnim redoslijedom. Za označavanje njihova poretka knjigoveži, već od 8. stoljeća u zapadnoeuropsku pisarsku praksu ulazi označavanje prethodnoga svešćića tzv. kustodama, odnosno riječima kojima je započinjao idući svešćić. Takve oznake postaju uobičajene u 13. stoljeću, a bilježene su na gornjim ili donjim marginama zadnjih stranica svešćića, ponekad i u lijepo ukrašenim okvirima (Tomić 2014: 170-171, 194-195).

Na granicama svešćića *Drugoga novljanskog brevijara* upotrebljavaju se kustode koje su bilježene ispod posljednjega d stupca u svešćiću. Sastoje se od cijele prve riječi idućega svešćića, a ponekad i druge, neovisno o tome kolika je bila njihova dužina. Ukoliko je novi svešćić započinjao završnim dijelom razlomljene riječi iz prethodnoga svešćića pisan je u kustodi njezin završni dio zajedno s prvom slijedećom punom riječi novoga svešćića: e//**go iscĕleni** (f. 180cd), up(ь)v(a)//**nie moe** (f. 323cd), na//šim is(u)h(rьsto)mь (f. 476cd) (slika 44).

Slika 44. Primjer kustode s bilježenjem samo prve riječi s početka slijedećega svešćića, f. 419d (lijevo) i 420a (desno)

Ima slučajeva gdje je bilježeno i nekoliko prvih riječi slijedećeg svešćića: **Br(a)tiĕ h(va)le i se** (f. 345cd). Način pisanja kustoda u potpunosti se podudara s načinom pisanja početne riječi idućega svešćića (slika 45).

Slika 45. Primjer kustode s bilježenjem dviju riječi slijedećega sveščića, f. 476d (lijevo) i f. 477a (desno)

Kustode uglavnom nisu posebno ukrašavane, osim na nekoliko mjesta (f. 100v, 110v, 295v, 391v) gdje se riječi nalaze u ukrasnim okvirima (slika 46, desno).¹⁶⁰ Inicijale su pisari u kustodu prenosili također u ukrašenome obliku (f. 10v) (slika 46, lijevo).¹⁶¹ Matinčeva (A) ruka, koja je najvećim dijelom pisala sanktoral, kustode nije ukrašavala.

Slika 46. Ukrašena kustoda (ruka B, f. 10v, desno) i primjer s prenešenim inicijalom (ruka C, f. 100v, lijevo) (Pantelić i Nazor 1977)

Pisar *Mavrova brevijara* koristi također jednostavne kustode koje bilježi ispod posljednjega *d* stupca u sveščiću, ali često i ispod međustupčanoga razmaka. Ponegdje su

¹⁶⁰ Tomić griješi kada navodi da kustode u *Drugome novljanskom brevijaru*, za razliku od onih u *Mavrovu brevijaru*, nisu ukrašavane (Tomić 2014:202). Dapače, ukrašavali su ih Martinčevi pisari-pomagači u dijelovima teksta koje su prepisivali. K tome, kustode u *Mavrovu brevijaru* samo su gdje god bile ukrašene i to vrlo oskudno.

¹⁶¹ Tomić pogrešno navodi i da se inicijali u *Drugome novljanskom brevijaru* u kustode ne prenose u ukrašenome obliku (usp. Tomić 2014:202).

kustode bile bilježene toliko udaljeno od donjega ruba stupaca s tekstem da su ili djelomično bile zahvaćene obrezivanjem ili su zbog obrezivanja u potpunosti odstranjene. Većinom su sadržavale samo tekst, bez ukrasa, a samo gdje je zapisane riječi pisar optočio točkicama.

Dok pop Martinac i Blaž Baromić nisu pridavali važnost ukrašavanju kustoda, pisari *Drugoga beramskog brevijara* kustode su redovito, više ili manje vješto likovno naglašavali.¹⁶²

4) Uvez kodeksa

U ranome srednjem vijeku, kada se knjiga gotovo isključivo oblikovala u crkvenim skriptorijima, uvezivanje knjiga obavljalo se na istome mjestu gdje je knjiga bila prepisivana i iluminirana. Tek u 14. i 15. stoljeću uvezivanje postaje zasebnom djelatnošću koju su obavljali profesionalni knjigoveže izvan crkve (Stipčević 2004:134-136).¹⁶³ Nigdje nije

¹⁶² U prvome svesku (temporalu) *Drugoga beramskog brevijara* kustode su ukrašavane motivima kojima su pisari ukrašavali i inicijalna slova u tekstu. Ruke koje su pisale prvih 30 folija prvoga sveska (prema Žagaru prvih 20 folija prva i 10 preostalih druga ruka (Vranić 2020:265)) kustode su ponegdje ukrašavale i nevješto ucrtanim dvobojnim (crveno-crnim) okvirima. Dekorativno lišće kojima su ukrašavane tvori oblik nalik antropomorfnome motivu ruke koja je zbog ispružena kažiprsta služila kao svojevrsna vizualna uputa na tekst koji je slijedio u slijedećemu sveščiću (f. 20 cd). Kustoda je gdje sadržavala samo dio prve riječi novoga sveščića (povêda f. 20cd – povêdaût' se f. 21a), a negdje dvije prve riječi (ogan' ni 59cd). Gdje je riječ u kustodi bila raspisana uz crtež s motivom ribe (f. 10cd) koji je kao i antropomorfn prikaz ruke bio u funkciji upućivača na napisanu riječ. Od 40. folija manje vješta ruka upisuje jednobojne kustode uz koje u funkciji upućivača prevladavaju motivi dviju riba između kojih je napisana riječ (f. 49cd, 69cd). Ruke koje su pisale tekst u drugome svesku (sanktoralu) *Drugoga beramskog brevijara* manje su ukrašavale kustode. Poneke su riječi ipak bile uokvirene dekorativnim lišćem (f. 65cd), točkicama (f. 155cd, 165cd) i spiralama (f. 127cd). Na jednome mjestu (f. 6cd) uz lijevu stranu kustode proteže se ukrašen zmijoliki ukras, a ispod riječi nalazi se mala dekorirana ruka (lat. *manicula*) koja je u latinskim rukopisima dopisivana uz tekst koji je trebalo posebno označiti i naglasiti. Inicijali, za razliku od prakse vidljive u *Drugome novljanskom brevijaru*, nisu prenošeni u kustodu u ukrašenome obliku (f. 107cd). Na jednome mjestu pisar je kustodu naglasio znakom kojime su se inače pisari koristili kada su odvajali tekst iz prethodnoga retka koji zbog inicijala nije mogao biti završen odmah na početku slijedećega retka (f. 87cd).

¹⁶³ Prvi poznati profesionalni knjigoveža bio je pop glagoljaš Grgur Kraljić iz Senja. Podatke o obavljenome poslu bilježio je u knjige koje je uvezivao. Na temelju njegovih zapisa Branko Fučić zaključuje da je između 1497. i 1502. godine putovao po Istri uvezujući, prevezujući ili popravljajući oštećene knjige u župama Roč, Beram, Nugla i Draguč. Stanovao je godine 1501. u Bermu, a 1502. u Draguču. Sigurno je da je pop Kraljić ponovno uvezao pet kodeksa. Od njih je tri potpisao: 1) *Ročki misal*, oko 1420. godine (*Cod. slav. 4*, Austrijska nacionalna knjižnica u Beču) kojega je za crkvu u Roču pisao Bartol Krbavac, 2) *Misal kneza Novaka* iz 1368. godine (*Cod. slav. 8*, Austrijska nacionalna knjižnica), kojega je negdje u Lici pisao i iluminirao knez Novak Disislavić iz plemena Mogorovića, a 1405. godine prodao njegov sin Petar crkvi sv. Jelene i sv. Petra u Nugli, 3) *Drugi beramski (ljublanski) brevijar* (Narodna in univerzitetna knjižnica u Ljubljani, sign. Ms 163, stara sign. C 163a/2). Dva kodeksa pripisuju mu se prema načinu kako su uvezani: 1) *Brevijar Vida Omišljanina* iz 1396. godine (*Cod. slav. 3*, Austrijska nacionalna knjižnica u Beču) koji je Vid iz Omišlja pisao za crkvu u Roču, 2) *Humski brevijar* (15. stoljeće) pisara Bartola Krbavca (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, sign. R 4067). Nisu sačuvani izvorni uvezi *Drugoga beramskog brevijara* i *Misala kneza Novaka* koji su restaurirani i ponovno uvezani modernijim uvezom. Bečki knjigoveža sa staroga uveza *Misala kneza Novaka* skinuo je papir s Kraljićevim glagoljičkim zapisom koji je također pohranjen u Austrijskoj nacionalnoj knjižnici u Beču (Stipčević 2004:140-141, Fučić 1973:55-70).

zabilježeno jesu li pisari za uvez knjiga koje su prepisivali u grobničkom skriptoriju morali angažirati profesionalne knjigoveže ili su knjige uvezivane na istoj lokaciji na kojoj su i pisane.

O restauraciji uveza *Drugoga novljanskog brevijara*, u urudžbenome zapisniku Laboratorija za restauraciju i konzervaciju arhivalija JAZU, Vera Hršak bilježi: „Uvez rukopisa oštećen je u hrptu, koža i daske dobro su sačuvani. Potrebno je restauriranje uveza. Tom prilikom treba skinuti list pergamene zalijepljen na zadnju korice [i isti izostaviti]“. O restauriranome kodeksu Pantelić i Nazor pišu da je uvezan u drvene korice obložene smeđom, originalnom kožom na kojoj su otisnuta tri uzorka. Sredinu korica ukrašava Kristov monogram, a dva uzorka ornamentiraju okvir na koricama. Na prednjim koricama vidljivi su i ostaci dviju kopči (slika 47).

47. Korice *Drugoga novljanskog brevijara* nakon restauracije
(Župni ured u Novome Vinodolskom, 2013.)

Unutrašnju stranu prednje i zadnje daske uveza knjigoveže su prekrivali pergamentskim listom. Koristili su ponekad na oba kraja kodeksa dvolist čiji su jedan list lijepili na dasku ostavljajući drugi slobodnim u funkciji zaštitnoga lista između uveza i lista na kojemu je započinjao tekst. Ponekad su u tu svrhu koristili novi pergamentski list ili dvolist.

Češće su ipak upotrebljavali već rabljene listove: one koje su pisari odbacili ili one koji su izrezani iz starijih kodeksa koji više nisu bili u funkciji (Clemens i Graham 2007:51). Restauratori su *Drugi novljanski brevijar* nanovo uvezali te mu dodali novi kožnati hrbat (slika 48). Dodali su još i dva pergamentska folija uz prednje i dva uz stražnje korice, upravo na način da su jedan od njih prilijepili na poledinu korica (Pantelić i Nazor 1977:13).

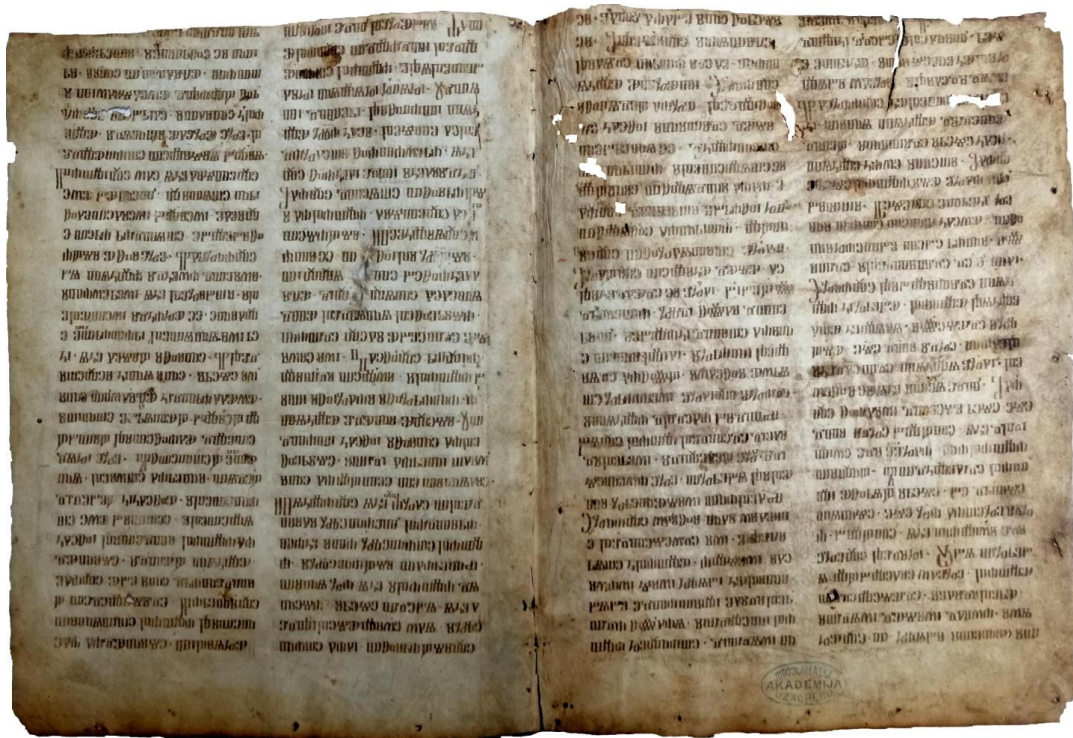

Slika 48. Hrbat *Drugoga novljanskog brevijara* nakon restauracije (Župni ured u Novome Vinodolskom, 2013.)

U Arhivu HAZU pohranjen je odeblji pergamentski dvolist, dimenzija 35 x 26 cm, s odlomkom apokrifne legende o sv. Tekli (sign. Fragm. glag. 4) (Nazor 1995:43). Tekst pisan u dvama stupcima ranim hrvatskoglagoljičkim ustavom te crkvenoslavenskim jezikom hrvatske redakcije, paleografskom analizom smjestio je Vjekoslav Štefanić u 13. stoljeće.¹⁶⁴ Pergamentski dvolist izvorno je bio veći. Okrnjen je tako da su oba lista s gornje strane presječena do preko prvoga reda teksta (slika 49). Naleđe drugoga lista nečitko je jer je bilo premazano ljepilom koje ga je držalo uz korice najvjerojatnije *Drugoga novljanskog*

¹⁶⁴ Počeci apokrifne književnosti u Hrvatskoj sežu u 13. stoljeće. Među malobrojnim fragmentima, uglavnom liturgijskoga sadržaja, nalaze se i dva fragmenta opširnih apokrifnih spisa: *Djela Pavla i Tekle* i *Djela Ivanova* (Grabar 1970:17). Prema paleografskim kriterijima, glagoljički fragment legende o sv. Tekli pripada najstarijim sponenicima „tipičnoga glagoljskog ustava“ (Grabar 1972:6).

brevijara. Na dnu prvoga lista nalazi se Kukuljevićev zapis koji na to i upućuje: „Biaše priljepljeno na koricah novljanskog rukopisnog Breviara od god. 1492.“ (Štefanić 1969:43-44). Budući da jedan od kolofona u *Drugome novljanskom brevijaru* bilježi navedenu 1492. godinu, pretpostavlja se da je zastarjeli pergamenski dvolist iz 13. stoljeća poslužio za potrebe opremanja ovoga brevijara. Poslužio je vjerojatno kao jedan od listova za pojačanje korica. Na sličan način prenamijenjen je najvjerojatnije i *Odlomak Drugoga novljanskog brevijara* koji je iskorišten za omatanje neke mlađe knjige.

Slika 49. Unutarnja strana dvolista s fragmentom legende o sv. Tekli (Arhiv HAZU)

Mavrov brevijar također predstavlja primjerak kasnosrednjovjekovnoga kodeksa koji je dobro ušćuvan. Osnova njegova uveza ne sastoji se od drvene daščice, kakav je slučaj s *Drugime novljanskim brevijarom*, već od ljepenke koja je presvučena smeđom kožom sa po dva lista papira na početku i na kraju kodeksa.¹⁶⁵ Takav mekši i lakši uvez pristajao je namjeni *Mavrova brevijara* kao kodeksa manjega formata, lako prenosiva te predviđena za osobnu upotrebu. Vidljivi su ostaci kopči na njegovim koricama ukrašenim u slijepome (reljefnome) tisku: Kristovim monogramom u sredini kojega okružuje ornamentirani okvir.

¹⁶⁵ Marija Pantelić opisujući kodeks bilježi da su ispred i iza teksta dodani po jedan list papira (Pantelić 1965:94). Nije potpuno jasno radi li se o propustu u kodikološkome opisu ili je kodeks u međuvremenu preuvezan prilikom eventualne restauracije kada su mu dodani još jedan prednji i jedan zadnji list.

Izvorni uvez *Drugoga beramskog brevijara* nije sačuvan. Na kraju njegova drugoga sveska (sanktorala, f.173v), pop Grgur Kraljić, priznati knjigoveža kasnoga srednjeg vijeka, bilježi kurzivnom glagoljicom da je 1498. godine dovršio preuvezivanje dotrajalog prvotnog uveza: ·č·o·p·z· (=1498.) kada ê pop grgur iz' se//na prêdevkom' kraliç prevezah' // sie knigi prêkazani go(spo)d(in)a pre iva//na predivkom žustoliça miseca // maê dan' ·ï·a· (=11) // g(ospod)ь b(og)ь pomози mani i v'sem dobrot'vo//rcem' moim' · amen'.¹⁶⁶ Nije sačuvan niti Kraljićev uvez jer je kodeks, dospjevši u zbirku baruna Žige Zoisa, slovenskoga prosvjetitelja i mecene, restauriran i ponovno uvezan u dva odvojena sveska (Fučić 1973:59).

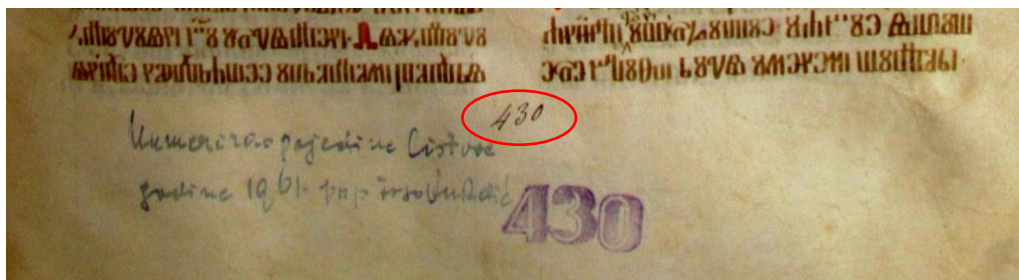
5) Folijacija

U zapadnoeuropskoj pisarskoj praksi, već su od 3. stoljeća u svrhu folijacije u tekstu bilježeni brojevi, a rjeđe i slova, i to na recto stranici. Od 13. stoljeća uvodi se praksa paginiranja svake stranice u sveščiću. Obrojčavanje je ponekad bilježeno tek puno vremena nakon same izrade kodeksa (Tomić 2014:197-198).

Drugi novljanski brevijar nema svoju izvornu folijaciju. Tek su naknadno foliji duž cijeloga kodeksa označeni arapskim brojkama, neposredno ispod međustupčanoga razmaka. Obrojčavanje je uneseno paralelno, jedno ispod drugoga i to na dva načina: 1) crnom tintom i brojevima otprilike velikim kao glagoljička slova u liturgijskome tekstu, 2) štambiljanjem brojeva triput većih od onih rukom zabilježenih (slika 50). Uz pretpostavku da je rukopisna folijacija dopisana prije, nije poznat razlog zbog kojega je provedena i dodatna folijacija štambiljanjem. Istim rukopisom, identičnom tintom i istim štambiljem, provedene su obje naknadne folijacije i na *Prvome novljanskom brevijaru*. Ovaj kodeks pohranjen je također u Župnome arhivu u Novome Vinodolskom i zajedno je s *Drugim novljanskim* donesen na restauraciju u tadašnji Arhiv Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Djelatnici Laboratorija za restauraciju i konzervaciju arhivalija današnjega Arhiva Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti potvrdili su da invazivan postupak štambiljanja građe nije svojstven njihovoj instituciji. Pretpostavljam, dakle, da je folijaciju štambiljanjem proveo netko u Novome Vinodolskom. U sanktoralu na tri mjesta (f. 410ab, 430ab (slika 50) i

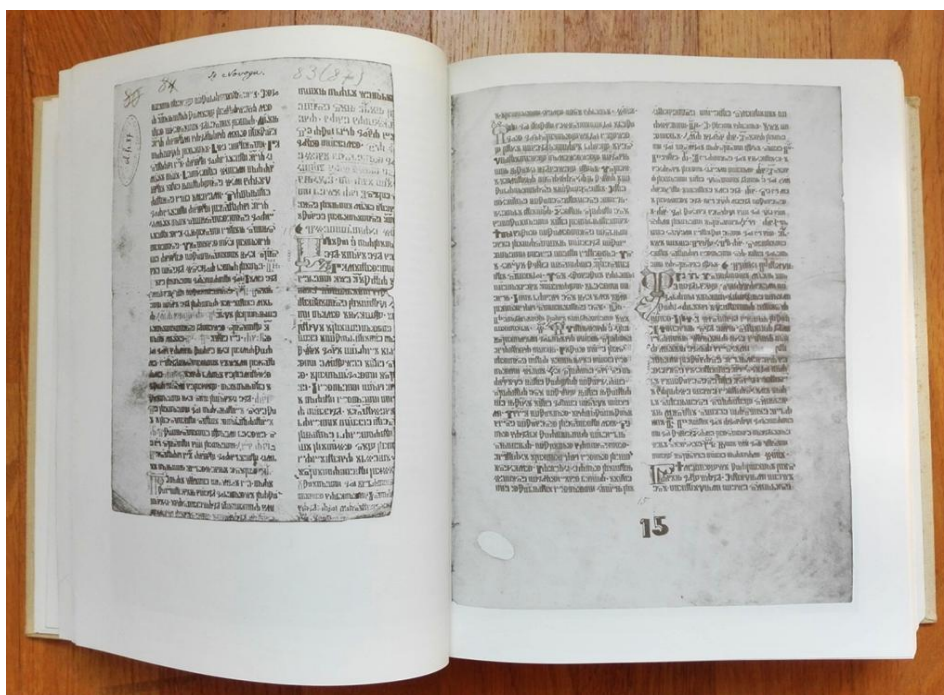
¹⁶⁶ Ivan Botica transliterirajući zapise na marginama sanktorala *Drugoga beramskog brevijara* (Mihaljević 2019:5) pogrešno latinicom transliterira kurzivnom glagoljicom napisan glagol “privezah” umjesto “prevezah”. Već se i Branko Fučić pozabavio točnom interpretacijom izraza “prevezah” (“prevezah sie knigi”, “prevezah ta misal”). Tumači da se radi o glagolu “prevezati” koji se odnosi na uvezivanje odnosno ponovno uvezivanje („preuvezivanje“) liturgijskih kodeksa kojima je prvotni uvez već dotrajao (Fučić 1973:59).

440ab), a u ostatku brevijara na još 11 mjesta, na donjoj margini pribilježeno je plavom tintom i latinicom da je „numerirao pojedine listove godine 1861. pop Joso Vukelić“. ¹⁶⁷

Slika 50. Primjer folijacije ispisane rukom i označene štambiljem te Vukelićeve bilješke o numeriranju listova (f. 430ab) ¹⁶⁸

Da ne bi bila narušena ustaljena folijacija u fototipskome izdanju *Drugoga novljanskog brevijara* (1977.), umetnut je njegov *Odlomak* bez numeričkoga označavanja (slika 51). Zajedno s pridruženim glagoljičkim fragmentom *Drugi novljanski brevijar* broji sveukupno 501 sačuvani folij.

51. Fototipsko izdanje *Drugoga novljanskog brevijara* s umetnutim *Odlomkom*

¹⁶⁷ Kako je brevijar došao u njegove ruke, ostaje nepoznanica. Pop Joso Vukelić (1843. – 1915.) filozofiju i teologiju studirao je u Senju. Organizirao je gradnju mnogih crkvi, provodio je opismenjavanje stanovništva, skupljao narodno blago te pisao pjesme i pripovijesti. Vodio je etnografske zabilješke s mnogobrojnih putovanja po hrvatskim krajevima (Bogović 1999:295).

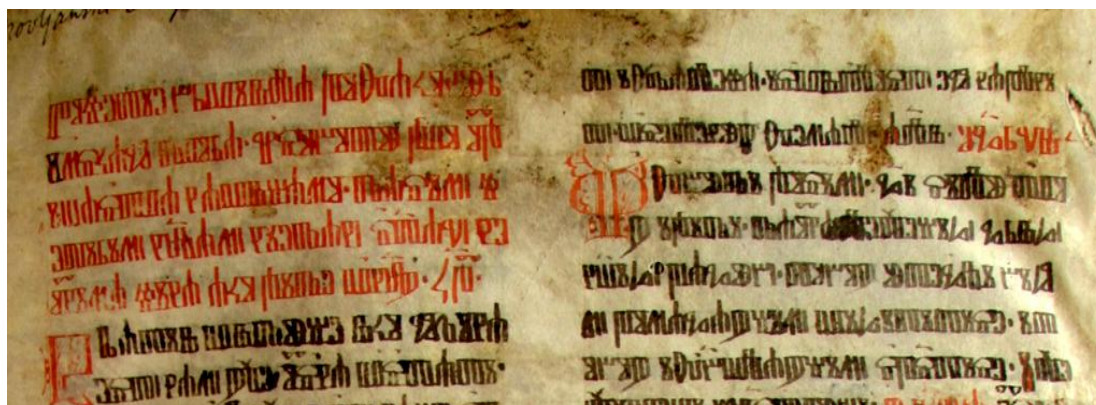
¹⁶⁸ Pri označivanju folija štambiljem, na samome kraju sanktorala napravljena je pogreška. Na foliju 492 izostao je štambilj te postoji samo rukopisna folijacija. Na foliju 493 otisnut je štambilj s brojem 492. Za ostatak folija, sve do posljednjega, usklađenost obiju folijacija nije izostala. Time je greška u nizu ispravljena.

Oba sveska *Drugoga beramskog brevijara* nemaju izvornu ni folijaciju ni paginaciju. Folijacija je tek naknadno provedena arapskim brojkama u desnome gornjem uglu recto stranice svakoga folija.¹⁶⁹ Na isti način Marija Pantelić numerirala je grafitnom olovkom listove u *Mavrovu brevijaru* u kojemu su također paginacija i folijacija izostale.

6) Zapisi u kodeksu

Kodeksi nisu imali naslovnu stranicu,¹⁷⁰ već je umjesto naslova početak teksta ili incipit bio pisan crvenom (lat. *rubrum*) bojom, zbog čega se i naziva rubrikom. Vrlo često se podaci o djelu nisu nalazili na početku, u incipitu, nego na kraju kodeksa, u eksplacitu. Nerijetko se na kraju kodeksa nalazio kolofon (grč. završetak) koji je gotovo redovito korišten od 14. stoljeća. U njemu je bilježen podatak o pisaru, naručitelju knjige te mjestu i godini pisanja. Često je sadržavao i zazive blagoslova na samoga pisara i čitatelja (Tomić 2014:187-188).

Na početku *Drugoga novljanskog brevijara* ne nalazi se incipit sa zazivom te podacima o naručitelju, pisaru, mjestu i datumu pisanja, već samo tekst kojime je potvrđen početak brevijara: **Počētie br(e)viēla po zakonu r//imskago dvora** · [...] (slika 52).

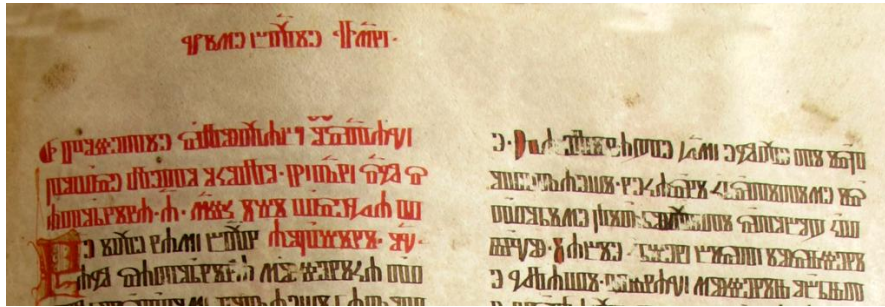
Slika 52. Početak *Drugoga novljanskog brevijara*

Sanktoral, za razliku od samoga početka brevijara, započinje zazivom koji se nalazi iznad stupca *a*, a glasi: **V ime b(o)žie Am(e)нь** ·. Tekst sanktorala potom započinje rubrikom,

¹⁶⁹ Ruka koja je u oba sveska listove numerirala napravila je greške koje su u faksimilnome izdanju *Drugoga beramskog brevijara* ispravljene.

¹⁷⁰ Kao zamjena za incipit naslovna stranica pojavljuje se tek u tiskanoj knjizi. Prve inkunabule također nisu imale naslovnicu (Tomić 2014:191).

s prethodećim znakom za početak poglavlja: **Є** **Рочетіе s'луžабъ ot sv(e)t(a)сь// по v'se leto okolo** · (slika 53).

Slika 53. Početak sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara*, f. 382a

U *Mavrovu brevijaru* nema kolofona. Incipit započinje zazivom koji slijedi iza uobičajenoga znaka za novo poglavlje, u prvome retku, a ne na vrhu stupca iznad prvoga retka kao kod prvoga sveska (temporala) *Drugoga beramskog brevijara*¹⁷¹ i *Drugoga novljanskog brevijara*. Nakon zaziva, jedino su u *Mavrovu brevijaru* nanizani podaci o pisaru, naručitelju i datumu pisanja: **· Letъ g(ospodь)niъ// ·č·u·m· (=1460) m(ê)s(ê)ca perv(a)ra prvi d(a)нь ·// k'da se poče ovъ feriêlъ¹⁷² p//is'ti i poče ga blažъ ž(a)k(a)нь ·// dom(i)nu mavru za nega p//inezi** · (f. 1a). Iz sadržaja incipita može se jasno zaključiti da brevijar počinje pisati 1. veljače 1460. godine đakon (žakan) Blaž, odnosno Blaž Baromić,¹⁷³ za vrbničkoga popa Mavra. Zazivom počinje i njegov sanktoral, a nalazi se u prvome retku rubrike (f. 180a).

Drugome novljanskom brevijaru nedostaje oko 10 zadnjih folija pa se ne zna je li kolofona na kraju teksta uopće i bilo. Podaci koje obično sadrži kolofon u ovome se brevijaru nalaze u tri zapisa koje je ustavnim, liturgijskim pismom kroz tri godine prepisivanja teksta pribilježio pop Martinac:

- 1) *Zapis popa Martinca* iz 1493. godine (f. 267a-d)
- 2) zapis iz 1494. godine (f. 260d/35-37)
- 3) zapis iz 1495. godine (f. 381b/29-37).

¹⁷¹ Zaziv na početku prvoga sveska (temporal) *Drugoga beramskog brevijara* nalazi se neposredno iznad prvoga retka stupca 1a. Zbog toga taj stupac (34 retka) nije ujednačen sa stupcem 1b (33 retka) te ima redak više. Drugi svezak (sanktoral) *Drugoga beramskog brevijara* nema kolofona, incipita niti zaziva.

¹⁷² *Feriêlъ* je sinonim za temporal što pisar potvrđuje bilješkom na kraju temporal: **feriêlъ svršen** (f. 284) (Pantelić 1965:96).

¹⁷³ U *Trećemu vrbničkom brevijaru* zapis iz 1471. godine niže imena 15 popova i sedam đakona koji su imali obavezu dolaziti pjevati zornice. Među đakonima spomenuta su dva Blaža od kojih je jedan identificiran prezimenom Sparožić dok je drugi naveden samo kao *žakan Blaž*. U to vrijeme u vrbničkim i krčkim ispravama ime Blaž rijetko se spominje. Na pergamenskome listu iz 15. stoljeća Vjekoslav Štefanić pročitao je zapis u kojemu je zabilježeno da je 27. listopada 1471. godine mladu misu služio „pop Bla[ž] Baromov sin“. Marija Pantelić zaključuje da je ovaj zapis potvrda da je drugi žakan Blaž „kasniji znameniti senjski kanonik i štampar Blaž Baromić ili Baromov sin“ (Pantelić 1965:106).

Po pitanju godina tijekom kojih je brevijar pisan, Stipčević ističe Milčetićeovu opasku u vezi zapisa u središtu kružne komputske tablice, odnosno „kruga zlatnih brojeva“ (f. 275r) u kojemu su navedene godine od 1484. do 1559. Na temelju zabilježene 1484. godine Milčetić zaključuje da je *Drugi novljanski brevijar* pisan više od deset godina (Milčetić 1911:62). Stipčević naglašava da te godine nemaju nikakve veze s vremenom kada je kodeks pisan (Stipčević 2004:374). Hamm davno prije upozorava da je taj podatak samo pokazatelj da je kalendar *Drugoga novljanskog brevijara* prepisan iz starije matice koja je nastala „negdje 1484. ili 1483. godine“. Naglašava da je vrijednost toga podatka u tome što upućuje na postojanje kodeksa koji je imao takav kalendar, a stariji je od *Drugoga novljanskog brevijara* (Hamm 1952:19).

Devet manjih notarskih bilješki dopisano je kurzivnom glagoljicom u kalendaru *Drugoga novljanskog brevijara*. Tri od devet zapisa datirana su 1577. (f. 286r), 1582. (f. 43r) i 1639. godine (f. 273r), a donose podatke iz vremena dok su novljanski pavlini još bili vlasnici kodeksa. Ovih devet kurzivnih bilješki sadrže pojedinosti vezane uz povijest pavlinske crkve Blažene Djevice Marije na Ospu (krštenje crkvenih oltara (f. 269r, 273r) i krštenje crkve (f. 283r)), krštenje obližnje crkve sv. Ivana na Ospu (f. 272v) te matičarske podatke o smrti popa Ivana Šunića (f. 272v) i Katarine Mašević, supruge Ivana Maševića (f. 273r). Matičarski zapisi povijesna su potvrda o lokalnim prezimenima (slika 44). Tijekom 19. stoljeća, kada glagoljica postaje predmetom znanstvenih istraživanja, uz popa Vukelića, koji je kodeks numerirao, na margini 298. folija potpisuju se : Ivan Mažuranić (1835.), Antun Parčić (1878.), Matija Valjavec (1887.) te Ivan Milčetić (1909.) (usp. Nazor i Pantelić 1997:33-34).

Mavrov brevijar, kao i *Drugi novljanski*, ima ukupno tri zapisa koji bilježe podatke o njegovim pisarima. Uz glavni zapis koji bilježi u incipitu podatke o naručitelju, pisaru i datumu pisanja, jedan se nalazi i na kraju sanktorala. Na ovome mjestu njegov naručitelj, pop Mavar,¹⁷⁴ za vrijeme svojega boravka u Konavlima¹⁷⁵ popunjava praznu stranicu iza oficija

¹⁷⁴ Odredbi krčkoga biskupa Mikule, da svaki svećenik mora imati svoj osobni brevijar, pop Mavar brzo se odaziva naručujući pisanje potpuna brevijara maloga formata, o svome trošku. Upotreba brevijara takvih karakteristika trebala mu je olakšati obavljanje dužnosti dnevnoga recitiranja i pjevanja molitvi u koru vrbničkoga kaptola (Pantelić 1975:32).

¹⁷⁵ Poveljom iz 1426. godine, bosanski vojvode Sandalj Hranić i Radosav Pavlović ustupaju Konavle Dubrovčanima. U Sv. Martinu (Gornji Konavli) odmah započinje gradnja franjevačkoga samostana, a članovima njihove redovničke zajednice prepuštena je dušebrižnička zadaća. U brizi za konavoski puk franjevcima pomažu i svjetovni svećenici, odnosno popovi glagoljaši koji na dubrovačko područje dolaze sa svojim glagoljičkim liturgijskim knjigama zapadnoga obreda. Jedini dokument koji potvrđuje da su među njima bili i popovi glagoljaši iz Vrbnika bilješka je popa Mavra koji se u vrijeme dopisivanja svoje „Tisućnice“ nalazio u misijskome pohodu u Dubrovniku. Na put je ponio i svoj lako prenosivi osobni brevijar maloga formata koji mu je služio kako za privatnu tako vjerojatno i za zajedničku molitvu (Pantelić 1965:102-104).

sv. Ilije svojom pashalnom tablicom „Tisućnicom“ (f. 315v). Na njezinu dnu još se i potpisuje: **to pisa pop' mavar' z vr//bnika kada stoêše// v konav'lh' poli du//brov'nika tisućni//cu zgora pisanu**. Zapis nije datiran, ali prvi uskrсни datum za 1475. godinu (·č·u·n·d·m(a)r(ča) ·ie· = 26. ožujka) svjedoči da je tablica pisana oko te godine. Brevijar nadopunjuje kalendarskim dijelom (kalendarom, tablicom pomičnih blagdana te dvjema komputskim tablicama za računanje uskrsnih datuma) na samome kraju brevijara (f. 410v-417r) 1471. godine još i pop Jure¹⁷⁶ iz Baške.¹⁷⁷ Za povijest *Mavrova brevijara*, kakav je slučaj i s *Drugim novljanskim brevijarom*, važno je i ukupno 14 matičarskih zapisa s datumima smrti pojedinih osoba, poglavito svećenika. Kurzivnom glagoljicom dopisani su u kalendaru uz odabrane svetačke blagdane, a bilježe godine u rasponu od 1529. do 1624. (Pantelić 1965:108).¹⁷⁸

Drugi beramski brevijar nema incipita, kolofona niti zapisa koji bi potvrdili njegova naručitelja, pisare te mjesto i vrijeme njegova pisanja. Pisari koji su ga oblikovali očigledno nisu bili vođeni sviješću o važnosti tih podataka. Tek na temelju mlađih kurzivnih bilješki, na početnim i završnim listovima uz korice kodeksa te na marginama listova na kojima je pisan liturgijski tekst, može se zaključiti da je brevijar pisan za svećenstvo iz Berma, gradića u okolici Pazina u Istri. Neki od ovih glagoljičkih zapisa važni su izvori za povijest kodeksa i klerikalne zajednice koja ga je koristila, ali i zajednice vjernika čiji su dušebrižnici bili korisnici ovoga brevijara.¹⁷⁹ Kao i kod *Drugoga novljanskog* i *Mavrova brevijara*, može se zaključiti da navedene godine u zapisima ne svjedoče o tome do kada je brevijar bio u upotrebi, već da je riječ o bilješkama arhivskoga karaktera. Gdje je *Drugi beramski brevijar* pisan, još uvijek nije sigurno.¹⁸⁰

¹⁷⁶ Bašćanina popa Juru prepoznala je Marija Pantelić u kancelaru i notaru koji se potpisao na ispravi iz Baške (1482.) kao „sin sudca Grška bivšega, kancelir gospodski v Baški i notar cesaro[v]“ (Pantelić 1965:108).

¹⁷⁷ To je naveo u posljednjemu zapisu, unutar crteža dviju ruka od kojih jedna drži svitak na kojem je zabilježen podatak o pisaru i mjestu pisanja, ali bez datacije: **to pisa pop jure// v baški popu ma//v'ru vrbnikъ** (f. 417r) (Pantelić 1965:102-104).

¹⁷⁸ Još je i nepoznata ruka na poledini prednjih korica napisala latinicom: **Breviarium hoc scriptum est anno 1460. vurbenice Grece et Illiryce, ac Latine**.

¹⁷⁹ U prvome svesku (temporalu) *Drugoga beramskog brevijara* zapise potpisuju redom, neki na više mjesta, gdje god s datacijom: pop Petar u Bermu (1504.), žakan Gašpar Hrastić (1597.), žakan Guštin Melešić (žakan Levca Križanića, kanonika žminskoga, 1504.), beramski župnik Martin Milohanić (zapis u vrijeme kuge u Trstu 1660. godine), žakan Mikula Križanić, žakan Gašpar Hrastić koji spominje još i beramskoga župnika Martina Milohanića, župana Ivana Aliverovića, župana Matu Kolarića i žakana Ivana Glavičića s kojima je usred nevolja vino pio (zapis o sukobu između principa i benetačke gospode u Istri 31. srpnja 1600.) te pop Levac Križanić (4. kolovoza 1540.). Zapise je transliterirao Ivan Botica te su objavljeni kao prilog uz transliteraciju kompletnoga brevijarskog teksta u faksimilnome izdanju prvoga sveska (temporalu) *Drugoga beramskog brevijara* (Mihaljević 2018).

¹⁸⁰ Analizirajući jezične karakteristike tek dijela teksta sanktorala *Drugoga beramskog brevijara* (f. 52cd-115cd), Milan Mihaljević pretpostavlja da je njegov pisar iz središnje Istre, ali da ga je prepisivao sa starijega predloška iz južnijega čakavskoga područja, najvjerojatnije s Krka. Dalje opet zaključuje da bosančica u rubrikama upućuje da je možda riječ ipak o još starijemu predlošku iz južnijih hrvatskih područja (Mihaljević 2011:138). Uvidom u tekst obaju svezaka *Drugoga beramskog brevijara* uočila sam da ga je pisalo više ruku. Najavljene

a) *Zapis popa Martinca*

Osim zapisa o pisaru i njegovu radu, te naručitelju i novčanim naknadama za obavljen pisarski posao, u kodeksima su bilježeni i podaci koji nisu imali jasnu vezu s kodeksom. Na stranicama koje nisu bile do kraja ispisane, na kraju kodeksa ili na marginama, pisari, vlasnici kodeksa ili osobe koje su ga neko kraće ili duže vrijeme imale u rukama, bilježili su najrazličitije događaje iz svakodnevnoga života ljudi. Stipčević naglašava da se za mnoge ljude i događaje ne bi ni znalo da ih nisu zabilježili popovi glagoljaši u knjigama koje su prepisivali.¹⁸¹

Na kraju temporala *Drugoga novljanskog brevijara* nalazi se velika rubrika s uputama za pjevanje oficija i premještanje pomičnih blagdana tijekom crkvene godine. Da bi završio navedenu rubriku pop Martinac uzima novi folij i do polovice stupca 267a dovršava uputni tekst. Potom ucrtava ornament u obliku pletera duž širine stupca, u svrhu odvajanja sadržajno različitih dijelova rubriciranoga teksta. Ostatak folija kroz sva četiri preostala stupca ispunja svojim prvim zapisom (f. 267a-d), nazvanim *Zapis popa Martinca* koji bilježi 1493. godinu (slika 54).

Dunja Fališevac smatra ga „najljepšim i najvrednijim“ povijesnim zapisom¹⁸² te ga vidi kao „izuzetno književno ostvarenje“ i „izuzetno svjedočanstvo visokorazvijene nacionalne i domoljubne svijesti“ (Fališevac 1980:69-71). Najopširniji od triju Martinčevih zapisa Gordana Čupković naziva „lirsko-epskim kolofonom“ s naglašenom spomeničkom funkcijom (Čupković 2009:1).

267a	Az mnogo grêš'ni marti нась попъ · племенемъ la рчанинъ · Bogu dav'su m
25	i · sice že priproče dos vršihъ sie knjige sid e v moei hiži v grobnici bu đući v plni dēli cr(ь)kv(ь)n(o)мъ · Pr

tekstne analize koje planira provesti istraživački tim Staroslavenskoga instituta na *Drugome beramskom brevijaru*, a potom i na ostalim kodeksima iz Berma koje obuhvaća projekt (još jedan brevijar i dva misala), pokazat će jesu li navedeni kodeksi pisani u organiziranome skriptoriju, možda baš na istarskome području.

¹⁸¹ Tako je pop Juraj u *Prvome novljanskom brevijaru*, u jednome od najdužih zapisa na gotovo dva pergamanska lista, pribilježio detaljne podatke o sebi kao pisaru, crkvi sv. Kuzme i Damjana u Novome Vinodolskom kao naručitelju te crkvenim i političkim osobama važnima za tamošnji život (Stipčević 2004:168-172).

¹⁸² Uz *Zapis popa Martinca* u *Drugome novljanskom brevijaru* i *Zapis popa Jurja* u *Prvome novljanskom brevijaru*, Fališevac u povijesnu prozu s rodoljubnom tendencijom ubraja još i: 1) *Zapis žakna Broza Kolunića* s kraja korizmenjaka u *Koluničevu zborniku* (1486.), 2) *Ljetopis popa Dukljanina* (najvjerojatnije sredina 12. stoljeća), 3) *Knjižice od žitja rimskih arhijereov i cesarov* Šimuna Kožičića Benje (Fališevac 1980:69-71).

i častnomъ m(u)žu g(ospo)d(i)ni david
 30 i plovani grobničkomъ : Vъ vr(ê)
 me s(ve)t(a)go o(tъ)ca v' b(o)zê p(a)pe a
 leksan'dra šestago · i vъ vr(ê)m
 e maksimiêna krala rim(ъ)sk(a)go ·
 I vъ vr(ê)me krala laclava ·
 35 češ'kago i ugr(ъ)sk(a)go · I v' vr(ê)me
 n(a)š(e)ga g(ospo)d(i)na kneza brnar'dina
 276b 1 fran'kapana · i nega sini kneza
 matiê i kneza krš'tofora i kne
 za feran'ta · I v' d(u)hovnomъ n(a)š(e)go
 g(ospo)d(i)na i o(tъ)ca g(ospo)d(i)na b(i)sk(u)pa kr'sto
 5 pora dubrovčanina · b(i)sk(u)pa mo
 d'ruš'k(a)go i kr'bav'sk(a)go i pr(o)č(a)ê :-
 I azъ martinacъ p(o)ръ više im
 enov(a)ni pisahъ sie cr(ъ)kvi bl(a)ž(e)n
 ie m(a)rie d(ê)vi i kloštru ee pod' n
 10 ovimъ [v] vinodoli · Idêže abi
 tahu (!) fratri reda s(ve)t(a)go p(a)vla
 pr'vago remeti · Ih'že vikariš'
 b(ê)še iz'brani o(tъ)съ valen'tinъ ·
 i priurъ u kloš'tri semъ · bla
 15 gi m(u)žъ fratarъ fran'ko po ime
 ni budišičъ plemene[mъ] mogoro
 vićъ · s' br(a)tiû svoju i ot(ъ)ci živu
 ćimi v kloš'trihъ primor'ê · m(u)ži
 bogoboinimi · čъst'ni služit
 20 eli h(ръsto)vi · zak(o)n(ъ)noregul(ъ)nici ·
 ljubvenimъ divicionemъ svo
 imъ obslužuûcimъ regulu
 s(ve)t(a)go avgustina · I spêšeće
 napravlahu vsaka potribna
 25 ê cr(ъ)kvi božiei · Ih'že mazda
 is(u)h(ръst)ъ budi i dêva m(a)riê · Amenъ :·
 I b(ê)še v novomъ počtova[n]i m(u)žъ
 g(ospo)d(i)нъ pet(a)ръ plovанъ novograd's
 ki i g(ospo)d(i)нъ an'd'rêi vikarъ vinod
 30 ol'ski s' svoimi lûbvenimi r
 edovnici i s' žiteli v gra
 du semъ · sv'ršeno pomoćnici
 dêlu semu · Ih'že imena pis
 ana budite v knjigahъ živo
 35 tniъ · Am(e)нъ · Togo radi že
 m(o)lû vs(ê)hъ g(ospod)u redovnikovъ ·
 ot b(og)a daniъ ot(ъ)съ · тъkožde že
 276c 1 i žakanъ êk(o) bratie · sice že i čt
 acevъ razumnêišihъ pače m
 ene · Za mnoge om'rš'ne eže priklju
 čiše mi se v dêli semъ · ne prok
 5 lnite me · da ispravite svo
 û počtovanu mudrostiju · i č'
 tučê b'l(agoslovi)te b(og)a · I učite se
 imeniê v(a)ša v potrebnaê da

êti b(o)gu · da o nemže vzraste
 10 te v' sp(a)s(e)nie :: zane ne pisa s
 ego d(u)hъ s(ve)ti tьkmo uboga ruk
 a grêšniča · i k tomu budu
 či mi v sk'rbi · i priobiždenъ mi
 sliû vs(ъ)gda bihъ · za rati v
 15 elike i nemiriê êže priključiše
 se v' vr(ê)m(e)na n(a)ša · juže dvigoše tu
 rci suči ot iščediê z'maila
 s(i)na agari rabine avralme · pro
 ti vsei vselenêi z(e)m(a)lъ · I obu
 20 êm'si vsu grčiu i bulgari
 û bos'nu i rabaniju · nalego
 še na êzikъ hrvatski · po
 silajući zastupi vel
 ike voivode sil'ne tvorahu
 25 brani mnogie s' pl'komъ h(ръst)ьê
 n'skimъ · robiêûči se na polih'
 i na pasihъ i na brodihъ vodъ ·
 tьgda že roblahu vse z(e)ml
 e hrvatske i slovin'ske d
 30 o save i drave · daže do gorê
 zaprъte vse že dežele kr
 an'ske daže do mora · robečê
 i haruûče (!) i domi b(o)žie pale
 če ognemъ · i ol't(a)ri g(ospodъ)ne raz'dru
 35 šujuče · prestarih' že iz'biêû
 če oružiemъ · ûnoti že d(ê)vi i vdo
 vi daže i kvekajućiê čeda ·
 plкъ b(o)žii pelaûče v tuzê u
 276d 1 siliê · svezani suči že
 lêzomъ · preprodaûči e na tr'
 žičihъ svoihъ êkože s'kot
 u običaj estъ · I oče izide
 5 baša rumanie i vrh'bosan'e
 i porobivъ posav'e pade po
 d' modrušu · I poče r'vati mod'r
 ušu · požga že og'nemъ bur'gê
 o h(ръst)ьnie i kloš'tri oče i c'rkve
 10 g(ospodъ)ne · Tagda že g(ospod)a hrvat'
 ska · i bani hrvatski dvigo
 še voisku prot(i)vu imъ · boi
 zastupni v poli veliemъ
 kr'bav'skomъ · I tu boriše se
 15 braniû velieû · Tagda že
 pobêždena bis(tъ) čestъ h(ръst)ьên'ska
 tьgda že uhitiše bana hrv
 at'skoga oče živuča · tag'
 da že ubiše kneza ivana
 20 fran'karana · tьgda otpela
 še kneza mikulu fran'ka
 pana · tьgda že ubiše bana
 êêč'kogo · Tagda že padoše

- krêpci vitezi i boriteli
 25 sl(a)vni v premoženiii ihъ · v
 êri r(a)di h(rъsto)vi · Oêe že i pišci i
 zabrani boriteli · tu umr
 iše · obstrъti zastupi
 v plčniê pola · tu že sem
 30 rтъ priêše vêri r(a)di êkože
 družba s(veta)go mavriciê :~
 тъkmo že kneзь brnardinъ
 frankapanъ izide ot srêd
 i boê s malimi · I тъгда na
 35 češe cviliti rodivšie ·
 i vdovi mnoge i proči ini :·
 I bis(тъ) sk'rbъ veliê nъ vs(ê)hъ ži
 vućihъ v stra[na]hъ sihъ êkaže
 nêstъ bila ot vr(ê)m(e)ne tatar
 40 овъ i gotovъ i atelê nečist(i)vih' ·
 Lêтъ g(ospodъ)nihъ :·č·u·p·v· (=1493)¹⁸³

U Martinčevu zapisu Rafo Bogišić uočava tri tematske cjeline: 1) povijesni uvod u kojemu pisac određuje vrijeme u kojemu nastaje kodeks (f. 267a/22-b/35), 2) cjelinu u kojoj pisac govori o svojem poslu (f. 276b/35-c/13), 3) cjelinu u kojoj pisac iskazuje „svu težinu tragične spoznaje o nacionalnoj katastrofi“ (267c/13-d/40) (Bogišić 1993:409).

U prvoj cjelini zapisivač niže podatke koji svjedoče o njegovome neposrednom životnom okruženju. Iz njega doznajemo da je prvi dio brevijara, točnije temporal, dovršio pop Martinac rodom Lapčanin.¹⁸⁴ Prepisivao je liturgijski tekst za vrijeme svoje svećeničke službe kod župnika Davida u Grobniku. Zapis nastaje u vrijeme krbavsko-modruškoga biskupa Kristofora Dubrovčanina,¹⁸⁵ pontifikata pape Aleksandra VI,¹⁸⁶ vladavine rimskoga

¹⁸³ *Zapis popa Martinca* više je puta objavljen. Budući da je na ponekim mjestima oštećen, neka slova se ne razaznaju ili su krivo pročitana te pogrešno prepisana u različitim izdanjima. U uvodnoj studiji fototipskoga izdanja *Drugoga novljanskog brevijara*, Marija Pantelić i Anica Nazor prilažu također svoju latiničku transliteraciju Martinčeva zapisa (Pantelić i Nazor 1977:31-33). Glagoljički prijepis *Zapisa* donosi Ivan Kukuljević (1863:156), ćiriličku transliteraciju njegova teksta Đuro Šurmin (1898:378-379), a Stjepan Ivšić latiničku transliteraciju koju je osuvremenio Josip Bratulić (2017:322-323). Transkripcija teksta *Zapisa* prvi je put objavljena u prvoj knjizi nakladničkoga niza *Pet stoljeća hrvatske književnosti* (Štefanić 1969:82-84). Njegovu transkripciju, zajedno s transliteracijom, donosi još i Stjepan Damjanović (2002:243-244). Damjanovićev transkribirani tekst preuzima Anđelko Mijatović pišući o Krbavskoj bitci (2005:118-120). Antonija Zaradija-Kiš prva je *Zapis popa Martinca* prevela na francuski jezik (2001:247-255).

¹⁸⁴ Lapčani su bili jedno od dvanaest hrvatskih plemena koja su s Kolomanom 1102. godine potpisali sporazum, tzv. *Pactu conventu*, da bi kao povlašteni sloj hrvatskoga društva osigurali svoje klasne interese. Plemičkome rodu Lapčanima pripadao je utvrđeni grad Lapac u Lučkoj županiji. Ova upravno-teritorijalna jedinica u srednjovjekovnoj Hrvatskoj graničila je na sjeverozapadu s Ličkom, na sjeveroistoku s Kninskom, a na jugu s Dridskom i Primorskom županijom. Pri podjeli frankapanskih posjeda 1449. godine, Lapac je pripao Jurju I. Cetinskomu Frankapanu. Nakon što su ga 1527. godine osvojili Osmanlije, lapačko pleme gotovo se u cijelosti rasulo (Klaić 1956:89).

¹⁸⁵ Franjevac Kristofor Dubrovčanin (1480. – 1498.), posljednji biskup u Modrušu (Bogović 1988:73)

cara Maksimilijana¹⁸⁷, ugarsko-hrvatskoga i češkoga kralja Laclava¹⁸⁸ te hrvatskih vladara kneza Bernardina Frankapana¹⁸⁹ i njegovih sinova, knezova Matije, Krištofora¹⁹⁰ i Feranta.¹⁹¹ Martinac nastavlja s podacima vezanim uz svoj rad te životno okruženje naručitelja kodeksa. Doznajemo, nadalje, da je *Drugi novljanski brevijar* pisan za crkvu Blažene Djevice Marije i njezin pavlinski samostan pod Novim Vinodolskim, u vrijeme vikara oca Valentina, poglavara samostana (priora) fratra Franka Budišića, rodom Mogorovića,¹⁹² te njegove redovničke subraće, obdržavatelja regule sv. Augustina. Obavještava ujedno da su mu posao omogućili novljanski župnik Petar¹⁹³ te vinodolski vikar pop Andrij zajedno s ostalim svećenicima i vjernicima ove župe. Na samome kraju prve cjeline svoga prvoga zapisa, bilježi u znak zahvalnosti onima koji su mu omogućili završetak posla želju da im svima redom imena budu upisana u „knjigama života“: [...] **Ih'že imena pisana budite v knjigahъ živo// tnihъ · Am(e)нъ ·**¹⁹⁴

U drugoj cjelini zapisa, Martinac progovara o svojem poslu obraćajući se onima koji su mu omogućili ostvarenje njegova djela. Moli ih da mu oprostite greške koje je počinio uslijed nepovoljnih okolnosti u kojima je radio.

U trećoj cjelini, Martinac progovara o turskome upadu u Europu preko Grčke, Bugarske, Bosne i Albanije pa sve do navale Turaka na hrvatski narod. „Tragično-lirskim izražajem“ svjedoči o napadu na Modruš te pogibiji na Krbavskome polju¹⁹⁵ koja je uslijedila usred pobune hrvatske vojske koju su predvodili knezovi Frankapani (Ivan,¹⁹⁶ Mikula,¹⁹⁷ i

¹⁸⁶ Papa Aleksandar VI. Borgia (1492. – 1503.).

¹⁸⁷ Maksimilijan I. Habsburški, njemački kralj (1493. – 1519.) i rimsko-njemački car od 1508. godine.

¹⁸⁸ Vladislav II. Jagelović, češki kralj (1471. – 1516.) i hrvatsko-ugarski kralj od 1490. godine.

¹⁸⁹ Bernardin Frankapan Ozaljski (1453. – 1530.).

¹⁹⁰ Krsto I. Frankapan Brinjski (†1527.).

¹⁹¹ Ferdinand Frankapan od 1501. do 1508. upravlja već razorenim modruškom biskupijom. Nasljeđuje ga Šimun Kožičić Benja (1536.).

¹⁹² Mogorovići su bili jedno od dvanaest hrvatskih plemena spomenutih u *Pacti conventi* (Klaić 1956:89). Mogorović je bio i knez Novak, pisar glagoljičkoga misala iz 1368. godine.

¹⁹³ Plovan Petar Vidaković bio je novljanski župnik u vrijeme pisanja *Zapisa popa Martinca* (1493.) te u vrijeme kada je u Novome Vinodolskom zavladao kuga (1496.).

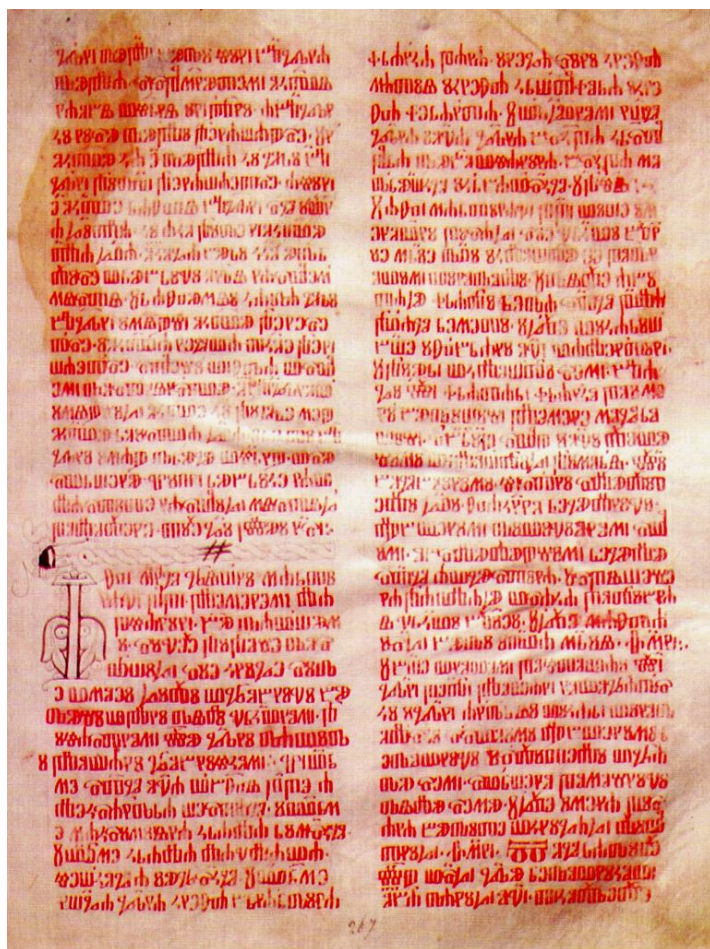
¹⁹⁴ U kršćanskoj poimanju svijeta ukorijenjeno je vjerovanje o postojanju tzv. „knjige života“ (*liber vitae*). U njoj je „na nebesima“ zapisano sve što je pojedinac tijekom zemaljskoga života učinio, dobroga ili lošega. U skladu s time bilo mu je suđeno po završetku ovozemaljskoga života ili će mu tek biti suđeno prilikom Sudnjega dana. „Knjiga života“ često je spominjana u latiničkim i glagoljičkim rukopisima (Stipčević 2004:223).

¹⁹⁵ Uz *Zapis popa Martinca*, Mijatović prilaže još četiri povijesna svjedočanstva o Krbavskoj bitci: 1) *Zapis češkoga putopisca Jana Hasištejskoga* (23. rujna 1493.), 2) *Juraj Divnić: Pismo papi Aleksandru VI.* (27. rujna 1493.), 3) *Opis Bitke na Krbavskom polju 1493. godine fra Ivana Tomašića* (16. stoljeće), 4) *Svjedočanstvo osmanlijskoga povjesničara Sa'd-ud-dina o boju na Krbavskom polju 1493. godine*, 5) *Smrt bana Derenčina* (pjesmu na Visu 1890. godine zabilježio je Luka Berevaldi Lucić iz Staroga grada na Hvaru) (Mijatović 2005:105-137).

¹⁹⁶ Ivan IX. Frankapan Cetinski (1466. – 1493.), sin Jurja I. Frankapana Cetinskoga (1449. – 1466.), Bernardinova bratića.

¹⁹⁷ Nikolu VI. Frankapana Tržačkog (1458. – 1523.) Turci odvođe u zarobljeništvo. Otkupljuje ga supruga Jelena Petuhi de Gerse (Mijatović 2005:120).

Bernardin¹⁹⁸), jajački ban¹⁹⁹ te viteške postrojbe družbe sv. Mauricija²⁰⁰ (Bogišić 1993:411). Zapis završava sažetim nadnevkom **Ľĕtŷ g(ospodŷ)niħŷ :č:u:p:v:** (=1493) (f. 276d/41) koji označava godinu pisanja Martinčeva zapisa, odnosno *Drugoga novljanskog brevijara*, kao i godinu povijesnih događaja zabilježenih u zapisu.

Slika 54. Rubrika sa uputama za recitiranje oficija (f. 267a) i dio *Zapisa popa Martinca* (f. 267ab) (na: <http://www.croatianhistory.net/etf/pop.html>)

¹⁹⁸ Bernardin Frankapan (1453. – 1530.) jedini je knez koji se sa svojom malobrojnom postrojbom spasio iz bitke (Mijatović 2005:120).

¹⁹⁹ U bitci na Krbavskome polju pogiba jajački ban Mihajlo Pethkey.

²⁰⁰ Sveti Mauricije († oko 292. godine) bio je zapovjednik rimske legije sastavljene od vojnika-kršćana, sa sjedištem u egipatskome gradu Tebi. Car Maksimijan Herculus (286. – 305.) legiju je poslao iz sjeverne Afrike u Galiju da suzbije širenje kršćanstva. Cijela legija tijekom pohoda odbijala se boriti protiv svoje braće u vjeri. Vojnici se nisu pristali žrtvovati rimskim bogovima zbog čega je čitava legija pobijena. Sveti Mauricije predstavljen je često kao tamnoputi vitez u punoj vojnoj opremi koji drži zastavu i palmu kao oznaku mučeništva. Zaštitnik je vojnika i kovača mačeva. Mladu europsku družbu *Društvo plemenitih ljudi*, koji su za svojega zaštitnika uzeli svetoga Mauricija, osnovao je 13. veljače 1434. godine Amadeo VIII. (1383. – 1451.), prvi vojvoda iz kuće Savoja (od 1416.). U Krbavskoj bitci organizirano su sudjelovali i članovi ove družbe, vitezovi koji su iz vjerskih pobuda došli pomoći hrvatskoj kršćanskoj vojsci. Lokmer ih naziva članovima „posvećene vojske“, a smatra da su došli iz najbližega susjedstva gdje je družba djelovala (Pijemont, Savoja). Naglašava njihovu spremnost da kao mučenici dragovoljno izginu radi vjere, u činu kršćanske solidarnosti protiv neprijatelja koji se okomio na „cjelokupni sustav kršćanskih civilizacijskih vrijednosti“ (Lokmer 2004:21-24).

Umjesto običnoga informativnog zapisa, Martinac stvara zaokruženo malo književno djelo. Pišući, oslanja se na srednjovjekovlje u crkvenoslavenskome izrazu, načinu organizacije teksta i tematici, a opet unosi u tekst elemente govornog jezika i tematiku kojom su se bavili pjesnici u razdoblju humanizma i renesanse (Čupković 2009:1). Hercigonja napominje da je utjecaj crkvenoslavenskoga jezika prisutan u svim strukturama teksta *Zapisa*: od fonologije i morfologije do leksika, frazeologije i stila. To nije bilo uobičajeno kada je riječ o tekstu profanoga sadržaja koji je u glagoljičkim rukopisima redovito pisan narodnim jezikom. Hercigonja primjećuje da je pop Martinac prepisujući brevijarske lekcije istovremeno bio pod utjecajem crkvenoslavenskoga jezika kao i pod dojmom sadržaja brevijara, osobito *Knjige o Juditi*, „najdramatičnije i najliterarnije starozavjetne legende“ koja je zabilježena i u *Drugome novljanskom brevijaru* (f. 226b-234d) (Čupković 2009:13). Krbavska bitka, kao „prvo rasulo kraljevstva hrvatskoga“, zaprijetila je opstanku Hrvatske Martinčeva vremena te je on poistovjećuje s Juditinom Betulijom (Hercigonja 1971:72).²⁰¹

U ovome kontekstu upućujem na apostrofiranje Martinčeva zapisa u hrvatskoj suvremenoj glazbi. Koliko je dojmpljiva Martinčeva tužbalica potvrđuje i interes hrvatskoga skladatelja Borisa Papandopula (1906. – 1991.) koji je u svoj *Osorski rekvijem* za soliste, mješoviti zbor, orgulje, sopile, električnu gitaru, udaraljke i recitatora unio i tekst (f. 276c/19-d/26) iz *Zapisa popa Martinca* (slika 55).²⁰²

Slika 55. Isječak fotokopije rukopisne partiture *Osorskoga rekvijema* (str. 23.)
(na: <http://www.croatianhistory.net/etf/pop.html>)

²⁰¹ Martinčeva „dramatična tužbalica“ svjedoči o popularnosti teme o legendarnoj junakinji u našoj srednjovjekovnoj književnosti. Dosad je prepoznato 16 prijepisa biblijske *Judite* u sačuvanim glagoljičkim brevijarima od kraja 13. do 15. stoljeća (Hercigonja 1971:72).

²⁰² Skladatelj je 1977. godine u Osoru sam ravnao praznopravnom ovoga prvog dijela oratorijske cjeline *Osorska trilogija*. Stihove iz *Zapisa popa Martinca*, kao i druge odabrane tekstove iz hrvatske književnosti srednjega vijeka, priredio je za tu priliku Nikica Kolumbić (Papandopulo 2013:nepag.).

b) *Zapis iz 1494. godine*

Drugim zapisom iz 1494. godine (f. 260d/35-37) ispunjen je prazan prostor pri kraju temporala, iza tekstova Malih proroka. Zapis sadrži zaziv, podatke o pisaru te mjestu i godini pisanja brevijara:

260d 35 **Hv(a)leno ime is(u)h(rъsto)vo i vsêhъ s(ve)tihъ ·
martinac p(o)p sie pisahъ nъ
grobnici · v l(ê)t(ê)hъ g(ospodъ)nihъ · č·u·p·g· (=1494) ·**

c) *Zapis iz 1495. godine*

Treći zapis iz 1495. godine (f. 381b/29-37) zabilježen je na kraju oficija Blažene Djevice Marije, na dnu stupca b, a neposredno prije sanktorala.²⁰³ Sadrži zaziv, podatke o pisaru, mjestu pisanja te naručiteljima brevijara:

381b 30 **Hv(a)leno ime tvoe g(ospod)i is(u)h(rъst)e · i d(ê)vi
m(a)rie v v(ê)ki · Am(e)nъ ·:
Aзь mnogo grêšni p(o)pъ martin(a)съ
sie pisahъ v grobnici · cr(ъ)kvi i
kloš'tru b(la)ž(e)nie m(a)rie d(ê)vi pod' no
vimъ vinodoli · i tu prebiva
35 hu čъs'tni služiteli h(rъsto)vi ·
fratri b(la)ž(e)n(a)go p(a)vla pr'vago remet
i · ih'že priurgъ b(ê)še o(тъ)съ fran'ko · č·u·p·d· (=1495) ·**

7) Pashalna tablica

Slavist Josip Hamm nastojao je utvrditi kriterije za datiranje glagoljičkih tekstova. U obzir je uzeo i pashalne tablice. Naglašava da podaci koje pružaju uskrсни datumi iz tih tablica imaju svoju punu vrijednost tek kad ih potvrde i ostali podaci: jezični, paleografski te oni iz kolofona ili datiranih zapisa (Hamm 1952:21).

Ukupno sedam glagoljičkih brevijara ima pashalnu tablicu. Među njima samo *Drugi novljanski brevijar* ima pashalnu tablicu velikoga kruga (*circulus magnus*, f. 274v, slika 56),

²⁰³ Tomić na dva mjesta u svojoj knjizi pogrešno bilježi da se ovaj zapis nalazi iza sanktorala (usp. Tomić 2014:189) kojemu manjka 10 zadnjih folija, prema usporedbi s *Moskovskim brevijarom*. Tekst sanktorala prekinut je usred oficija sv. Katarine.

varijantu tablice s 532 uskrsna datuma u razdoblju od 988. do 1519. godine (Pantelić 1976:276).²⁰⁴ Uz kalendar s nepomičnim svetačkim blagdanima (f. 268r-275r), tablicu pomičnih blagdana (f. 274r) te kružnu komputsku tablicu (tzv. komputus (lat. *computus*), f. 275r, slika 59), pashalna se tablica nalazi odmah nakon temporalala. U njezinu posljednjem stupcu spojeno je crticom glagoljičko slovo *K* s uskrsnim datumom za 1495. godinu (19. travnja) koja se navodi u tekstu koji se niže duž desnoga ruba tablice: **č·u·p·d· (=1495) tada staše to črno kako²⁰⁵ protivъ sl(o)vu n(e)d(ê)le mesopusta i n(e)d(ê)le vazam'ne · i t(a)ko v v(ê)ki tečety doli broêci ·**

Slika 56. Pashalna tablica u *Drugome novljanskom brevijaru* (f. 275r) (Pantelić i Nazor 1977)

²⁰⁴ Preostalih šest glagoljičkih brevijara sadrži samo dijelove uskrsnoga kruga s približnim vremenima njihova pisanja: 1) *Akademijin brevijar* (HAZU III c 12), 2) *Vatikanski brevijar Illirico* 5, 3) *Moskovski brevijar*, 4) *Prvi beramski (ljublanski) brevijar MS 161* (stara sign. C 161a/2), 5) *Brevijar Metropolitanske knjižnice MR 161*, 6) *Vatikanski brevijar Vat. Slav. 19* (Pantelić 1976:276-277).

²⁰⁵ Naziv azbučnoga slova *k*.

Ista 1495. godina spomenuta je i u trećemu zapisu koji sadrži dataciju brevijara (f. 381b/29-37). Na temelju sve tri godine koje pop Martinac navodi u svoja tri zapisa (1493., 1494. i 1495.), ne može se sa sigurnošću zaključiti započinje li rad na kodeksu prije 1493. godine te završava li poslije najmlađe zabilježene 1495. godine. Usporedbom sadržaja s *Moskovskim brevijarom*, Marija Pantelić i Anica Nazor zaključuju da *Drugome novljanskom* nedostaje oko 10 zadnjih folija, za mjesec studeni. Prihvatljiva je stoga pretpostavka da se na kraju brevijara mogao nalaziti i kolofon koji bi godinu 1495. ili potvrdio kao godinu završetka pisanja brevijara ili otvorio neka nova saznanja vezana uz preciznije datiranje ovoga kodeksa.

Kao nepotpuni dvosveščani brevijar koji sadrži samo temporal i sanktoral, *Drugi beramski brevijar* nema kalendarskoga dijela pa ni pashalne tablice. Za razliku od *Drugoga novljanskog*, u *Mavrovu brevijaru* kalendarski se dio, koji je 1471. godine dopisao pop Jure iz Baške, nalazi na kraju kodeksa. Ovaj pisar liturgijske tekstu pridodao je kalendar (f. 410r-415v), tablicu pomičnih blagdana (f. 416r) te dvije kružne komputske tablice (f. 416v, 417r) pomoću kojih se računalo uskrzne datume, ali ne i pashalnu tablicu. Nju je, prozvavši je „Tisućnicom“, dopisao sam pop Mavar tijekom svojega misijskog pohoda u Konavlima (Pantelić 1965:104).²⁰⁶

4.1.2. Organizacija teksta na stranicama sanktorala

Stranični postav predstavlja drugu razinu sredstava koja sudjeluju u vizualnoj organizaciji kodeksa. Istraživanje pojedinih organizacijskih elemenata na stranicama sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* proširila sam na preostale dijelove teksta s ciljem boljšega utvrđivanja organizacijskih zakonitosti koje su primjenjivane u vizualnome oblikovanju stranica u kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagoljičkim liturgijskim kodeksima.

Moje istraživanje organizacije teksta na stranicama *Drugoga novljanskog brevijara* naslanja se na teorijska saznanja koja je u svojoj analizi straničnoga postava u njegovu

²⁰⁶ Uz veliki broj svećenika u Vrbniku bilo je više liturgijskih kodeksa s gotovim tablicama uskrasnih datuma, odnosno pashalnim tablicama ili tablicama velikoga uskrasnoga kruga (*circulus magnus*) od 532 godine (28 stupaca x 19 redaka). Služba časova obavljala se svaki dan skupno: oficiji su zajednički recitirani a nedjeljom i blagdanom pjevani. U tako organiziranoj klerikalnoj zajednici svećenici se nisu trebali pojedinačno brinuti o redosljedu datuma pomičnih blagdana ili o broju nedjelja iza Bogojavljenja i Duhova koji ovise o uskrsnome datumu. Ali, kad se pop Mavar našao sam na terenu, usklađujući javno bogoslužje s privatnom molitvom časova, morao je imati gotov pregled uskrasnih datuma. Zato verso stranicu posljednjega folija temporala (f. 315), koja je zbog nastojanja da se novo poglavlje započne u novome sveščiću ostala prazna, popunjava uskrsnim datumima od 1475. do 1525. godine. Zapisani datumi predstavljaju samo dio velikoga kruga, odnosno datume narednih 50 godina (Pantelić 1965:104). „Jedini od glagoljskih pisara“ pop Mavar svoju pashalnu tablicu proziva „Tisućnicom“ (Pantelić 1975:35).

sanktoralu primijenila Marijana Tomić. Poslužili su mi i rezultati mjerenja koja je provela služeći se *DocMark* računalnim programom.

Stranični postav određuje se već u fazi samoga planiranja kodeksa. Odnosi se na proces raspoređivanja teksta, slika i praznina na stranici s ciljem postizanja uravnotežena izgleda stranice, odnosno dvostraničja. Budući da je to najširi prostorni okvir teksta koji čitatelj može obuhvatiti pogledom, osnovna dvodimenzionalna smještajna jedinica teksta u kodeksu jest stranica (Žagar 2007:244). Uravnoteženost stranice postiže se procesom liniranja, pomoću kojega se raspoređuju: 1) tekstno polje, stupci i redci, 2) međustupačni razmak, 3) margine. Odnosi veličina navedenih elemenata trebali su biti u skladu s geometrijskim proporcijama, najčešće tzv. „zlatnog reza“,²⁰⁷ pravila koje se primjenjivalo u srednjemu vijeku u slikarstvu, kiparstvu, arhitekturi pa i u straničnome postavu rukopisnih i tiskanih knjiga. Praksa oblikovanja stranice u latiničkim kodeksima utjecala je na organizaciju teksta i na stranicama glagoljičkih kodeksa. Zbog štednje prostora, tekst u glagoljičkim kodeksima zauzima ipak nešto više mjesta na stranici. Posljedično su i marginalni prostori manji, što stranicu čini težom (Badurina 2000:673).

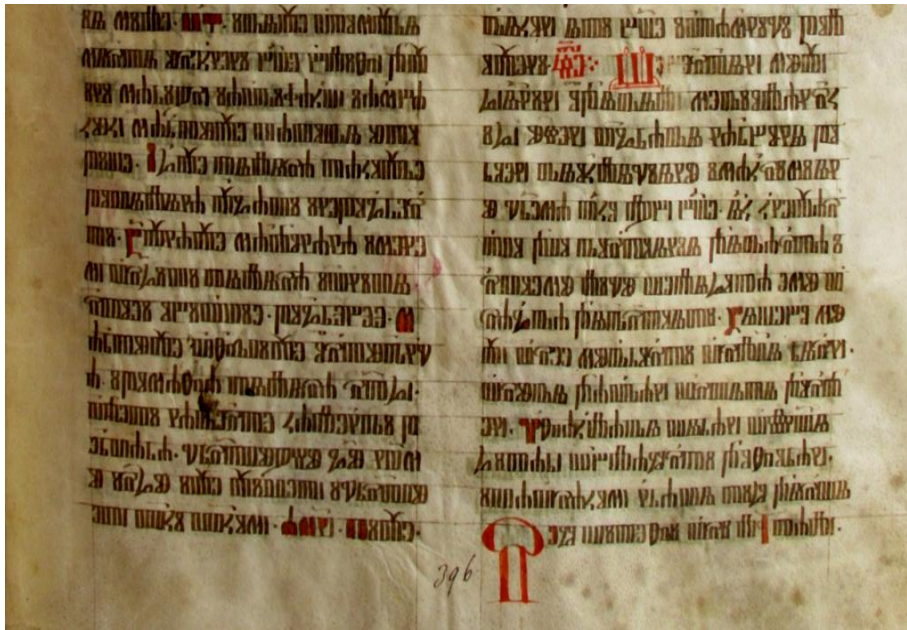
1) Liniranje

Da bi tekst mogao biti upisan u skladu s utvrđenim straničnim proporcijama, stranice je trebalo prethodno prirediti liniranjem. Najčešće su sami pisari linije urezivali šilom, a kod mlađih tekstova crtovlje su upisivali perom, olovnim tragom ili tintom. Da bi se linije, vodoravne za retke i horizontalne za stupce i međustupačni razmak, što preciznije regulirale uz pomoć ravnala, pisari su pomoću šila, šestara ili nožića ubadali, odnosno urezivali rupice (punkturali) na marginama većega broja listova odjednom. Kod mnogih srednjovjekovnih kodeksa ostali su vidljivi tragovi liniranja i punktuiranja. Ipak, na vanjskim marginama listova kodeksa često su zbog obrezivanja izgubljeni tragovi punktuiranja (Clemens i Graham 2007:15).

Drugi novljanski brevijar ima vidljivo liniranje čime je potvrđeno da su pisari prije pisanja ucrtali linije za oba stupca, retke unutar stupaca te međustranični razmak kroz koji su

²⁰⁷ Zlatni rez (lat. *sectio aurea*) kompozicijski je matematički zakon u kojemu se manji dio prema većemu odnosi kao veći dio prema cjelini (ukupnome zbroju manjega i većega), formulom izraženo: $a : b = b : (a + b)$. U arhitekturi i umjetnosti smatrao se idealnom proporcijom i poistovjećivao sa skladom.

vidno povezani redci jednoga i drugoga stupca (slika 57). Nema tragova punktuiranja jer su obrezivanjem odstranjene rupice na marginama pergamenskih listova.

Slika 57. Primjer liniranja u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* (f. 396ab)

Liniranje je vidljivo i kod *Mavrova* te *Drugoga beramskog brevijara*. Međutim, kroz njihov međustupčani razmak nisu vidljivo spojene linije redaka lijevoga i desnoga stupca, kako sam uočila kod *Drugoga novljanskog brevijara*. Punktuiranje je uočljivo samo na pojedinim folijima obaju svezaka *Drugoga beramskog brevijara*. Obrezivanjem nisu uklonjene rupice niti na pergamenskome dvolistu s odlomkom apokrifne legende o sv. Tekli (sign. Fragm. glag. 4), iz nepoznatoga kodeksa iz 13. stoljeća, koji je Ivan Kukuljević pronašao zalijepljenoga najvjerojatnije na koricama *Drugoga novljanskog brevijara* (slika 49).

2) Tekstno polje, stupci i redci

Visina tekstnoga polja dobivala se konstruiranjem *aurona*, pravokutnika kojemu je manja strana prema većoj bila u omjeru „zlatnoga reza“. U skladu s tim zadanim omjerima Tomić je mjerenjima ustanovila da visina stupca u *Drugome novljanskom brevijaru* u potpunosti odgovara polovici dulje stranice bifolija (dvostraničja). Takav pravilan odnos potvrdila sam i kod *Drugoga beramskog* te *Mavrova brevijara*. Kod ova dva brevijara

utvrdila sam i da je širina tekstnoga polja određivana polovicom visine stranice što je bilo u skladu s tadašnjim zakonitostima. Međutim, kod *Drugoga novljanskog brevijara* već je i Tomić uočila odstupanje od toga pravila. Širina njegova tekstnoga polja, ali bez međustupčanoga razmaka, jednaka je polovici visine stranice. Navedeno odstupanje pripisano je slobodi osobe koja je priređivala tekst liniranjem što nije značajno narušilo uobičajene principe (Tomić 2014:244-245). Razlog je tomu vjerojatno bilo nastojanje njegovih pisara da čim više iskoriste prostor za pisanje.

Na stranicama *Drugoga novljanskoga brevijara* tekst je organiziran u dva stupca veličine 26 x 9 cm, većinom od po 36 redaka. U sanktoralu izuzetak predstavlja 15 stupaca koji broje 35 redaka (359a, 421cd, 438cd, 447ab, 449b, 453cd, 454ab, 456cd, 475a) te ukupno 48 stupaca s 37 redaka (400abcd, 401abcd, 402abcd, 403abcd, 404abcd, 405abcd, 406abcd, 407abcd, 408ab, 415c, 417c, 423b, 461a, 465d, 467c, 494cd, 495abcd, 496ab). Iznimka su u ostatku brevijara i dvolist sa čitanjima iz *Knjige postanka (Geneza)* gdje stupci 69a i 69b imaju 51 redak te *Zapis popa Martinca* u kojemu stupac 267c broji 38, a 267d 41 redak. Nisam uspjela razaznati razlog zbog kojega je broj stupaca na stranicama *Drugoga novljanskog brevijara* varirao.

Varijacije u broju redaka u stupcima uočila sam i u svescima *Drugoga beramskog brevijara*.²⁰⁸ Tekst u oba stupca na stranicama *Mavrova brevijara*, u odnosu na *Drugi novljanski* i *Drugi beramski brevijar*, uredno je i bez iznimki organiziran u 30 redaka. Izuzetak predstavlja njegov kalendarski dio koji odstupa od dvostupčane organizacije teksta na stranicama brevijara.²⁰⁹

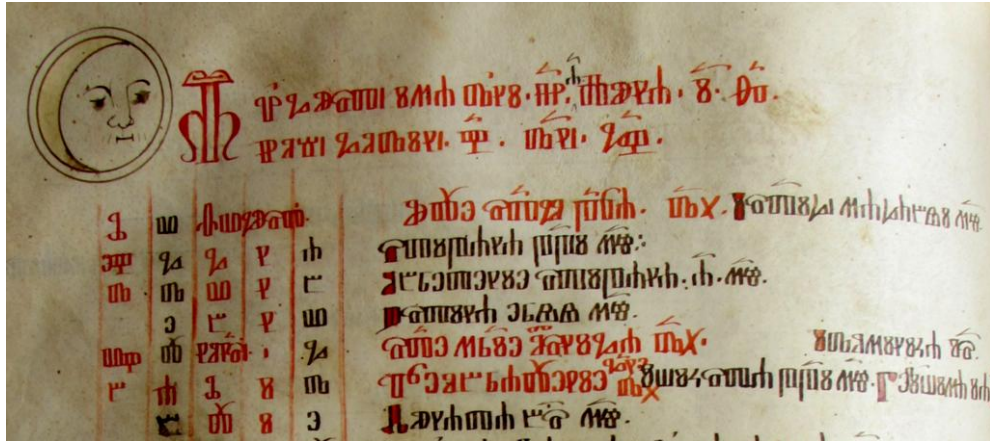
Odstupanje od ustaljene dvostupčane organizacije teksta na stranicama *Drugoga novljanskog brevijara*, kao i kod *Mavrova brevijara*, predstavljaju redom:

- 1) kalendar (f. 268r-273v) u kojemu su podaci za svaki mjesec ispisani na zasebnoj stranici u šest stupaca (slika 58)
- 2) tablica pomičnih blagdana (f. 274r) u kojoj su podaci grupirani u 14 stupaca
- 3) pashalna tablica (f. 274v, slika 57) s podacima prikazanim u 19 stupaca i 28 redaka

²⁰⁸ Prvi svezak *Drugoga beramskog brevijara* pisan je dvostupčano, većinom u 33 retka po stupcu. Kao i kod *Drugoga novljanskog brevijara* prisutna su odstupanja u organizaciji pa sam u pojedinim stupcima uočila veći ili manji broj redaka teksta od ustaljenoga: 36, 35, 34, 32, 31, 30, 28, 27, 25 i 21 redak. Dvostupčano je, s većinom od 33 retka po stupcu, organiziran tekst i u drugome svesku (sanktoralu) *Drugoga beramskog brevijara*. Odstupanja sam uočila u stupcima koji broje 34, 32, 31, 30, 29, 25 i 21 redak.

²⁰⁹ U temporalu *Mavrova brevijara* uočila sam još i zanimljiv način na koji je Baromić tekst litanija, da bi uštedio prostor na stranici, razdijelio u četiri stupca. Ustaljenu dvostupčanu organizaciju teksta na stranicama ovoga brevijara narušio je pregrađivši dva glavna stupca odebljom crvenom crtom duž njihove sredine. Na svakome kraju izvan tekstnoga polja pregradnu crtu završio je znakom križa (f. 65cd).

- 4) dekorirana kružna komputska tablica (tzv. „krug zlatnih brojeva“, f. 275r, slika 59) u kojoj su podaci raspoređeni u tri koncentrična kruga, od kojih su oba vanjska podijeljena na 19 jednakih polja (Borić 2016:46-47).²¹⁰

Slika 58. Stupčani prikaz dijela mjeseca kolovoza u kalendaru (f. 271v)²¹¹

Slika 59. Kružna komputska tablica u *Drugome novljanskom brevijaru* (f. 275r)

Srednjovjekovni kodeksi koji su pisani u dva stupca imaju međustupčani razmak. Najčešće širina razmaka među stupcima dvostruko je manja od širine vanjske margine (Žagar 2017:219). Margine su s vremenom povećavane, ali međustupčani razmak nije pratio to povećanje zbog čega se stupci na stranici međusobno čvršće povezuju (Žagar 2007:253). Kod

²¹⁰ Ispod kruga mlađa ruka dopisala je po širini stranice tekst dviju himni za jutarnju.

²¹¹ Kalendar je u *Mavrovu brevijaru* pop Jure organiziran je u četiri, a ne u šest stupaca, kako je to izveo pop Martinac u *Drugome novljanskom brevijaru*.

Drugoga novljanskog brevijara međustupčani razmak dvostruko je uži od unutarnje margine (1 : 2), a trostruko od vanjske margine (1 : 3). Radi se o pravilnome odnosu što je pokazatelj pomno biranih mjera koje odgovaraju kriterijima srednjovjekovne pisarske prakse. Odnos širine međustupčanoga razmaka i širine vanjske margine potvrđuje nastojanje da se širina međustupčanoga razmaka ne uvećava u skladu s širenjem vanjske margine stranice.

Srednjovjekovnih zakona organizacije odnosa međustupčanoga razmaka i unutarnje i vanjske margine na stranicama kodeksa držali su se i pisari *Mavrova* te *Drugoga beramskog brevijara*.²¹²

3) Margine

Margine, odnosno rubne bjeline, obrubljuju tekstna polja s gornje, donje, unutarnje i vanjske strane. Funkcija im je praktična i estetska. Pomažu čitateljevu oku da se fokusira na tekst, što olakšava čitanje, a istovremeno sprečavaju palac da zakloni dio teksta što je osobito važno kod manjih formata. Veće margine, osobito one ukrašene, pridonose raskošnome izgledu kodeksa te upućuju na bogatstvo naručitelja koji nije htio štedjeti na skupoj pergameni. Svečanija funkcija rukopisne knjige podrazumijeva i veću količinu neispisanoga prostora. U raskošnim knjigama tekst je zauzimao trećinu prostora, a u knjigama praktične namjene najmanje dvije trećine (Tomić 2014:241-242).

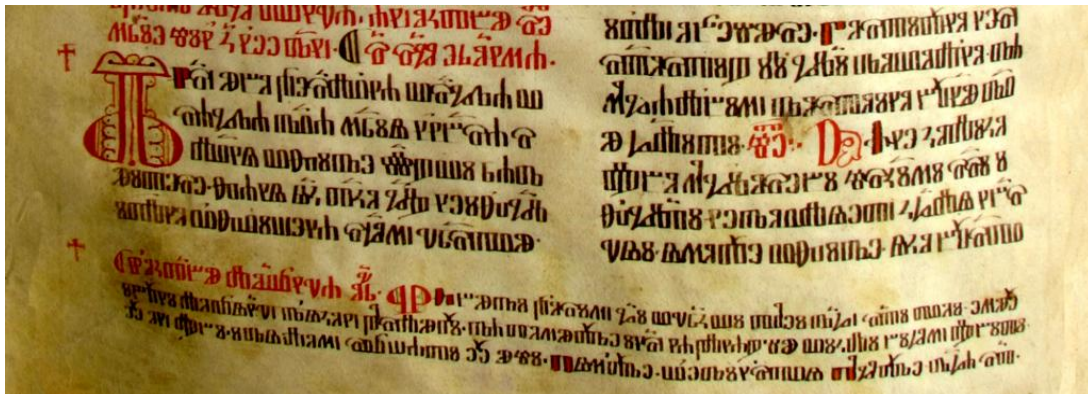
Širina margina ovisila je o funkciji kodeksa. Kod kodeksa velikog formata, kakve su bile liturgijske knjige namijenjene zajedničkome čitanju iz daljine, margine su prostranije, stupci i redci širi, a razmaci među redcima, riječima i slovima uočljiviji. Razlog je tome potreba „da se uokviri tekstno polje te da se s njime uspostavi oku ugodan sklad“ (Žagar 2007:252). Veličina svih margina na stranici nije jednaka, već progresivno raste redom od unutarnje, gornje, vanjske i donje margine. Franjo Mesaroš pretpostavlja da je gornja margina trebala biti jednaka unutrašnjoj, ali je ostavljena većom radi učestaloga obrezivanja gornjeg ruba prilikom uvezivanja ili preuvezivanja. Unutarnja i vanjska te donja margina ostavljane su veće zbog navike upisivanja marginalija (Mesaroš 1985:203).

Na stranicama *Drugoga novljanskog brevijara* unutarnja margina odgovara gornjoj, a vanjska i donja progresivno rastu, tako da je njihov odnos u omjeru 1 : 1 : 2 : 3. U usporedbi s

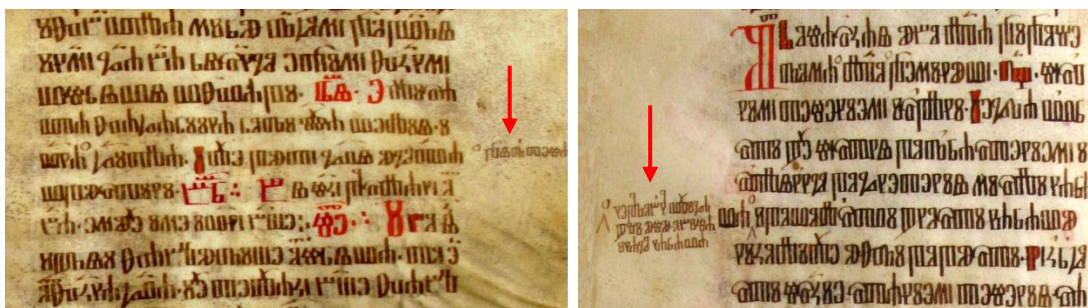
²¹² Odnos širine međustupčanoga razmaka i širine unutarnje margine kod *Mavrova brevijara* dolazi u omjeru 1 : 1,5, a u *Drugome beramskom* u omjeru 1 : 2. Odnos međustupčanoga razmaka i vanjske margine u *Mavrovu brevijaru* u omjeru je 1 : 4, a u *Drugome beramskom* u omjeru 1 : 5. Iz ovih primjera također je potvrđeno nastojanje da se bez obzira koliko je proširena vanjska margina, širina međustupčanoga razmak ne povećava.

Drugim novljanskim brevijarom, uočila sam da su vanjske margine *Drugoga beramskog*, a osobito *Mavrova brevijara* osjetno veće. Odnos unutarnje, gornje, vanjske i donje margine u *Mavrovu brevijaru* nalazi se u omjeru 1 : 1 : 3 : 7 gdje je uočljiv puno progresivniji rast vanjske i donje margine. Potvrda je to praktičnosti većih margina koje omogućuju da se u kodeksima manjih formata omogući čitatelju da palcem ne zakloni tekst. U sanktoralu *Drugoga beramskog brevijara* navedeni odnos u omjeru je 1 : 2 : 3 : 4 što ostavlja ujednačen dojam pri pogledu na njegovo dvostraničje.

Na marginama stranica sanktorala, uz tekst koji je pisala Martinčeva ruka, puno je primjera naknadnoga bilježenja teksta koji je pisar propustio tijekom prepisivanja. Dopisivao ga je uglavnom na unutarnjoj i vanjskoj margini (slika 61) te na svega dva mjesta na gornjoj margini (slika 62). Opsežnija dopisivanja izvodio je samo na donjoj margini. Zbog njezine prostranosti bilježio je propušteni tekst u širini ukupnoga tekstnog polja (slika 60).²¹³

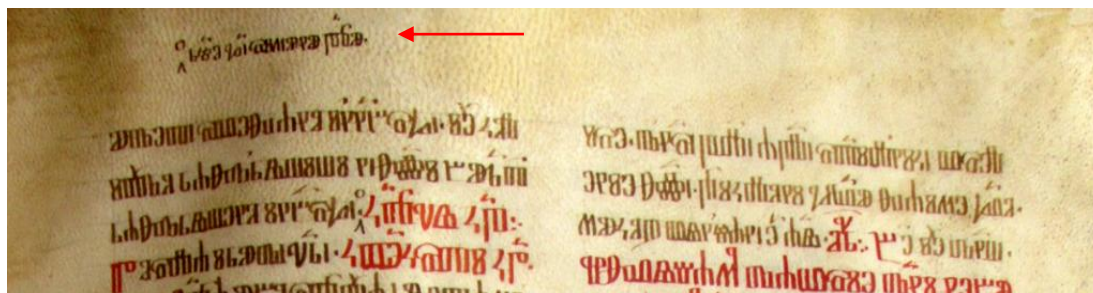

Slika 60. Primjer pisanja propuštenoga liturgijskog teksta po donjoj margini (f. 469v)

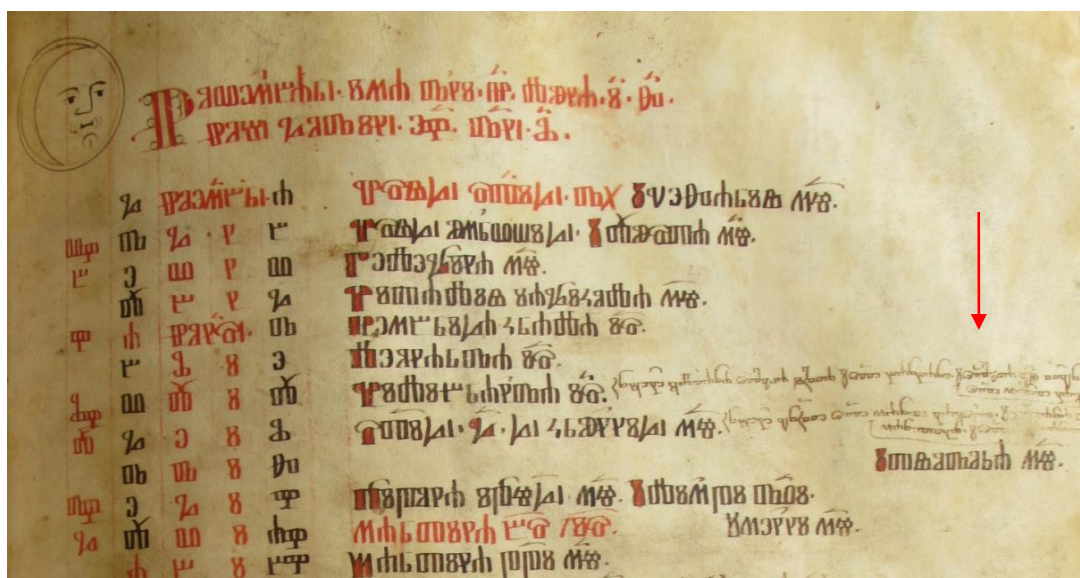
Slika 61. Primjer pisanja propuštenoga liturgijskog teksta na desnoj (f. 433r) i lijevoj margini (f. 428v)

²¹³ Opsežna dopisivanja po marginama nisam uočila u *Drugome beramskom*, a ni u *Mavrovu brevijaru*. Sve oblike znakova koje su pisari ovih triju brevijara koristili za označavanje mjesta u osnovnome tekstu na koja je dopisani tekst nadovezan obradila sam u poglavlju o grafetičkim sredstvima koja su korištena u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara*.

Slika 62. Primjer pisanja propuštenoga liturgijskog teksta na gornjoj margini (f. 441r)

Osim što je na marginama evidentiran propušteni liturgijski tekst, mlađe ruke dopisivale su na njima i bilješke kurzivnom glagoljicom (slika 63). Na donjoj margini je i pop Vukelić latinicom gdjeod pribilježio podatak o numeriranju brevijara (slika 50).

Slika 63. Primjer dopisivanja bilješki kurzivnom glagoljicom na marginama *Drugoga novljanskog brevijara* (kalendar, f. 273r)

4.1.3. Grafetička sredstva u vizualnoj organizaciji teksta sanktorala

Tekstnom analizom obuhvatila sam grafetička sredstva kao treći sloj sredstava koja sudjeluju u organizaciji teksta sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara*. Grafetička sredstva ubrajaju se u područje paleografije. Ne predstavljaju jezična obilježja pisma, već su dio njegove vizualne prezentacije.

Kao uvod u problematiku upotrebe grafetičkih sredstava u tekstu sanktorala, prikazala sam njegove paleografske osobine. Budući da su datumi nastanka *Drugoga novljanskog*

brevijara zabilježeni u zapisima na tri mjesta u tekstu, paleografska analiza pisma kojime je pisan nije bila nužna za njegovo datiranje. Prikaz rezultata dosadašnjih paleografskih istraživanja, koje su na njegovu tekstu provele Marija Pantelić i Anica Nazor, poslužila su mi za bolju prezentaciju grafetičkih sredstava koja su tekst okruživala. Uvid u karakteristike pisma smatrala sam potrebnim i radi upotpunjavanja prikaza obilježja pisarske prakse u grobničkoj pisarnici popa Martinca, u kojoj je bio pisan *Drugi novljanski brevijar*.

Paleografske osobine teksta predstavila sam kroz realizaciju:

- 1) linijske organizacije ispisanih redaka
- 2) morfološku analizu slova i njihova duktusa te prisustvo slova drugih pisama u tekstu (ćiriličkih i latiničkih)
- 3) praksu bilježenja brojevnih vrijednosti.

Rezultate paleografske analize pisma *Drugoga novljanskog brevijara*, koje su provele Pantelić i Nazor, dopunila sam teorijskim saznanjima Matea Žagara s područja glagoljičke paleografije te rezultatima svoje analize teksta sanktorala, osobito kad su u pitanju primjeri bilježenja brojevnih vrijednosti u tekstu.

Analizom grafetičkih sredstava koja su okruživala tekst obuhvatila sam:

- 1) upotrebu bjelina u tekstu
- 2) promjenu veličine i boje slova u pojedinim tekstnim dijelovima
- 3) uvrštavanje razdvojnih znakova koji su kao samostalne grafičke jedinice regulirali odnose između tekstnih dijelova
- 4) skraćivanje riječi (kontrahiranje, suspendiranje s natpisivanjem)
- 5) ligature.

Rezultate analize ligaturnoga fonda u sanktoralu predstavila sam, po uzoru na Žagaruovu podjelu oblika kraćenja riječi, u posebnome poglavlju, odvojeno od ostala dva načina skraćivanja riječi. Razlog tomu je naglašena grafetička komponenta ligaturnoga vezivanja.

Moje istraživanje grafetičkih sredstava vizualne organizacije teksta nadovezuje se na rezultate analize teksta sanktorala dvaju rukopisnih i dvaju tiskanih brevijara koju je Marijana Tomić provela pomoću računalnoga *DocMark* programa. Ona je obuhvatila pritom samo neka od grafetičkih sredstava koja sam obradila analizirajući tekst sanktorala: 1) uvrštavanje bjelina između riječi i združenica, 2) kraćenje riječi (kontraksije, suspensije s natpisivanjem), 3) ligaturno vezivanje.

Rezultate analize ligaturnoga fonda u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara*, koju sam provela na 472 stupca njegova teksta, usporedila sam s rezultatima statističke analize

upotrebe ligatura koju je provela Marijana Tomić na njegovih prvih 12 stupaca. Provela sam također i analizu ligaturnoga fonda u sanktoralu *Mavrova brevijara*. Rezultate svojih dviju analiza usporedila sam još i s rezultatima analize ligaturnoga fonda koju je Ivan Bakmaz proveo na tekstovima dvaju glagoljičkih tiskanih brevijara (prvotiska *Brevijara* (1491.) i *Baromićeva brevijara* (1493.)) i dvaju glagoljičkih tiskanih misala (prvotiska *Misala* (1483.) te *Senjskoga misala* (1494.)). Rezultate navedenih analiza prikazala sam tablično.

Primjere paleografskih osobina i upotrebe grafetičkih sredstava u vizualnoj organizaciji teksta sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* popratila sam i slikovnim primjerima.

4.1.3.1. Paleografske osobine teksta sanktorala

Paleografija je pomoćna povijesna znanost koja proučava razvoj starih pisama kako bi omogućila ispravno čitanje te odredila mjesto i vrijeme nastanka starih rukopisa i natpisa. Paleografskim istraživanjima dokazano je da se glagoljicom, kao slavenskim pismom, od 13. stoljeća nastavilo pisati jedino na području Hrvatske. Od svih slavenskih zemalja, Hrvatska ima najveći broj glagoljičkih spomenika. Hrvatima su poznati svi tipovi glagoljice, a kronološki ih je identificirala paleografkinja Marica Čunčić: 1) trokutasti, 2) okrugli, 3) uglati, 4) kurzivni knjiški, 5) kancelarijski (Čunčić 2015:295). Vizualni dojam koji ostavlja uglato (hrvatsko) glagoljičko pismo, kroz svoj razvojni proces od 12. do sredine 14. stoljeća kada poprima svoj konačni oblik, Hercigonju navodi na zaključak o povezanosti ovoga tipa glagoljičkoga pisma s arhitekturom:²¹⁴

„Glagoljski ustav, to svečano stilizirano pismo, spokojno i otežalo, naglašeno statično svojom izrazitom izvedbenom individualnošću, strogim proporcijama i simetrijom, zbijenim, čvrstim grafemskim nacrtom i dvolinijski zatvorenom morfološkom strukturiranošću, enkodiralo je temeljne značajke romaničke arhitekture, odslikalo na stanovit način onu karakterističnu stabilnost, statičnost, masivnost romaničke građevine, čvrstoću njezine konstrukcije, izrazitu omeđenost, zbijenost volumena“ (Hercigonja 2006:193).

Tada već razvijenim uglatim (hrvatskim) tipom glagoljice u vrijeme „zlatnoga doba hrvatskoga glagolizma“ (14. – 16. stoljeće) pisani su i *Drugi novljanski*, *Drugi beramski* i *Mavrov brevijar*.

²¹⁴ Slično Hercigonji povjesničar Viktor Novak upozorava na morfološku povezanost pisma i arhitekture u slučaju gotičke minuskule i gotičkoga stila neke građevine (Hercigonja 2006:193).

1) Linijski ustroj

Linijsko ustrojavanje odnosi se na poravnavanje linija slovnog niza koji se upisuje između dvije kod majuskulnih (dvolinijskih) pisama ili između četiri linije kod minuskulnih (četverolinijskih) pisama. Liniranje i linijski ustroj dva su ovisna postupka, ali različita. Liniranje, odnosno označavanje crtovlja, tiče se pripreme kodeksa za smještaj teksta po čemu je blizak kodikologiji koja se bavi procesom nastanka rukopisa. Linijska organizacija ispisanih redaka pripada grafetici koja se bavi primjenom sredstava koja sudjeluju u vizualnoj organizaciji jezičnoga materijala. Liniranje prethodi linijskome ustrojavanju, ali o odrednicama linijskoga ustroja ovisi i izvedba crtovlja (Žagar 2007:278).

U tekstu sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* uočljivo je da se linirano crtovlje poklapa samo s gornjom linijom ustavnih glagoljičkih slova koja kao da vise na crtovlju, s nekim iznimkama probijanja te gornje crte. Donju liniju crtovlja slova uopće ne dotiču. Gledajući linijski ustroj donja linija slovnog niza je stabilna pa se može govoriti o dvolinijskome sustavu. Iste značajke linijskoga ustroja prepoznala sam i u *Mavrovu* te *Drugome beramskom brevijaru*.

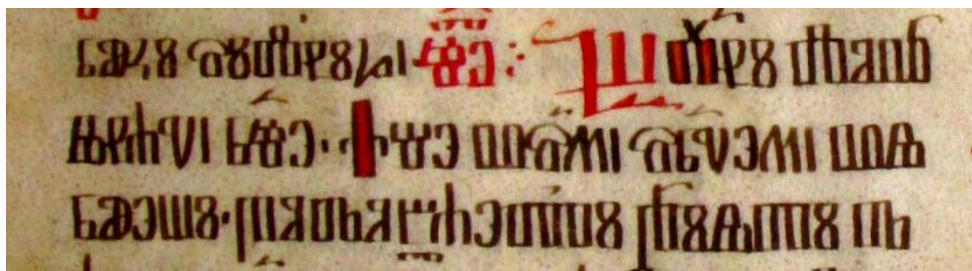
2) Pismo sanktorala

Analizom paleografskih i iluminatorskih elemenata u tekstu *Drugoga novljanskog brevijara*, Pantelić i Nazor otkrile su pisarsku djelatnost petorice pisara. Trojica od njih tekst su i iluminirala izmjenjujući se ponekad i na istome stupcu. Izmjenično pisanje moglo se odvijati jedino u organiziranoj pisarskoj radionici poput grobničke.

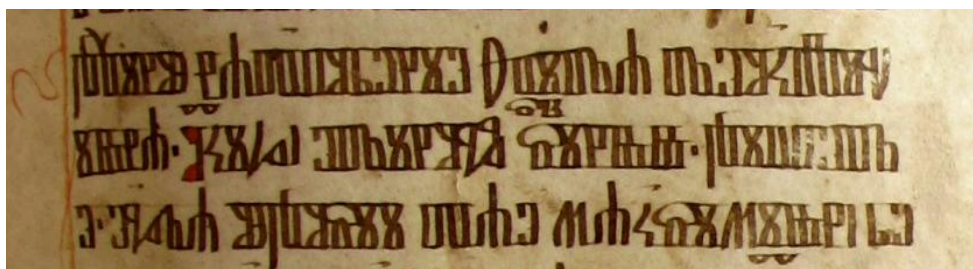
Analizirajući morfologiju i duktus odabranih glagoljičkih slova (*e, z, i, k, u, h, ê, û*), potvrđena je pisarska aktivnost popa Martinca kao ruke A te četiriju nepoznatih pisaca kao ruku B, C, D i E (slika 64). Većinu teksta sanktorala, točnije oko 102 folija (f. 398b-500d), pisala je Martinčeva (A) ruka. Ruka B pisala je oko 13 folija (f. 382a-395b), ruka C samo tri stupca (f. 395bcd), a ruka E svega nešto više od 2 folija (f. 396a-398b). Jedino ruka D nije pisala sanktoral (Pantelić i Nazor 1977:35).²¹⁵

²¹⁵ *Drugi beramski brevijar* najvjerojatnije je pisan u skriptoriju jer se na pisanju teksta izmjenjivalo više ruku. Već i Josip Vajs primjećuje da je od 40. folija prvoga sveska tekst kodeksa pisala manje vješta ruka (Mihaljević 2011:126). Analizirajući slovne proporcije i njihov smještaj u retku, Mateo Žagar utvrdio je pak da su prvih 30 folija pisala dva pisara (prvih 20 jedan, a od 21 do 30 folija drugi pisar). Jezikoslovka Silvana Vranić, u pokušaju utvrđivanja udjela značajki narodnoga jezika u temporalu *Drugoga beramskog brevijara*, napominje da je tekst

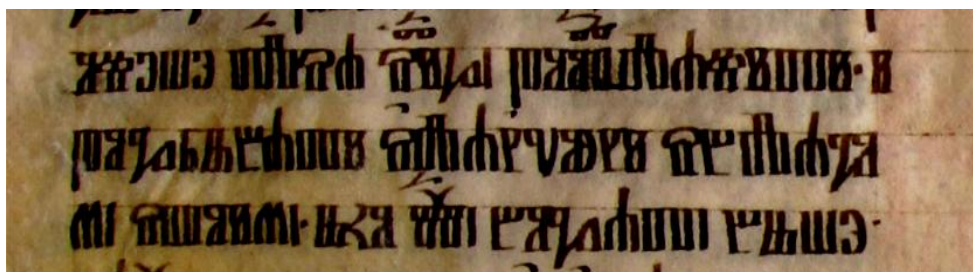
ruka A

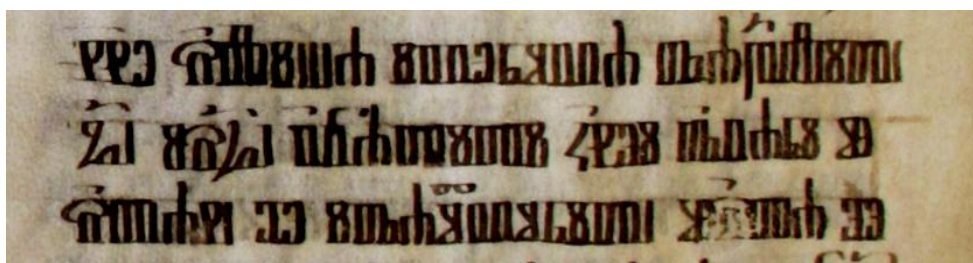
ruka B

ruka C

ruka E

Slika 64. Pismo ruku A, B, C i E na primjeru teksta sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara*

Pismo popa Martinca, glavnoga pisara *Drugoga novljanskog brevijara*, ugodno je hrvatskoglagoljičko liturgijsko pismo (ustav) 14. i 15. stoljeća što je vidljivo iz priloženih primjera svakoga pojedinog slova iz sanktorala (slika 65):

na stranicama od f. 30cd do 37cd bez bitnih različitosti. Na temelju toga zaključuje da su pisari pripadali istoj pisarskoj školi ili ih povezuje zajednički materinski govor (Vranić 2020:265). *Mavrov brevijar* pisao je samostalno Blaž Baromić. Tek ga desetak godina kasnije (1471.), na samome kraju njegova teksta, pop Jure nadopunjuje kalendarskim dijelom. Vlasnik kodeksa, pop Mavar, također naknadno u njega upisuje pashalnu tablicu. U ovome slučaju više pisara ne upućuju na zaključak da je ovaj kodeks bio pisan u kakvome skriptoriju. Ipak, činjenica da je Blaž Baromić sam prepisao cijeli kodeks istovremeno ne isključuje i tu mogućnost.

GLAGOLJIČKO SLOVO	BROJ	LATINIČKO SLOVO	GLAGOLJIČKO SLOVO	BROJ	LATINIČKO SLOVO	GLAGOLJIČKO SLOVO	BROJ	LATINIČKO SLOVO
	1	a		30	ĵ		500	f
	2	b		40	k		600	h
	3	v		50	l		800	ĉ
	4	g		60	m		900	c
	5	d		70	n		1000	č
	6	e		80	o			š
	7	ž		90	p			ь
	8	3		100	r			ь
	9	z		200	s			ê
	10	ï		300	t			û
	20	i		400	u			granato m

Slika 65. Pismo sanktorala, Martinčeva (A) ruka

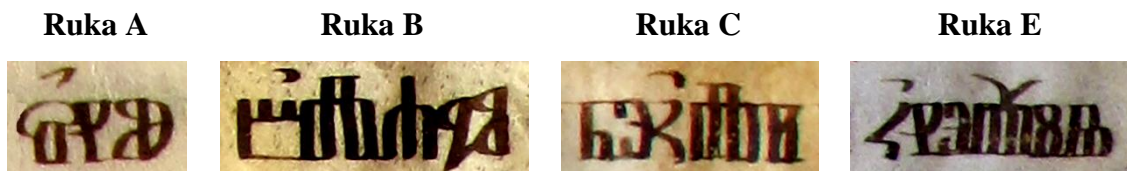
Na temelju usporedbi izvedbe slova različitih ruku, već su Pantelić i Nazor primijetile specifičnosti u pisanju nekih slova. Tako npr. slovo *e* drugačije od drugih pisara oblikuje ruka

C pa ono gotovo da nema središnju crticu, dok kod ruke E dolazi u izduljenijemu obliku. Slovo *z* kod ruke A i B prelazi jače gornju i donju liniju, a kod ruke C visi na liniji. Povlačeći ravno desnu crtu, slovo *i* pravilno i ujednačeno oblikuju ruke A, B, i E, dok ruka C nepravilno zatvara gornji i donji trokut lomeći lijevu liniju. Jedino kod ruke C slovo *k* ima samo jedno koljeno. Kod slova *u* ruka A i C gornju i donju crtu zaobljuju. Slova *h* i *û* prilično su ujednačena kod sve četiri ruke. Slovo *ê* svaka od ruku oblikuje na sebi svojstven način: ruka C vuče dvije paralelne okomite crte, a potom dva vodoravna poteza, dok ruka E na osnovni lijevi potez dodaje tri nepravilna polukruga. Slovu *û* ruka A, B, i C donji dio zatvaraju kosom crtom koja je na kraju stanjena, dok ga ruka E završava neravnom linijom i zadebljanjem na samomu kraju poteza (slika 66) (Pantelić i Nazor 1977:13-14). Slova *ĩ* (=10) i *z̃* (=8) u sanktoralu su korištena isključivo za označavanje brojevnihi vrijednosti. Granato *m* ne pojavljuje se kao samostalno slovo, već uvijek u ligaturnoj vezi sa slovima *ž*, *l*, *s* i *č*, o čemu podrobnije razlažem u poglavlju o ligaturama.

Slikovni prilog 66. Primjeri različitoga pisanja slova *e*, *z*, *i*, *k*, *u*, *h*, *ê*, *û* kod četiri pisara sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara*

Pisari *Drugoga novljanskog*, *Drugoga beramskog* te *Mavrova brevijara* koristili su za poluglas dva znaka: 1) štapić koji se upisivao u međulinjski prostor, 2) tzv. „korekturni“ apostrof koji je kao grafetičko sredstvo uvrštavan iznad ispisanoga retka, na mjesto ispuštenoga poluglasa (slika 67). Položaj korekturnoga apostrofa (između dva suglasnika ili na kraju riječi, npr. *b'lago* ili *mučenič*) pridonosio je olakšavanju procesa čitanja jer je probijanje gornje linije retka davalo oku oslonac za lakše kretanje kroz tekst (Žagar 2013:192).

Slika 67. Primjeri pisanja “korekturnoga apostrofa” u tekstu sanktorala

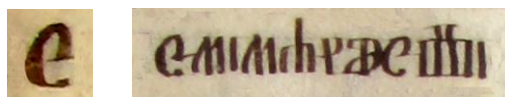
Kao inicijali u gotovo svim glagoljičkim kodeksima korištena su i latinička slova (Gadžijeva et al. 2014:56). U sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* samo se na četiri mjesta pojavljuju latinički inicijali koje sam detaljnije prikazala u poglavlju o iluminacijama: slovo *S* i *O* koje je ucrtala ruka B te dvaput slovo *P* koje je ukrasila Martinčeva ruka. Ćiriličkih slova u sanktoralu nema.

Očekujući ćiriličko pismo u hrvatskoglagoljičkome tekstu *Mavrova brevijara*, povela sam se razmišljanjima Marije Pantelić o vezi ćirilice u kodeksima istarskoga i kvarnerskoga područja s misijskim pohodom vrbničkih popova glagoljaša u Konavlima. Iako je na tome pohodu bio i pop Mavar, vlasnik brevijara koji je na dubrovačkome području mogao naučiti i ćirilicu (bosančicu), ćiriličkih slova u *Mavrovu brevijaru* nisam uočila, čak niti u vidu naknadnih kurzivnih bilješki.²¹⁶ *Drugi beramski brevijar*, pak, jedan je od rijetkih hrvatskoglagoljičkih liturgijskih kodeksa u čijim se tekstovima, i to ne samo u rubrikama, pojavljuju ćirilička slova pisana bosančicom (f. 64a i 120b prvoga sveska i f. 127d drugoga sveska) (Mihaljević 2011:127-128).²¹⁷

Također se u većini brevijara pojavljuje i stilizirano, malo uvećano latiničko *e*, najčešće u neslavenskim riječima (Gadžijeva et al. 2014:56-57). U sanktoralu se latiničko *e* pojavljuje na svega dva mjesta (f. 472b/32 i 473c/10) i to u osobnoj imenici **емъmanuelъ** (slika 68), dok na njega nisam naišla ni u *Mavrovu* ni u *Drugome beramskom brevijaru*.

²¹⁶ Marija Pantelić pojavu ćirilice u glagoljičkim kodeksima istarskoga i kvarnerskoga područja povezuje s odlaskom popova glagoljaša iz Vrbnika u misijski pohod, odnosno „duhovni rad na vjerskoj asimilaciji stanovništva u mješovitim područjima Dubrovačke republike“ (Pantelić 1975:31). Jedini pisani dokaz o tome Pantelić nalazi u potpisu popa Mavra uz njegovu pashalnu tablicu (tzv. Tisućnicu), zajedno s podatkom o mjestu njegova tadašnjeg boravka (Konavlima) koji navodi u svojoj zapisu (f. 315v). Mišljenja je da su popovi glagoljaši ondje naučili pisati ćirilicom (bosančicom) pa su u glagoljičke kodekse unosili svoje ćiriličke zapise, a koji put i naslove, kakav je slučaj s *Brevijarom Vida Omišljanina*, *Ročkim misalom* ili fragmentom *Dragučkoga misala* (Pantelić 1965:104).

²¹⁷ Uočivši dijelove teksta pisane bosančicom, Milan Mihaljević razmišljanja je da tekst kodeksa ipak nije prepisivan iz krčkoga izvornika, nego vjerojatno iz još starijega predloška iz južnih hrvatskih područja. Navodi da su takvi primjeri prepoznati već i u: *Vatikanskome misalu Illirico 4* (Krk), *Vatikanskome brevijaru Illirico 6* (Lika), *Brevijaru Vida Omišljanina* i *Hrvojevu misal* (samo jedan inicijal). U navedenim kodeksima pojavljuju se ćirilička slova ili inicijali, a jedino u *Brevijaru Vida Omišljanina* i *Drugome beramskom brevijaru* i nekoliko rubrika pisanih bosančicom (Mihaljević 2011:128, 138).

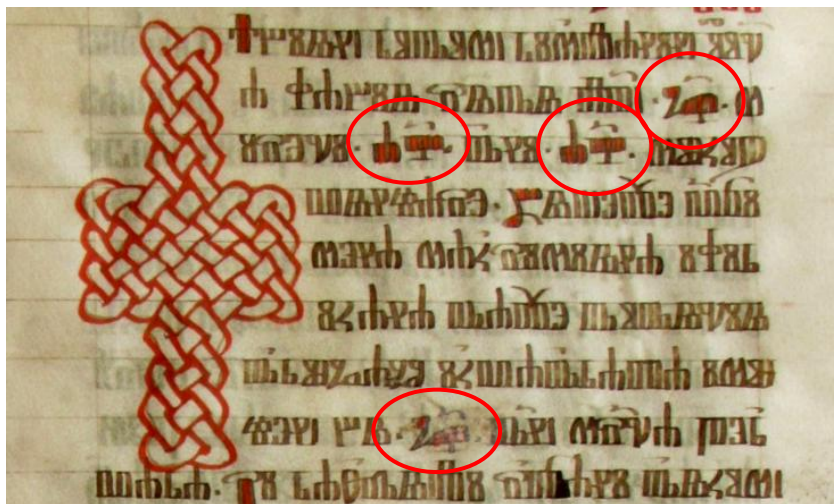

Slika 68. Latiničko *e* u tekstu sanktorala (f. 473c/10)²¹⁸

3) Pisanje brojeva

Sva slova glagoljičke azbuke imaju svoju brojevnju vrijednost. Kada su slova bila korištena u svrhu označavanja brojeva, iznad njih se bilježila titla. Od ostalih dijelova teksta odvajale su ih dvije točke pisane po sredini retka pri čemu se slovo umetalo između njih. Prikaz brojeva bio je u skladu sa suvremenim brojevnim sustavom (desetice dolaze ispred jedinica, itd.), izuzev brojeva 11 do 19 kod kojih su jedinice pisane ispred desetica. Brojevi veći od tisuću rjeđe se pojavljuju u glagoljičkim tekstovima. Kada su prisutni, tisućice su bilježene riječima ili se ispred riječi **tisućь** te slova *č* (=1000) upisivala jedinica koja je pokazivala o koliko je tisuća riječ (Gadžijeva et al. 2014:54).

Svi brojevi u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara*, zapisivani u obliku slovnihi brojeva,²¹⁹ bilježeni su crnim slovima ispunjenim crvenom tintom s titlom iznad njih (slika 69), osim u slučajevima kada je boja izostala, zbog propusta pisara.

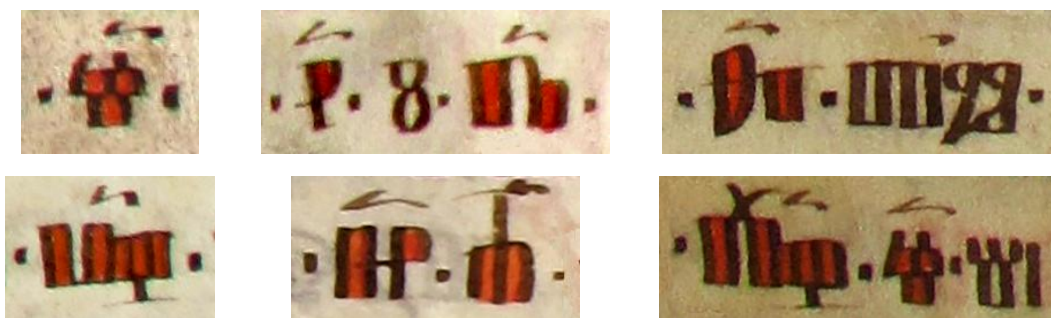

Slika 69. Primjer bilježenja brojeva u tekstu sanktorala (f. 396b)

²¹⁸ Vjerojatno je zbog svojega značenja imenica **emmanuelь** (*Bog je s nama!*), koja označava Krista, grafički istaknuta.

²¹⁹ Martinac je brojeve ponekad zapisivao samo riječima. Kao takvi nemaju naglašenu grafičku komponentnu pa ih nisam uključila u prikaz pisanja brojeva u sanktoralu. Ovdje ih navodim samo kao primjer: **dvěstê** 482b/35, **šestь** 483d/29, **osamь desetь** 426a/18, **d'vê** 410c/33, **tretoi** 410b/27, **sed'mihь** 415d/19, **tri** 389a/4.

Ruka B i E primjenjivale su uobičajeni način bilježenja brojeva između dviju točki s titlom iznad (slika 70, gore lijevo), kako jednoznamenkastih tako i dvoznamenkastih (slika 70, dolje lijevo). Kod ruke C uočila sam i način na koji su se u brojevnome izrazu desetice s jedinicama povezivale pomoću veznika *i* (slika 70, gore sredina). Pop Martinac najčešće koristi oba načina bilježenja brojčanih vrijednosti u tekstu, ali za brojeve s dvije znamenke povremeno koristi i treću točku koju smješta između slova koja su predstavljala brojevnu vrijednost (slika 70, dolje sredina). Za brojeve iznad tisuću Martinac koristi riječi (**šestъ tisućъ i ·e· satъ i ·m· i ·e·** (=6666) f. 486a/8, **t'ma** (=10000) f. 391a/26), a gdje god koristi i kombinaciju broja i riječi, kako za tisućice (**·aī·** (=11) **tisućъ** f. 414c/28) (slika 70, dolje desno) tako i za ostale brojeve. Redni brojevi u sanktoralu i u slovno-brojčanome obliku imaju padežne nastavke (slika 70, gore desno): **·d·** (=5) **go** f. 414c/9, **·e·** (=6) **ti** f. 446d/2, **·e·** (=6) **timъ** f. 412b/8, **·ž·** (=7) **go** f. 414c/9, **·ž·** (=7) **mi** f. 461b/7, **·ž·** (=7) **mo** f. 455d/19, **·z·** (=8) **go** f. 414c/26, **·z·** (=9) **toe** f. 447d/32, **·z·** (=9) **tomu** f. 414c/10, **·z·** (=9) **t'go** f. 414c/25, te kombinirani izraz **·i· ni i osmi** (=28) f. 424b/28.

Slika 70. Različiti načini bilježenja brojevnih vrijednosti u sanktoralu

U tekstu sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* javljaju se 63 broja koji su zabilježeni pomoću glagoljičkih slova ili kombinacijom slova i riječi. Brojevi 22, 23, 25, 120 i 11000 bilježeni su na dva načina. Radi bolje preglednosti primjere brojevnih vrijednosti bilježila sam bez tittle kao natpisnoga znaka koji je u izvorniku bilježen iznad slova:

·a· (=1) f. 382a/3, **·b·** (=2) f. 384b/2, **·v·** (=3) f. 392c/20, **·g·** (=4) f. 390a/5, **·d·** (=5) f. 392b/27, **·e·** (=6) f. 392b/28, **·ž·** (=7) f. 389c/14, **·z·** (=8) f. 392b/30, **·z·** (=9) f. 389c/35, **·ī·** (=10) f. 389c/32, **·aī·** (=11) f. 396d/15, **·bī·** (=12) f. 389c/33, **·vī·** (=13) f. 389a/20, **·gī·** (=14) f. 389a/20, **·dī·** (=15) f. 392b/27, **·eī·** (=16) f. 389c/37, **·žī·** (=17) f. 382a/27, **·i·z·** (=18) f. 452d/9, **·zī·** (=19) f. 432b/15, **·i·** (=20) f. 410d/29, **·i·a·** (=21) f. 413c/23, **·i·b·** (=22)

f. 456a/22, ·i· i ·b· (=22) f. 456a/22, ·i· i ·v· (=23) f. 480b/9, ·i· tri (=23) f. 452c/6, ·i·d· (=25) f. 414c/20, ·i· i ·d· (=25) f. 414c/12, ·i·e· (=26) f. 438a/24, ·i·z· (=28) f. 414a/25, ·j· (=30) f. 414c/27, ·j·a· (=31) f. 453a/16, ·j· i ·d· (=35) f. 410d/27, ·j· i ·e· (=36) f. 485c/7, ·j· i ·ž· (=37) f. 414d/6, ·j·z· (=39) f. 410b/36, ·k· (=40) f. 410b/21, ·k· i ·b· (=42) f. 411a/28, ·k· i ·v· (=43) f. 420b/7, ·k· i petъ (=45) f. 389d/36, ·k· i ·ž· (=47) f. 443b/26, ·l· (=50) f. 407d/36, ·m· (=60) f. 483d/30, ·m·a· (=61) f. 452c/1, ·m· i ·b· (=62) f. 395b/35, ·n· (=70) f. 400b/13, ·n· i ·b· (=72) f. 409d/25, ·n· i ·d· (=75) f. 485c/7, ·o· (=80) f. 417c/7, ·o·g· (=84) f. 405a/3, ·r· (=100) f. 406d/19, ·r· i ·i· (=120) f. 409d/27, sto i ·i· (=120) f. 409d/28, s'to i ·l· (=150) f. 438c/13, ·u· i ·j· (=430) f. 461a/10, ·h· (=600) f. 483d/30, ·č· (=1000) f. 391a/9, ·č·s·i·e· (=1226) f. 422d/29, ·č·s·i·z· (=1228) f. 423b/9, ·č·s·j· (=1230) f. 423b/13, ·č· i ·u· (=1400) f. 465b/7, ·č· i ·f· (=1500) f. 426b/16, dvê tisući i ·l· (=2050) f. 476d/10, šestъ tisućъ i ·e· satъ i ·m· i ·e· (=6666) f. 486a/8, ·i· tisućъ (=10000) f. 494c/21, ·ai· tisućъ (=11000) f. 494c/37, ·ai·č· (=11000) f. 494d/7, ·ži·č· (=17000) čъ f. 414c/28.

Istu praksu pisanja brojeva kakvu sam uočila u *Drugome novljanskom brevijaru* prepoznala sam i u *Drugome beramskom*,²²⁰ dok je praksa bilježenja brojeva u *Mavrovu brevijaru* nešto drugačija.²²¹

4.1.3.2. Grafetički opis teksta sanktorala

Grafetika obuhvaća sva ona sredstva koja u tekstu ne nose isključivo jezičnu, odnosno gramatičku informaciju, nego sudjeluju u vizualnoj organizaciji jezičnoga materijala (Tomić 2014:250). Sve pismovne kulture razvile su niz pomoćnih sredstava koja su tekst okruživala radi što efikasnijega pisanog prijenosa jezične poruke olakšavajući pritom trud i čitatelju i pisaru (Žagar 2013:189).

²²⁰ Pisari sanktorala *Drugoga beramskog brevijara* brojke su pisali crnom tintom, a ispunjali ih crvenom. Uočila sam da su slova koja nose brojevnju vrijednost bilježili između dviju točki s titlom iznad (f. 35c/22, 23). Ovisno o pisarima koji su ovaj svezak pisali, brojke kod dvoznamenkastih brojeva bilježene su zajedno između dviju točki (f. 88c/13, 17), a gdje ih je razdvajala dodatna točka (f. 104a/15, 25) ili povezivao veznik *i* (f. 22d/1, 35c/26). U ovome obliku bilježenja brojeva veznik je bio ispunjen crvenom bojom, za razliku od prakse u *Drugome novljanskom brevijaru* gdje je veznik *i* pisan bez ispuna. Redni brojevi u slovno-brojčanome obliku, kao i u *Drugome novljanskom brevijaru*, imaju padežne nastavke (f. 88c/28).

²²¹ Jednoznamenkaste, te dvoznamenkaste brojeve s veznikom u brojevnome slogu, Baromić bilježi s crvenim ispunama, titlom iznad te samo jednom točkom s desne strane slova kojime je bilježena brojevnja vrijednost (f. 166b/14, 166c/3, 4). Dvoznamenkaste brojeve gdje ih je bilježio i bez točki (f. 90b/17, 24, 25). Budući da je *Mavrov brevijar* manjega formata, praksa korištenja samo jedne točke uz broj, pa čak i njezin izostanak, vjerojatno je odraz nastojanja pisara da uštedi na prostoru predviđenom za pisanje.

Grafetičko uređenje teksta u najširem smislu obuhvaća sve razine vizualnoga smještaja teksta na stranici: napuštanje načela *scriptura continua*, regulaciju veličine, tipa i boje slova, umetanje različitih interpunkcijskih i ostalih znakova u svrhu reguliranja odnosa između sadržajno različitih dijelova teksta, kraćenje riječi, reguliranje odnosa slova spajanjem u ligature i ukrašavanje teksta. Analiza grafetičkih sredstava korištenih u organizaciji teksta pridonosi procjeni vremena i mjesta oblikovanja pisanih spomenika (Žagar 2007:299, 2013:285).

1) Bjeline u tekstu

U srednjovjekovnoj pisarskoj tradiciji, unatoč uvriježenoj praksi kontinuiranoga pisanja (*scriptura continua*), usustavljeno odvojeno pisanje riječi javlja se krajem 12. stoljeća. O punome razdvajanju riječi ipak se ne može govoriti prije 17. stoljeća pa sva prethodna nastojanja Žagar smatra tek „prozračivanjem“ teksta (Žagar 2007:300, 341). S obzirom na funkciju u tekstu, bjeline između riječi tekst razdvajaju označujući istodobno početak i kraj neke tekstne cjeline. Praksa korištenja praznina između poglavlja uvedena je tek kod tiskanih knjiga i to rijetko prije 16. stoljeća.

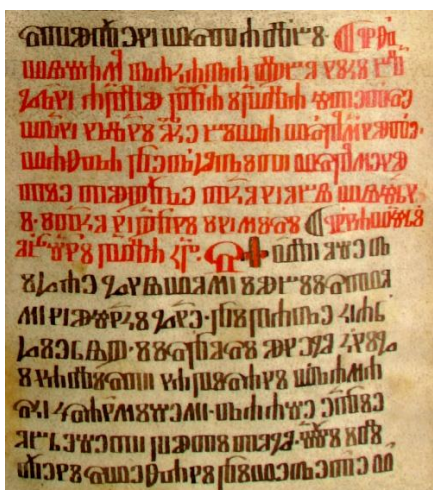
Osim bjelinama, riječi su odvajane i na samome kraju retka. Radi skladnosti tekstnoga polja, riječ koja ondje ne završava lomljena je i dovršena u slijedećemu retku. Razdioba riječi i združenica u hrvatskoglagoljičkim tekstovima provodila se već u 13. stoljeću, u vrijeme velike hrvatske reforme glagoljičkoga pisanja kada se sve više profilira tzv. ustavna glagoljica. Ranoglagoljičko nastojanje da posljednje ispisano slovo u retku bude samoglasnik ili poluglas u hrvatskoglagoljičkim tekstovima gotovo se napušta (Žagar 2007:344).

U tekstu sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara*, sukladno srednjovjekovnoj praksi, riječi na kraju retka ne završavaju nužno poluglasom te se često lome prelazeći u novi red bez posebnoga obilježavanja. Pridruženo se i dalje pišu proklitike i enklitike što ide u prilog datiranju rukopisa te mišljenju da su tekstovi pisani prije 17. stoljeća još uvijek u fazi „prozračivanja“ teksta (slika 71).²²² Za prikaz primjene bjelina u tekstu prilažem sliku fragmenta teksta sanktorala (f. 400d/19-33) uz njegovu latiničku transliteraciju u kojoj sam vjerno prenijela izvorni položaj bjelina. U tekstu su označene crvenom bojom riječi koje na

²²² Istu praksu uočila sam i kod oblikovanja teksta *Drugoga beramskog* i *Mavrova brevijara*.

kraju retka ne završavaju samoglasnikom ili poluglasom, koje su na kraju retka razdvajane, kao i one koje su primjer izvorne primjene pridruženoga pisanja proklitika i enklitika.

Analizom bjelina u 12 stupaca dvaju rukopisnih brevijara, *Drugoga novljanskog* (f. 286r-288r) i *Mavrova brevijara* (f. 180r-183r), Tomić je utvrdila da je tekst *Drugoga novljanskog brevijara* prošireniji te da posjeduje veći broj znakova u retku, riječi i bjelina (Tomić 2014:293). To je, naravno, uvjetovano njegovim većim formatom u odnosu na manji format *Mavrova brevijara*.

- stuženъ vstal'bi · Ć Vz'**
 20 **věčamo** dakada ljubo niki **bl(a)**
gd(ь)нъ ap(usto)lu p(e)tra ip(a)vla četet'**se**
 v d(ь)нъ n(e)d(ê)lni ot ke biva v' spom(e)nut'e ·
 vazda pred'hoditъ v **spomenu**
tie tujužde t(a)ko нъ obê **věč(e)rn**
 25 **i · it(a)ko** нъ jutr(ь)ni **inъ** misi · Ć **V'**nav(ê)č(e)ri
 ob'r(a)č(e)ni(ê) p(a)vla k(a)p(itulъ) · **SAv(a)lъ oče d**
ihae gnêvomъ iubiistvo
mъ nъuč(e)n(i)ki g(ospodъ)ne · pripade k ar'
hierêju · iisprosi unego k'nig
 30 **i nalistъ napisani v' dama**
skъ ksan'mičemъ · daače et(e)rie
obrečety puti togo · m(u)ži ili
ženi svezani privedet' e v'

Slika 71. Tekst sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* (f. 400d/19-33) u latiničkom transliteracijomu kojoj je zadržan izvorni položaj bjelina u tekstu

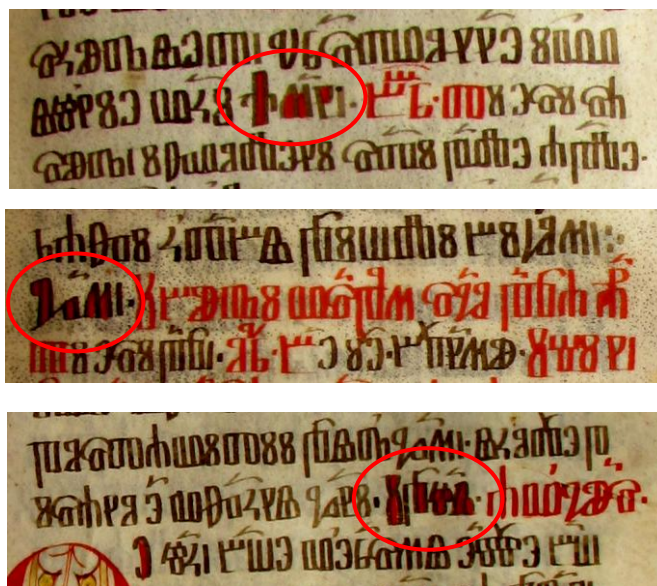
2) Veličina i boja slova

Razgodni ili razdvojni znakovi preduvjet su funkcioniranju pisma (Žagar 2007:300-301). Uz upotrebu bjelina, razgraničavanje se u tekstu vrši također i upisivanjem slova većih od osnovnih što može imati razdvojni i „predtekstnu“ funkciju. Razdvojna je granična funkcija i odnosi se na upotrebu velikih slova na početku rečeničnih cjelina, odnosno inicijala na početku poglavlja. „Predtekstna“, odnosno funkcija izdvajanja, razlikovanjem u veličini i boji slova izdvaja određene dijelove od osnovnoga teksta kakav je slučaj npr. s rubrikama u liturgijskim tekstovima. Upotrebom velikih slova olakšano je i ubrzano čitanje, odnosno razumijevanje teksta (Žagar 2007:180, 378).

Grafetičko sredstvo koje je u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* najviše korišteno za isticanje početaka novih cjelina u tekstu bila je upravo uporaba majuskule: promjena veličine i boje početnih slova te više ili manje bogato ukrašavanje inicijalnih slova.

Majuskučna slova u sanktoralu javljaju se na početku svakoga poglavlja, osobito u obliku dekoriranih inicijala te prvoga slova ispunjenog crvenilom koje bi slijedilo nakon inicijalnoga (slika 73).²²³ Njima započinju i rečenične cjeline te uputni dijelovi teksta. Neposredno nakon inicijala ili na početku rečenične cjeline u čitanjima, molitvama (oracijama), kapitulima i pozivnicima (bitorijama), majuskučna slova pisana su isto kao i slova koja su služila za označavanje brojevnih vrijednosti. Crna slova s crvenim ispunama u ovome slučaju nisu dopunjena titlom i točkama te su najčešće veća od ostalih slova, za razliku od brojeva.²²⁴

Slova s crvenim ispunama korištena su i za naglašavanje pojedinih, cjelovitih riječi u tekstu sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* koje su upućivale na završetak određene cjeline: **AMEN**, **ALELUÊ**, **G(OSPODE)MЪ**, **S PROČIMI**, **I PROČAÊ**, i slično (slika 72).²²⁵

Slika 72. Primjeri pisanja cjelovitih riječi s crvenim ispunama: **AMEN** (f. 410a) i **G(OSPODE)MЪ** (f. 401a), te **I PROČAÊ** (f. 404b)

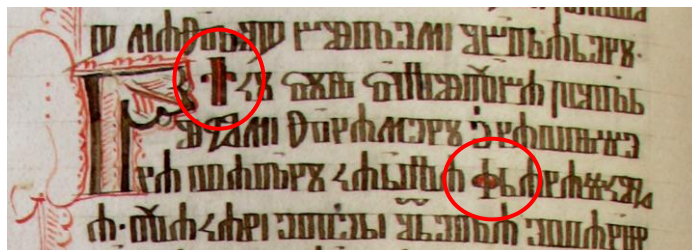
Početna slova osobnih imena i ostalih naziva koji danas podliježu pravilu pisanja velikoga početnog slova, pisana su minuskulom. Iznimka je primjer pridjeva *Franačkoga*²²⁶

²²³ Prvo slovo nakon inicijala ispunjali su i pisari *Drugoga beramskog* i *Mavrova brevijara*, ali nedosljedno.

²²⁴ Baromić je u tekstu *Mavrova brevijara* slova s crvenim ispunama koristio na počecima rečeničnih cjelina samo unutar čitanja. Drugdje je majuskučna slova pisao crvenom bojom koja su se od preostalog liturgijskoga teksta razlikovala i veličinom. U temporalu *Drugoga beramskog brevijara*, ruke koje su pisale tekst na prvih 40 folija, te od f. 214 do 233, redovito su prvo slovo iza inicijala ispunjale crvenom bojom. U preostalim dijelovima ovoga sveska takva praksa je izostala. U sanktoralu *Drugoga beramskog brevijara* ovakvom se praksom, ali nedosljedno, ističe samo ruka koja je tekst iluminirala figurativnim prikazima svetaca i svetica.

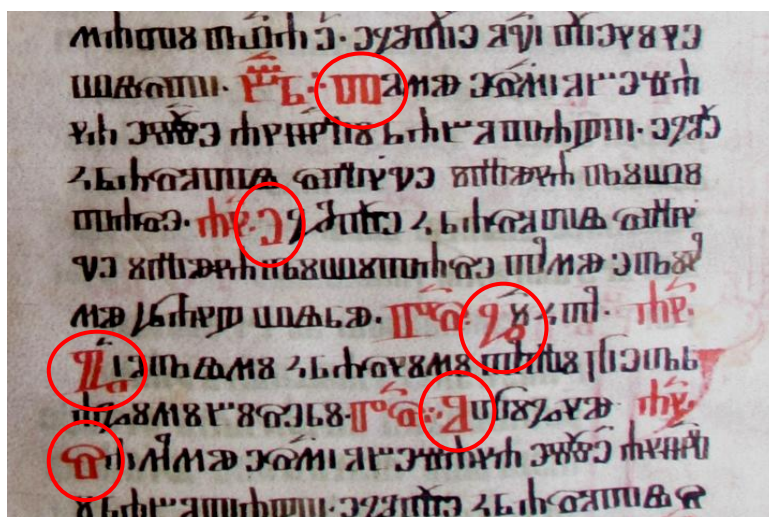
²²⁵ Istu praksu prepoznala sam u temporalu (**V (o)no · v(rême)** f. 11a/30, **V (o)no · v(rême) · r(eče) · i(susъ) · u(čenikomъ) · s(voimъ)** · f. 213d/20, **aleluê** f. 193d/13, **i pročaê** f. 133a/28) i sanktoralu (**aleluê** f. 81d/12, **i pročaê** (f. 18a/6, a gdje god je koji od pisara tim načinom ispisivao i cijele rubrike f. 138d/12-15, 139a/5-7, 14-23) *Drugoga beramskog brevijara* te u *Mavrovu brevijaru* (**Br(a)t(i)ê** f. 35a/11, **aleluê** f. 22c/8, 17, **i pr(o)č(aê)** 25c/10).

(f. 387d/7, slika 73), jedine riječi usred rečenice u sanktoralu čije je početno slovo ispunjeno crvenom bojom. Majuskulna slova pisana su i na mjestu početnoga slova himana koji su u oficiju redovito pjevani: **Veličitъ** i **B(lagoslovlensъ)**.

Slika 73. Primjer majuskulnoga slova pored inicijala te iznimke u korištenju velikoga slova u pridjevu „franačkoga“ (f. 387d/7)

Psalmi, versi, rezponzoriji i antifone započinjali su crvenim majuskulnim slovom koje je nešto drugačijeg oblika te veće od slova koja su ga slijedila u riječi (slika 74).

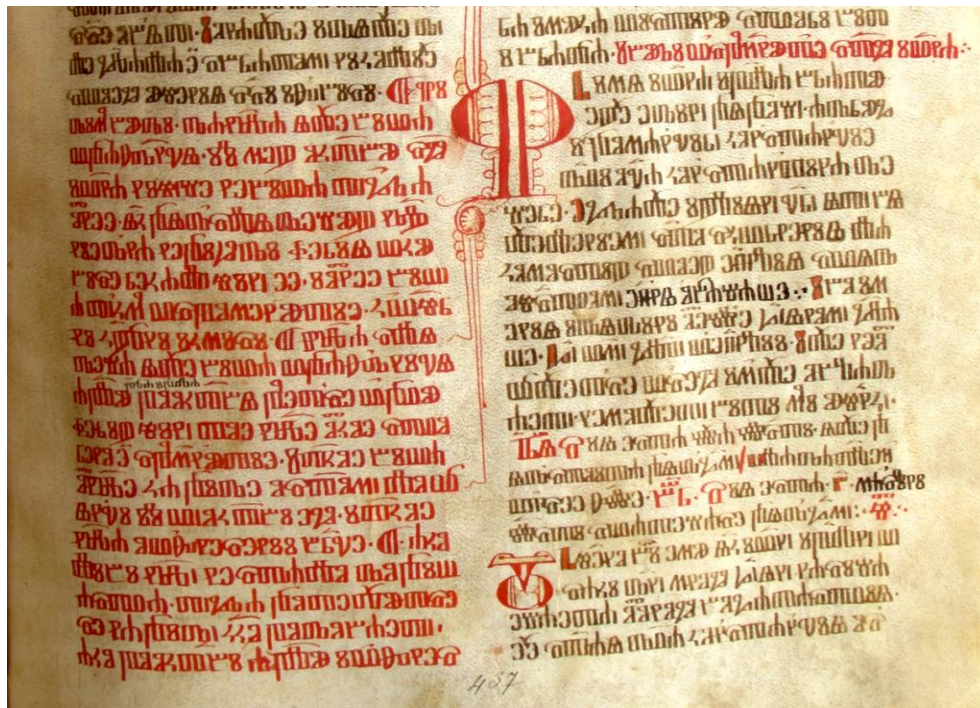

Slika 74. Pisanje majuskulnih slova u psalmima, versima, antifonama i rezponzorijima (gore, f. 398d)

Srednjovjekovni pisari najprije su crnom tintom pisali osnovne dijelove teksta, ostavljajući pritom prazna mjesta koja su kasnije popunjavali rubrikama, inicijalima ili minijaturama u različitim bojama (Clemens and Graham 2007:20-21). Tehnika Martinčeva

²²⁶ Razlog vizualnome naglašavanju imena Karla Franačkoga (**va d'ni kar'la Franačkoga**, f. 387d/7-8) najvjerojatnije je posljedica svijesti o velikome doprinosu franačkoga kralja Karla I. Velikoga crkvi, svećenstvu i redovnicima. Za „rimskoga cara“, Karla Velikog okrunio je u crkvi Svetoga Petra u Rimu Papa Leon III. (795. – 816.). U želji da se svećenstvo školuje Karlo je potaknuo kulturnu obnovu, tzv. karolinšku renesansu ili reformu. Na svoj dvor u Aachenu pozvao je iz inozemstva najznačajnije učenjake te pri carskoj palači osnovao školu i akademiju. Osnivao je škole u biskupijama i samostanima. Povećao je broj skriptorija u kojima se razvila značajna prepisivačka djelatnost. Oko 800. godine razvijen je u njima poseban tip minuskulnoga pisma koji je kralju u čast prozvan *karolina*.

pisanja i ukrašavanja najprepoznatljivija je u nedovršenoj 26. sveščiću (f. 240-249). Na njegovim folijima manjkaju redom veliki i mali inicijali ukrašeni dekorativnim bojama te rubrike za koje je pisar ostavio prazan prostor. To potvrđuje da je pop Martinac pisao najprije liturgijski tekst crnilom, a potom uputne dijelove teksta crvenilom (slika 75) (Pantelić i Nazor 1977:14-15).²²⁷ Još uvijek nije utvrđeno što je pogodovalo prekidanju pisarskoga zadatka te zbog čega kodeks nije do kraja popunjen minijaturama i inicijalima.

Slika 75. Primjer vizualnoga razdvajanja rubriciranoga uputnog teksta (f. 437c) od liturgijskoga teksta pisanoga crnom tintom (f. 437d)

Veličina slova mijenjala se kod sadržajno drugačijih tekstnih cjelina kao što su npr. psalmi s antifonama, versima i rezponzorijima. Tim postupkom vizualno su se razlikovali od preostalog teksta: čitanja, molitvi (oracija), pozivnika (bitatorija) i kapitula. Rubricirani dijelovi teksta, sadržaj čitanja, kapitula i molitvi pisani su slovima veličine od 4 mm. Za pisanje dijelova teksta koji su sadržavali psalme, antifone, rezponzorije i verse korištena su manja slova veličine od 3 mm (slika 76).²²⁸

²²⁷ Istom tehnikom pisao je Baromić u *Mavrovu brevijaru*. To se prepoznaje po tek nekoliko mjesta u tekstu koja nisu popunjena rubrikom ili gdje je izostao pokoji inicijal, odnosno majuskulno slovo na početku rečenične cjeline (f. 404abcd, 405b). Propuštena slova kasnije je ponegdje nepoznata ruka neuredno dopisala. Sadržaj obaju svezaka *Drugoga beramskog brevijara* napisan je u cijelosti pa nisam naišla na rubricirane dijelove, majuskulna slova ili inicijale koje su pisari propustili naknadno upisati.

²²⁸ Po istome načelu provođeno je odvajanje sadržaja rubrika, čitanja, kapitula i molitvi od sadržaja psalama, antifona, rezponzorija i versa u *Mavrovu brevijaru* te u oba sveska *Drugoga beramskog brevijara*.

Slika 76. Različita veličina slova u svrhu isticanja pojedinih dijelova teksta (f. 362b/17)

3) Znakovi za razdvajanje teksta

Od znakova koji su u sanktoralu kao samostalne grafičke jedinice regulirali odnose pojedinih dijelova tekstova uočila sam: 1) interpunkcijske znakove, 2) znakove za označavanje poglavlja, 3) znakove za razdvajanje teksta zbog upotrebe inicijala, 4) znakove za označavanje propuštenoga teksta i njegova umetanja, 5) znakove za označavanje grešaka u tekstu. Svi navedeni znakovi redom su međulinijski te su uvrštavani između dvije glavne linije, tamo gdje su pisana i tijela slova.

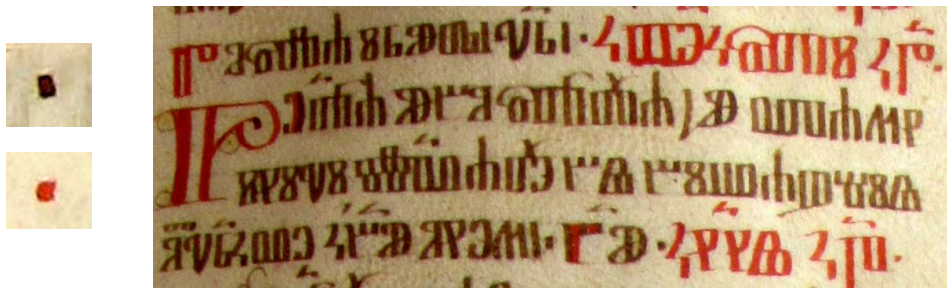
a) Interpunkcijski znakovi

Interpunkcija danas služi ponajviše razumijevanju napisanoga teksta. U njezinim počecima funkcija interpunkcije bila je približiti čitatelju ritam teksta te pauze u čitanju. To je bilo od pomoći osobito pri glasnome čitanju pa tako i u grupnoj molitvi u koru.

U staroslavenskim rukopisima obaju pisama, glagoljice i ćirilice, glavni interpunkcijski znak je točka. Smještena je u razini slova, a ima funkciju ne samo današnje točke nego i zareza, upitnika i uskličnika. Točka nije dijelila samo cijele rečenice nego i njezine manje dijelove koji su izgovarani u jednome dahu čineći jednu intonacijsku i misaonu cjelinu. Mnogo rjeđe, i to na kraju većih tekstnih odlomaka (npr. stihova), susreću se i formacije od dviju, triju ili više točaka, a i kombinacija točaka i crtica čija je funkcija bila

poglavito ukrasna (Ilčev 1991:41-52). Josip Hamm u *Staroslavenskoj gramatici* navodi da je jedini znak predaha u tekstu točka koja se javlja i udvostručena, utrostručena i učtverostručena (Hamm 1970:69).

Od interpunkcijskih znakova koje su koristila sva četiri pisara sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* također prevladava točka. Četvrtastoga je oblika što je posljedica širine vrha pera kojime su pisali. Bilježena je u razini slova te je poput ostalih interpunkcijskih znakova korištena i u crvenoj boji, ukoliko je bila dijelom rubriciranoga teksta (slika 77).

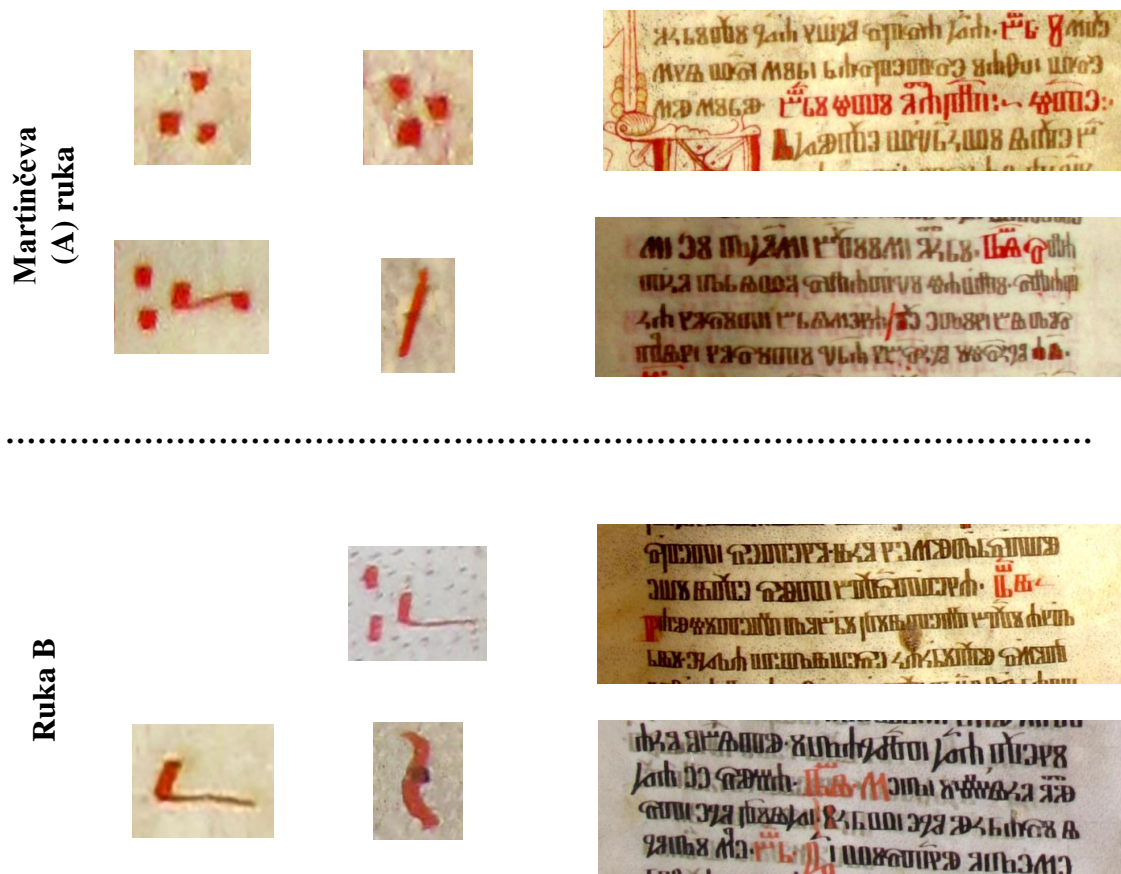
Slika 77. Primjena točke u tekstu sanktorala (f. 441a)

Slijede rezultati analize korištenja interpunkcijskih znakova i punktuacijskih rješenja u sanktoralu. Prikazala sam ukupni fond znakova koje su koristili pojedini pisari zajedno sa slikovnim primjerima njihove primjene u tekstu (slika 78):

- Martinčeva ruka (A) koristila je uz jednostruku točku, također i dvije verzije trotočke s orijentacijom ulijevo i udesno. Dvotočku je koristila u kombinaciji s crticom zavnutih rubova, poput položenoga slova S, kao i ruka C. Trotočku orijentiranu ulijevo pop Martinac bilježio je pred sam početak teksta antifona i himni, a trotočku orijentiranu udesno prije čitanja, kapitula, antifona, psalama, versa i molitvi, a u nekim primjerima i na kraju čitanja. Dvotočku u kombinaciji s crticom zavnutom na rubovima bilježio je na krajevima poglavlja, odnosno oficija predviđenih za određenoga sveca, te na početku i na kraju versa i čitanja, osobito kad su se čitanja nadovezivala jedno na drugo. U responzorijima, kosu crtu orijentiranu udesno upisivao je crvenom bojom preko diskretne crne točke. Gdjegod je isti znak primjenjivao i u pozivnicima. Na taj način obilježavao je mjesto završetka melodijske fraze, odnosno predaha u recitiranju ili pjevanju.
- Uz točku, ruka B koristila je znak u obliku crtice s lijevim krajem zaobljenim prema gore pa udesno, slično „kvačici“, neposredno prije početka teksta molitvi, čitanja, responzorija, versa i kapitula, ali neredovito. Na svega dva mjesta naišla sam na dvotočku u kombinaciji

s prije navedenom crticom i to na kraju poglavlja s oficijem za određenoga sveca (f. 389c/37 i 388d/11). Samo u responsorijima ruka B koristila je znak u obliku obrnutoga slova S koji se bilježio crvenom bojom preko diskretno crnom tintom upisane točke. Ovakav znak korišten je u istu svrhu kao i kosa crta u responsorijima i pozivnicima kod popa Martinca.²²⁹

- U svega tri stupca sanktorala koje je napisala ruka C, neredovito je korištena trotočka orijentirana udesno i to samo prije samoga početka teksta čitanja. Uočila sam i upotrebu dvotočke u kombinaciji s crticom zavnutih rubova, nalik položenome slovu S koja je zabilježena na kraju svega nekoliko rečenica. Budući da se radi o kraćemu tekstnome uzorku, za ovaj znak nisam u potpunosti prepoznala obrazac primjene.
- Ruka E napisala je svega 10 stupaca u kojima sam osim točke uočila samo još primjenu trotočke u istome svojstvu kao kod preostalih pisara: neposredno pred početak teksta molitvi, čitanja i versa.

²²⁹ U glagoljičkome *Lobkovicovu psaltiru* iz 1359. godine (Nacionalna knjižnica u Pragu, sign. Ms XXIII. G 67) korišten je sličan interpunkcijski znak crvene boje, u obliku slova S, koji je sustavno bilježen na mjestima završetaka melodijskih fraza u psalmima.

Slika 78. Interpunkcijski repertoar svakoga od četiri pisara u sanktoralu s primjerima njihove primjene u tekstu (desno)

Funkcija interpunkcijskih znakova u tekstu sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* razdvojne je prirode. Pomoću njih pisari su odvajali dijelove rečenica i tekstnih cjelina. Ipak, uočila sam svojevrsnu slobodu u izvođenju znakova kod svakoga od pisara što upućuje i na njihovu dekorativnu svrhu. U *Drugome beramskom* i *Mavrovu brevijaru* uočila sam daleko siromašniji fond interpunkcijskih znakova nego u *Drugome novljanskom brevijaru*.²³⁰

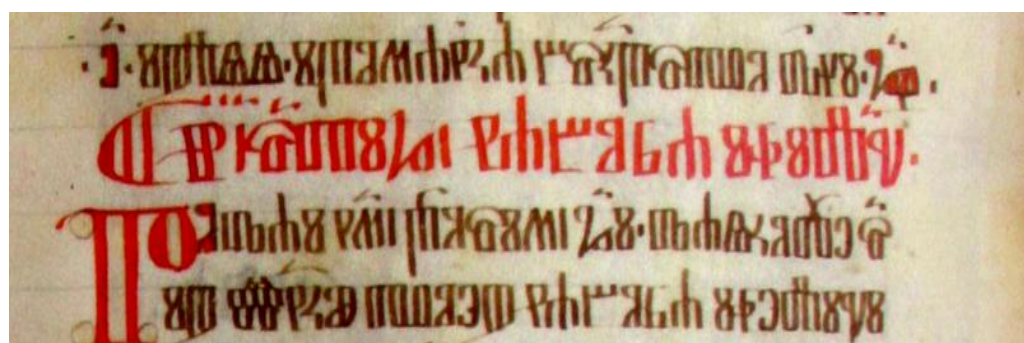
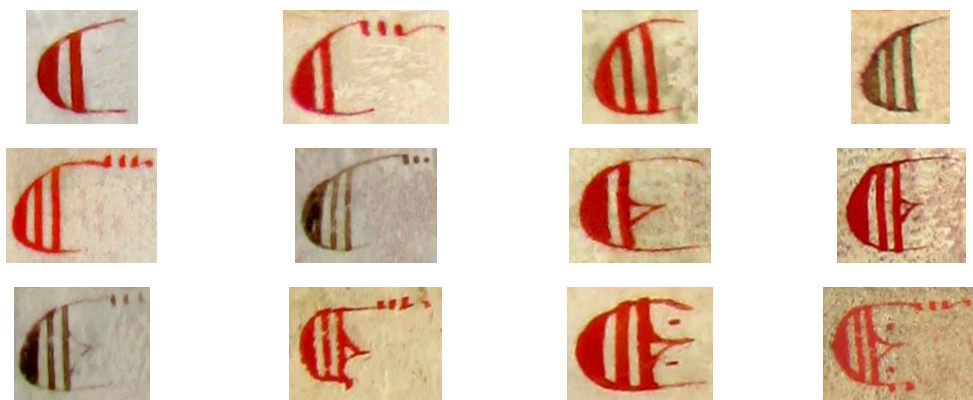
b) Znakovi za označavanje poglavlja

Za označavanje novoga svetačkog oficija, redovito kao dio rubriciranoga dijela teksta, pisari *Drugoga novljanskog brevijara* koristili su već uobičajeni znak za takvu priliku pisan crvenom tintom u više varijanti. Katkad je pop Martinac u rubriciranomu tekstu taj znak bilježio crnom tintom (f. 400d/25), osobito kad je razdvajao upute za različite časove (slika 79).²³¹

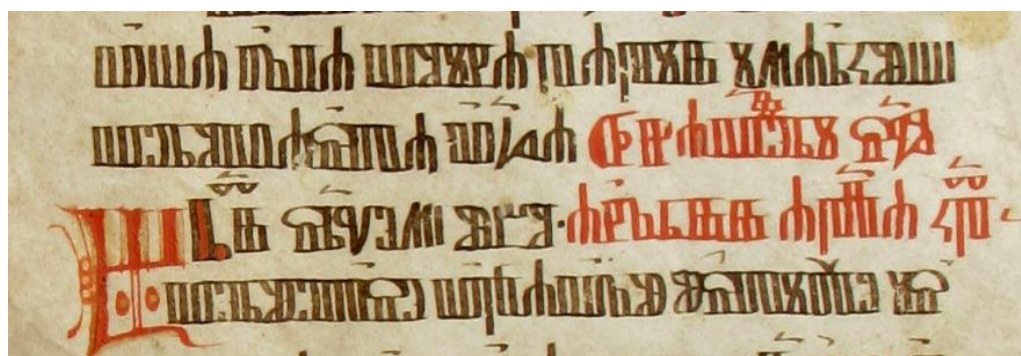
²³⁰ Izuzev točke, pisari *Drugoga beramskog brevijara* koriste ponegdje još samo dužu ili kraću „kvačicu“ (f. 79a/11), nalik onoj koju u *Drugome novljanskom brevijaru* koristi ruka B. Na takve interpunkcijske znakove naišla sam u rubrikama, obično na početku čitanja iza naznake **čtenie** ili **kapituls** te u molitvama iza naznake **oraciē**. Njihova upotreba posljedica je najčešće nastojanja pisara da redak ispišu do samoga kraja, odnosno da ne naruše kontinuitet u pisanju. Zbog toga su „kvačicu“ pisari ponekad kombinirali s jednom ili više točki u nizu, ovisno o tome koliko je prostora trebalo do kraja retka popuniti (f. 75c/20). Da bi popunio retke do samoga kraja Blaž Baromić koristi se znakom položenoga slova S, katkada i dvama za redom (f. 43b4), nalik onome kakvoga su koristile ruke A i C u *Drugome novljanskom brevijaru*. Uz točku, to je jedini interpunkcijski znak koji sam uočila u *Mavrovu brevijaru*.

²³¹ Znak za početak poglavlja kakav koriste pisari u *Drugome novljanskom brevijaru* sličan je onome kojega koristi Baromić u *Mavrovu brevijaru*. On ga oblikuje u samo dvije verzije, ali čak u tri boje: crnoj, crvenoj, a najčešće u zelenoj. Kao i pop Martinac tako i Blaž Baromić ovaj znak koristi višenamjenski: na početku većih poglavlja i uputnih dijelova teksta ili kao razdjelni znak između dviju uputa za različite časove unutar iste

Martinčeva (A) ruka

Ruka B

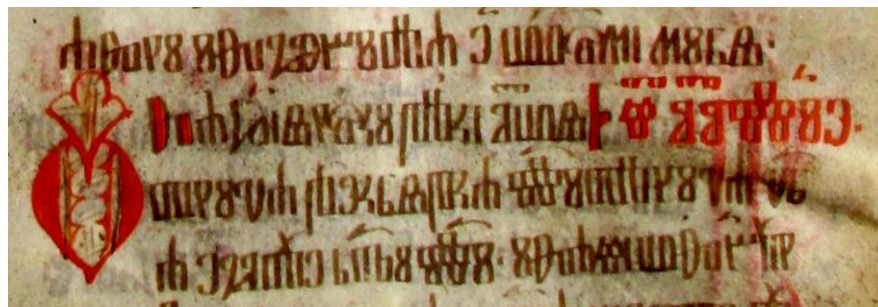
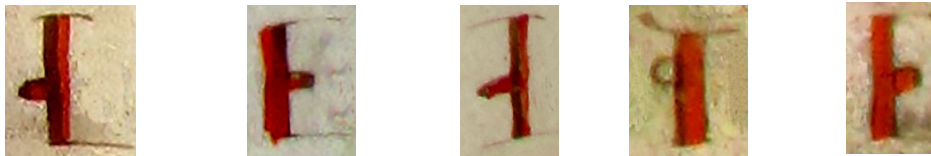
Slika 79. Oznake za početak novoga svetačkog oficija s primjerima njihove primjene u tekstu sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* (f. 382b)

rubrike. Istu praksu korištenja znaka za označavanje početka novoga poglavlja primjenjuju i pisari *Drugoga beramskog brevijara*, u oba njegova sveska. Tako su u rubrikama temporalna znakovi crvene (f. 74b/3, 16) i crne boje (f. 54a/10), a gdje god je crni znak ispunjen crvenom bojom. Ruka koja je u sanktoralu pisala dio teksta koji je bogato ukrašen višebojnim inicijalima i rustičnim minijaturnim prikazima svetaca uz njihove oficije, ovaj znak ukasila je i popunila višebojno (f. 107b/28).

c) Znakovi za razdvajanje teksta zbog upotrebe inicijala

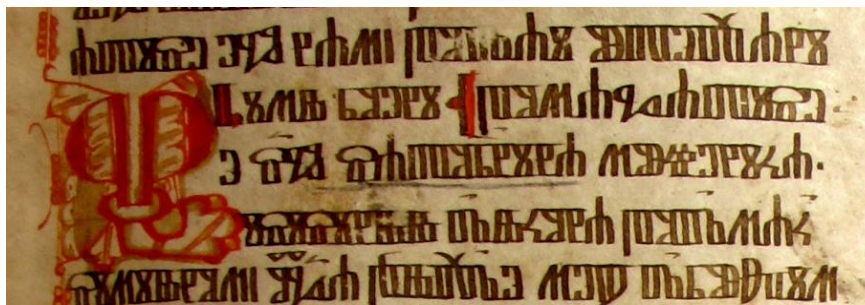
Veća inicijalna slova, koja su se protezala i duž više redova teksta, u *Drugome novljanskom brevijaru* nalaze se uvijek s lijeve strane stupca kao pokazatelj početka novih cjelina: čitanja, kapitula i molitvi. Ukrašena slova „narušavala“ su tako kontinuitet teksta u novome retku. Tekst iz prethodnoga retka, koji se trebao nastaviti na mjestu inicijala u slijedećemu, odvajan je stoga od teksta koji je uslijedio nakon inicijala karakterističnim znakom za razdjeljivanje. Pisari su ga bilježili u više varijanti crnom tintom s crvenim zadebljanjem (slika 80). Upotrebu vrlo sličnoga znaka u tu svrhu uočila sam i kod pisara *Drugoga beramskog brevijara*, dok ga Baromić u *Mavrovu brevijaru* nije koristio.²³²

Martinčeva
(A) ruka

²³² Za odvajanje teksta koji se iz prethodnoga retka nije mogao nastaviti na početku novoga zbog inicijala, pisari sanktorala *Drugoga beramskog brevijara* koristili su znak u crvenoj (f. 50a/30) i crnoj boji (f. 54a/10), sličan onome kakvoga su upotrebljavali pisari *Drugoga novljanskog brevijara*. Radi jače vizualne razlike, jedan od njegovih pisara takav je crni znak ispunjao crvenom bojom te ga je spajao s crtom kojom je podvlačio tekst koji je trebalo odvojiti (f. 139a/22, 139b/12, 147a/26, 147c/30). Drugi je pak tekst odvajao običnom crnom ili crvenom crtom, a ponekad crnom crtom s crvenim podebljanjima kojima je obuhvaćao i podcrtavao odvojeni tekst (f. 66b/10, 28). Baromić u *Mavrovu brevijaru* uvijek nastoji tekst završiti u retku nakon kojega je slijedio inicijal. Zbog toga često riječi, osobito u rubrikama, gotovo nezamjetno razvlači ili piše nešto većim slovima. Ponekad neispisani prostor popunjava jedinim međulinijskim interpunkcijskim znakom koji uz točku koristi u svojem pisanju, valovitom crticom (položenim slovom S), katkad i dvjema u nizu (f. 103a14). Gdje god je riječi bio prisiljen malo „nagužvati“ da stanu u redak probijajući čak i u prostor margina. Ponekad pred inicijalom kojime započinje čitanje, u marginalnome prostoru, a ne u stupcu, upisuje **čt(en)i(e)** ili **čt(enie)**. Zbog toga Baromić ne koristi znak koji koriste pisari *Drugoga novljanskog* i *Drugoga beramskog brevijara* za odjeljivanje teksta rubrike koji se zbog inicijala ne može nastaviti na početku sljedećega retka. Marijana Tomić dobro je uočila da se Baromić u *Mavrovu brevijaru* tim znakom ne koristi, ali je, uočivši ga u tekstu *Drugoga novljanskog brevijara*, krivo protumačila njegovu primjenu proglašivši ga jednom od varijanti znaka koji su pop Martinac, Blaž Baromić i pisari *Drugoga beramskog brevijara* koristili za označavanje početka poglavlja (usp. Tomić 2014:208).

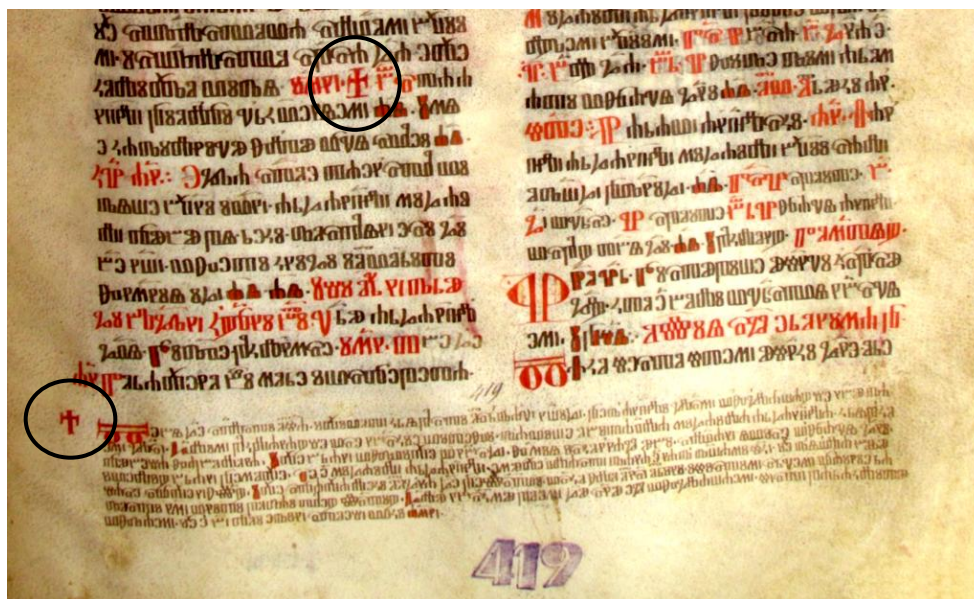
Ruka B

Slika 80. Znakovi za razdvajanje teksta zbog ustupanja mjesta inicijalu s primjerima njihove primjene u tekstu sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* (ruka A, f. 446d, i ruka B, f. 382a)

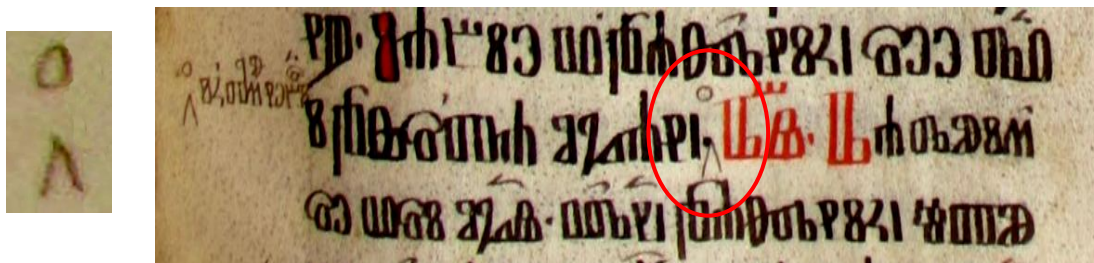
d) Znakovi za označavanje propuštenoga teksta i njegova umetanja

Kad je pop Martinac propustio napisati manji ili veći dio teksta, bio je primoran propušteni sadržaj na marginama dopisati. Pri tome je ispred izostavljenoga teksta ucrtavao znak križa, crnom i crvenom bojom, ovisno o tome je li znak upisivan ispred inicijalnoga ili regularnoga prvog slova izostavljenoga teksta (slika 81). Isti znak križa bilježio je i na mjestu na kojemu se izostavljeni dio trebao izvorno nalaziti u tekstu.

Slika 81. Primjer korištenja znaka križa u svrhu ubacivanja propuštenoga teksta (f. 419ab)

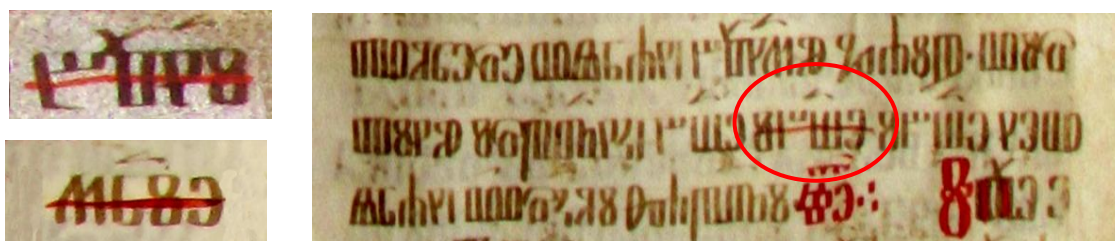
Uz kraće izostavljene rečenične dijelove koji su dopisivani najčešće na unutarnjoj i vanjskoj margini koristio se znakom sličnim onome koji je korišten u suvremenim tekstovima, samo u obrnutoj poziciji, poput „rašljica“ (slika 82). Isti znak istovremeno je upisivao i na mjestu gdje je tekst izostao.²³³

Slika 82. Primjer korištenja „rašljica“ u svrhu ubacivanja propuštenoga teksta (f. 407a)

e) Znakovi za označavanje pogrešaka u tekstu

U tekstu sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* na svega četiri mjesta javlja se još jedan oblik isticanja dijelova teksta, točnije riječi koje su u tekstu greškom napisane višekratno, i to zaredom. Martinac ih je precrtavao vodoravnom tankom crtom crvene boje ukazujući tako čitaču na prisustvo greške: **dari** (f. 446d/23), **b(la)ž(e)ni** (f. 453c/6), **marie** (f. 456c/7), **ib(ê)še** (f. 465b/34) (slika 83).²³⁴

Slika 83. Precrtana riječ **bl(a)ž(e)ni** i **m(a)rie** te primjer precrtane riječi **b(ê)še** u sanktoralu

²³³ Pisari sanktorala *Drugoga beramskog brevijara* propušteni dio teksta također su označavali na mjestu gdje je propušten te na mjestu gdje je na marginama dopisan. U sanktoralu takva mjesta označavali su na četiri načina: 1) okomitom crtom s kružićima na njezinim krajevima (f. 33c/10 na lijevoj margini), 2) znakom poput „ljestvica“ (f. 46a/9 na donjoj margini), 3) trima kosim crticama (f. 82b/23), 4) dvotočkom (f. 103d/1). Baromić je u *Mavrovu brevijaru* za označavanje propuštenoga teksta koristio crni kružić ispunjen crvenom bojom (f. 10c/3, 23d/25). Pisao je vrlo uredno, malo je griješio pa je fragmente propuštenoga teksta trebao dopisati tek ponegdje na vanjskoj margini.

²³⁴ Istu praksu obilježavanja pogrešaka u tekstu uočila sam i u *Drugome beramskom brevijaru*. Njegovi pisari također su precrtavali pogrešno napisane riječi u tekstu (u temporalu f. 125d/13, u sanktoralu f. 17d/32, 28c/25). U sanktoralu sam naišla i na brisanje, odnosno struganje pogrešno napisanih riječi na pergamenskoj podlozi (f. 106b/2).

4) Kraćenja riječi

Najzamjetljivija osobina pismovne organizacije srednjovjekovnih tekstova nastojanje je da se riječi ne ispisuju u cijelosti, već da im se izuzmu dijelovi njihove unutrašnjosti. Kraćenje riječi motivirano je potrebom za štednjom skupe podloge na kojoj je pisano, vremena i napora koje je uloženo pri pisanju, ali i čitanju teksta (Žagar 2013:313). Učestalost kraćenja ovisila je o sadržaju teksta (sakralni ili profani), odnosno o slovnome tipu (majuskuli ili minuskuli) pa su u tekstovima svakodnevnijega sadržaja kraćenja bila češća, osobito u onima koju su bili pisani brzopisnom glagoljicom (Žagar 2007:433-434).

Četiri su postupka skraćivanja riječi prepoznata u glagoljičkim tekstovima: 1) stezanje (kontrakcije), 2) odbijanje (suspensije), 3) natpisivanje (superpozicije) i 4) slijevanje (ligature).²³⁵ Žagar podjelu pojednostavljuje uzimajući u obzir način provođenja skraćivanja. Ističe stoga dva osnovna načina kraćenja riječi: 1) kontrakcije, ukoliko se slova isključuju iz sredine riječi, 2) suspensije, u slučaju okrnjivanja samoga kraja riječi, pri čemu ovaj tip kraćenja najčešće prati natpisivanje (Žagar 2013:312). Ligaturno vezivanje obrađuje kao zasebnu kategoriju jer se odnosi na kraćenja slova koja ne ovise o pojedinim riječima u kojima je takvo slijevanje provođeno. Ovaj vid kraćenja osobito se razvio upravo u hrvatskoj ustavnoj glagoljici, s posebnom funkcijom „olakšavanja čitanja pisma zasićenog uspravnim linijama“ (Žagar 2007:488-429). Zbog svoje posebnosti ligature su i u mojemu prikazu načina na koje je korišteno kraćenje riječi izdvojene u posebno poglavlje grafetičkoga opisa sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara*.

Riječi su kraćene najprije po uzoru na grčke, ali kasnije i latinske tekstove. Pisari su iznad kratica stavljali title različitih oblika. One funkcioniraju kao samostalni znakovi sa zadatkom signaliziranja drugih grafetičkih postupaka: različitih oblika kraćenja riječi te brojevnih vrijednosti slova. Svaki od četiri pisara sanktorala koristio je sebi svojstven oblik title (slika 84).²³⁶

²³⁵ Samo se stezanja odnose na skraćivanje riječi dok se kod drugih termina naglašava manipuliranje slovima (odbijanje, nadpisivanje, slijevanje). Radi terminološke usklađenosti Mateo Žagar predlaže „izbacivanje/izbijanje“ kao alternativu terminu stezanja. Smatra da nije potrebno odustajati od uvriježenih termina „kontrakcija“ i „suspensija“ s obzirom da se radi o internacionalizmima koji su dobrodošli u terminologiji. Opravdanim ipak smatra poticaj da se natpisivanje naziva *natpisnim kraticama* prije nego kraćenjima *per litteras superpositas* (Žagar 2007:428).

²³⁶ Pisari *Drugoga beramskog brevijara* također su title pisali svaki na svoj osobit način. Ruka koja je u sanktoralu pisala tekst od f. 148a do 170c titlu je pisala valovitom crtom, nalik položenomu slovu S. Ruka koja je tekst nastavila pisati na istome stupcu, pa do kraja ovoga sveska, titlu je bilježila tankom ravnom crtom, onako kako ju je bilježio i Blaž Baromić u *Mavrovu brevijaru*. U dijelu teksta koji je ukrašen figurativnim prikazima svetaca i svetica titlu je pisar bilježio poput ruke C u *Drugome novljanskom brevijaru*.

Slika 84. Primjeri pisanja titli u tekstu sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara*

Načela kraćenja ispisanih riječi razvijala su se tijekom povijesti europskoga pisanja, ali uvijek je ostalo nepromijenjeno pravilo da prvo slovo riječi mora biti ispisano.

Analizirajući korištenje svih oblika kraćenja u dvama rukopisnim i dvama tiskanim brevijarima Marijana Tomić ustanovila je da je u *Mavrovu brevijaru* u odnosu na broj riječi korišteno ukupno 56% kratica. Naglasila je pritom da je to najveći omjer kratica u odnosu na ukupan broj riječi u cijelome istraživačkom korpusu: dvostruko više kratica u odnosu na tiskane brevijare te čak trostruko više nego u *Drugome novljanskom brevijaru*. Zaključila je da „*Drugi novljanski brevijar* pokazuje znakove korištenja vlastitih uzusa u pogledu kraćenja, odnosno koristi ih manje na svim razinama“ (Tomić 2014:312).

Svojim istraživanjem nisam obuhvatila ispitivanje učestalosti korištenja određenih oblika kraćenja riječi u tekstu sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara*. Za svaki od tri načina kraćenja (kontrahiranje, suspendiranje s natpisivanjem i ligaturno vezivanje) prikazala sam osnove njihove upotrebe te fond njihovih različitih kombinacija s primjerima iz sanktorala.

a) Kontrakcije

U svim paleografijama susrećemo, uz opis raznolikih slovnih oblika, popise primjenjivanih kratica među kojima su najprepoznatljivije kontrakcije, u pravilu stegnuta *nomina sacra* („svete riječi“). U praktičnome smislu kod stezanja „glava“ i „rep“ riječi ostaju netaknuti dok se slova na „trupu“ riječi isključuju. Najčešće se iz sredine isključuje poluglas (**(d(ʃ)n(ʃ)š(ʃ)n(a)go** f. 409b/5), u primjerima gdje još nije do kraja vokaliziran, te samoglasnici (vokali) (**(pr(o)p(o)v(ê)d(a)t(e)lû** f. 442b/36). S obzirom da je broj samoglasnika u alfabetima manji od broja suglasnika, njihovim odsutstvom smanjena je vjerojatnost pogrešnoga razumijevanja riječi. Suglasnici (konsonanti) imaju jaču razlikovnu funkciju u riječi te češće stoje na početku sloga. Stezanja se razlikuju i po formi, s obzirom na to sadrže

li samo prvo i posljednje slovo (*čiste kontrakcije*) ili pak sadrže i poneko slovo iz sredine riječi (*mješovite kontrakcije*) (Žagar 2007:439-440).

Svrha ovoga tipa kraćenja stoga nije bila ušteda prostora, vremena, niti pisareva truda već bogobojaznost, uz nastojanje da se Jahvino ime ne izusti ili ne napiše uzalud (Žagar 2013:313-314). U starijim staroslavenskim tekstovima, po uzoru na grčke, stežu se samo *nomina sacra*. Preuzimaju se sve grčke kontrakcije čiji se fond u mlađim tekstovima još proširuje (Žagar 2007:448-450).

Gregor Čremošnik donosi 15 grčkih kršćanskih kontrakcija opisujući od primjera do primjera oblike njihova izvođenja u staroslavenskim glagoljičkim i ćiriličkim tekstovima. Posebitost staroslavenskih kontrakcija *nomina sacra* je u povećanju njihova broja. Čremošnik ih naknadno navodi još 16 te spominje dva moguća razloga koja su povećanje uvjetovala: 1) Konstantin, tvorac prvih slavenskih prijevoda, samoinicijativno je uvećao broj kratica, 2) broj kratica povećan je po uzoru na latinsku književnost koja je u doba kad je stvarana crkvenoslavenska prekoračila broj grčkih kontrakcija, uvukavši u kontrakciju i profane izraze (Čremošnik 1925:238-264).

Od ukupno 31 riječi s proširenoga popisa Čremošnikovih kratica u *Drugome novljanskom brevijaru* nisam pronašla samo tri jer su pisane u neskraćenome obliku: *jezykь* (*ѣзикъ* f. 475d/12, 473d/27) , *porь* (*порь* f. 260d/36, 267a/23, 267b/7, 381b/31) i *vладыка* (*владикъ* f. 424d/19). Prilažem listu riječi koje su u *Drugome novljanskom brevijaru* skraćivane kontrahiranjem, sastavljen u skladu s Čremošnikovim proširenim popisom kratica:

1. *bogь*: **b(og)a** f. 382d/4
2. *gospodь*: **g(ospod)ь** f. 382b/13, **g(ospode)мь** f. 386d/29
3. *duhь*: **d(u)hь** f. 386d/16
4. *otьcь*: **o(tь)cь** f.382c/9
5. *nebo*: **n(e)bo** f. 384b1/8
6. *člověkь*: **čl(ovê)komь** f. 382b/34
7. *davidь*: **d(a)v(i)d(o)va** f. 388d/25
8. *israilь*: **iz(drai)l(e)v(i)ma** f. 402a/21
9. *ierusalimь/erusalimь*: **er(u)s(oli)me** f. 399c/24, **er(u)s(oli)mê** f. 414a/36
10. *isusь*: **i(su)sь** f. 404b/32
11. *hrьstь/hristosь*: **h(rьst)a** f. 382a/18, **h(rьsto)vь** f. 383c/18
12. *synь*: **s(i)nь** f. 382d/9, **s(i)n(o)мь** f. 397b/27
13. *sьpъsь*: **s(ь)p(a)sь** f. 384a/16, **s(ь)p(a)s(e)nie** f. 383a/17
14. *krьstь/krьstitelь/krьstiti*: **h(rьst)it(e)la** f. 403b/20, **h(rьst)iti** f. 433a/1
15. *mati*: **m(a)ti** f. 398a/12, **mat(e)ri** f. 391c/5

1. *svęty*: **s(ve)ti** f. 382c/29, **s(ve)t(a)go** f. 413b/33, **s(veta)go** f. 421a/35
2. *cręky*: **cr(ę)k(v)i** f. 408c/24
3. *glagolati*: **gl(agol)a** f. 382a/19, **gl(agol)ūt** f. 382b/20
4. *cęsarę*: **c(ęsa)ru** f. 382b/30
5. *anęelę* (*evanęelie*): **an(ę)j(e)ę** f. 399b/33, **e(vanę)j(eli)ę** f. 384a/36
6. *apostolę*: **ap(usto)la** f. 382c/1, **ap(usto)l(ę)sko** f. 401d/7
7. *srędęce*: **sr(ędę)cemę** f. 382b/18
8. *blagosloviti*: **b(lagoslovle)ņę** f. 413b/13, **bl(agoslovl)ūt** f. 399c/33
9. *vладыка*: /
10. *prorokę*: **pr(o)r(o)ku** f. 388d/19
11. *močeniķę*: **m(u)č(enik)ķę** f. 395a/29, **m(u)č(e)n(i)ku** f. 396b/4
12. *milostę*: **m(i)l(o)stę** f. 385d/23
13. *molitva*: **m(o)l(i)tvę** f. 390a/33, **m(o)l(it)vę** f. 396b/33, **m(o)lit'vami** f. 384d/33
14. *episkupę*: **bisk(u)pa** f. 389d/17
15. *języķę*: /
16. *popę*: /

U tekstu sanktorala naišla sam na „svete riječi“ koje nisu kraćene kontrahiranjem: **b(i)s(kupę)** f. 409c/31, **b(i)sk(upa)** f. 384d/25, **m(u)č(enika)** f. 389c/11, **s(ve)l(ago)** f. 384b/6 i **s(vetago)** f. 386a/19. Prve dvije riječi primjeri su kombiniranoga skraćivanja kontrahiranjem i suspendiranjem. Slijedeće dvije primjer su suspendiranja s natpisivanjem dok je posljednja riječ skraćena postupkom čistoga suspendiranja (slika 85). Ovi primjeri potvrđuju da se pisari mlađih hrvatskoglagoļjičkih liturgijskih tekstova nisu strogo držali pravila da „svete riječi“ skraćuju isključivo kontrahiranjem.

Slika 85. Primjeri različitih verzija kontrahiranja i suspendiranja s natpisivanjem riječi *svetago*: **s(ve)t(a)go** f. 413b/33, **s(veta)go** f. 421a/35, **s(vetago)** f. 386a/19²³⁷ i **s(ve)l(ago)** f. 384b/6

Praksa stezanja riječi osobito je u „zlatnome dobu hrvatskoga glagolizma“ bila u velikome porastu. Stezanjem su zahvaćene očekivane, osobito duže riječi, i to bez obzira na njezin sadržaj. To potvrđuju primjeri kraćenja *čistim* i *mješovitim stezanjem* onih riječi koji u saktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* izlaze iz okvira sakralnosti: **b(e)z(a)k(o)nię**

²³⁷ Primjere alfabetskoga skraćivanja riječi **s(vetago)** uočila sam i u sanktoralu *Drugoga beramskog brevijara* (f. 95a/17).

f. 399c/28, **br(a)t(i)ê** f. 382b/18, **gl(a)va** f. 400a/27, **gl(a)s(o)mь** f. 400b/4, **g(o)di(na)mь** f. 391b/36, **d(ь)нь** f. 382a/2, **zap(o)v(ê)dat(e)lû** f. 403d/19, **zn(a)m(e)nie** f. 396d/10, **izb(a)v(ь)l(e)niê** f. 384d/29, **isp(o)v(ê)daet'** f. 404b/37, **isp(o)v(ê)d(ь)n(i)ka** f. 438b/13, **k(o)n(ь)сь** f. 399b/23, **latin(ь)skoi** f. 408a/4, **lûb(a)vь** f. 389c/9, **m(u)žь** f. 395b/3, **n(e)d(ê)lû** f. 385a/34, **obit(ava)li** f. 416c/6, **ob'r(a)č(e)ni(ê)** f. 400d/26, **op(ь)č(i)ne** f. 402b/11, **otr(o)кь** f. 404a/6, **pobêdit(e)ль** f. 400b/34, **pr(a)v(ь)d(ь)n(a)go** f. 404c/15, **pr(a)v(ь)d(ь)n(i)кь** f. 404c/1, **progonit(e)lû** f. 399d/6, **prop(o)v(ê)danie** f. 401a/16, **pr(o)r(o)č(ь)stviê** f. 401b/15, **pr(o)č(i)m(i)** f. 384d/19, **r(u)k(a)ma** f. 396d/6, **sv(ê)dokovahu** f. 415a/27, **s(vê)t(ь)l(o)stь** f. 446a/5, **s(love)sa** f. 397a/9, **str(ь)mogl(a)v(ь)lenie** f. 411b/15, **is'p(o)v(ê)d(ь)n(i)ka** f. 389d/1, **uč(e)n(i)k(o)mь** f. 403c/13, **cim(i)t(e)ri** f. 397b/20, **č(u)d(e)sa** f. 396d/5.

Mali je broj *čistih kontrakcija* koje sam uočila u tekstu sanktorala: **a(lelu)ê** f. 382b/25, **b(og)ь** f. 382d/14, **g(odinam)ь** f. 402a/17, **g(ospod)ь** f. 382b/13, **č(teni)e** f. 423c/21, **m(učeni)k(a)** f. 499a/28, **oh(rьst)ь** f. 385c/26. Prisutno je zato više načina provođenja *mješovitoga kontrahiranja* pri čemu se u istoj riječi nisu izmicala uvijek ista slova: **v(ê)č(e)rni** f. 384d/18 – **v(ê)č(er)ni** f. 399c/22, **im(e)nemь** f. 395b/5 – **im(e)n(e)mь** f. 395b/19, **m(u)č(eni)k(o)mь** f. 453b/25 – **m(u)č(e)n(i)ka** f. 455a/28 – **m(u)č(eni)ka** f. 413d/16 – **muč(e)n(i)кь** f. 452a/17, **n(a)šimь** f. 389d/6 – **n(a)š(i)mь** f. 399c/27, **tel(e)sa** f. 395c/14 – **t(e)l(e)sa** f. 395c/16, **hv(a)lu** f. 397b/16 – **h(va)lu** f. 392a/1.

Tekstnom analizom sanktorala *Drugoga beramskog brevijara* naišla sam na vrlo sličnu praksu kraćenja kontrahiranjem kakva je bila primjenjivana u *Drugome novljanskom brevijaru*.²³⁸ Priloženi rezultati obiju analiza potvrđuju da se u tekstovima kasnosrednjovjekovnih hrvatskoglagoljičkih brevijara slobodnije pristupalo kraćenju kontrahiranjem nego u starijim staroslavenskim liturgijskim tekstovima.

²³⁸ U tekstu sanktorala *Drugoga beramskog brevijara*, „svete riječi“ kraćene su uglavnom *čistim kontrahiranjem*, uz povremene iznimke: **s(vetago)** f. 95a/17, 18a/6, **c(êsa)r(st)vo** f. 1a/33, **m(o)l(imь)** f. 80a/12, **b(i)sk(upa)** f. 95a/17. Prva dva primjera potvrđuju da su gdjegod „svete riječi“ skraćivane suspendiranjem te mješovitim kontrahiranjem dok su zadnje dvije riječi primjer mješovitoga kraćenja kontrahiranjem i suspendiranjem. Riječi koje izlaze iz okvira sakralnosti također su kraćene *čistim* i *mješovitim stezanjem*: **z(a)k(o)nu** f. 1a/2, **d(ь)нь** f. 1a/2, **čt(eni)e** f. 1a/7, **nas'l(ê)dov(a)ti** f. 106d/13, **gl(a)voû** f. 49a/21, **ekšumensk(a)go** f. 10c/9, **priêt(e)ль** f. 50a/32, **k(a)ko** f. 50a/1, **izb(a)vlena** f. 54a/26, **sl(a)voû** f. 54a/7, **uč(e)n(i)ci** f. 55a/18, **muk(a)mi** f. 56a/28, **z(e)mli** f. 68a/5, **m(u)žь** f. 70a/2, **k(a)m(e)нь** f. 12a/16, **č(lovê)кь** f. 2b/12, **br(a)t(i)ê** f. 2b/7, **sr(ьd)cem'** f. 2b/7, **r(a)n(a)mь** f. 51a/1. U primjerima *mješovitoga kontrahiranja* nisu se izmicala uvijek ista slova: **sv(ê)tlostiû** f. 1a/31 – **sv(ê)tl(o)stiû** f. 101b/8, **s(vetago)** f. 72c/14 – **s(ve)t(a)go** f. 64a/16, **prosv(ê)čena** f. 96a/15 – **prosv(ê)č(e)na** f. 96a/15, **p(o)m(i)lui** f. 101a/29 – **pom(i)lui** f. 102b/24.

b) Suspenzije s natpisivanjem

Kraćenje riječi odbijanjem njezina desnog dijela uobičajen je način kraćenja u mnogim pismima, osobito europskim. Suspendiranje u staroslavenskim tekstovima proizlazi iz grčke prakse. Riječ je o jednostavnom postupku „okrnjivanja“ pri čemu je prepoznavanje do njihove punine olakšano. Zbog toga je omiljenije od stezanja čak i u suvremenim tekstovima. Za razliku od kontrakcija, gdje se često nastoje ispustiti samoglasnici, kod suspenzija se najčešće nastoji kraticu zaključiti upravo suglasnikom, što je ujedno i suvremena latinička praksa. Suspendiranja su za razliku od kontrakcija ideološki neopterećena, a motivi su im isključivo uštedne prirode. Najkorištenija su u tekstovima pisanim brzopisnim pismovnim tipovima: minuskulom, odnosno kurzivom. Manje su zastupljena u sakralnim tekstovima zbog njihova profanog obilježja koje se očituje željom za brzinom, uštedom prostora i nedostatkom brige o estetici. U liturgijskim tekstovima, suspendiranja su doživljena gotovo kao svojevrsni vulgarizmi (Žagar 2007:474).

Suspendiranjem je izostavljan sam završetak riječi pa je bio ograničen broj primjera koji su na ovaj način mogli biti kraćeni uključujući i mjesto njihova pojavljivanja. Takvo kraćenje svodilo se na uvriježen popis riječi podložnih tomu tipu kraćenja²³⁹ te na uputne dijelove gdje je pojavnost pojedinih riječi očekivana i predvidiva. U rubrikama je često suspendiranjem kraćena gotovo svaka riječ, osobito profana, a nerijetko je i na „svetim“ riječima provođeno istovremeno kontrahiranje i suspendiranje (Žagar 2013:315).

Pišući o suspendiranju riječi, Žagar donosi i teorijska saznanja svojih prethodnika. U svojoj glagoljičkoj paleografiji, Vatroslav Jagić suspenzije promatra isključivo u kombinaciji s natpisivanjem, iako praksa pokazuje da su slova natpisivana i u kontrahiranim riječima, kao i u primjerima kombinacije ovih dvaju načina kraćenja (Jagić 1911:216). Josip Vajs u okviru svoje četverodjelne podjele kraćenja vrlo malo piše o suspendiranju (Vajs 1932:83-90), dok Štefanić slijedeći njegovu podjelu suspenzije stavlja na prvo mjesto kao najstariji oblik kraćenja. Navodi pritom primjere iz hrvatskoglagoljičkih tekstova ističući tipizirano kraćenje naziva slova: *s(lovo)*, *e(stb)* s posebnim znakom, često kvačicom, te *z(emla)* (Štefanić:84-85).

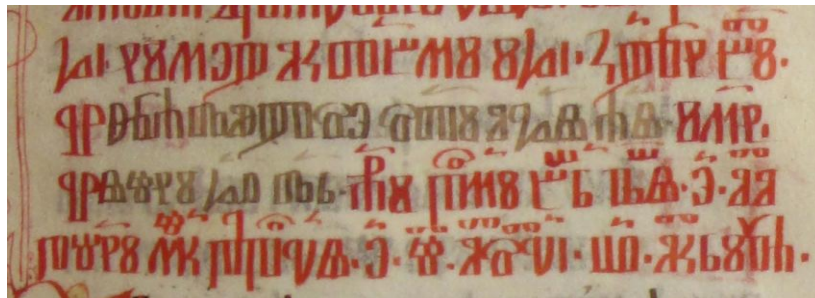
Kao i kod sustezanja i suspendirane riječi bile su obilježavane titlom iznad natpisanoga slova. Budući da natpisivanje slova najčešće podrazumijeva okrnjivanje ostatka riječi, već u najstarijim glagoljičkim tekstovima, u skladu s običajima u grčkome

²³⁹ Dok se u staroslavenskim tekstovima nailazi na brojne popise kontrakcija, o suspenzijama se u glagoljičkim i ćiriličkim paleografijama ne nalazi puno traga. Navedeno je samo da se takav način kraćenja provodi prvenstveno u uputnim dijelovima teksta te da je obično nadopunjeno natpisivanjem posljednjega ispisanog slova (Žagar 2007: 484).

srednjovjekovnom pisanju, natpisivano je obično posljednje napisano slovo (Žagar 2013:316). Nadredno je pri kraćenju riječi često pisano i treće slovo, odnosno suglasnik, pri čemu iza natpisanoga slova nije bilježen znak za poluglas: *bi^s(i)*, *pe^s(nъ)*, *br(a)^t(i)ê*, *k(a)p(i)^t(u)lb* (Gadžijeva et al. 2014:60).

Iako je natpisivanje primjenjivano i kod kontrakcija, kod suspendiranja je ono vrlo učestalo i teško odvojivo od uobičajenoga odbacivanja zadnjega dijela riječi. U istraživanju načina kraćenja riječi u tekstu sanktorala natpisivanje sam pridružila suspendiranju s kojime zajedno čini jednu nadređenu cjelinu. Prilažem uputni dio teksta sanktorala (f. 417a) s vizualno uočljivim primjerima suspendiranja s natpisivanjem (slika 86):

k jutr(ъ)n(i) bi^t(atoriê) · // Vzradujut se s(ve)ti o g(ospod)ê A(LELU)Ê · Im(ъ)нъ · // Vêčni h(ръsto)въ dr · An(tifon)i p^s(alъ)mi b(e)r^s(ъ) rê^s(poni) · e · (=6) · o^t o//p(ъ)ćini m(u)^ć(eni)k(ъ) po p(a)^scê · e · (=6) čt(enia) · o^t s(ve)^t(a)съ · v · (=3) o^t križa ·

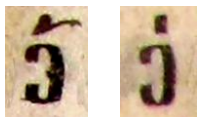

Slika 86. Rubrika s velikim brojem primjera suspendiranja s natpisivanjem (f. 417a)

U sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* naišla sam na suspenzije poglavito u uputnim, rubriciranim dijelovima teksta: **avgus'(tina)** f. 403b/10, **an(tifonъ)** f. 383a/35, **v(eličitъ)** f. 399c/32, **vice(nca)** f. 399c/32, **isp(ovêdъnikъ)** f. 409c/31, **čteni(a)** f. 417c/36, **s(vetago)** f. 386a/19. Ipak, gdje god se riječ na ovaj način kratila i u osnovnome tekstu, bez ili s natpisivanjem: **vr(ême)** f. 384b/1, 416a/36, **an'j(elъ)** f. 488a/3, **uč(enikomъ)** f. 416a/35 te **bi^s(тъ)** f. 395c8. U rubrikama su najučestalije suspenzije s natpisivanjem: **bi^t(atoriê)** f. 382b/30, **rê^s(ponъ)** f. 382b/23, **bi^s(kupa)** f. 386a/19, 386b/4, **p^s(alъmъ)** f. 398a/22, 405c/19, **bi^s(тъ)** f. 413a/24.

Kod kontrahiranja nisu izmicana uvijek ista slova pa su i kod suspendiranja istih riječi provedene različite kombinacije odbacivanja: **anast(asa)** f. 399c/25 – **an(astasa)** f. 399c/36, **čten(ie)** f. 395b/21 – **č(tenie)** f. 385a/31 – **č^t(enie)** f. 390b/16 – **č^te(nie)** f. 423c/28. Uočila sam u sanktoralu primjere alfabetskih suspenzija u 3. licu jednine prezenta glagola *biti*, odnosno riječi *e(stъ)*, koju je pop Martinac kratio na dva načina (slika 87): s titlom iznad slova *e* (**e(stъ)**)

f. 412c10) te sa štapićem iznad njega (**e(stь)** f. 412c/5, 414a/22). Ostale alfabetske suspenzije označavane su samo titlom: **s(lovo)** f. 487d/30, 482d/16, 412d/8 te **z(emla)** f. 478d/27, 467c/30, 403b/7.²⁴⁰

Slika 87. Suspendiranje riječi *estv* pomoću title (f. 412c/10) i štapića (f. 414a/22)

U sanktoralu je u rubrikama natpisivanje korišteno, iako rjeđe, i kod riječi koje su se kratile kontrahiranjem: **i^v(a)na** f. 402c/30, **nave^č(e)ri** f. 382b/17, **p^s(alь)mi** f. 417a/20, **p(a)^scê** f. 417a/21, **br(a)^tie** f. 462d/19, 408d/23, **pê^s(ь)ni** f. 469d/19, 422d/8, **m(ê)^s(e)ць** f. 447d/19, **b(i)^sk(u)pa** f. 411a/28. Također sam uočila i kombinacije suspendiranja i kontrahiranja na istoj riječi, uz natpisivanje, čak i kod „svetih riječi“: **č^t(en)i(e)** f. 382a/18, 395b/34, **k(a)p(i)^t(u)l(ь)** f. 382b/18, **or(a)^c(iê)** f. 382b/25, **b(e)r^š(ь)** f. 382b/22, **s(ve)^t(ago)** f. 384b/6, **s(ve)^t(a)ць** f. 417a/21, **m(u)^č(enika)** f. 389c/11, **b(i)^sk(upa)** f. 403b/10.

Natpisivanje je u sanktoralu provođeno, ali rijetko, i u riječima koje nisu bile podvrgnute kraćenju: **šeks^ti** f. 399c/12, **krs^ti** f. 420b/7, **skario^t's'kgo** f. 409d/17. Gotovo redovito nadredno je pisano slovo *t* u prijedlogu/prefiksu: **o^t** f. 399b/19, **o^t mene o^tstupi** f. 431a/23.

Sličnu praksu suspendiranja riječi prepoznala sam i u sanktoralu *Drugoga beramskog brevijara*.²⁴¹ Rezultati analize primjera iz ovih dvaju brevijara upućuju na zaključak da je u

²⁴⁰ U dijelu sanktorala *Drugoga beramskog brevijara* koji je transliterirao (f. 52cd-115cd), Milan Mihaljević uočio je također primjere alfabetske suspenzije u 3. licu jednine prezenta glagola *biti* (f. 67b, 68a, 68d, 69a, 69b, 69c, 72d, 80b, 93a, 95b) (Mihaljević 2011:128). Primijetila sam da je kod primjera koje je Mihaljević naveo skraćena riječ označena titlom. Međutim, u dijelu teksta koji je pisala ruka koja je tekst iluminirala figurativnim prikazima svetaca i svetica (f. 96a-147d), skraćeni *e(stv)* označen je štapićem s vodoravno položenom tankom crtom na vrhu, poput slova *T* (f. 109a), ali i titlom (f. 115a/13), slično dvostrukoj praksi kakvu je provodio i pop Martinac u *Drugome novljanskom brevijaru*. Mihaljević je pronašao i primjere alfabetskoga suspendiranja riječi **s(lovo)** (f. 91a/25, 95a/17). U *Mavrovu brevijaru* naišla sam na alfabetsko suspendiranje riječi: **s(lovo)** f. 25c/10, 26a/10, **e(stь)** f. 19c/22, 20c/8, **z(emla)** f. 2c/3, 21b/2 i **k(ako)** f. 19c/7, 19c/22, 25c/11. Baromić je ova kraćenja označavao „krmjom kvačicom“, odnosno kosom crticom orijentiranom udesno (Pantelić 1975:33).

²⁴¹ U sanktoralu *Drugoga beramskog brevijara* kraćenje riječi suspendiranjem uočila sam u uputnim dijelovima teksta (**s(lovo)** f. 95a/17, **s(vetago)** f. 72c/14, 95a/17, **ps(almь)** f. 60d/6, **an(tifonь)** f. 95c/26, **av(gustina)** f. 106d/6, **ispo(vêdnika)** f. 8a/25, **rêš(ponь)** f. 81a/15, **om(iliê)** f. 18a/6), ali i u osnovnome tekstu (**pom(ilui)** f. 55a/21, **zgod(i)** f. 99a/28, **utegl(i)** f. 106a/19). U rubrikama su riječi suspendirane često uz natpisivanje (**č^t(enie)** f. 94b/8, **rêš(ponь)** f. 1c/15, **bi^t(atorii)** f. 77d/2, **aⁿ(tifonь)** f. 72a/13), ali je natpisivanje provođeno i u riječima koje su kraćene kontrahiranjem (**m(a)^t(uti)ni** f. 81d/9) ili mješavinom kontrahiranja i suspendiranja (**b(e)r^š(ь)** f. 89c/6, **k(a)p(i)^t(ulь)** f. 82a/13). Natpisivanje je vidljivo i u riječima kraćenim u osnovnome tekstu, kako suspendiranjem (**bi^š(ь)** f. 92c/20, **ê^k(o)** f. 2a/1) tako i kontrahiranjem (**ča^st(i)ti** f. 111c/23, **ê^k(o)že** f. 1c/23, **br(a)^tê** f. 2c/14). Na natpisivanje sam naišla i kod riječi koje nisu kraćene (**pê^sni** f. 95c/21). Gotovo redovito

kraćenju riječi suspendiranjem u kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagoljičkim brevijarima prisutna veća sloboda nego u praksi kraćenja riječi koja je primjenjivana u starijim staroslavenskim liturgijskim tekstovima.

5) Ligature

Ligature ili spojenice predstavljaju spoj dvaju ili više susjednih slova koja imaju neki zajednički dio (Gadžijeva et al. 2014:60). Žagar smatra da ligature ne predstavljaju samostalan grafem radi brojnosti ulaženja pojedinih slova u kombinacije što sprečava doživljaj ligatura kao novih grafolingvističkih jedinica (Žagar 2007:407).

Iako su zastupljene i u grčkome, ćirilčkome te latiničkome pismu, korištenje ligatura jedno je od „najkarakterističnijih grafetičkih, pa i općepismovnih obilježja glagoljičkoga pisanja“ (Žagar 2014:305). Dok je u obloglagoljičkim tekstovima glavni razlog ligaturnoga spajanja ušteda prostora, zadaća ligatura u uglatoglagoljičkim, odnosno hrvatskoglagoljičkim tekstovima postaje i olakšavanje čitanja (Žagar 2007:418). Uočivši važnost funkcije ligatura u glagoljičkim tekstovima „zlatnoga doba hrvatskoga glagolizma“, Thorvi Eckhardt navodi da one „strše kao spasonosni balvani za koje se hvata utopljenik u jednoličnoj slici pisma. One ne otežavaju čitanje, naprotiv, one ga olakšavaju“ (Eckhardt 1955:83-84). U mlađim hrvatskoglagoljičkim tekstovima „ligature postaju same sebi svrhom, i pritom izražavaju vještinu pisara, svjedoče o razvijenosti pisarske tradicije pa i o čitateljskoj kompetenciji“ (Žagar 2007:418).

Žagar se u svojim grafolingvističkim razmatranjima osvrće na rezultate izučavanja ligaturnoga spajanja kojima su se bavili Vatroslav Jagić, Josip Vajs, Vjekoslav Štefanić i Josip Hamm. Navodi da sva četvorica ligature promatraju kao oblik kraćenja riječi. Vajs ih naziva *spojenicama* i naglašava važnost njihove uloge u prijelazu obloga, bugarskoga tipa glagoljičkoga pisma na uglati, hrvatski. Mišljenja je da je tvorba ligatura prethodila stvaranju novoga grafičkog ustroja. Žagar upozorava da već Vajs primjećuje da je ligaturni fond u starijim glagoljičkim tekstovima skroman dok se u hrvatskoglagoljičkim broj ligatura te učestalost njihove upotrebe uvećava (Žagar 2007:424-425).

Ni u jednome pismu ligature nisu razvijene u tolikoj mjeri kao u hrvatskoj glagoljici čemu je pogodovala njezina uglatost. Uočeno je više načina vezivanja slova. Josip Hamm u

natpisivano je slovo *t* u prijedlogu *ot* (o¹ s(ve)tačь f. 1a/1). Kod suspendiranja istih riječi nisu odbacivana uvijek ista slova: **av(gustina)** f. 106d/6 – **avgust(ina)** f. 81a/3, **č'e(nie)** f. 1a/7 – **č'(enie)** f. 1a/25.

Slavenskoj gramatici piše da se „glagoljica ligaturama služila već u 10. i 11. st. One su u početku bile u pravilu *konsonantske* (tako da su se zajedno vezala po dva suglasnika, npr. vv, gv, žv, zv, tv, bž, gl, pr). Poslije (na hrvatskom tlu) ovakvim spojenicama pridolaze i *vokalske* ligature (u kojima se suglasnici vežu za samoglasnike) pa je zajedno pisano go, za, mo, po, ho, hu, iž, ûd, ût, itd.“ (Hamm 1970:59-60).

Prema položaju spajanih slova razlikuju se *horizontalne*, kod kojih se slova vežu jedno iza drugoga (npr. lû, vt, vd, lž), od *vertikalnih* ligatura, kod kojih se slova vežu jedno iznad drugoga (go, pr, vo, mlo). Ligature u kojima su zajednički dijelovi doista jednaki zovu se *adekvatnima* (dv, tl, pl) dok se *neadekvatnima* smatraju ligature koje nastaju spajanjem slova kojima dijelovi nisu jednaki (eže, ili, il, gv, nž). Upotreba neadekvatnih ligatura sve je učestalija kod pisara u 14. i 15. stoljeću. U mlađim tekstovima upotreba ligaturnoga vezivanja sve se više razvijala pa mnoge ligature koje bi u dvolinijskom sustavu bile adekvatne postaju to samo djelomično (jl, gv, dl, hž, nd) (Žagar 1999:43). S pravom ih se stoga može nazivati *poluadekvatnim* ligaturama (Mihaljević 2006:432) jer su kod njih zajednički dijelovi spojenih slova u nedovoljno adekvatnome odnosu po pitanju veličine. Pritom se jedno slovo, ili samo njegov dio, neuobičajeno smanjuje ili pak izdužuje u odnosu na njegovu zadanu proporciju unutar linijskoga sustava. Pojavljuju se i spojenice u kojima slova nemaju nijedan zajednički dio, već ih povezuje zajednička ravna crta te se nazivaju *nepotpunim* ili *dodirnim* ligaturama. U njima je najčešće jedno od povezanih slovo *a* (Gadžijeva et al. 2014:60).

Učestalost korištenja ligatura, njihova raznolikost i broj članova unutar spoja česti su pokazatelji starosti rukopisa. U odnosu na starije rukopise, u mlađim tekstovima uočava se više različitih ligaturnih kombinacija te veći broj slova spojenih u ligaturni lanac, ponekad i do pet slova (Gadžijeva et al. 2014:60-61). Prema broju povezanih slova, Štefanić ligature dijeli na *dvočlane*, *tročlane* i *četveročlane*, pri čemu za ove zadnje kaže da su „vrlo rijetke i pripadaju u individualne zahvate“ (Štefanić 1958-1959:28).

Marijana Tomić uočila je značajnu razliku u upotrebi ligatura s obzirom na tehnologiju oblikovanja brevijara. Zaključuje da su u tiskanim tekstovima ligature ujednačeno manje korištene nego u rukopisnima. Primijetila je da postoji razlika i među rukopisnim brevijarima. Na malome tekstnome uzorku (12 stupaca) sanktorala u *Drugome novljanskom brevijaru* Tomić je uočila ligaturni fond od 27 okomitih i 31 vodoravne ligaturne kombinacije slova. Pritom je zaključila da se radi o više nego dvostruko manje kombinacija vodoravnih ligatura nego u 35 godina ranije pisanome *Mavrovu brevijaru*, ali manje i u odnosu na broj kombinacija upotrebljenih u oba tiskana brevijara. Broj zatečenih kombinacija okomitih

ligatura u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* gotovo je jednak kao i u ostala tri brevijara, s tim da se npr. ligatura *go* pojavljuje 85 puta a ligatura *pr* čak 115 puta, odnosno znatno više nego u ostalim brevijarima. S obzirom na gotovo jednak broj kombinacija vodoravnih i okomitih ligatura u tekstu sanktorala, Tomić također zaključuje da ligature u *Drugome novljanskom brevijaru* nisu bile korištene isključivo u uštedne svrhe nego i zbog olakšavanja čitanja. Smatra također da je *Drugi novljanski brevijar*, kao primjer kodeksa pisanog u vrijeme prvih tiskanih izdanja brevijara, mogao biti „kontaminiran“ prvim tiskanim izdanjima glagoljičkih liturgijskih knjiga kada je u pitanju smanjena upotreba ligatura (Tomić 2014:305-308).

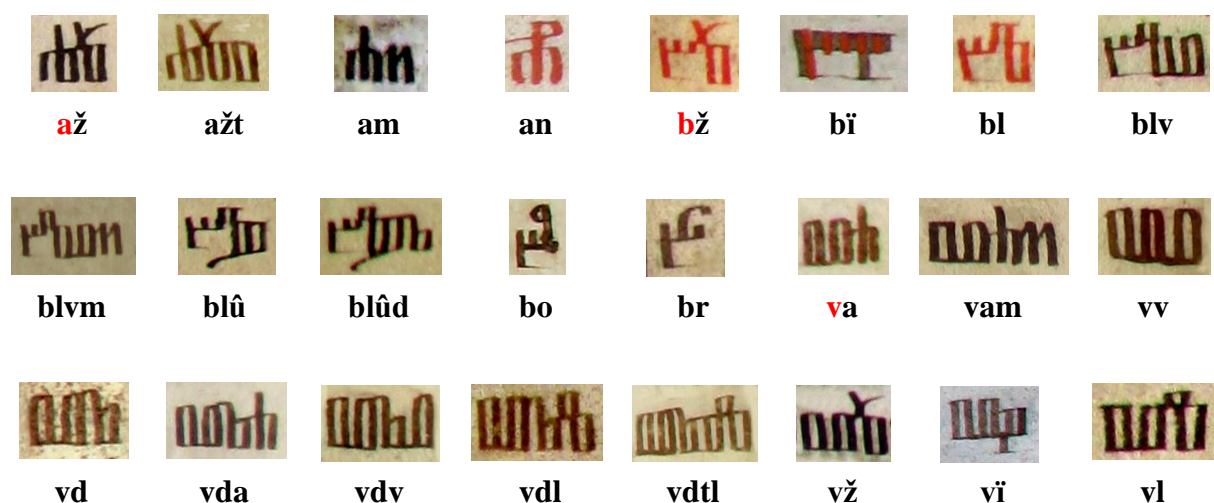
U analizi ligaturnoga fonda u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* uzela sam u obzir podjele na vodoravne i okomite, adekvatne, neadekvatne i poluadekvatne te dodirne ligature kao i sve višečlane verzije ligatura. Ukupno sam uočila 222 ligature (slika 88), od kojih:

- 117 dvočlanih (*až, am, an, bž, bi, bl, bo, br, va, vv, vd, vž, vi, vl, vm, vo, vr, ga, gv, gd, gi, gl, gm, go, gr, gt, gu, da, dv, dd, di, dl, dm, do, dt, el, em, et, ža, žv, žd, že, ži, za, zv, zd, zž, zi, zl, zo, zr, iž, im, il, it, jl, ko, lv, le, lž, li, ll, lm, lo, lt, lû, ma, mž, ml, mm, mo, ms, mč, nd, no, ov, ož, ol, om, ot, pa, pl, po, pr, pt, ra, rd, rt, sa, sl, so, st, ta, tv, ti, tl, tn, to, tr, tt, ub, ud, už, ul, ut, ha, hv, hž, hl, ho, ht, hu, êm, ûd, ûž, ûl, ût*)
- 81 tročlanu (*ažt, blv, blû, vam, vda, vdv, vdl, vla, vln, vlû, vra, vtl, vtv, glv, glt, glû, god, gul, dvd, eže, eli, žva, žda, zda, zdv, zdr, zlv, zlû, zml, iže, ižd, ili, iti, itv, klu, lva, lvl, ltr, lûd, lût, mam, mžd, mld, mlt, mom, ndl, nže, ožd, ože, oži, ožt, oli, pvd, pvl, pla, plv, plt, plû, pod, pot, ptr, slv, sli, slu, tvo, tže, tli, tln, tlû, trž, uže, uži, užit, hvl, hod, hot, êžd, êže, ûžd, ûže, ûtr*)
- 22 četveročlane (*blvm, blûd, vdtl, vlûd, vrta, glvl, gltž, gltl, glût, gože, dvdv, dtlû, lvlû, mltv, ndlû, pvda, prvd, slva, sldv, tlûž, uždo, hota*)
- 1 peteročlanu (*mltva*)
- 1 šesteročlanu (*pvdtlû*).

Tročlane, četveročlane te po jedna peteročlana i šesteročlana ligatura većinom su mješovite adekvatno-neadekvatne ili vodoravno-horizontalne kombinacije dobro poznatih dvočlanih ligatura. Tek je nekoliko tročlanih i četveročlanih ligatura rezultat čistoga adekvatnog spajanja dvočlanih ligatura. Među dvočlanim ligaturama, koje su u tekstu ipak najzastupljenije, pronašla sam:

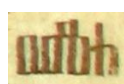
- 85 vodoravnih (*až, am, bi, bl, va, vv, vd, vž, vl, vm, ga, gv, gd, gl, gm, da, dv, dd, dl, dm, dt, el, em, et, ža, žv, žd, že, ži, za, zv, zd, zž, zl, iž, im, il, it, jl, lv, le, lž, li, ll, lm, lt, lú, ma, mm, nd, ov, ož, ol, om, ot, pa, pl, pt, ra, rd, rt, sa, sl, st, ta, tv, ti, tl, tn, tt, ub, ud, už, ul, ut, ha, hv, hž, hl, ht, êm, ûd, ûž, ûl, út*), od kojih:
 - 25 vodoravnih dodirnih (*am, bi, va, vm, ga, gm, da, dm, em, ža, za, im, lm, ma, mm, ms, om, pa, ra, sa, ta, tn, ub, ha, êm*)²⁴²
- 32 okomite (*an, bž, bo, br, vi, vo, vr, gi, go, gr, gu, di, do, zo, zr, zi, ko, lo, mž, ml, mo, ms, mč, no, po, pr, so, tn, to, tr, ho, hu*)
 - 1 okomitu dodirnu ligaturu (*ms*)²⁴³
- 47 adekvatnih (*am, an, bi, va, vv, vd, vž, vl, vm, ga, gm, go, gr, gu, da, di, em, žv, žd, za, zr, zi, im, lv, lž, ll, lm, lt, lú, ma, mm, ms, mč, ml, pa, pl, pt, ra, sa, ta, tv, tl, tt, ub, ha, ho, hu*),
- 38 neadekvatnih (*bž, bl, bo, br, gv, gd, gi, gl, gt, el, et, že, ži, iž, il, it, ko, le, li, lo, mž, mo, nd, no, ov, ož, ol, ot, rd, sl, so, st, ti, to, ud, už, ul, ut*),
- 32 poluadekvatne ligature (*až, vi, vo, vr, gt, dv, dd, dl, do, dt, zv, zd, zž, zl, zo, jl, lo, mž, po, pr, rt, sl, to, tr, hv, hž, hl, ht, ûd, ûž, ûl, út*).

U slikovnome prilogu predstavljam sve ligaturne kombinacije zatečene u tekstu sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara*. Po uzoru na likovni prikaz najčešćih hrvatskoglagoljičkih ligatura koje je priredio Ivan Bakmaz, a grafički obradio Frane Paro (usp. Grabar et al. 2002:XLVIII; Žagar 2007:426), primjere sam posložila azbučno (slika 88):

²⁴² *Mam* dodirna ligatura jedini je primjer vodoravne tročlane ligature građene od dvaju dodirnih spojeva dvočlanih ligatura, *ma + am*.

²⁴³ Dodirne ligature u sanktoralu redovito su kombinacija sa slovom *m* i *a*, uz iznimku kombinacije *bi*.

vla

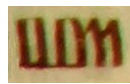
vln

vlû

vlûd

vm

vo

vr

vra

vrta

vtv

vtl

ga

gv

gd

gï

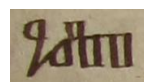
gl

glv

glvl

glt

gltž

gltl

glû

glût

gm

go

god

gože

gr

gt

gu

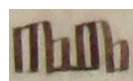
gul

da

dv

dvd

dvdv

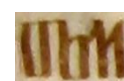
dd

dï

dl

dm

do

dt

dtlû

eže

el

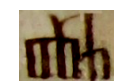
eli

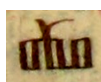
em

et

ža

žv

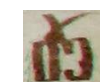
žva

žd

žda

že

ži

za

zv

zd

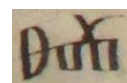
zda

zdvd

zdr

zž

zl

zlv

zlû

zml

zo

zr

zï

iž

iže

ižd

im

il

ili

it

itv

iti

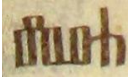
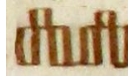
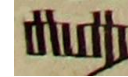

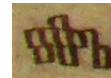

jĭ

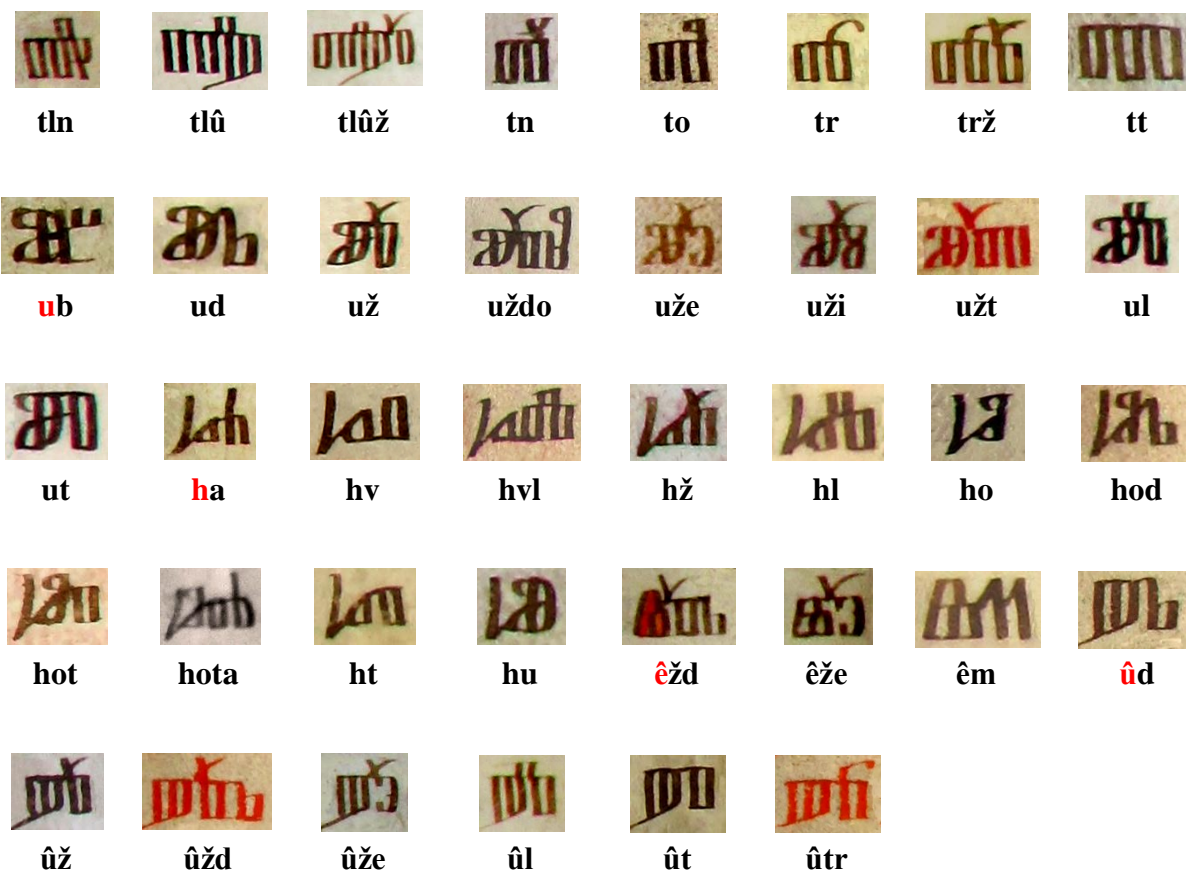

klu

ko

							
lv	lva	lvl	lvlû	le	lž	li	ll
							
lm	lo	lt	ltr	lû	lûd	lût	ma
							
mam	mž	mžd	ml	mld	mlt	mltv	mltva
							
mm	mo	mom	ms	mč	nd	ndl	ndlû
							
nže	no	ov	ož	ožd	ože	oži	ožt
							
ol	oli	om	ot	pa	pvd	pvda	pvdtlû
							
pvl	pl	pla	plv	plt	plû	po	pod
							
pot	pr	prvd	pt	ptr	ra	rd	rt
							
sa	sl	slv	slva	sldv	sli	slu	so
							
st	ta	tv	tvo	tže	ti	tl	tli

Slika 88. Primjeri ligratura (spojenica) u sanktoralu

Mojim istraživanjem nije obuhvaćeno ispitivanje učestalosti korištenja ligaturnih kombinacija, već analiza ligaturnoga fonda u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara*. Kako sam i očekivala, rezultati moje tekstne analize ne poklapaju se s rezultatima analize koju je provela Marijana Tomić. Razlog tomu je razlika u veličini odabranoga tekstnoga uzorka. Svoje sam istraživanje provela na gotovo 40 puta većemu tekstnom uzorku (118 folija) od onoga za koji se Tomić odlučila (3 folija). Opsežnom analizom teksta sanktorala od ukupno 222 ligaturne kombinacije uočila sam 117 dvočlanih, od kojih ukupno 32 okomite i 85 vodoravnih. Izuzmu li se iz toga zbroja 25 vodoravnih dodirnih ligatura, s obzirom da nisu u potpunosti prihvaćene kao prave, uočila sam dvostruko više vodoravnih ligatura (60) od Marijane Tomić (31). Moji rezultati vode k zaključku da su u *Drugome novljanskom brevijaru* ligature korištene ipak više u uštedne svrhe nego s ciljem olakšavanja čitanja.

S ciljem uvida u korištenje ligatura u hrvatskoglagoljičkim liturgijskim kodeksima na samome razmeđu pisane i tiskane prakse u odnosu na starije kasnosrednjovjekovne rukopise, fond ligatura prepoznatih u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* (1495.) usporedila sam s fondom ligatura koji sam uočila analizirajući 30-ak godina stariji tekst sanktorala u *Mavrovu*

brevijaru (1460.).²⁴⁴ Da bi definirala odnos prakse korištenja ligatura u mlađemu kasnosrednjovjekovnome, glagoljicom pisanome liturgijskom kodeksu s praksom slijevanja slova u ranijim tiskanim glagoljičkim izdanjima liturgijskih knjiga, provela sam još i usporedbu s repertoarom ligatura koje je Ivan Bakmaz prepoznao u: 1) prvotisku *Misala* (1483.), 2) prvotisku *Brevijara* (1491.), 3) *Baromićevu brevijaru* (1493.), 4) *Senjskomu misalu* (1494.) (Bakmaz 1991:91-101).²⁴⁵ Radi zornije usporedbe, rezultate svih triju analiza prilažem još i u tablici 2.

Tablica 2. Prikaz rezultata analize ligaturnoga fonda u rukopisnim i tiskanim izdanjima hrvatskoglagoljičkih liturgijskih knjiga²⁴⁶

		BREVIJAR					
		<i>Mavrov brevijar (1460.)</i>	<i>Drugi novljanski brevijar (1495.)</i>	<i>Prvotisak Misala (1483.)</i>	<i>Prvotisak Brevijara (1491.)</i>	<i>Baromićev brevijar (1493.)</i>	<i>Senjski misal (1494.)</i>
LIGATURE	ukupno	204	222	31	27	111	121
	vodoravne	88	85	9	10	69	30
	okomite	16	32	14	13	11	/
	dvočlane	104	117	23	23	80	83
	tročlane	84	81	8	4	30	37
	četveročlane	15	22	/	/	1	1
	peteročlane	1	1	/	/	/	/
	šesteročlane	1	1	/	/	/	/
	adekvatne	50	47	11	13		
	neadekvatne	26	38	2	2		
	poluadekvatne	28	32	10	8		
	dodirne	16	25	/	/	/	/

²⁴⁴ U ligaturnome fondu ovih dvaju brevijara nalaze se ligaturne kombinacije koje sam uočila u oba teksta. Prepoznala sam, međutim, i primjere koji su specifični samo za praksu slijevanja slova koju je primjenjivao isključivo samo jedan od ovih pisara: pop Martinac ili Blaž Baromić.

²⁴⁵ Pregledavajući grafičke prikaze ligatura koje je Ivan Bakmaz zatekao u tiskanim liturgijskim glagoljičkim izdanjima, prebrojala sam da je u prvotisku *Misala* (1483.) pronašao ukupno 31 ligaturu, od kojih 23 dvočlane (9 vodoravnih, 14 okomitih, 11 adekvatnih, 2 neadekvatne i 10 poluadekvatnih) te 8 tročlanih. U prvotisku glagoljičkoga *Brevijara* (1491.) ukupno je 27 ligatura, od kojih 23 dvočlane (10 vodoravnih, 13 okomitih, 13 adekvatnih, 2 neadekvatne i 8 poluadekvatnih), a 4 tročlane. U prikazu ligatura u *Baromićevu brevijaru* (1493.) prebrojala sam ukupno 111 ligatura, od kojih 80 dvočlanih (69 vodoravnih, 11 okomitih), 30 tročlanih i 1 četveročlanu. U *Senjskome misalu* (1494.) Baromić koristi ukupno 121 ligaturu, od kojih 83 dvočlane (83 vodoravnih te ni jednu okomitu), 37 tročlanih i 1 četveročlanu (Bakmaz 1991:91-101). Dodirnih ligatura u tiskanim brevijarima nema.

²⁴⁶ Zbog naglašene specifičnosti Baromićevih „lomljenih ligatura“ u analizu i usporedbu pojavnosti adekvatnih, neadekvatnih i poluadekvatnih ligatura u tiskanim glagoljičkim liturgijskim knjigama nisam uključila *Baromićev brevijar* i *Senjski misal*.

Usporedba rezultata analize ligaturnoga fonda u *Mavrovu* i *Drugome novljanskom brevijaru* navodi na zaključak da je u kasnosrednjovjekovnim hrvatskologoljičkim brevijarima na razmeđu pisarske i tiskarske prakse ligaturni fond blago u porastu, a ne u padu, kako je iz rezultata svojega istraživanja zaključila Marijana Tomić. U oba brevijara vidljiv je daleko veći broj vodoravnih ligaturnih kombinacija od okomitih, što znači da je slijevanje slova i u *Mavrovu brevijaru* korišteno više u uštedne svrhe, a manje radi olakšavanja procesa čitanja.²⁴⁷ U upotrebi je velik broj dvočlanih, tročlanih i četveročlanih ligatura, a u sanktoralu *Drugoga novljanskog* i *Mavrova brevijara* ligaturni se lanac sastoji čak i od šest slova. Veći broj dodirnih ligatura te porast neadekvatnih i poluadekvatnih kombinacija slova u ligaturnome lancu u odnosu na adekvatne, potvrđuje veću slobodu u slijevanju slova nego u ranijim glagoljičkim liturgijskim tekstovima. Smatram, ipak, nastavno na Žagarova razmišljanja o svrsi ligaturnoga kraćenja u mlađim hrvatskologoljičkim tekstovima (2007:418), da bi sve navedene karakteristike ovoga oblika kraćenja u *Drugome novljanskom* i *Mavrovu brevijaru* trebalo gledati manje kroz prizmu motiva uštede prostora, a više kao pokazatelje pisarskih vještina Blaža Baromića i popa Martinca. Dokazi su to razvijenosti pisarske tradicije koja je prethodila tiskarskoj te koja je usprkos pojavi tiska i dalje bila prisutna.

Vidljiv je osjetni pad u korištenju ligatura u prvim tiskanim glagoljičkim izdanjima liturgijskih knjiga (prvotisku *Brevijara* i *Misala*) u odnosu na prasku u rukopisnim. U njima je nešto zastupljeniji fond okomitih u odnosu na vodoravne ligature. Ipak, pojava velikoga broja ligaturnih kombinacija u *Baromićevu brevijaru* i *Senjskome misalu*, tzv. Baromićevih

²⁴⁷ U prilog mojemu razmišljanju idu i rezultati analize ligaturnoga fonda koji je koristio Blaž Baromić pišući *Mavrov brevijar* (1460.). Da se radilo o „vještom i darovitom pisaru“ (Pantelić 1965:106) svjedoči mnoštvo ligaturnih kombinacija koje sam u tekstu uočila. S obzirom da je kodeks morao biti manjega formata, Baromić je s prostorom morao biti štedljiv. Zbog toga je „razvio bogati sistem formiranja ligatura (kraćenica) od 2, 3 pa i 4 slova (oko 70) od kojih su neke slabo ili nikako potvrđene u starijim kodeksima“ (Pantelić 1075:33). Marija Pantelić ističe posebno mlađi način oblikovanja poznate ligature *ml* (latiničko *m* uočila sam i u okomitoj ligaturi *mo*) s granatim *m*, koju Baromić gradi sa latiničkim slovom *m*, te njegove daljnje kombinacije u ligaturama u kojima do izražaja dolaze grafemi od kojih su ligature sastavljane: *mlû* i *mld* (1075:33). Analizirajući tekst sanktorala *Mavrova brevijara* (f. 180r-315v) prepoznala sam daleko više ligaturnih kombinacija nego što ih je uočila Marija Pantelić. Prisutne su ukupno 204 ligaturne kombinacije, od kojih: 104 dvočlane (*aa, ad, až, ai, al, at, an, bž, bd, bl, bo, br, vv, vd, vž, vi, vl, vr, vt, ga, gv, gd, gi, gl, go, gt, da, dv, di, dl, dt, ež, el, et, žd, ži, žl, za, zv, zd, zi, zm, zl, zr, iž, im, il, it, jl, kž, kl, ko, lv, ll, lt, lû, ma, mž, ml, mo, ms, nž, nd, nl, no, nt, ož, ol, ot, pd, pl, po, pr, pt, rd, sl, st, tv, tž, te, ti, tl, to, tr, tt, ub, ud, už, ul, ut, ha, hv, hž, hl, ho, ht, hu, êž, êm, êh, ûd, ûž, ûl, ût*), 84 tročlane (*ada, adv, blv, blû, bdt, brt, vda, vžž, vld, vlû, vrt, gat, gda, glv, glđ, glt, gov, god, gož, gol, got, dad, dal, dat, dvr, elv, elt, elû, eti, zad, zvi, zdr, zž, zlv, zlû, zml, zrd, iže, ižd, ižû, ilû, idt, ili, jž, jlû, klû, lûd, lût, mlt, mlû, ndl, nit, nti, ntr, ožd, ožt, odt, olv, olû, otr, pvl, pdl, plđ, plt, plû, pml, prđ, prt, slv, sld, sli, sln, str, tlû, užd, uže, ulv, hvl, êže, êlû, êdl, êdt, êtr, ûtr*), 15 četveročlanih (*blžt, blûd, vdt, glût, gožd, dvđva, zvrđ, zdal, mlûd, ndlû, pvda, pvlû, prvd, tvrd, telû*), 1 peteročlanu (*prvda*) te 1 šesteročlanu (*blđtel*). Kao i kod popa Martinca, Baromićeve tročlane, četveročlane, peteročlane i jedna šesteročlana ligatura uglavnom su mješovite adekvatno-neadekvatne ili vodoravno-horizontalne kombinacije dvočlanih ligatura. Među dvočlanim ligaturama (104) uočila sam 88 vodoravnih (među njima 15 dodirnih) i 16 okomitih (među njima jedna dodirna), od kojim 50 adekvatnih, 26 neadekvatnih te 28 poluadekvatnih ligatura.

„lomljenih ligatura“, pokazatelj je da uslozljavanje tehnologije tiskanja knjiga nije toliko uvjetovalo opadanje korištenja ligatura. U odnosu na prvotiske, u ovim tiskanim izdanjima fond ligatura čak je četiri puta bogatiji. Može se stoga zaključiti da je fond ligatura u tiskanim izdanjima uvjetovan prvenstveno vještinom samoga tiskara. Ipak, veliki pad u fondu okomitih ligatura u odnosu na vodoravne u *Baromićevu brevijaru*, te njihov potpuni izostanak u *Senjskome misalu*, upućuje na uštedni motiv kod odabira oblika kraćenja riječi, bez obzira na upotrebu papira kao jeftinije podloge u odnosu na pergamenu.

6) Iluminiranje teksta sanktorala

Iluminiranje podrazumijeva cjelokupno likovno oblikovanje kodeksa, od postave teksta i njegova odnosa prema veličini stranice, preko sitnih ukrasa i inicijala, do figurativnih prikaza (Badurina 2004:221). Svi liturgijski kodeksi bili su iluminirani, ali raskošnost iluminacije ovisila je o važnosti same knjige, o vješтини iluminatora te o financijskoj mogućnosti naručitelja. Najbogatije su bili iluminirani evanđelistari i misali dok su profane knjige, uglavnom kartulari, imale tek pokoji inicijal (Badurina 1995:184). Iako u glagoljičkim kodeksima nalazimo sav iluminatorski repertoar kakav nalazimo u domaćim i latiničkim rukopisima susjednih zemalja njihova je likovna vrijednost ipak na nešto nižoj razini (Badurina 2000:674-675).

U drugoj polovici 15. stoljeća pojačana je produkcija rukopisnih glagoljičkih knjiga, uglavnom liturgijskoga karaktera. Premda se radi o razdoblju zreloga srednjovjekovlja, glagoljaši upotrebljavaju još uvijek romanički dekorativni repertoar. U iluminacijama prevladava linearnost i plošnost te skromniji registar boja (Badurina 2000:673). Figurativne iluminacije jako su rijetke i vežu se samo uz velike blagdane. Nema prikaza životinja ni „realističkoga i maštovitoga bilja“ kakve nalazimo u latiničkim rukopisima toga vremena. Zato su geometrijsko-apstraktni i stilizirano-biljni motivi specifični samo za glagoljičke rukopise. U geometrijskim ornamentima najzastupljenija je crvena boja (cinober, lat. *minium*).²⁴⁸ Zbog toga glagoljaši za latinski izraz *illuminare* ili *miniare* koriste svoj *scinobрати*. Suvremeno hrvatski rečeno „iluminirani rukopisi“, kao i na latinskom „libri

²⁴⁸ Glavne sirovine crvenih tinti bile su anorganski pigmenti cinober (živin sulfid) i minij (olovni oksid). Poznawali su ih već Grci i Rimljani, a zbog njihove široke primjene upotrebljavali su ih pisari, iluminatori i slikari još stoljećima. Na ukrašenim kodeksima javljaju se osim crne i crvene još i žuta, zelena te plava boja (Hršak 1960:438-439).

miniati“ ili „libri illuminati“, glagoljaški bi se zvali „libri scinobrani“, a iluminatorska djelatnost „cinobranje“ (Badurina 1984:220).

U ornamentalnome dijelu iluminacija prisutan je specifičan lokalni karakter koji se često temelji na folklornim elementima, osobito u rukopisima nastalim u Krbavi i Lici. Bez obzira na utjecaj latiničkih rukopisa, ukrasni su elementi iluminacija u glagoljičkim knjigama specifični. Tako su npr. pleterni dijelovi marginalnih ukrasa, u kojima kod latiničkih prevladava obla crta, u glagoljičkim kodeksima uglati s oštrim lomovima. Dokaz je to očite potrebe da se karakter iluminacija uskladi s karakterom slova. Pretežno se ipak preuzimaju ornamentalni oblici prisutni u latiničkim kodeksima, ponekad i čitavi latinički inicijali, osobito u rukopisima nastalim u Hrvatskome primorju i Istri (Badurina 2000:674).²⁴⁹

Ukupna likovna oprema *Drugoga novljanskog brevijara* obuhvaća:

- 1) inicijale
- 2) minijature
- 3) ostale dekorativne elemente²⁵⁰ koje sam pronašla u kalendaru:
 - a) u „krugu zlatnih brojeva“ s ucrtanim pletenom u vanjskome dijelu kruga grafičkoga prikaza te ukrašenim križem u međuprostoru (slika 59)
 - b) u lijevome gornjem uglu svakoga kalendarskog mjeseca gdje se nalazi čovjekoliki prikaz Mjeseca, od kojih samo iluminacije za veljaču, ožujak, travanj i svibanj imaju dovršene okvire (slika 89).

Slika 89. Primjeri iluminacija u kalendaru uz mjesece veljaču, travanj, kolovoz i studeni

²⁴⁹ Tako su npr. glagoljički rukopisi nastali u 15. st. u senjskome književno-kulturnom krugu nastali pod utjecajem ferarske škole. Stjepan II. Frankapan (1416. – 1481.) oženio je 1446. godine Ižotu D’Este, kćerku ferarskoga vojvode, koja je u miraz donijela najvjerojatnije i knjige. Sam Stjepan, putujući u Italiju te tražeći pomoć protiv Turaka, također ima zasluga za prijenos stilskih utjecaja (Badurina 2000:675).

²⁵⁰ Jedna od dekoracija u bogato iluminiranim latinskim kodeksima je i dekorativni okvir. Kao samostalni dekorativni element ukrašen cvjetnim uzorkom prepoznat je samo u jednome hrvatskoglagoljičkom liturgijskom kodeksu: *Drugome vrbničkom misalu* (Ferenčak 2013:34).

a) Inicijali u sanktoralu

Inicijali, kao uvećana i dekoracijom naglašena slova, služe označavanju početka novoga odlomka teksta. Fond inicijala i minijatura u *Drugome novljanskom brevijaru* predstavila sam kroz primjere iz sanktorala uz proširenje fonda minijatura na cjelokupni tekst.

U *Drugome novljanskom brevijaru* inicijali su realizirani kroz sva tri uobičajena tipa:

- 1) *litterae historiatae* – ukrašena slova koja služe kao okvir narativnome prizoru ili portretu, gdje se za razliku od minijatura ne radi o slici kao samostalnoj jedinici, već o prikazu unutar slova
- 2) *litterae florissae* – inicijali građeni pretežno od fitomorfnih i geometrijskih motiva i prepleta
- 3) *litterae feriales* – najjednostavnije dekorirani inicijali, tek nešto veći od samoga teksta od kojega se razlikuju i bojom. Inicijali se razlikuju i prema pismu kojemu pripadaju (Ferenčak 2013:28).

U sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* inicijala je mnoštvo. Gdje god se pojavljuju u dimenzijama tek nešto većima od uobičajenoga slova u osnovnome tekstu, bez dekoracija (*litterae feriales*). Mnogi su bogato ukrašeni i veliki toliko da zauzimaju i do 13 redaka teksta (f. 439b). U tekstu sanktorala uočila sam i četiri latinička inicijala: dva slova *P* pisana rukom A (slika 90) te slova *S* i *O* pisana rukom B (slika 92).

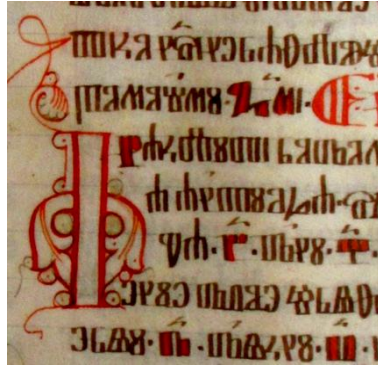
Analizirajući inicijale u *Drugome novljanskom brevijaru*, Pantelić i Nazor zaključuju da se Martinčeva kaligrafska vještina nije očitovala „samo oblikovanjem slova, kombinacijom ligatura i nadrednih kraćenja već i umjetničkom izvedbom inicijala“. Stare motive pletera (dekoracija kod kojih jednostrani ili višestranici prutić tvori različite ornamente), zubaca, rakovica (ili puzavica, ukrasa u obliku savijenoga lista), palmeta i polupalmeta oblikovao je pop Martinac u glagoljičkim inicijalima pomoću „prstenova, čvorova i raskošnih biljnih pletera i linearnih izdanaka“ (slika 90). Inicijale je izrađivao žutom, crvenom, plavom i zelenom bojom, a pomagao je u ukrašavanju inicijalnih slova i drugim pisarima, osobito ruci D i E (Pantelić i Nazor 14-15).

U slikovnome prilogu azbučno sam poredala primjere svih inicijala (*litterae florissae* i svega nekoliko primjeraka *litterae feriales*) zastupljenih u dijelu sanktorala koji je pisala Martinčeva (A) ruka (f. 398b-500d):

Ի

f. 499b

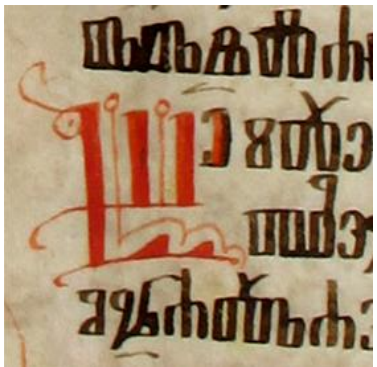

f. 447d

f. 413b

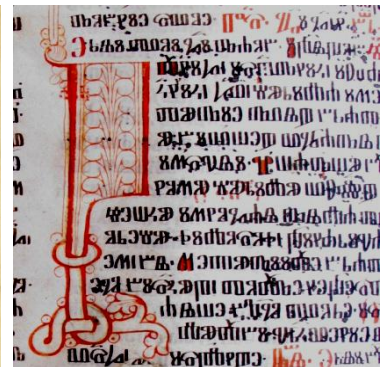
Լ

f. 500d

f. 475d

f. 407d

Ս

f. 489a

f. 478b

f. 452c

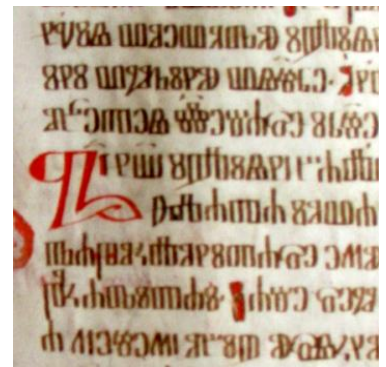
Զ

f. 413c

f. 410d

f. 437d

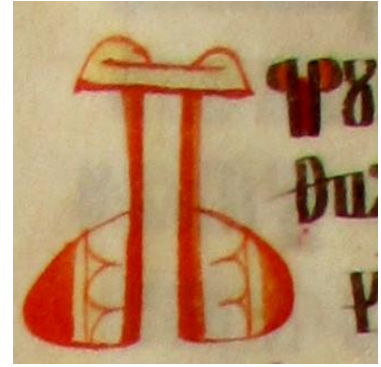
Թ

f. 432c

f. 401b

f. 416b

Յ

f. 402b

f. 434a

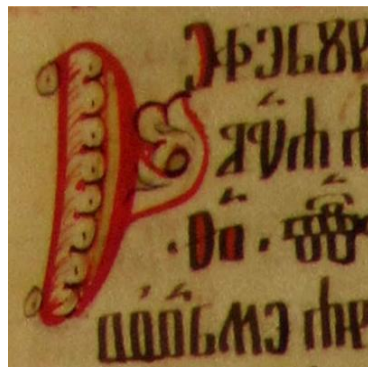

f. 428a

Թ

f. 432d

f. 476a

f. 439a

Ճ

f. 498d

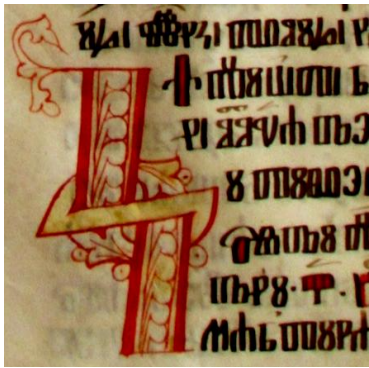

f. 423d

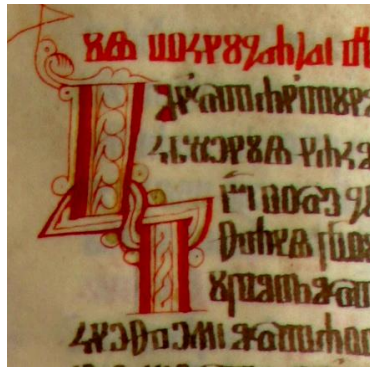

f. 418c

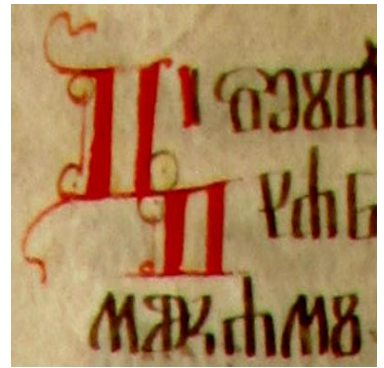
Կ

f. 493b

f. 417d

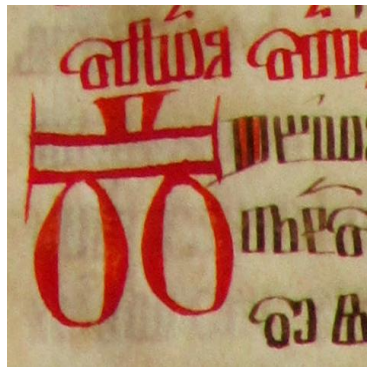

f. 467b

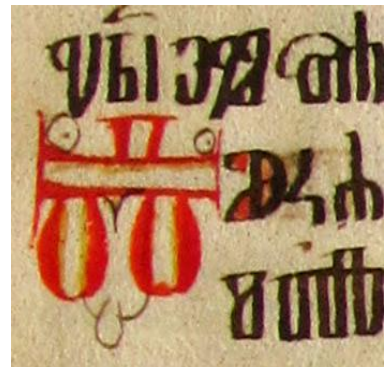
ՄԵ

f. 493d

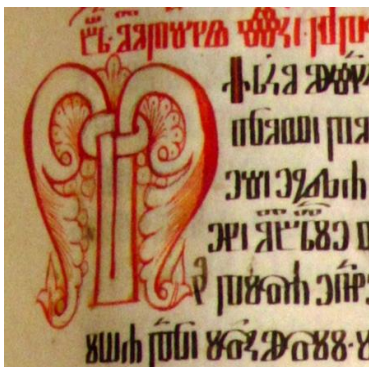

f. 476c

f. 494a

Մ

f. 414a

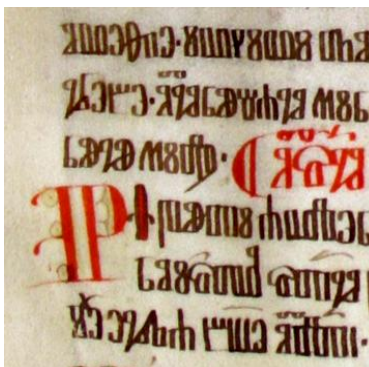

f. 489b

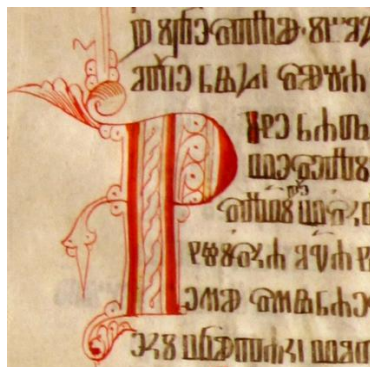

f. 489d

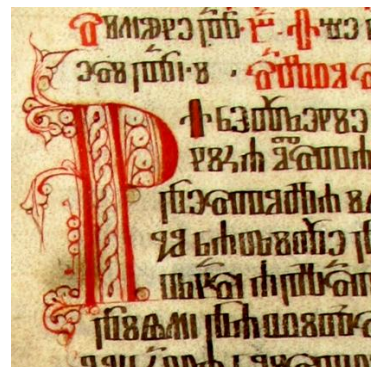
Ք

f. 420c

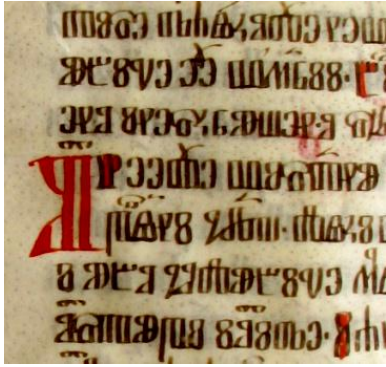

f. 427c

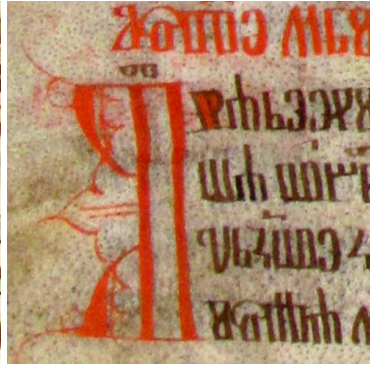

f. 409b

Բ

f. 472d

f. 446c

f. 478d

Բ

f. 494b

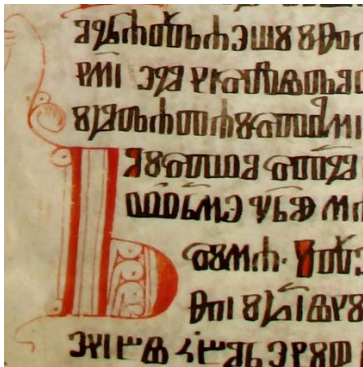

f. 439b

f. 454a

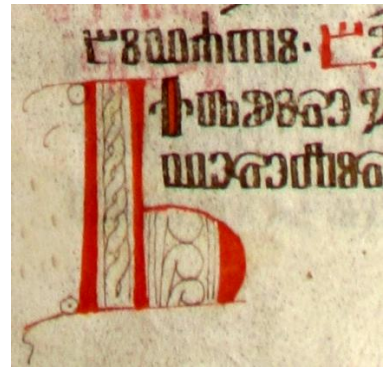
Ե

f. 500d

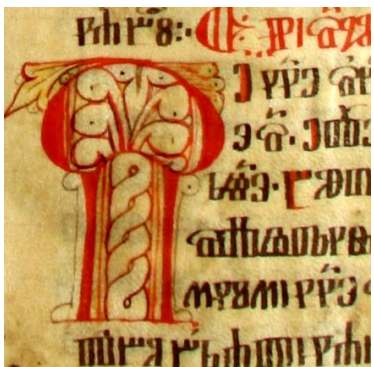

f. 405c

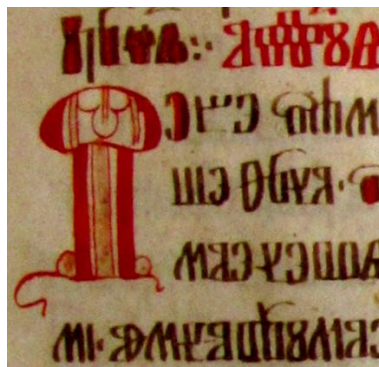

f. 407b

Ծ

f. 487d

f. 463a

f. 408c

Ս

f. 500d

f. 461b

f. 463d

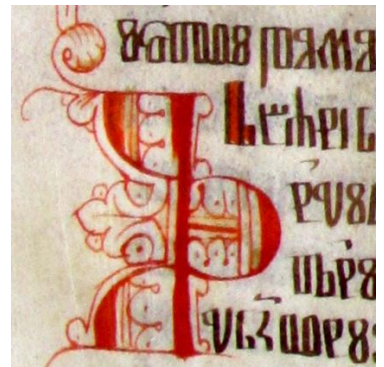
Ք

f. 449b

f. 447d

f. 423c

Փ

f. 424c

f. 422a

f. 396b

Լ

f. 496d

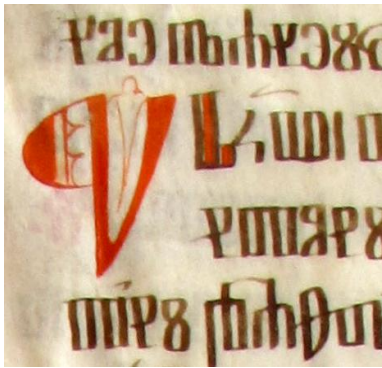

f. 448b

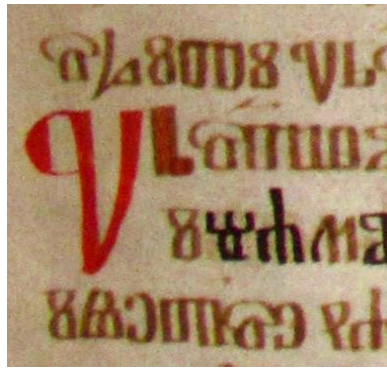

f. 478d

Վ

f. 427d

f. 436a

f. 434d

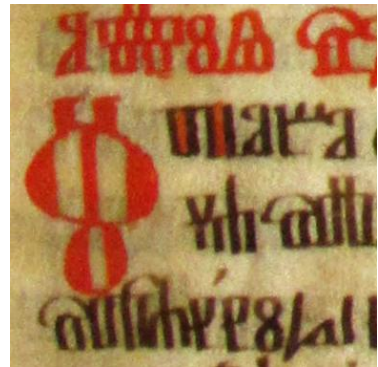
Թ

f. 497a

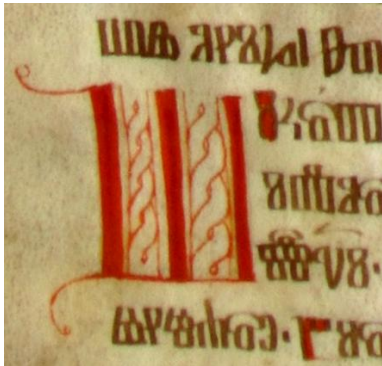

f. 444b

f. 474a

Մ

f. 459c

f. 459d

f. 478d

Ը

f. 488c

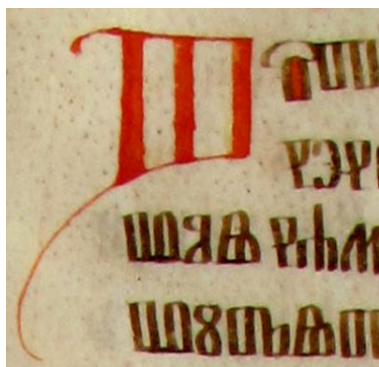

f. 477d

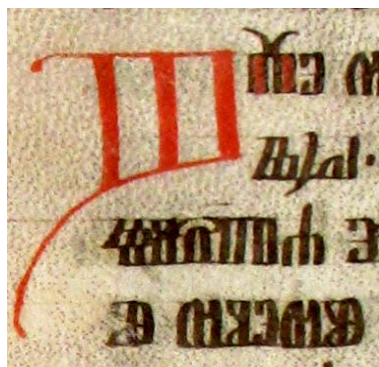

f. 415c

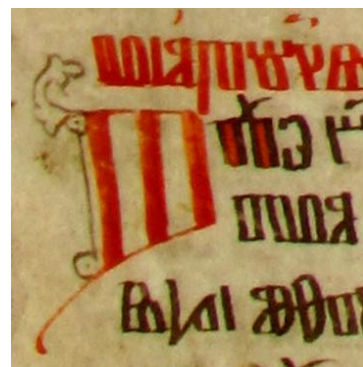
Ɱ

f. 424b

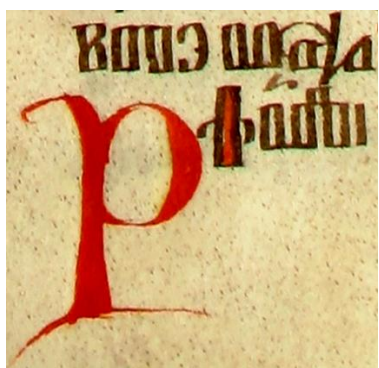

f. 398b

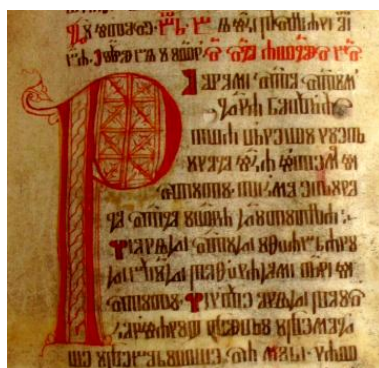

f. 408c

latinički inicijali

P - f. 401b

f. 433a

Slika 90. Primjeri *litterae florissae* i *litterae feriales* u sanktoralu, Martinčeva (A) ruka²⁵¹

Inicijali (*litterae florissae* i *litterae feriales*) koje je izrađivala ruka B siromašniji su motivima (slika 91). „Prevladavaju polukrugovi s točkicama, a trolisnati listovi s prstenom oblikuju tijelo inicijala. Inicijali ruke B lako su prepoznatljivi po biserima između dvije linije na lijevoj strani inicijala te po ornamentaciji kustoda“ (Pantelić i Nazor 1977:14).

Ɱ

f. 386d

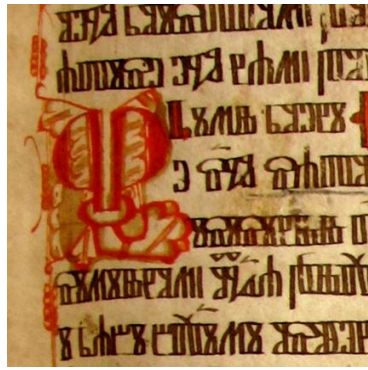
Ɱ

f. 394a

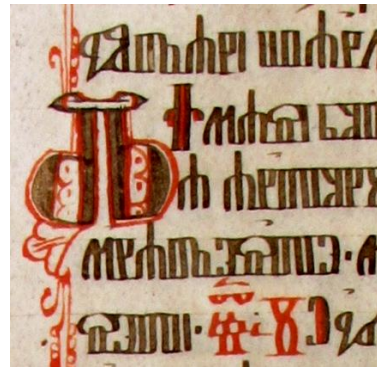
²⁵¹ Primjere inicijala F-396b i Ū-398b preuzela sam iz dijela teksta koje je pisala ruke E, s obzirom da je ruci D i E inicijale izrađivao također pop Martinac.

Ս

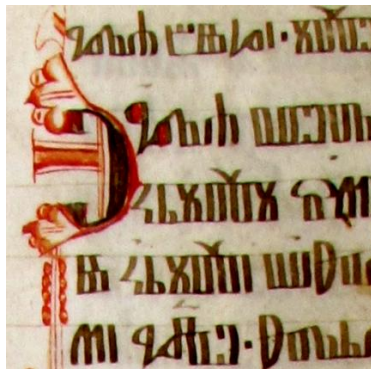
f. 382a

ՍԵ

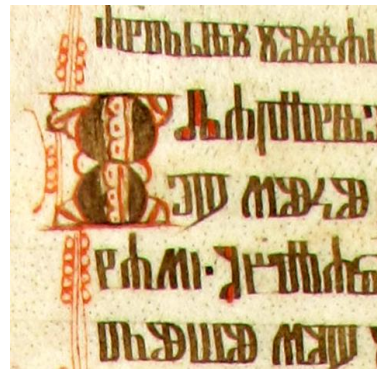
f. 389d

Յ

f. 389a

Ճ

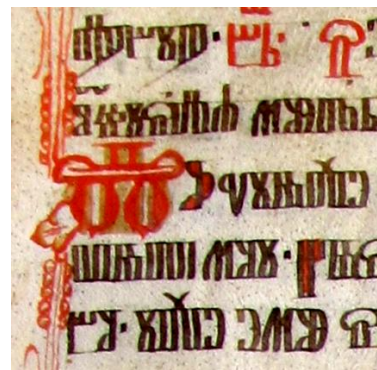
f. 383b

Կ

f. 388d

ՌԵ

f. 390c

Մ

f. 389c

Ք

f. 394d

Я

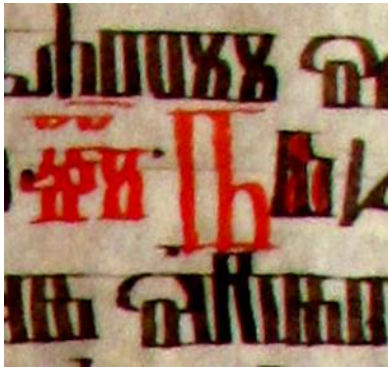
f. 385b

Ю

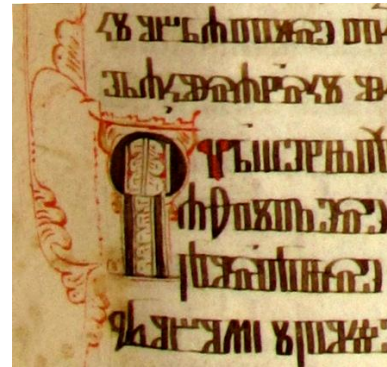
f. 430d

Б

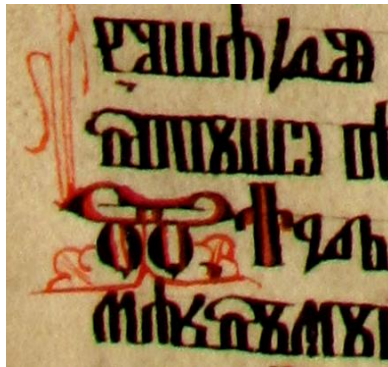
f. 394d

В

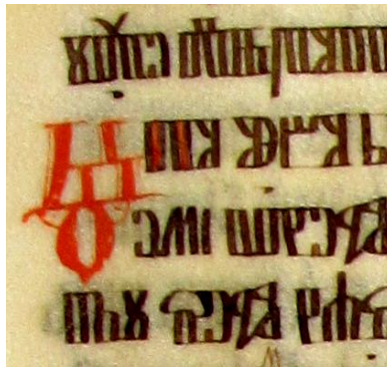
f. 439a

Ш

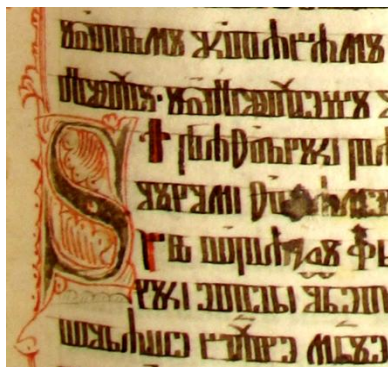
f. 393c

Щ

f. 494a

Latinički inicijali

S - f. 388a

O - f. 388b

Slika 91. Primjeri inicijala *litterae florissae* i *litterae feriales* u sanktoralu, B ruka (f. 382a-395b)

Ruka C, na svega tri stupca u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* (f. 395bcd), inicijale je ukrašavala prilično nevješto i manje inventivno od ruku A i B. Kod njezinih inicijala uočljivo je ukrašavanje bujnim crvenim linearnim ukrasima uz duljinu i širinu stupca.

U cijelome brevijaru, samo je jedan primjer inicijala tipa *litterae historiate*, bogato ukrašena duž cijeloga stupca. Djelo je to popa Martinca i nalazi se u psaltiru, na početku psalma **Reče G(ospod)ь G(ospode)vê** (psalam 109, f. 309a). Primjer je to bogato izvedenoga glagoljičkog slova *R* s prikazom Boga Oca u njegovu donjem dijelu (slika 92).

Slika 92. Glagoljički inicijal (*R*) tipa *litterae historiate* s prikazom nebeskoga Oca u donjemu dijelu (f. 309a) (Pantelić i Nazor 1977:nepag.)

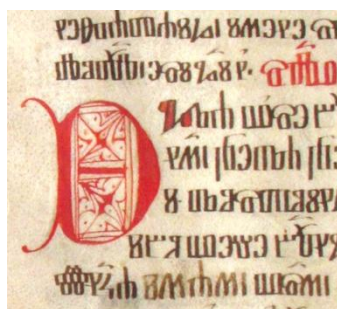
Mavrov brevijar, manjega formata za osobnu upotrebu, nije bogato likovno opremljen kao svečani *Drugi novljanski brevijar*, većega formata za molitvu u koru. Dok se *Drugi novljanski brevijar* odlikuje velikim brojem inicijala koji se protežu duž i do 13 redaka,

Baromićevi inicijali pretežno obuhvaćaju samo dva retka, rjeđe do najviše pet.²⁵² U *Mavrovu brevijaru* vrlo je učestala upotreba latiničkih inicijala (A – f. 47d/29, D – 93d/18, 73c/12), osobito slova: O (20b/5, 44a/13, 40b/21, 45c/1, 88b/29), P (16d/21, 11d/20, 37c/12, 47c/15, 11b/3, 17a/21) i N (6a/9, 73c/20, 90c/17). Oba sveska *Drugoga beramskog brevijara* po bogatstvu likovne opreme srodniija su *Drugome novljanskom*.²⁵³ Razlog je tomu njihov veliki (manji folio) format namijenjen svečanijoj upotrebi u zajedničkoj molitvi. U sanktoralu *Drugoga beramskog brevijara* ima puno manje latiničkih inicijala nego u *Mavrovu brevijaru*, a prednjači latinička izvedba slova S (f. 90b/27, 77b/4, 53b/5).

Da bi majuskulna slova na početku većih tekstnih cjelina bila izdvojena iz okoline, provođeno je dodatno ukrašavanje njihova unutrašnjeg polja i međuprostora. To je pojedine glagoljičke inicijale dovelo do neprepoznatljivosti, osobito u mlađim hrvatskoglago-ljičkim rukopisima 14. i 15. stoljeća. Istovremeno će latinički inicijali biti lakše prepoznatljivi jer nisu doživjeli znatnije promjene osnovne slovne forme (Žagar 2007:399). Na više mjesta u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara*, inicijalna slova V, E te I doživjela su deformaciju zbog čega sam ih uspjela identificirati tek pomoću dodatnoga smislenog povezivanja s tekstom koji mu slijedi (slika 93).²⁵⁴

V – f. 444b

E – f. 462b

I – f. 448d

Slika 93. Primjeri „deformiranih“ inicijalnih slova V, E, I (ruka A)

²⁵² Većinom su to jednostavna, ali vrlo vješto izrađena *litterae feriales*, najčešće naglašena zelenom, a potom i crvenom bojom. Na njih se nadovezuju ukrašeno crveno lišće, uzlovi, vitice i dugačke niti duž međustupčanoga razmaka ili unutarnje margine.

²⁵³ U drugome svesku (sanktoralu) *Drugoga beramskog brevijara* najčešći su jednostavni geometrijsko-biljni inicijali. Puni su raznolikih prepleta koji se protežu duž najviše pet redaka, dok im se ukrasne vitice, uzlovi i niti provlače duž međustupca ili unutarnje margine. Inicijale u sanktoralu *Drugoga beramskog brevijara* nisu jednako vješto ukrašavale sve ruke koje su tekst pisale. Ruka koja je pisala dio teksta od stupca 96ab do 147cd, inicijalna slova ukrašavala je bogatije i višebojnije (crvenom, žutom i plavom bojom) od drugih ruku. Uočila sam i tri primjera nevješto izvedenih *litterae historiata*: u okviru oficija sv. Lovre (f. 107c/27) i svete Klare (111c/19), s ljudskim glavama unutar slova te jednu uz oficij sv. Stjepana pape, u kojoj je u slovu kompletan lik sveca (f. 96c/18).

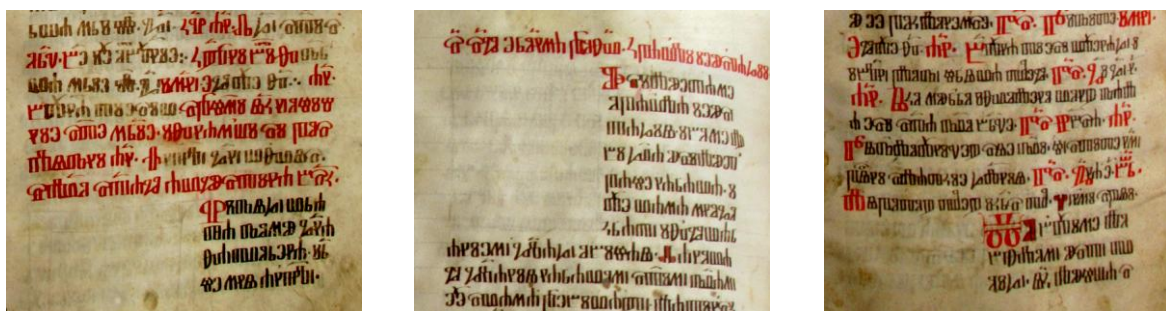
²⁵⁴ Baromićevi uredni i decentni inicijali također su doživjeli slične deformacije (V – f. 89d/22) kao i oni koje su ucrtavali pisari/iluminatori *Drugoga beramskog brevijara* (u sanktoralu V – f. 43d/18, 52c/11, E – f. 53a/28 i I – f. 45a/24, 53b/30), u izvedbama sličnim onima u *Drugome novljanskom brevijaru*.

b) Minijature

U cijelome brevijaru samo su dvije i to nedovršene minijature (slika 94). Jedna prikazuje uskrsloga Krista sa zastavom koji iskoračuje iz kamenoga sarkofaga, s obojenim biljnim ornamentom i nedovršenim okvirom (temporal, f. 121a). Druga se nalazi na samome početku psaltira i uobičajeno prikazuje kralja Davida, s lirom u rukama (f. 276a). Za ostale predviđene minijature rezervirana su mjesta u tekstu, ali do realizacije figurativnih prikaza nije došlo. Ostavljena su prazna mjesta za blagdan sv. Trojstva (f. 160c), Tijelova (f. 162b) te uz biblijske tekstove: Joba (f. 204c), Tobije (f. 219d) i Judite (f. 226b). Figuralni prikazi izostali su i na četiri mjesta u Psaltiru (f. 282a, 290b, 299b i 304b) (Pantelić i Nazor 1977:15). Praznine za minijature u sanktoralu ostavljene su uz oficije za marijanske blagdane: Blagovijesti (f. 412b), Uznesenja (f. 467d) te Rođenja BDM (f. 478d) (slika 95). Kada je u pitanju likovno opremanje naručenoga liturgijskog teksta, važnost štovanja Bogorodice u pavlinskoj duhovnosti očigledno je utjecala na zahtjeve pavlinskih redovnika upućene pisarima *Drugoga novljanskog brevijara*.

Slika 94. Minijatura uskrsloga Krista koji iskoračuje iz sarkofaga, f. 121a (lijevo) i nedovršena minijatura kralja Davida s lirom u rukama, f. 276a (desno) (Pantelić i Nazor 1977:nepag.)

Slika 95. Primjeri praznina ostavljenih za minijature na blagdane: Blagovijesti – f. 412b (lijevo), Uznesenja BDM – f. 467d (sredina) i Rođenja BDM – f. 478d (desno)

Dok likovna oprema *Drugoga novljanskog brevijara* obuhvaća samo dvije nedovršene minijature, a *Mavrov brevijar* niti jednu,²⁵⁵ uz pojedine oficije u sanktoralu *Drugoga beramskog brevijara* uočila sam 17 minijaturnih prikaza svetaca.²⁵⁶

4.2. Sadržajna analiza sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara*

U okviru tekstne analize provela sam i sadržajnu analizu teksta sanktorala u *Drugome novljanskom brevijaru*. Slijedeći teorijska saznanja o sadržaju brevijara „po običaju rimskoga dvora“ te organizaciji molitve časova u njemu (Kniewald 1937), prikazala sam sadržaje svih dijelova *Drugoga novljanskog brevijara*: temporala, kalendara, psaltira, službe za mrtve, komunala, službe Blažene Djevice Marije te sanktorala) (Pantelić i Nazor 1977). Priložila sam latiničku transliteraciju 50. glave glagoljičke *Regule sv. Benedikta* koja svjedoči o potrebi strukturiranja brevijara u formu što prihvatljiviju potrebama redovničkih zajednica i cijele Crkve.

Naslanjajući se na saznanja o načinu izvođenja oficija u molitvi časova koja je prakticirana u pavlinskome samostanu na Ospu, tablično sam prikazala sadržaj sanktorala. Popisala sam imena svetaca s pridruženim biografskim podacima te sadržajem oficija i podacima o njihovom smještaju u tekstu sanktorala. U izradi tablice oslonila sam se na podatke iz kalendara *Drugoga novljanskog brevijara* koji je detaljno obradila Marija Pantelić (Pantelić 2013a, 2013b) te bibliografiju koju su u uvodnoj studiji fototipskoga izdanja ovoga brevijara zajedno priložile Marija Pantelić i Anica Nazor (Pantelić i Nazor 1977). Ovaj bio-bibliografski prilog priložila sam s ciljem preglednijega kretanja kroz transliterirani tekst sanktorala. Analizu sanktorema nisam provela jer se ne tiče pitanja vizualne organizacije teksta u kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagojčkim brevijarima.

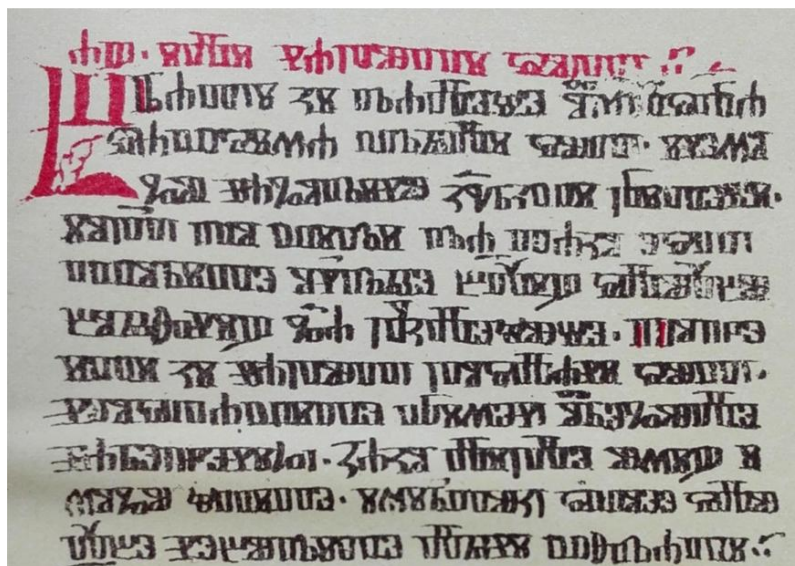
²⁵⁵ Na f. 107a *Mavrova brevijara* ostavljeno je mjesto za minijaturu koja naknadno nije realizirana.

²⁵⁶ Ruka koja je pisala dio teksta od f. 96ab do 147cd obogatila je tekst minijaturnim prikazima dviju svetica (111a/5 i 122d/1) i sedam svetaca (124b/20, 147b/12). Ista ruka pisala je i tekst od stupca 46a do 65d gdje ucrtava još osam figurica svetaca, od kojih opet prikaze dviju svetica. „Vrlo rustične, ali i vrlo simpatične figurice svetaca“ (Mihaljević 2011:126) u sanktoralu *Drugoga beramskog brevijara* smještene su unutar teksta, bez okvira, a protežu se duž i do čak 10 redaka teksta.

1) Drugi novljanski kao *Breviêl po zakonu rimskoga dvora*

Isprva su postojale različite zasebne knjige za službu časova (Psalterij, Antifonarij, Himnarij, Lekcionarij, Homiliarij, Pasionarij, Kolektarij)²⁵⁷ te uz njih *Brevijar* kao zasebna knjiga s uputama za dnevne i noćne zajedničke molitve (Kniewald 1937:41). Međutim, već i 50. glava glagoljičke *Regule sv. Benedikta* (slika 96), koja je pohranjena u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (sign. I a 74),²⁵⁸ bilježi dužnost privatne recitacije časoslova kod redovnika, izvan kora, što je bilo otežano upotrebom svih navedenih dijelova zbirke:

С Ot' bratie ki daleče ot molstira dël//aû ili na puti sut · **В**ratъ ki daleče ot m(o)'stra// sa vsima v dëli sutъ · i ne mo//gu na godinu k cr'kvi priteči ·// i op(a)тъ to vidi · da tako estъ// tvorite on'dêe b(o)žiû službu// boêzniû g(ospod)a poklečuče · Toje// i ti ki na putъ poslani sutъ ·// ne ostavite vrimeň ot regule// narefenihъ · kako liple umiû i// mogu čtite · i mir'tukъ s'voe slu//žbe nebudite lêni vzdati ·²⁵⁹

Slika 96. Tekst 50. glave *Regule sv. Benedikta* (f. 33b/1-12) (Pavić 1875:nepag.)

²⁵⁷ Antifonarij sadrži one dijelove časoslova koji su pjevani antifonalno, odnosno izmjenično u dva zbora. Od homilijara najpoznatija je zbirka propovijedi pape Grgura Velikog (pont. 590. – 604.). Na svetačke blagdane prvotno je iz Legendarija čitan životopis određenoga sveca, a kasnije je iz tih velikih zbirki odabiran samo sadržaj prikladan za čitanje u časoslovu pa je objedinjen u zasebnome svesku tzv. pasionariju (Pasionale). Kolektarij (Collectaneum) je često koristila osoba koja je upravljala korom, a sadržavao je molitve, često antifone te popis psalama, himana i responsorija koje je trebalo moliti, odnosno pjevati (Kniewald 1937:41-42).

²⁵⁸ Glagoljička *Regula sv. Benedikta* prevedena je krajem 14. stoljeća za benediktinsku Rogovsku opatiju, odnosno samostan sv. Kuzme i Damjana na brdu Čokovcu (kod Tkona) na otoku Pašmanu. Pergamenski kodeks dimenzija 17,2 x 12,8 cm broji 60 sačuvanih folija od ukupno 70 (Štefanić 1970:85).

²⁵⁹ Usp.: 1) latiničku transliteraciju glagoljičkoga teksta koju prate latinski izvornik i reprodukcije *Regule sv. Benedikta* (Ostojić 1965:369-427, 72-129), 2) ćiriličku transliteraciju s latinskom izvornikom (Pavić 1875:72-126). Objavljeno je i faksimilno izdanje *Regule: 1985. Rogovskoga samostana sv. Benedikta Regula: (saec. XIV)*. Zagreb : Kršćanska sadašnjost.

Potreba za privatnom recitacijom časoslova kod redovnika dovela je tijekom 11. i 12. stoljeća do nužnoga spajanja zasebnih knjiga u jedinstveni svezak te skraćivanja njihova sadržaja (Kniewald 1937:41). Reforme IV. Lateranskoga koncila 1215. godine te odredbe pape Inocencija III. (1198.-1216.), pogodovale su nastanku jedinstvenoga brevijara Kurije. Franjevci 1230. godine prihvaćaju oficij Rimske kurije (od 1223. godine papinska se rezidencija naziva *Curia romana*). Kasnija franjevačka redakcija časoslova iz 1244. godine, znatno skraćena sadržaja, osobito čitanja, postaje službenim časoslovom čitave Rimske crkve noseći naziv *Brevijar po običaju Rimskoga dvora (Breviarium secundum consuetudinem Romanae Curiae)* (Kniewald 1937:42).

Osnovni dio oficija u časoslovu bili su psalmi te svetopisamska i hagiografska čitanja koja su bila prekidana pjevanjem antifona, himana i kratkih molitvi. Molilo se zajednički u noćnim i dnevnim satima. Tijekom stoljeća razvijeno je osam molitvenih sati: sedam dnevnih (*laudes, prima, tertia, sexta, nona, vesperae, completorium*) i jedna noćna ura (*vigilia*). Prvotno su redovnici vigiliju molili o ponoći, ali je noćni oficij s vremenom prenešen na rano jutro zbog čega je dobio ime matutin ili jutarnja (*matutinum*). Jutarnju su stoga molili prije dana (5 sati), na nju su nadovezivane jutarnje hvale (*laude*), a potom su slijedile tzv. „male ure“, manje svečane i opsegom kraće od ostalih. Molitveni raspored pratio je rimsko računanje: *prima* u 6 sati ujutro, *terca* u 9, *seksta* u 12 i *nona* u 15 sati. Kad bi pao mrak molili su večernju molitvu ili *vesperae* (17 sati) i pred noćni počinak *completorium* (povečerje, 19 sati), zadnja molitva kojom je započinjala „noć u Gospodinu“ (Kniewald 1937:326-333).

Sv. Benedikt preuzima rimski način molitve propisujući da svih 150 psalama bude izmoljeno svakoga tjedna. Raspodijelio ih je na pojedine časove tijekom dana i zadanoga tjedna. Čitavo Sveto pismo s pripadajućim homilijama raspodijelio je kroz godinu dana. Obični svetački dani imali su zajedničke psalme i čitanja u komunalu (*Commune sanctorum*) s vlastitim molitvama (oracijama) iz sanktorala. Na blagdane svetaca uzimani su nedjeljni psalmi s vlastitim čitanjima, također iz sanktorala. Zapovijedani blagdani obilježavani su čitanjem devet ili šest čitanja (lekcija), a obični svetački dani s trima ili jednim čitanjem, ponekad samo s molitvom (Pantelić i Nazor 1977:9, 28).

Psalmi čine jezgru svakoga časa, a „preludiraju“ ih antifone.²⁶⁰ Takvi kratki refrenski napjevi sadrže karakterističan vers (stih) psalma, ali su obogaćivane i drugim biblijskom i

²⁶⁰ Antifona predstavlja stih koji je pjevan prije psalma ili kao rezponzorij za vrijeme samoga psalma. Obično je uziman iz Svetoga pisma ili iz samoga psalma. Antifona sadrži jednu naročitu misao u čijem svjetlu treba moliti cijeli psalam koji slijedi (Kniewald 1937:60, 66-67).

hagiografskim elementima kao i osobnim inspiracijama. Zasebnu grupu tvore antifone invitorija (bitatorija, pozivnika), kojima započinju jutarnje, a u sebi nose ideju dnevnih časova. Uz evanđeoske hvalospjeve **Blagoslovenъ** (*Benedictus*) i **Veličitъ** (*Magnificat*) vezane su posebne antifone iz misne evanđeoske perikope, odnosno biblijskih odlomaka predviđenih za čitanje u bogoslužju. To predstavlja svojevrsnu dnevnu vezu između misala i brevijara, odnosno javne i osobne liturgije. Na blagdane svetaca često se te antifone uzimaju iz njihovih pasija (Pantelić 2013:435-504).

Drugi novljanski brevijar „po običaju rimskoga dvora“ (*Počētie brviēla po zakonu rim'skago dvora*, f. 1a) potpuni je brevijar Rimske kurije s duljim lekcijama i detaljnim opisima slavljenja oficija u rubrikama. Pisan je crkvenoslavenskim jezikom hrvatske redakcije.²⁶¹ Ipak, s elementima crkvenoslavenskoga jezika koji su naslijeđeni iz predloška isprepliću se elementi govornoga jezika koje je pop Martinac, svjesno ili nesvjesno, unosio u tekst koji je prepisivao.²⁶²

Prema Tandarićevoj podjeli, *Drugi novljanski brevijar* pripada brevijarima tzv. zadarsko-krbavske ili južne skupine, dok ga Vesna Badurina Stipčević, Milan Mihaljević i Marinka Šimić nazivaju brevijarom mlađe redakcije. Smještaju ga još preciznije u tzv. prijelaznu podskupinu brevijara s mlađom redakcijom tekstova jer se pojedina njegova čitanja u većoj mjeri podudaraju s tekstovima stare redakcije ili je u njima samo mjestimično sačuvana i stara tradicija.²⁶³ Analizirajući u kojemu su opsegu u pojedinim brevijarima

²⁶¹ Stjepan Damjanović piše da su autori najstarijih slavenskih tekstova jezik kojime su pisali nazivali *slavenski* (slověnskъ). U to vrijeme pridjev *slavenski* upotrebljavali su i u grčkim i u latinskim tekstovima kada su željeli imenovati prvi slavenski književni jezik. Kad je taj jezik krajem 18. stoljeća postao predmetom znanstvenoga proučavanja, istraživači su ga različito nazivali: *staroslavenski*, *starocrkvenoslavenski*, *crkvenoslavenski*, *starobugarski*, *staromakedonski*, *općeslavenski* književni jezik. Budući da je u liturgijskim tekstovima najstariji slavenski književni jezik najbolje očuvan, termini *starocrkvenoslavenski* i *crkvenoslavenski* naglašavaju najčešću funkciju toga jezika. *Starocrkvenoslavenski* se odnosi na „klasičnu fazu prvoga slavenskoga književnog jezika, onu zabilježenu u kanonskim tekstovima“. *Crkvenoslavenski* označava „jezik tekstova pisanih od 12. stoljeća dalje, u kojima već ima dosta lokalnih jezičnih osobina“ (Damjanović 2005:9-11).

²⁶² Tekstnom analizom nisam obuhvatila jezičnu analizu teksta. Tijekom latiničke transliteracije glagoljičkoga teksta sanktorala ipak sam zabilježila primjere prodiranja narodnoga jezika u liturgijski tekst pisan crkvenoslavenskim jezikom, osobito u rubrikama: 1) kroatizama (**prosbamъ** f. 488a/6, **g(ospo)je** f. 456c/26, **koriz'me** f. 412b/17), 2) slaviziranih latinskih riječi (**moistra** f. 450a/1 (*magister*), **mol's'tira** f. 395a/11 (*monasterium*), **prin'čipu** f. 438c/7 (*principis*)), 3) talijanskih riječi (**lancuni** f. 395c/17 (*lenzuola*), 421b/31 i **cimiteri** f. 389c/34 (*cimitero*)). U tekstu je vidljivo da se i jat (ě) često reflektira u i (**tišiti** f. 486d/13, **prilipiti** f. 486d/27, **snižnoi** f. 490d/14, **sliditъ** f. 414b/17, **crik(ъ)vi** f. 392d/16, 392d/25, **navičer'i** f. 453d/20, **v navič(e)ri** f. 478d/8, **prelip'ši** f. 398b/4, **viditъ** f. 404a/3, 421b/22, **ditin'stva** f. 406c/21, **sidi** f. 410d/25, 413b/36, **starišina** f. 411b/31, **likara** f. 414d/30, **živiti** f. 416c/2, **obisiti** f. 421a/20, **riči** f. 421b/35, **protulit'ni** f. 422b/27, **vičnici** f. 424a/10, **vrimē** f. 496b/13, **vrimene** f. 427a/31, **potribanъ** f. 435a/31, **napridъ** f. 437a/35, **obisiti** f. 447d/33, **medvidi** f. 453d/11, **nikoliko** f. 461a/28).

²⁶³ Dosad je bila prihvaćena Tandarićeva podjela hrvatskoglagoljičkih liturgijskih kodeksa (misala i brevijara) na dvije skupine: 1) krčko-istarsku ili sjevernu (od brevijara *Prvi Vrbnički*, *Drugi vrbnički*, *Padovanski* te *Brevijar Vida Omišljanina*), 2) zadarsko-krbavsku ili južnu (od brevijara *Drugi (ljubljski) beramski*, *Moskovski*, *Prvi novljanski*, *Drugi novljanski* te *Vatikanski Ilirico 5* i *Ilirico 6*) (Tandarić 1993:31-32). Sjeverna skupina kodeksa sadrži stariju redakciju prijevoda s tekstovima arhaičnih jezičnih odlika. Tekstovi kodeksa južne skupine ovise o

prisutni biblijski tekstovi, Ivan Bakmaz zaključuje da *Drugi novljanski brevijar* pripada skupini brevijara koji “u cijelosti ili gotovo u cijelosti” donose pojedine biblijske tekstove (Bakmaz 2004:141).²⁶⁴ Komparacijom biblijskih tekstova ustanovljena je njegova velika srodnost s *Prvim vrbničkim brevijarom* (13. – 14. st.) i *Brevijarom Vida Omišljanina* (1396.). Po duljini lekcija *Drugi novljanski brevijar* srodan je s *Drugim beramskim (ljubljskim)* (15. st.) i *Moskovskim brevijarom* (1442. – 1443.) (Pantelić i Nazor 1977:20).

Drugi novljanski brevijar sadrži redom:

- 1) temporal (*Proprium de tempore*, f. 1-267d): oficiji vezani uz Došašće te Božićni, Korizmeni i Uskrsni ciklus
- 2) kalendar (f. 268-275) zajedno s: 1) tablicom pomičnih blagdana (*De festis mobilibus*) (f. 274r), 2) tablicom uskrsnih datuma (Pashalna tablica – *Circulus magnus*, f. 274v), 3) kružnom komputskom tablicom (tzv. „krug zlatnih brojeva“ – *Numerus aureus*) (f. 275r)
- 3) psaltir (*Psalterium*, f. 276a-322c): psalmi razdijeljeni na nedjeljne i sedmične dane za pojedine časove
- 4) službu za mrtve (*Officium defunctorum*, f. 322c-324c) za velike časove: jutarnju, matutin i večernju
- 5) komunal (*Commune sanctorum*, f. 324c-355c): opći oficiji za pojedine kategorije svetaca (apostole, evanđeliste, mučenike, ispovjednike, naučitelje, djevice i na dan posvećenja crkve)

latinskome tekstu misala i brevijara. Jezik je u njima pomlađen te je uočljiv jači prodor govornoga jezika nego u kodeksima sjeverne skupine. Nadalje, biblijski tekstovi sjeverne skupine kodeksa čuvaju stare ćirilometodske prijevode prema grčkome izvorniku koji su samo djelomično prilagođeni *Vulgati* (prijevod *Biblije* s kraja 4. st. koji je na traženje pape Damaza I. (pont. 366. – 384.) s izvornih jezika na latinski preveo crkveni otac i naučitelj sv. Jeronim (340. – 420.)), dok su tekstovi južne skupine kodeksa u znatno većoj mjeri prilagođeni ili prevedeni prema *Vulgati*. Zbog toga Vesna Badurina Stipčević, Milan Mihaljević i Marinka Šimić smatraju da bi preciznije bilo govoriti o hrvatskoglagoljičkim liturgijskim kodeksima starije i mlađe redakcije, a ne sjeverne i južne skupine. K tome, kod kodeksa mlađe (južne) skupine razlikuju dvije podskupine: 1) kodekse u kojima su tekstovi gotovo potpuno prilagođeni latinskome izvorniku (od brevijara *Vatikanski Illirico 5* i *Illirico 6*, *Drugi beramski* te *Moskovski*), 2) kodekse s mlađom redakcijom tekstova koji se mjestimično priklanjaju starijoj redakciji tako da im se pojedina čitanja u većoj mjeri podudaraju s tekstovima stare redakcije ili da je tek mjestimično u njihovu tekstu sačuvana stara tradicija. Drugu skupinu nazivaju prijelaznom, a u nju spadaju uglavnom kodeksi senjskoga i vinodolskoga područja (od brevijara *Prvi novljanski*, *Drugi novljanski*, *Bribirski* te *Vatikanski Vat. Slavo 19*) (Badurina Stipčević, Mihaljević i Šimić 2012a:262-263).

²⁶⁴ Analizirajući sadržaj *Knjige o Juditi* u hrvatskoglagoljičkim brevijarima, Josip Hamm korpus od 16 brevijara razvrstava u tri tipa (Hamm 1958): 1) kraći tip brevijara (rukopisni *Vatikanski Vat. Slav. 19*, *Vatikanski Illirico 10*, *Rimski*, *Pašmanski* i *Metropolitanski* te tiskani *Baromićev* i *Brozićev*), 2) dulji tip brevijara (*Dragučki*, *Drugi beramski* i *Drugi vrbnički*), 3) brevijari s najduljim i potpunim čitanjima (*Moskovski*, *Vatikanski Illirico 5*, *Prvi vrbnički*, *Prvi novljanski*, *Drugi novljanski* i *Brevijar Vida Omišljanina*). Analizirajući opseg biblijskih tekstova iz *Knjige Postanka*, *Knjige Izlaska*, *Prve knjige o Samuelu*, *Druge knjige o Samuelu*, *Prve knjige o kraljevima*, *Druge knjige o kraljevima*, *Propovjednika*, *Knjige mudrosti*, *Knjige Sirahove*, *Joba*, *Tobije*, *Judite*, *Estere*, *Prve knjige o Makabejcima*, *Druge knjige o Makabejcima* te novozavjetne *Apokalipse* u 23 hrvatskoglagoljička brevijara, Ivan Bakmaz potvrđuje Hammovu podjelu (Bakmaz 2004:140).

6) službu Blažene Djevice Marije (*Officium de B. M. V.*, f. 356a-359c)²⁶⁵

7) sanktoral (*Proprium sanctorum*, f. 382a-500d): vlastite svetačke službe.

Pavlini su njegovali gregorijansko pjevanje koje je smatrano najvišim uzorom svete glazbe.²⁶⁶ Pjevalo se rezponzorijalno (naizmjenice solist i zbor) i antifonalno (naizmjenice dva zbora) kakav je običaj bio još od ranokršćanskoga doba.²⁶⁷ U pavlinskim samostanima orgulje su bile jedini prateći instrument. Na njima nije praćeno samo redovno misno pjevanje, nego i svakodnevni oficiji koje su pjevali okupljeni redovnici (Šaban 1989:323).²⁶⁸ Povjesničar Ivan Krištolovec bilježi da je pavlinska crkva na Ospu kod Novoga imala orgulje za koje Kamilo Dočkal tvrdi da su se nalazile na koru.²⁶⁹

Na blagdane su pjevani čitavi oficiji. Na obične dane pjevani su samo neki njegovi elementi, dok je preostali dio oficija bio recitiran. Liturgijski tekst trebao je biti otpjevan točno onako kako ga donose liturgijske knjige, uvijek razgovjetno da bi bio razumljiv (Pantelić i Nazor 1977:35; Kniewald 1937:67-70). U *Drugome novljanskom brevijaru* bilježene su upute o tome:

- 1) što je trebalo pjevati, a što recitirati: K(a)p(i)t(ulъ) i im(ъ)n' i b(e)rš(ъ) ne poet' se da gl(agole)ть (f. 120d); im'na se poi ot bl(a)gdane, ps(alъ)mi ot ferie (f. 168d)
- 2) u kojemu tonalitetu je trebalo pjevati: v'se im(ъ)ni ot roistva i ot s(ve)t(a)съ poemо v' tonъ roistva (f. 24d); bit(atorii) poi v' fer'êl'ski tonъ; im'ni ot s(ve)tacъ ki prihodetъ ot vzsnes(e)niê do p(e)tikostъ pojut' se v' tonъ vzsnes(e)niê (f. 354c)
- 3) kojim tempom i kakvom dinamikom je trebalo pjevati: poetъ visokimъ glasom' (f. 111d); velikim' gl(a)somъ pojutъ (f. 114d).

²⁶⁵ Iza službe BDM slijede još i službe za izdvojena vlastita svetačka slavlja (sv. Pavla prvoga pustinjaka, sv. Augustina biskupa, sv. Ludovika Anžuvina, biskupa i ispovjednika, te sv. Luja IX., kralja francuske) koja nisu dijelom sanktorala, a na poseban se način tiču pavlinske duhovnosti.

²⁶⁶ Gregorijanski koral razvija se u srednjem vijeku i obuhvaća opsežan repertoar jednoglasnih latinskih liturgijskih napjeva namijenjenih promjenljivim (*Proprium missae*) i stalnim dijelovima mise (*Ordinarium*), kao i antifone i rezponzorije oficija u časoslovu. Različiti oblici koralnih napjeva sakupljeni su u glazbenim liturgijskim knjigama: gradualima (priručnici misnih pjesama), misalima (knjige s molitvama koje se čitaju i pjevaju tijekom bogoslužja), kantatorijima (knjige iz kojih pjevač na misi odgovara), antifonarijima (knjige s antifonama) i tonarijima (knjige s antifonama i rezponzorijima). Gregorijanski koral nastaje kao posljedica nastojanja pape Grgura I. oko ujedinjenja pjevanja s liturgijskom praksom Rima.

²⁶⁷ Responzorijalno pjevanje psalama u časoslovu sačuvano je do danas u nešto kraćem obliku, u rezponzorijima iza čitanja. Himni, psalmi i kantici pjevani su antifonalno, u dva kora. Responzorijalno pjevanje bilo je omiljeno pa je prenijeto i u antifonalno. Stoga je jedan kor pjevao psalam, a drugi iza psalamskih stihova isti određeni stih, odnosno antifonu (Kniewald 1937:60, 66-67).

²⁶⁸ Inventari sastavljeni između 1779. i 1786. godine spominju orgulje u gotovo svim pavlinskim samostanima (Meder 1989:335).

²⁶⁹ Usp. opis interijera u poglavlju o samostanskoj crkvi.

Analizom sadržaja sanktorala uočila sam samo jednu uputu koja opisuje koji je dio oficija na blagdan Svih svetih trebalo recitirati, koji pjevati te kakvom dinamikom: роѹтъ lah'ko v(ê)č(e)rnû za mrtvihъ i v k(o)n(ъ)сѣ gl(agole)тъ se **O(тъ)če n(ašъ)** (499b/2).

2) Tablični prikaz sadržaja sanktorala

U kasnome srednjem vijeku vladalo je uvjerenje da su brojne katastrofe koje su se događale (glad, ratovi, epidemije smrtonosnih bolesti) Božja kazna grešnome čovječanstvu. Zbog osjećaja nemoći pri izbjegavanju nesreća pomoću naravnih sredstava, tražena je pretjerana pomoć svetaca zaštitnika u svim potrebama. U to vrijeme određenim svecima dodjeljivane su posebne uloge. Oni postaju zaštitnicima pojedinih zanimanja, ideali u postizanju kreposti te pomoćnici koji su zazivani u nevoljama. Svako oslobođanje od zla pripisivano je čudesnoj intervenciji svetaca. Mnogi hagiografi pišu životopise svetaca s namjerom da ih proslave. Izravna posljedica takvih oblika štovanja svetaca u kasnome srednjem vijeku umnažanje je broja svetačkih blagdana u liturgijskim knjigama (Hoško 1974:30-32).²⁷⁰

Pavlini su kao pustinjački red s regulom sv. Augustina prihvatili u privatnome bogoslužju brevijar Rimske kurije franjevačke redakcije, dodavši mu još i oficije (službe) svetkovina svojega reda. Od tri sačuvane glagoljičke crkvene knjige koje su korištene u pavlinskim samostanima na području hrvatsko-istarskoga (gvozdanskoga) vikarijata hrvatske pavlinske provincije (*Vatikanski brevijar Illirico 10* (samostan sv. Jelene u Senju),²⁷¹ *Drugi novljanski brevijar* i *Blagdanar* popa Andrija (samostan Blažene Djevice Marije na Ospu kod Novoga Vinodolskog)), samo je *Drugi novljanski brevijar* dopunjen službama za pavlinske svetkovine (Pantelić 2013b:636). Zabilježeni su redom oficiji: 1) sv. Pavla prvoga pustinjaka (f. 359c, 10. siječnja) s oktavom te prijenosom njegova tijela iz Venecije u Budim 1381.

²⁷⁰ Takve spise nakon različitih obrada objedinio je konačno Jacobus de Voragine u tzv. *Zlatnoj legendi* (*Legenda aurea*) (Hoško 1974:31).

²⁷¹ Glagoljički *Vatikanski brevijar Illirico 10* iz 1485. godine pisan je u Bribiru (sign. Mus. Borg. P. F. Illirico 10. (L.-VII.-10.)) sitnim glagoljičkim slovima na ukupno 403 pergamentska folija. Pisale su ga dvije ruke, a na završetku temporalara napisano je crvenom tintom: **Sie knigi dovršili ja Domin Mihovil v Bribiri sêdeći v moei hiži Dominu Jurši na lêt' božih ·č·u·o·d· [=1485] Amen.** Na posljednjemu foliju zapisano je: **V ime božie amen. Let gospodnih ·č·u·o·d· [=1485] Az mnogo grešni Mihovil pop rodod Brebêranin Bogu davšumi dopisih (!) sie knigi sêde v moe hiži v Bribiri v vrime otca svetago pape Inocenciê, ispisah e dobru mužu otcu fra Jurši Parebočiću iz Bužan i da'e frat'r Jurša v kloštr' svete Eleni poli Sen'.** Iz ovih dviju bilješki razabire se da je pop Mihovil, rodod Breberanin, 1485. godine u svojoj kući u Bribiru, za crkvene vladavine pape Inocencija VIII., ocu Jurši Parebočiću iz Bužana za njegov pavlinski samostan sv. Jelene u Senju prepisao ovaj brevijar (Horvat 1911:526-527).

godine (f. 366a), za vrijeme kralja Ludovika I. Anžuvina,²⁷² 2) sv. Augustina biskupa (f. 368d, 28. kolovoza),²⁷³ također s oktavom i translacijom (bez datuma), 3) sv. Ludovika Anžuvina, biskupa i ispovjednika (f. 380a, 19. kolovoza),²⁷⁴ 4) sv. Luja IX., kralja francuske²⁷⁵ (f. 380d, 25. kolovoza) (Pantelić 2013a:641). Vlastite službe navedenih pavlinskih svetaca nalaze se u posebnome sveščiću uz oficije Blažene Djevice Marije (*Officium de B. M. V.*, f. 356a-359c). Od izdvojenih svetaca jedino sv. Augustin ima svoje oficije i u sanktoralu (f. 476a/20). Budući da su navedeni oficiji smješteni izvan sanktorala nisu obuhvaćeni mojim istraživanjem. Istraživanjem kulta sv. Luja IX u hrvatskoglagoljičkim brevijarima bavio se dosad Kristijan Kuhar (Kuhar 2014). Latiničku transliteraciju teksta oficija sv. Pavla pustinjaka s varijantama iz drugih brevijarskih tekstova u kritičkome aparatu objavila je Vesna Badurina Stipčević (Badurina Stipčević 1992, 2008).

Kalendar *Drugoga novljanskog brevijara* primjerak je Rimskoga kalendara u kojemu je uočljiv veliki prodor svetaca (Pantelić i Nazor 1977:25). Od 365 dana u liturgijskoj godini samo 33 ne bilježe nikakvu svetkovinu (Pantelić 2013a:642).²⁷⁶ Sadržajnom analizom sanktorala ustanovila sam da 149 dana kroz liturgijsku godinu, odnosno 191 svetačko ime, od njih ukupno 386 u kalendaru *Drugoga novljanskog brevijara* (Pantelić 2013a:642), ima propisane zasebne oficije. To znači da čak polovica ukupnoga fonda svetaca ima vlastite oficije, u potpunosti ili barem djelomično u odnosu na propisane službe u komunalu.²⁷⁷

S ciljem lakšega snalaženja u transliteriranim tekstovima oficija za odabrana svetačka imena u sanktoralu, prilažem tablični bio-bibliografski popis cjelokupnoga fonda svetačkih imena uz popis pridruženih oficija (tablica 3). Popis sam organizirala po uzoru na bibliografiju iz uvodne studije u fototipskome izdanju *Drugoga novljanskog brevijara* (1977.) koju su zajedno priložile Pantelić i Nazor. Konzultirala sam i rezultate detaljne analize sadržaja njegova kalendara koju je provela Marija Pantelić (2013a). Bibliografija u fototipskome izdanju sadrži: 1) datum svetkovine, 2) naslov pojedinačnoga oficija, 3) oznaku

²⁷² Hrvatsko-ugarski kralj Ludovik I. (Veliki) Anžuvina (1326. – 1382.) bio je veliki dobrotvor pavlina. Pantelić smatra da je to razlog zbog kojega su pavlini na poseban način štovali njegove svete rođake: sv. Ludovika biskupa (19. kolovoza) i sv. Luja IX. (25. kolovoza) kralja. Napominje da su njihovi oficiji zabilježeni samo u *Prvome i Drugome novljanskom brevijaru* (Pantelić 2013b:636, 667).

²⁷³ Sv. Augustin ili Aurelije Augustin (354. – 430.), pisac, teolog i jedan od najutjecajnijih kršćanskih učitelja.

²⁷⁴ Franjevac i biskup sv. Ludovik Anžuvina (1274. – 1297.) najstariji je sin napuljskoga kralja Karla II. (Hromog) Anžuvina (1254. – 1309.) te rođak sv. Luja kralja.

²⁷⁵ Francuski kralj i franjevac trećoredac Luj IX. (1214. – 1270.), rođak sv. Ludovika Anžuvina.

²⁷⁶ Pantelić i Nazor u uvodnoj studiji u fototipskome izdanju *Drugoga novljanskog brevijara* napominju da se radi o 33 dana bez zabilježenih svetkovina (Pantelić i Nazor 1977:25), što je ispravno. U članku o njegovu kalendaru Pantelić, međutim, greškom navodi brojku od 32 dana (2013a:642). Pri izračunu zastupljenih svetačkih imena kroz godinu, zanemarila je u kalendaru blagdane Gospodnje, Marijine i apostola te njihove vigilije i oktave.

²⁷⁷ Da bi ujednačila rezultate u izračunu sam izostavila blagdane koje je zaobišla i Pantelić u svojem izvješću.

stupca u kojemu je tekst oficija započet, 4) oznaku broja čitanja u oficiju zajedno s evidencijom prepoznatih biblijskih sadržaja, 5) latinsku verziju imena sveca (Pantelić i Nazor 1977:XIII-XX). Moj tablični prikaz svetačkoga fonda sadrži dijelom navedene bibliografske podatke koje sam dopunila. Bio-bibliografski popis stoga obuhvaća: 1) datum svetkovine,²⁷⁸ 2) ime sveca u suvremenoj kroatiziranoj verziji dopunjeno osnovnim biografskim podacima i svetačkim kvalifikacijama (apostol, arkandjel, biskup, djevica, evanđelist, ispovjednik, mučenik/ca, opat, papa, patrijarh, prezbiter),²⁷⁹ 3) oznaku stupca i retka u kojemu je tekst oficija započet (npr. 389c/11), 4) oznaku sadržaja oficija. Pantelić je u pregledu sadržaja svetačkoga kalendara *Drugoga novljanskog brevijara* zapovijedane blagdane naglasila masnim slovima²⁸⁰ dok je u mojoj tablici važnost svetkovina naglašena samo naznakom sadržaja oficija.

Iz sadržaja tablice vidljivo je da ovisno o njihovoj važnosti, svetkovine u sanktoralu imaju: 1) u potpunosti svoje vlastite oficije, 2) samo posebno odabrana čitanja, uz naznaku koliko ih je bilo, 3) samo molitvu koja se nadovezivala na oficij propisan u komunalu. Vlastiti oficij obuhvaćao je devet ili šest čitanja te često kombinaciju čitanja s kapitulima,²⁸¹ homilijama (kratka propovijed, **omiliê**), riječima (**slovo**) svetih Augustina i Jeronima ili sv. Ivana Zlatoustoga (npr. oficij na svetkovinu sv. Jakova, f. 450c/24). Zapovijedani blagdane imali su još i vlastite himne, molitve, a neki i posebno izdvojene verse (**beršb**) psalama, odabrane antifone, pozivnike (**bitatoriê**) i responzorije (otpjev iza čitanja, **rêšponb**). Važnost blagdana potvrđivalo je i prisustvo dodatnoga oficija na oktavu²⁸² ili tijekom nje, kakav je slučaj npr. s marijanskim blagdanima: Bezgrešnoga začeca Blažene Djevice Marije (386d/17), Prikazanja Gospodinova – Svijećnice (BDM) (f. 403a/16), Pohoda Blažene Djevice Marije

²⁷⁸ Iako su u tablici sveci popisani uz datume svojih svetkovina, službe važnijih svetaca započinju već i noć uoči samoga blagdana (bdijenje, lat. *vigilia*), a neki imaju službu još i na oktavu ili tijekom oktave.

²⁷⁹ Izvori korišteni za popunjavanje tablice biografskim podacima vezanim za svakoga sveca ponaosob: 1) Attwater, Donald. 1983. *The Penguin dictionary of saints*. Harmondsworth : Penguin books; 2) Gorys, Erhard. 2003. *Leksikon svetaca*. Jastrebarsko : Naklada Slap; 3) Jacobus de Voragine. 2012. *The golden legend: reading of the saints*. Princeton : Princeton University Press; 4) Watkins, Basil. 2016. *The book of saints: a comprehensive biographical dictionary*. London : Bloomsbury; 5) Rebić, Adalbert, ur. 2002. *Opći religijski leksikon: A – Ž*. Zagreb : Leksikografski zavod "Miroslav Krleža". U međuvremenu je objavljen i hrvatski prijevod *Zlatne legende*: Jacobus de Voragine. 2013. *Zlatna legenda ili štiva o svecima: sv. 1*. Zagreb : Demetra; Jacobus de Voragine. 2015. *Zlatna legenda ili štiva o svecima: sv. 2*. Zagreb : Demetra.

²⁸⁰ U kalendaru *Drugoga novljanskog brevijara* svetkovine nemaju naznačene stupnjeve, osim blagdana koji su istaknuti crvenom bojom, uz oznaku „dx“ (lat. *duplex*, dup(a)l̥) (Pantelić 2013a:644-661.). Danas se u Katoličkoj crkvi liturgijska slavlja dijele na 3 stupnja: I. stupanj – svetkovine; II. stupanj – blagdani; III. stupanj – spomendani. Redoviti tijekom časoslova prekida se nastupanjem svetkovine ili blagdana, pri čemu se ispušta služba tekućega dana i uzima ona od svetkovine ili blagdana. Spomendani se ispuštaju kad padnu u nedjelju, na svetkovine i blagdane (Livio i Škunca 2011:19-20.).

²⁸¹ Kapituli su kratka čitanja iz starozavjetne i novozavjetne misne perikope (epistole ili poslanice) ili iz brevijarskih čitanja dana.

²⁸² Oktava predstavlja osmodnevnu proslavu crkvenih blagdana ili proslavu osam dana nakon osnovnoga blagdana.

(444a) te Rođenja Blažene Djevice Marije (f. 478b/7). Ukoliko je jednim oficijem bilo obuhvaćeno više svetaca, njih čak i do četiri u istome danu, u tablici sam ih razdvojila kosom crtom (pr. Felicije iz Rima, mučenik, († 304.) / Feliks I. iz Nole, svećenik i mučenik (kraj 3. st.)). Ako je u istome danu bilo svetaca koji su imali svoj zasebni oficij navedeni su u tablici svaki u svojem retku, uz oznaku početka oficija za novoga sveca.

U sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* manjka oko 19 istrgnutih folija, od kojih: tri folija između 446. i 447., jedan između 484. i 485., pet između 485. i 486. i 10 folija s preostalim oficijama do kraja liturgijske godine.²⁸³ U tablici 3. lakune su naglašene sjenčanjem, a u bilješkama je evidentiran sadržaj oficija koji nedostaju. Njih su Pantelić i Nazor prepoznale uspoređujući sadržaj *Drugoga novljanskog brevijara* sa sadržajem srodnoga mu *Moskovskoga brevijara* (1442. – 1443.) koji se s njime poklapa u sadržaju, broju i duljini čitanja.

Tablica 3. Odabrana svetačka slavlja kroz godinu koja su u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* imala u potpunosti svoju vlastitu službu (oficij) ili barem neke dijelove posebne u odnosu na službe propisane u komunalu

Mjesec	Datum	Svetac	Stupac/ redak	Sadržaj oficija	
Studeni	29.	Saturnin , mučenik († 304.)	382a/2	3 čitanja	
	30.	Andrija , apostol († 60.)	382b/17	vlast. oficij	
Prosinac	6.	Nikola Mirski, ili Barski, biskup i ispovjednik (poč. 4. st.)	384d/28	molitva + 9 čitanja	
	7.	Ambrozije , biskup i ispovjednik (oko 340. – 397.)	386a/19	6 čitanja	
	8.	Bezgrešno začće Blažene Djevice Marije	386d/17	vlast. oficij	
	10.	Miltijad (Melkijad), papa (310. – 314.) i mučenik	389c/11	3 čitanja	
	11.	Damaz I. , papa (366. – 384.) i mučenik	389d/1	3 čitanja	
	13.	Lucija , djevica i mučenica (oko 286. – 304.)	389d/19	vlast. oficij	
	21.	Toma , apostol († oko 72.)	391c/18	vlast. oficij	
	Siječanj	11.	Higin , papa (138. – 142.) i mučenik	392c/16	1 čitanje
		14.	Felicije iz Rima, mučenik, († 304.) / Feliks I. iz Nole, svećenik i mučenik (kraj 3. st.)	392c/31	molitva + 6 čitanja
		16.	Marcel I. , papa (304. – 308.) i mučenik	393b/7	9 čitanja
17.		Antun Pustinjak, opat i ispovjednik (251. – 356.)	394a/35	8 čitanja	
18.		Priska , djevica i mučenica (1. st.)	395a/22	molitva	
19.		Mario (otac) / Marta (majka) / Audifaks (sin) / Abahum (sin), hodočasnici i mučenici iz Perzije († 268.)	395a/29	molitva + 9 čitanja	
20.		Fabijan , papa (236. – 250.) i mučenik / Sebastijan , rimski časnik i mučenik († oko 288.)	396b/1	molitva + 9 čitanja	
21.		Agneza Rimska, djevica i mučenica (3/4 st.)	397b/21	vlast. oficij	
22.		Vinko Zaragoški, mučenik († 304.) / Anastazije Perzijski, mučenik (600. – 628.)	399c/36	8 čitanja	

²⁸³ Budući da Pantelić i Nazor nisu definirale o kojemu broju se radi, u izračun ukupnoga broja istrgnutih folija nisam uračunala folije koji nedostaju između f. 487. i 488. Zabunom su ih ujedno i zaboravile pribrojiti ukupnome broju folija koji nedostaju.

Mjesec	Datum	Svetac	Stupac/ redak	Sadržaj oficija
Veljača	23.	Emerencijana , djevica i mučenica († 304.)	400c/21	3 čitanja
	25.	Obraćanje sv. Pavla , apostol († 64.)	400d/25	vlast. oficij
	28.	Agneza druga ²⁸⁴ , djevica i mučenica	402a/37	6 čitanja
	31.	Cir , liječnik i mučenik († 303.) / Ivan , mučenik († 303.)	402c/30	3 čitanja
	1.	Ignacije Antiohijski, biskup i mučenik (35. – 117.)	402d/22	3 čitanja
	2.	Prikazanje Gospodinovo – Svijećnica (BDM)	403a/16	vlast. oficij + oktava
	3.	Blaž (Vlaho), biskup i mučenik († 317.)	405b/18	3 čitanja
	5.	Agata , djevica i mučenica († 251.)	405c/8	vlast. oficij
	14.	Ćiril , slavenski apostol († 869.) / Metod († 855.) ²⁸⁵ Valentin , biskup i mučenik († oko 269.)	407b/31 408d/29	vlast. oficij molitva
	22.	Katedra sv. Petra	408d/34	3 čitanja
Ožujak	24.	Matija , apostol i mučenik († oko 63.)	409d/6	4 čitanja
	7.	Perpetua / Felicita , mučenice († 203.)	410a/35	molitva
	9.	40 mučenika iz Sebaste , rimski legionari i mučenici († 320.)	410b/8	5 čitanja
	12.	Grgur I. Veliki , papa (590. – 604.) i crkveni naučitelj	410d/17	3 čitanja
Travanj	21.	Benedikt Nursijski, opat (oko 480. – 547.)	411a/30	9 čitanja
	25.	Navještenje Gospodinovo – Blagovijest (BDM)	412b/22	vlast. oficij
	14.	Tiburcije / Valerijan , braća mučenici († 230.) Maksim († 230.)	413b/26	molitva
	17.	Anicet , papa (oko 154. – oko 166.) i mučenik	413b/33	1 čitanje
	22.	Soter , papa (166. – 174.) i mučenik	413c/7	1 čitanje
		Kajo , papa (283. – 299.), rodom iz Dalmacije		3 čitanja
	23.	Juraj Kapadocijski, rimski vojnik i mučenik († oko 303.)	413d/16	molitva + 1 čitanje
	25.	Marko , evanđelist († oko 67.)	413d/29	vlast. oficij
	26.	Kleto (Anaklet I.), papa (79. – oko 91.) i mučenik / Marcelin , papa (268. – 304.) i mučenik	414c/2	3 čitanja
	28.	Vitalije , vitez i mučenik († 249.)	414c/22	3 čitanja
Svibanj	1.	Filip (1. st.) / Jakov († oko 44.), apostoli	415/a32	vlast. oficij
	3.	Našašće Svetoga križa / spomenuti: Aleksandar I. , papa i mučenik († 115.), Evencij i Teodul († oko 3/4 st.), mučenici, Juvenal , biskup (dat. nep.)	416d/16 417a/8	vlast. oficij
	6.	Ivan Evanđelist pred Vlaškim vratima , apostol i mučenik († oko 100.)	418b/28	vlast. oficij
	8.	Ukazanje sv. Mihaela arkandela	419a/19	vlast. oficij
	10.	Gordijan / Epimah , mučenici († oko 360.)	420a/24	molitva + 3 čitanja
	12.	Nerej / Ahilej , rimski vojnici (kraj 3. st.)	420b/31	molitva+ 2 čitanja
		Pankracije , mučenik (290. – 304.)	420c/23	1 čitanje
	14.	Bonifacije iz Tarza, mučenik († 306.)	420c/31	9 čitanja
	19.	Pudencijana , djevica (2. st.)	421c/21	3 čitanja
	24.	Spomen na prijenos sv. Franje Asiškog (1182. – 1226.)	421d/16	9 čitanja
25.	Urban I. , papa (222. – 230.) i mučenik	423c/17	3 čitanja	
26.	Eleuterije , papa (174. – 189.) i mučenik	423d/3	3 čitanja	
27.	Ivan I. , papa (523. – 526.) i mučenik	423d/22	9 čitanja	
30.	Feliks I. , papa (269. – 274.) i mučenik	424c/7	1 čitanje	
31.	Petronila , djevica i mučenica (kraj 1. st.)	424c/23	6 čitanja	

²⁸⁴ U oficiju u sanktoralu *Drugoga beramskog brevijara* piše Agneza druga, mučenica i djevica (19a).

²⁸⁵ U sanktoralu *Mavrova brevijara* nalazi se treća varijanta oficija u čast sv. Ćirilu i Metodu. Ova služba ima elemenata prve dvije varijante: starije iz *Prvog beramskog (ljubljskog) brevijara* Ma 161 (stara sign. C 161a/2, kraj 14. stoljeća) i mlađe iz *Drugoga novljanskog brevijara* (Pantelić 1965:110).

Mjesec	Datum	Svetac	Stupac/ redak	Sadržaj oficija	
Lipanj	2.	Marcelin / Petar mučenici († 304.) Erazmo , biskup i mučenik († 303.)	424d/36	molitva + 9 čitanja	
	9.	Prim / Felicijan , mučenici († oko 297.)	425c/35	9 čitanja	
	11.	Barnaba , apostol i mučenik († 61.)	426b/24	molitva + 8 čitanja	
	12.	Bazilid , rimski vojnik i mučenik († oko 205.) / Kvirin Sisački († 308.) / Nabor , rimski vojnik i mučenik († oko 303.) / Nazarij , sin sv. Perpetue, mučenik (dat. nep.)	426d/36	molitva + 6 čitanja	
	13.	Antun Padovanski, crkveni naučitelj i ispovjednik (1195. – 1231.)	427b/31	vlast. oficij	
	15.	Vid / Modesto , Vidov odgojitelj / Krescencija , Vidova hraniteljica, mučenici († 304. ili 305.),	429d/28	molitva + 9 čitanja	
	18.	Marko / Marcelijan , mučenici († oko 304.)	430c/8	molitva + 3 čitanja	
	19.	Gervazije / Protazije , mučenici († oko 270.)	430d/6	molitva + 9 čitanja	
	20.	Silverije , papa (536. – 537.) i mučenik	431c/21	9 čitanja	
	22.	Paulin iz Nole, biskup i propovjednik (oko 353. – 431.)	432b/16	1 čitanje	
	24.	Rođenje Ivana Krstitelja († oko 29.)	432b/31	vlast. oficij + oktava	
	26.	Ivan / Pavao , mučenici († 361.)	437b/5	vlast. oficij	
	28.	Lav , papa i ispovjednik (dat. nep.)	438b/11	6 čitanja	
	29.	Petar / Pavao , apostoli i mučenici († oko 64.)	439a/13	vlast. oficij + oktava	
	Srpanj	2.	Proces (dat. nep.) / Martinijan († 422.), mučenici Pohodaenje Blažene Djevice Marije	442d/32 444a/2	9 čitanja 6 čitanja + oktava
		10.	7 braće mučenika , sinovi sv. Felicite († 162.) / Rufina , djevice i mučenica († 287.)	[lakuna] ²⁸⁶ [lakuna] ²⁸⁷ 447a/1	/ / 8 čitanja
11.		Pio , papa (142.-155.) i mučenik	447c/25	3 čitanja	
12.		Nabor / Felicije , mučenici († 303.)	447d/10	molitva	
13.		Anaklet , papa i mučenik (oko 79. – 91.)	447d/15	1 čitanje	
18.		Simforosa / 7 sinova , mučenici († oko 138.)	447d/22	3 čitanja	
21.		Praksida , djevica i mučenica († 165.)	448a/20	3 čitanja	
22.		Marija Magdalena (1. st.)	448b/14	vlast. oficij	
23.		Apolinar Ravenski, biskup i mučenik (2. st.)	450b/14	molitva	
24.		Kristina , djevica i mučenica (dat. nep.)	450b/21	3 čitanja	
25.		Jakov , apostol (1. st.)	450c/24	molitva + 8 čitanja	
		Kristofor , mučenik († oko 251.)	451b/32	1 čitanje	
27.		Pantaleon , liječnik mučenik († 305.)	451c/8	1 čitanje	
28.		Nazarije / Celsije , mučenici (dat. nep.)	451c/20	molitva + 6 čitanja	
		Viktor I. , papa i mučenik (189. – 198.) / Inocent I. , papa i propovjednik († 417.)	452a/28 452b/9	1 čitanje 2 čitanja	
29.		Feliks II. , (anti)papa i mučenik († 365.)	452c/9	molitva + 6 čitanja	
		Simplicije , biskup i mučenik / Faustin / Beatrica , braća i sestra mučenici(† 300.)	453a/17	3 čitanja	

²⁸⁶ Između f. 446 i 447 nedostaju tri folija koji sadrže: završetak 7. čitanja u oktavi Pohodaenja BDM te oficij na oktavu sv. Petra i Pavla (6. srpnja) (Pantelić i Nazor 1977:29).

²⁸⁷ Manjkav je i oficij na blagdan Sedmorice braće mučenika i sv. Rufine (10. srpnja) koji je dovršen na f. 447a-c (Pantelić i Nazor 1977:29)

Mjesec	Datum	Svetac	Stupac/ redak	Sadržaj oficija	
Kolovoz	30.	Abdon / Senen , mučenici († 249.)	453b/24	6 čitanja	
	1.	Sveti Petar apostol u lancima 7 braće Makabejaca , mučenici († 166.)	453d/20 454d/6	vlast. oficij 2 čitanja	
	2.	Stjepan I. , papa (254.-257.) i mučenik	455a/27	molitva + 6 čitanja	
	3.	Pronalazak tijela sv. Stjepana prvomučenika (1. st.)	455d/6	molitva + 6 čitanja	
	5.	Gospa snježna Dominik , utemeljitelj reda propovjednika (oko 1170. – 1221.)	456b/24 458d/1	vlast. oficij molitva + 9 čitanja	
	6.	Siksto II. , papa (257. – 258.) i mučenik / Felicissimus , mučenik († 258.)	459c/29	molitva + 9 čitanja	
	7.	Donat od Arezza, biskup i mučenik (4. st.)	460b/4	molitva + 9 čitanja	
	8.	Cirijak Rimski / Largo / Smaragd , mučenici († oko 305.)	460d/26	molitva + 3 čitanja	
	9.	Roman , mučenik († oko 258.)	461b/8	3 čitanja	
	10.	Lovro Rimski , mučenik († 258.) ²⁸⁸	461c/6	vlast. oficij + oktava	
	11.	Tiborcije (3/4 st.) / Suzana (dat. nep.), mučenici	465a/29	6 čitanja	
	12.	Klara , djevica i utemeljiteljica reda klarisa (1194. – 1253.)	465c/36	molitva + 9 čitanja	
	13.	Hipolit Rimski (prijenos tijela), crkveni pisac i mučenik († 235.) / Kasijan , mučenik († 304.)	466c/28 467a/26	molitva + 5 čitanja	
	14.	Konkordija Rimska , mučenica († 258.) Euzebije iz Rima, ispovjednik (oko 4/5. st.)	467b/21	3 čitanja molitva + 1 čitanje	
	15.	Uznesenje Blažene Djevice Marije	467c/7	vlast. oficij	
	18.	Agapit , mučenik († 258.)	475a/33	3 čitanja	
	22.	Timotej iz Montecchia, mučenik (1414. – 1504.) / Hipolit Rimski (sahrana u Rimu), crkveni pisac i mučenik († 235.) / Simforijan , mučenik (oko 165. – oko 180.)	475c/12	molitva + 1 čitanje	
	24.	Bartolomej , apostol i mučenik († oko 51.)	475c/35	molitva + 3 čitanja	
	26.	Zefirin , papa (198.-199.) i mučenik († 217.)	476a/4	1 čitanje	
	28.	Augustin , biskup (354. – 430.) i ispovjednik	476a/12	molitva + 6 čitanja	
			Hermes Rimski , mučenik (3. st.)	molitva + 1 čitanje	
		29.	Glavosjek sv. Ivana Krstitelja († oko 29.) Sabina Rimska, mučenica (dat. nep.)	476d/26 478a/26	vlast. oficij 1 čitanje
	Rujan	30.	Feliks / Adaukt , mučenici († oko 304.) ²⁸⁹	478b/19	1 čitanje
		1.	12 braće mučenika (poč. 4. st.) Egidije , opat (oko 640. – oko 723.)	478c/33 478d/2	molitva molitva
		8.	Rođenje Blažene Djevice Marije ²⁹⁰	478b/7	vlast. oficij + oktava
			Adrijan , mučenik (dat. nep.)	480a/29	1 čitanje
		9.	Gorgonije , mučenik († oko 203.)	484b/2	molitva+ 3 čitanja
		11.	Prot / Hijacint , mučenici (3. st.)	484c/7	3 čitanja
14.	Uzvišenje sv. Križa	484d/7	vlast. oficij		

²⁸⁸ Oficij svetkovine sv. Lovre Rimskoga nastavlja se još i na oktavu 17. kolovoza (f. 469c/32).

²⁸⁹ Pop Martinac greškom u najavi oficija bilježi sv. Felicija i Feliksa, iako se dalje u tekstu ispravno spominju sv. Feliks i Adaukt, u skladu s kalendarom brevijara.

²⁹⁰ Oficij na blagdan Rođenja BDM u oktavi se nastavlja nakon službe na blagdan sv. Adrijana (f. 480b/15).

Mjesec	Datum	Svetac	Stupac/ redak	Sadržaj oficija
		Kornelije , papa i mučenik (251. – 253.) / Ciprijan , biskup i mučenik (oko 200. – 258.)	[lakuna] ²⁹¹	/
	15.	Nikomedije , mučenik (dat. nep.)	485b/6	1 čitanje
	16.	Lucija , udovica († 304.) / Geminijan , biskup (4. st.)/ Eufemija , djevica i mučenica († 304.)	485b/ [lakuna] ²⁹²	6 čitanja /
	21.	Matej , apostol i evanđelist (1. st.)	[lakuna] ²⁹³	/
	22.	Mauricije , oficir Tebske legije, mučenik († 302.)	[lakuna] ²⁹⁴	/
	23.	Lino , papa, Petrov nasljednik i mučenik († između 67. i 79.)	486a/1 486c/31	7 čitanja 1 čitanje
	26.	Ciprijan , biskup (248. – 258.) i mučenik / Justina , djevica i mučenica († oko 300.)	486d/7	molitva + 6 čitanja
	27.	Kuzma / Damjan , braća blizanci, liječnici i mučenici († oko 303.)	487b/14	molitva + 7 čitanja
	28.	Vjenceslav , češki knez i mučenik (907. – 929.)	487d/28 [lakuna] ²⁹⁵	1 čitanje /
	29.	Mihovil (Mihael), arkandeo, prvi anđeo	[lakuna] ²⁹⁶	/
	30.	Jeronim , prezbiter, propovjednik i crkveni učitelj (oko 347. – oko 420.)	488a/8	6 čitanja
Listopad	1.	Remigije , biskup i propovjednik (oko 436.-oko 533.)	489a/2	1 čitanje
	4.	Franjo , propovjednik i utemeljitelj triju crkvenih redova (oko 1181. – 1226.)	489a/13	vlast. oficij
	7.	Srd (Sergije) / Bah (Bako), mučenici († oko 303.) Marko I. , papa i propovjednik († oko 336.)	493a/9 493a/14	molitva molitva + 1 čitanje
	9.	Dionizije Pariški, biskup / Rustik / Eleuterije , mučenici († oko 250.)	493b/1	molitva + 1 čitanje
	14.	Kalist I. , papa i mučenik (217. – 222.)	493b/26	molitva + 5 čitanja
	18.	Luka Evanđelista († oko 63.)	493d/21	molitva + 3 čitanja
	21.	Uršula , djevica i mučenica († oko 452.)	494b/22	6 čitanja
		Hilarion , opat († oko 371.)	495a/26	3 čitanja
	25.	Krisant / Darija , mučenici († oko 253.)	495c/11	molitva + 6 čitanja
	28.	Šimun Kanaanac ili Zelot / Juda Tadej, apostoli i mučenici († poslije 57.)	496a/24	molitva + 6 čitanja
Studeni	1.	Svi sveti	496d/3	vlast. oficij
	4.	Vitalije / Agrikola , mučenici († 304.)	499b/13	9 čitanja
	8.	Četvorica okrunjenih , mučenici († 303.)	500a/29	molitva + 5 čitanja
	9.	Teodor , mučenik (dat. nep.)	500d/25 [lakuna] ²⁹⁷	molitva + 1 čitanje /

²⁹¹ Između f. 484 i 485 nedostaje jedan folij koji sadrži: tri čitanja o sv. Korneliju, tri o sv. Ciprijanu (14. rujna), dva čitanja o Uzvišenju sv. Križa i jednu homiliju koja je nastavljena na f. 485a (Pantelić i Nazor 1977:30).

²⁹² Između f. 485 i 486 nedostaje pet folija koji sadrže jedno čitanje o sv. Eufemiji (Pantelić i Nazor 1977:30).

²⁹³ Nedostaje iza blagdana sv. Eufemije i čitav oficij sv. Mateja apostola i evanđeliste (21. rujna) (Pantelić i Nazor 1977:30).

²⁹⁴ Od oficija sv. Mauricija (22. rujna) nedostaju prva lekcija i početak druge koja se nastavlja na f. 486a (Pantelić i Nazor 1977:30).

²⁹⁵ Između f. 487 i 488 nalazi se lakuna od dva folija gdje nedostaju kraj prve i preostalih pet lekcija oficija na blagdan sv. Vjenceslava (28. rujna) i kompletan oficij sv. Mihovila (29. rujna) koji završava na f. 488 (Pantelić i Nazor 1977:30.).

²⁹⁶ Nedostaje i kompletan oficij sv. Mihovila (29. rujna) koji završava na f. 488 (Pantelić i Nazor 1977:30).

Mjesec	Datum	Svetac	Stupac/ redak	Sadržaj oficija
	11.	Martin Tourski, biskup (oko 316. – 397.)	[lakuna]	/
	12.	Martin I. , papa (649. – 655.)	[lakuna]	/
	19.	Elizabeta Ugarska (Tiringijska), kći mađarskoga kralja Andrije II. (1207. – 1231.)	[lakuna]	/
	21.	Mavro Porečki, biskup (kraj 2. st.)	[lakuna]	/
	22.	Cecilija , mučenica († oko 230.)	[lakuna]	/
	23.	Klement I. , treći	[lakuna]	/
	24.	Krizogon Akvilejski (Krševan), mučenik († 303.)	[lakuna]	/
	25.	Katarina Aleksandrijska, mučenica († između 306. i 313.)	[lakuna]	/

²⁹⁷ Budući da je posljednjih 10 folija brevijara otrgnuto, nedostaje završetak oficija sv. Teodora. Nedostaju također i oficiji svetaca do kraja studenoga, odnosno do sv. Saturnina s kojime započinju službe za svece kroz godinu (Pantelić i Nazor 1977:31).

ZAKLJUČAK

Tekstnom analizom sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* nastojala sam produbiti dosadašnja saznanja o pisarskoj praksi u kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagoljičkim liturgijskim kodeksima. Utvrdila sam i opisala sredstva vizualne organizacije teksta koje sam prepoznala u odabranome tekstnom predlošku, sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara*, čime sam ostvarila središnji cilj svojega istraživanja. Provela sam analizu određenih elemenata vizualne organizacije teksta u još dva kasnosrednjovjekovna hrvatskoglagoljička rukopisna brevijara, *Mavrovu* i *Drugome beramskom (ljubljskom) brevijaru*, a dobivene rezultate međusobno usporedila. Na taj način definirala sam mjesto *Drugoga novljanskog brevijara*, kao glavnoga predmeta ovoga istraživanja, među ostalim brevijarima toga vremena produbljujući istovremeno i saznanja o pisarskoj praksi primjenjivanoj u njima.

Zbog važnosti uloge naručitelja knjige, u skladu s čijim su potrebama pisari oblikovali naručeni tekst, izučavanju sredstava koje su pisari-glagoljaši koristili u oblikovanju *Drugoga novljanskog brevijara* pristupila sam kroz prizmu odnosa teksta s njegovim naručiteljem i pisarom. Širenje istraživačke perspektive naglasilo je kulturološku dimenziju mojega istraživanja. U teorijskome dijelu svojega rada koristila sam se stoga znanjima iz povijesti, sakralne arhitekture, povijesti umjetnosti, povijesti knjige, knjižničarstva, kodikologije, paleografije, grafetike, lingvistike, liturgike i hagiografije. Rezultate istraživanja prikazala sam u tri cjeline: 1) povijest samostana Blažene Djevice Marije na Ospu kod Novoga Vinodolskog (naručitelj), 2) pisarska djelatnost u skriptoriju popa Martinca (pisar), 3) tekstna analiza *Drugoga novljanskog brevijara* na primjeru njegova sanktorala (tekst).

U prvoj cjelini prikazala sam kulturno-povijesni pregled djelovanja pavlinskoga samostana Blažene Djevice Marije na Ospu kod Novoga Vinodolskog za čije potrebe je pop Martinac, s još četiri svoja pomagača, u grobničkoj pisarnici priređivao *Drugi novljanski brevijar*. Na pitanje osnutka samostana, oko kojega se hrvatski povjesničari spore, odgovorila sam analizom sadržaja *Vjerodostojnoga prijepisa fundacijske isprave novljanskoga samostana Martina Frankapana, godine Gospodnje 1462 (Copia Authentica Fundationalis Monasterii Noviensis Martini Frangepanii in Anno Domini 1462)* iz 1705. godine. Zaključila sam da prijepis tzv. *Zakladnice iz 1462. godine* ne predstavlja potvrdu osnutka samostana, već da se radi o povijesnome dokumentu kojime knez Martin Frankapan potvrđuje svoja dotadašnja darivanja i povlastice izdane novljanskim pavlinima. Time sam se priklonila mišljenju pavlinskih povjesničara (Andrije Eggerera, Nikole Bengera i Ivana Krištolovca) i

hrvatskoga crkvenog povjesničara Kamila Dočkala da osnutak novljanskoga samostana treba staviti u 1453. ili barem oko te godine. Stoga bi *Zakladnicu iz 1462. godine* prikladnije bilo nazivati *Darovnicom iz 1462. godine* samostanu kojega je već otprije na tome mjestu osnovao Martin IV. Frankapan (1416. – 1479.).

Hrvatski povjesničari nisu se složili niti oko pitanja točnoga razdoblja gradnje crkve novljanskoga samostana. Iz sadržaja *Vjerodostojnoga prijepisa fundacijske isprave novljanskoga samostana Martina Frankapana, godine Gospodnje* jasno se može zaključiti da je crkva otprije bila u vlasništvu obitelji Frankapan. Knez Martin najvjerojatnije ju je zbog njezine trošnosti dao iznova iz temelja sagraditi da bi je tako obnovljenu mogao darovati novljanskim pavlinima. Jedna od pet glagoljičkih listina iz samostanskoga arhiva jedini je sačuvani povijesni dokument koji dokazuje postojanje crkve i prije njezine ponovne gradnje. U kalendaru *Drugoga novljanskog brevijara* naišla sam još i na kurzivnom glagoljicom zabilježen podatak o posvećenju crkve sv. Ivana na Ospu. Ovaj zapis potvrda je da se u blizini novljanskoga samostana nalazila još jedna crkva o kojoj su brigu najvjerojatnije vodili novljanski pavlini.

Prikaz svakodnevnoga života novljanskih pavlina potkrijepila sam uvidom u sadržaje preostalih četiriju glagoljičkih listina koje su uz prije spomenutu, petu, pohranjene u Hrvatskome državnom arhivu. Transliteracijom njihovih sadržaja, te digitalizacijom njihovih izvornika koje sam u digitalnome obliku priložila uz transliterirane tekstove, pokušala sam istaknuti gospodarsku stabilnost samostana koju je pavlinima omogućio glavni darivatelj knez Martin Frankapan. Iz sadržaja odabranih listina jasno je vidljivo da je knez vodio iznimnu brigu o samostanu i njegovim redovnicima, pristojno ih uzdržavajući i štiteći im prava na primljene povlastice i darove. Samostan je nakon pustošenja u tri navrata, jednom od Turaka (1527.) i dvaput od Mlečana (1598. i 1615.), nanovo podignut, a crkva popravljena. Propast novljanskoga samostana poklopila se s ukinućem pavlinskoga reda u Hrvatskoj 1786. godine. Tom prilikom članove redovničke zajednice uputilo se na uključenje u škole, dušobrižništvo ili u mirovinu.

U *Zapisniku o ukinuću pavlinskoga samostana u Novome (Acta abolitionis Monasterii PP. Paulinorum noviensis)*, koji je pohranjen u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (sign. IV d 53), pronađen je popis imovinskoga bogatstva samostana pred njegovo ukidanje (zgrada, zemlje, vinograda, livada, šuma, pašnjaka, zemlje u zakupu, gotovine te pokretne imovine: oruđa, posuđa, posteljine, suhomesnatih proizvoda i živina). Sva samostanska imovina pripala je Vjerskoj zakladi koja ju je potom na dražbi prodala. Veličinu

umjetničkoga bogatstva koje su novljanski pavlini posjedovali pokušala sam istaknuti prikazom sačuvanih primjeraka njihove umjetničke ostavštine. Ukupno 21 primjerak sakralne arhitekture i umjetnosti te pravnih spisa detaljno sam opisala i slikovnim priložima potkrijepila. Odabranu građu razvrstala sam u cjeline prema institucijama u kojima su danas čuvane u Zagrebu (Hrvatski povijesni muzej) i Novome Vinodolskom (Narodni muzej i galerija Novi Vinodolski, crkva sv. Trojice te Župna crkva sv. Filipa i Jakova).

Ekonomski stabilan samostan Blažene Djevice Marije na Ospu posjedovao je i bogatu knjižnicu u čijemu se fondu pred njegovo ukinuće nalazilo oko 900 knjiga, pretežno nabožnoga karaktera. Analizirajući dosadašnja saznanja, zaključila sam da su knjige u samostanskome kompleksu bile smještene na više lokacija: u prostoriji u kojoj je čuvan osnovni dio fonda (*Bibliotheca*), u sakristiji te u redovničkim sobama. Pretpostavljam da je dio crkvenih knjiga bio smješten još i na koru samostanske crkve, kakav je slučaj bio i u susjednome crkveničkome pavlinskom samostanu. Za moje istraživanje od osobite je važnosti bilješka o šest neupotrebljivih starih misala, šest obrednika za mrtve i 12 starih brevijara koje je Komisija za ukinuće samostana zatekla u samostanskoj knjižnici. Podaci o navedenim crkvenim knjigama dopisani su na kraju kataloga knjiga naslovljena *Katalog deren bey den 20sten März 1786 angeschobenen in Agramer Komitat liegendem Pauliner Kloster zu Novi vorgefundenen Bücher* (fotokopija dokumenta čuva se u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu). Komisija ih je proglasila neuporabljivima vjerojatno zbog oštećenja uzrokovanih dugotrajnom upotrebom te zbog promjena u liturgiji. Među njima našao se najvjerojatnije i *Drugi novljanski brevijar* (1495.) koji zajedno s kartularom *Liber Copiarum M[onasterium] N[oviensis]* (18. stoljeće) te zbirkom propovjedi *Blagdanarom* popa Andrija (1506.) čini sačuvani dio fonda knjižnice novljanskoga samostana. Iz *Zapisnika o ukinuću pavlinskoga samostana u Novome* doznaje se da knjige nisu prodavane na dražbi 27. ožujka 1786. godine. *Drugi novljanski brevijar* nije se našao niti među knjigama koje su po ukinuću samostana trebale biti poslone Sveučilištu u Budimpešti, popis kojih je zabilježen u *Izvatku iz kataloga knjižnice novljanskoga samostana (Extractus ex Catalogo aboliti Monasterii Noviensis in Croatia, illorum Librorum qui ad Univ. Pest. mittendi sunt)*. Nisam pronašla nikakve dokumente ni zapise koji bi potvrdili vrijeme i način na koji je *Drugi novljanski brevijar* dospio u vlasništvo crkve sv. Filipa i Jakova u Novome Vinodolskom, u čijemu je arhivu i danas čuvan.

Prikaz pisarske djelatnosti u skriptoriju popa Martinca u Grobniku smjestila sam u drugu cjelinu rada. Glagoljaški pavlinski samostan Blažene Djevice Marije na Ospu kod

Novoga Vinodolskog imao je bogatu knjižnicu, ali nema potvrde da je imao i organiziranu pisarnicu te u njoj vještih pisara. Potvrđeno je, međutim, u kolofonu glagoljičkoga *Blagdanara* iz 1506. godine da je za redovničke potrebe prior novljanskoga samostana Ivan Pažanin od popa Andrija naručio prepisivanje hrvatskoga prijevoda latinske zbirke propovijedi *Sermones de sanctis* poljskoga dominikanca Peregrina. *Zapis popa Martinca* potvrđuje da je petnaestak godina prije najvjerojatnije tadašnji prior novljanskoga samostana Franko Budišić, rodom Mogorović, naručio prepisivanje glagoljičkoga *Drugoga novljanskog brevijara* (1495.) u skriptoriju popa Martinca u Grobniku. Navedeni zapis ujedno je i jedina sigurna potvrda o postojanju Martinčeve pisarnice. Nema zabilježenih podataka ni o tome je li u njoj bilo organizirano prepisivanje još kojega glagoljičkog rukopisa. Nije razjašnjen niti odnos Martinčeva skriptorija sa grobničkim skriptorijem kneza Bernardina Frankapana Ozaljskog (1453. – 1530.), nećaka Martina Frankapana, osnivača novljanskoga samostana. U nedostatku podataka nameće se razmišljanje o mogućnosti da je riječ o jednome skriptoriju. Ipak, imajući u vidu da je popu Martincu pripisano autorstvo i *Kukuljevićeva* ili *Vinodolskoga brevijara* iz 1485. godine (Arhiv HAZU, sign. I d 34), nameće se zaključak da je pisarnica popa Martinca bila specijalizirana za kodekse velikoga formata koji su služili za svečano izvođenje oficija u koru. O pisarskoj djelatnosti u Martinčevoj grobničkoj pisarnici najbolje ipak svjedoče rezultati analize odabranih elemenata pisarske prakse koja je primijenjena u *Drugome novljanskom brevijaru*, što je ujedno i glavni predmet mojega istraživanja.

U trećoj cjelini svojega rada prikazala sam rezultate tekstne analize sanktorala (118 folija) *Drugoga novljanskog brevijara* (500 folija). Analizom sam obuhvatila: 1) sredstva koja sudjeluju u vizualnoj organizaciji teksta, 2) sadržaj teksta, 3) latiničku transliteraciju glagoljičkoga izvornika. Analizi vizualne organizacije teksta pristupila sam kroz tri razine: 1) kodikološki opis brevijara u cijelosti, 2) uvid u stranični postav u sanktoralu, 3) definiranje pismovnih i grafetičkih sredstva korištenih u organizaciji teksta sanktorala. Kroz navedene razine analizirala sam određene elemente vizualne organizacije koje sam prepoznala i u *Drugome beramskom* te *Mavrovu brevijaru*. Rezultate tekstnih analiza svih triju brevijara potom sam usporedila.

U kodikološkome opisu odabranih brevijara pratila sam kronološki etape nastanka kodeksa pri čemu sam definirala: 1) podlogu na kojoj je pisan tekst, 2) format kodeksa, 3) označivanje svešćića, 4) uvez kodeksa, 5) folijaciju, 6) zapise, 7) pashalnu tablicu.

Uvidom u kartotečni urudžbeni zapisnik Laboratorija za restauraciju i konzervaciju arhivalija tadašnjega Arhiva JAZU utvrdila sam da je tijekom 1966. godine provedena

restauracija *Drugoga novljanskog brevijara* čiji se tekst proteže na 500 pergamenkih folija dimenzija 36 x 26 cm. Tom je prilikom kodeks razvezan, listovi su ravnani i čišćeni od voska te restaurirani svilom i pergamenom. Ukupno u brevijaru manjkaju oko 24 pergamenka folija. Samo jedan istrgnuti folij prepoznat je u glagoljičkome fragmentu tzv. *Odlomku Drugoga novljanskog brevijara* (Arhiv HAZU, sign. Fragm. glag. 87) koji je poslužio vjerojatno kao omot mlađemu kodeksu, što je bila česta srednjovjekovna praksa. Objedinimo li ova dva dijela brevijara, kako je napravljeno i u njegovu fototipskome izdanju (1977.), u literaturi bi trebalo navoditi da je *Drugi novljanski brevijar* kodeks od 501 sačuvanoga folija, a ne njih 500. Kao jedan od sastavnih dijelova ovoga kodeksa prepoznat je i odeblji pergamenski dvolist s odlomkom apokrifne legende o sv. Tekli (Arhiv HAZU, sign. Fragm. glag. 4). Poslužio je vjerojatno kao jedan o listova za pojačanje njegovih korica, sukladno srednjovjekovnoj praksi uvezivanja kodeksa.

Format srednjovjekovnih kodeksa bio je uvjetovan njihovom namjenom. *Drugi novljanski brevijar* kodeks je većega folio formata, s duljim lekcijama i detaljnim opisima slavljenja oficija u rubrikama, naručen za svečano izvođenje službi u koru novljanskoga pavlinskog samostana. Želja i potreba novljanskih pavlina da dobiju knjigu točno rađenu u skladu sa svojim zahtjevima i potrebama vjerojatno ih je dovela baš do pisarnice popa Martinca, specijalizirane za takav tip brevijara. Iako je pisan u vrijeme prvih tiskanih izdanja brevijara (*Prvotiska Brevijara* iz 1491. i *Baromićeva brevijara* iz 1493. godine), liturgijskim potrebama pavlina očigledno nisu odgovarali mali formati pogodni za privatnu molitvu kakve je tisak nudio. Popu Mavru, koji je morao svoju privatnu molitvu časova uskladiti s radom na terenu tijekom misijskoga pohoda u Konavlima, odgovarao je takav manji, lako prenosiv brevijar. *Drugi beramski brevijar* zbog svojega manjega folio formata vjerojatno je bio, kao i *Drugi novljanski brevijar* većega folio formata, predviđen za zajedničku molitvu tijekom koje je više osoba istovremeno čitalo ili pjevalo liturgijske tekstove iz iste knjige.

Kodikološkom obradom potvrdila sam da se u *Drugome novljanskom brevijaru*, ali i u *Drugome beramskom* te *Mavrovu brevijaru*, svešćići sastoje uglavnom od po 10 folija. Uočila sam da se sukladno srednjovjekovnoj praksi u *Drugome novljanskom*, a pogotovo u *Drugome beramskom brevijaru*, više svešćića sastoji i od pojedinačnih folija, dok su za pisanje *Mavrova brevijara* birani isključivo bifoliji. Odstupanja u broju folija u svešćićima ovih brevijara najčešće su povezana s nastojanjima pisara da završetkom većih poglavlja zaokruže i svešćić, odnosno da novo poglavlje započnu u novome svešćiću. Stranice koje su na krajevima svešćića ostajale prazne pisari su korisno popunjavali: pop Martinac kolofonima

(*Zapis popa Martinca* iz 1493. godine (f. 267a-d) i zapis iz 1495. godine (f. 381b/29-37)), a Blaž Baromić pashalnom tablicom, tzv. Tisućnicom (f. 315v). Uočila sam da se u sva tri brevijara na granicama sveščića i način pisanja kustoda podudara sa srednjovjekovnom pisarskom praksom. Različiti oblici bilježenja kustoda pokazatelj su slobode te veće ili manje inventivnosti pojedinih pisara u njihovu oblikovanju i ukrašavanju. Tako su pop Martinac i Blaž Baromić, pisar *Mavrova brevijara*, manje pridavali važnost ukrašavanju kustoda dok su pisari *Drugoga beramskog brevijara* kustode redovito, više ili manje vješto likovno naglašavali. U ovim brevijarima uočljivo je i da je u oblikovanju kodeksa poštovan tzv. Gregorijev zakon, u skladu s kojime su pisari raspoređivali pergamentske stranice kodeksa na način da je dlakava strana bila uz dlakavu, a mesnata uz mesnatu.

Nema podataka o tome jesu li *Drugi novljanski brevijar* uvezali pisari u grobničkoj pisarnici ili je za njegovo uvezivanje bio angažiran profesionalni knjigoveža. Zbog oštećenja na hrptu njegov uvez restauriran je 1966. godine u Laboratoriju za restauraciju i konzervaciju arhivalija Arhiva Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Elementi uveza srednjovjekovnoga liturgijskoga kodeksa prepoznati su u *Drugome novljanskom brevijaru* većega folio formata te u *Mavrovu brevijaru* manjega formata (kožnate korice s vidljivim ostacima kopči, Kristov monogram okružen ukrašenim okvirom na prednjim koricama, listovi zalijepljeni na unutrašnje korice, preliminarni listovi te oni dodani na kraju kodeksa). Razlika kod uvezivanja ovih dvaju brevijara uvjetovana je njihovom različitom namjenom, na isti način na koji je uvjetovan i njihov format. Osnovu uveza *Drugoga novljanskog brevijara* sačinjavaju drvene daske, a kod *Mavrova* obična ljepenka. *Drugi novljanski brevijar*, iz kojega je službu časova pratilo više osoba istovremeno, zahtijevao je čvrst, a time i teži uvez. Da bi bio lakše prenosiv i prilagođen osobnoj upotrebi, *Mavrovu brevijaru* odgovarao je mekši uvez. Izgled i građa izvornoga uveza *Drugoga beramskog brevijara* ostaje nepoznanicom jer je do danas doživio dva preuvezivanja. Najprije ga je preuvezao 1498. godine srednjovjekovni knjigoveža pop Grgur Kraljić, a restauriran je i ponovno uvezan u 19. stoljeću, odmah po dolasku u privatnu zbirku slovenskoga prosvjetitelja Žige Zoisa.

Drugi novljanski brevijar nema svoju izvornu folijaciju, ali je folije naknadno arapskim brojkama numerirao vjerojatno pop Joso Vukelić. Folijacija je provedena još i štambiljanjem. Djelatnici Laboratorija za restauraciju i konzervaciju arhivalija Arhiva HAZU, u kojemu je provedena restauracija kodeksa, potvrdili su mi da invazivni postupak štambiljanja građe nije svojstven njihovoj instituciji. Zbog toga pretpostavljam da je ta folijacija provedena u Novome Vinodolskom. Potvrda da srednjovjekovni kodeksi nisu imali

numerirane stranice nalazi se i u *Drugome beramskom* te *Mavrovu brevijaru*. U njima je također provedena naknadna folijacija arapskim brojkama u desnome gornjem uglu recto stranice svakoga folija. Takva praksa posljedica je intervencije u svrhu olakšavanja istraživanja njihovih tekstova.

Na početku *Drugoga novljanskog* i *Drugoga beramskog brevijara* nema incipita s podacima o pisanju, niti zaziva. Jedino *Mavrov brevijar* ima incipit koji započinje zazivom nakon kojega slijede podaci o pisaru (Blažu Baromiću), naručitelju (popu Mavru) i datumu pisanja (1460.). *Drugome novljanskom brevijaru* nedostaje desetak zadnjih folija pa nema traga ni kolofonu koji se možda nalazio na kraju kodeksa. Kolofona nema ni u *Drugome beramskom* ni u *Mavrovu brevijaru*. Ipak, podaci potrebni za dataciju *Drugoga novljanskog brevijara* nalaze se u zapisima koje je ustavnim liturgijskim pismom na tri mjesta u kodeksu pribilježio pop Martinac. Zapisi sadrže podatke o naručitelju teksta (novljanski pavlini), njegovu pisaru (pop Martinac s četiri pomagača), mjestu pisanja (Grobnik) i godinama tijekom kojih je kodeks pisan (1493., 1494. i 1495.). Zapis iz 1493. godine, otprije poznat kao *Zapis popa Martinca*, podrobnije sam predstavila kako bih istaknula njegovo značenje za hrvatsku književnost, kao zaokružena književnog djela, te povijest, zbog svoje naglašene spomeničke funkcije. Podatak u prilog dataciji *Drugoga novljanskog brevijara* nalazi se i u pashalnoj tablici velikoga kruga (f. 274v) u kojoj je naznačen uskrсни datum za 1495. godinu (19. travnja). Na temelju tri godine koje pop Martinac navodi u svoja tri zapisa, te ponovno spomenute 1495. godine u pashalnoj tablici, ne može se sa sigurnošću zaključiti kada je pisanje kodeksa započelo, niti kada je završilo. Pisar *Mavrova brevijara* također je na tri mjesta u kodeksu pribilježio podatke o njegovim pisarima. Dok zapis iz incipita sadrži podatke o naručitelju (pop Mavar), pisaru (đakon Blaž Baromić) i datumu pisanja ovoga kodeksa (1460.), bilješka na dnu pashalne tablice donosi podatak samo o njegovu vlasniku. Iako zapis nije datiran, prvi uskrсни datum u tablici za 1475. godinu (26. ožujka) svjedoči okvirno o vremenu kada ju je vlasnik brevijara dopisao. Zapis uz kalendarski dio brevijara svjedoči o autoru završnoga dijela *Mavrova brevijara* (popu Juri) i godini kada ga je dopisao (1471.).

Izostanak incipita i kolofona u *Drugome beramskom brevijaru* pokazatelj je koliko njegovi pisari, za razliku od pisara *Drugoga novljanskog* i *Mavrova brevijara*, nisu bili vođeni sviješću o važnosti podataka o naručitelju, pisaru te mjestu i vremenskome razdoblju u kojemu je kodeks nastajao. U ovome brevijaru tek je na temelju mlađih kurzivnih bilješki moguće zaključiti za koga je brevijar pisan (za svećenstvo iz Berma), ali ne i tko ga je pisao.

Ovakve arhivističke bilješke u kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagoljičkim liturgijskim kodeksima, na kakve sam naišla i u *Drugome novljanskom* te *Mavrovu brevijaru*, važan su izvor ne samo za povijest kodeksa nego i klerikalne zajednice koja ga je koristila te zajednice vjernika o čijoj su se duhovnosti njegovi korisnici brinuli. Tako je za povijest *Mavrova brevijara* važno i 14 matičarskih zapisa datuma smrti pojedinih osoba, poglavito svećenika, koji su dopisani u kalendaru uz svetačke blagdane. Tri manje kurzivne bilješke, dvije dopisane na marginama te jedna u kalendaru *Drugoga novljanskog brevijara*, bilježe 1577. (f. 286r), 1582. (f. 43r) i 1639. godinu (f. 273r). Navedeni podaci potvrđuju vrijeme do kojega su novljanski pavlini bili vlasnici kodeksa, ali ne i vrijeme do kojega su ga pavlini koristili u bogoslužju. Može se samo pretpostaviti da nije bio u upotrebi u vrijeme pisanja tih triju bilješki jer su tada već bile zabranjene čak i „starije redakcije“ tiskanih izdanja brevijara „po običaju rimskoga dvora“. Podatak o trenutku u kojemu su novljanski pavlini počeli na zajedničku molitvu časova donositi tiskane brevijare manjega formata još uvijek ostaje nepoznanicom.

Uravnoteženost izgleda stranice u *Drugome novljanskom*, *Drugome beramskom* te *Mavrovu brevijaru* postignuta je procesom vidljivoga liniranja pomoću kojega su raspoređivani: 1) tekstno polje, stupci i redci, 2) međustupačni razmak, 3) margine. Jedino kod *Drugoga beramskog brevijara* uočila sam i tragove punktuiranja koji su kod ostalih dvaju brevijara uklonjeni obrezivanjem stranica. Odnosi veličina navedenih elemenata straničnoga postava kod svih triju brevijara odgovaraju kriterijima srednjovjekovne pisarske prakse i zakonitostima tzv. „zlatnoga reza“.

Visina tekstnoga polja na stranicama analiziranih brevijara odgovara polovici dulje stranice dvostraničja, što odgovara tadašnjim pisarskim zakonitostima. Širina tekstnoga polja uključujući i međustupčani razmak određivala se polovicom visine stranice. Primjenu navedenoga pravila uočila sam u *Drugome beramskom* i *Mavrovu brevijaru*. Međutim, u *Drugome novljanskom brevijaru* širina tekstnoga polja bez međustupčanog razmaka odgovara polovici visine stranice. Ovo odstupanje od ustaljene pisarske prakse nije osjetno narušilo uobičajene principe korištene u organizaciji teksta na stranicama kasnosrednjovjekovnih kodeksa. Stoga se može proglasiti tek slobodom pisara koji su tekst ovoga kodeksa liniranjem priredili nastojeći, vjerojatno, na stranicama kodeksa iskoristiti što je moguće više prostora za pisanje.

Tekst je na stranicama organiziran u dva stupca u sva tri brevijara. U *Drugome novljanskom brevijaru* stupci veličine 26 x 9 cm sadrže većinom po 36 redaka teksta, ali

gdjegod i 35 ili 37 te iznimno 38, 41 i 51 redak. Varijacije u broju redaka u stupcima uočila sam i u svescima *Drugoga beramskog brevijara* koji broje većinom po 33 retka (u prvome svesku gdjegod i 36, 35, 34, 32, 31, 30, 28, 27, 25 i 21 redak, a u drugome 34, 32, 31, 30, 29, 25 i 21 redak). Nisam razaznala razlog primjene navedenih varijacija od kojih se razlikuje uredna organizacija teksta u stupcima *Mavrova brevijara* u kojemu Blaž Baromić tekst bez iznimki organizira u 30 redaka. Zbog načina na koji je određeni sadržaj trebalo prezentirati, odmak od ustaljene dvostupčane organizacije teksta na stranicama *Drugoga novljanskog brevijara* predstavljaju sastavnice njegova kalendarskoga dijela: 1) kalendar (f. 268r-273v), 2) tablica pomičnih blagdana (f. 274r), 3) pashalna tablica (f. 274v), 4) dekorirana kružna komputska tablica (f. 275r). Takav organizacijski odmak uočila sam i u kalendarskome dijelu *Mavrova brevijara*. Baromić je još i na jednoj stranici temporalala tekst litanija, radi uštede prostora za pisanje, razdijelio u četiri, a ne u dva stupca (f. 65cd).

Kriterijima srednjovjekovne pisarske prakse odgovara i mjera za međustupčani razmak koji je u *Drugome novljanskom brevijaru* dvostruko uži od unutarnje margine (1 : 2), a trostruko od vanjske (1 : 3). U *Mavrovu brevijaru* međustupčani razmak u odnosu na unutarnju marginu dolazi u omjeru 1 : 1,5, a u *Drugome beramskom* u omjeru 1 : 2. Odnos međustupčanoga razmaka s vanjskom marginom potvrđuje kod *Drugoga beramskog* te *Mavrova brevijara* nastojanje da se širina međustupčanoga razmaka ne uvećava zbog širenja vanjske margine. Tako u *Mavrovu brevijaru* međustupčani razmak u odnosu na vanjsku marginu dolazi u omjeru 1 : 4, a u *Drugome beramskom* 1 : 5. Na stranicama *Drugoga novljanskog brevijara* unutarnja margina odgovara gornjoj, a vanjska i donja progresivno rastu, tako da se njihov odnos nalazi u omjeru 1 : 1 : 2 : 3. U usporedbi s *Drugim novljanskim brevijarom*, vanjske margine *Mavrova* i *Drugoga beramskog brevijara* osjetno su veće. U *Mavrovu brevijaru* uočljiv je njihov puno progresivniji rast pa se odnos unutarnje, gornje, vanjske i donje margine nalazi u omjeru 1 : 1 : 3 : 7. Veće margine važne su bile kod manjih brevijara, više nego kod većih, jer su sprečavale zaklanjanje čitanoga teksta palcem. U sanktoralu *Drugoga beramskog brevijara* navedeni odnos u omjeru je 1 : 2 : 3 : 4 zbog čega pogled na njegovo dvostraničje ostavlja dojam ujednačenosti. Na marginama stranica sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* naišla sam na puno primjera naknadnoga bilježenja teksta koji je pisar propustio tijekom prepisivanja. Uglavnom su to dopisivanja na unutarnjoj i vanjskoj margini, kakva je i bila srednjovjekovna pisarska praksa. Na svega dva mjesta tekst je pisar dopisao na gornjoj margini, a opsežnija dopisivanja samo na donjoj. U *Drugome beramskom* i *Mavrovu brevijaru* nisam naišla na takva opsežna dopisivanja.

Za bolje razumijevanje grafetičkih sredstava koja su tekst okruživala najprije sam predstavila glavne značajke pisma kojime je pisan *Drugi novljanski brevijar* i to kroz: 1) linijsku organizaciju ispisanih redaka, 2) morfološku analizu slova i njihova duktusa te uvid u prisustvo slova drugih pisama u tekstu (ćiriličkih i latiničkih), 3) praksu bilježenja brojevnih vrijednosti u tekstu. Predstavila sam neke od značajki pisma kojime su pisani i *Drugi beramski* te *Mavrov brevijar*.

Sva tri brevijara pisana su razvijenim uglatim, hrvatskim tipom glagoljičkoga pisma iz razdoblja „zlatnoga doba hrvatskoga glagolizma“ (14. – 16. stoljeće). Analizom njihovih tekstova utvrdila sam da se linirano crtovlje poklapa samo s gornjom linijom ustavnih glagoljičkih slova, koja kao da na njemu vise, dok donju liniju crtovlja slova uopće ne dotiču. Donja linija slovnoga niza stabilna je pa se može govoriti o dvolinijskome sustavu.

Drugi novljanski brevijar pisalo je pet pisara (ruke A, B, C, D i E), od kojih su trojica tekst i iluminirala. Jedino ruka D nije pisala sanktoral. Većinu teksta sanktorala pisala je Martinčeva (A) ruka. Iz digitalnih preslika dijela teksta koji je pisao pop Martinac, slikovno sam predstavila pismo *Drugoga novljanskog brevijara*. Za poluglas pisari su u sva tri brevijara koristili dva znaka: štapić koji je upisivan u međulinijски prostor te tzv. „korekturni“ apostrof koji je kao grafetičko sredstvo uvrštavan iznad ispisanoga retka. Uz glagoljička slova, u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* pojavljuju se na četiri mjesta i latinička slova, u obliku inicijala: slova *S* i *O* te dvaput slovo *P*. Uočila sam i upotrebu stiliziranoga, malo uvećanoga latiničkoga slova *e*, na kakvo se često nailazi i u ostalim srednjovjekovnim glagoljičkim brevijarima. Ipak, latiničko *e* nisam pronašla u tekstu *Drugoga beramskog* i *Mavrova brevijara*. Ćiriličkih slova u sanktoralu *Drugoga novljanskog* i *Mavrova brevijara* nema, dok je *Drugi beramski brevijar* jedan od rijetkih hrvatskoglagoljičkih brevijara u čijemu se tekstu, i to ne samo u rubrikama, pojavljuju ćirilička slova pisana bosančicom.

Kod bilježenja brojeva u sva tri brevijara utvrdila sam da su se pisari držali ustaljene prakse koja se provodila u hrvatskoglagoljičkim tekstovima. Brojeve su bilježili koristeći se glagoljičkim slovima iznad kojih su upisivali titlu. Popisala sam sve brojeve na koje sam naišla u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara*, ali sam ih radi bolje preglednosti obilježila bez title kao natpisnoga znaka. Isto sam postupila i u latiničkoj transliteraciji njegova teksta. Utvrdila sam da su brojevne vrijednosti bilježene crnim slovima ispunjenim crvenom tintom. Svaki od pisara pokazao je izvjesnu slobodu u njihovu bilježenju koristeći različite kombinacije slova i točki u njihovoj realizaciji. Najuočajeniji je način bilježenja brojeva omeđenih dvjema točkama. Za brojeve iznad tisuću korištene su i brojevne riječi,

kombinacija brojeva i brojevnih riječi, a redni brojevi imali su i padežne nastavke. Ista praksu prepoznala sam i u *Drugoge beramskom brevijaru*. Blaž Baromić primjenjivao je nešto drugačiju praksu bilježeći brojeve u *Mavrovu brevijaru*, najvjerojatnije radi uštede prostora. Dodavao je točku samo s desne strane brojevnoga znaka, a gdje god je točka i izostala.

Analizom grafetičkih sredstava koja su okruživala tekst, te olakšavala trud čitatelju i pisaru, obuhvatila sam: 1) upotrebu bjelina u tekstu, 2) promjenu veličine i boje slova u pojedinim tekstnim dijelovima, 3) uvrštavanje razdvojnih znakova koji su kao samostalne grafičke jedinice regulirali odnose između tekstnih dijelova, 4) skraćivanje riječi (kontrahiranje, suspendiranje s natpisivanjem), 5) ligaturno vezivanje. Kada je u pitanju upotreba bjelina u tekstu, potvrdila sam da je u sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara*, kao i tekstu *Drugoga beramskog* i *Mavrova brevijara*, još uvijek provođeno samo tzv. „prozračivanje“ teksta te da su proklitike i enklitike pisane pridruženo. Takva praksa bila je očekivana s obzirom da se u hrvatskoglagoljičkim tekstovima, nasuprot kontinuiranom pisanju, razdioba riječi i združenica provodila u potpunosti tek u 17. stoljeću. U tekstovima ovih brevijara vidljivo je da pisari napuštaju ranoglagoljičko nastojanje da posljednje ispisano slovo u retku bude samoglasnik ili poluglas. Rubne riječi stoga ne završavaju nužno poluglasom, često su lomljene, a njihov prelazak u novi red nije posebno obilježavanjan.

Za isticanje početaka novih cjelina u tekstu sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* pisari su upotrebljavali majuskulu u vidu promjene veličine i boje slova te više ili manje bogatoga ukrašavanja inicijala. Uočila sam da je pop Martinac najprije pisao liturgijski sadržaj crnilom, a potom uputne dijelove teksta crvenilom, što gdje god potvrđuje izostanak inicijala i rubrika za koje je unaprijed ostavljao prazan prostor. Veličina slova mijenjana je kod sadržajno različitih tekstnih cjelina (psalama s versima, antifonama i responzorijima) koje su tim postupkom postajale vizualno drugačije od preostalog teksta (čitanja, molitvi (oracija), pozivnika (bitatorija) i kapitula). Ovakve elemente organizacije teksta prepoznala sam i u *Drugome beramskom* te *Mavrovu brevijaru*.

Podrobno sam analizirala znakove koji u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* te tekstovima *Drugoga beramskog* i *Mavrova brevijara* kao samostalne grafičke jedinice reguliraju odnose pojedinih dijelova teksta: 1) interpunkcijske znakove, 2) znakove za označavanje poglavlja, 3) znakove za razdvajanje teksta zbog upotrebe inicijala, 4) znakove za označavanje propuštenoga teksta i njegova umetanja, 5) znakove za označavanje grešaka u tekstu. Svi navedeni znakovi međulinijski su, a njihova realizacija i funkcija u ovim trima brevijarima odgovara srednjovjekovnim pisarskim uzusima.

U sva tri odabrana brevijara najčešće korišten interpunkcijski znak je točka, oblikom pomalo četvrtastoga oblika, što je bila posljedica širine vrha pera pripremljenoga za kaligrafsko pisanje. Uz točku, u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* uočila sam bogat fond interpunkcijskih znakova (crtice, kvačice, kosu crtu, znak u obliku obrnutoga slova S, više verzija dvotočki u kombinaciji s crticom i kvačicom te trotočke), različitih razdvojnih funkcija. Svaki od pisara koristio ih je grafički i funkcionalno na sebi svojstven način, rijetko iz samo dekorativnih razloga. Osobito se ističe Martinčev bogat interpunkcijski sustav kojega je provodio sustavno i multifunkcionalno. Za razliku od njega, Blaž Baromić i pisari *Drugoga beramskog brevijara* koristili su daleko siromašniji fond interpunkcijskih znakova, funkcionalno jednoobrazno.

Za označavanje početka novoga svetačkog oficija, u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* pisari su koristili već uobičajeni znak koji je u srednjovjekovnim kodeksima korišten za takvu priliku. Označavali su ga u više varijanti i boja, raznoliko osobito pop Martinac. Pisari *Drugoga beramskog brevijara* za označavanje novoga poglavlja u tekstu koristili su znakove vrlo slične Martinčevima, gdjegod i višebojno dekorirane. Blaž Baromić bilježio je ovaj znak u manje varijanti ali u više boja: crnoj, crvenom i najčešće zelenoj boji. Svi primjeri na koje sam naišla pokazatelj su pisarske slobode u njihovoj realizaciji.

Ukrašena slova utjecala su na kontinuitet teksta na prelasku u novi redak. Zbog toga su pisari sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* tekst iz prethodnoga retka, koji je trebao biti nastavljen na mjestu inicijala u slijedećemu, od teksta koji je uslijedio nakon inicijala odvajali karakterističnim znakom za razdjeljivanje. Znak je svaki od njegovih pisara bilježio u više varijanti, kombinacijom crne i crvene tinte, kako sam uočila i kod pisara *Drugoga beramskog brevijara*. Blaž Baromić nastojao je tekstove u *Mavrovu brevijaru* završiti uvijek u retku koji je prethodio inicijalu. Zbog toga je često u nedostatku teksta prazan prostor do kraja retka popunjavao razvlačenjem slova ili dopisivanjem jednoga ili niza interpunkcijskih znakova.

Propuštene dijelove teksta u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* pop Martinac dopisivao je na marginama. Ispred izostavljenoga teksta, kao i na mjestu gdje se tekst izvorno trebao nalaziti, ucrtavao je znak križa. Po istome principu koristio je kod kraćih izostavljenih dijelova teksta i znak poput „rašljica“. U *Drugome beramskom brevijaru* pisari su razvili raznoliki sustav bilježenja propuštenoga teksta: okomitom crtom s kružićima na njezinim krajevima, znakom poput „ljestvica“, trima kosim crticama te dvotočkom. U uredno pisanome tekstu *Mavrova brevijara* Blaž Baromić trebao je gdjegod dopisati samo kraće propuštene dijelove koje je označavao znakom crnoga kružića s crvenom ispunom.

Od načina na koji su riječi u srednjovjekovnim tekstovima skraćivane, u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* prepoznala sam: 1) kontrakcije (stezanja), 2) suspendije (odbacivanja) uz natpisivanja, 3) ligaturno vezivanje. Istraživanjem nisam obuhvatila ispitivanje učestalosti korištenja određenih oblika kraćenja riječi u tekstu sanktorala, već sam za svaki od tri načina prikazala načela njihove upotrebe te primjere njihovih različitih kombinacija. Kod svakoga od pisara *Drugoga novljanskog brevijara* uočila sam svojstven oblik titli koje su pisari u srednjovjekovnim tekstovima bilježili iznad skraćenih riječi. Slične oblike prepoznala sam u tekstu *Drugoga beramskog brevijara*, dok se Baromićeva titla u *Mavrovu brevijaru* ističe svojom jednostavnošću i decentnošću.

U starijim staroslavenskim tekstovima kontrahirane su samo „svete riječi“ (*nomina sacra*) dok je u „zlatnome dobu hrvatskoga glagolizma“ primjena stezanja u skraćivanju riječi u velikome porastu. Od ukupno 31 „svete riječi“ s popisa Gregora Čremošnika u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* nisam pronašla samo tri, iako sam na njih naišla u tekstu, ali u neskraćenome obliku. Manji je broj čistih kontrakcija dok je na više načina provođeno *mješovito kontrahiranje*, pri čemu na „trupu“ riječi nisu uvijek isključivana ista slova. Primjeri kraćenja *mješovitim stezanjem* onih riječi u sanktoralu koje izlaze iz okvira sakralnosti potvrđuju da su pisari u mlađim glagoljičkim liturgijskim tekstovima riječi sve više stezali, čak i one nesakralnoga sadržaja. Uočila sam da neke od „svetih riječi“ skraćuju kombiniranjem kontrahiranja i suspendiranja, a neke i postupkom čistoga suspendiranja, sa ili bez natpisivanja. Ovakva praksa pak potvrđuje da se pisari mlađih hrvatskoglagoljičkih liturgijskih tekstova više nisu strogo držali pravila da „svete riječi“ skraćuju isključivo kontrahiranjem. Rezultati tekstne analize koju sam provela na sanktoralu *Drugoga beramskog brevijara*, čiji su pisari provodili vrlo sličnu praksu kraćenja kontrahiranjem kao i pop Martinac, dodatno potvrđuju da je u tekstovima kasnosrednjovjekovnih hrvatskoglagoljičkih brevijara slobodnije pristupano kraćenju kontrahiranjem nego u starijim staroslavenskim liturgijskim tekstovima.

Na riječi kraćene suspendiranjem, najčešće s natpisivanjem, naišla sam u sanktoralu poglavito u uputnim dijelovima teksta, kakva je i bila srednjovjekovna praksa. Suspendirane riječi uočila sam i u osnovnome tekstu, osobito one iz profanoga dijela fonda riječi. Naišla sam na različite kombinacije odbacivanja završetka kraćene riječi te različite kombinacije suspendiranja i kontrahiranja na istoj riječi. Natpisivanje je primjenjivano i u onim riječima koje su okrnjene kontrahiranjem pa čak i u riječima koje nisu kraćene. Sličnu praksu suspendiranja riječi uočila sam i u sanktoralu *Drugoga beramskog brevijara*. Potvrda je to da

je u kraćenju riječi suspendiranjem u kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagoljičkim brevijarima također prisutna veća sloboda nego u praksi kraćenja riječi primijenjenoj u starijim staroslavenskim liturgijskim tekstovima.

U analizi ligaturnoga fonda u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* razmotrila sam podjele na vodoravne i okomite, adekvatne, neadekvatne i poluadekvatne te dodirne ligature, kao i sve njihove višečlane verzije. Uočila sam ukupno 222 ligaturne kombinacije koje sam slikovno prikazala: 117 dvočlanih, 81 tročlanu, 22 četveročlane, jednu peteročlanu te jednu šesteročlanu. Među dvočlanim ligaturama, koje su u tekstu najzastupljenije, uočila sam: 85 vodoravnih (od kojih 25 vodoravnih dodirnih ligatura), 32 okomite (od kojih jednu okomitu dodirnu ligaturu), 47 adekvatnih, 38 neadekvatnih te 32 poluadekvatne ligature.

Dobivene rezultate usporedila sam s fondom ligatura koji sam uočila analizirajući 30-ak godina stariji tekst sanktorala u *Mavrovu brevijaru* (1460.) te ligaturnim kombinacijama koje je Ivan Bakmaz prepoznao u mlađim glagoljičkim tiskanim izdanjima liturgijskih knjiga: 1) prvotisku *Misala* (1483.), 2) prvotisku *Brevijara* (1491.), 3) *Baromićevu brevijaru* (1493.), 4) *Senjskome misalu* (1494.). Iz ukupnih rezultata koje sam tablično prikazala zaključila sam, suprotno zaključku Marijane Tomić, da je broj ligaturnih kombinacija u mlađim hrvatskoglagoljičkim liturgijskim kodeksima povećavan. Daleko veći broj vodoravnih kombinacija ligatura od okomitih u *Drugome novljanskom* i *Mavrovu brevijaru* potvrda je da je slijevanje slova korišteno više u uštedne svrhe nego radi olakšavanja čitanja. U tekstovima ovih dvaju brevijara u upotrebi je velik broj dvočlanih, tročlanih i četveročlanih ligatura, a ligaturni lanci sastoje se od čak šest slova. Veći broj dodirnih ligatura te porast neadekvatnih i poluadekvatnih kombinacija slova u ligaturnome lancu u odnosu na adekvatne potvrđuju veću slobodu u slijevanju slova nego u ranijim glagoljičkim liturgijskim tekstovima. Zaključno smatram da bi navedene elemente prakse ligaturnoga kraćenja u *Drugome novljanskom* i *Mavrovu brevijaru* trebalo gledati manje kroz prizmu motiva uštede prostora, a više kao odraz pisarskih vještina Blaža Baromića i popa Martinca. Kreativnost u praksi ligaturnoga kraćenja riječi u ovim glagoljičkim brevijarima pokazatelj su razvijenosti pisarske tradicije koja je prethodila tiskarskoj te usprkos pojavi tiska i dalje živjela.

U odnosu na praksu u mlađim hrvatskoglagoljičkim liturgijskim kodeksima vidljiv je veliki pad u korištenju ligatura u prvim tiskanim glagoljičkim izdanjima, prvotisku *Brevijara* (1491.) i *Misala* (1483.). Čak do četiri puta veći broj ligaturnih kombinacija u kasnijim glagoljičkim tiskanim izdanjima, *Baromićevu brevijaru* (1493.) i *Senjskome misalu* (1494.), potvrđuje da usložnjavanje tehnologije tiskanja knjiga ipak nije nužno uvjetovalo opadanje

korištenja ligatura. Naprotiv, može se zaključiti da je fond ligatura u tiskanim izdanjima glagoljičkih liturgijskih knjiga uvjetovan prvenstveno vještinom samih tiskara, među kojima se ističe tehnika „lomljenih ligatura“ Blaža Baromića koji je svoje vještine pokazao koristeći bogat fond ligatura već u rukopisnome *Mavrovu brevijaru*. Bez obzira na upotrebu papira kao jeftinije podloge u odnosu na pergamenu, veliki pad u fondu okomitih ligatura u odnosu na vodoravne u *Baromićevu brevijaru*, te njihov potpuni izostanak u *Senjskome misalu*, upućuje na uštedni motiv kod odabira oblika kraćenja riječi.

Drugi novljanski brevijar nije ubrojen se u najbogatije ukrašene hrvatskoglajoljičke kodekse. Njegova likovna oprema obuhvaća inicijalna slova, minijature i dekoracije sa svrhom uljepšavanja i isticanja pojedinih dijelova teksta. Inicijalna slova u njegovu sanktoralu većinom su tek nešto većih dimenzija od uobičajenih slova u osnovnome tekstu, bez dekoracija. Mnoga su ipak bogato ukrašena te velika toliko da zauzimaju i do 13 redaka teksta. Uočila sam upotrebu sva tri uobičajena tipa inicijala: pretežno *litterae florissae* i *litterae feriales*, te samo jedan primjerak *litterae historiatae*. Korišteni su i ukrašeni latinički inicijali: dva slova *P*, pisana rukom *A*, te slova *S* i *O*, pisana rukom *B*. Uočila sam kod pojedinih inicijalnih slova deformaciju koja je nastala zbog dodatnoga ukrašavanja njihova unutrašnjeg prostora što je česta pojava kod mlađih hrvatskoglajoljičkih kodeksa. Fond inicijala popa Martinca, koji sam potkrijepila slikovnim primjerima iz digitaliziranoga materijala, ističe njegove kaligrafske vještine u odnosu na ostale pisare sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* čiji su inicijali siromašniji motivima te nevjesto i manje inventivno crtani. Tekst krasi samo dvije nedovršene minijature. Za ostale predviđene minijature pisari su ostavljali u brevijaru prazna mjesta, ali do realizacije njihova figuralnoga prikaza nije došlo. Praznine za minijature ostavljene su u sanktoralu uz oficije za blagdane Blagovijesti, Uznesenja i Rođenja BDM. Pretpostavljam da su upravo pavlini, njegujući kult Bogorodice, naručili ukrašavanje oficija Blažene Djevice Marije minijaturnim prikazima iz Marijina života. Razlozi zbog kojih brevijar nije do kraja ukrašen ostaje nepoznanica.

Mavrov brevijar nije bogato likovno opremljen kao svečani *Drugi novljanski brevijar* zbog razlike u njihovu formatu i namjeni. U brevijaru manjega formata za osobnu upotrebu, Baromić ucrtava manje inicijale nego pop Martinac u brevijaru većega formata namijenjena svečanoj upotrebi u koru. Minijaturnih prikaza nema, a tekst učestalije krasi latinički inicijali. Oba sveska *Drugoga beramskog brevijara* po bogatstvu likovne opremljenosti srodna su *Drugome novljanskom*. Sličnosti u ovome slučaju posljedica su poklapanja u formatu i namjeni. Kao i kod *Drugoga novljanskog brevijara*, pisari *Drugoga beramskog* nisu

jednako vješto ukrašavali dijelove teksta koji su prepisivali. Po likovnoj opremljenosti ističe se dio teksta u sanktoralu *Drugoga beramskog brevijara* (f. 46a do 65d te f. 96a do 147d) koji je jedan od pisara ukrašavao bogatije i višebojnije, s tri primjera nevješto izvedenih *litterae historiatae* te 17 rustičnih figurativnih prikaza svetica i svetaca uz njihove vlastite službe. Kao i u *Drugome novljanskom brevijaru*, pisari *Drugoga beramskog brevijara* manje koriste latiničke inicijale nego Baromić u *Mavrovu brevijaru*.

U okviru sadržajne analize najprije sam kratko prikazala sadržaje svih dijelova *Drugoga novljanskog brevijara* „po običaju rimskoga dvora“ (temporal, kalendar, psaltir, služba za mrtve, komunal, služba Blažene Djevice Marije te sanktoral). Proučavajući načine na koji su izvođeni oficiji u molitvi časova koja je prakticirana u pavlinskome samostanu na Ospu, u rubriciranim dijelovima teksta sanktorala naišla sam na samo jednu uputu koja opisuje koji je dio oficija na blagdan Svih svetih trebalo recitirati, koji pjevati te kakvom dinamikom. Rezultate sadržajne analize sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* prikazala sam tablično popisujući 191 svetačko ime kojima sam pridružila osnovne biografske podatke i kvalifikacije te popis sadržaja i naznaku smještaja oficija. Ovaj bio-bibliografski prilog sastavila sam s ciljem lakšega snalaženja u transliteriranome tekstu sanktorala. Ustanovila sam da čak polovica ukupnoga fonda svetaca iz kalendara *Drugoga novljanskog brevijara* (386) ima vlastite službe u sanktoralu (191), u potpunosti ili barem djelomično u odnosu na one propisane u komunalu. Posljedica je to umnažanja broja svetačkih blagdana u liturgijskim knjigama uslijed potrebe puka za pojačanim utjecanjem pojedinim svecima u nevoljama koje su ga snašle u kasnome srednjem vijeku.

Transliteraciju teksta sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara* provela sam u skladu s principima koji se primjenjuju u izdanjima Staroslavenskoga instituta. Zajedno s transliteracijom sanktorala *Drugoga beramskog brevijara*, dostupnoj u tiskanome obliku (Mihaljević 2018, 2019) i na mrežnim stranicama Staroslavenskoga instituta, ova transliteracija predstavlja moj doprinos tekstnim komparativnim istraživanjima.

Zaključno, uspoređujući pisarsku praksu u sanktoralu *Drugoga novljanskog brevijara* sa dosadašnjim saznanjima o pisarskoj praksi kasnosrednjovjekovnih glagoljičkih kodeksa, utvrdila sam da njegove pisarske značajke u potpunosti odgovaraju pisarskim uzusima primjenjivanim u hrvatskoglago-ljičkim kodeksima 15. stoljeća. Usporedivši elemente vizualne organizacije teksta prepoznate u *Drugome novljanskom brevijaru* (većega folio formata) s praksom koju sam uočila u *Drugome beramskom* (manjega folio formata) i *Mavrovu brevijaru* (manjega formata), zaključila sam da su manje razlike u organizaciji teksta

u kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagoļjićkim brevijarima bile uvjetovane njihovom namjenom. Veći format, teži i čvršći uvez te bogatija likovna opremljenost odlike su brevijara namijenjenih skupnoj svećanoj molitvi u koru, kakvima pripadaju *Drugi beramski* i *Drugi novljanski brevijar*. Nasuprot tomu, manji format, mekši i lakši uvez, jednostavnija likovna oprema te veće margine odlike su brevijara namijenjenih osobnoj upotrebi, kakav je i *Mavrov brevijar*. Također, raznolikost prisutnu u načinima upotrebe sredstava koja su sudjelovala u vizualnoj organizaciji teksta treba pripisati izražajnoj slobodi te kaligrafskim i umjetničkim vještinama svakoga od pisara ovih triju brevijara. Među njima, svećano opremljen *Drugi novljanski brevijar* i njegov glavni pisar pop Martinac imaju važnu ulogu u prezentaciji pisarske prakse kakva je primjenjivana u kasnosrednjovjekovnim hrvatskoglagoļjićkim liturgijskim kodeksima.

LITERATURA

- Anić, Vladimir. 2006. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb : Novi Liber.
- Attwater, Donald. 2003. *The Penguin dictionary of saints*. Harmondsworth : Penguin books.
- Badurina, Anđelko. 1984. „Iluminacija knjiga u Hrvatskoj u 15. i 16. stoljeću“. *Slovo* 34:219-223.
- Badurina, Anđelko. 1995. *Iluminirani rukopisi u Hrvatskoj*. Zagreb : Kršćanska sadašnjost : Institut za povijest umjetnosti.
- Badurina, Anđelko. 2000. „Iluminirani latinički i glagoljički rukopisi“. U *Hrvatska i Europa: kultura, znanost i umjetnost. Sv. 2: Srednji vijek i renesansa (XIII-XVI. stoljeće)*. Eduard Hercigonja, ur. Zagreb : Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti : Školska knjiga, 665-675.
- Badurina, Anđelko. 2004. „Povijest proučavanja iluminiranih rukopisa u Hrvatskoj“. U *Zbornik I. kongresa povjesničara umjetnosti, Zagreb, 15. – 17. 11. 2001*. Milan Pelc, ur. Zagreb : Institut za povijest umjetnosti, 221-222.
- Badurina Stipčević, Vesna. 1992. *Hrvatskoglagojska legenda o svetom Pavlu Pustinjaku*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
- Badurina Stipčević, Vesna. 2004. „Legenda de Patras (Legenda o sv. Antunu Opatu) u hrvatskoglagojskim brevijarima“. *Ricerche slavistiche. Nuova serie XLVIII/2*:5-28.
- Badurina Stipčević, Vesna. 2004a. „Legenda o sv. Hilarionu Opatu u hrvatskoglagojskim brevijarima“. *Slovo: časopis Staroslavenskoga instituta u Zagrebu* 52-53:27-40.
- Badurina Stipčević, Vesna. 2006. „Knjige o Makabejcima u hrvatskoglagojskoj književnosti: Prva knjiga o Makabejcima u hrvatskoglagojskim brevijarima“. *Slovo: časopis Staroslavenskoga instituta u Zagrebu* 54-55:5-126.
- Badurina Stipčević, Vesna. 2008. „Translacija sv. Pavla Pustinjaka u hrvatskoglagojskom II. Novljanskom brevijaru iz 1495. godine“. *Slovo: časopis Staroslavenskoga instituta u Zagrebu* 58:285-312.
- Badurina Stipčević, Vesna. 2009. „Knjige o Makabejcima u hrvatskoglagojskoj književnosti: Druga Knjiga o Makabejcima u hrvatskoglagojskim brevijarima“. *Slovo: časopis Staroslavenskoga instituta u Zagrebu* 59:1-75.
- Badurina Stipčević, Vesna. 2010. „Hrvatskoglagojska Muka svetoga Andrije apostola“. *Slovo: časopis Staroslavenskoga instituta u Zagrebu* 60:41-71.

- Badurina Stipčević Vesna. 2012. *Hrvatskoglagoljska Knjiga o Esteri*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Badurina Stipčević, Vesna, Milan Mihaljević i Marinka Šimić. 2012a. „Mjesto Dabarskoga brevijara među hrvatsko-glagoljskim liturgijskim tekstovima“. U *Gacka u srednjem vijeku: zbornik radova sa znanstvenoga skupa održanog u Gackom pučkom otvorenom učilištu u Otočcu 5. – 6. ožujka 2010.* Hrvoje Gračanin i Željko Holjevac, ur. Zagreb ; Otočac : Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Gospić, str. 255-282.
- Badurina Stipčević, Vesna. 2015. „Hrvatskoglagoljski brevijarski tekstovi apokrifne Pasije apostola Filipa“. U *Polyhistor. Scripta slavica Mario Capaldo dicata*. Christiano Diddi, ur. Moskva ; Rim : Indrik, 37-44.
- Badurina Stipčević, Vesna. 2016. „Hrvatskoglagoljska Pasija svete Lucije“. *Ricerche slavistiche* LX/14:417-438.
- Badurina Stipčević, Vesna. 2017. „Glagoljski tekstovi Pasije svetoga Lovrenca“. *Croatica : časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu* 41/61:9-24.
- Badurina Stipčević, Vesna. 2017a. „The Apocalypse of John in the 14th century Croatian Glagolitic Vatican Illirico 5 Breviary“. *Palaeoslavica. International Journal for the Study of Slavic Medieval Literature, History, Language and Ethnology* 25/2:138-165.
- Badurina Stipčević, Vesna. 2019. „Hrvatskoglagoljska brevijarska Legenda o svetom Nikoli“. *Fluminensia* 31/2:25-47.
- Badurina Stipčević Vesna. 2020. „Jeronimov životopis Jakova apostola mlađeg u hrvatskoglagoljskim brevijarima“. *Croatica : časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu* 44/64:7-23.
- Bakmaz, Ivan. 1991. „Prvo razdoblje hrvatskoglagoljskog tiskarstva: (analiza grafije)“. U *Brevijar po zakonu rimskoga dvora [1491]: prilozi*. Anica Nazor, ur. Zagreb : Grafički zavod Hrvatske, 79-122.
- Bakmaz, Ivan. 2004. „Biblijska čitanja u hrvatsko-glagoljskim brevijarima“. U *Glagoljica i hrvatski glagolizam: zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa povodom 100. obljetnice Staroslavenske akademije i 50. obljetnice Staroslavenskog instituta (Zagreb – Krk 2. – 6. listopada 2002.)*. Marija-Ana Dürriegl, Milan Mihaljević i Franjo Velčić, ur. Zagreb ; Krk : Krčka biskupija ; Staroslavenski institut, 139-155.
- Bellosztenëcz, Joannia. 1972. *Gazophylacium*. Zagreb : Liber : Mladost.

- Bistrović, Željko. 2012. „Glagoljaška baština Vinodola”. U *Czriquenicza 1412.: život i umjetnost Vinodola u doba pavlina*. Nina Kudiš, ur. Crikvenica : Muzej grada Crikvenice, 49-60.
- Blažeković, Tatjana. 1965. „Katalog Biblioteke bivšeg samostana reda sv. Augustina u Rijeci“. *Bibliotekar* 17/1-2:24-33.
- Bogišić, Rafo. 1993. „Krbavska katastrofa 1493. i rađanje hrvatske proze“. *Forum: mjesečnik razreda za književnost Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 32/7-9:407-413.
- Bogović, Mile. 1999. „Znamenite ličnosti senjskoga filozofskog i teološkog učilišta 1806.-1840.“. *Senjski zbornik* 26:285-296.
- Bogović, Mile. 2009. „Crkvene prilike u vrijeme Bernardina Frankopana (1453.-1529.)“. *Modruški zbornik* 3:29-40.
- Borić, Marijana. 2016. „Komputski rukopisi Istre i Kvarnera“. U *Muka kao nepresušno nadahnuće kulture: pasionska baština Istre i Kvarnera, Pazin 2014.: zbornik radova X. međunarodnog znanstvenog simpozija*. Jozo Čikeš, ur. Zagreb : Udruga Pasionka baština, 34-50.
- Bosančić, Boris. 2011. „Uloga opisnih označiteljskih jezika u razvoju digitalne humanistike“. *Libellarium* 4/1:65-82.
- Bošnjak, Mladen. 1966. – 1969. „Knjižnice pavlina u Crikvenici i Novom Vinodolskom“. *Jadranski zbornik: prilozi za povijest Istre, Rijeke, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara* 7: 461-503.
- Botica, Ivan, Tomislav Galović i Mirjana Matijević Sokol, ur. 2008. *Fundacijske isprave samostana svete Marije u Crikvenici = Privilegia fundationis monasterii sanctae Mariae Czriqueniczae: 14. kolovoza 1412. godine, 28. listopada 1455. godine*. Zagreb : Filozofski fakultet.
- Bradanović, Marijan. 2012. „Graditeljstvo Vinodola u doba pavlina“. U *Czriquenicza 1412.: život i umjetnost Vinodola u doba pavlina*. Nina Kudiš, ur. Crikvenica : Muzej grada Crikvenice, 61-80.
- Bratulić, Josip. 1989. „Književna djelatnost hrvatskih pavlina: (bibliografski nacrt)“. U *Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244-1786: slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, umjetnički obrt, književnost, glazba, prosvjeta, ljekarstvo, gospodarstvo*. Đurđica Cvitanović, Vladimir Maleković i Jadranka Petričević, ur. Zagreb : Globus i Muzej za umjetnost i obrt, 279-292.

- Bratulić, Josip. 1995. „Pavlini u hrvatskoj društvenoj i kulturnoj povijesti”. U *Lepoglavski zbornik 1994.: radovi sa znanstvenog skupa Šest stoljeća kulture i umjetnosti u Lepoglavi, Lepoglava, 17. rujna 1994.* Božica Pažur, ur. Zagreb : Kajkavsko spravišće, 7-11.
- Clemens, Raymond and Timothy Graham. 2007. *Introduction to Manuscript Studies*. Ithaca ; London : Cornell University Press.
- Čremošnik, Gregor. 1925. „Kratice „Nomina sacra“ u crkvenoslavenskim spomenicima“. *Slavia* 4:238-264.
- Čunčić, Marica. 1997.-1999. „Pulski odlomak glagoljskoga misala iz 15. stoljeća“. *Slovo* 47-49:177-208.
- Čunčić, Marija. 2013. „Marija Pantelić. *Hrvatsko glagoljsko srednjovjekovlje*. Priredio Petar Bašić. Kršćanska sadašnjost d. o. o., Družba sestara milosrdnica svetog Vinka Paulskog u Zagrebu, Zagreb 2013., 725 str.“. *Slovo* 65:192-205.
- Čunčić, Marica. 2015. „Glagoljska paleografija u europskom kontekstu“. U *Hrvatsko glagoljaštvo u europskom okruženju: zbornik radova Međunarodnoga znanstvenog skupa povodom 110. obljetnice Staroslavenske akademije i 60. obljetnice Staroslavenskoga instituta, Krk, 5. i 6. listopada 2012.* Vesna Badurina Stipčević, Sandra Požar i Franjo Velčić, ur. Zagreb : Staroslavenski institut.
- Čupković, Gordana. 2009. „Zapis popa Martinca kao spomenik književnoga djelovanja“. *Umjetnost riječi* 53/1-2:1-27.
- Damjanović, Stjepan. 2002. *Slovo iskona: staroslavenska/starohrvatska čitanka*. Zagreb : Matica hrvatska.
- Damjanović, Stjepan. 2005. *Staroslavenski jezik*. Zagreb : Sveučilišna naklada.
- Damjanović, Stjepan et al., ur. 2009. *Mali staroslavensko-hrvatski rječnik*. Zagreb : Matica hrvatska.
- Derossi, Julije. 1992. „Problematika hrvatskoglagoljskoga brevijara iz godine 1491.“. *Senjski zbornik: prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu* 19/1:117-124.
- Dočkal, Kamilo. 2014. *Povijest pavlinskog samostana Blažene Djevice Marije u Lepoglavi*. Zagreb : Glas Koncila.
- Eckhardt, Thorvi. 1955. „Napomene o grafičkoj strukturi glagoljice“. *Radovi Staroslavenskoga instituta* 2/2:59-91.

- Fališevac, Dunja. 1980. *Hrvatska srednjovjekovna proza: književnopovijesne i poetičke osobine*. Zagreb : Sveučilišna naklada Liber.
- Ferenčak, Ivan. 2013. „Illuminacije Drugoga vrbničkoga brevijara“. *Slovo* 63:23-54.
- Fučić, Branko. 1996. *Vid Omišljanin*. Omišalj : Općina Omišalj, Odbor za obilježavanje šest stoljeća brevijara Vida Omišljanina ; Buzet : Grad Buzet ; Roč : Katedra Čakavskog sabora.
- Fučić, Branko. 1998. *Terra incognita*. Zagreb : Kršćanska sadašnjost.
- Gadžijeva, Sofija et al. 2014. *Hrvatski crkvenoslavenski jezik*. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada : Staroslavenski institut.
- Goldstein, Albert i Bože Čović, ur. 1990. *Znameniti i zaslužni Hrvati te spomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925-1925: sa pregledom povijesti Hrvatske, Bosne i Istre, hrvatske književnosti i razvitka hrvatskog jezika, te hrv. vladara, hercega, banova i biskupa, kao uvodom: sa 9 zasebnih slika, te 421. slikom u tekstu*. Zagreb : August Cesarec.
- Gorys, Erhard. 2003. *Leksikon svetaca*. Jastrebarsko : Naklada Slap.
- Grabar, Biserka. 1970. „Apokrifi u hrvatskoj srednjovjekovnoj književnosti“. *Croatica* 1/1:15-28.
- Grabar, Biserka. 1972. „Apokrifna djela apostolska u hrvatskoglagoljskoj literaturi. 3. Djela Pavla i Tekle“. *Radovi Staroslavenskoga instituta* 7/7:5-30.
- Grabar, Biserka et al., ur. 2002. *Rječnik crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije = Lexicon linguae Slavonicae redactionis Croaticae = Slovesa knigъ slovenskihъ ezikomъ hrъvatskimъ angliiskimъ grъčskimъ i latinskimъ skazaema: I. svezak: A – Vrêdъ*. Zagreb : Staroslavenski institut.
- Hamm, Josip. 1952. „Datiranje glagoljskih tekstova“. *Radovi Staroslavenskog instituta* 1:5-72.
- Hamm, Josip. 1958. „Judita u hrvatskim glagoljskim brevijarima“. *Radovi Staroslavenskog instituta* 3/3:103-201.
- Hamm, Josip. 1967. *Psalterium Vindobonense: der kommentierte glagolitische Psalter der Österreichischen Nationalbibliothek*. Wien : Österreichische Akademie der Wissenschaften.
- Hamm, Josip. 1970. *Staroslavenska gramatika*. Zagreb : Školska knjiga.
- Hercigonja, Eduard. 1971. „Liber Judith“ i Martinčev zapis „Suprotiv turkom“ iz *Novljanskog II brevijara*“. *Radovi Zavoda za slavensku filologiju* 12:69-73.

- Hercigonja, Eduard. 2006. *Tropismena i trojezična kultura hrvatskoga srednjovjekovlja*. Zagreb : Matica hrvatska, 2006.
- Horvat, Karlo. 1911. „Glagolitica Vaticana: nekoliko prinosa glagolskim spomenicima što se čuvaju u Rimu“. *Starine* 33:506-536.
- Horvat, Zorislav. 1999. „Srednjovjekovna pavlinska arhitektura na području senjske i modruško-krbavske biskupije“. *Senjski zbornik* 26:123-178.
- Horvat, Zorislav. 2005. „Pregled sačuvanih nadgrobnih ploča krčkih knezova Frankopana“. *Senjski zbornik* 32:25-28.
- Hoško, Franjo Emanuel. 1974. „Temeljni oblici štovanja svetaca kroz povijest Crkve“. *Bogoslovska smotra* 44/1:22-38.
- Hršak, Vera. 1960. „Analiza tinte u službi paleografije“. *Zbornik historijskog instituta Jugoslavenske akademije* 3:433-447.
- Ilčev, Petar. 1991. „Starob'lgarska grafika [...]“. U *Gramatika na starob'lgarskija ezik: fonetika, morfologija, sintaksis*. Ivan Duridanov, ur. Sofija : Izdat. na Balg. Akad. na Naukite.
- Ivšić, Stjepan i Josip Bratulić, ur. 2017. *Hrvatske glagoljične i ćirilčne isprave iz zbirke Stjepana Ivšića 1100. - 1527*. Zagreb : Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Jacobus de Voragine. 2012. *The Golden Legend: Reading of the Saints*. Princeton : Princeton University Press.
- Jacobus de Voragine. 2013. *Zlatna legenda ili štiva o svecima: sv. 1*. Zagreb : Demetra.
- Jacobus de Voragine. 2015. *Zlatna legenda ili štiva o svecima: sv. 2*. Zagreb : Demetra.
- Jagić, Vatroslav. 1911. „Glagoličeskoe pismo“. U *Enciklopedija slavjanskoj filologii. Vyp. 3. Grafika u slavjan*. Vatroslav Jagić, ur. Sanktpeterburg : Izdanie Otdelenija ruskago jazyka i slovesnosti Imperatorskoj akademii nauk.
- Klaić, Nada. 1956. „Plemstvo dvanaestero plemena Kraljevine Hrvatske“. *Historijski zbornik* 9/1-4:89.
- Klaić, Vjekoslav. 1901. *Krčki knezovi Frankapani*. Zagreb : Izdanje Matice hrvatske.
- Kniewald, Dragutin. 1937. *Liturgika*. Zagreb : [s. n.].
- Kolanović, Josip. 1982-1983. „Glagoljski rukopisi i isprave u Arhivu Hrvatske“. *Slovo* 32-33:131-187.
- Kožičić, Šimun. 2007. *Knjižice od žitija rimskih arhijerejev i cesarov* [pretisak]. Rijeka, Sveučilišna knjižnica.

- Kruhek, Milan. 1989. „Povijesno-topografski pregled pavlinskih samostana u Hrvatskoj“. U *Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244-1786: slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, umjetnički obrt, književnost, glazba, prosvjeta, ljekarstvo, gospodarstvo*. Đurđica Cvitanović, Vladimir Maleković i Jadranka Petričević, ur. Zagreb : Globus i Muzej za umjetnost i obrt, 67-94.
- Kudiš, Nina. 2012. „Slikarstvo u Vinodolu“. U *Czriquenicza 1412.: život i umjetnost Vinodola u doba pavlina*. Nina Kudiš, ur. Crikvenica : Muzej grada Crikvenice, 105-111.
- Kuhar, Kristijan. 2014. "Il Culto di San Ludovico IX Re nei breviari glagolitici croati". *Analecta Tertii Ordinis Regularis Sancti Francisci* 191:261-270.
- Kukuljević-Sancinski, Ivan. 1863. *Listine hrvatske = Acta Croatica: [od 1100. do 1599.]*. Zagreb : [s.n.].
- Kurz, Josef. 1958-1966. *Slovník jazyka staroslověnského: lexicon linguaepalaeoslovenicae*. Prag : Nakladatelství Československé akademije.
- Laszowski, Emilij. 1923. *Gorski kotar i Vinodol: dio državine knezova Frankopana i Zrinskih*. Zagreb : Matica hrvatska.
- Lokmer, Juraj. 2004. „Europska sastavnica hrvatske obrane od Turaka: družba svetoga Mauricija u opisu Krbavske bitke popa Martinca“. *Croatica Christiana periodica* 54:19-28.
- Lopašić, Radoslav, ur. 1997. *Urbar modruški od god. 1486*. Ogulin : Ogranak Matice hrvatske.
- Lopašić, Radoslav, ur. 2016. *Urbaria lingua croatica conscripta = Hrvatski urbari: svezak I*. Karlovac : Ogranak Matice hrvatske.
- Lukinović, Andrija. 1989. „Arhivska građa hrvatskih pavlina“. U *Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244-1786: slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, umjetnički obrt, književnost, glazba, prosvjeta, ljekarstvo, gospodarstvo*. Đurđica Cvitanović, Vladimir Maleković i Jadranka Petričević, ur. Zagreb : Globus i Muzej za umjetnost i obrt, 367-371.
- Ljubović, Enver. 2001. *Grbovi plemstva Gacke i Like*. Rijeka : Adamić.
- Maleković, Vladimir. 1989. „Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244-1786“. U *Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244-1786: slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, umjetnički obrt, književnost, glazba, prosvjeta, ljekarstvo, gospodarstvo*. Đurđica Cvitanović, Vladimir Maleković i Jadranka Petričević, ur. Zagreb : Globus i Muzej za umjetnost i obrt, 13-17.

- Marijan, Livio i Bernardin Škunca, ur. 2011. *Božanski časoslov za Božji puk*. Zagreb : Hrvatski institut za liturgijski pastoral.
- Matejčić, Radmila. 1989. „Pavlini na frankopanskom feudu u Hrvatskom primorju“. U *Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244-1786: slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, umjetnički obrt, književnost, glazba, prosvjeta, ljekarstvo, gospodarstvo*. Đurđica Cvitanović, Vladimir Maleković i Jadranka Petričević, ur. Zagreb : Globus i Muzej za umjetnost i obrt, 223-233.
- Matijević Sokol, Mirjana, Ivan Botica i Tomislav Galović, ur. 2011. *Privilegia foundationis monasterii sanctae Mariae Czriqueniczae = Fundacijske isprave samostana svete Marije u Crikvenici : 14. kolovoza 1412. godine, 28. listopada 1455. godine*. Crikvenica : Grad Crikvenica i Centar za kulturu “Dr. Ivan Kostrenčić”.
- Meder, Jagoda. 1989. „Orgulje pavlinskih samostana u Hrvatskoj“. U *Kultura pavlina u Hrvatskoj : 1244-1786 : slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, umjetnički obrt, književnost, glazba, prosvjeta, ljekarstvo, gospodarstvo*. Đurđica Cvitanović, Vladimir Maleković i Jadranka Petričević, ur. Zagreb : Globus i Muzej za umjetnost i obrt, 335-341.
- Medved, Marko. 2012. „Crkvene okolnosti dolaska i djelovanja pavlina u Crikvenici“. U *Czriquenicza 1412.: život i umjetnost Vinodola u doba pavlina*. Nina Kudiš, ur. Crikvenica : Muzej grada Crikvenice, 37-60.
- Mesaroš, Franjo. 1985. *Tipografski priručnik*. Zagreb : Grafički obrazovni centar.
- Mesić, Milan. 2007. „Pojam kulture u raspravama o multikulturalizmu“. *Nova Croatica: časopis za hrvatsku književnost i kulturu* 1/1:159-184.
- Mihaljević, Milan. 2011. „Bilješke o jeziku *Drugoga beramskog brevijara*“. *Tabula* 9:126-139.
- Mihaljević, Milan. 2015. „Marinka Šimić, Akademijin brevijar HAZU III c 12: hrvatskoglagoljski rukopis s konca 14. stoljeća: jezična studija: transliteracija: faksimil. Staroslavenski institut, Zagreb 2014., 269 str. + faksimil“. *Slovo* 65:232-239.
- Mihaljević, Milan, ur. 2018. *Drugi beramski brevijar: hrvatskoglagoljski brevijar 15. stoljeća. Dio 1. Faksimil*. Zagreb : Staroslavenski institut.
- Mihaljević, Milan, ur. 2018a. *Drugi beramski brevijar: hrvatskoglagoljski brevijar 15. stoljeća. Dio 1. Transliteracija*. Zagreb : Staroslavenski institut.
- Mihaljević, Milan, ur. 2019. *Drugi beramski brevijar: hrvatskoglagoljski brevijar 15. stoljeća. Dio 2. Faksimil*. Zagreb : Staroslavenski institut.

- Mihaljević, Milan, ur. 2019a. *Drugi beramski brevijar: hrvatskoglagoljski brevijar 15. stoljeća. Dio 2. Transliteracija*. Zagreb : Staroslavenski institut.
- Mijatović, Anđelko. 2005. *Bitka na Krbavskom polju 1493. godine*. Zagreb : Školska knjiga.
- Milčetić, Ivan. 1911. „Hrvatska glagolska bibliografija. I. dio: opis rukopisâ“. *Starine* 33:1-500.
- Mileusnić, Ivo. 2012. „Posjedi crikveničkih pavlina u Vinodolu“. U *Czriquenicza 1412.: život i umjetnost Vinodola u doba pavlina*. Nina Kudiš, ur. Crikvenica : Muzej grada Crikvenice, 15-36.
- Miličić, Irena. 1997-'99. „Starozavjetna *Knjiga mudrosti* u hrvatskoglagoljskim brevijarima“. *Slovo : časopis Staroslavenskoga instituta u Zagrebu* 47-49:57-112.
- Nazor, Anica. 1991. „Brevijar po zakonu rimskoga dvora [1491]“. U *Brevijar po zakonu rimskoga dvora [1491]: prilozi*. Zagreb : Grafički zavod Hrvatske : Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Nazor, Anica. 1996. „O hrvatskoj glagoljskoj inkunabuli SPOVID OPĆENA: Senj 25. IV. 1496.“. *Vjesnik HAZU* 5/1-3:157-158.
- Nazor, Anica. 1995. „Glagoljski rukopisi s vinodolskog područja“. *Novljanski zbornik* 3/43-68.
- Nazor, Anica, ur. 2019. *Korizmenjak (Senj, 1508.): latinička transkripcija glagoljskoga teksta (s uvodom i rječnikom)*. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica : Grad Senj.
- Ostojić, Ivan. 1965. *Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima: Benediktinci u Panonskoj Hrvatskoj i Istri: sv. 3*. Split : Benediktinski priorat Tkon.
- Pandžić, Ankica. 1987. *Stare karte i atlasi Povijesnog muzeja Hrvatske*. Zagreb : Povijesni muzej Hrvatske.
- Pantelić, Marija. 1965. „Glagoljski brevijar popa Mavra iz godine 1460.“. *Slovo: časopis Staroslavenskoga instituta u Zagrebu* 15-16:94-149.
- Pantelić, Marija. 1971. „Odras sredine u hrvatskoglagoljskim liturgijskim kodeksima 14. i 15. stoljeća“. *Slovo: časopis Staroslavenskoga instituta u Zagrebu* 21:324-332.
- Pantelić, Marija. 1975. „Kulturni ambijent djelovanja Blaža Baromića, pisca i štampara glagoljskih knjiga“. *Senjski zbornik: prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu*, 6/1: 31-42.
- Pantelić, Marija. 1976. „Pashalne tabele i datiranje glagoljskih kodeksa“. *Slovo: časopis Staroslavenskoga instituta u Zagrebu* 25-26:273.

- Pantelić, Marija i Anica Nazor, ur. 1977. *II. Novljanski brevijar: hrvatskoglagoljski rukopis iz 1495.* Zagreb ; Graz : Staroslavenski institut "Svetozar Ritig" : Turistkomerc : Akademische Druck- und Verlagsanstalt.
- Pantelić, Marija. 2013. „Fragmenti hrvatskoglagoljskoga brevijara starije redakcije iz 13. stoljeća“. U *Hrvatsko glagoljsko srednjovjekovlje*. Petar Bašić, ur. Zagreb : Kršćanska sadašnjost : Družba sestara milosrdnica Svetog Vinka Paulskog, 435-504.
- Pantelić, Marija. 2013a. „Kalendar II. Novljanskog brevijara iz 1495.“. U *Hrvatsko glagoljsko srednjovjekovlje*. Petar Bašić, ur. Zagreb : Kršćanska sadašnjost : Družba sestara milosrdnica Svetog Vinka Paulskog, 640-685.
- Pantelić, Marija. 2013b. „Kulturno povijesni sastav glagoljskih sanktorala i kalendara“. U *Hrvatsko glagoljsko srednjovjekovlje*. Petar Bašić, ur. Zagreb : Kršćanska sadašnjost : Družba sestara milosrdnica Svetog Vinka Paulskog, 629-639.
- Pantelić, Marija. 2013c. „O Hammovu izdanju *Bečkoga psaltira*“. U *Hrvatsko glagoljsko srednjovjekovlje*. Petar Bašić, ur. Zagreb : Kršćanska sadašnjost : Družba sestara milosrdnica Svetog Vinka Paulskog, 577-581.
- Pantelić, Marija. 2013d. „Zadar na razmeđu glagoljaškog juga i sjevera s obzirom na liturgijske kodekse 11. – 15. stoljeća“. U *Hrvatsko glagoljsko srednjovjekovlje*. Petar Bašić, ur. Zagreb : Kršćanska sadašnjost : Družba sestara milosrdnica Svetog Vinka Paulskog, 37-46.
- Papandopulo, Boris. 2013. *Osorska trilogija: koncertna snimka s 37. Osorskih glazbenih večeri (2012.)* [programska knjižica uz videosnimku]. Zagreb : Cantus.
- Pavić, Armin. 1875. „Regule sv. Benedikta“. *Starine* 7:57-129.
- Petešić, Ćiril. 1989. „Glagoljski prvotisci i pavlini“. *Croatica christiana periodica* 13, 24:27-44.
- Putanec, Valentin. 1989. „Prilog proučavanju hrvatske inkunabule fragmenta kalendara iz 1491. (Borg. illir. 19)“. *Čakavska rič: polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi* 16/2:3-8.
- Rebić, Adalbert, ur. 2002. *Opći religijski leksikon: A – Ž*. Zagreb : Leksikografski zavod "Miroslav Krleža".
- Ribarova, Zdenka. 1987. „Knjiga proroka Jone“. *Slovo : časopis Staroslavenskoga instituta u Zagrebu* 37:123-159.
- Runje, Petar. 2003. *Školovanje glagoljaša*. Ogulin : Matica hrvatska.

- Runje, Petar. 2007. *Tragom stare ličke povijesti: prinosi za kulturnu i crkvenu povijest područja novoosnovane Gospićko-senjske biskupije*. Ogulin : Ogranak Matice hrvatske.
- Sekulić, Ante. 1997. „Sustav visokoškolskog odgoja hrvatskih pavlina“. *Prilozi* 45-46:219.
- Sekulić, Ante. 1988. „Arhivska građa i literatura o djelovanju pavlina među Hrvatima“. *Arhivski vjesnik* 32:111-126.
- Sekulić, Ante. 1989. „Pisci povijesti pavlinskog reda“. U *Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244-1786: slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, umjetnički obrt, književnost, glazba, prosvjeta, ljekarstvo, gospodarstvo*. Đurđica Cvitanović, Vladimir Maleković i Jadranka Petričević, ur. Zagreb : Globus i Muzej za umjetnost i obrt, 297-309.
- Sekulić, Ante. 1989a. „Pregled povijesti pavlina“. U *Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244-1786: slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, umjetnički obrt, književnost, glazba, prosvjeta, ljekarstvo, gospodarstvo*. Đurđica Cvitanović, Vladimir Maleković i Jadranka Petričević, ur. Zagreb : Globus i Muzej za umjetnost i obrt, 31-38.
- Stipčević, Aleksandar. 2004. *Socijalna povijest u Hrvata. Knjiga 1: Srednji vijek (od prvih početaka do glagoljskog prvotiska iz 1483. godine)*. Zagreb : Školska knjiga.
- Šaban, Ladislav. 1989. „Pavlini i glazba“. U *Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244-1786: slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, umjetnički obrt, književnost, glazba, prosvjeta, ljekarstvo, gospodarstvo*. Đurđica Cvitanović, Vladimir Maleković i Jadranka Petričević, ur. Zagreb : Globus i Muzej za umjetnost i obrt, 323-331.
- Šenoa, August. 1877. „Fratarska oporuka“. *Vienac: zabavi i pouci* 9:197-198.
- Šenoa, August. 1963. *Pjesme*. Zagreb : Znanje.
- Šimić, Marinka. 2014. *Akademijin brevijar HAZU III c 12: hrvatskoglagoljski rukopis s konca 14. stoljeća: jezična studija: transliteracija: faksimil*. Zagreb : Staroslavenski institut.
- Štefanić, Vjekoslav. 1954. „Dvije frankopanske glagoljske darovnice (g. 1372 i 1452)“. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 1:137-148.
- Štefanić, Vjekoslav. 1969. *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije. Dio. I.: Uvod, Biblija, apokrifi i legende, liturgijski tekstovi, egzorcizmi i zapisi, molitvenici, teologija, crkveni govori (homiletika), pjesme*. Zagreb : Historijski institut JAZU.
- Štefanić, Vjekoslav. 1970. *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije: zbornici različitog sadržaja, regule i statuti, registri, varia, indeksi, album slika: II dio*. Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

- Šurmin, Đuro, ur. 1898. *Hrvatski spomenici = Acta Croatica*. Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Tandarić, Josip Leonard. 1993. *Hrvatsko glagoljska liturgijska književnost: rasprave i prinosi*. Kršćanska sadašnjost : Provincijalat franjevac trećoredaca, Zagreb.
- Tandarić, Josip Leonard. 1991. „Hrvatsko glagoljski tiskani brevijar iz 1491.“. U *Brevijar po zakonu rimskoga dvora [1491]: prilozi*. Anica Nazor, ur. Zagreb : Grafički zavod Hrvatske, 79-122.
- Tomić, Marijana. 2014. *Hrvatskoglagojski brevijari na razmeđu rukopisne i tiskane tradicije*. Zagreb : Naklada Ljevak.
- Vajs, Josef. 1910. *Nejstarši breviár chrvatsko-hlaholský: (Prvý breviár Vrbnický)*. Prag : Král. Česká společnost Náuk.
- Vajs, Josip. 1932. *Rukovět hlaholské paleografie. Uvedení do knižního písma hlaholského*. Prag : Orbis.
- Valentić, Mirko i Lada Prister. 2002. *Zbirka kamenih spomenika*. Zagreb : Hrvatski povijesni muzej.
- Vértesy, Miklós. 1967. „Die Geschichte der Inkunabelsammlung der Universitätsbibliothek in Budapest“. *Beiträge zur Inkunabelkunde* 3/3:107-121.
- Vrana, Josip. 1951. „Hrvatskoglagojski blagdanar: studija o pravopisu, jeziku i podrijetlu novljanskoga rukopisa iz godine 1506“. *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 285:95-179.
- Vranić, Silvana. 2020. „Jezične značajke temporalna *Drugoga beramskoga (ljubljskoga) brevijara* s gledišta povijesne dijalektologije“. *Slovo: časopis Staroslavenskoga instituta u Zagrebu* 70:265-284.
- Watkins, Basil, ur. 2012. *The book of saints: a comprehensive biographical dictionary*. London : Bloomsbury.
- Zaradija-Kiš, Antonija. 1997. *Knjiga o Jobu u hrvatskoglagojskoj književnosti*. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo.
- Zaradija-Kiš, Antonija. 2001. „Le drame de Krbava dans le Bréviaire de 1495“. *Slavica Gaudensia* 28:247-255.
- Žagar, Mateo. 1999. „Hrvatsko glagoljske ligature XII. i XIII. st.“. *Dometi: znanstveno-kulturna smotra* 7-12:42-45.
- Žagar, Mateo. 2007. *Grafolingvistika srednjovjekovnih tekstova*. Zagreb : Matica hrvatska.

Žagar, Mateo. 2013. *Uvod u glagoljsku paleografiju I: (X. i XI. st.)*. Zagreb : Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

1985. *Rogovskoga samostana sv. Benedikta Regula: (saec. XIV)*. Zagreb : Kršćanska sadašnjost.

IZVORI

1) Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu

Blagdanar, 1506. (sign. IV a 99).

Dočkal, Kamilo. 1945. *Građa za povijest pavlinskih samostana u Hrvatskoj. Samostan bl. Djevice Marije na Ospu pod Novim (1453.): popravljeno izdanje [strojopis]* (sign. XVI - 29a (7)).

Dočkal, Kamilo. 1953. *Građa za povijest pavlinskih samostana u Hrvatskoj. Pavlinski red uopće* [strojopis] (sign. XVI - 29a (1)).

Odlomak Drugoga novljanskog brevijara (sign. Fragm. glag. 87)

Legenda o sv. Tekli. 13. stoljeće. (sign. Fragm. glag. 4)

Zapisnik o ukinuću pavlinskoga samostana u Novome (Acta abolitionis monasterii P. P. Paulinorum Noviensis), 1786. (sign. IV d 53).

2) Hrvatski državni arhiv u Zagrebu

Liber copiarum M[onasterium] N[oviensis], 18. stoljeće (sign. HR-HDA-652-kut.2)

Listine:

Knez Martin Frankapan potvrđuje oporuku župana Mihovila koji ostavlja svoje imanje crkvi sv. Marije u Novome, 10. prosinca 1446. (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 1).

Martin Frankapan daruje pavlinskome samostanu crkvicu Sv. Marije na Ospu, posjede, prihode i povlastice, 14. svibnja 1462. (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 2).

Knez Martin Frankapan daruje samostan sv. Marije na Ospu nekim novim imanjinama i podložnicima, 7. siječnja 1470. (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 7).

Braća Mikulotići daruju zemljišni posjed u novogradskom kotaru crkvi sv. Marije na Ospu,
13. prosinca 1470. (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 8).

Fratri pavlinskoga samostana sv. Marije na Ospu kupuju kuću Fabijana Čehovića, 18.
svibnja 1472. (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 9).

Plovan novogradski Juraj izručuje fratrima pavlinskoga samostana sv. Marije na Ospu kuću
koju im je prodao Fabijan Čehović, 1472. (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc.
1, br. 10).

Vjerodostojni prijepis fundacijske isprave novljanskoga samostana Martina Frankapana iz
1462. godine, 1705. (sign. Spisi novljanskoga samostana, fasc. 1, br. 2).

3) Narodni muzej i galerija Novi Vinodolski

Fotografije:

Glavni oltar pavlinske crkve na Ospu, Makso Potočnjak, 1905. (inv. br. NVO 2334).

Detalj glavnoga oltara i bifora u pavlinskoj crkvi na Ospu, Makso Potočnjak, 1905. (inv. br.
NVO 2335).

4) Župni arhiv crkve sv. Filip i Jakova u Novome Vinodolskom

Drugi novljanski brevijar (1495.)

5) Staroslavenski institut u Zagrebu

Štefanić, Vjekoslav. 1958-1959. *Glagoljska paleografija* [strojopisne bilješke Leonarda
Tandarića].

MREŽNI IZVORI

1) Portal *Glagoljica.hr* (na: <http://glagoljica.hr>)

Drugi beramski (ljubljski) brevijar: sanktoral (15. st) [digitalna preslika izvornika]

Mavrov brevijar (1460.) [digitalna preslika izvornika]

1. PRILOG: LATINIČKA TRANSLITERACIJA TEKSTA SANKTORALA

Transliteracija ili preslovljavanje teksta postupak je zamjene znakova jednoga pismovnog sustava znakovima drugoga pismovnog sustava po načelu »slovo za slovo«, ne vodeći pritom računa o izgovoru. Budući da takva zamjena znakova ne pomaže nestručnjacima, jer oni ne znaju kako su pojedina slova čitana, njima je od veće koristi transkripcija starih tekstova. Ona ne pruža obavijesti o tome kako je što bilo napisano u izvorniku, već kako je što najvjerojatnije izgovarano. Zato se transliteracija provodi samo kod pripreme kritičkih izdanja namijenjenih stručnjacima u svrhu znanstvenih istraživanja. Takav je slučaj i s mojom latiničkom transliteracijom sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara*, koju prilažem na kraju rada.

U sklopu projekta Znanstvenoga centra izvrsnosti za hrvatsko glagoljaštvo pri Staroslavenskome institutu, objavljeno je faksimilno izdanje dvosveščanoga *Drugoga beramskog brevijara* (Narodna in univerzitetna knjižnica u Ljubljani, sign. Ms 163, stara sign. C 163a/2). Njegov prvi svezak, odnosno temporal (*Proprium de tempore*), koji sadrži molitve i čitanja kroz godinu, objavljen je u dva sveska. U prvome je donesen faksimil (Mihaljević 2018), a u drugome latinička transliteracija izvornoga teksta (Mihaljević 2018a). Na isti način priređeno je i faksimilno izdanje njegova drugog dijela, odnosno sanktorala (*Proprium sanctorum*), koji sadrži molitve i čitanja za svetačke blagdane (Mihaljević 2019, 2019a).²⁹⁸ Moja latinična transliteracija sanktorala *Drugoga novljanskog brevijara*, uz transliteraciju sanktorala *Drugoga beramskog brevijara*, mogla bi otvoriti nove mogućnosti u tekstnim komparativnim istraživanjima.

²⁹⁸ Prije faksimilnoga izdanja *Drugoga beramskog brevijara*, na mrežnim stranicama Staroslavenskoga instituta objavljena je elektronička verzija latiničke transliteracije tekstova njegovih dvaju svezaka. Krajem 2016. godine objavljen je najprije latinicom transliteriran tekst temporalala (na: <https://beram.stin.hr/hr/transliteration/53/1>), a 2017. godine i njegova sanktorala (na: <https://beram.stin.hr/hr/transliteration/803/1>). U pretraživanju je ponuđena mogućnost odabira latinicom preslovljenoga teksta, sa ili bez razriješenih kratica, te izvornoga glagoljičkog teksta. Omogućen je i prikaz numeracije redaka te boje teksta kojom su istaknuti rubricirani dijelovi.

V ime b(o)žie Am(e)нь ·

- 382a 1 Є Поčetie s'lužabъ ot s(ve)tacъ
po v'se leto okolo · Њъ d(ь)нь s(veta)go s
ator'nina ·a· (=1) m(u)č(eni)k(ь) iči v'sega v
a op'čini · o(ra)c(iê) < **B(ož)E iže namъ b(la)ž(e)n**
5 **ago sator'nina mučenika t'v**
oego rois't'vomъ podaeši radov
ati se ego namъ podai utežani
Y Rimê roeni { pomagati se ·
e s(veta)go sator'nina mučenika ·
10 **i sisinêê d'êkona pod' mak'**
simiênomъ ot g(ospod)a prêž'de meû d'ruzim
i rabi b(o)žmi osueni sutъ kopati
pržinu na t'vorenje zida deok'lic
iêna · Ot kihъ edinogo sisinêê · prived
15 **e eg'da uprosi i ta e mak'simiênъ re**
če emu č'to vzivaeši se · Otveč
avъ azъ grêš'nikъ sisinêê · rabъ
rabovъ g(ospod)a n(a)šego is(u)h(rъst)a · Čt(en)i(e) Iže
eg'da po d'ruzih gl(agol)a mak'sim
20 **iêny ili pož'ri b(og)u er'kulu il**
i plť t'voû og'nemъ saž'gu · Otv
eča sisiêê (!) · azъ ubo vaz'da s
ie želêhъ · obače ače dos'toê
нь budu · da k'runu želêtel'n
25 **uû primu · Čt(en)i(ê) · PRedan bê ubo l**
av'daciû profêk'tu i pos'lanъ
bê v' strážu · ži· (=17) d(ь)ni · I ottud
ê v'zetъ bistъ k'pronîenu komen'
tarien'skomu v' zracê lav'dac
30 **iê · i v'nezapu s'vêt'los'tъ s' n(e)b(e)s**
e s'tvorena bistъ · i glasъ sa s'v
êt'los'tiû s'lišanъ · Pridête bl(agoslovle)
ni o(ť)ca moego i primite c(êsa)r(ь)stvo eže
vamъ ugotovano e(st)ъ oť složeniê m
35 **ira · Tъgda aproniênъ uboê se · i pa**
de k' nogama sisinêê d'êkona gl(agol)
382b 1 **e · Zaklinaû te h(rъsto)mъ egože ti is'p**
ovedaeši · ne kas'ni kr'stiti me i s'
t'vori me prid'ružiti s' toboû k' v
ên'cu · I abie k'rčenъ bistъ i usêčeni
5 **e glavi · vênacъ mučeniê ob'rêt**
e · V s'traži sisinêi i s'taracъ s
ator'ninъ š' nimъ idêže m'nozi
pogani prihodeče k' sebê učaše
i kr'čaše · Po četiri teseti (!) ubo
10 **d(ь)nehъ abie povedeni biše pred pr**
ofek'ta i položena bistъ tripo
da da požrutъ · Tъgda b(la)ž(e)ni sa
tor'ninъ · r(e)če da s'krušitъ g(ospod)ъ bogi ê
zikъ i êbie raz'drušenъ bê tripo
15 **da k'rivi lêki prahъ · Eže vidê**
v'ša d'va voina papiê i mar'kušъ
verovas'ta v h(rъst)a · Є Naveč(e)ri s(veta)go
BR(a)t(i)ê sr(dъ)cemъ ubo · an'drêê ap(usto)la k(a)p(i)t(ulъ) <
veruet' se v' prav'du usti že is'
20 **povedaet' se s'pasenie gl(agol)ût' bo k'n**
igi v'sakъ veruei va нь ne pos'ti

- dit' se · Imъni · b(e)rš(i) · rêš(poni) k'rat'ki gl(agol)û(tъ) se
ot op'čini · ap(usto)lъ k V(e)l(ičitъ) a(ntifo)нъ · **Edinъ ot oboû**
sêdêceû (!) g(ospod)a bêše · an'd'rêê i b'ratъ si
25 **muna petra · A(lelu)ê · O(ra)c(iê) · VElíčans'tvo t**
voe g(ospod)i prilêž'no molimъ · da êkože
crêkvê t'voei b(la)ž(e)ni andrêi ap(usto)lъ t
voi · bistъ propovedatelъ i pravi
telъ · tako u tebe budi za ni vêč
30 **ni hodatai · K ûtr(ъ)ni · bit(atorîê) · C(êsa)ru ap(usto)lъ g(ospode)vê · Pr**
idête · Ps(alъmъ) · Pridête · A(ntifo)нъ · Vidêvъ g(ospod)ъ p(e)tra
i an'drêê i vazva ê reki · Ps(alъ)mi ot op'čini ·
ap(usto)lъ · a(ntifo)нъ · Poidita po m'nê · i s'tvoru v
i lov'ca biti č(lovê)komъ · A(ntifo)нъ · Ona že os'ta
35 **val'še mrêže nas'lêvala (!) esta g(ospod)a**
s'p(a)sitela · B(e)rš(ъ) · Va vsu z(eml)û izidu · I vъ k(o)n(ъ)c(ъ) ·
382c 1 **MUka s(ve)tago an'drêê ap(usto)la ûž**
e očima našima vidêhomъ · v's
i prozviteri i lev'jiti cr(ъ)kvъ a
hait's'kihъ · Pisahomъ v'sêmъ cr(ъ)k
5 **vamъ sučimъ na v's'tocê i na zapa**
dê na polu d(ъ)ne i na polu noči · v' h(rъsto)v
o ime pos'tav'lenamъ · Mirъ vamъ i v'
sêmъ veruûčimъ · edini b(og)ъ v' troici s'
vr'šepъ rêš'ni o(tъ)съ neroždenъ rêš'ni si
10 **нъ edinočedi rêš'ni duhъ s(ve)ti vis'**
tupaûčъ ot o(tъ)ca i sina êvlae se duhъ
s(ve)ti sučъ va o(tъ)ci i sini · I tož'de su
čъ edinočetdi (!) sinъ eže e(stъ) i onъ iže
rodi ni · toli duhъ s(ve)ti · Siû veru
15 **navikomъ ot s(ve)tago an'drêê ap(usto)la g(ospod)a**
našego is(u)h(rъst)a · egože v' rêš'notu mu
ku prêdъ viêhomъ (!) pres'toeču · Ūže v
is'tinu êko možemъ vi prostiraemъ ·
R(ê)š(ponъ) · Egda hoêše g(ospod)ъ pri mori galilêis'c
20 **êemъ vidê d'va brata petra i an'd'rêê ·**
v'metaûča mrêže v' more i vaz'va ê r
eki poidita po m'nê i s'tvoru vi lov'c
a biti č(lovê)komъ · B(e)rš(ъ) · Bêhota bo ribara l
oveča lovit'vi s'voe · Čt(en)i(e) <
25 **V Tož'de v'rême v' neže egeatъ k'**
nežъ v' patrêis'ki gradъ v'šadъ
nače nuditi k'rst'êni požrêti ne
priêz'ninomъ telesemъ · Protivu em
u šadъ s(ve)ti an'drêê i r(e)če podoba
30 **še da ti iže · v'ladika nad' č(lovê)ki bi**
ti utegalъ esi · v'ladiku s'voe
go suča na n(e)b(e)sêhъ poz'nal' bi poz
nav' že v' kupъ sa v'sêmi prilêž'nê
čas'til' bi · êko ta e(st)ъ rêš'ni b(og)ъ · ot nepr
35 **iêz'nivig' (!) že s'lužabъ dušu t'v**
oû otv'ratil' bi · Emuže otvečavъ
382d 1 **egeatъ r(e)če ti li esi an'drêi ·**
raz'drušaei cr(ъ)kvi b(og)ъ n(a)šihъ i
obračae č(lovê)ki k' bues'ti sêi · gl(agol)e etera
b(og)a suča eg(o)že rim's'ci k
5 **nezi otpredelъ s'voihъ izag'**
naše · An'drêi že r(e)če · rim's'ci
k'nezi poneže ne razumêše ê(st)ъ
s'p(a)s(e)niê radi č(lovêčъ)skago prišadъ

- s(i)нь b(o)ži v'z'vês'ti ne tak'mo**
 10 **nepriêz'nina siê telesa bo**
gi ne biti na i dêmuni biti
nečis'tivi · i v'ragi č(lovêčъ)sku ro
du · Iže pače učetъ č(lovê)ki pro
 15 **tiviti se b(og)u · a b(og)ъ ot protive**
čih' se emu otvračaet' se neč
is'tiê ihъ radi i ne pos'luš
aetъ ihъ · Eg'da že otvratit'
se ot nihъ · I ne vs'pos'lušaetъ (!) i
hъ · budutъ č(lovê)ci ti v'ragomъ
 20 **ulov'leni · i do tolê prela**
čaemi doidêže iziti imъ i
s' telesъ zlê nič'tože sa s
oboû nosečemъ tak'mo grêhi ·
Rêš(ponъ) · Inag'du eg'da glasъ g(ospod)a propoved
 25 **aûca us'liša · b(la)ž(e)ni an'drêi os'ta**
vi m'rêže imiže živêêše \ Vêč'na
go života nas'lêdovala es'ta
maz'di čed'rečago · B(e)rš(ъ) · Se iže za lû
bavъ h(rsъto)vu p'nê na k'riži i zakona rad
 30 **i ego trpê muku · Vêčnago (!) · Čt(en)i(e) ·**
EGeatъ r(e)če siê pretuž'na
s'lovesa sutъ i tača s
utъ · Ibo i(su)съ vašъ egda s
iê propovedaše iûdêi mu
 35 **koû k'riža s'tužaše ego d**
o semrti · An'drêi otveča · O a
 383a 1 **če hočeši vêdêti tainu k'riž**
a koliko čas'tnoû lûb'viû saz'
datelъ č(lovêčъ)skago roda za iz'bav'
lenie naše sego k'riža muku ne b
 5 **ez' vole na voleû priêtъ · Egeatъ**
r(e)če · Eg'da predanъ bis'tъ ot učeník
a s'voego · i ot iûdêi êtъ i k' starê
šinê privedenъ · i prošeniemъ iûdê
is'kim ot voínъ s'tarêšin's'kihъ ra
 10 **s'petъ k(oli)ko ti gl(agol)eši voleû s'vo**
eû · muku · k'riža priêm'sai · An'drê
i že otveča · Segó radi azъ gl(agol)û v
olû priêm'sai êko v'kupъ s' nimъ bê
hъ · eg'da ot učeníka s'voego preda
 15 **n bistъ · I prêe neže preda se r(e)če**
namъ êko predanъ hotêêše biti i
ras'petъ · za s(ъ)p(a)s(e)nie č(lovêčъ)skoe i tret
i d(ъ)нь v'skrs'nuti se sučъ propov
êdê · Emuže tag'da bratъ moi
 20 **p(e)trъ gl(agola)še · Ne budi sie t(e)bê g(ospod)i · i**
prog'nêvav' se i r(e)če p(e)tru · Idi va
s'petъ seteno · êko ne mud'rs'tvu
eši êže sut b(la)ž(ъ)st'vena · Rêš(ponъ) <
Naučitelъ dob'ri priêtelъ b(o)ži an'd
 25 **rêi · egda vedêše se ka k'rižu s'motr**
e iz' daleka uz'rê k'rižъ i r(e)če z'dravъ
k'rižu predragi primi me uč(e)nika ego ·
Iže p'nê na tebê učitelъ moi h(rъst)ъ · B(e)rš(ъ) <
Zdravъ k'rižu pred'ragi · iže telomъ
 30 **h(rъsto)vomъ pos'vêcenъ esi · i ot udovъ ego I**
êki ot biserъ ukrašenъ · An(tifonъ) · Dos'toina

s(e)bê g(ospod)ъ prič'te mučenika · egože va
 z'va ap(usto)la · egda bêše na mori · A(lelu)ê ·
 An(tifonъ) · Vzlûbi an'drêê g(ospod)ъ · va vonû b'l
 35 agouhaniê · A(lelu)ê · An(tifonъ) · Dva d(ъ)ni živъ
 na križi za krs'tovo ime s(ve)t'i
 383b 1 an'drêi i učaše lûdi · B(e)rš(ъ) · Pos'taviše k(o)n(ъcъ)
 I Da plnêe naučil' bi ni êko vol
 eû muku hotêše priêti gl(agola)še
 namъ · Oblas'tъ imamъ položiti
 5 dušu moû i ob'las'tъ imamъ paki
 priêti û · i naipos'lêdъ eg'da vêč
 êra s' nami r(e)če · Edamъ ot vasъ pred
 as't' me i k' semu glasu vsi oskr'b
 ês'mo · i oče ne os'tav'shu miš'leni
 10 û priloži reki · Emuže azъ ulomi
 vъ hlêba damъ · rukou moeû ta e(st)ъ ·
 I eg'da das'tъ edinomu nasъ ot uč
 enikъ · i lêki mimošas't'na pred
 učaê ûže v'z'vêčaše · i voleû s'
 15 voeû uči sie predanie s'voe eže
 hotêše biti · ni predatela bêž
 animъ os'tavi na v' mês'tê prebi
 onemъ · v' neže vidêše ego hoteča
 priti prebi · Egeatъ r(e)če · Siê slo
 20 vesa gl(ago)li veruûčim' ti · Mene že
 ače ne pos'lušaeši pož'rêti bo
 gomъ na križi te povelû propeti
 êkože i t'voego h(rъst)a g(ospod)a i učitel'a
 židove na križi propêše · R(ê)š(ronъ) · Č(lovê)къ b(o)ž
 25 i vedêše se da na k'riži pripel' se bi lûd
 i ubo vzapiše rekuče · Nevin'na k'rvъ
 ego bez' veči poniž'et' se · B(e)rš(ъ) · Eg'da
 vedêhu i da prop'nut' i bistъ te
 čenie lûdi variûčiň i rekučiň ·
 30 B(la)ženi že an'drêi r(e)če v'semogu
 čemu bo(g)u edinomu is'tin'no
 mu suču v' troici azъ po v'se d(ъ)ni
 ž'ru · se že razumêi · êko bogomъ t'
 voimъ nikoliže pok'lonû se · To ž
 35 e s'lišavъ egeatъ prognêva se
 zelo i povelê i v' tam'nici za
 383c 1 t'voriti · Tuže suču emu zat'vo
 renu · pridoše k' nemu narodi m'nozi ·
 otahaiti hoteče egeata ubiti ·
 s(ve)tago že an'drêê is' tam'nice pu
 5 s'titi · Im' že s(ve)ti an'drêi r(e)če · ni
 bratiê ne is'kušajte g(ospod)a n(a)šego i
 s(u)h(rъst)a nepriêz'nin'skimъ g'nêvomъ ra
 z'dražati na pače gotovi bud
 ite da s'krbi v'rêmenimi vêčna
 10 ê nas'lêdovaniê pos'tignete ·
 Ūtru že biv'shu povelê egeatъ
 s(ve)tago an'drêê · na sudiče k' s(e)bê
 prives'ti i r(e)če emu · pos'lušai me
 an'drêu i ot prolitiê k'rvi t'voee
 15 iz'baviši se · ače bo ne pos'luš'a
 eši me na k'riži te prop'nu i s'tvoru
 te predati mucê velicê · S(ve)ti
 že an'drêi r(e)če azъ h(rъsto)vъ gabъ esamъ ·

i k'r(i)ž'nomu ob'razu pače pok'lona
 20 нь esamъ neže ust'rašiti se ot nego ·
 Az' bo ače propetiê k'riža boêl'
 se bimъ k'riža s'l(a)vi ne prepoveda
 l' bim' tag'da prog'nêvav' se ze
 lo egeatъ povelê i na k'riži pr
 25 ivezati poslavъ is'pitniki o
 suditi i na k'rižъ êko da dal'sh
 u proteg'nutъ emu muku da ne ča
 v'li prig'vož'denъ v'skorê s'kon'ča
 et' se · Rêš(ponъ) · O dobri k'rižu iže lêpo
 30 tu i krasotu ot udovъ h(ръsto)vihъ priê
 ль esi \ Primi me ot č(lovê)къ i v'z'dai me u
 čitelû moemu da toboû primet'
 me · iže toboû izb'avi me · B(e)rš(ъ) <
 B(la)ž(e)ni an'drêi eg'da vedêše se k
 35 a križi glasomъ veliemъ v'zap
 i gl(ago)le · êko lûbitelъ t'voi v'sa
 383d 1 gda bêhъ · i želêhъ ob'êti te o dob'r
 Čt(en)i(e) · EGda vedêhu ka { i k'rižu ·
 križi s'motre iz daleka uzr
 ê k'riž v'zapi glasomъ velie
 5 mъ gl(agol)e · zdravъ k'rižu pred'ragi
 iže telomъ h(ръsto)vimъ pos'vêcenъ e
 si · i ot udъ ego lêki ot biserъ ukra
 šenъ primi me ot č(lovê)къ i v'z'dai me uči
 telû moemu da toboû primet'
 10 me · iže toboû izb'avi me · O do
 bri k'rižu d'lgo želêtel'ni û
 že hoteči duši ugotovanъ · b
 ez'pečalanъ radue se idu k' t
 ebê · tako i ti radue se primi me
 15 učenika ego · iže p'nê na tebê u
 čitelъ moi h(ръst)ъ emuže i v'zdai
 me · Se že emu gl(agol)ûču · p'ltoêt'ci
 vzdvigoše privezaše i na k'ri
 ži i vinu mučahu i · Pritek'se
 20 narodi êko dvadeseti tisučъ
 muži vapiêhu k' nepravad'no
 mu sudiû rekuče · poč'to s'(ve)tu
 mužû taku zadêvaeši s'tra
 s'tъ · S(ve)ti že an'drêi d'va d(ъ)ni · ž
 25 ivъ p'nê na k'riži za h(ръsto)vo ime i uč
 aše lûdi o imeni h(ръsto)vi i ut'vr'ždae
 e · Tъgda egeatъ uboêv' se lûdi
 ide s'neti i s k'riža prostiraûč
 e že pltoêt'ci ruki s'voe s'neti
 30 i · i nikakože doseči i možahu ·
 I tagda veliemъ glasomъ v'z
 api (!) s(ve)ti an'drêi gl(agol)e · g(ospod)i is(u)h(ръst)e
 učitelû b'lagi povelî mi · ne
 s'neti se s' križa sego · prêe než
 35 e primeši duhъ moi · Se že rek'su
 emu s(vê)тъ veli obide i s' n(e)b(e)se
 384a 1 videmъ v'sêmъ sučimъ tu i o nemъ
 mъ (!) prebistъ êko polъ časa I abi
 e othodeču s(ve)tu · izide sa sve
 tomъ къ go(spod)u bo(g)u reki · V' ruci t'voi
 5 g(ospod)i predaû duhъ moi · Egeat' že

- abie priêmь duhь zali nudimi
 truždae se iz'daše · S'tras' toli
 k' že bratъ ego d'r'že telo ap(usto)le i
 z'bavi se napas'ti toe semrt'n
 10 oe · Po sih' že mak'simila etera r
 abina b(o)žîê v'ze telo ap(usto)le · i a
 romatami e pomazav'ši va un'
 šemь mes'tê položi · S'trah' že t
 akъ pos'tiž'de v'se · êko da ni edino
 15 go ot nihь ne os'tavi ne verovati
 na vsi verovaše v' g(ospod)ь s(ь)p(a)sъ h(rъst)ь · eg
 ože propovêdъ imъ b(la)ž(e)ni an'drêi ·
 Emuže e(stъ) s'lava i d'r'žava va
 vse vêki vêkъ · AM(E)Nъ · R(ê)š(ponъ) · Vz'dvigъ
 20 rucê moi vaz'danъ · na k'riži k' lûde
 mь neveruûcimъ na protivu gl(agol)ûci
 mь m'nê \ Iže ne hodetъ po putêhъ d
 obrihъ na po grêsêhъ s'voihъ · B(e)rš(ь) ·
 B(og)ь mas'ti i g(ospod)ь b(og)ь mas'ti i · i ne obin
 25 ul' se e(stъ) v'znesi se sudei z(e)mli · i
 v'z'dai v'zdanie g'rdimъ · Sl(a)va ·
 An(tifonъ) · Ne otpus'ti g(ospod)i r(a)ba t'voego ot teb
 e otlučit' se v'rême estъ da poru
 čiši z(e)mli telo moe · An(tifonъ) · And'rêi
 30 ubo molaše lûdi · da ne v'z'bran
 ili bi muki ego · An(tifonъ) · Primi me ot č(lovê)kъ · i
 v'zdai me učitelû moemu da
 toboû primet' me · iže toboû iz
 bavi me · B(e)rš(ь) · Vel'mi čas't'ni su
 35 tъ priêтели t'voi b(o)ž(e) \ Vel'mi uk[...] ·
 Čt(en)i(e) s(veta)go e(vanъ)j(eli)ê Po matêû ·
 384b 1 V(ь o)No vr(ême) hode i(su)sъ pri mori galil
 êis'cêmь vidê · b· (=2) b'rata si
 muna naricaemago p(e)tra i an'drê
 ê brata ego v'metaûca mrê
 5 že v'more bês'ta bo lo'vca · I PR(O)Č(A)Ê ·
 Om(iliê) s(ve)t(ago) gr(ê)g(o)r(a) gr (!) p(a)pi · Slišali es'te
 bratiê milêiša êko k' edinogo
 glasa poveleniû p(e)trъ os'tav'l
 enimi sê t'mi imiže pitêhota
 10 se nas'lêdova (!) esta izb(a)vi
 t(e)la · Nikotoragože oče čude
 sa stvor'ša videla bêhota ·
 i nič'tože oče ot nego o mazdê vê
 čnago v'z'daniê s'lišala bêho
 15 ta · i oba k' edinoi zapovêdi e
 go · vsa êže imêhota os'tavi
 s'ta i v's'lêdъ ego idos'ta · Rêš(ponъ) ·
 Mole se s(ve)ti an'drêi · v'zrê na n(e)bo i g
 lasom veliemъ vz'vapi i r(e)če ti e
 20 si b(og)ь moi egože vidêhъ ne me tr'pi ot ne
 čis'tivago sudie nizložiti se \ Êko
 silu s(ve)tago k'riža poz'nahъ · B(e)rš(ь) · Ti e
 si učitelъ moi h(rъst)e egože v'zlûbihъ ·
 egože poz'nahъ egože is'povêdêhъ ·
 25 toliko v' semъ glasê us'liši me · Čt(en)i(e) <
MI že bratiê kaka čudesa ego
 vidaemъ po v'se d(ь)ni · i kakimi
 ranami sego vêka · i grêh' že muč

- im' se i kakimi pred'lûtos't'mi utr
 30 ašaem' (!) se · I obakъ v'zivaûčimъ n
 as'lêdovati ne hočemъ · Na n(e)be
 si ũže sêditъ iže ka obračeni
 ũ učit' ni · Ibo igo veri šie naro
 dъ pod'loži ũže s'l(a)vu mira pros'
 35 trê · ũže padaniemъ ras'tučimъ
 s'teš'nenimъ s'voego suda prib'l
 384c 1 iženie d'ne v'z'vêcaetъ · Ače bo g
 r'dos'ti misalъ n(a)ša ne hočetъ sie
 volû · ostaviti č'to v'se d(ъ)ni p
 ogubitъ v' životê · R(ê)š(ponъ) · Vidêvъ b(la)
 5 ž(e)ni an'drêi križъ v'z'vapi reki o dob
 ri k'rižu · iže po v'semu miru blis'k
 aeši se primi me učenika h(rъsto)va \ Ne me otp
 us'ti zab'luditi êko ov'če ne im
 učee pas'tira · B(e)rš(ъ) · O dob'ri k'rižu
 10 iže lêpotu i k'rasotu ot udovъ g(ospodъ)
 Ć'To ubo reči hoč { nih priêlъ esi ·
 emъ v nego sudê iže lûbvi ra
 di sego nas'toečago vêka ni za
 povêdi v' dob'ro dêniê prek'lon
 15 im' se na ranami nakažem' se · Ni s'(ve)
 tuû ap(usto)lu êže molitela za
 ni biti prosêмъ · nas'leduemъ ê
 že os'tavlenimi sêt'mi i kora
 b'lemъ · vêč'noe s'(ve)tihъ ap(usto)lъ prim
 20 êšenie kupila esta · Ot nas'lê
 duûčihъ b(og)a tolika os'tavit
 i podobaût' se · elika pred' nas'l
 êdovaniemъ imêti ili pohot
 ehъ zalihъ mis'liti mogut'
 25 se · K mat(utini) · an(tifonъ) · Zdravъ križu pred'ra
 gi primi me učenika ego · iže p'nê na t
 ebê učitelъ moi h(rъst)ъ · An(tifonъ) · B(la)ženi an'dr
 êi molaše se reki g(ospod)i c(êsa)ru vêč'nie s
 lavi primi me viseča na k'riži · An(tifonъ) ·
 30 An'drêi h(rъsto)vъ rabъ dos'toênъ b(og)u ap(usto)lъ ·
 bratъ p(e)tra ap(usto)la · i v' mucê drugъ · An(tifonъ) ·
 Mak'simila h(rъsto)va lûbitel'nica v'z
 e telo ap(usto)le · i va un'šemъ mes'tê s'
 mas't'mi položi · An(tifonъ) · Iže progona
 35 u pravago · pogruzilъ esi v' pak'lê
 i na drêvê k'riža voi pravago
 384d 1 bilъ esi · K(a)p(i)t(ulъ) · Br(a)tiê sr(ъdъ)cemъ · B(e)rš(ъ) ·
 Vzvêst'iše dela b(o)žîê · K b(lagoslovle)n · An(tifonъ) ·
 Podai n(a)mъ č(lovê)ka praved'nago · i da
 i n(a)mъ č(lovê)ka s(ve)tago · ne ubii č(lovê)ka drag
 5 ago prava i m(i)l(o)st(i)va · O(ra)c(iê) · Veliča
 s'tvo t'voe · K' t(e)rcê · k(a)p(i)t(ulъ) · Br(a)t(i)ê sr(ъdъ)cemъ ·
 K' š(ek)stê < NĚst' bo različan's
 t'viê u boga taž'de bo e(stъ) g(ospod)ъ v
 sêhъ bogatъ va v'sêhъ i nad
 10 a vsêmi · iže prizovetъ · ime
 ego s'pasenъ budetъ · K' n(o)nê · k(a)p(i)t(ulъ) <
 IŠaiê bo gl(agole)tъ g(ospod)i k'to vero
 va s'luhu našemu · ibo ve
 ra s'luhomъ s'luže (!) s'lovomъ
 15 h(rъsto)vimъ · na gl(ago)lû eda ne s'lišaše ·

- ei ubo va vsu z(e)mlû izidu
 vĕčaniê ihь i v' kon'ce v'sele
 nie glagoli ihь · K V(ê)č(e)rni an(tifonь) <
 O dravь (!) k'rižu · Ps(альмь) · R(e)če g(ospod)ь · S pr(o)č(i)m(i) ·
 20 K(a)p(i)t(ulь) · Br(a)t(i)ê sr(ьдъ)ceмь · K V(e)l(ičitь) · an(tifonь) · Eg'da pri
 de b(la)ž(e)ni an'drêi k' mes'tu idêže
 k'rižь ugotovanь bêše · v'zapi re
 ki o dob'ri k'rižu d'lgo želeni · i û
 že hotečei d(u)ši ugotovanь rad
 25 ui se idu k' t(e)bê · t(a)ko i ti radue
 se primi me učenika ego · iže p'nê na
 tebê učitelь moi h(ръst)ь · Or(a)ci(ê) više <
 Є Nь d(ь)нъ s(veta)go nikuli b(i)sk(upa) · is'(повѣдъни)k(a) ·
 B(ož)E iže b(la)ž(e)nago nikuli m(i)l(o)st
 30 ivago a'rhierêê t'voego be
 z'čis'l'nimi pros'vêti čude
 si · dai nam m(o)lim' te · da ego u
 težani i m(o)lit'vami ot v'žiz'ni
 eoni ogan'nie iz'bavim' se · Čt(enie) ·
 35 Nĭkula ubo ot pres'vet'la
 go roda iz'šadь graêni
 385a 1 нь бѣ · ot patar's'kago grada · iž
 e oče m'nogimi naroda lûdi ča
 čaše se · roditela ego meû sa
 branimi k'rêp'kimi ok'rstь čas't
 5 iû čačahota se · Toliko viš'n
 imь otačas't'vomь važ'gana ž
 elêniemь veče · n(e)b(e)skihь neže z
 emal'skihь dos'toêniê s'l(a)vi
 prošahota · V is'tiu (!) eg'da bē
 10 hota veče bogatêiša nied
 inoe čas'ti z'nameniê niedi
 nogo v'z'veličeniê s'motrenie
 мь v'shotês'ta · Na v'sakogo na
 uka razumu zakonomь pod'da
 15 s'ta se · N(e)b(e)skago života po
 trêbi potrêbovahota · Čt(en)i(e)
 I Div'nimь zakonomь eg'da v'
 prvoi ûnos'ti c'veta sa
 rodis'ta ed'noga s(i)na · i ot v's
 20 êhь pohoti h'ranahota se i me
 û s'voimi molit'vami eže če
 s'to v' cr(ь)kvi g(ospod)ьni · izlivahot
 a ed'no prêe r(e)čenago nas'lêni
 ka (!) bogatas'tviû · a nêkoliko
 25 naravu nakazovahota k' na
 s'lêdiû · Eûže b(o)gь obêti s'vi
 še proz'rêvь i prošenie eû s'vr'
 ši · Nêstь div'no êko takь bi
 l' bi otrokь · i ob' nemь tako reku ·
 30 prvihь d(ь)ni rois'tviê ego raz
 umь s'kazati s'podobi se · Č(tenie)
 V Is'tinu eg'da ego mati m
 lêkomь doêše i poče d'va
 d(ь)ni meû n(e)d(ê)lû v' s'redu i v' pet
 35 i edinoû k'ratь sas'ca sas
 aše oče sučь čis'tь ot v'sako
 385b 1 go grêha i vsaki d(ь)нъ tako preb
 ivaše · Dêt's'kih' že letь mim

ošadъ · êko patrêr'ha êkovъ êk(o)
 v'domu ed'no k'ratъ poče v' ûno
 5 s'ti · drugo v' naucê i ne êko na
 v'zracê narava ob'êta bi
 la bi miru · I nine roditelû s'v
 oeû nas'lédova s'topi · i samъ
 10 cr(ь)kvenie pragi čes'to pres'tupa
 še · i č'to on'dê č'têše se ot slov
 esъ s(ve)tago pis'ma s'luhomъ v'nim
 aše · I nikoliže z'mis'li ne is'pu
 čaše na v' prsehъ udr'žaše · Čt(en)i(e)
 15 Ot Nûdêže ot oboû roditelû izi
 de i razum'no ono b'lagovês'
 tovanie pred očima mis'li s'v
 oee voêše · Ače k'to ne os'tavi
 tь v'sego eže udr'žitъ ne mož
 20 etъ biti moi učeníkъ · I eg'da m
 iš'laše č'to m(i)l(o)st(i)vo obračaš
 e v' prsi ûnimъ trepetomъ poče ud
 r'žati mis'liû da neskv'r'n'no pr
 ebudetъ v' lakomos'ti · č'to lûb
 25 ie samъ k' b(og)u is'tin'nomu v'sêmъ
 želeniem s'voimъ m(o)laše se d
 a onъ iže imatъ v'saki razumъ d
 a emu v'dah'nu'l bi · Ot tolíka em
 u os'tav'lena imêniê tako da
 30 ne rodil' bi da ne emu č(lovêčъ)sko h'va
 lenie pred' z'rakomъ b(o)ž(ь)stv(e)nimъ
 ugod'no ne bilo bi · Čt(enie) Tolíka e
 mu mi'sleču priklûči se da et
 35 erъ drugъ v' rodê vel'mi boga
 tь tolíko ob'niča da i život
 u potrêb'na ne imêše · Č'to več
 385c 1 e s'teš'nenъ da vlače dêvi eže i
 mêše dečere v' bludъ hotêše po
 s'taviti · ponê da i lakaniemъ i
 hъ ne mis'lil' bi a s'voi životъ
 5 udr'žal' bi êko mogi · I za s'ramъ
 tolíka zla · eže miš'laše s'tv
 oriti v'semu gradu navês'ti
 lъ bêše · Eže eg'da sliša s(ve)ti
 10 níkula požalova č(lovê)ka i m'nozi
 lûdi besedъ nap'levahu (!) se · Eže
 egda poz'na s(ve)ti níkula · Bol
 êz'nivъ bistъ č(lovê)ka radi nevol'n
 a · i ot d(ê)vъ pomis'li kako v' bludъ
 hotêhu obratiti se umis'li v
 15 sačas'ki ot s'voego obiliê nap'l
 niti ihъ ubožíe · da d(ê)vi čas't
 nimъ i p'lemenitêmtъ rož'deniemъ iz'
 šad'she b'lud's'tva glasomъ ne
 os'kv'r'neni bile bi · Čt(en)i(e) · I Eg'da ne ho
 20 têše inogo tak'mo h(гъst)а v' delêhъ
 s'voihъ imêti s'motritela · i po
 če iskati vrême ne da to tako
 s'tvoritъ da oče i ot onêhъ s'kril' b
 i im'že t'voraše · Biv'si že godin
 25 i eteroi noči vazamъ ne malo zl

- ata · i zavezavъ i oh(ръst)ь obaz'rêv'
se vr'že v'nutaгъ po okan'cu eže
naruč'no viêše se · i otai ots'tu
pi · I egda v'sta č(lovê)ka · i ob'rête
30 zlato · prvo ono i užasi se · i ta
g'da eliko radue se ponese tol
iko v'zdiše къ b(og)u h'valu v'zdas'
тъ ače hotel' bi is'hodečimi s'l
zami mogal' bi obratiti se ·
35 I tako otbr'ženu biv'šu b'raku pr'
voe dečere ego načety č(lovê)къ prile
385d 1 ž'no v'zis'kati k'to bil' bi iže ub
ožie ego tolikimъ poda č(lovêčъ)st'vie
mъ · Č(tenie) · EG'da že s'liša s'kon'čav'
šai siê · Nikula potomъ ubo m'no
5 žêe k' tomu podob'no s'tvori de
lo · Idêže ubo d(ь)нъ z(e)mli v'rača
še se v'skoči č(lovêk)ь ot pos'têle s'vo
ee i ob'rête s'vitakъ pov'rženъ
bênezъ (!) podobanъ prêd' nemu · I to
10 liko v'zradova se rados'tiû
da ače se bi omera ili marona
bilo · Gl(agol)ûče gl(agol)anie ot tolikoe
velikos'ti h'vali izrečeniê
premoženъ v'zlegal' bi · Na ni edi
15 no z'namenie v' molenii ego êvi
se · da s'lêdečago radi pročago
dr'zimu učitelû bole pod' m
l'čaniemъ k' razumêniû os'tav
iti neže ičuče os'tavili es'
20 mo · Č(ten)i(e) · Moli že tako · g(ospod)i g(ospod)i
egože vole ni p'tica na z(e)mlû ni l
istъ padety ot drêva molû nei
z'glagolitelûnu (!) m(i)l(o)stъ t'voû
da ti iže vsa z'naeši · s'kaza
25 ti s'podobiši mnê grêš'niku k't
o e(stъ) onъ iže tolika dobra ne pom
anъka podati m'nê · Seže g(ospod)i pro
šu togo radi ne da buimъ para
vomъ s'kvr'ni kos'nuti ego rukam
30 i v'z'mogu · tak'mo da ubêmъ ra
ba t'voego meû č(lovê)ki živuča i im
uča an'j(ely)sko prebivanie i vel
ičaûča ime t'voe bl(aže)no va vêki · Čt(enie) ·
TAKi s'lovesi molaše se i
35 takimi s'lovesi krêp'laše se · i r
eče · Otimu v i'stinu sanъ ot očiû
386a 1 moeû i b'dêti va'čnu pečal'no ·
i b'deči uvêmъ eda si êvity
mnê g(ospod)ь raba s'voego · R(e)če i r(e)čen
oe poče delomъ t'voriti i po
5 tomъ malo d(ь)ni minuv'ši · s'l
êditelъ troice pride nikula
têž'de naravomъ s'tvoreno tre
tičъ is'plniti želenie · čis'l
o podob'no d'vêma vavr'že t
alanaty · Egože zukomъ v'z'b
10 udi se č(lovê)къ abie iz'šadъ bid
ê i ûže greduča i bêžeča · ta

- kímь glasomь pos'lédovaše ·
 Poud'r'ži s'topi tebe bo ča
 15 êh prée te hotêhь iz'vêdêti
 prée te želêhь · I tako bis't
 h'rlêi · êko leteči i malu č
 asu minuv'shu nikuklu (!) poz'na p
 o s'tênû · Ć N' d(ь)нъ s(vetago) am'bro(zîê) bis(kupa) is'po[vêdъnikъ]
 20 PŮstavlenъ ubo {v(ê)dn(ika) ·
 suĉ ь v' ĉinъ s'tarêši
 n'stva profek'stva f
 ran'komь otacъ ego am'b
 rozь · i tag'da roenъ bê am'bro
 25 зь · I sa am'brozъ otroĉiĉъ po
 loženъ bistъ v' prit'vorъ po
 late v' zib'ki i eg'da s'p
 aše us'ti otvorenimi i nag'
 lo roi p'ĉelъ pride na lice ego ·
 30 i usta ego posedoše · i tako
 v'hodeĉe va usta ego ĉeĉahu ·
 eže vidêvъ o(ть)сѣ iže b'lizu
 ego bêše · i s'materiû i s' deĉer
 iû prohaêše se zapovedahu
 35 da ne pakos'tili bi raba na b'
 daricê otroka · Peĉalan bo bê
 386b 1 še da bi ne pakostili bi p'ĉel
 i otroku ĉekaše bo ot(ь)ĉeû m(i)l(o)sti
 û i s'vršeniê koteri konacъ se
 mu ĉudu bil' bi · Ćt(enie) QNe že po
 5 edinomь ĉasê d'vizuĉe se v' to
 liku visinu aera v'z'nesoše s
 e êko ĉ(lovêĉъ)skima očima ne mogoše se
 vidêti · I eg'da s'tvoreno bis'
 ть sie · o(ть)сѣ ego užasi se i r(e)ĉe · aĉ
 10 e živъ budetъ si otrokъ nêĉ'to
 velie budetъ · I potomъ otrokъ
 nauĉenъ suĉъ s'vobod'niъ naukъ ·
 izide vanъ v' pomoĉъ profekst
 va v' počeli v' polaĉi tako
 15 s'vêtlimъ delomъ s'tvari v'z'
 gl(agol)a da dari · obranъ bê ot muža
 pres'vêt'lagu i mud'rago тьg'da
 v' profek'st'vo pretoriê i priêť
 bê da s'vêť v'zdal bi · Ćt(en)i(e)
 20 PŮ sih'že s'vêť z'nameniê
 priêťmъ da sudil bi s'trani l
 igoriû i emiliû proven'cii i prid
 e v' mediolanъ · I v' tož'de v'rême
 umrê auk'shan'cii · ariênъ bis'kupъ
 25 bez'mêr'ni · iže b(la)ž(e)noe pameti
 deonoziê is'povêd'nika v' pom
 oĉъ pos'lanъ priležaše cr(ь)kvi
 egda lûdi v' raspri v'stali bi
 hu proseĉe bis'kupa da bilo bi
 30 emu dos'toênie utêšiti siû
 ras'pru · Da lûdi grada ne obra
 tili se bi v' pagubu · I idoše
 kr (!) cr(ь)kvi tu eg'da ugovoriše lû
 di ineg'du v'z'glasi eterъ otro
 35 ĉiĉъ v' plci am'brozii bis'kupъ ·

- 386c 1 **I** K' semu v'zглаšeniû v'sega
p'lka us'ta obratiše se i v'zvap
iše am'rozii bis'kupъ · I tako i
že prêe s'metenie želêhu ež
5 e ariêni i katolici sebê bisk
upa želêhu i premoženi suč
e oboû s'tranoû na b'dênici v' t
om'žde čud'no · v'sêmъ i nei gl(agol)it
el'nimъ edin'stvomъ pris'taše ·
I bê pos'lano to iz'branie k' pre
10 milos'tivomu kesaru · Tъgda
valen'ciênъ s' velikuû rados'
tiû priêt' i · i bêhu sud'ci ot nego
pos'lani da na biskup'stvo poš'
li bi š' nimъ · Veselaše se oče i pr
15 ofek'te · Êko s'l(o)vo naplni se va a
m'brozii · Rekal bo bêše gred
uču mu eg'da pravl(ê)niê ot nego daê
hu · êkože zakonъ estъ reki · Idi
20 I Tako nas'toeču otkr'veniû · ob'
êtъ bêgъ ugotova · i va ud
r'žanii etera leon'ciê muža
pres'vêt'la · nêkoliko v'rêmene
taêše se · Na idêže êv'leniû ot
25 vêtъ bê ot negože leon'cii v'z'v
ês'ti zapovêdêno bo bêše n
amês't'niku vikaru da nas'toê
I bi s'tvariû s'vr'šeniû · Iže z
apovêdênoe emu · eg'da hotê i
30 s'plniti zapovêdъ sab'ra v's
êhъ da ače bi hotel s'vêto
vati sebe i vêcêmъ s'voimъ pr
edal' bi muža · Čt(enie) · I Tako pred
anъ i vavedenъ v mediolanъ · i e
35 g'da razumê pri sebê volû b(o)ži
û · ni se može d'lgo suprotivit
386d 1 i · poče prositi ne ot inogo tak'mo ot k
atolika bis'kupa k'r'stiti se ·
Pečal'no bo imêše never'st'vie
ariên's'ko · k'rčenъ ubo gl(agol)et' se êk
5 o vasъ činъ · cr(ъ)kveni is'pl'ni i o
s'mi d(ъ)нъ biskupъ pos'tav'lenъ
bê sa s'lavoû veliû i sa
v'sêh rados'tiû · I samъ ot s'v
oe semrti prêe propovêdê ê
10 ko daže do paski š' nimi hotêš
e biti · eže ubo obrête g(ospod)a mo
leči da razum'nê s'vr'šil' b
i · I v' tož'de v'rême v' neže ot nasъ
prestavi se k' g(ospod)u pri godinê d'
15 ne ·aï· (=11) daže do onoga časa
va n'že is'puti (!) d(u)hъ v'z'dviž
enima rukama h(rъst)a mole · C Na d
adanъ (!) s(ve)te marie začetiê
ča man'ka iči ot roistva ee a
20 premênuû rois'tvo v zače
B(o)žE iže **b(laže)nie ma** { tie or(a)c(iê) <
rie d(ъ)ni začet'st'vo an'

j(e)lskimъ prorečeniemъ rodite
 lema v'z'vês'tilь esi · pod
 25 ai sêi sučêi čeladi t'vo
 ei · pomoč'mi začítiti se · e
 že začetiê ee praz'dnikъ u
 milenimi s'lužbami čas'
 AN'selamъ kan' { tim · G(OSPODE)MЪ ·
 30 turiên'ski ar'hibiskupъ i
 pas'tirъ ot an'glie bis'kup
 omъ s'voimъ v'sêmъ k'rst'ên'
 s'ko naučenie poz'drav'le
 i vêč'no bl(aže)nie začelo
 35 čes'to o b(ogo)r(odi)ce i vêč'ne d(ê)v
 i m(a)rie up'vanê i bratii ·
 387a 1 êko ot m'nozêhъ z'namenъ is'kušeniĥ'
 v an'gliû i v' fran'cu i v' pročaê
 mes'ta sego mira čas'titi ot d
 rêv'niĥъ e(st)ъ s'rovêdêno m'noû v'z
 5 vêčeno us'liši lûbavъ vaša ·
 Va v'rême že ono v' neže godê b
 is'tъ s'vetêi m(i)l(o)sti p'lku ot an'g
 lie ot zalihъ delъ s'voih' se po
 koriti · i ot s'voihъ s'lužabъ nare
 10 ž'deniĥъ · tes'nêe s'tes'niti i s'l
 av'nomu ot nor'maniĥъ dužu gul
 er'mu onoe že otačas'tvo pobê
 ž'dae povinu · lže guleramъ k
 ralъ ot an'glie s'tvoreny bistъ ·
 15 po bož(ьstv)iei silê i po mud'rosti s'
 voei · ot v'see cr(ь)kve dos'toênie
 i čas'tъ na bol'su čas'tъ preob'r
 azi · ot nego r'v'novaniê i dêlъ ne
 navidimi onъ v'sêĥъ dob'riĥъ ne
 20 priêtelъ rekomi d'êvalъ · tak
 o ot domačiĥъ tako ot z'van'niĥъ pr
 elačeniemъ m'nogo kratъ pod'viz
 al' se e(st)ъ suprotiviti i po nemъ pr
 idučiĥъ · na g(ospo)dnimъ začičenie
 25 mъ · i boeče se c(êsa)ra i s'l(a)veči na nič'
 tože privedenъ e(st)ъ nečis'tivi ·
 S'lišavše že daciêne an'gliû
 povinenu ot nor'man'dovъ žesto
 ko raz'g'nêvav'se se êko abie
 30 ot s'voego dos'toêniê iz'vr'ženi ·
 počeše gotoviti oružie i li
 s'ti naprav'lati v' nih'že bi pre
 p'luli danou imъ m(i)l(o)stiû ot s'v
 oego otačas't'va proženutъ e
 35 go · To vidêvъ k'ralъ mud'ri g
 uleramъ el'basima opata et
 387b 1 era redov'na ot remesen's'kago man
 as'tira pri'zva · i v' daciû ego po
 s'la da is'pituetъ i iz'vês'tъ
 prav'du ot see rêči · A onъ êko mužъ
 5 na zakonъ ot mud'ra razuma m
 ud'ro delo kr'alevo is'pita i e
 g'da ver'no s'v'r'ši v an'gliû že
 lêe v'z'ratiti se šadъ v' kor
 abalъ · i ûže preidučъ z'dravъ v

- 10 ečšu čestʹ morʹa · Tʹygdʹa inegʹ
du ot vʹsêhʹ sʹtranʹ mʹnozi se vʹ
zʹdvigu vetri · i bê sʹtrašʹna b
ura êko i nebo sʹtrese i vʹlni vʹz
nesoše se · a morʹnari za utrueni
- 15 e mʹnogo · i pro znamenʹie vesalʹ i
rasʹtrzanʹie konopovʹ i za sʹpa
danʹie êdar ne možahu se po
moči nikakože · vʹpadoše vʹ nen
adêžʹ du života · i ne žʹdahu
- 20 ino kʹromê časa potopʹleniû · I e
da ot života sʹvoego pogubi
še upʹvanʹie · i o dušahʹ kʹromê im
uče pametʹ · i sʹ velikimʹ var
alʹstʹvomʹ sʹtvoriteû sʹvoem
- 25 u naporučahu d(u)še · A b(la)ž(e)na bo
gorodica m(a)riê o nevolʹnihʹ na
pravlenʹie i pogibaûcihʹ upʹv
anʹie umileno vʹzapiše · I abie
tudêžde vidêše etera ča
- 30 sʹtna i b(la)ž(e)na muža · vʹ rizahʹ a
rʹhierêsʹkihʹ ukʹrašena mežʹdû
vʹlnami bʹlizʹ korabʹlû · i vazʹ
va kʹ sebê opata elʹsina · i si
mi sʹlovesi poče reči · emu hočʹ
- 35 li ot pogibeli morʹskie izʹba
viti se i va otačasʹtvo tʹvoe
- 387c 1 zʹdravʹ vʹzratiti se · i egʹda onʹ
sʹ plačemʹ togo vʹsêmʹ sʹr(ʹbʹ)cemʹ žel
êše · onʹ samʹ imêše otvečati · tʹ
gda onʹ r(e)če · viiʹj da azy kʹ t(e)bê ot
- 5 naše gosʹpoe b(ogo)r(od)ice m(a)riie · Ūže sʹla
tʹko si vazʹvalʹ posʹlanʹ esamʹ ·
ače ti rekʹšihʹ sʹlovesʹ moiʹ bu
deši posʹlušati · zdʹravʹ sa vʹ
seû dʹružinoû izʹbêžiši ot pogi
- 10 bêli morʹskie · Otveča tudêžʹ de i
obeča se emu va vʹsêhʹ posʹlušʹl
ivʹ biti ače ot see pogibêli izʹ
bêžalʹ bi obečai mi · r(e)če onʹ b(og)u ot
začetʹstva vʹplʹčeniê d(ʹb) n(ʹb) mate
- 15 re is(u)h(rʹsto)vi sʹlužiti i slavečʹ pro
povêdati · A onʹ êko mudarʹ otve
ča i r(e)če vʹ kotero vʹrême sʹl(a)viti
se bude bʹlagʹdanʹ sa · Osʹmi d(ʹb) nʹb d
ekʹdebʹra (!) r(e)če · si bʹlagʹdanʹ sʹlav
- 20 eči budešʹ dʹrʹžati · i r(e)če opatʹ ·
k(a)ko činʹ cr(ʹb)kveni i vʹ cr(ʹb)êkʹvenu sʹlu
žʹbu budetʹ se sʹlužiti · Vasʹ ofic
ii iže se sʹlužitʹ ot roisʹtva ee · k
romê da premênûetʹ se rečenʹe riosʹt
- 25 va na r(e)čʹ začetʹstʹva · i se rekʹ a
bie ne vidêsei · I êko izʹr(e)če sʹlov
esa · abie presʹta bura · opatʹ zʹdr
avʹ i zʹ družʹboû · inegʹdu prisʹta ka
kraemʹ anʹgliisʹkimʹ i vʹzvêčaše lû
- 30 demʹ vsêmʹ eliko možaše · i nare
di sa bʹlagʹdanʹ vʹ ramasenʹsʹkomʹ
manasʹtiri časʹtiti · I onʹ doidê

- že živъ up'vaniemъ i služ'bami
s'lav'laše i s'lavečъ prodikova
35 še · I mi b'ratiê milêša (!) ače v' pr
is'taniče s'paseniê hočemъ priti
387d 1 ot b(ogo)r(odi)ce v'plčenie i začet'stvo
dos'toinimi s'lužbami s'l
užimo da ot nee s(i)na i g(ospod)a pravo
û maz'doû budemъ ob'dareni ·
5 P_Aki siê s'lužba po d'r
ugomъ z'namenî e(stъ) navêce
na va d'ni kar'la Franačkog
a · žakanъ eterъ ot reda evan'ĵ
l's'kago ugar'skago krala bra
10 tь · b(la)ž(e)nu b(ogo)r(odi)cu m(a)riû v'sêmъ s'r
cemъ v'zlûbi · i ee v'rêmena po
êše samъ v'sag'da · i s'vêtomъ
roditelъ s'voihъ · hotečihъ e
teru dêvicu k'ras'nu vel'mi
15 i priêm'she Ot popa ženit'veno bl(aže)
nie edinъ d(ь)нъ · i maši biv'si s'
luženi · V's'pomenu se da ot is'
tin'nie b(la)ž(e)nie m(a)rie vrêmena v'
d(ь)нъ on po običajû s'voemu ne
20 bêše pelъ · v'sêhъ is' cr(ь)kve s'
t'vorĭ iziti · i neves'tu s'v
oû pos'la v' domъ s'voi · sam' ž
e pred ol(ь)t(a)remъ os'ta · idêže s
amъ ot s(ve)te mat(e)re vrêmena poê
25 še · i eg'da k'ras'na i lêpa de
či er(u)s(o)limska gl(agol)aše · abie ê
vi se emu gos'poê n(a)ša i vêč'n
a b(ogo)r(odi)ca d(ê)va m(a)riê sa d'vêma a
n'ĵ(e)loma o des'nuû i o šuû s'tra
30 nu udr'žečajû rekuçi emu ·
Ače azъ lêpa i k'ras'na esamъ
poč'to pučaeši me · a d'rgu
ženu prim'leši kadê si vi
delъ toliko lêpu · ei r(e)če onъ
35 gos'poe moê tvoi obrazъ v'se
go s(ve)ta lêpotu pred'hoditъ ·
388a 1 Tĭ esi nada v'se čini
an'j(e)lskie v'z'nesena · ti
esi nada v'sêmi n(e)b(e)si n(e)b(e)s(êh)ъ v'z'ne
sena · Č'to hočeši da st'voru · Ona
5 že r(e)če · ače ženu p'tas'kuûh' koi
se hočešъ prilêpiti za lûbavъ
moû pus'tiši · mene že v' ženu v' c(êsa)r(ь)
st'vê n(e)b(e)scêm budešъ imêti <
I ače začet'st'vo moe va v'sako
10 leto os'mi d(ь)нъ dek'tem'bra sla
v'no budešъ s'lužiti · i sl(a)večъ
budešъ propovêdati · sa m'noû
v' c(êsa)r(ь)st'vê edinočedago s(i)na moe
go preuk'rašeny budeši · I sie gl(agol)i re
15 k'si gos'poê že naša ot oč(es)iû vide
šago ičeže (!) · Žakan' že ne hotê v'z
v'ratiti se v' domъ s'voi · na ota
i · i bez' svêta roditelъ svoi
hъ · inag'du къ eteroi opatii iz'va

- 20 нь отаčas'tva svoego poide · ot m'n
ihovъ abita ukrasi se · I po mali
v'rêmeni po milos'ti b(la)ž(e)nie m(a)rii
e d(ê)vi věčnie êže lûbeceû v'sa
g'da uk'rašue i b'lagodar'stvue
- 25 ot an'glie pat'riêr'ha stvoren bê ·
I b'lag'danъ ot začet'st'va is'ti
n'ni d(ь)нъ rečeni doidêže živъ i s'
s'têmi ok'tabami lûbez'nivo s'
luži · i s'lužeci umileno prodi
- 30 SA praz'dnikъ paki p { kova · Čt(enie) ·
o inomъ z'nameni v'z'vêčenъ e(stъ) ·
Bê v' pagi franač'skomъ kano
nikъ eterъ ot reda erêis'kago · go
voraše b(la)ž(e)nie m(a)rie v'rêmena ot ed
- 35 inoe v'si kadê sa ženou tuž'de
û lûbodêêlъ b(ê)še v'zdačaûcu
- 388b 1 se emu v' domъ s'voi pos'pêšêvaš
e po pučini preiti želêe samъ v'
ladiû v'šadъ s(ve)te m(a)rie vrême
na vozeči se poče pêti · i eg'da
- 5 bit(atori)û · z'drava m(a)rie m(i)l(o)sti p'lna g(ospod)ь
s' toboû r(e)če · ûže na polъ rêki bivъ ·
se m'nožas'tvo bêsovъ v' bez'dnê
pučini ladiû ego š' nimъ pog'ruz
iše · i ego d(u)šu v's'hitise na muki ·
- 10 V' tretî že d(ь)нъ idêže i bêsi v' mu
kahъ mučahu · pride b(la)ž(e)na b(ogo)r(od)ica
m(a)riiê sa svoimъ m'nožas'tvomъ
rekuči imъ · poč'to mučite d(u)šu
moego raba · Čt(en)i(e) · QNi že rêše imamъ
- 15 imêtiû û êta bo e(stъ) v' našihъ del
êhъ · Reže (!) d(ê)va milos'tiva ače
onogo imatъ biti egože dela t'
voraše n(a)ša biti imatъ · êk(o) mat(uti)nu
našu eg'da vi ego ubis'te poêš
- 20 e · ot nudêže veče s'tvoris'te pro
me neže suprotivъ m'nê · I se rek'si
bêsi sêmo i tamo raz'bêg'nuše
se · A s(ve)ta d(ê)va d(u)šu ponese k' te
lu i zam'si č(lovê)ka ot oboû semr'tu
- 25 v's'k'rêšena v'shičaûči s'tvori ·
vodu že o des'nuû i o šuû zapo
vêdeči êko s'tena da s'tanetъ
ot glubini pučine k' pristaniču
zdrava ego privede · Čt(en)i(e)
- 30 QN' že veselъ k' nogama ee pros'
trê se reki · v'zlûb'lena moê
gospoe i d(ê)vo č'to t(e)bê v'zdamъ
za tolikie dari eže si m'nê s't
vorila · Ona že r(e)če ne v'padi ve
- 35 če v' grêhъ lûbodêênîê · na kad
ê lûbo budešъ ot začet'st'va mo
- 388c 1 ego praz'dnikъ os'mi d(ь)нъ dek'tem'b'r
a budešъ s'lužiti s'lav'no ·
i s'lavečъ prodikovati · i abie
eg'da ona sie doiz'gl(ago)la · viduč
- 5 umu emu na n(e)b(e)sa v'zide · On' že
životъ ot remetъ v'z'dr'ža · i ež

e b(ê)še ego naš'lo v'sêmь s'liša
 ti hotečimь is'povêdê · i doi
 dêže živь ta is'ti praz'dni
 10 kь s'luži i s'luže prodikova ·
 A mi b'ratiê v'zlûblena se n
 ašu ob'las'tiû bis'k(u)p(ь)s'tva
 pot'vr'žduemь · da ni edanь ot v
 asь tako ot rêči v'rêmen'nihь ob'
 15 êтъ budi · ili ot s'tanovitihь
 grêhovь zapus'ti se da b(la)ž(e)nie
 m(a)riie d(ê)vi čas't'no s'lužitь z
 ačet's't'vo na v'sako leto · ot
 godinь ee na v'saki d(ь)нъ raz'vê b'
 20 lag'danь dup'lek'sь pametuû
 êe čas'tête · Da iže koliž'd
 o za grêhi s'voe b(la)ž(en)i činь s'
 lužiti ne hotêti · budetь d
 voiceû pred' b(og)ь(o)мь (!) povinanь bu
 25 detь pr'vo sie da grêhь t'vor
 itь · drugo se e(stь) da pro grêhi s'
 voe b(og)u s'lužiti ne hotê · Ot nû
 dêže g(ospod)ь p(e)tru r(e)če · ače grêša
 n' se čuešь podobaetь da ot tebe b(og)a
 30 t'voego ne otgoniši · B(og)ь ot sebe otgo
 nitь kaž'do · iže za grêhi s'
 voe dob'ro delo s'tvoriti otm
 ečet' se · na ače mi grêš'ni su
 êe s'motrêm' se podobaetь da
 35 b(ogo)r(od)icu k' s(i)nu s'voemu molitel'
 nicu i pomoč'nicu imêemь · i ač
 388d 1 e suprotivь nasь viš'ni sudit
 eь za naše grêhi raz'gnêva
 нь budetь ona možet' i n(a)мь s'tvor
 iti m(i)l(o)sr'dna êže i porodi · i ed
 5 inь ne budi toliko grêšanь na s
 emь vêcê · ače ona s(i)na s'voego m
 oliti budetь za nego · da ne pr
 imetь životь v' prišas'tvi · č'to
 godi ona ot s'voga s(i)na budet pr
 10 ositi v'se s'tanovito primetь ·
 Začelo s(veta)go e(vanь)j(eli)ê Po matêû :<
 K'Nigi roist'va is'(u)h(rъst)ova s(i)na d(a)v(i)d
 ova s(i)na av'raam'la · Av'
 ramь rodi isaka · isak' že
 15 rodi êkova · I PROČ(A)Ê · Om(i)l(i)ê ·
 s(veta)go eronima proz'vi(tera) · VA isa
 ii č'temь rodь ego k'to is'povêš'
 tь · Ne m'nêimo ubo e(vanь)j(eli)s'ta pro
 tiv'na suča pr(o)r(o)ku · Ibo č'to onь n
 20 ev'zmož'no gl(agol)aniemь r(e)če · Si v'
 z'vêcati načetь on'dê ot roda
 božast'vanago · a ov'dê ot p'lčeni
 ê r(e)čeno estь · Ot pl'tenih' že nar(e)če ·
 da po č'lovêcê b(og)a naučiti se
 25 nač'nemь · s(i)na d(a)v(i)d(o)va s(i)na av'raa
 m'la · Čt(enie) · IOram že rodi oziû
 oziê že rodi ioahima · V' čet'v
 erihь k'nigahь c(êsa)r'skihь č'temь ·
 ot iorama ohoziû rož'dena suča ·

- 30 Emuže umr'v'šu ezavelь de
 či c(êsa)ra iorama ses'tra ohozii
 na · vze ioasa sina brata s'
 voego eg'da ubiênie t'voraše
 ataliê otv'lêče egože pos'l
- 35 êdova v' krale'v'st'vê s(i)нъ e
 go amaziê · Poneže c(êsa)rstvov
 389a 1 a s(i)нъ ego azariê · iže v'zivaetъ
 se oziê egože nas'lêdova i ot
 amъ s(i)нъ ego · vidiši li ubo č'to
 po verê č'teniê · tri k'rali na s'r
 5 êdê b(ê)še ih'že d(ь)n(ь)sъ ev(a)n(ь)j(e)list'a
 os'tav'laetъ · Ioramъ ubo ne rod
 i oziû na hoziû i pročee eh'že č'
 to s'to s'mo (!) · Rês'nê êko ev'(a)n'j(e)lis
 tomъ bê troe čet'vero na des'te
 10 v' različ'niъ s'tanêhъ v'rême
 нь položiti · Ioram' se k' rodu pr
 imêsi prilûtêi el'zavêli · i t
 ogo radi do tretago kolene ego
 pametъ otnimaet' se da ne polo
 15 žit' se v' s(ve)tom redu · I po prese
 leni vavilon's'cêemъ ehoniê ž
 e rodi satiela · ače bo bi · hot
 eli ehoniû · na kon'ci pr'vago četri
 na des'tehъ položiti v' slê
 20 dečihъ ne bilo bi ·gī· (=14) na ·vī· (=13) ·
 Vêm' bo ehinoû prêž'de ego biti
 neže ioahimъ po sinê a ne po o(тъ)ci
 ih'že pr'vo po šes'tъ i po šes'tъ d
 esetъ i po sedamъ desetъ ime
 25 pišetъ · Č'to pis'ci grêšeno
 estъ i d'lgotoû u gr'kovъ v' la
 tinêhъ pomr'šeno estъ · Êkov' že
 rodi osipa v' semъ mes'tê prot
 ivu n(a)mъ iûliênъ av'gustъ gl(agola)tъ
 30 nes'kladaniê radi ev'(a)n'j(e)lis
 tъ matêi osipa rekaly b(ê)še s
 ina iêkovla · A luka s(i)na ego n
 ar(e)če eli · ne razumêše zako
 ni k'niž'niъ · č'to edinъ po nara
 35 vu · a d'rugi po zakonu emu o
 tacъ bil' bi · Vêm' bo sie po mo
 389b 1 isêû g(ospode)vê povelêvaûču zap
 ovêdъ · da ače b'ratъ ili b'liž
 ika bez' čeda umr'l' bi · drugi
 bratъ ili b'ližika primetъ že
 5 nu ego da v'stavl' bi sême b
 ratu ili b'ližiki s'voemu · Čt(enie) <
 URhъ togo av'frikanъ pisacъ v'
 rêmenъ i ev'sebêi kesarien's
 ki v' knigahъ d'voiъ po nemъ ev'(a)n(ь)
 10 j(e)liemъ prêše se p'lnêe · Êkovъ rod
 i osipa muža m(a)riina · Eg'da mu
 ža s'lišiši s'motrenie · tebe
 ne os'kudê braki na v's'pomeni
 običaj pisamъ êko ženê si mu
 15 ži i neves'te zovut' se ženi ·
 I ot preseleniê daže do kr'sta

- rodov ·gī· (=14) Čisla ot ehonie da
že do osipa obrêče rodovъ
·vī· (=13) I obače čet'r'ti na des'te v'
20 samomъ h(rъst)ê k'ladet' se · H(rъsto)vъ že
rodъ tako bê iči prilež'no č't
acъ i r(e)čet' se emu · Eg'da osipъ
ne bil' bi o(tъ)съ g(ospod)a s'p(a)sit(e)la nar
ečenъ č'to pris'toêlo bi rodi
25 къ g(ospode)vê redъ dovedenъ daže d
o osipa · Emuže otvečavaemъ pr'vo
ne biti po zakonu pisamъ daže v'
rodêhъ redъ čal' se bi · Potomъ ot e
dinogo kolene suča osipъ i mariê ·
30 ot nûdêže ot zakona priêti û sila
hu i êk(o) b'ližiku · i da oba priž'dê
bila se bista va vit'lêomъ ·
Êko ot edinogo kolene roena · i togo r
adi ima v' kupъ podobaše c(êsa)r'stv(ov)
35 ati da ače is'povêdêti va vi
t'lêomê v' gradê eû · Rodъ pos'lê
389c 1 d'ni na potrêb'no premênenъ · Ače bo
pr'vo položil' bi · av'raama da go
da čal'se bi · I togo radi otručъ
sihъ s(i)na v'mênili i e(stъ) · Êko k' simъ t
5 ak'mo · s't'voreno bê obečanie · Ka a
vramu ubo r(e)čeno e(stъ) g(ospode)mъ · O sêmen
i t'voemъ v'z'b(lagoslo)vet' se v'si êzi
ci eže e(stъ) h(rъst)ъ · A k' d(a)v(i)du ubo ot ploda
č'rêva t'voego posaž'dû na pres't
10 olê t'voemъ · Or(a)c(iê) · B(ož)E iže b(la)ž(e)nie m(a)ri(e) ·
N(ъ) danъ s(ve)tago mel'ciêdiê p(a)pi · m(u)č(enika) ·
MEl'ciêdii rodomъ a
uferъ sêdê tri let
a i mêseci ·ž· (=7) · i d(ъ)ni
15 osamъ · Bist' že ot n (/) d(ъ)ne
sed'mago iûlêê ot v
êc's'tva mak'sen'ciê devetago ·
daže do mak'sima drugago · i
že bistъ mêseca sek'tembra · Čt(enie) ·
20 VOžiênu i rupu s'tarêšina
ma · sadê pos'tavi v'rimê
ni edinoû nedêl'ni d(ъ)нъ · ili v' č
et'vr'ti pos'tъ čas'titi · ot ver'n
ihъ êko te d(ъ)ni pogani êko s(ve)ti
25 pos'tъ čačahu · Čt(enie) · I Manihêi
obrêteni sutъ ot togož'de · I st'vo
ri da prinosi s'vêčeni po cr(ъ)k(ъ)va
hъ ot pos'vêčeniê bis'k(u)pla is'pra
vet' se eže pravit' se k'vasъ ·
30 Sadê s'tvori reenie edino mê
seca dek'te'bra erêi i ·ž· (=7) d'êko
нъ ·i· (=10) b(i)sk(u)ръ po raz'ličnihъ mes'
têhъ ·bī· (=12) · I tu pogrebenъ estъ
v' cimiteri kališ'tovi pri pu
35 ti APiê ·z· (=9) d(ъ)нъ mêseca dek't
ebra · I roman'ka b(i)sk(u)р(ъ)stvo da
{ нъ ·eī· (=16) :<
389d 1 Ć N(ъ) d(ъ)нъ s(veta)go damasa p(a)p(i) is'p(o)v(ê)d(ъ)n(i)ka · o(ra)c(iê) ·
UŠ'liši m(o)li(mo) te g(ospod)i moleniê

- naša · i hodataûçu b(la)ž(e)nom
 u damasu is'p(o)v(ê)d(ь)n(i)ku t'voemu
 5 i ar'hierêû · priležaniê n(a)ša u
 godaň van'mi · G(OSPODE)MЬ n(a)šimь · Čt(en)i(e) ·
 DAmasъ rodomъ iš'pananinъ ot o(tь)c
 a an'toniê · sêdê letъ osa
 m na des'te · mêseca d'va d(ь)ni de
 10 setъ · Čt(enie) · I Eg'da reŷ'daše se pod'
 s'tezaniemъ ur'sini s'tvoriše s'
 vêtъ erêi · i pos'taviše damas
 a · êko k'rêp'se i m'nožêiše m'nož
 as't'vo b(ê)še · Čt(enie) · I T(a)ko pos'tavlenъ
 15 bê damasъ · i ur'sina otvr'goše iz'
 grada · i pos'taviše i v' napul
 ê bisk(u)pa · i prebi damas v' gra
 dê rimê na sedaliči ap(usto)l(ь)s'cê
 emъ · Ć N(ь) d(ь)nъ s(ve)te lucie d(ê)vi · m(u)č(eni)ce ·
 20 k V(e)l(ičitъ) a(ntifo)nъ · V' trpeni t'voemъ s'teŷal
 a esi d(u)šu t'voû lucie d(e)vo h(rъsto)va ·
 nenavidela esi êže mira sego s
 utъ · i s'vatiši se sa an'j(e)li k'rvi
 û v'laçeû vraga premogla esi · Or(a)c(iê) ·
 25 ŪSliši b(ož)e s'p(a)sitelû n(a)šъ da ê
 kože o b(la)ž(e)nie lucie d(ê)vi i mu
 čenice t'voee praz'dnicê radue
 m' se · tako m(i)l(o)stivago ee obêt
 ovaniê naučili se bihomъ s'vr'
 30 ŷeniemъ · G(ospode)mъ našimъ is(u)h(rъsto)mъ · Čt(enie) <
 EG'da po v'sêi s'trani cici
 lie b(la)ž(e)nie agati d(ê)vi s
 lava ras'têêše · i poče
 ŷe serakusani iti vse d(ь)ni k
 35 a grobu s(ve)tie d(ê)vi agati ·
 I bêše iti · k· (=40) i petъ p'pričъ v' gr
 390a 1 adъ katiên'sski · I bê luciê d(ê)va
 h(rъsto)va tamoe iduči · Mati že ee im
 enemъ ovtociê bê k'rvotočiva
 ne moguči is'cêliti suči ee
 5 v' neduzê · g· (=4) leta · I eg'da pr
 očesionъ s'luž'bi s'vr'ši se · i s
 ie e(vaň)j(e)le prič'te se v' nem'že č't
 et' se ače prikos'nu se rizъ h(rъsto)vihъ
 sêni cêla budu · i ŷeni ot k'rv
 10 i tečeniê is'cêli · Eg'da že e
 v'(eň)j(e)lie s'vr'ši se · r(e)če s(ve)ta lu
 ciê materi s'voei · Verueši l
 i semu eže č'têše se · verui i
 agatê dêvê i mučenicê z
 15 a h(rъsto)vo ime i ta v'sag'da pres't
 oitъ pred' nimъ · za negože ime m
 učena e(stъ) · Prikos'ni se ubo kъ grob
 u ee veruûči i iz'baviši se ·
 Rêš(ponъ) · Lucie d(ê)vo čo u mene prosiš
 20 i eže sama možeši inag'du po
 dati ibo vera t'voê materi
 t'voei pomožetъ · i se cela e(stъ) êko
 lêpo b(og)u prebivanie v' d'êv'st'v
 ê t'voemъ ugotovala esi · B(e)rš(ь) ·
 25 Êkože bo m'noû gradъ katiên'ss'

ki obrati se t(a)ko toboû gradъ s
 erakusan'ski ukrasit' se · Ćt(en)i(e) ·
 ŠVr'senê že biv'si maši r
 azide se p'lkъ · i se luciê
 30 pros'trê se s' materiû pred'
 grobomъ i počes'ta p'lakati pr
 oseči pomoči · V'nimaše eg'da
 m(o)l(i)t(ъ)vъ d'lgo v'zdaêše · va s'nê
 dêva v'shičena bistъ · I vi
 35 dê va s'nê b(la)ž(e)nu agatu po s'
 rêdê an'ĵ(e)ъ biseri ukrasenu
 390b 1 s'toeču i gl(agol)ûču ei · Ses'tro moê
 lucie dêvo b(og)u obêt'na č't
 o u mene prosiši eže sama može
 ši pos'tiž'no dati · Ibo materê
 5 t'voei vera t'voê pomožetъ · i se c
 ela e(stъ) · I êkože m'noû katiên'ss'ki
 v'z'višæt' se h(rъsto)mъ t(a)ko toboû g'r
 adъ šir'kusiên's'ki ukrasit' se · êko
 lêpo v' dêvst'vê t'voemъ ugot
 10 ovala esi · ibo b(o)žieû hv(a)loû
 telo t'voe budetъ v' cr(ъ)kvъ s'
 vetuû h(rъsto)vu · Rêš(ponъ) · Prosihъ u g(ospod)a moego
 s'p(a)sa h(rъst)a · da oganъ ne prikos'nul' se
 bi m'nê \ I prosihъ u g(ospod)a maš'kaniê u
 15 mučeniê moego · B(e)rš(ъ) · V lûb'vi mes't
 o ob'lagahu me az že m(o)litvu dêêhъ · Ćt(enie) <
 PŎ sem'že dêva v'sta ot s
 na trepečuči i r(e)če mater
 i s'voei · Mati moê se ûže cel
 20 a esi · onou te molû sa mou · ê
 že te s'tvori z'dravu ee moli
 t'vami da nikoliže m'nê ženih
 a v'spomeneši ili ot tela moe
 go pos'lêd'nago m'r't'vago p'loda
 25 is'kati · na v'sa êže m'nê dati
 hočeši greduče k' celos'ti mo
 ei · ist'lêniê semr't'noe č(lovê)komъ · d
 ai m'nê k' celos'ti moei t'vor'ca g(ospod)a
 s'p(a)s(itel)a h(rъst)a · Ei že mati ee ov'tociê
 30 r(e)če · Vsa êže bêhu o(тъ)ca t'voego u
 mr'v'sa prêe devetъ letъ nekos'ne
 na h'ranihъ m'nožêiša pače prido
 bihъ neže iz'gubihъ ot(ъ)čas'tva t'v
 a (!) t'voego · Moê že v'sa êže sutъ il
 35 i biti mogutъ bolee ti z'naeš
 i · Kos'ni prêž'de oč(es)i moi i êže t(e)bê
 390c 1 budutъ to t'vori · R(ê)š(ponъ) · Lêpa s'tvor
 ena esi ot g(ospod)a v' brani êko pred' g(ospode)mъ i pre
 d' č(lovê)ki pros'lav'lana esi · v' z'racê k'ne
 zъ gl(agol)aše mud'ros'tъ \ G(ospod)ъ v'sêhъ v'z
 5 lûbi û · B(e)rš(ъ) · Se e(st)ъ d(ê)va mud'ra edina
 ot čis'la mud'rihъ · G(ospod)ъ v'sêhъ v'zlûb(i) · Ćt(enie) <
 LŮciê že r(e)če s'liši mati s'
 vêtъ moi · Nêstъ dovol'no bo(g)u ni lû
 bo · iže emu sie dastъ eže samъ
 10 užiti ne možetъ · Na ače hočeši d
 a budetъ d'rago bo(g)u sie emu dai eže
 ti možeši užiti · Ibo č'to daš

i umiraûçi togo radi daeši êko
 sa soboû pones'ti ne v'z'možeši ·
 15 Živuçi ubo i z'dravie telu t'v
 oemu imuçi dai h(ръst)u eže imaši ·
 i č'to lûbo m'nê dati hočeši ili o
 če mis'liši h(ръst)u poč'ni daêti · I po
 toмъ eg'da raz'dana budutъ i ra
 20 z'dêlena ničimъ i v'dovicamъ i sir
 otamъ i priš'I'cemъ i b(og)u rabotaûc
 imъ · I ženiъ ee prepožitъ s'ta na
 sudiçi pas'kačevi · i vêc'nikomъ
 v'zvês'ti reki obručenicu s'vo
 25 û h(ръst)ьênu suçu i protivu zakono
 mъ živuçi av'gus'tovimъ · R(ê)š(ponъ) ·
 Izlita estъ m(i)l(o)s(тъ) · S' pročimi ot d(ê)vъ ·
 I Sažali se mužû ee i preda û
 mučitelû pas'kaču · ei že reč
 30 e pas'kačъ · Pož'ri b(og)ь(o)мъ (!) n(a)šim i bu
 deši bez' boêz'ni · Onъ že r(e)če ei ·
 za sie gl(agol)i eže ti · gl(agole)ši takovie m'nê
 zapovêdê c(êsa)гъ mučiti · i v'se v
 eruûčee v' h(ръst)a · B(la)ž(e)na luciê r(e)če ·
 35 ti boi se c(êsa)ra · az' že boû se h(ръst)a i č'
 to mis'liši to t'vori · az' že trplû
 390d 1 h(ръst)a radi · On' že r(e)če ei · Imênie o(тъ)c
 a t'voego s' nepriêz'ni raz'dêli ·
 i n(i)ne bez's'tud'ne gl(agol)eši aki b'
 lud'nica · Ona že r(e)če · Imênie o(тъ)
 5 ca moego s'kriъ na n(e)b(e)sêhъ idê
 že nik'tože v'shitit' e · On' že
 reče · Os'tavi se s'lovesъ têhъ
 da iz'baviši se m'nogiъ mukъ ·
 Reče že b(la)ž(e)na luciê · Ot s'love
 10 sъ h(ръsto)viъ ostaviti se ne mogu ·
 sam' bo g(ospod)ъ r(e)če · Eg'da s'tanete pr
 ed' c(êsa)ri e (!) pred' k'nezi ne mozite s'
 prêdъ mis'liti ili č'to otveč
 aete · das't' bo se vamъ va onъ
 15 časъ č'to v'z'gлагоlete · Čt(en)i(e) ·
 PAs'kačъ r(e)če ei · Azъ te reku
 v'lačiti va lupunaгъ · i eg'
 da te dov'lkutъ pogib'netъ ot
 tebe duhъ s(ve)ti · Ona že r(e)če · Ne m
 20 ožet' se os'k'vr'niti telo moe · i
 ače muki navedeši na me to da
 si v' ruci moi kadilo · i s'lav'ni
 vênacъ glavi moei · Onъ že r
 eče · Ače ne po'žreši b(ogo)мъ moimъ ·
 25 reku te mučiti vel'mi · Ona ž
 e r(e)če · Ne možeši prev'ratiti m
 is'li moee na gotova esamъ mu
 ki tr'pêti ne kas'ni s(i)nu d'êva
 30 ь · Potom' že priz'va pas'kačъ
 na rozogъ narodъ m'nogi · i pus't
 i na nû d'va lava da ras'trza
 ta û · Lava že načes'ta liza
 ti nozi ee · I uzrêv'se s'lug
 i paskačevi · hotêše û v'lačit
 35 i i ne v'z'mogoše s(ve)ti bo d(u)hъ bê

- 391a 1 še v' nei togo radi ne v'z'mogu ·
 I r(e)če û paskačъ privezati už
 i za rucê i za nozi · i pris'tu
 pi narodъ m'nogъ · i ne v'z'mu (!) ga
 nuti ee · Čt(enie) · DĚva že h(rъsto)va s'
 5 toêše êko kamenъ s'tanoviti ·
 I nače pas'kačъ gor'kati vel'm
 i i biêše se po licu · I priz'va ž
 r'l'ce idols'kie g(lago)le imъ · Razu
 mēi gores'tъ mou êko ·č· (=1000) lûdi ne
 10 v'z'mogoše d'vig'nuti d(ê)vi
 see · I se eterъ žr'lacъ ob'liê û
 olêemъ m'ne êko d'vig'net û s' m
 ês'ta na nem'že bêše i ne v'z'mo
 gu · I privedoše m'nožas't'vo v'
 15 preženiъ volovъ · i privezaše
 û k' nimъ i ne v'zmoše (!) ganuti ee ·
 s(ve)ti bo d(u)hъ b(ê)še v' nei i grêš'niъ
 ruku ne v'z'mogu odolêti ei · Čt(enie) ·
 PO sem'že r(e)če ei pas'kač · Lu
 20 cie poč'to sie e(st)ъ n(a)mъ ot t(e)be usi
 lie i zloba · Ona že r(e)če · Nês'tъ
 zloba na sl(a)va b(o)žiê · Ače ·i· (=10)
 tisučъ muži prizoveši · si v'
 si us'lišetъ ot mene d(u)hъ s(ve)ti ·
 25 I padutъ ot s'trani t'voee ·č· (=1000) ča ·
 i t'ma (=10000) o des'nuû t'voû k' t(e)bê že
 ne pris'tupetъ · Sie že s'liša
 vъ pas'kač nače mis'liti i t
 užiti i kako pogubit' û · I r(e)če
 30 emu b(la)ž(e)na luciê · Poč'to muč
 iši s'r(ъdъ)ce t'voe mene radi · eda
 esam domъ b(la)ž(e)ni ûže esi is'kus
 ilъ · verui b(og)u moemu · ače li ne
 verueši to idi pos'ram'lenъ
 35 ot rabi b(la)ž(e)nie muku bo t'voe v' ni
 č'tože sutъ · Tъg'da pas'kač
 391b 1 zapovêdê s'tvoriti oganъ
 o(kolo)hъ ee i metati s'molu i vo
 skъ i pakalъ i olêi · da bi on'd
 ê iz'gorela og'nemъ · Čt(enie) · VS'ta
 5 vši dêva h(rъsto)va pos'rêdê og'n
 a pomoli se i r(e)če · G(ospod)i is(u)h(rъst)e te
 be molû da oganъ si m'nê ne pri
 kos'net' se i prosi g(ospod)a da tri
 d(ъ)ni mučit' se og'nemъ têmъ · d
 10 a viditъ p'lkъ pro nû i veruetъ
 b(og)u · i vidêv'se s'lugi pask
 ača tužeča g(ospod)a s'voego saž
 ali se imъ i povelê imъ zak'l
 ati û · Zak'lani že ei suči gl(ago)l
 15 aše k' lûdemъ s'toečimъ o(kolo)hъ ee re
 kuči · Danasъ mirъ pride po v'se
 cr(ъ)kvi êko gradъ katiên's'ski
 obrati se къ g(ospod)u agatoû ses'
 trou moeû · Tako i gradъ šir'ku
 20 siênъ predas't' se h(rъst)u · Se že ei
 gl(ago)lûči verova vasъ gradъ bo(g)u
 i kr's'ti se va ime o(tъ)ca i s(i)na i d(u)h

- a s(veta)go · I pridu s'lugi ot rima ot
c(êsa)ra sanata i êše pas'kača ·
- 25 i s'vezav'se vese i v' rimь i us'
êk'nuše i · Siê že s' mès'ta nês'
tь v'zd'vižena ni duše otpus't
ila idêže bê zak'lana ·
doidêže pride bisk(u)рь s' liri
- 30 ki · i v's'pev'simь imь mašu prič
esti û s(ve)timь tainamь i otveč
aše vsi lûdi AM(E)Nь · Duša že ee
v'zide къ b(o)gu emuže s'luži ·
i s'tvoriše cr(ь)kvь ob' nei · biva
- 35 ût' že tu z'nameniê i cêl'vi o
g(ospod)ê s'pasê h(ръst)ê · K mat(utini) i g(o)di(na)mь a(ntifo)нь ·
- 391c 1 Molaše se s(ve)ta luciê · i êvi se ei s(ve)
ta agata i uteševaše rabu h(ръsto)vu ·
An(tifonь) · Lucie dêvo poč'to u mene prosiš
i · eže sama možeši ineg'du podat
- 5 i mat(e)ri t'voei · An(tifonь) · Toboû lucie d(ê)vo
gradь šir'kusiên's'ki ukrasit' se g(ospodo)mь
is(u)h(ръsto)mь · An(tifonь) · Bl(agoslo)vlû te o(tь)če g(ospod)a moego is(u)h(ръst)a ·
êko pro sinь t'voi ogaň ugašenь e(stь) ot s'tr
ani moee · An(tifonь) · Ses'tro moê lucie d(ê)vo bo(g)u
- 10 obêt'na poč'to u mene prosiši eže s
ama inag'du možeši podati mate
ri t'voei · K B(lagoslovle)нь an(tifonь) · St'lpь esi nepod'viž
ni luce d(ê)vo neves'to h(ръsto)va · êko vsi lû
di te požidaûtь da priê (!) bi vênacь
- 15 c(êsa)r(ь)stviê · A(lelu)ê · K V(ê)č(e)r'ni · an(tifonь) · Molaše se s
veta luciê · K V(e)l(ičitь) an(tifonь) · Takim' û b'rê
menemь vap'se d(u)hь s(ve)ti · da d(ê)va h(ръsto)va n
epod'viž'na prebila bi · E Na d(ь)n s(veta)go
tomi ap(usto)la · k V(e)l(ičitь) · i k B(lagoslovle)нь an(tifonь) · Êko vid
- 20 êv' me toma verova b(la)ž(e)ni iže ne vid
êv'se i veruûtь · A(lelu)ê · O(ra)c(iê) · ÐAi namь m(o)l(imь)i te
g(ospod)i b(la)ž(e)nago tomi ap(usto)la t'voego čas'
t'mi s'l(a)viti se · i ego pomoč'mi v'sa
g'dê v'zdvizati se · i veru z'dob'
- 25 nimь obêtomь nas'leovali bihomь · Čt(enie) <
TOMA ev'rêiski · a latin's
ki bez' dna ili d'voičanь
t'lkuet'se · i pravo b'li
z'nacь imenuet' se eže d'voe t'lkov
- 30 anie ego s'taniû podobaetь · D'vo
ičan' bo pravo v'zivati se mož
e d'voeniê radi sr(ьdь)cemь ne verue
s'vr'šeno g(ospodь)na v'skrêšeniê · Čt(en)i(e) ·
BEZ' dna êko vis'tinu (!) g(ospodь)ne sili
- 35 o v'skrêšeni rês'nuû veroû pro
ide · i po latin'skomь êziku h(ръsto)вь pr
- 391d 1 ičes't'nikь i podobanь s'p(a)sitelû
s'lišaniemь neveranь videnie (!)
veranь · Čt(en)i(e) · ÐAdê e(vanь)j(eli)e propovê
dê par'temь midiemь per'sidomь
- 5 i ur'kanomь i b'rag'manomь · I nar(ê)če
нь bê ka is'hod'nomu v'ladan'û v'
narodêhь propovêdêvь v'sag'
dê propovedanie s'voe daž
e do kon'ca s'voee muki proteg'n

- 10 u · Otide va viš'nû in'diû êv'l
eniemъ g(ospodъ)nimъ · i k' s'novleniû ego v'
si lûdi s'pêšahu · videče z'na
meniê i čudes a veliê êže t'
voraše i ne možahu poniziti
- 15 propovedaniê ego · Čt(enie) · IBo i bês
i iz'gonaše i s'lêpie pros'vêče
vaše · oče i v'se bolêz'ni i tep'
loti i s'tudeni progonaše · oče
i mr'tvie v'skrêšaše · Egože te
- 20 lo s' čatiû (!) sa im'ni i pês'ni pri
nesoše k' cr(ь)kvi pomazav'se a
romatami pred'ragimi · i biva
hu z'nameniê veliê i čudes
a na mes'tê edêže položenъ b
- 25 istъ · Čt(enie) · IBo i bês'ni iz'bav'la
hu se i bolêz'nivi is'cêlahu
se · I tako priležeče suriêne ot
c(êsa)ra alek'san'dra rim'skago pri
duča premožitela ot per'sidъ
- 30 borenemъ k'ser'sa c(êsa)ra premožen
ago is'posiše sie · Da poš'letъ
ka k'nezemъ in'diiskimъ da v'ra
tili bi umr'v'shago graênomъ ·
TAko že i s't'voreno bis(тъ) · da prin
- 35 eseno bê ot in'die telo · ap(ustoj)le · i p
oloženo bê v' gradi edesi v'
392a 1 h(va)lu g(ospod)a n(aše)go is(u)h(гъst)a · Emuže
estъ častъ i s'l(a)va vъ v(ê)ki vê
къ AM(E)Nъ · Čt(e)n(i)e s(veta)go e(vanъ)j(e)l(iê) Po iv(a)nê ·
V(ь o)NO VR(ÊME) · Toma edinъ ot ob
- 5 oû na des'te narica
emi b'liz'nacъ · ne bê s
a učeniki eg'da pride i(su)sъ ·
I PROČ(A)Ê · Om(i)l(i)ê s(veta)go gr(ê)g(o)r(a) p(a)pi ·
ŠA v is'tinu edinъ uč(e)ni
- 10 k ne bê s' pročimi uč(e)niki ·
eg'da po v'skrs'novenii
s'voemъ g(ospod)ъ k' nimъ d'var'mi zat'v
orenimi v'nide · I vrač' se če s
t'voreno b(ê)še · s'lišav' že vero
- 15 vati ne hotê · Pride že paki
g(ospod)ъ d'var'mi zat'vorenimi i ne
veruûču uč(e)niku semu · poda
emu osezati ruci i nozi i re
b'ra s'voê · Osezaniem' že êz
- 20 avъ s'voiъ g(ospod)ъ žes'tosr'die
ego i never'stvê ego êz'vê is'c
êli toli n(a)še v'sêhъ · Č'to b'r
atiê milêiša eže v'nutrê
sie ras'matraite · eda si sie
- 25 na s'rêču z'godilo se estъ v
eruite da iz'brani onъ učeni
къ tag'da poman'ka · Potom' že
prišadъ s'liša s'lišav' že
d'voêše se d'voiv' se osezaše ·
- 30 osezavъ veroval' bi · Č(lovê)къ si
na s'rêču nêstъ t(a)ko · na bož
as'venoû (!) voleû s'tvoreno

estъ · Ćt(enie) · IBo stvori div'n
 inimъ (!) zakonomъ viš'na m(i)l(o)stъ
 35 da uč(e)nik d'voe se egda v
 a učiteli s'voemъ osež
 392b 1 aše telesnie rani v' nasъ is'vêl
 i never'stviê · Veče bo namъ tom
 ino never'stvie pros'pê k' verê ·
 neže vera učeniķ veruûčiň ·
 5 Êko eg'da onъ k' veri osežae d'
 voêše se naša misalъ v'sego d'
 voeniê položeniu va veru
 ut'r'ždaet' se · Tako ubo uče
 nika po vs'krs'novenii s'voemъ r
 10 as'pačati s'tvori · i obakъ v' r
 as'pačani ne os'tavi ego êko pr
 ed' rož'deniemъ s'voimъ imêti
 marii ženihъ iz'voli · na obakъ
 v' smêšenie ee ne pride · Ibo tako
 15 i učeniķa d'voiti se s'tvori · i ose
 gae êz'vi ego vedokъ (!) v is'tinu v'
 s'krseniû ego bê · êkože ženihъ m
 ateri s'tražъ bê celos'ti dê
 v'stva · Osežae ubo v'zapi re
 20 ki · g(ospod)ъ moi i b(og)ъ moi · R(e)če emu i(su)sъ · Êk
 o vidêv' me verova · eg'da pa
 valъ ap(usto)lъ gl(agole)tъ · Est' bo vera up
 vaûčimъ sučast'vo rêči iz'v
 êstъ rêsnê ne uprav'leno êvit'
 25 se · êko vera u nihъ rêči iz'vê
 tъ (!) estъ eže êviti ne moguť ·
 na eže bo ûže êvlene veri ne im
 utъ na poz'nanie · Ćt(enie) · EGda u
 bo vidê toma i oseza · poč't
 30 o emu r(e)čeno bê · êko vidêv' me
 verova · na ino vidê · a ino ver
 ova · Ot semr't'nago č(lovê)ķa b(la)ž(e)ňst'vo
 vidêti se ne možeť · na êko u
 bo i to eže vidê verova i t
 35 o eže ne vidê · Ć(lovê)ķa ubo vidê ·
 i b(og)a is'povêdê reki · G(ospod)ъ moi i b(og)ъ
 392c 1 moi · Veselitъ vel'mi eže s'l
 êditъ · B(la)ž(e)ni iže ne vidêše ve
 rovaše v' koi pravo sudi nasъ
 z'namenani nav'lač'no es'mo · iže
 5 togo egože pl'tiû ne vidimo · m
 is'liû d'r'žimo · Z'namenani es'
 mo ače veroû n(a)šimi deli dob'
 rimi nas'lêduemъ · On' bo v' is't
 inu veruetъ · iže dela dela
 10 etъ eže veruetъ · eže protivu
 têmtъ iže veroû imene d'r'že d'r'
 žit se · Paval' bo gl(agolû)tъ · Is'pov
 edae se b(og)a d'r'žitъ · a deli otme
 četъ · Ot siň b(la)ž(e)ni êkovъ r(e)če · Vera
 15 bez' dela mrt'va estъ êko telo
 bez' duše · Ć Na s(veta)go žina (!) p(a)pi · m(u)č(enika) ·
 IŽinъ g'rkъ rodomъ ot filožo
 fa iz atên'sa grada · ego
 že roeniê ne obrêtoň · Sêdê v'

- 20 pap'st'vê letь ·i· (=10) mē[se]ci (!) ·v· (=3) d(ь)ni
·z· (=8) · Bêše bo v' vrême sêvra i ma
r'ka va viči mag'naê i makarin
iê · daže do or'fita i pris'ka · Z'd
ê s'loži k'likr̃ i raz'dêli re
- 25 di · Z'dê s'tvori redi tri č'rês̃
mêsecь dek'tem'barь proz'viteri
·dī· (=15) d'êkonь ·d· (=5) b(i)sk(u)pi po raz'lič'
nihь mes'têhь ·e· (=6) Iže pog'rebень
e(stь) pri teli b(la)ž(e)nago p(e)tra va vit
- 30 ikani ·z· (=8) d(ь)n en'vara · I roman'ka
b(i)sk(u)p'st'vo tri d(ь)ni · Ć Nь s(ve)tiû m(u)č(eniku)
felicîê i felik'sa · O(ra)c(iê) · PŎd
ai molim' te v'semogi b(ož)e · da k' b
ol'semu životu s'(ve)tihь t'voi
- 35 hь nauci prizovut' ni · da ih' že
praz'dnikь č'temь · t(a)koe i dêniê
- 392d 1 ihь da nas'lêduemь · G(OSPODE)Mь N(A)ŠI(Mь) ·
ĚG'da lûto'stiû deok'li
ciênь c(êsa)гь i mak'simiê
нь s'(ve)t(i)e b(o)žie mukami u
- 5 biêšeta d'viû b'ratu
felicîê i felik'sa podob'ni
û imenemь i m(i)l(o)stiû b(o)žieû d
os'toinoû proz'viteru s'(ve)tie
cr(ь)kve katoličas'kie · Pove
- 10 lê d'rakušь profek't grada
prives'ti eû da požreta ač
e bis'ta zapovêdь ponizi
la da nakažeta se · Čt(enie) · I Meû
timь edinь ot niû imenemь fel
- 15 ik'sь iže b(ê)še s'tarêi b'ratь ·
eg'da vedень bê k' crik(ь)vi šer
apiša b'lizь ob'lačil'nice ·
idêže sêdêše rekomi d'raku
šь · vidêvь ego i · r(e)če · Zapov
- 20 êdêše t(e)bê s'têiši k'nezi · p
ož'rêti bo(g)u šerapišu · Tьg'da
s(ve)ti felik'sь dunu na lice ego ·
i abie pade i v' prahь premêni s
e · Čt(enie) · I T(a)koe drugi d(ь)нь poved
- 25 ень bê k' crik(ь)vi merkurîê idê
že b(ê)še idolь · i nuž'dahu i d
a bi on'dê kadilo važ'ga
ль · iže t(a)koe dunu na lice e
go · i abie pade нь z(e)mlû · Pove
- 30 den' že bê b(la)ž(e)ni felik'sь ka
idolu diênu · eda [...] on'
di požr'l' bi · Iže vidêv'
i v'z'dunu na lice ego i pad
e · i lêki da bi nikoli ne bilь ·
- 35 tako abie v' prahь ob'rati s
e · Čt(enie) · TAgda povedень bê k'
- 393a 1 bratu da položili bi ego na r
asohe · i da s'kazal' bi koteri
mi zlobami sie s'tvorilo se bi ·
I otveča b(la)ž(e)ni rabь i r(e)če · Sie ne z'
- 5 lobami d'êvlimi · na b'lagos't
inami b(o)žimi s'vr'silь esamь ·

- Тъг'да prog'nêva se d'rakušъ i p
 ovelê i vanъ iz'vês'ti iz' mi
 ровъ putemъ porъten'skimъ na m
 10 es'to k' fanu idêže druguú m
 ilû daleko b(ê)še · Čt(enie) · I On'dê priv
 edošē i k' r(e)čenomu fanu · iže b(ê)š
 e va onomъ mes'tê · B(la)ž(e)ni že fel
 icii i felik'šъ prek'lomъ kolenê
 15 pomoli se · i v'stav ot m(o)lit've v'
 z'dunu na dubacъ visoki · I abi
 e iz'ri se is' koreniê dubacъ v'k
 upъ i domъ emuže prid'r'žaše
 se · i domъ iže b(ê)še tako êko nič'
 20 tože ot nego os'ta · Egda sie v'z'v
 êčeno bis(тъ) drakušu profek'tu gr
 ada povelê i on'dê usêk'nut
 i · Telo že ego z(e)ml(a)noe povelê vl
 komъ i p'somъ os'taviti · Na h(ръst)ьêni
 25 v' tom'žde mes'tê v' nem'že duba
 cъ b(ê)še êko velie m'nožas't'vo z
 em'le pok'rilo b(ê)še iz'vr'ženie to
 gožde dub'ca i eû pokriše · Čt(en)i(e) ·
 I V'shotêše drugi d(ь)нь telo
 30 eû pokopati i se tolika si
 la božast'vena mučenika s'vo
 ego lûbitel'no zaodê · da k'to
 lûbo pokušaše se ruku s'vou
 na нь vz'ložiti ot d'êv'la v'shi
 35 čaše se · I tako s'tvoreno bê · da
 kamici domu v' zidъ pogreben
 393b 1 iê ego pros'pêše · idêže vrêmene
 mъ mira sazdana bê cr(ь)kvъ v' nêi
 že b'lagodêti b(o)ž(a)st'venie obi
 lovahu m(o)litvami ego daže d
 5 o današ'nago d(ь)ne v' hvalu g(ospod)a na
 šego is(u)h(ръst)a · emuže e(st)ь částъ i s'l(a)v
 a нь v(ê)ki v(ê)къ · AM(E)Nъ · N' s(veta)go marče
 la p(a)pi i m(u)č(eni)k(a) · o(ra)c(iê) · Moleniê lû
 di t'voihъ m(o)lim' te g(ospod)i m(i)l(o)st(i)нь us
 10 liši · i b(la)ž(e)n(a)go mar'čela mučenika
 t'voego i ar'hierêê proz'bami pom
 ozêm' se egože mukoû sl(a)vim' se · G(OSPODE)Mъ · Čt(enie) <
 VA vrême v' neže maksimiênъ
 av'gustъ v'rati se v' gradъ
 15 rimъ ot predelъ afrike hote ugo
 diti deokliciênu av'gus'tu ·
 da va ime ego samogo sazida
 niê sazidal' bi · Poče nenavi
 s'tiû v'se voini h(ръst)ьêni rim'skie n
 20 a učenje prigoniti truda i po ra
 zlič'na mes'ta nêkie ka kameniû ·
 a drugie k' pržini r'vaniû osudi ·
 V' tož'de vrême b(ê)še eterъ mužъ
 h(ьrst)ьêniъ imenem trasonъ mužъ v'z
 25 možanъ i imêniê pl(ь)нь · i života
 ver'na · Čt(enie) · SA že eg'da s'liša s
 tuženiemъ h(ръst)ьêni osuždeni na d
 êlanie i na trudъ počē ot s'voego
 bogatastviê s(ve)timъ mučeniko

- 30 мь · pris'lužati · po mužêh h(ръst)ьên'
skihъ sisinêemъ i cir'êkom i z'ma
rag'domъ i lar'gomъ · S'lišavъ sie
mar'celъ b(i)sk(u)ръ grada rados't
i is'plni se m(i)l(o)stine radi ûže tr
35 asonъ t'voraše s(ve)timъ · I priz'va k'
sebê muži h(ръst)ьêni · i rabi g(ospod)a n(a)ša
393c 1 go (!) is(u)h(ръst)a sisinê i cir'êka i z'ma
ragda i lar'ga i is'pita ot nihъ ·
i z'nano s'tvoriše s'(ve)tomu ma
r'čelu bisk(u)pu k(a)ko trasonъ s(ve)t
5 imъ b(o)žimъ ričeû s'lužāše · Čt(enie) <
TAg'da rados'ti is'plnenъ s'
vêť s'tvorъ pos'titi (!) sisi
nêê i cir'êka v d'êkon'stvo rim's
ke cr(ь)kve · Bist' že v' ded'nu (!) nočъ e
10 g'da nošahu na ramêhъ s'voihъ
riču eûže trasonъ s'lužāše ·
i êti biše ot voinъ rogan'skihъ ·
I privedeni biše k' tribunu ek'
šuporiû · I priem' ek'šuporii tri
15 bunъ zatvori e v' s'traži oči
to · Čt(en)i(e) · I Po tretomъ d'nevi i
z'vesti e s'tvori k mak'simiê
u (!) av'gus'tu · Eg'da že sie s'
lišavъ mak'simiêň av'gus'
20 tь povelê da si v' straži
riûtъ pržinu i na ramenêhъ s'v
oihъ nosetъ daže na mes'to
idêže zidъ zidahu · Bê
še že meû imi č(lovê)къ s'tarъ imen
25 emъ satur'ninъ · i iže bêše s'
taros'tiû ûže m'lohavъ i
ego êše k' nošeniû pomagat
i · Eg'da že vidêše s'traža
ne sie bivaûče · êko sisinêi
30 i cirêкъ d'êkonъ brêmena s'vo
ê i d'ruga b(o)žieû pomočiû
nošahu diviše se i v'z'vê
s'tiše tribunu ek'šuporiû ·
TAgda trêbu (!) v'z'vês'ti
35 mak'simiênu av'gus'tu reki ·
êko s' pês'ni i hvalami b(o)ži
393d 1 mi i s' čas'tiû h(ръst)u s'lavu v'
z'daêhu · I v' tož'de v'rême m
ak'simiêň av'gustъ povel
ê sisinêê k' s(e)bê prives'ti · Iž
5 e eg'da privedenъ bê sisinêi
d'êkonъ r(e)če k' nemu mak'simiêň ·
K'to v'zivaeshi se · On' že otve
ča · Azъ grêš'nikъ sisinêi · ra
bъ rabovъ g(ospod)a n(a)šego is(u)h(ръst)a · Čt(en)i(e) <
10 MAksimiê (!) av'gustъ r(e)če · Kot
ere pês'ni sutъ va vasъ · D'ê
kon' že sisinêi otveča · Ače po
z'naeshi êže sutъ pênîê v
er'nihъ uvêsi saz'dateta (!)
15 t'voego · Otveča av'gus'tъ ma
k'simiêň · A k'to e(stъ) sazdatelъ ·

raz'vê nepremoženi · er'kul' · Si
 sinêi že dêkon' otveča · G'rub
 o est' nam' one imenovati ili
 20 s'lišati ove · Mak'simiên' r(e)če ·
 Edino tebě ot d'viû iz'brati p
 os'pêšai · Ili pož'ri b(og)u er'kul
 u ili pl(ь)ť t'voû og'nem' saž'g
 u · Čt(enie) · SIsinêi r(e)če · Az ubo s
 25 ie vsagda želêh' obače v i
 s'tinu ače dos'toên' budu ·
 to vêč'ni vênac' primu · I prog'
 nêvav' se mak'simiên' av'gu
 st' · preda ego lav'daciû pro
 30 fek'tu · T'gdá lav'dacii pro
 fek't zat'vori · ego v' straž
 i mamer'tini i bist' on'di v' s
 traži · ži' (=17) d(ь)ni · I po d'neh' mim
 ošad'ših' povelê lav'da
 35 cii sisinêê d'êkona pred' se pr
 ed'staviti · On' že eg'da priv
 394a 1 eveden' (!) bist' ot aproniêna ku
 men't'skago inag'du s'vêt'l
 os'ť s n(e)b(e)se s'tvorena bist' ·
 i glas' ot svêt'los'ti izid
 5 e reki · Pridête bl(agoslovle)ni o(ť)ca
 moego ka m'nê · i primite c(êsa)r(ь)stv
 o n(e)b(e)skoe eže vam' ugotova
 no est' ot složeniê mira · Čt(en)i(e) ·
 TAg'da proniên užasany
 10 pade k' nogama sisiniû d'ê
 konu reki · Zak'linaû te h(гъsto)mь
 egože is'povedaeši da ne k
 as'niši me k'rs'titi · i s'tvori
 ši me prives'ti s' toboû k' vê
 15 n'cu · I v' tae čas' prnesena bê
 voda · i nauči ego i bl(agoslo)vi is't
 očnik' i v'loži ego naga va
 umivalo i r(e)če emu · Verue
 ši li v' g(ospod)a b(og)a o(ť)ca i sina i
 20 duha s(ve)tago · On' že r(e)če · Ve
 ruû · Čt(en)i(e) · I Reče emu sisinêi
 d'êkon' · Prosvêt'li te h(гъst)ь · I v
 z'dviže ego ot umivala i pri
 vede i k' s(ve)tomu mar'celu bi
 25 s'kupu i k'rizmoû naz'namen
 a i i ol(ь)t(a)гъ pos(ve)ti · I pričes'tiš
 e v'si telu i k'rvi g(ospod)a n(a)šego
 is(u)h(гъst)a · I va on'žde d(ь)ny po polu
 d(ь)ne povelê lav'dacii k' se
 30 bê prives'ti sisinêê i apron
 iêna kumen'tarien'skago ûže
 k'rčtena iže poče vapiti i g
 l(agol)ati · Č'to vi potičet' d'ê
 val' v' b(o)žih' rabêh' toli
 35 ka zla t'voriti · C N(ь) d(ь)ny s(veta)go an'
 tona op(a)ta · B(la)ž(e)ni an'ton' op(a)ť
 394b 1 egda b(ê)še v' gradê patrasê
 v' manas'tiri s'voem' · ne mož
 aše s'lužbe b(o)žie t'voriti êk

- ože samъ želêše · Êko v'saki
5 d(ь)нъ viždaše prihodečih k' s(e)b
ê m'nogo lûdi pripročihъ i mis'l
i v'zdiše v' sr(ьdъ)ci svoem gl(agol)a
še · B'ratiê č'to s'tvorimъ · êko
s'mučaût' me miš'leniê moê · i
10 nêstъ sadê mes'to pokoino d
a mog'li bimo s(ь)p(a)s(i)ti d(u)še naš
e · Siê gl(agol)aše onêмъ eže vid
êše v' lûb'vi b(o)ži položeni ·
I Na kiž'do danъ s'tužaše e ·
15 i pominaše i gl(agol)aše imъ · Č't
o s'tvorimo · oni že gl(agol)ahu ·
Č'to ti o(тъ)če zapovedaeši ·
On' že gl(agol)aše pridête da id
emo ot mes'ta selo · i idemo va
20 ino mes'to idêže ver'no i kr'ê
p'čêe b(og)u porabotaemo · Oni že
iže v' strasê b(o)ži d(u)šeû s'v
oeû bêhu položeni rêše i mi
ne ostavimo tebe · Tъgda b(la)ž(en)
25 i an'tonii reče sinove moi b(og)ъ
z'va ni v' redъ m'nišast'va i er
êis'tva obače da vidimo · d
a ne bude k'riv'di v' nasъ · êkože
učitъ nasъ pis'mo zapov(ê)di b(o)
30 žie va v'sêhъ pos'lušati i
is'pl'niti · I paki eže oko ne vi
dê ni uho sliša ni na sr(ьdъ)ce č(lovê)ku
v'zide êže ugotova b(og)ъ lûb
êcîмъ ego · Čt(en)i(e) · EG'dže s'ln'c
35 e k' zapadu priš'lo bistъ v'n
idoše v' crêkavъ i počese h
394c 1 valu bo(g)u v'zdaêti v'semogu
cûmu êkože običaji bêše · I eg'
da is'plnenъ bistъ činъ manas'
tir'ski i vsi počivahu v' pos'
5 tâlahъ s'voiъ · On' že pros'trê s
e na z(e)mlû mole se k' b(og)u i gl(agol)e b(o)že
n(e)b(e)ski i z(e)m(a)l(ь)ski iže esi v'sêhъ
z'natelj v' negože voli vsa s
utъ pos'tavlena · i nêstъ iže m
10 ožet' se protiviti voli t'voe
i · Iže v'zvrâčaeši b'ludeči
hъ da ne pogib'nutъ s'hgani rab
i t'voe · i êvi namъ mes'to v' nem'
že tebê porabotaemъ nês't bo
15 sadê mes'to tak'mo lûbitele
mъ vêka sego · Čt(en)i(e) · I Eg'da molaš
e se b(la)ž(e)ni an'tonъ opatъ pride em
u malo s'na · I pride an'j(e)лъ g(ospodъ)нъ v
a s'nê томъ · i r(e)če emu an'toniû
20 v'stani · i idi v' mes'to v' nem'ž
e azъ reku tebê ti i bratiê t'
voê iže te hotetъ nas'lêdov
ati · Az' že damъ t(e)bê an'j(e)лъski
obrazъ i on'dê upasu te ot v'sê
25 hъ s'tranъ z(e)mle eg'da v'zideši
na visoku goru ced'ronъ · on'dê o

- brêčeši malъ dolacъ lêsanъ
k'rasanъ · veli gorami zat'vore
nъ · I on'dê ob'rêčeši kamenъ mra
30 moranъ va ob'razъ č(lověčъ)ski · iže te
bê nêkoliko s'traha dastъ na
ne boi se ego êko azъ s' toboû es
amъ va v'sakomъ delê t'voemъ · Čt(enie)
TAg'da b(la)ž(e)ni an'tonii v'st
35 avъ ot s'na r(e)če · h'valu ti v'zda
û g(ospod)i is(u)h(rъst)e iže me s'podobilъ
394d 1 esi us'lišati · I v'nide v' cr(ъ)ka
vъ · i v'z'voni v' znamenie na ûtr
nû · I sabrašē se v'sa b'ratîê
v' kupъ i s'toriše (!) činъ · Ūtru že b
5 iv'shu izidoše is' cr(ъ)kve kup'n
o i pred' vrati cr(ъ)kve sedošē ·
I abie b(la)ž(e)ni an'tonъ počē v'z'v
êcati bratii sanъ č'to vid
êlъ bēše · Čt(en)i(e) · RĚhъ vamъ ûže b
10 ratîê moê slêdite me i do
vedu vi v' mes'to ono idêže
d(u)še naše s'pasut'se · êko nês
tъ sa mes'to podob'no · tak'm
o lûbitelem vêka sego i t
15 ačini · I sego radi bêžimo ot
lica pohoti ego · oni že rêše
iže bēše misli blagie · o(tъ)
če idimo êmože hočeši na t
ak'mo viimo da v' tačinu ne tr
20 udimo se prêžde vii ače ka
obrazu s'(ve)tih v'zmožemo
priti · Čt(en)i(e) · I Paki r(e)če b(la)ž(e)ni a
n'tonъ bratii s'voei · viite
bratiê da sr(ъdъ)ce vaše i mis
25 li vaše ne is'tačet' se i ne
prevlêčet' vi sego vêka po
hoti na va volû g(ospodъ)nû i naša
s'vêtov(a)nê sav'sêma h'rani
te · I s'lišite êkože gl(agol)et' s
30 e v'(evanъ)j(e)lii (!) · Iže hočetъ dušu s'
voû s'pas'ti pogubit' û · I i
že pogubitъ dušu s'voû ·
v' životъ vêč'ni s'hranit' û ·
I malo pos'tav'se počēše v
35 si p'sal'têrъ peti daže do
vrêmene noč'nago eg'da imъ sa
395a 1 nъ dotiča · Čt(en)i(e) · TAgda v'stavъ
b(la)ž(e)ni an'tonii v' prvu s'tražu noč
i · i v'zetъ žaz'ľ s'voi i v'z'bu
di onêhъ iže hotêhu i nas'lê
5 dovati · Is'hodeče m'l'komъ iz
mol's'tira pridoše k' miru gra
d's'komu i niz'vêsiše an'toniê
po konopu i v'sêhъ iže bêhu š'
nimъ · Izidu že vanъ iz' grad
10 a i hodiše po raz'lič'na mes't
a gorъ v'su nočъ onu · i d'va d(ъ)ni
i pridoše v' dolacъ lesanъ i kr
asanъ vel'mi b'ľago uhaniê

- v'sêhъ d'gêvъ is'plnenъ · Bêše
15 že on'dê kamen podobanъ z'g
aku č(lovêčъ)skomu · i to bêše mes't
o idêže s'vlêkoše sinove i
zdrailevi brata s'voego
osipa i k'rviû kozličevou p
20 omazav'se suk'nû ego i sam
ogo prodășe za tri deseti s'
rebr'niki · Ć N(ъ) d(ъ)нъ s(ve)tie pris'ki d(ê)vi
D*A*i m(o)lim' te v { i m(u)č(eni)ci or[a]ci[ê] ·
semogi b(ož)e · da iže b(la)ž(e)nie
25 priski d(ê)vi i mučenice t'voee r
ois'tvo č'temъ · i ob'hod'nimъ pra
z'dnikomъ veselim' se i toli
kie veri da pros'pêť obraz
i · G(OSPODE)Mъ · Ć Na s(ve)tiъ m(u)č(eni)kъ marius
30 a i mar'ti · i avdifak'sa i pr(o)čih' ·
U*S*liši g(ospod)i lûdi t'voe · sa s
vetiъ pomoč'mi prileže
če · da vrêmen'nago života p
odasi miromъ radovati se
35 i vêč'nie obrês'ti pomoči · G(ospode)mъ ·
395b 1 VA vreme klav'diê c(êsa)ra ·
pride eterъ m(u)žъ s per'
sid'skie strani imne
mъ mariûsъ · sa ženou
5 svoeu im(e)nemъ mar't
ou · i sa sin'ma svoim
a imaže ime edino
mo (!) av'difak'sъ a dru
gomu am'bakukъ · Bêh
10 u bo muži svtêiši
h(rъst)ъêni k m(o)lit'vi ap(usto)
lъ prišad'se v rimъ počes
e telêsa s(ve)tiъ po tam'nica
hъ i po grobêh vzis'kati · I e
15 gda čes'to i pečal'no i dr'zo
vziskovahu · i prišad'se v ka
š'telъ prêkъ tiveri · vnutri v'
tam'nici obrêtoše č(lovê)ka ča'st'
na im(e)n(e)mъ kvirina · iže mnoga
20 ûže bieniê za ime h(rъsto)vo b(ê)še pr
iêlъ · i ot imeniê obnažemъ · Čten(ie) ·
K Nemuže prišad'se pripadoš
e k nogama ego mariusъ i mar'
ta s dvêma sin'ma svoima v
25 iše rečenima da m(o)litъ za nihъ
I on'di prebiše ·z· (=8) d(ъ)ni · i počese
ot blaga svoego služiti
b(la)ž(e)nomu kvirinu i umivati n
ozi iže bêhu va uzahъ s't
30 êš'neni · I v' tožde vrême povl
ê (!) klav'dii da ače bi nikoter
i h'(rъst)'êne ob'rêteni v lûdêhъ v s
traži bes' popučen'ê da naka
žet' se · Čt(en)i(e) · S*I*e že povelê
35 nie v'z'vêčeno suči êť · m· (=60) i · b· (=2)
h'(rъst)'ênъ na puti salariê iže
395c 1 pr'žinu kopati osuženi biše

za ime h(ръsto)vo · I zap(o)v(ê)dae da vsi
 glini vanъ vratъ mirovъ pove
 dut' se · i va onom'že mēs'ti gra
 5 da zatvoreni biše va afitia
 tri · idêže mnogimi strêlami
 povelê iz'biti e · Egda že sie
 stvorêno bis(тъ) · oskr'b'leni zelo m
 ariûsъ i mar'ta žena ego i sina
 10 eû š nima avdifakšъ i am'bakukъ ·
 pridoše na mēs'to idêže bêhu
 iz'biena telesa s(ve)tiĥъ · na ed'no
 sa ivanomъ prozviteromъ · Čte(nie) :·
 I Obrêtoše tel(e)sa s(ve)tiĥъ vr'
 15 hu ognâ položena · i svlk'ši se p
 očeše t(e)l(e)sa s(ve)tiĥъ pootvlačiti · i
 pogrêbati s' lancuni s blago
 mъ svoimъ · êko m(u)žъ bogatъ bêše ·
 sa ženoû svoeû i s' sn'ma svoim
 20 a · I eliko možahu pogrêbahu
 v krip'ti na puti salariê na ra
 s'putii kukumirisъ · Čte(nie) · SLiš
 av' že klav'dii êko s(ve)ti boži po
 grêbahu tel(e)sa m(u)č(eni)kъ prognêv
 25 a se · i preda e names'tniku muži
 ênu rêki · Ače ne požrutъ i ne v'
 sposlušaût' · povelî e m(u)čit
 i i raz'ličnie muki stvori na n
 iĥъ · I v tažde d(ь)нъ povelê e k
 30 sebi privês'ti · i niĥъ radi v'
 se rodi mukъ reče prines'ti pre
 d' niĥъ · Čte(nie) · EGdaže prived
 eni biše preda nъ gnêva napl'
 nênъ reče · vzvêčeno vamъ es
 35 tъ êkože zapov(ê)dêše knezi n(a)
 ši st(ar)êiši v'se stvarî očitô ·
 395d 1 otveča av'difak'šъ · Ne vimъ :~
 mužiênъ vikarii · eže estъ nam
 estnikъ reče · Prinesite se muki ·
 I egda prineseni biše reče · Vsi
 5 si narodi mukъ ob' vasъ stratet'
 se · ače zakona ne stvorite · Ač
 e li že vsposlušaete zap(o)v(ê)d
 i knez · roj'stvo vaše ob'novit'
 se · i dostoêniemъ previš'nimъ z
 10 vati se vačnete · Čte(nie) · SLe s
 tvarî zap(o)v(ê)dêše premožiteli
 očitô da požrête b(ogo)mъ bes' kaš'
 neniê · i abie priêteli knezemъ
 budete · Otveča adifak'š' (!) sinъ
 15 vek'ši i reče · Bezum'nu rêčъ gl(agol)
 aľ esi · Reče že mužiênъ k mar
 iûsu i mar'ti i am'bakuku · Vi č
 to gl(agol)ete · Oni že rêše · Vsi le
 ki edinimi us'ti rek'li esamъ ·
 20 Mužiênъ povlê v'se svlêči i
 dr'kolami biti · Mar'ta že st
 oêše pred' nimi · Iže egda biêh
 u e pod' glasomъ propvdaûčago (!)
 gl(ago)lûče · Pov(e)leniê knezъ ne hot

- 25 êite poniziti · Mar'ta že ra
duûče se gl(agol)aše · Sini moê
tvrđostan'na budita · Ma
riûs' že hv(a)laše g(ospod)a b(og)a rêki ::~
Sl(a)va tbê (!) g(ospod)i is(u)h(r̥st)e pom(ilui) e ·
- 30 MUžiên' povlê e vzdvig'
nuti ot z(e)mle i obêsiti na
rasohe · iže egda izvlačahu
emu žile s(vê)tlim' gl(a)som' va
piêše av'difakš' sin' ee vek's
- 35 i · Sl(a)va tebi g(ospod)i is(u)h(r̥st)e iže ni
zvati spodobil' esi · s' rabi
- 396a 1 t'voimi pričis'ti · I prog'nêva se m
užiên' i povêlê ogan' emu na r
eb'ra položiti i g'rebeni želez'
nimi pl't' ego s'trugati · On' že s'l
- 5 z'nimi očima v'piêše h(va)lu ti
v'zdaem' t(e)bê g(ospod)i · Mužiên' že pov
êlê e povisiti na rasohe · pred'x
zrakom' mar'ti i ruki ih' prebiti ::~
Egdaže preb'eni biše ruki ih' poč
- 10 e kr'v' p'luti · Mar'ta že sabira
ûči k'rv' mužev'lû i sinu lice i
g'lavu s'voû mazaše s' rados'x
TAg'da povêlê da { tiû ·
- 15 rukami k r'g'lu (!) privezanimi
tako g'rad'x obidut' pod' g'las
om' pripovêdaûčago i gl(agol)ûča ne ho
têite huliti bogov'x · I v'zap
i mariûs'x i av'difakš' i abakuk'x ·
- Nêsut'x bozi n' bêsi iže vi pog
20 ubiti imut'x i k'neza vašego · Im'
že vedeni b(ê)še putem'x kor'nêl
iê mile ·vî· (=13) idêže v' tom'ždê
mês'tê usek'neni b(ê)še b'liz'x pr'ž
ini mariûs'x i av'difakš' a am'ba
- 25 kuk'x mar'tu že va vodê uto
piše · Ih'že têlêsa takož'dê
povêlêna ž'gati i ne pog'res'
ti · B(la)ž(e)na že mat'ronana (!) imene
m'x v'shiti têlêsa i v' nivê
- 30 s'voei obiv'si e · pog'rebe e · M
ar'tu že v'z'dviže ot s'tud'n'c
a i pomaza têlêsa s(ve)ti'x ·
v' treti na des'te kalen'di p
er'vara · c(êsa)r(̥)stvuûču g(ospod)u n(a)š(e)m
- 35 u is(u)h(r̥st)u iže živet'x i c(êsa)r(̥)stvu
et'x v v(ê)ki v (!) v(ê)kom'x · AM(E)N'x · Ti že ·
- 396b 1 Ć Na s(ve)tiû fab'êna i šabest(iêna) · O(rac)(iê) ::
NA slabos't'x n(a)šu priz'ri v's(ve)m(o)gi
b(o)ž'e · êk(o) b'rime v'lačago dêênîê
otež'čevaet'x b(la)ž(e)niû m(u)č(e)n(i)ku t'voeû f
- 5 ab'êna i šabast'êna hodotais'tvo
s'lav'noe ni da začitit'x · G(OSPODE)M'x · Ćt(enie) ·
FAbiên'x rodom'x rim'lanin'x ot oca
fabiê sêdê lêt'x ·gî· (=14) m
iseci ·aî· (=11) d(̥)ni ·aî· (=11) mukoû
- 10 vên'ča se · Bêše že v' vri
mena mak'simiêna ifir

ikana daže do dèciè
 d'rugago i k'vad'rata i mu
 čenъ bē ·gī· (=14) d(ь)нъ m(ê)s(e)ca per'
 15 vara · Si raz'dèli s'trani d'èkomъ
 i s'vori ·ž· (=7) d'èkonъ iže ·ž· (=7) pisa
 lъ pot'rèbovali dèniè mučeni
 kъ vèr'no i cèlo izab'rani bi i m'n
 ogie zidi po cimitèrèhъ s'tvor
 20 i p(o)v(e)lè · I po mucè ego moisèi i m
 ak'simъ proz'vitera i nikos'tratъ
 d'èkonъ èti b(ê)še i v' tam'nici pol
 oženi · Čte(nie) · ŠEbes't'èнъ mužъ
 h(гъst)ьèniнъ ot prèdèlъ mediolan'sk
 25 ihъ učenъ v' gradè nar'bonè po
 roenъ dèok'lèciènu i mak'simièn
 u c(êsa)rema t(a)ko lûbъ b(ê)še · êk(o) k'nežas
 t'vo prvo dos'toèniè prèda'sta i
 s'voemu licu velèhota emu v'
 30 sag'da prèd's'toèti · Bèše bo mu
 žъ v'see mud'ros'ti v' sl(a)vè rès'нъ ·
 v' sudè prav'danъ v' svètè pros'tr
 enъ (!) · V' zak'ladè vèranъ v' m(o)l(it)vè
 hitarъ v' blagos'ti prozoranъ ·
 35 i va v'sakomъ n'ravè tiho pr'ès'vè
 ŠEgo vitezi v'si l { talъ ·
 396c 1 èki o(т)ca čačahu · i iže s'troèhu pol
 aču lûbitel'no č'tov(a)hu s'vršeni
 û · B(ê)še že rès'ni b(la)ž(en)i čas'titelъ ·
 i pravo b(ê)še da ego polièl' bi tol
 5 iku m(i)l(o)stiû · da ot vs(ê)hъ lûbil' se bi ·
 H(гъst)u bo v'se d'ni čes'to podaèše s'
 luž'bi na se t'voraše taino da to
 z'lobivima c(êsa)rema bilo bi potae
 no · Ni s'trahom' bo m(u)kъ r(a)di pobèž'den'
 10 ni im(e)niemъ otačas'tva s'voego s't
 iš'nenъ · I k' tomu t(a)ko pod' odèniemъ
 z(e)m(a)l(ь)sk(o)go k'nežiè h(гъsto)vъ vitezъ pok'ri
 vaše se s'kr'vнъ · Da h(гъst)ьènskie mis'l
 i d(u)šъ eže v' mukahъ vijaše pom
 15 an'kaùče uk'rèpil' bi i b(og)u v'zdal'
 bi d(u)še eže d'èv(a)lъ hotiše otèti ·
 I T(a)ko poneže m'nogihъ m(u)č(eni)kъ mis'l
 i ot s'traha m(u)č(e)n(a)go v'shiti i k' v
 en'cemъ v(ê)čnie sl(a)vi v'zbudi ·
 20 samъ ubo k'to bil' bi èvi se · êk(o) sь
 vètъ v' t'mè taiti se ne možetъ · Eg'
 da že seû h'lamidoû odèнъ b(ê)še
 b(la)ž(e)ni šebest'èнъ i prepoèsanъ poèsomъ
 iz'reče eda si za edinъ časъ s(vè)t'l(o)sti
 25 û s n(e)b(e)se velieû priduceû pros'vec
 en bē · I pod' seû s(vè)t'l(o)stiû rizoû
 prebeloû ob'lèčenъ ûnoša èvi se
 pri nemъ · Čte(nie) · ŠIè že t'vorahu se v'
 domu imen(e)mъ nikon's'trata u negož
 30 e s'trèžaše se mar'čelinъ i mar'ku
 šъ · Nikon's'tra (!) že imiše ženu imen(e)mъ
 zoû siè že ·e· (=6) l(e)тъ iz'nemog'si ne
 duž'na vel'mi nedugomъ st'voren
 a bē nêma na t(ь)kmo i m(u)dr(o)stъ i s'lu

- 35 **hь i razumь ne pogubi нь раче оче**
bole neže prije imiše · ušima s'
- 396d 1 **luhomь priemaše činь · Siê že eg**
da v'sa razumêše êže b(la)ž(e)ni še
bes't'ên gl(agola)še i toliku s(vê)tl(o)s
ть o(kolo)hь ego videče sa v'simi t'var
- 5 **i t'repet'na č(u)d(e)sa ud'ržaše uka**
zovaše r(u)k(a)ma vs(ê)мь l(ê)ki hudaû
či b(ê)še êk(o) · tol(i)ku očitû ut'vr'je
niû ne verovahu i kolenoma ee pr
iklonenoma m(o)l(a)še ego r(u)koû kazati
- 10 **poče zn(a)m(e)nie · Čte(nie) :· B(la)Ž(e)ni šebes't'ê**
нь eg'da vidi sr(ьдъ)ca ee tainaê v'
z'ves'titi êz(i)komь ne možaše · i sь
t'vari see ml(ь)čaniê s'mot'rivь na
uči se s(love)semь ee obiluû veliû
- 15 **ne moči suče otêt bistь t'gda**
b(la)ž(e)ni šebes'ть r(e)če · Ače v is'tin
u h(ръsto)вь r(a)бь азь es(a)мь · i ače rês'na
v'sa êže siê žena ot us'ть moiһь
n(i)ne s'liša i verova da p(oh)v(a)litь
- 20 **g(ospod)ь is(u)h(ръst)ь v'ratiti k'nei d'vari u**
s'tanь ee i da otvoritь us'ta ee
iže ot'vori us'ta zaharie pr(o)r(o)k
a · I k' semu gl(a)su vzvapi žen
a gl(a)somь veliemь gl(agol)ûči · B(la)ž(e)нь
- 25 **esi ti i bl(agoslovle)no sl(o)vo us't tvoih ·**
i b(la)ž(e)ni iže vêruûtь toboû v' s
ina b(o)žiu (!) h(ръst)a edinočedago · Čte(nie) :·
AZ' bo vidêһь očima moima
k' t(e)bê prišad'ša s n(e)b(e)se an'
- 30 **ĵ(e)la b(o)žie i k'nigi pred' očima t'**
voima d'ržeča ot sih'že č'te
v'sa s(love)sa t'voê m(o)l(i)tva is'tika
še · B(la)ž(e)ni iže v'sem vêruûtь · ê
že g(lago)ль esi i prok'leti iže d'
- 35 **voet' se li ot edinogo s(love)se ot sihь**
v'sêһь êže s'lišaše · Êk(o) l
- 397a 1 **êki zora s'više prišad'ši v'se**
t'mi noč'nie otgoneči i vs(ê)мь očesemь
s(vê)tl(o)stь ûže nočь s'lipa otêt po
v'račaetь · T(a)ko s(vê)tl(o)stь s(love)sь t'voiһь
- 5 **v'su maglu i v'sako b'luždenie n**
ez'naniê s'lipos'ti otrь · i vêd'r
inu po t(a)maһь d(ь)нь mis'lemь poda ·
ot mene že samoe never'stviê t'm
e otrinu na i oče s(love)sa moimь v'rat
- 10 **omь êže za ·e· (=6) l(e)ть zat'vorena**
b(ê)hu imêti s'tvori · Ti že · Čt(enie) ·
ŮIdêv' že nikon'stratь m(u)žь ee
tolika č(u)d(e)sa h(ръsto)va v' svo
ei ženi zas'lužena poče noz
- 15 **i ego obimati i otpručenîe prosi**
ti · t(o)go r(a)di êk(o) c(êsa)rskimь i profek'tov
imь p(o)v(e)l(ê)niemь s(ve)tiһь b(o)žihь m(u)ži im
iše вь uzahь · I otêtь ot r(u)кь ihь g'vo
z'diê tegoti · kolêna prêk'lonь pr
- 20 **êd' nimi početь m(o)liti se r(e)ki · O ko**
lê b(la)ž(e)нь bil' bimь · ače s'podobi

l' se bimъ za v(a)še os'voboždeni
 e êti · Da eda si k'rivi (!) moee iz'
 litiemъ mogal' bimъ onožde se
 25 mr'ti m(u)kъ v(ê)čnihъ izb(a)viti se · i
 k' onomu životu prid'ružiti se ·
 egože v(ê)mъ us'ti g(ospod)a moego šebes'
 t'êna g(ospod)ъ êviti spodobilъ es(тъ) ·
 êk(o) ta rês'ni bil' bi k' go(spod)u d(u)še pr
 30 ivede kr'steče · Āt(enie) · ZNano v
 is'tinu e(stъ) k(a)ko b(la)ž(e)ni šebes't'êň pr
 iêl' esi c(êsa)rema h(rъst)ъênin b(ê)še i v u
 čen'ii b(o)ž(ъ)stv(ъ)neemъ s'vršeny · k(a)ko
 d(u)še h(rъst)ъên s'voimъ poučeniemъ n
 35 auči t'vr'dos'tan'nêi v(ê)ri · Sa že ži
 votъ êk(o) minitelanъ i suetanъ
 397b 1 imêe i p(o)v(e)lêvae imъ ot nudъ nenavid
 iti · Uvêdêv'sa že siê c(êsa)ra nečis'
 tiva · êk(o) šebes't'êň d(u)še h(rъst)ъên pou
 čaety taino · p(o)v(e)lêsta i prêd' se pre
 5 d'staviti · I v'prosis'ta i · česo ra
 di hъ(rъst)ъêni uk'rêplal' bi · Sa že k'rêp'
 ki vitezъ h(rъst)ъovъ ne us'traši se m'nog
 ihъ m(u)kъ iže t'vorahota nečis'tiv
 a c(êsa)ra h(rъst)ъên(o)mъ · R(e)če · I azъ v is'tinu
 10 hъ(rъst)ъêninъ es(a)mъ · i ne boû se sem'rti pr
 iêti g(ospod)a moego r(a)di · Se že s'lišav'
 dêok'lêciênъ p(o)v(e)lê i opakъ r(u)k(a)ma k' sь
 t'lpri privezati i biti k'rêpko · i
 potomъ s'trilati · Saže k'rêp'ki
 15 vitezъ tr'pi g(ospod)a r(a)di · v'zrêvъ n(a) n(e)b
 o i hv(a)lu v'zdaêše g(ospod)u · Paki že p
 ovêlê c(êsa)ръ ubiti · B(la)ž(e)ni že fab'ê
 нь p(a)pa b(ê)še tьg'da i veri r(a)di h(rъsto)v
 i ta'žde danъ ub'enъ bis(тъ) · Eûže te
 20 lesi v' cim(i)t(e)ri b(la)ž(e)n(a)go kališ'ta
 h(rъst)ъêne pog'reboše · Na vičerie
 s(ve)tie agnie d(ê)vi · k v(ê)č(e)rni ps(alъ)mъ
 d(ê)vъ a(ntifo)ň mat(uti)ne · k(a)p(i)t(ulъ) · Isp(o)vêm' se t(ebi) K V(e)l(ičitъ)
 a(ntifo)ň · Stavši b(la)ž(e)na ag'na pos'rede p'lamene
 25 vzdviženima r(u)kama m(o)laše se gl(agol)ûči · te m
 olû poklanatelni o(тъ)če čas'tni i s'tra
 šni · êk(o) s(i)n(o)mъ t'voimъ ubêžahъ prêty id
 oložrt'venihъ sil'nikъ neos'kvr'nenimъ p
 utemъ mimoidohъ · i se g'remъ k' tebi egože
 30 v'zvlûbihъ · i egože v'sag'da želihъ · Or(a)c(iê) ::
 VS(e)m(o)gi v(ê)čni b(o)ž(e) iže nemoč'naê m
 ira iz'biraesi da k'rêp'ka po
 s'tiši (!) · podai m(i)l(o)stivê da iže
 b(la)ž(e)nie ag'nie d(ê)vi i m(u)č(e)n(i)ce t'voee pr
 35 az'dnikъ č'temъ ee pred' t(o)boû pomo
 či čuli bihomъ · G(ospode)mъ · K prvimъ ps(alъ)mom' a(ntifo)ň ·
 397c 1 Ostupi ot mene pohot'niče sem'tri · êk(o) û
 že ot inogo lûbitela v'z'lûb'lena esa
 mъ · Ps(alъ)mъ · B(la)ž(e)ň m(u)žъ · A(ntifo)ň · Des'nicu moû
 i šuicu moû opasa kameni pred'rag
 5 imi i preda ušima moima neiz'mer'
 nie biseri · A(ntifo)ň · Položi zn(a)menie na l
 ici moemъ · da nikoterago lûbitela r
 az'vi ego obimu · B(e)rš(ъ) :: Lêpotoû t'voe ·

- RA**бъ h(ръsto)въ амbr(o)zii b(i)sk(u)p d(ê)въ s'
 10 vetihъ · d(ъ)нъ sl(a)vni pr(a)z(ъ)dnikъ
 b(la)ž(e)nie ag'nie čas'tnê čas't
 imъ b'ratiê m(o)lêiša · sei ps(alъ)
 mi z'vanite · i ot sudu č'
 tite se čt(e)niê · i ot tu
 15 du m'nožas'tvo lûdi
 veselite se · i ot tudu ob'lah'
 čite se ub(o)zi h(ръsto)vi · ot vs(ê)hъ s'къ
 v'rnъ i nečis'totъ g'rêhъ s'voihъ ·
 V'si bo veseli'm se o g(ospod)ê k' bl(a)go
 20 mu obrazu d(ê)vi · k(a)ko m(u)čena bê b(la)ž(e)n
 a ag'niê na p(a)m(ê)ti obratimъ · Tre
 tie v is'tinu na des'te l(e)to vr
 imene s'voego sem'rtъ pogubi · i
 životъ ob'rete · êk(o) edinogo v'z
 25 lûbi životu saz'datela · Ot'r
 očas'tvo že ei počitahu v' let
 êhъ na b(ê)še staros'tъ neiz'mer'
 na v' mis'li · Rêš(ponъ) · Dan(ъ)sъ pr(a)z(ъ)dn(i)къ s'
 vetie d(ê)vi čas'timъ · eliko m(u)č(e)na
 30 estъ na p(a)m(ê)тъ obratimъ · tretie na d
 es'te l(e)to vr(ê)m(e)ne s'voego semr'tъ pog
 ubi i životъ ob'rete · Êk(o) edin(o)go v'z
 zlûbi životu saz'datela · B(e)rš(ъ) oč
 astvo že ei · počitahu na b(ê)še s'tar
 35 os't neiz'merna v' mis'li · Êko edi · Čte(nie) ·
TÊlom že m'lada na mis'liû s
 397d 1 êda k'rasna licemъ na k'ras'nêiš
 a v(ê)rou · Siê eg'da ot š'kuli v'r
 ačaše se ot g'rada · profek'tovi
 мъ s(i)nomъ v'zlûbi se · Iže ee rod
 5 itelû v'ziska i ob'rete ê · abi
 e že poče m'noga davati · ve
 k'šaê že obečavati · I potomъ
 prinese sъ soboû m'nogocên'na ure
 šeniê · êže b(la)ž(e)noi ag'nii b(ê)še l(ê)k
 10 i nikot(e)ri g'noi otmet'na · Otnudêž
 e s'tvoreno bis'tъ da ûnoša o
 нь lûb'voû v'zbuždenъ os(ê)tno
 мъ · i m'nêaše da hočety luč'ša
 i k'ras'nêiša priêti urêšeniê ·
 15 i vs(a)k(o)go kam(e)niê d'ragago prinese
 sъ soboû v sl(a)vu ee · soboû že sa
 mimъ i po priêtelihъ ili b'liž'
 nihъ poče въ uši d(ê)vi og'laša
 ti bogatas'tviê domi ud'r
 20 žaniê čeladi i v'sa mir'ska b
 ogatas'tviê obeča · ače vol
 eû ego služeniê ne otvrgla bi ·
 Rêš(ponъ) Des'nicu moû i šuicu moû opas
 a kameni pred'ragimi · i ušima moim
 25 a preda biseri bez'čisal'nie · I obi
 de me s(vê)t(ъ)limi i b'lis'kaûčimi se g'v
 or'ci · B(e)rš(ъ) Položi zn(a)m(e)nie na lici mo
 emъ da niedinogo lûb(i)t(e)la raz'vi ego
 primu · I obide me · Čte(nie) · B(la)ž(e)na že
 30 ag'niê t(a)ko ûnoši v'z'vrati o
 t'vêčanie · otidi ot mene pohot'n

- iče g'riha kr'mitelû sk'v'rni
k'rmo semr'tna · otidi ot mene êko
ûže ot inogo lûbitela v'zlûb'
- 35 lena es(a)мъ · Iže m'nê m'nogo bo
l'sa prikaza urêšeniê i prs'
- 398a 1 tenomъ v(ê)ri s'voee ob'ruči me ve
l'mi veči ot t(e)bê i p'lemenitii ro
domъ i didinoû · Uk'rasi neiz'me
r'nimъ d(e)sn(i)komъ des'nicu moû i vu
5 š'cu moû opasa kameniemъ pred'
ragimъ i ušima moima preda nez'
mer'nie biseri · i ok'rili me s(vê)t(ь)l(i)mi
i b'likaûčimi (!) se kamici d'ragi
mi · Položi zn(a)m(e)nie na lici moe
10 mъ · da niedinogo lûbitela ra
z'vi ego obimu · Rêš(ронъ) Lûb'lû h(rъstov)a v'
negože lož'nicu v'nidъ eg(o)že m(a)ti d(ê)va
es'тъ · eg(o)že o(тъ)съ ženi ne z'naetъ · eg(o)že m'nê o
r'ganъ s'lat'kimi gl(a)si poetъ · Egože
15 eg'da lûb'lû čista es(a)мъ · i egda ko
snu nevreždena es(a)мъ · i eg'da ob
imu i d(ê)va es(a)мъ · B(e)rš(ь) Prstenomъ v
êri obruči me i neizmernimi monis
ti ukrasi m[e] · An(tifonъ) · Ob'lêče me g(ospod)ь na
20 d'ušnicami zlatomъ t'kanimi ·
i neizmer'nimi monisti ukrasi m
e · Ps(alъmъ) · V'neg'da · An(tifonъ) · Medъ i m'lêko
priêhъ ot us'тъ ego · i kr'vъ ego ukrasi
êgodi moe · Ps(alъmъ) · Gl(agol)i moe · An(tifonъ) · Tomu
25 edinomu h'ranû v(ê)ru · i tomu me v's
êmъ obečaniemъ poručaû · Ps(alъmъ) G(ospod)i g(ospod)ь
n(a)šъ · B(e)rš(ь) · Pomožetъ ei b(og)ь licemъ ·
QB'lêče me naduš'nicami
z'latomъ t'kanimi i neiz'
30 mer'nimi monis'ti uk'rasi
me · Is'kaza m'nê s'krovi
ča bes'tak'men'na êže m'
nê darovati obeča ače v' ne
mъ prebudu · Togo r(a)di ne mogu n
35 a pos'tiždenie prvoga lûbite
la · i poz'riti na sego · i onogo os'
398b 1 taviti eg(o)že lûb'voû es(a)мъ pre
možena eg(o)že plemenčina previ
š'nimъ moženiemъ k'rêp'čeiša · Ot n
egože m'nê i z'rakъ es'тъ prelip'š
5 i i lûbavъ s'laiša · v'saka mi
los'тъ previš'na · ot negože m'nê
lož'nica pos'tilana es'тъ ego
že m'nê or'gani slat'kimi g'l
asi z'vanetъ · eg(o)že m'nê d(ê)vi preč
10 is'timi g'lasi poûtъ · Rêš(ронъ) · Ob'l
eče me g(ospod)ь rizoû s(ь)p(a)s(e)niê · i odêniemъ
veseliê odê me · I l(ê)ki neves'tu uk
rasi me vên'cemъ · B(e)rš(ь) · I ušima moima
preda neiz'mer'nie biseri i odê me s'v
15 êt'limi i b'lis'kaûčimi se g'vor'ci · Čte(nie) ·
Ūže medъ i m(ь)lêko ot us'тъ ego pri
êhъ · i ûže čis'timъ priêtiemъ
čis'ta es(a)мъ · ûže telo ego tel

u moemu pridruženo es'tь · i kr'vь
 20 ego uk'rasi êgodi moi · Eg(o)že m(a)ti
 d(ê)va e(stь) · egože o(ть)сь ženi nevêst' ·
 emuže an(ь)j(e)li rabotalûtь · ego
 že krasotê sln'ce i luna di
 vita se · egože bl(a)gouhaniemь m
 25 rt'vi oživlalûtь · egože kosnu
 tiemь slabi ukrêplaûtь · ego
 že dêla nikože (!) ne oskudêût' ·
 i ego bogatastviê nikoliže
 obêt'saûtь · Tomu edinomu
 30 hranû vêru · i tomu me vs(ê)mь o
 bečaniemь poručaû · Egože e
 gda vzlûblû čista es(a)mь · i e
 gda kosnu i nevrêždena es(a)m ·
 i egda primu i d(ê)va es(a)mь · Ne p
 35 oman'kaûtь po piru čeda · id
 eže poždenie bez' bolêz'
 398c 1 ni naslêduûtь i plod'stvo v
 sedan'no množit se · Slišav
 že sie nezdravi ûnoša sl
 êpostiû lûb've skruši se
 5 i meû tugami sr'ca i t(e)la
 s'tone m(u)čaše se d(u)homь · I meû
 timь vrže se na postelû i v
 zleže i visokimь vzdih
 niemь lûb(a)vь ot lêkara otvor
 10 i se · I znana stvorena b(ê)še o(ть)cu
 ot lêkari êže bivahu · i têmi
 žde otčьskimi gl(a)si iže bêhu ûže
 r(ê)čeni ot s(i)na k prošeû d(ê)vi povra
 čahu se · I otmêtaše se b(la)ž(e)na
 15 agniê · nikim'že zavêtomь po
 tvrždaûci · I egda o(ть)сь raz'm
 isli profekstva svoego stv
 ari · i togo radi da ona ne mog'l
 a bi nikogože s(vê)tlêišago se
 20 bê pristaviti · i ot tudu po
 če vel'mi vziskati · kto b
 il' bi ženiъ ee · ot kogo se vlas
 i (!) agniê veličitь · I b(ê)še eter'
 ot pristavnikь ego · iže gl(agol)aše û h(гьst)ь
 25 ênu suču ot dêtьstva ee · i d'
 êvlimь vlšastvomь nauka t
 ako ob'êtu · i da gl(agolû)ть h(гьst)a ženi
 ka ee suča · Rêš(ponь) · Medь i m'lêko ot u
 stь ego priêhь · i krvь ego ukrasi ê
 30 godi moe · B(e)rš(ь) · H(гьst)ь v ist(i)nu ode me
 rizami krasnimi · toli predr
 agimi biseri \ I kr'vь ego · Čte(nie) ·
 Slišav' že sie profektъ vese
 lь bê · i posla sь ustr'mleni n
 35 enavistiû i s' bukomь · i p(o)v(e)l
 ê û prêstaviti prêd sudič
 398d 1 e svoe · isprva že lastnimi sl(o)
 v(e)si i otainimi nuždaše û · i po
 tomь strahi silaše · Nь d(ê)va
 h(гьstova) ni las'tnimi s(love)si obrat
 5 i se · ni strahi ustraši se · na t

- êmžde licemъ i tēmž'de sr'cemъ
 prebis(тъ) · i strašeniû podob'no êkože
 i lačeniû sr'cemъ rugaše se ·
 Vidêv' že profektъ toliko t
 10 vrdostan'stvo d(ê)vi · rodite
 lû ee nagovaraše · Êko bêhot
 a plemenita · i silu ima tvo
 riti ne možaše · Togo radi pr
 irokъ hъ(ръstъ)êns'tva priloži · i v
 15 greduči d(ъ)нъ p(o)v(e)lê û pred' se pr
 êd'st(a)viti · I opetъ i paki ope
 тъ ugovara eû poče prevrača
 ti ot ûnoše lûbvi s(love)sa · Rêš(ponъ) · Ūže
 t(ê)lo ego t(ê)lu moemu prid'ruženo e(stъ) ·
 20 i kr'vi ego ukrasi êgodi moi · Egože
 mati d(ê)va e(stъ) · egože o(тъ)съ ženi ne
 vêstъ · B(e)rš(ъ) · Tomu es(a)mъ obeča
 na em(u)že an(ъ)j(e)li raboraûтъ · egože
 krasotê sln'ce i luna divi
 25 ta se · An(tifonъ) · Egože krasotê sln'
 ce i luna divita se tomu edino
 mu hranû vêru · Ps(alъmъ) · G(ospod)j kto · An(tifonъ) ·
 G(ospod)ъ odê mi (!) krasnimi toli predr
 agimi biseri · Ps(alъmъ) · Otrignu · An(tifonъ) ·
 30 Samomu es(a)mъ obečana em(u)že an(ъ)j(e)l
 i raboraûтъ · egože krasotê s
 lnce i luna divita se · Ps(alъmъ) ·
 B(og)ъ n(a)še · B(e)rš(ъ) · Vzlûbi û g(ospod)ъ i pre[vzlûbi û] · I v ži[...] ·
 35 Ī Egda ûže vsako sl(o)vo ta
 399a 1 1 35 1 5 10 15 20 25

- oû · Sego radi trplû t(e)be vl
 30 aspimiûča b(o)gi · êk(o) l(e)ta tvo
 ê pod' razumomъ smotru ne
 mozi s(a)ma sebe nenaviti (!) ·
 da k strahu b(o)ž(ь)skomu prist
 aneši · B(la)ž(e)na ag'niê r(e)če · nemo
 35 i va mnê t(e)lesnoe ûnosti t(a)
 ko poniziti · eda mniši me i
 399b 1 mê v pomočъ t(e)be · Vêra bo ne
 v létêhъ na vъ umê obreta
 et' se · i b(o)gъ vsemogi veče mi
 sli iskušаетъ neže vr(ê)m(e)na ·
 5 Bozi že oni v niže (!) gnêvъ
 ne hočeši da vnidu · oni prog
 nêvaite se oni gl(agol)ête · oni
 sie zap(o)v(ê)dêite · oni p(o)v(e)l(ê)it
 e čъstiti se · V istinu êk(o) k t
 10 omu te viždû vnimaûča e
 že ne možeši iz'obresti · i n(i)ne
 čo t(e)bê vidit se to tvori ·
 Rêš(ponъ) · Samomu es(a)mъ obečana e
 muže an(ь)j(e)li rabotaûтъ egože
 15 krasotê sln'ce i luna divi
 ta se / Tomu edinomu hranû
 vêru · tomu me vsêмъ obeča
 niemъ poručaû · B(e)rš(ь) · Istini ra
 di i krotosti i pr(a)v(ь)di · Om(i)liû otъ
 20 d(ê)vъ čteno os'mo i deveto čt(en)i(e) · Rêš(ponъ) ·
 Vsemoguči i poklanatelni
 i straš'ni o(tъ)če bl(agoslo)vlaû te · Êko
 pro s(i)nъ tvoi edinočedi ubêž
 ahъ prêтъ č(lovêčъ)skihъ · i nečistoti
 25 d'êv'le neposkrunenouъ staz
 oû prêidohъ · B(e)rš(ь) · Hv(a)lu t(e)bê v
 zdaû g(ospod)i is(u)h(rъst)e · iže me račil'
 esi shraniti ot v'sêhъ zalъ č
 istu · K mat(utini) an(tifonъ) · Všad'ši ag
 30 niê v sramnoe mêsto an(ь)j(e)lъ
 g(ospodъ)nъ ugot(o)vapъ obrete · An(tifonъ) · Sa m
 noû vistinu stražъ imam' t
 elesi moemu an(ь)j(e)lъ g(ospodъ)nъ · An(tifonъ) · Pr's
 tenomъ svoimъ nazn(a)m(e)na me g(ospod)ъ mo
 35 i s(ь)p(a)sъ h(rъst)ъ · i lêki nevêstu uk
 rasí me vên'cem · An(tifonъ) · Bl(agoslovl)û te o(tъ)
 399c 1 če g(ospod)a moego s(ь)p(a)sa h(rъst)a ek(o) sas
 kí moe prsemъ moimъ obnovilъ
 esi · An(tifonъ) · Raduite se sa mno
 û i veselite se · êko sa simi
 5 vs(ê)mi s(vê)tlie pres(vê)tli priêhъ ·
 K(a)p(itulъ) · Isp(o)v(ê)mъ se t(e)b(i) g(ospod)i · K b(lagoslovle)nъ an(tifonъ) ·
 Sie eže želêhъ ûže viždû · i eže
 hotêhъ ûže držu · samomu es(a)m'
 pristroena n' n(e)b(e)s(ê)hъ · egože nъ z(e)mli
 10 suči vsêмъ obečaniemъ v(ь)zlûb(i)h'
 Or(a)ci(ê) · V(ь)s(e)mogi v(ê)č(ni) · K t(e)rci k(a)p(i)t(ulъ) · Ispo
 v(ê)m(ь) se · t(e)bê · Rêš(ponъ) b(e)rš(ь) o[t] (!) d(ê)vъ · K' šek'sti
 k(a)p(itulъ) IZb(a)v(i)l' me esi po množast
 vu m(i)l(o)sti tvoee ot rovuči
 15 hъ ugot(o)vanihъ k snêdeniû · ot r

- uku iskuči^h d(u)še moee · i ot mno
 gi^h pečali eže obidu me ·
 K n(o)nê kap(i)t(u)' · VShv(a)lit^h daž
 e do smrti d(u)ša moê g(ospod)a · êk(o)
 20 iz'eml'eši trpeči te · i izb(a)
 vlaeši e ot ruki stužaúči
 h^h e g(ospod)i b(ož)e n(a)š^h · K V(ê)č(er)ni · an(tifon^h) · Vša
 d'ši agniê · Ps(al^hm^h) · R(e)če g(ospod)^h · K(o)n(^h)c^h ·
 Hv(a)li er(u)s(oli)me · K(a)p(itu)li i im(^h)ni ot m(u)č(e)n(i)k' ·
 25 Ć Na s(ve)t(a)go vicenca i anast(asa) · or(a)c(iê) ·
 BLiz^h budi g(ospod)i prileža
 niem^h n(a)š(i)m^h · da iže iz^h
 b(e)z(a)k(o)niê n(a)šego krivi se suče
 poznahom^h · b(la)ž(e)niû m(u)č(e)n(i)ku tvo
 30 eû vicenca i anastasiê ho
 daistvom^h da iz'b(a)vim' se :~
 Ot s(ve)tie ag'nie an(tifon^h) · k V(eličit^h) · Stoeči b(la)ž(e)
 na agniê po srêdê plamene v
 zdviženima rukama m(o)leše se
 35 rekuče bl(agoslav)ûû (!) te i sl(a)vlû ime tvoe
 g(ospod)i v v(ê)ki · Ć N^h s(ve)tiû vice(nca) i an(astasa) ·
 399d 1 EGda u kesarie grad
 a avgust(o)va mnoz(iê)h'
 čistota i zn(a)m(e)nana r
 êsnaê sl(o)v(e)sa sv(ê)dokov
 5 ahu · deciû et(e)ru sudiû
 poganinu i progonit(e)lû s(ve)tih'
 nenavistiû na h(ĝst)êene vstoko
 û dišuçu g(ospod)a svoego c(êsa)ra
 vlastiû p(o)v(e)lenie o h(ĝst)êênêh^h
 10 poče se radovati · Egdaže
 prêžde ugristi mogal bi pr
 ognai cr(^h)kv^h · Priklûči se bis
 kupu sl(a)vneišemu m(u)žu val
 eriû s b(la)ž(e)nim^h vicencem^h · egož
 15 e stepen^h d'êkon'stviê vz'v
 isi · i postoênie bl(a)gomu b(og)u s
 tvoril^h bê peniê · gnêv^h ego
 uzresti b(la)ž(e)neišíh^h v^h onoi b
 udučei isp(o)v(ê)di · Ače abie cê
 20 nuû eûže vênac^h sil^h svojih'
 utažani po spenim^h obeto
 vaniem^h vshitol bi :~ Ćt(enie) ·
 Eže rasmotriv^h deciên^h v'
 vêrê h(ĝsto)vê osnovanêiše
 25 i tvrdostan'nêiše ot obračeni
 ê puta poče truždati · i ot gr
 ada r(e)čen(a)go k^h gradu valen'
 ciû po s(e)bê privlêči ot svoego či
 na zap(o)v(ê)dê · T(a)ko da s veliko
 30 û mukoû tamnic^h gladom^h n
 ičeti stêšneni usiliê oko
 vami ruku · i šiêmi gvozdîê
 tegotoû trpeče v(^h)s(a)k(o)go nara
 va muk^h semrtnago t(e)lesi d
 35 a trpet^h · Ćt(enie) :~ I Egda b(ê)še
 prêd' nego oči nečis'tivi oči
 400a 1 privedeni · vzrêv^h na ne vel'm
 mi (!) v'zdah'nu · da t(ê)lom b(ê)hu

z'dravi i misliû t'vrđos'ta
 ni · I prog'nêvav' se stražamъ g
 5 l(agol)aše · Čto es'te otpust(i)li imъ
 êdeniemъ i pitiemъ prostrano d
 aûče · I divlaše g'nêvomъ sl
 êpacъ vêdêv' e tučnêiše i
 krêp'čeiše suče eže b(og)ъ ugoto
 10 valъ b(ê)še · gnêvae se êko premo
 či mnêše se ot sihъ · Eže k'rêp'ki
 t(ê)lomъ i misliû vnimaše · Čt(eni)e ·
 I Meždû timъ ũže stižda
 še se v' sr(ъdъ)ci postiždenъ
 15 postiždevaše smênie · i l(ê)ki
 boečim' se gl(a)sъ ego nad'menъ t(a)k
 o poče gl(agola)ti · Čto ubo tvoríš
 i ti o valeriû · iže pod' ime
 nemъ reda prot(i)vu knezemъ tvo
 20 riši · Se že gl(agola)še bisk(u)pu vêru
 e êko pročee lah'čêe premožet' ·
 ače ego iže gl(a)va b(ê)še cr(ъ)kvi pr
 emogal' bi · Čt(eni)e · NA b(og)ъ stvori
 ego ot man'sago se e(stъ) ot d'êkona prem
 25 oči se da vratil' se bi rasmo
 trivъ čto stvoril bi · onъ iže
 gl(a)va erêistva b(ê)še · Egda oče
 d'êkonъ ego iže imêše manši č
 inъ služeniê premogalъ b(ê)š
 30 e · Ibo egda se l(ê)ki krêp'čei s
 učъ mnêše sud'stva vlast
 iû vzd'viženъ · i l(ê)ki ot vekše
 česti bisk(u)pa g(ospod)u is(u)h(rъst)u · êže
 sutъ vêrovat(e)l'na naslêd
 35 uûčago da slišal' bi v'ručъ
 d(u)homъ prorazi k' semu gl(a)su b(la)ž(e)
 ni vicensъ r(e)če · Vapii pače i po
 400b 1 karai sego nevêrnago h(rъst)olûbac' ·
 da skrušena vshitiši · êže
 prot(i)vu g(ospod)u svoemu laetъ si
 m gl(a)s(o)mъ oblastiû skrušit'
 5 se · Ot s(veta)go anastasiê čt(e)niê ·
 P Otom'žde minuv'si eda
 si · dî · (=15) d'ni kesarъ nevêrn
 i sebi neutakmena kneza ·
 i drugie nêkie къ ub'eniû m(u)č(e)n(i)ka
 10 b(la)ž(en)iê mnogie drugie h(rъst)ъêni ê
 ti e prêкъ posla · Iže poslê
 dovahu b(la)ž(e)n(a)go anastasiê ·
 s družimi dobro · n · (=70) h(rъst)olûba
 cъ vanъ vsi bets'al'cišъ · v
 15 neiže b(ê)še tam'nica istegn
 uta poli riku zap(o)v(ê)dê vlo
 žiti · i abie vse po edinomъ i
 zvesti · Meždû kimi iz'ved
 oše · b · (=2) r(e)čena h(rъst)olûb'ca · êže i o
 20 kovana othodeča v kesariû av
 gustovu b(la)ž(e)n(o)mu anastasi
 û sdružena bista · Čekaûča
 h(rъsto)va m(u)č(e)n(i)ka vrvi udavleniê ·
 I Po edinomъ komždo (!) ihъ ubi

- 25 v'se · b(la)ž(e)nomu anastasiû g
l(agol)ahu · Počto hočeši aki edin'
ot sihъ poginuti z'lê · nês't li
bole pače da živъ budeši
i ugodiši c(êsa)ru · i primeši čьstь · i
- 30 lêki edinъ ot n(a)sъ biti v pola
či · i da ni sego života sla
sti lišiši se · ni lûtoû semr
tiû dêlomъ umreši · H(rъsto)въ že
pobêdit(e)lъ i m(u)č(e)n(i)k · lêki ûže
- 35 želeniem svoimъ stanov
itъ vseomogučemu bo(g)u hv(a)li
vzdae semu otvêča · za h(rъsto)vu ·
- 400c 1 ubo lûb(a)въ ot v(a)s po udêhъ raz'dr
êhъ biti požêlêhъ · Čt(eni)e :· V I's
tinu ače simъ zak(o)n(o)mъ im'že vi
pritate mi · sam' me na sem'rtъ n
5 a semrtъ nuž'dû · i hv(a)lu bo(g)u moe
mu neis(ъ)kon'čat(e)l(ъ)nuû is'pl'nû ·
Iže me s'voimъ m(u)č(e)n(i)komъ pričestni
ka sl(a)vê spodobi stvoriti
tolikuû maluû mukuû · Simi
- 10 že glasi sl(a)v(ъ)nêiši b(la)ž(e)ni m(u)č(e)n(i)k'
anastasi minitel'nago ži
vota simъ koncemъ umejehъ · i
žel(ê)niemъ rasmotrehъ rados
ti p'lnъ nes'krušehъ za miromъ
- 15 vên'čanъ k rês'nomu i vêčnomu
životu · eže e(stъ) h(rъst)ъ želie prê
iti · I poneže ego udaviše bes'
cên'nuû gl(a)vu ego otsêkoše · I abie
pečatъ priêm'se · iže bêhu uzъ
- 20 priloženi k' c(êsa)ru dovezoše sa
soboû · C Nъ s(ve)tie meren'ciêni ·
MEren'ciêna êže ubo
b(ê)še iz'doena b(la)ž(e)na
agniê d(ê)va s(ve)têiš
- 25 iê katihumena t
vr'dostan'na i netr
epat'na prot(i)vu bui
mъ stoêše nepodvi
ž'no · i simi s(love)si kara
- 30 še e · Zalihi i nepodob'ni pa
davi · b(og)a i g(ospod)a iže n' n(e)b(e)sêhъ
uničizate vseomoguč(a)go · I ne
čtuûče i ubiste · i za opot
ikanie kamene nevin'nie č(lovê)ki u
- 35 daviste · Čt(eni)e :· SIe i simъ p
odobna egda simъ narodom'
gnêvaûčim' se gl(agol)aše · kame
- 400d 1 novana bis(тъ) ot nihъ · i m(o)leči se pr
i grobi b(la)ž(e)nie ag'nie ispus'
ti d(u)hъ · I nêstъ d'voič'no êko
v s'voei kr'vi kr'čena bila
- 5 bi · êk(o) za oprav'lenie pr(a)v(ъ)dê · egd
a isp(o)v(ê)daše g(ospod)a · sem'rtъ tvrd
ostan'no priêtъ · Čt(eni)e :· I V ta
žde časъ stvorehъ bis(тъ) trusъ
z(e)mli vel'mi veli strašanъ ·

- 10 egda s n(e)b(e)se b(ê)še veliê ve
drina · tolika blis'kaniê
i tolike m'lnie b(ê)še i gromi ·
da vek'si pol' onêl' nepr(a)v(ь)d
nihь lûdi izdaše v stekl
- 15 ihь · Ot nûdêže stvoreno bis(ть) · êk(o)
niktože nikakože ot nihь pri
šad'sihь kь grobu s(ve)tihь · ko
terimь lûbo stuženiemь ·
stuženь vstal' bi · Ć Vz'
- 20 vêčamo da kada lûbo niki bl(a)
g(ь)dnь ap(usto)lu p(e)tra i p(a)vla četet' se
v d(ь)нъ n(e)d(ê)lni ot ke biva v' spom(e)nut' e ·
vazda pred'hodit' vspomenu
tie tuûžde t(a)ko нь obê vêč(e)rn
- 25 i · i t(a)ko нь ûtr(ь)ni i нь misi · Ć V' nav(ê)č(e)ri
ob'r(a)č(e)ni(ê) p(a)vla k(a)p(itulь) · SAv(a)lь oče d
ihae gnêvomь i ubiistvo
mь нь uč(e)n(i)ki g(ospodь)ne · pripade k ar'
hierêu · i isprosi u nego k'nig
- 30 i na listь napisani v' dama
skь k san'mičemь · da ače et(e)rie
obrečety puti togo · m(u)ži ili
ženi svezani privedet' e v'
Učitelû veliki { e(ru)s(oli)mь · Im(ь)n(ь) ·
- 35 p(a)vle običajnie nastā
vi · i misliû v' n(e)bo n(a)s
pristaviti pospêšai ·
- 401a 1 doideže sv'ršenie čed'ri
t' se pln'êiše is'praždнено eže
ot česti nosimь · Budi troici
vêčna sl(a)va i vskliknove
- 5 nie v' edin'stvê emuže ne o
skudêty c(êsa)rstvo n(i)ne i v' v
êč'nie v(ê)ki AM(E)Nь · B(e)rš(ь) · Ti esi sa
sudь izvoleni s(ve)ti p(a)vle ap(usto)le ·
Prop(o)v(ê)dat'lû rêsnoti v' vs(ê)mь m
- 10 irê · K V(eličitь) an(tifonь) · Idi ananiê i vzi
či sav'la se bo m(o)lit(ь) se · êk(o) sa
sudь izvoleniêmi e(stь) sa nosi
ti ime moe prêd' êziki i c(êsa)ri i
s(i)ni iz(drai)l(e)vimi · Or(a)c(iê) · B(ož)E iže edi
- 15 n'stvo mira b(la)ž(e)n(a)go p(a)vla ap(usto)la
tvoego prop(o)v(ê)danie naučilь e
si · dai n(a)m · m(o)l(imь)te da iže ego
d'n(ь)sь obraćenie čtemь · ego ob'
razi k' t(e)bê prišli bihomь ·
- 20 G(OSPODE)Mь · I budi v s(ь)pom(enutie) s(veta)go p(e)tra · an(tifonь)
Ti esi p(e)trь · Or(a)c(iê) · B(ož)e iže bl(a)ž(e)n(o)mu · Iči нь
prest(o)lь p(e)tra · t(a)koe kada bude
bl(a)g(ь)d(a)нъ · s(ve)t(a)go p(e)tra budi v s'p(o)m
enutie s(veta)go p(a)vla na ûtr(ь)ni i
- 25 na v(ê)č' rni i na misi · k V(e)l(i)č(itь) · an(tifonь) ·
S(ve)ti p(a)vle ap(usto)le · B(e)rš(ь) · Ti esi sьsud' ·
Or(a)c(iê) · B(ož)e iže množastvo · K' ûtr(ь)ni bit(atorii)
Hv(a)limь b(og)a n(a)š(e)go · vь obraćen'i učit
ela narodь · Prid(ê)te pok[lonimo] · Ps(al'mь) Prid(ê)t(e)
- 30 Im(ь)нъ · Učit(e)lû veliki · An(tifonь) :: Iže d
êlalь e(stь) p(e)tru v ap(usto)l(ь)stvê · dêl

- alʙ e(stʙ) im'nê v narodêhʙ · i pozna**
še m(i)l(o)stʙ êže êže (!) dana e(stʙ) mn'ê otʙ
h(rʙst)a g(ospod)a · Ps(alʙ)mi b(e)rš(i) rêš(po)ni v' opč(i)ni
 35 **ap(usto)lʙ an(tifonʙ) :· Vêtmʙ komu vêrovahʙ**
i n(a)dêû se · êk(o) silanʙ e(stʙ) nizlože
 401b 1 **nê (!) žiti h(rʙst)ʙ i umrêti priobret(e)n**
ie · sl(a)viti se mnê podobaetʙ o k'r
iži g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(rʙst)a · Čte(nie) ·v· (=3) v' ap(usto)lê ego
Rêš(ponʙ) iči nʙ v' spom(e)n ego · Rêš(ponʙ) · Iže dê
 5 **lalʙ e(stʙ) vʙ a · S(lovo) s(veta)go avgust(i)na b(i)s(kupa) ·**
ÐAn(ʙ)sʙ vzlûbleni n(a)mʙ ot dêê
ni ap(usto)l(ʙ)skihʙ sie čt(e)nie v'
zvêčeno estʙ · idêže ap(usto)lʙ
 10 **p(a)v(ʙ)lʙ pragonit(e)lʙ h(rʙst)ʙênsk**
i vzvêstit(e)lʙ h(rʙsto)vʙ s
tvorenʙ bis(tʙ) · Porazivʙ
ego g(ospod)ʙ i iscêli i ubivʙ i oži
vi i · ub'enʙ bis(tʙ) agnacʙ ot v'l'ki · Prê
 15 **žde bo r(ê)čeno b(ê)še v prês(vê)tlêe**
mʙ pr(o)r(o)č(ʙ)stviê egda êkovʙ pa
triêr'ha bl(agoslo)vi s(i)ni svoe prê
d'stoečee rukou dotiče · bu
dučee prosmotrê · pror(e)čeno b(ê)š
 20 **e čto v p(a)vlê svrši se :~ Čte(nie) :~**
BÊše bo p(a)v(ʙ)l(ʙ) êkože sv(ê)dok
uetʙ ot kolene ven'êmino
va · egda bl(agoslo)vivʙ êkovʙ s(i)ni s'
voe · pride k' bl(aže)niû ben'êmina ·
i r(e)če ot nego · Bên'êminʙ v'lkʙ ras'l
 25 **ič'ni · Č'to ubo v'lkʙ · V'lkʙ vsa**
gda ras'hič'ni · Ne budi to · Nʙ
čto ûtromʙ êmetʙ k vêčer'ni p
lênʙ raz'dêliti piče · Sie
is'plneno e(stʙ) v p(a)v(ʙ)li i êko ot nego r(e)
 30 **čeno b(ê)še · Ūže ače e(stʙ) gda (!) sliš**
imo ego · ûtromʙ em'lûča · i k vêče
r'ni razdêlaûča piču · Ūtro
mʙ i vêčerneu položeno estʙ ·
togo radi aki da bi se rekl
 35 **o prêžde i poslêe · Razumê**
ite vshitit(e)la · Čte(nie) :·
 401c 1 **PAv(ʙ)lʙ ubo priêtmʙ ep(isto)liû**
ot ar'hierêi i gredi da eže koliz
do obrel' bi h(rʙst)ʙêni êl' bi i privel'
bi e k' arhierêomʙ k nakazaniû · I gre
 5 **diše dihae i želêe vžeženʙ · to**
estʙ ûtrom v'shičae · Ibo egda ka
menovanʙ bê stiranʙ prvi m(u)č(e)n(i)kʙ z
a ime h(rʙsto)vo · i b(ê)še očitie i sav(ʙ)lʙ · I t
ako b(ê)še on'dê s' kamenuûčimi · Êko n
e dov'lêše emu toliko da svoi
 10 **ma rukama kamenoval' bi · Êko ub**
o lêki bil' bi (!) v' vsêhʙ rukaʙ ka
menuûčiʙ · Ibo s(a)mʙ vs(ê)m rizi hra
naše · I veče lûte se vs(ê)mʙ pomag
ae · neže svoima rukama kamen
 15 **uûči · Čte(nie) s(veta)go e(vanʙ)j(eli)ê Po m(a)têu ·**
Ū(ʙ O)NO VR(ÊME) · R(e)če · Simunʙ p(e)t(a)gʙ kʙ i(su)su ·

se mi iže ostavihomъ v'sa ·
 i v slědъ t(e)be idemъ · čto ubo b
 udetъ n(a)mъ · I PR(O)Č(A)Ě · Om(iliê) s(veta)go eron(i)ma pr(ozvitera) ·
 20 YElika v(ê)ra ap(osto)la p(e)tra · iže r
 ibarъ b(ê)še bilъ · i ribi lov
 e živêše bogat' že ne b(ê)še piče
 rukama i hitrostiû is'haše (!) · I
 obakъ up(ъ)vanê gl(agol)aše къ b(og)u · Se mi
 25 iže ostavimъ vsa i v slědъ
 t(e)be idomъ · čto budetъ n(a)mъ · I
 êko ne dovlêetъ tьk'mo bogata
 stviê ostaviti · prilagaetъ
 bo eže stvoreno estъ reki · I v sl
 30 êdъ t(e)be idomъ · čto budetъ n(a)mъ ·
 i stvorihomъ eže p(o)v(e)lê · čto ubo
 daši n(a)mъ mazdê · I(su)sъ že otvêča
 vъ r(e)če imъ · Am(e)nъ gl(agol)û v(a)mъ · êko vi iže
 sl(ê)diste me na sudê egda
 35 sedetъ s(i)nъ č(lovêčъ)ki na prêst(o)lê ve
 lič(ъ)stviê svoego · sedete i
 vi na dvêû nadeste pres(vê)tl
 401d 1 u sudeče · bī · (=12) kolênoma iz(drai)l
 (e)vima · Čte(nie) · NE r(e)če iže ostavi
 ste vsa · To bo i sokratъ fi
 ložofъ stvori · i pročī mnozi
 5 bogatastviê poniziv'se ·
 Na iže me este naslêdov(a)li
 eže vlačee ap(usto)l(ъ)sko e(stъ) · toli i
 pročihъ vêruûcihъ · Na ras'su
 ždenie egda sedetъ s(i)nъ č(lovêčъ)sk
 10 i nъ prês(vê)tlê velič(ъ)stviê sъ
 voego · egda mr'tvi ot ist'lên'n
 iê neis'tlên'ni vstanutъ · s
 edete i vi na dvêû nadeste ·
 prest(o)lu sudecê s(i)nomъ iz(drai)l(e)v
 15 omъ · i osuždaûcê êk(o) v(a)mъ vêr
 uûcimъ · oni ne vêrovaše · tê
 mžde osudet se · bī · (=12) prestol
 a · mênitъ g(ospod)ъ ek(o) veče · bī · (=12) su
 d'cu onъ dvorъ vêčni neimêti
 20 vъč'netъ · i na · bī · (=12) prêst(o)lu mno
 žastvo pročihъ prestoli i
 sêditъ na nihъ hotečihъ skaz
 uemъ · T(a)ko i · bī · (=12) prestol(i)ma ·
 množastvo mnozi skazuût'
 25 se · Čte(nie) · ÊKo iže koliždo v is
 tinu b(o)žieû lûbviû vzbu
 ždenъ sadêšnaê pohotêniê
 i pohoti mirs'kie ostavaly
 slêdomъ b(o)žimъ hoditъ · Tamo
 30 bes' su'mneniê prest(o)lъ sl(a)vi
 sudstva naslêdovati
 vъčnuty · Tьgda vkurъ bud
 emъ sъ sudiemъ g(ospode)mъ b(ogo)mъ · Im'že
 bo rasm'otreniemъ suda vo
 35 Inimъ ubožas'tviemъ besъ
 kvrnihъ pohoti slêdomъ
 b(o)žiiimъ hod'imъ nakazuûcê se
 402a 1 se (!) iže o ženi sei s(ve)têi cr(ъ)kvi so

- lomunomъ gl(agolû)t(ь) se · Ćs'tanъ v vra
têhъ m(u)žъ ee · egda sedetъ sъ st
arišinami z(e)mle · Se isaiê gl(agole)tъ
5 reki · Na sud g(ospod)ъ pridetъ sъ st
arišinami lûdi svoihъ · Se že
i s(a)mъ g(ospod)ъ težde starišini ne ra
bi na drugi svoe nar(e)če · Ūže n
e reku v(a)sъ rabъ na drugi moe ·
- 10 Rab' bo nevêstъ čto tvorit'
g(ospod)ъ ego · Vi že rêhъ d'rugi moe ·
Sie i ps(alъ)m(ъ)nikъ imenova reki · mnê
že zelo ĉyst'ni b(ê)še druzi ·
tvoi bo(že) · Isp(o)v(ê)dae velie v'la
- 15 s'ti državi ihъ prir(e)če · Velm
i ukrêpleno estъ knežie ihъ · K mat(utini)
i g(odinam)ъ an(tifonъ) · Az'ъ nasadihъ · K(a)p(itulъ) · Sav(ъ)lъ oče d
Im(ъ)n(ъ) · Veselit' se n(e)bo · B(e)rš(ъ) · Ti esi sъ
sudъ izvoleni · K' b(lagoslovle)nъ an(tifonъ) · Vi iže slê
- 20 diste me · sedete na prest(o)lêhъ s
udeĉê · bī (=12) kolenoma iz(drai)l(e)v(i)ma gl(agole)t'
g(ospod)ъ · Or(a)c(iê) · B(ož)e iže · K t(e)rc(ê) k(a)p(itulъ) Sav(ъ)lъ oče di[...] ·
K še(kstê) k(a)p(itulъ) VStav'že sav(ъ)lъ ъ ot z(e)mle
otvrs'tima očima na niĉesože v
- 25 idê na za rucê êm'se i vese i v da
mas'kъ · i bê tu tri dni ne vidê · ine
raĉi ês'ti ni' piti · K n(o)nê · an(tifonъ) ·
Saval' že paĉe mno'žee krê'pl
aše se · i posti'ždevaše iû
- 30 dêe živuĉee v'damascê · skazu
e i utvr'ždae êk(o) sa estъ h(rъst)ъ · K' v(eli)ĉ(itъ) an(tifonъ) ·
Ažъ nasadihъ · Ps(alъ)mi ot ap(usto)lъ k(a)p(itulъ) ·
Sav(ъ)lъ oče Im(ъ)nъ · Uĉit(e)lû · B(e)rš(ъ) Ti e
si sъsudъ · K V(eliĉitъ) an(tifonъ) · S(ve)ti p(a)vle ap(usto)le ·
- 35 prop(o)v(ê)dat(e)lû rêsnoti i uĉit(e)lû naro
dъ · m(o)li za ni kъ b(og)u iže te izabra · Ć
Nъ s(ve)tie ag'ni'e druge v(ъ)sъ ĉ
- 402b 1 in gl(agole)t(ь) se k(a)ko na nee d(ъ)nъ · an(tifonъ) Sta
vъ o d(e)sn(uû) Gl(agol)ûtъ nъ V(e)l(i)ĉ(itъ) i n' obê v(ê)ĉer
ni · i nъ ûtr(ъ)ni gl(agole)t(ь) se si an(tifonъ) · k V(eliĉitъ) i k B(lagoslovlennъ) ·
Stav'si o dêsnuû ee agnacъ bêlêiš
- 5 i snêga · h(rъst) s(e)bê nevêstu i m(uĉe)n(i)cu p
os(ve)ti · Or(a)c(i)ê · B(ož)E iže n(a)sъ op'hod'nimъ b(la)ž(e)n
ie ag'nie d(ê)vi i m(u)ĉ(e)n(i)ce tvoee pra'zd'n
ikomъ veseliši dai m(o)l(imo) te da ūže ĉ
temъ služboû · oĉe ĉistimъ preb
- 10 ivaniemъ nas'lêždovali bihomъ o
brazi · K ûtr(ъ)ni gl(agolû)tъ ps(alъ)mi i ot op(ъ)ĉ(i)ne
d(ê)vъ · Aĉe d'nъ s(ve)tie ag'nie d(ê)vi
pridetъ v n(e)d(ê)lû ot n(e)d(ê)le ĉinъ · gl(agol)ût'
sъ spom(e)nutuemъ (!) s(ve)te ag'nie · ĉt(enie) ·
- 15 EGda ubo rodit(e)la b(la)ž(e)nie
ag'nie d(ê)vi vsagdaš'nimъ
ob'noĉaniemъ bdêhota u gr
oba ee · Vidêsta v noĉ'no
mъ ml'ĉanii množas'tvo d(ê)vъ
- 20 eže vse oblêcene bêhu rizami z'
latomъ tkanimi · s velikoû s(vê)tlo
stiû mimožoždahu · I meždû imiže
vidêsta b(la)ž(e)nu ag'niû v podob'ni

rizi s(vê)t(ь)lêču se · i o desnoû (!) ee agna
 25 сь бѣлѣиши snêga · Čte(nie) :· EGda
 že sie vidêsta rodit(e)la ee · i i
 že š nima bêhota v' strahъ · misli
 vpadoše · Na b(la)ž(e)na ag'niê pom(o)li
 s(ve)tie d(ê)vi da malo tišie poïdu
 30 ть · i stavši rodit(e)lima svoima
 r(e)če · Vij'te me i ne êko mr'tvu pla
 čita me · na raduite se i vesel
 ite se · êko сь v'sêmi simi s(vê)tlêi
 prês(vê)tli sêdeniê priêhъ · Čte(nie) :·
 35 I Onomu · es(a)mъ pridružena n n(e)b(e)s(ê)h'
 egože нь z(e)mli suči vsego s'rc
 a svoego vnetiemъ nerazdêlno
 402c 1 v'zlûbihъ · I siê rek'si mimoïde ·
 I sie videnie očito bis(ть) · ot vs(ê)hъ
 iže vidêše vse d'ni gl(agola)hu ·
 BIs't že po nikoliko l(e)ть konstn'cii kon'sta
 5 n'tina avgusta kčeri ·
 sie stvorenie ot têhъ iže vi
 dêli bêhu vzvêcahu · b(ê)š
 e že sama konstanciê d(ê)va c(êsa)
 reva premudra · нь t(a)ko ob'êta
 10 ranami êko ot gl(a)vi daže do no
 gu nied(i)нь udiže ostalъ b(ê)
 še svobodanъ · Čte(nie) · PRiêm'si
 že sv(ê)тъ up(ь)v(a)niê · k povraçeni
 û zdraviê pride къ grobu d(ê)vi
 15 noçiû · na açe i pogana b(ê)še na
 obače vêrovaše srdačnimъ
 rozumomъ · i pros' bi vêrno izl
 ivaše · Eže egda tvoraše · ab
 ie sv(ê)tlostiû s'na ob'êta bis(ть) ·
 20 I vidê vъ s'nê agniû b(la)ž(e)nêišu
 û · i t(a)ko p(o)v(e)lê ei rekuçi vêrui ·
 TVrdostan'na stvori k
 on'stan'cie g(ospod)a is(u)h(ръst)a s(i)n
 a b(o)žiê suča s(ь)p(a)s(i)t(e)la tvoego
 25 im'že n(i)ne obrečeši vs(ê)mъ ranam'
 eže v telesi trpiši zdravi
 e · I k semu gl(a)su kon'stanciê v
 zbudi se zdrava · êko ni edi
 no zn(a)m(e)nie vъ udêhъ ee ranъ os'
 30 talo b(ê)še · Ć Nъ sv(e)t(i)hъ cira i iv(a)na ·
 Vъ Vr(ê)me dêokliciêna i ma
 k'simiêna c(êsa)ra · op(a)тъ c(êsa)ръ i
 z' grada aleksan'drie ·
 že e(stъ) biskupiê eûpta · v nei že
 35 b(la)ž(e)ni marko e(van)j(e)lista arhier
 êistva stolъ drža · i čъst
 ne izide lêkarstva hitro
 402d 1 sti ot pr'vine predanъ · Čte(nie) ·
 NE t(a)k'mo sama t(e)lesa s(ь)p(a)s(i)
 t(e)l'nimi pomoč'mi cêlaš
 e · нь i v istinu i d(u)še d'êv(a)l's
 5 kou k'riv'dou prelaçenie s(ь)p(a)
 s(i)t(e)l'nimi нь uci k sl(a)vê vêri o
 braçaše · eže slišavъ cir
 iênъ sudiê p(o)v(e)lê ego pred' so

- boû post(a)viti · Sie egda i
 10 znaide op(a)тъ cirъ · otide v' ara
 biû · i pos(ve)ti ego v gl(a)vu sv
 oû · i s(ve)t(a)go žit'ka rizi oble
 če se · Čte(nie) · NEmočnie cêla
 še i nevêrnie k vêrê s(vê)тъst'
 15 va privoditi ne us'taêše · I m
 eû timъ et(e)гъ m(u)žъ imenemъ iv(a)нъ ·
 iz' grada edêsana · h(гъst)olûba
 съ rêsn'i · egda b(la)ž(e)n(a)go cira op(a)t
 a gl(a)sъ us'liša i ide k nemu ·
 20 egože b(la)ž(e)ni op(a)тъ cirъ d(u)šeû i t
 (e)lomъ ob'em'le · hv(a)lu b(o)gu vzd
 aêše · Nъ s(ve)t(a)go ig'naciê čt(enie) ·:~
B(la)ž(e)ni ig'nacii bisk(u)ръ tre
 ti za p(e)tromъ · an'tiohii
 25 sku drža cr(ъ)kvъ · Iže pro
 gnaniemъ troêna osue
 нь k zvêri v rimъ okovanъ pos
 lanъ bis(тъ) · I egda posla i pod'
 stražeû · i vse eže koliždo
 30 gradi proide cr'kvenie lûd
 i e(van)j(e)l'skimi ньuci učaše pos'
 toêti v' v(ê)rê i hraniti se otъ
 erêtič(ъ)skihъ blaz'ni · Čte(nie) ·
Iže тьгда obil'nêe poče
 35 vkupъ da lûbve ud'r'ža
 nie ap(usto)l(ъ)skimъ pridaniemъ na
 slêduûтъ êže bêhu prêd'
 403a 1 naê tvrdostan'stva m(i)l(o)s
 ti · I da nêč'to ot poslêdn
 ihъ ostanetъ ne rêсно tu
 estъ · egda pis'ma sebe v'z
 5 zvêsti (!) ostavalъ ·: Čt(enie) ·:
POtom'že egda i z' mur'n
 u idêže b(ê)še polikra
 ръ uč(e)n(i)къ iv(a)na ap(usto)la · Ot nudъ
 pisa edinu ep(isto)liû k' efesi
 10 емъ · i nihъ ubo v nei pastir
 u pomenu · i onomu meû simi
 druguû veliû asii gra
 du iže vr'hu meê draž
 eli v neiže bisk(u)pa da
 15 meê pomenuti stvori ·
 V nav(ê)čer'i s(ve)te m(a)rie k' v(ê)č(e)rn
 i an(tifonъ) · O div'no is(ъ)k(u)p(lenie) · S pr(o)č(i)mi êko
 na okt(a)vu roždeniê h(гъsto)va k(a)p(itulъ) ·
SE azy šalû an'j(e)la moego · i
 20 že ugot(o)vaetъ putъ prê
 d' licemъ moimъ · i abie pride
 k' cr(ъ)kvê s(ve)têi svoei g(ospo)dov
 at(e)лъ g(ospodъ) egože vi ičete i a
 n(ъ)j(e)лъ zavêta emuže vi
 25 hočete · Im(ъ)нъ · Zdrava mors'[ka] ·
 B(e)rš(ъ) ·: Otvêčanie priêтъ semionъ
 ot d(u)ha s(ve)ta · Ne viditi semгъ
 ti prêžde neže viditъ h(гъst)a g(ospodъ)
 na · K v(eličitъ) an(tifonъ) · Staracъ otroče noša
 30 še otroče starca dvizaše

- egože d(ê)va poče d(ê)va i porodi
i d(ê)voû po podê prebi emuže
pokloni se · Or(a)ci(ê) :: **V**Semogi
vêč'ni b(ož)e velič(ь)stvo tvoe pr
35 ilêžno m(o)l(im)ь · da êkože edino
čedi s(i)нь tvoi đan(ь)š(ь)ni · s n(a)še
e p(ь)lti sučastvomъ v' cr(ь)kvъ e(stъ)
403b 1 prinesen · t(a)ko n(a)s stvori očiče
nimi misal'mi t(e)bê prinest
i se · Têm'žd (l) · K' ũtr(ь)ni b(i)t(atorii) · **S**e pride
k(ь) cr(ь)kvi s(ve)têi svoe · g(ospo)dovat(e)ь g(ospodь) ·
5 Radui se i veseli se sione · i oho
pi se b(og)u tvoemu · Ps(alъmъ) · **P**ridite ·
Im(ь)нь · Egože z(e)mla · An(tifonъ) · **B**(la)ž(e)na ti esi ·
Ps(alъmъ) · **G**(ospod)i g(ospod)ь n(ašъ) · An(tifonъ) · **L**êki murro · Ps(alъmъ) · **N**(e)b(e)
sa · An(tifonъ) · Prêd' ložniceû · Ps(alъmъ) · **G**(ospodь)na e(stъ) ·
10 B(e)ršъ · Lepotoû tvoeû · S(lovo) s(veta)go avgus'(tina) · b(i)sk(upa) ·
IAko prêžde r(e)čeno e(stъ)
mati sionъ r(e)četъ
č(lovêk)ь i č(lovêk)ь roždень e(stъ)
v nei · i ta os'nov
15 ai viš'ni · O vs(ê)mo
gučastvo rožd'š
ago se · o velič(ь)stvo s n(e)b(e)se нь z(e)ml
û vshodečago · oče i v črêvê no
šaše se is' črêva mat(e)re ot iv(a)n
20 a h(гъst)it(e)la pozdravlaše se · V c
r(ь)kvi prikazovaše se · i semiono
mъ starcemъ gl(a)sito lêt'ni
mъ iskušeno vênčanimъ znaêš
e se · Eže poznavъ tьgda pokl
25 oni se i r(e)če · N(i)ne otpručaeši g(ospod)i ra
ba tvoego s miromъ · êk(o) vidês
ta oči moi s(ь)p(a)s(e)nie tvoe · Otvla
če iziti ot mira · da vidil' bi
roždena im'že v(ê)kъ stvorenъ estъ ·
30 Rêš(ponъ) Ukrasi ložnicu tvoû sion
e · I primi h(гъst)a c(êsa)ra · egože d(ê)va poče
d(ê)va i porodi · i d(ê)voû po porodê preb
i · emuže pokloni se · B(e)ršъ :: Oblêci
se rizami sl(a)vi tvoee grade s(ve)ti ·
35 **P**Oz'na ubo otroka staracъ ·
stvorenъ bis(тъ) v starci otro
kъ · obnovlenъ bis(тъ) v starosti · êk(o)
403c 1 p(ь)lnъ bis(тъ) m(i)l(o)sti · M(o)lû v(a)sъ br(a)tiê m(i)lêi
ša smotrite kto bil' bi si s't
aracъ semionъ · i kotero velič(ь)
stvo čuêše vъ otrocê · Čto vi
5 ždaše vъ otrovi mati nošaše
i · čto razumêše mirъ stroêše ·
ona nošaše a h(гъst)ь stroêše · Semi
onъ staracъ h(гъst)a nošaše m'lada
h(гъst)ь že podvizaše ego v staro
10 sti · čto ubo r(e)če semionъ sl
išaste · N(i)ne otpručaeši g(ospod)i rab
a tvoego s miromъ · S miromъ iže
preporučí uč(e)n(i)k(o)mъ svoimъ · mirъ m
oi daû v(a)mъ i mirъ moi ostavl
15 aû v(a)mъ · R(e)čeno bo b(ê)še emu ot g(ospod)a

da ne vkusit'ь semrti · Тькмо
egda vidit'ь h(гъst)а g(ospodъ)na roždena ·
Roždень bis(тъ) h(гъst)ь oon (!) · on'že prihož
daše i si grediše · Ače bo bi n
20 prišalъ sa · onъ poti ne hotiše
ûže starostъ zrêla istrê
blaše se na čista m(i)l(o)stъ ud'
ržaše i · Rêš(ponъ) Poneže ispl'niše s
e d'ni očičeniê marii po z(a)k(o)nu moisé
25 ovu · vznesoše i v' er(u)s(oli)мъ postavi
ti i prêd' g(ospode)мъ · Êkože pisano e(stъ) êk(o) vs
ak ml(a)den(ъ)съ mužaska polu s(ve)to
g(ospode)vê nar(e)čet' se · B(e)rš(ъ) · Vzdaše занъ
g(ospode)vê ·b· (=2) grličiča ili ·b· (=2) ptêncа go
30 lubina · Čte(nie) :~ NA gdê roždень
estъ h(гъst)ь i gdê ego rukama nesena vi
dê · i b(o)ž(ъ)stvenoe mladên'stvo m(i)l(o)
stiva s'tarostъ poz'na · Priêt'
na rucê svoi i r(e)če · N(i)ne otpučaeši
35 g(ospod)и r(a)ba tvoego s miromъ · Is'pl(ъ)neno e(stъ)
želenie ego · v' s(vê)ta togo staro
sti · Ta ubo k starcu pride iže
403d 1 mirъ zamatorêvši ob'rete · I
vs(ê)m v(ê)cê dl(ъ)go biti ne hotê ·
i h(гъst)а vs(ê)m vêcê vidêti že
lêše · poučъ s pr(o)r(o)k(o)мъ reki · Êvi
5 n(a)m g(ospod)и m(i)l(o)stъ tvoû i s(ъ)p(a)s(e)nie tv
oe dai n(a)мъ · I potom da uznae
te taku suču siû radostъ · d
osvrši reki · N(i)ne otpučaeši r(a)ba
tvoego po s(love)si tvoemъ · Reš(ponъ) Prine
10 soše занъ ·b· (=2) grličiča ili ·b· (=2)
p'tên'ca golobina · Êko že pisa
no e(stъ) v z(a)k(o)nê g(ospodъ)ni · B(eršъ) · Po neže isp
lniše se d'ni očičeniê m(a)rii po z(a)
k(o)nu moiséivu · i vznesoše v' er(u)
15 s(o)l(i)мъ post(a)viti i prêd' g(ospode)мъ · Êkože ·
SE sutъ sv(ê)d(ê)niê tvoê g(ospod)и i
s(u)h(гъst)e · Imiže ti us'tražda
eši vl'ni mor'skie pola č'tov
ati zap(o)v(ê)dat(e)lû prie neže ti v
20 êtru p(o)v(e)lêvaûču da ml'čal' bi ·
i mr'tvie zovuče vskr'snuv'ša
z(e)mла vstrepetа i uboê se · N(e)b(e)s
a vs'hode čuti otvoriše se · oče bo
v ruku mat(e)re nošaše se · i ûže g(ospod)ь
25 vselenêi znaêše se · Въz'di u
bo imi g(ospod)ь is(u)h(гъst)ь srêtaše se k'rasanъ ·
Krasanъ ubo e(stъ) n n(e)b(e)s(ê)hъ · krasan' n(a)
z(e)mлаhъ · krasanъ въ o(тъ)ci s(lovo) · krasan'
v mat(e)ri plъ i s(lovo) · krasan v č'rê
30 vê d(ê)vi · id(ê)že ne otpusti b(o)ž(ъ)stv
iê egda priêtъ b(o)ž(ъ)stvo · Êko eg
da sadê b(ê)še rukama nošaše
se · Gl(agola)la sutъ n(e)b(e)sa i radov
ali se sutъ an'j(e)li · vl(ъ)hvi zvê
35 zda posla · Rêš(ponъ) · Semionъ pr(a)v(e)dnê
i boêznivê · požidaše izb(a)vl(e)
niê iz(drai)ь · I d(u)hъ s(ve)ti b(ê)še v nemъ ·

- 404a 1 B(e)rš(ь) · Otvêčanie priêtъ semionъ ot
d(u)ha s(ve)ta · ne vidêti semrъ
ti prêžde neže viditъ h(rъst)a g(ospodъ)na ·
POklananъ e(stъ) v' ês'lêhъ pič
5 a krot'kimъ · poklananъ e(stъ) v cr(ь)
kvi h(rъst)ъ otr(o)kъ · ot starca semeona (!) n
ošenъ e(stъ) na laktu ot negože s(a)mъ
dvizaše se · Krasan ubo h(rъst)ъ
v čudêsêhъ nepêčalanъ v ču
10 dêsêhъ · i v' pênii i v' s(love)sêhъ i v'
rêčehъ · krasanъ nepêčalanъ s
emrtiû · i mrt'vie vzdvize ·
Krasanъ na drêvê krasanъ n' n(e)b(e)
si · krasanъ v' grobê · kto ubo br(a)t
15 iê m(o)lêiša ne poklonit' se prvo
mu i poslêd' nemu začelu i
kon'cu al'faedu · Kto ubo ne p
oklonil'se bi im'že d(ь)нь os(vê)t(ь)li se
i pogiboše sêni · znaet' se
20 c(êsa)rъ da otrêšit' se grêšnikъ · Tъ
ko bo pisano estъ · Nemučnaê mir
a izabra b(og)ъ · da krep'kaê pos
tiditъ · Rêš(ponъ) · Otvêčanie priêtъ
semionъ ot d(u)ha s(ve)ta ne vid(ê)ti se
25 mr'ti prêždê neže viditъ h(rъst)a g(ospodъ)
na · I bl(agoslo)vi b(og)a i r(e)če · n(i)ne otručaeši r(a)ba
tvoego s mirom · êko vidêsta oči mo
i s(ь)p(a)s(e)nie tvoe · g(ospod)j · B(e)rš(ь) · Egda v've
sta rodit(e)la otroče i(su)sa · da st
30 vorita po obiçaû z(a)k(o)na o nemъ ·
se semionъ na lakta svoê priêt i ·
G(ospod)ъ bo i(su)sъ vzdastъ n(a)mъ up(ь)v(a)ni
e velie pl'tiû ûže priêt'
i m(i)l(o)stъ veliê utêšeniê · Rožd
35 enъ e(stъ) egože neznahomъ · rojênъ · ma
teriû sъs'ca egože znahomъ · Pr
iêlъ e(stъ) ot n(a)sъ eže sadê iz'biva
404b 1 etъ roditi se i umriti vstat
i i v v(ê)ki žiti tu ne bi · Obrete bo
sadê hudo trženie z(e)ml(ь)sko · i z(e)ml(ь)
skimъ prinese stan'no i n(e)b(e)sko · Ač
5 e strašiši se kto lûbo esi sl
iŝat(e)lъ semr'ti h(rъsto)ve · na lûbi vs'
krêš(e)ne h(rъsto)vo · Rêš(ponъ) · Egda v'vesta
rodit(e)la otroče i(su)sa v cr(ь)kvъ · da
stvorita po z(a)k(o)nu onemъ · priêt' i s
10 emionъ na lakta svoê · i bl(agoslo)vi b(og)a
r(u)ki · N(i)ne otručaeši g(ospod)j raba tvoego
s miromъ · B(e)rš(ь) · Priêmъ otroče na rucê
svoi vzvapi r(e)ki · An(tifonъ) · Radui se
m(a)rie d(ê)vo · K(O)N(ь)Cъ · m(a)r(i)ê · Ps(альмъ) · Vspoit ·
15 An(tifonъ) · Lêpa stvorena esi · i bl(a)god
êt'na v naslaždenihъ tvoihъ s(ve)
ta b(ogo)r(odi)ce · An(tifonъ) · Po porodê d(ê)voû ·
B(e)rš(ь) · Vzvlûbi û g(ospod)ъ · E(van ь)j(eli)ê · Po lucê
V(ь O)NO VR(ÊME) · Egda is'plniše se dni
20 očičeniê m(a)r(ii) po z(a)k(o)nu moisé
ovu · vznese otroče i(su)sa v' er(u)s(oli)m'
postaviti i prêd g(ospodem)ъ · êkože p

isano e(stь) v z(a)k(o)nê g(ospodь)ni · I PR(O)Č(A)Ê · Av'gus(tina) ·
 SE č(lovê)kь b(ê)še v' er(u)s(oli)mê em(u)že b(ê)š
 25 e ime semionь · i č(lovê)kь sa pr(a)v(ь)d(ь)нъ
 i boêznivь · Čae utêhi i
 z(drai)l(o)vi · Ne samo ot anj(e)lь ili
 ot pr(o)r(o)kь i pastirь i rodit(e)lь · Na t(a)ko
 žde ot star(ê)išihь i pr(a)v(ь)d(ь)nihь rois'
 30 tvo g(ospodь)ne priêtь s(ь)v(ê)d(ê)t(e)l'stvo · vs(a)
 koe vrsti i oboû polu prihodeč
 ihь čudesь vêru êvi · D(ê)va r
 aždaetь neplodiva rodi nê
 mi gl(ago)latь · elisavta pr(o)r(o)č(ь)stvuje
 35 tь · VLhavь poklanaet' · v
 črêvê zativorenь iv(a)нъ radu
 et' se d(ê)va isp(o)v(ê)daet' i · pr(a)v(ь)d(ь)nikь
 404c 1 čekaetь · I dob'rê pr(a)v(ь)d(ь)n(i)kь iže ne sь
 voe na lûdemь m(i)l(o)sti is'kaše · že
 lie t(e)lesnihь kr'hos'ti us'trašit
 i se · na čekae vidêti obečanie ·
 5 Vijaše bo êko b(la)ž(e)nê oči iže vid
 etь h(rьst)a g(ospod)a · Rêš(ponь) Priêm i(su)sa na la
 kta svoê semionь vzvapi i r(e)če ·
 Ti esi v ist(i)nu s(ve)tь v prosvêč(e)nie
 êzikь · i v sl(a)vu lûdi tvoihь iz(drai)lь ·
 10 B(e)rš(ь) · Egda v'vesta rodit(e)la i(su)sa ·
 i ta priêt' i na lakta svoê i bl(agoslo)
 vi b(og)a i r(e)če · Čte(nie) · PRiêt' i na ru
 cê svoi i bl(agoslo)vi b(og)a i r(e)če · Nine otp
 učaeši g(ospo)di raba tvoego · Vižd't
 15 e pr(a)v(ь)d(ь)n(a)go lêki v tamnici t(e)lesno
 i mlohavst'va zatvorena ho
 teča otrêšiti se · na želêše d
 a priêl' bi biti s h(rьst)om · Razluč
 iti se ubo i biti s h(rьst)omь bole e(stь) ·
 20 Iže ubo hočetь otpručeniû da
 pridetь v' er(u)s(oli)mь i pridetь v cr(ь)
 kavь i poždi h(rьst)a g(ospodь)na · da prim
 etь s(lovo) g(ospodь)ne na rucê · priêti lêk
 i etrou vêrou svoeû lak'ti ·
 25 tьgda otpustit' se da ne uzr
 itь sem'rti · iže vidêi vьč'net'
 životь · uzriti krasanь v' vs(a)k
 omь rodê m(i)l(o)stь g(ospodь)n(e)û izlitu ·
 i pr(o)r(o)č(ь)stvo nevêrniь ot'vrženo
 30 suče nepr(a)v(ь)d(ь)niь · I bl(agoslo)vi imь semi
 onь i r(e)če k m(a)rii mat(e)ri ego · Se po
 loženь estь sa v padanie i v's
 tanie mnogimь vь iz(drai)li · Rêš(ponь) · St
 arcь otroče nošaše otroče st
 35 arca dvizaše · Egože d(ê)va poče
 d(e)va i porodi · i po porodê d(ê)voû
 prebi em(u)že i pokloni se · B(e)rš(ь) · Priê
 404d 1 mь semion otroče v rucê · h(va)li t'vor
 e bl(agoslo)vi b(og)a · Čte(nie) · Se seъmionь (!) pror(e)če
 v padai i v stanie mnogihь ·
 prišad'sa g(ospo)da is(u)h(rьst)a · da pr(a)v(ь)d(ь)ni
 5 hь i bez(a)k(o)n(ь)niь utežaniê ras
 suditь · i po n(a)ših dêlêhь pod
 obno sudacь rêsni i pravi · ili

- muke ras'suditъ ili mazde ·
 I t(e)be samoi proidetъ d(u)šu m
 10 ečъ · Ni kniga učitъ ni čt(e)nie ot se
 go života · m(a)rii ne t(e)les'nuū
 semr'tiū pristavlaši se · Ne
 d(u)ša bo nъ t(ê)lo sučas'tvomъ m
 eča proide se · I sego radi prem
 15 udrostъ m(a)rii ili po'znanie
 n(e)b(e)skoe êvi · živo bo e(stъ) sl(o)vo
 b(o)žie i kr'êpko · i os'trie v's(a)kogo
 oružie os'trêišago prihodeč(a)
 go k razdêleniū d(u)še i d(u)ha ·
 20 oboe i moz'gi mišleniemъ sr(ъ)
 d(a)съ · i otainâ smotritъ sr(ъda)съ ·
 êko naga i otkrivena sutъ s(i)nu
 b(o)žiu · vsa êže s(ъ)v(ê)d(ê)niemъ ta
 ina neis'čis'l'na · Pror(e)če bo sem
 25 ionъ pror(o)kovala b(ê)še pror(o)kovi
 ca · i prid'ružena m(u)žu pror(o)kova
 d(ê)va · imiže i v d(ê)vi neoskudêl
 o bi vzvêčenie ili v polu ·
 I sego radi an'na sъ strahomъ vd
 30 ovs'tva · i naravi takimi d
 ovodit' se · dostoina bila
 bi pl'no vêruūči · Êže izb(a)v
 it(e)la vsêhъ priduča vzvê
 stila bi · eize utežaniê e
 35 gda nikadê napisahomъ da i
 s(ъ)v(ê)dokov(ъ)niemъ ukrêpili se
 bihomъ vs(ê)mъ mêtê êko pročim'
 405a 1 prospêšeniemъ da nem'nili biho
 mъ prazd'no čekaūči · Obače l(e)t
 ·o·g· (=84) v'dov'stviemъ svoemъ ne
 othodeči zane i d'voe ·k· (=40) · no vi
 5 dêlo bi s' čis'lomъ sie nazn(a)
 m(e)nati · An(tifonъ) · Radui se m(a)rie d(ê)v(o) ·
 K' mat(utini) i g(o)d(inamъ) an(tifonъ) · Semionъ pr(a)v(ъ)d(ъ)nê i boêz'
 nivê požidaše otkup'lenieê i
 z(drai)l(e)v' i d(u)hъ s(ve)ti b(ê)še v nemъ · An(tifonъ) ::
 10 Otvêčanie priêtъ semionъ ot d(u)ha
 s(ve)ta ne vid(ê)ti semr'ti prêžde
 neže viditъ h(rъst)a g(ospod)i na · An(tifonъ) · Priê
 mъ semionъ otroče i(su)sa v rucê h'
 v(a)li tvore bl(agoslo)vi b(og)a · An(tifonъ) · Vra
 15 ti se v z(e)mlú iūdovu · mr'tvi u
 bo sutъ iže iskahu d(u)še otro
 čete · An(tifonъ) :: Prinesošê za nъ g(ospode)v
 ê ·b· (=2) grličiča ili ·b· (=2) ptên'ca
 golubina · K(a)p(itulъ) :: Se azъ šalú
 20 Im(ъ)nъ · O prêsl(a)vna · B(e)rš(ъ) · Izlita e(stъ) ·
 K b(lagoslovle)n(ъ) an(tifonъ) · Egda vavesta rodit
 ela otroče i(su)sa v' cr(ъ)kvъ priêt' i
 semionъ na lakta svoê · i bl(agoslo)vi
 b(og)a reki · nine otpučaeši g(ospod)i raba
 25 tvoego s miromъ · Or(a)c(iê) · Vs(e)mogi K' pr(ê)m(ê) ·
 K(a)p(itulъ) C(êsa)ru že v' v(ê)kъ · Rêš(ponъ) · H(rъst)e s(i)ne b(og)a ž(i)v(a)go ·
 Pom(i)lu(i) n(a)sъ · B(e)rš(ъ) · Iže rodil[ъ] (!) · Sl(a)va ·
 B(e)rš(ъ) Vstani h(rъst)e pom · I t(a)ko gl(ago)lūtъ
 po v'se bl(a)g(ъ)d(a)ni s(ve)tie d(ê)vi i m

- 30 eû okt(a)bu vznesen'ê · Vid
imo budi da na vsêhъ im(ъ)na
hъ b(la)ž(e)nie m(a)rie d(ê)vi razvê **Zd**
rava mor'[ska] · gl(agole)t(ъ) se v k(o)n(ъ)съ · **Sl(a)va**
t(e)b(ê) g(ospodi) ki r(odilъ se esi] t(ъ)kmo na bl(a)gov(ê)čnie
- 35 ače služ(i)t' se po okt(a)bi p(a)s
ki · tьgda gl(agole)t(ъ) se · sl(a)v(a) t(e)b(ê) g(ospodi) ·
ki vs(ъ)kr(êse) · K t(e)rcê kapitul · **Se azъ šlû** ·
- 405b 1 Rêš(ponъ) krat'ki i b(e)rš(ъ) gl(agol)ût(ъ) se ot op'č
ine d(ê)vъ · k šekstê k(a)p(itulъ) · **Se pr**
idu gl(agole)tъ g(ospod)ъ voev'stvi i kto m
ožetъ pomisliti d(ъ)nъ priša
5 **stviê moego · i kto postoitъ**
viditi i · ta bo êko oganъ sl
išae · i êko trava bêlil'nik' ·
K n(o)ne k(a)p(itulъ) · **I Ugod'na budetъ g(ospode)v**
ê žrtva iûdova i er(u)s(oli)mova ·
- 10 **êko d'ni v(ê)ka i êko l(e)ta prva · g(lagole)t'**
g(ospod)ъ vs(e)mogi · K V(ê)č(erni) an(tifonъ) · **Semionъ pr(a)v(ъ)d(ivъ) ·**
Ps(alъ)mi s(ve)te m(a)rie · k(a)p(itulъ) · **Se azъ ša** ·
Im(ъ)nъ · **Zdrava mor'[ska]** · B(e)rš(ъ) **Otvêč(a)nie pr** ·
K v(eličitъ) an(tifonъ) · **Mariê otroče i(su)sa prikaza**
- 15 **v cr(ъ)kvъ · i se semionъ isplnень d(u)h**
a s(ve)ta · priêtъ ego na lakta sv
oê · i bl(agoslo)vi v v(ê)ki · Or(a)c(iê) · Vs(e)mogi ·
Na s(ve)tago blažiê b(i)s(kupa) · m(u)č(enika) · **Ā**
Ū Šebêsta grada m(u)č(e)nie s(ve)t(a)go
- 20 **blažiê b(i)sk(u)pa · Iže mn**
ogih · čudesъ tvoracъ po
d'sudiemъ agrikolaomъ · pov
elicê b'eni (!) i po tamnicahъ i v
išani na d'rêvihъ · idêže greb
- 25 **eni gvozdениmi pl't ego razder**
ana bê · I potomъ oče v strašnu
û tamnicu potoplenъ ezer'nuû ·
Otnudêže premogъ zdravъ izi
POv(e)lêvaûču nepr(a)v(ъ)d(ъ)no { de ·
- 30 **mu sudi i gl(a)vu ego na k(o)n(ъ)съ съ**
dvêma otročičema p(o)v(e)lê usêk'
nuti · i v b(o)ž(ъ)no c(êsa)r(ъ)stvo š nima v
nidu · Em(u)že oče boreču se ·ž · (=7)
ženъ b(la)ž(e)nihъ eže kaple krvi ego
- 35 **tekuče ot b(la)ž(e)nihъ ranъ t(e)la ego**
iz'birahu · i êtê b(ê)še êk(o) h(rъst)ъêni
bêhu · Čte(nie) · PO borenii og'na · id
- 405c 1 **êže olovomъ s'vrhu obliêni**
b(ê)še · i grebeni gvozdениmi pl'tъ ih'
razderana bê · po gvoz'deniъ s
uknahъ raz'bilenihъ ognemъ · Nai
5 **pos'lêe osuždeni b(ê)še usičeni**
me (!) meča ub'eni · I toû cênuû da
noû kr'vi izlitiemъ životъ v(ê)čni pr
iêti utegu · Ā Na s(ve)tie aga
ti d(ê)vi i m(u)č(e)n(i)ce · K V(eličitъ) an(tifonъ) · **Misalъ s(ve)**
- 10 **ta volna · čъstъ b(og)u i didinê svob**
od'stviê · Or(a)c(iê) · BE iže v pročêh'
čudêsêhъ sili tvoee · oče i v po
lu kr'hcêemъ pretrepnie muki da
lъ esi · podai m(i)l(o)st(i)vê da iže b(la)ž(e)n

- 15 ie agati d(ê)vi i m(u)č(e)n(i)ce tvoe čьsti
 čt(e)мъ · ee obrazi k t(e)b(ê) prišli biho
 мъ · G(ospode)Мъ · K ũtr(ьni) bit(atorii) C(êsa)ru d(ê)въ · An(tifonъ) · Čast'
 na es(a)мъ i požidat(e)lna rodomъ · êkože
 v(ь)sъ rodъ moi svêdokuetъ · Ps(alъmъ) · B(la)ž(e)нъ ·
- 20 An(tifonъ) · Veliê čьstъ se e(stъ) · v neiže rabo
 tanie h(гъst)u iskušaet' se · Ps(alъmъ) · Vsku
 ũ · An(tifonъ) · Raba h(гъsto)va es(a)мъ i sego radi v'
 obrazъ rabine êvlaŭ se · Ps(alъmъ) G(ospod)i
 čto se · B(e)rš(ь) · Lêpotoŭ tvoeŭ · i k'r[asotoŭ] · Čte(nie) ·
- 25 R(oi)stvo s(ve)tie agati d(ê)vi
 i m(u)č(e)n(i)ce v sicilii gradê ka
 tanii · i pod' koven'ciênomъ vi
 ênikomъ d(ê)kiê kesara · Iže k
 onsulъ mužъ kovênciêнъ · ž
- 30 elêe mnoho obraz'nê vrim
 e k nei primêsiti se · togo
 radi êko b(ê)še ot čьst
 na oda izašla ·
 Stvoriŭ privlêči nu
- 35 ždeŭ · i eterei ženi predati
 ũ euprosii imenemъ · êže imêš
 e · z· (=9) kčeri bludno grdiнъ · da
- 405d 1 prevratetъ k' bludu sr'ce ee ·
 Êže vidêvši misal' ee ne
 pod'vižnu po dnêнъ · i· (=10) ide къ
 kovên'ciênu i r(e)če emu · Lag'l
- 5 e mogut' se kameni umekčit
 i · ili gvozdie v mekčinu ol
 ova obrati (!) obratiti · neže
 ot razuma h(гъst)ьên'skogo misalъ se
 e d(ê)vi otvratiti · Rêš(ponъ) :: Egda
- 10 m(u)ččaše (!) se b(la)ž(e)na agata v' sьs'k
 u teško · r(e)če k' sudii · Nem(i)l(o)st(i)vi
 lût'če silni · ne stidiši li se
 urêzati v ženi · eže s(a)мъ ot ma
 t(e)re sьs'alъ esi · B(e)rš(ь) · Azъ imamъ
- 15 cêli sьs'ki · vnutrê v d(u)ši moei ·
 eže ot ũnosti moee g(ospode)vê pos(ve)tihъ ·
 I Pov(e)lê ũ kov(ê)n(ь)ciêнъ v vič'
 nicu svoŭ v' vesti i sed
 e нъ sudiči · i b(la)ž(e)nu agatu u
- 20 prašaše r(e)ki · Kogo staniê esi ·
 ona že r(e)če · Nês(a)мъ plemenita ·
 na predučago roda ždŭ · êkože
 v(ь)sъ rodъ moi svêstuetъ · kov
 ên'ciêнъ r(e)če b(la)ž(e)noi agati · Aêe
- 25 dobrorod'na v(ь)zivaeshči (!) se i
 plemenita esi · vs'kuŭ въ obr
 aзь rabine · Emuže b(la)ž(e)na aga
 ta r(e)če · êko raba h(гъsto)va es(a)мъ · togo
 radi въ obrazъ rabine êv'l
- 30 aŭ se · Egda že въ is'p(o)v(ê)di h(гъsto)vi
 krêp'čêe tako pos'lêdova
 še · p(o)v(e)lê ũ kovênciêнъ po lic
 u cu (!) biti · Otnudъ ubo tvrđos
 tan'nêiša h(гъst)a prop(o)v(ê)daŭči po
- 35 v'lê ũ v tamnicu pov'lêči ·
 Rêš(ponъ) :: Agata veselo i sl(a)vn

- 406a 1 o kь užnici idêše · I lêki na
veselie zvana · branь svoû g(ospode)vê
prosbami poručaše · B(e)rš(ь) · Ot čast'
něišago roda izašad' ši ot nečь
st'nago radost'na vlêčet' se kь
5 tam'nici · Čte(nie) : A Gata že v
eselo i sl(a)vno v tam'nicu vhož
daše · lêki na veselie rasko
ši zvana · branь svoû g(ospode)vê pro
sbami poručaše · Drugi že d(ь)n'
10 opeť prêd' zrakь sudie prêd'
stavlena bis(tь) · ûže p(o)v(e)lê na ras
ohe velie povisiti i muči
ti · tьgda potomь agata s
udii otvêčta · Êko iže kogo vi
15 dêti želêetь dl'go · ili êko
iže obrečetь skroviče mnogo ·
Tьko azь naslaždaû se v mu
kaň siň t(e)lesniň položena ·
Ne možet' bo pšenica v klit'
20 i polagati se · Tьkmo egda k
lasi ee moč'no s'tlčeni bud(e)t'
v slamu · Tьko i d(u)ša moê ne mo
žetь vniti v rai b(o)žii s pal'
moû bez' muki · Tьkmo ače lûbv
25 eno dosvršiši t(ê)lo moe ot muči
t(e)ľ tvoihь utrainati · Rêš(ponь) · Kt
o esi ti iže pride kь mnê cêliti
rani moe · Azь es(a)mь ap(usto)ľ h(rьsto)vь ničь
tože vь mnê dvoi se deči · sam' me
30 posla k t(e)bê egože vzlûbi mis'
liû i čistimь sr'cemь · B(e)rš(ь) · Ibo a(z)
i ap(usto)ľ ego es(a)mь · i vь ime ego da uvê
šite biti iscêlenu · An(tifonь) · Aga
ta s(ve)taê r(e)če · ače i zvêri pripu
35 stiši mnê · slišavši ime h(rьsto)vo u
krotêûtь · Ps(alьmь) · V negda · An(tifonь) · Ače
i oganь prislužiši mnê · rosu s(ь)p(a)
406b 1 s(i)t(e)'nuû an'j(e)li s n(e)b(e)se prislužet'
mnê · Ps(alьmь) · Gl(agol)i moe · An(tifonь) · Agata s
l(a)vno i veselo · idêše kь užnici l
êki na raskoši zvana · branь svoû
5 g(la)vê pros'bami poručaše · Ps(alьmь) · G(ospod)i g(ospod)ь · B(e)rš(ь) · Pomožetь ei b(og)ь ·
I Abie b(la)ž(e)na agata p(o)v(e)lena bê
m(u)čiti za sas'ki · Ūže toliko
m(u)či · êko stvori ei sudiê nem(i)l(o)st(i)v
i sьs'ki urêzati · I povračena bis(tь)
10 v tam'nicu b(la)ž(e)na agata · idêže
ni hlêba ni vodi dano bis(tь) ei · I se
blizu polu noči pride et(e)рь st
aracь · Iže se lêkarь sučь vzvêč
aše nose različnie lêkarie · Prê
15 d' nim'že hoždaše otrokь edinь s(vê)t(i)l'
nik goručь nose · Iže meû drugim
i s(love)si d(ê)vi r(e)če · Rasmotriň ubo i v
idêň · êk(o) iscêlenie možeši priê
ti tvoimь saskomь · Êže k' s(love)semь s
20 tarca ne pristaêše voleû · mnê
še da hotêše ei t(e)lesnie prilož

iti l karie · I me  drug(i)mi r(e) e k 
 star'cu · Imam' s( )p(a)s(i)t(e)la g(ospod)a is(u)h(r st)
 a · i e sl(o)vom' vsa isc laet' · i
 25 sl(o)vo ego vsa ustra daet' · R š(pon') :·
 Az'  e pomo ena ot g(ospod)a posto eti va
  'nu (!) v' isp(o)v( )di ego · I e me zdravu st
 vori · i ut sil' me esi · B(e)r š( ) :· Hv(a)lu t
 i vzdau' g(ospod)i is(u)h(r st)e · i e posla k  mn 
 30 ap(usto)la tvoego isc liti · rani moe :~
 I Pona 'rvi se starac' i r(e) e ·
 I s(a)m' on' posla me k t(e)b  ibo
 az' ap(usto)l' ego es(a)m' · i da v' ime ego
 ut ši te su u isc lenu · i t(a)
 35 ko ot o i  ee ot t' bis(t') · i po četirih'
 ubo d'n h' · opet' pr d' sudi 
 privedena b  · I e  r pi ostr
 406c 1 i · i ug'lie p(o)v(e)l  ras ti · i nagim' t
  lom' p(o)v(e)l  vr'hu valati  · I a
 bie v'se m sto ono po e tresti se ·
 i  est' n ka  zida pade · i pokr
 5 i dv' u sv t'niku sudi  · i pri 
 tel  ego · Kov n'ci n'  e b za e
  ko ot edinoe strani trusa ·
 a ot drugoe smeten  bo še se l d
 i · i opet' p(o)v(e)l    v tamnicu pri t
 10 i · R š(pon') · Ta me isc li i e me v' str
 a i ap(usto)lom' svoim' p(e)trom' ukr pi ·
 I togo radi p(o)v(e)lena es(a)m' na rasoha
 h' povisiti · V ri radi i  isto
 ti pomoz' mi g(ospod)i b(o )e moi · v mu enii
 15 s'k' moih' · B(e)r š( ) · I e me spodobil'
 esi ot vs(a)koe rani is' liti · i sas'
 ki moe prsem' moim' ob'noviti ·  te(nie) ·
   e v ad' i vzdviže ru
 c  svoi k  g(ospode)v  i r(e) e · G(ospod)i i e
 20 me stvoril' esi i s'hranil' es
 i ot ditin'stva moego i stvoril'
 me esi ot  nosti moee muški tv
 oriti · I e otlu il' esi ot mene
 pohoti v( )ka · I e t( )lo moe ot l b
 25 obod  ih (!) otlu il' esi · i e me
 stvoril' esi pob diti muki
 t( )lesnie · i e za ogan' i uzi · i im
 i v mukah' silu trpen e poda ·
 te m(o)l  n(i)ne da primeši d(u)h' moi ·
 30 Vr( )me e(st') g(ospod)i da p(o)v(e)li i mi sa v( )k 
 ostaviti · i k tvoem m(i)l(o)sti pri
 ti · Se  e gl(ago)l ci b(la) (e)na agata ·
 vzr  n' n(e)bo · i ispusti d(u)h' · R š(pon') ·
 Vid l' esi g(ospod)i bran' mo  ·  ko brah' ·
 35 se v stadii · na  ko ne hot h' poslu
  ati zap(o)v( )di k'nez · Pov(e)lena es(a)m' z
 a saski m(u) iti · B(e)r š( ) · V ri radi krotu
 406d 1 s'ti i pr(a)v( )di · An(tifon') · Tak'mo a e l bveno
 dosvr iti t( )lo moe utrainati ne
 mo et' d(u) a mo  v rai g(ospod')n' spal'
 mo  bez' muki v'niti · Ps(al'm') · N' g(ospod)a up( vam') ·
 5 An(tifon') · Vid l' esi g(ospod)i bran' mo  ·  k(o) b
 rah' se v stadii · na  k(o) ne hot h' po

- slušati zap(o)v(ê)di knezъ · p(o)v(e)lena e
 s(a)mъ za saski m(u)čiti · Ps(alъmъ) · G(ospod)i kto ·
 An(tifonъ) · Vêri radi i čistoti i pr(a)v(ъ)di ·
 10 p(o)v(e)lena es(a)mъ na rasohe povisti (!) ·
 pomozí mi g(ospod)i b(ož)e moi v mučen'i sa
 ski moih · Ps(alъmъ) · Shrami me · B(e)rš(ъ) · Vzlû
 bi û g(ospod)ъ · i prevzlûbi û · I v žiliči ·
 E Eže t(ê)lo otnašaûci lûdi hъ(rъst)ê
 15 ni položiše v grobê novi
 aromati pomazav'se · Egda že
 umêstiše û · i se ûnoša et(e)rъ pr
 ide oblêčenъ s(vê)t(ъ)limi rizami ·
 egože naslêdovaše lêki · r· (=100)
 20 ûnošъ ubêlêni i krasni · I vnid
 e k mêstu idê že pomazova
 še se t(ê)lo b(la)ž(e)nie d(ê)vi · I položi
 tab'lu napisanu mramor'nu id
 êže napisano estъ · Reš(ponъ) · Všad'sh
 25 i v tamnicu b(la)ž(e)na agata · vzdvi
 že rucê svoi kъ g(ospode)vê i r(e)če · G(ospod)i iže
 me stvorilъ esi mukí pobêti (!) t(e)l
 esnie · Pov(e)l(ê)i mi g(ospod)i k tvoei m(i)l(o)sti
 priti · B(e)rš(ъ) · G(ospod)i iže me stvori i otê
 30 ot mene lûbi v(ê)ka · iže t(ê)lo moe ot lû
 bodêeniê otlučilъ esi · Pov(e)l(ê)i ·
 MIsalъ s(ve)ta vol'na častъ
 b(og)u · i didinê svobod'čina ·
 I do tolê on'dê stoêše s lûb'
 35 viû tažde ûnoša · doide že
 grobъ zatvori se · I egda otst
 upi nevidenъ bis(tъ) k tomu v' vse
 407a 1 i siciliiscêi s'tranê · Ot nú
 dêže nêstъ d'voič'no êk(o) an'
 j(e)lъ ee · m(u)č(e)na že bê b(la)ž(e)na aga
 ta · d· (=5) d(ъ)nъ m(ê)s(e)ca pervara · k
 5 ovenciên' že potomъ ide · d
 a imenie b(la)ž(e)nie agati obre
 četъ · i vshititъ i da imet'
 v(ъ)sъ rodъ ee · Iže b(la)ž(en)imъ sudo
 mъ po srêdê rike pogibe · Rêš(ponъ) ·
 10 Želeniê t(e)les'nago nikoli že
 dahъ t(e)lu moemu · na imatъ g(ospod)a
 is(u)h(rъst)a · Iže edinêtmъ sl(o)vomъ v
 sa stroitъ · B(e)rš(ъ) · Iže me spod
 obilъ e(stъ) ot vs(a)koe rani iscêli
 15 i saski moe grъsemъ moimъ obnov
 iti · togo vzivaû b(og)a ž(i)vago ·
 I Mimo šad'si · a· (=1) l(e)to bli
 zъ d'ne prazd'nika ee · et(e)ra
 gora grada togo ras'sede se
 20 i is'pus'ti is' sebe plami
 veli lêki rêku edinu ·
 iže plamenъ z(e)mlû i kamenie · i
 vse prêd' soboû požigaše · i
 grediše kъ gradu nag'limъ us'
 25 tr(ъ)mneniemъ · Tъgda množastvo
 poganъ iz'gori · iz'šad'se kъ gr
 obu ee bêžaše · i v zam'se ko
 prinu im'že grobъ ee pokrivenъ b(ê)

- še · i raskriliše i prot(i)vu og'
- 30 nû · I abie v' prazd'nikъ see d(ê)v
i prês'ta oganъ · i k' tomu ne bis(тъ) · Rêš(ронъ) · Raduim'
se vsi o g(ospod)ê · v' d(ъ)нъ prazdnikъ čtu
če · v' častъ b(la)ž(e)nie agati d(ê)v
i i m(u)č(e)n(i)ce · O nee že mucê radu
- 35 ūt se an'j(e)li i hv(a)letъ s(i)na b(la)ž(e)ni
ê · B(e)rš(ъ) :· Neporočanъ g(ospod)ъ neporoč'
nu r(a)bu · vs(ê)мъ krêpcêemъ t(e)lê
- 407b 1 položenu izabra s(e)bê · K' mat(utini) ·
i g(o)d(inamъ) an(tifonъ) · Kto esi iže pride къ m'nê cê
liti rani moe · azъ es(a)m(ъ) ap(usto)лъ h(rъsto)въ ·
ničtože въ m'nê dvoï se deči · An(tifonъ) ·
- 5 Celeniê t(e)les'nago nikoli že da
hъ t(ê)lo moemu · na imamъ g(ospod)a is(u)h(rъst)a ·
iže edinimъ sl(o)vomъ v'sa stro
itъ · An(tifonъ) · H(va)lu ti v'zdaŭ g(ospod)i êk(o) pom
inaeši me · i poslalъ esi къ mnê a
- 10 p(usto)la · tvoego is'celiti rani moe ·
An(tifonъ) · Bl(agoslov)ŭ te o(тъ)če g(ospod)a moego is(u)h(rъst)a êko
s(i)nomъ tvoimъ sas'ki pr'somъ moimъ
ob'novilъ esi · An(tifonъ) · Iže me spod
obilъ esi · ot v(ъ)s(a)koe rani is'cêlêt
- 15 i · i sьs'ki moe prsomъ moimъ obnovit
i · togo vzivaŭ b(og)a živago · K(a)p(itulъ) ·
K' b(lagoslovle)n(ъ) an(tifonъ) Množas'tvo roganъ bêžeči
къ grobu v'zeše oponъ ee · i ras'kril
iše i prot(i)vu og'nû · da ukažetъ
- 20 g(ospod)ъ êko ot pagubê iz'goreniê ute
žaniê agati m(u)č(e)n(i)ce svoee iz'
bivie (!) · Or(a)c(iê) · B(ož)e iže · K V(ê)č(erni) an(tifonъ) · Kto es
i ti · Ps(alъmъ) · R(e)če g(ospod)ъ · V' k(o)n(ъ)съ ps(alъmъ) · Hv(a)l
i er(u)s(oli)me · K V(eličitъ) an(tifonъ) · Stav'si b(la)ž(e)na aga
- 25 ta po srêdê tam'nice v'zdviženi
ma rukama vseŭ misliŭ къ g(ospode)vê mo
laše se · g(ospod)i is(u)h(rъst)e učit(e)lŭ blagi ·
h(va)lu ti vzdaŭ · iže stvori pobê
diti muki pltoêdacъ · p(o)v(ê)i mi g(ospod)i
- 30 k tvoei m(i)l(o)sti priti · neist(ъ)lêiše ·
i sl(a)vi čis'toti · Ć Ćurila i v'l(e)nt(i)na ·
BR(at)iê · Množeiši stvoreni su
тъ erêi po z(a)k(o)nu · za nê êk(o) s
emr'tiŭ sutъ vzbranaemi pre
- 35 bivati · B(og)u hv(a)l(a) · Īm(ъ)нъ :·
RAdui se grade viš'ni er(u)s(oli)me ·
veseli se mati s(ve)ta cr(ъ)kv(ъ) ·
- 407c 1 êko čeda tvoê v krasotê mnozê
u samogo višnago c(êsa)ra imut' se ·
Se s(ve)ti erêi tvoi g(ospod)i · valn't
inъ Ćurilъ i metodii · sl(a)vu v(ê)
- 5 ka otvrg'si · togo radi priti ut
egu toboŭ čedrečimъ k s'vrš
enomu stepenu · cr(ъ)kvi s(ve)taê m
ati imi krasit' se zak(o)n'nici ·
v nei sl(a)vet'se z(e)m(a)lami hv(a)lami z'
- 10 vanitъ mirъ raduet se i poet' ·
onih'že pameti an(ъ)j(e)li lik(ъ)stvu
ŭt(ъ) · Si sutъ erêi tvoi g(ospod)i · iže
nasijaše z(e)mlŭ sêmeni bl(a)gim

- i gl(agol)i · ot s(ve)tiĥ pisaniĥ · si iz'b
 15 iraûť v životĥ věč'ni · iz'že d(u)ĥ
 množastvo an(ĥ)j(e)ĥ priêť · Si
 ubêžav'si blaz'ni v(ê)ka sego ·
 okoĥ krasna ko[...]ena erêiska
 eeže doiti si utegu · prepoê
 20 sani š'toluú s(vê)tlu · odeni od
 êniemĥ pur'piri čed'ri n(i)mĥ iĥ ra
 dosti uživati b(ê)še veliki tr
 oič'ni · Iže esi erêi c(êsa)ĥ i vlada
 t(e)ĥ d(u)šamĥ i t(e)lesem n(a)šim · otpus'
 25 ti n(a)mĥ grêhi rêšenimĥ · AM(E)Nĥ · B(e)rš(ĥ) ·
 Erêi tvoi g(ospod)i da ob · K v(eličitĥ) an(tifonĥ) · Si sut'
 m(u)ži sl(a)v'ni erêi h(ĥsto)vi pred'razi · iže
 sl(a)vu v(ê)ka ot'vrgu · togo radi s(vê)tlê
 t' se v rizahĥ bêliĥ · prêd' prest
 30 omĥ (!) b(la)ž(e)nimĥ i agan'čimĥ · Or(a)c(iê) · DAĥ pr
 osim · vs(e)mogi b(ož)e · da iže b(la)ž(e)niú
 proz(ĥ)vit(e)ru tvoeú čurila i me
 todie čĥs'ti čtemĥ · iĥ m(o)litv
 ami iz'b(a)vili se bihomĥ · K' ũtr(ĥ)ni bit(atoriê) ·
 35 C(êsa)ru isp(o)v(ê)d(ĥ)nikĥ g(ospode)vê · Prid(i)t(e) · Ps(alĥmĥ) · Pri
 dite · An(tifonĥ) · Znaetĥ g(ospod)ĥ nutĥ pr(a)v(ĥ)d(ĥ)n
 iĥ svoiĥ · iže v z(a)k(o)nê g(ospod)ni poučet'
 407d 1 se d(ĥ)nĥ i nočĥ · Ps(alĥmĥ) · B(la)ž(e)nĥ An(tifonĥ) · Udi
 vi g(ospod)ĥ prepodobnie svoje i usli
 šae var'ûčee k' s(e)bê · Ps(alĥmĥ) · V negd
 a · An(tifonĥ) · Divno e(stĥ) ime tvoe g(ospod)i · êko
 5 s(la)voú i č(ĥ)stiú vênčali prepo
 dob'nie svoje · Ps(alĥmĥ) · G(ospod)i g(ospod)ĥ n(ašĥ) · B(e)rš(ĥ) ·
 Erêi tvoi g(ospod)i da ob · I prêpo(do)b(ĥ)ni · Čte(nie) ·
 B(la)ž(e)niĥ sp(o)v(ê)d(ĥ)nikĥ i za
 k(o)nikĥ h(ĥsto)vĥ čurila i me
 10 tudie dvêú brat
 u biv'seú v gradê r
 im'scêi · V'šadšu b(la)ž(e)
 nomu čurilu v z(e)mlú
 češku i mnogaê dêla tv
 15 oreču filosofĥ prinarica
 emĥ bê · Metodii že brat'
 ego bisk(u)ĥ tižde ne prest
 aêše bl(a)gotvore · i s'
 lužbi cr(ĥ)kvenie v'
 20 vs(ê)ĥ ispl'nûe · Rêš(ponĥ) · Erêi b(o)ž
 ii bl(agoslovi)te g(ospod)a · S(ve)ti i smêre
 ni s'rcemĥ hv(a)l(i)te b(og)a · B(e)rš(ĥ) · Prêpo
 dob'ni g(ospod)ni bl(agoslovi)te g(ospod)a v v(ê)ki · S(ve)ti Čte(nie) ·
 NA obakĥ b(la)ž(e)ni čurilĥ vel
 25 mi pod'vizaše se · blude
 čihĥ d(u)še na putĥ rêsní prive
 sti · Knigi v' istinu slovin'
 skie erêi toli d'êkoni v čes'
 cêi z(e)mli urêdi · sie i papežu
 30 rim'skomu izvoliv'su · pače
 h(ĥst)ĥên'stva radi · da i ti nevê
 rni inogda iv'se obratetĥ
 se k vêrê · To otomĥ mnogĥ tru
 dĥ studĥ stvori sebê samĥ ·
 35 Rêš(ponĥ) · Klet' se g(ospod)ĥ ine · Čt(enie) · V' Edino

- m'že v'zrastê prebis(тъ) · l' (=50) l(e)тъ na
pravlae knigu i služit(e)li
- 408a 1 h(ръsto)vi · iže slovin'skimъ glas(o)mъ
i êzikomъ službi b(og)u vzdâe
li b(ê)še · S mnozimi že latin's
kimi učit(e)li v latin(ъ)skoi stra
5 ni stezanie imêše · na obakъ a
p(osto)likъ filosofa v' bl(a)goe imêše ·
togo radi · êko vsa tvoraše bl
agaê o g(ospod)ê · I t(a)ko vidimъ d(u)homъ
s(ve)timъ · i bl(a)godêtiû h(ръsto)vu prog'n
10 a d'êv'la ot sr'dacъ č(lovêčъ)s(ъ)kihъ · I m'n
ogie prepiraše nevêr'nie obrača
e na v(ê)ru h(ръsto)vu · I êko približi se
vr(ê)me ot šastiê ego ot sego v(ê)ka ·
v'zdvigъ rucê svoi k' n(e)b(e)si ·
15 i pom(o)li se къ g(ospode)vê sъ sl'zami
reki · G(ospo)di b(ož)e iže esi an(ъ)j(e)li tvoe b
esplt'nie v službu ostav
ilъ s(e)bê · n(e)bo proprevъ z(e)mlû osn
ovanъ · i vsa sučaê ot nebiti
20 ê v' bitie priveľ · Iže vs(ъ)gd
a tvoriši volû boečih' se t(e)
be · i hranečihъ zap(o)v(ê)di tvoe · U
sliši m(o)l(i)tvъ moû i vêrnoe st
ado tvoe · Rêš(ponъ) · Obretъ d(a)v(i)da r
25 aba moego olêmb s(ve)timъ moimъ po
mazah' i · Ruka bo moê pomožet'
emu i miš'ca moê ukrêpit'i · B(e)rš(ъ) Nič
esože uspêetъ vragъ v nemъ i s' n ·
bez' ne oz ego · An(tifonъ) · Iže dëlal'
30 estъ pr(a)v(ъ)du obitati vъ čnetъ v žil
içi tvoemъ g(ospod)i · i počivati v gor
ê s(ve)têi tvoei · Ps(alъmъ) G(ospod)i k'to · An(tifonъ) ·
S(ve)timъ iže sutъ nъ z(e)mli ego · udi
vi g(ospod)ъ vse moe v nihъ · Ps(alъmъ) · Shrani
35 me · An(tifonъ) · S(ve)ti tvoi g(ospod)i života
prosiše u t(e)b(ê) · i dalъ imъ esi d'
l'gotu d'ni v' v(ê)kъ i v(ê)kъ v(ê)ka · Ps(alъmъ) ·
408b 1 G(ospod)i siloû · B(e)rš(ъ) · Vzraduût' se pr(a)v[...]
K Nim'že me bê pristavilъ nek
lûčimago · i nedostoinago
raba svoego · Iz'b(a)vie ot v'sakoe
5 bez'božnie i poganskie zlobi · i
ot vs(a)k(o)go hul'nago i erêtičъs'kago
i pogan'skie zlobi · i ot vs(a)k(o)go hul'
nago i rêčev'nag erêtičaskago
êzika glûča hulu na te · I po
10 gubi erêtičъsku erêšъ · I vzra
sti cr(ъ)kvê tvoee množastvo ·
Rêš(ponъ) · Erêi tvoi g(ospod)i da oblekut se
v pr(a)v(ъ)d(u) · I prepodobni tvoi rados'
tiû vzraduût' se · B(e)rš(ъ) · D(a)v(i)da ra
15 di raba tvoego ne otvrti l(i)c(e) · H(ръst)a tvo ·
I V'se edinod(u)šnie sъ vkupi
ti stvori iz'redini lûdi
edinomisleče v rês'notivnoi
vêri tvoei i pravu isp(o)v(ê)dъ v'da
20 h'ni v s'rca ihъ · I sl(a)vo tvoego u

čeniê · tvoi bo e(stь) darъ · ače i n(a)sъ pr
 iêľ esi nedostoinie na prop(o)v(ê)d
 nie h(rьst)a tvoego · Rêš(ponь) · Si sutъ m(u)ži
 s(ve)ti · iže sl(a)v(u) v(ê)ka sego otvr'gu · To
 25 go radi priti utegu k s'vrš'nago er
 êis'tva s'tepenu · B(e)rš(ь) Si sutъ e
 rêi tvoi g(ospod)i · iže vzlûbiše pr(a)v(ь)du · Čt(enie) ·
 BL(a)godêêniê že tvoreča · ugo
 d'naê t(e)bê · êže mi bê pred
 30 aľ · êko tvoe t(e)bi predaû · Ustr
 oi sil'nuû desnicu tvoû · da
 vsi prosl(a)vetъ ime tvoe vlas'
 ti troičnaê · celovav' že vse
 celovomъ s(ve)tim · i r(e)če · Bl(aže)нь g(ospod)ь
 35 iže ne dastъ n(a)sъ v rucê nena
 vidimimъ vragomъ n(a)šimъ · Na is
 êtъ lečučiň n(a)mъ skruši se · i
 408c 1 iz'b(a)vi ni · ot ist'lên'niň · i sie rek'
 uspê o g(ospod)ê · Rêš(ponь) B(la)ž(e)ni erêi h(rьsto)vi č
 u (!) i metudii věčno roistvo v n(e)b(e)s(ê)
 hъ čьstimъ / Da m(o)l(i)tvi ihъ sl(a)vnie pr
 5 ivedut' ni k veseliû věčn(o)mu ·
 B(e)rš(ь) · Sl(a)vu h(rьst)u c(êsa)ru · iže vêrnie s
 voe korunou erêistva obdari
 ti rači · An(tifonь) · Sa e(stь) rodъ iskučiň
 g(ospod)a · i is'kučiň lica b(og)a i êkov'la ·
 10 Ps(alьmь) · G(ospod)na e(stь) z(emla) · An(tifonь) · Se oči g(ospod)ni na bo
 ečiň se ego · i na up(ь)vaûčee nъ m(i)l(o)stь
 ego · Ps(alьmь) · Raduite se · An(tifonь) · Boite
 se g(ospod)a vsi s(ve)ti ego · Ps(alьmь) · Bl(agoslovl)û g(ospod)a n' ·
 B(e)rš(ь) · Veselite se · Om(i)liê · Bud
 15 ite črêsla · Iči ot isp(o)v(ê)d(ь)n(i)kъ Rêš(ponь) ·
 Si sutъ m(u)ži · Rêš(ponь) · Budite črê
 sla · Rêš(ponь) · Si s(ve)ti m(u)ži m(i)l(o)s'rdiê ·
 že pr(a)v(ь)di zab(ь)veniê ne priêše · Sê
 me ubo ihъ i sl(a)va ihъ ne ostav
 20 it' se · B(e)rš(ь) Te t(e)lesa s(ve)tiň vm
 rê pogrebena sutъ · imena že ih'
 živutъ v v(ê)ki · Rêš(ponь) Premudrost'
 s(ve)tiň povêdaûtъ lûdi · I hv(a)lu ihъ
 25 vzvêčaetъ cr(ь)k(v)i · B(e)rš(ь) · Pros(vê)tet'
 se pr(a)v(e)dni êko sl'nce v c(êsa)rstvé o(т)ьc
 a ihъ r(e)če g(ospod)ь · K(a)p(itul) · Br(a)tiê množ · Im(ь)n' ·
 SL'nce pr(a)v(ь)d(ь)noe svatit' se
 vsêmъ mirê' · m(i)l(o)stь h(rьsto)va p
 ohv(a)la vsêh s(ve)tiň is
 30 p(o)v(ê)d(ь)nikъ toli ar'hierêi · S(ve)ti e
 rêi toli lev'jiti · kanov'ni
 ci · i služiteli b(o)žii · m(o)limъ v(a)sъ
 hodotaistvuite za ni · SL(A)VA
 t(e)bi g(ospod)i edina troice věč'ni b(o)že ·
 35 Am(e)нь · B(e)rš(ь) · Veselite se o g(ospod)ê i r ·
 K b(lagoslovl)n' an(tifonь) · B(la)ž(e)ni sutъ rabi ti iže priš
 408d 1 adъ g(ospod)ь obrečêtъ b'dêce am(e)нь gl(agol)û
 v(a)mъ êko prepoêsav' se i posadi
 t' e · i minuvъ poslužitъ imъ ·
 r(e)če g(ospod)ь · Or(a)c(iê) Êk(o) vš · K' t(e)rc(ê) k(a)p(itulь) · Br(a)tiê
 5 množeiši · Rêš(ponь) · Erêi b(o)žii · B(lagoslovi)te
 g(ospod)a · B(e)rš(ь) · S(ve)ti i s(ь)mêr(ь)ni sr'cemъ h(va)

- lite b(og)a · Sl(a)va · B(e)rš(ь) Erêi tvoi · g(ospod)i ·
 K šekst(ê) k(a)p(itulь) i(su)sъ že êko prebi
 vati emu v v(ê)ki · i neprestup'
- 10 no imatъ erêistvo · Rêš(ponь) · Erêi
 tvoi g(ospod)i · Da oblêkut' se v pr(a)v(ь)du ·
 B(e)rš(ь) · I prepodob'ni ego radosti
 û v'zraduût se · B(e)rš(ь) · Prav(ь)d'ni ub
 o v' v(ê)k(ь) · K n(o)nê k(a)p(itulь) · Iže imatъ nû
- 15 ždû po vse d'ni êkože erêi
 prêžde o svoiъ grêsêhъ
 žtr'vi prinosetъ potom'žde
 ot lûd's'kihъ · Rêš(ponь) · Erêi ego · Oblekut'
 se v s(ь)p(a)s(e)nie · B(e)rš(ь) · I prepodobni ego
- 20 radostiû vzraduût' se · B(e)rš(ь) · Prav'
 d'ni ubo v v(ê)ki žiti vьčnutъ · K V(ê)č(erni)
 An(tifonь) · Si s(ve)ti · Ps(alъmь) R(e)če g(ospod)ь · k(o)n(ь)сь Ps(alъmь) ·
 Hv(a)l(i)te g(ospod)a vsi · K(a)p(itulь) Br(a)tiê množêiš ·
 Im(ь)нъ · Radoi (!) se · B(e)rš(ь) · Vzraduût s ·
- 25 K V(eličitъ) An(tifonь) · Dan(ь)sъ b(la)ž(e)ni čutilъ i metu
 dii prestaviše se v životъ vê
 č'ni · okoľ sl(a)vnaê sl(a)va s(ve)tiъ ·
 ee že doidu s(ve)ti b(o)žii erêi · i ra
 duût' se v vêki · Tьžde d(ь)нъ valen(ь)t(i)na ·
- 30 P(oda) m(olimъ) te vs(ь)mogi b(o)ž'e · da
 iže b(la)ž(e)n(a)go valen'tina m(u)č(eni)ka
 tvoego roistvo čt(e)mъ ot vsêhъ
 zalъ napadaûcihъ · ego m(o)l(it)v
 ami izb(a)v(i)li se bihomъ · Ć Nъ pre
- 35 stolъ p(e)tra k V(ê)č(erni) K(a)p(itulь) Se erêi v(e)li · Im(ь)нъ ·
 Eže koliždo uzami sveže
- 409a 1 ši nъ z(e)mli p(e)tre ap(usto)le i papežu
 budetъ svezano krêp'no v
 zvêz'dahъ n'b(e)s(ь)kihъ · I eže ra
 zd'rušiši nъ z(e)mli oblastiû ·
- 5 budetъ raz'drušeno i n' n(e)b(e)s
 koi luči · i v k(o)n(ь)сь mira sudi
 t(e)ľ budetъ v(ê)ka · Sl(a)va b(og)u p
 o bez'mêr'nie v(ê)ki · budi t(e)bê
 čedo krasota i d'ržava
- 10 čast'že · i vladič(ь)stvo s(ve)to
 mu d(u)hu · budi troici s(ь)p(a)s(e)nie
 nerazdêl'no bes'konač'nie v(ê)
 ki · Am(e)нъ · B(e)rš(ь) · Ti esi p(e)tr(ь) · I na sem' ·
 kъ mnê · K vVeličit antifon Ti esi p(e)trъ pasti
- 15 гъ ovacъ · knezъ ap(usto)ľ · t(e)bê prêda
 ni sutъ klûči c(êsa)r(ь)stviê n(e)b(e)skago ·
 B(o)ž'e iže b(la)ž(e)nomu p(e)tru ap(usto)lu tv
 oemu · danimi klûči c(êsa)r(ь)s
 tviê n(e)b(e)s(ь)k(a)go d(u)še vezati i rê
- 20 šiti · arhierêistva predal'
 esi · podai m(i)l(o)st(i)vъ · da m(o)l(i)tv(a)mi e
 go pomočiû · ot grêhъ n(a)šihъ uzъ i
 z(ь)b(a)v(i)li se bihomъ · Ot s(ve)tago p(a)vla an(tifonь) ·
 Sveti p(a)vle ap(usto)le prop(o)v(ê)d(a)telû rêsno
- 25 ti i učit(e)lû narodъ · m(o)li za ni ka
 g(ospode)vê iže izab'ra te · B(e)rš(ь) · Ti esi
 sъ sudъ izv · Or(a)c(iê) · B(o)ž'E iže mno
 žas'tvo narodъ b(la)ž(e)n(a)go p(a)vla a
 p(usto)la tvoego prop(o)v(ê)daniemъ nauč

- 30 ilь esi · dai n(a)mь m(o)l(imь) te da iže
ego pameti čtemь · ego u t(e)be p
omoči čuli bihomь · K j(u)tr'ni bit(atorii) · Ti
esi p(e)trь · pastirь ovacь knezь ap(usto)l
omь · T(e)bê preda b(og)ь k'lúči c(ěsa)r(ь)stviê
- 35 n(e)b(e)sk(a)go · Im(ь)nь · Eže kolizdo · An(tifon)i
i ps(alьm)i b(e)rši ot isp(o)v(ě)d(ь)n(i)kь bisk(u)рь ·
- 409b 1 čt(e)n(i)a tri iči v proste d(ь)ni ne
d(ě)le ·g· (=4) po p(rê)s(tolь)cê p(e)tra ap(usto)la · R(ě)š(ponь) ·
Simune p(e)tr[e] ·b· (=2) · Aće lûb[iši] p(e)tr(e) ·v· (=3) Ti
esi p(e)trь · i Sl(o)vo s(ve)tago avgus(ta) b(i)s(kupa) ·
- 5 NAreždenie d(ь)n(ь)š(ь)n(a)go prazd'
nika ot starêišihь n(a)ših' ·
prestola ime priêть · Se
go radi že pr'vi ot ap(usto)lь p(e)trь
d(ь)n(ь)sь ap(usto)l(ь)stviê prest(o)lь
- 10 priêть pravit' se · Pravo ub
o cr(ь)kva roistvo stola ono
čtuetь zane eže c(ěsa)r(ь)stva s(ь)
p(a)s(e)nie ap(usto)lь priêть gl(agol)ûču g(ospode)vê ·
Ti esi p(e)trь i na semь kamenê sь
- 15 zizdû cr(ь)kvь moû · Petra ubo
podumen'tu cr(ь)kve g(ospod)ь imenov
a · I siû podumen'tu togo rad
i dostoino č'tetь cr(ь)kva · na ne
m'že cr'kv(e)n(a)go zidaniê viso
- 20 ta staetь · otnûdeže prikład'
no ps(alьmn(i)kь r(e)če iže čt(e)nь e(stь) gl(agole)tь ·
Vz'nesut' i v cr(ь)kvi lûdais'cê
i · i na sêdaliči staracь vs
hv(a)let' i · Čt(enie) · I Dobro i g(ospod)ь v' cr(ь)k
- 25 vê vz'nes'ti zap(o)v(ě)dê · êko dosь
toino e(stь) da podumen'ta siê siê (!)
v cr(ь)kvi čtovala se bi · po neiže
v' n(e)b(e)sa vhodit' se · Eže bo roist'
vo pres(ь)t(o)la d(ь)n(ь)sь čtuet' se · Erê
- 30 is'ki činь čtuet'se · Sebo sie cr(ь)
kve v'z'daûtь · Eg'da toliko po
trêb'no bê veče da imili bi cr(ь)k
venago dos'toêniê · eliko erêi
stva činom čis'ti · Egda bo s
- 35 ihь cr(ь)k(a)vь podob'no reda nada
dastoêniemь v'vede · čuû se ot
- 409c 1 eterihь never'nihь · ot kudu tol
iko nestizd'no bluždenie v'zra
s'te · da na grobê mrt'vihь piče i
vina prinašaûtь · V istinu iz'ša
5 d'se d(u)še is telêsь leki da bi
t(e)les'nie piče vziskale :· Čt(enie) :·
RAs'koši bo i nasičeniê piče tь
ku plt' vzis'kujetь · D(u)hь že
i d(u)ša sihь ne potrêbuet' ugot(o)v
- 10 ati nêč'to drazimь svoimь · Gl(agole)t'
každo eže s(ь)mь požiraetь · Č'to
podaetь črêvu svoemu i m'ni
tь m(i)l(o)stь · Ustavite se br(a)tiê ot s
ego pogan'skago bluždeniê ne
- 15 vere · D(u)še ubo s(ve)te eže vsemь vê
cê ili životь nevin'nihь čis'te

- sutъ · ili pokoroû dovol'noû oči
 čaût' se · i sp(a)s(i)t(e)lemъ n(a)š(i)mъ prieml'ût'
 se · I š' nimъ suči vêruût se po s(love)si
 20 ap(usto)la · želêe raz'drušiti se i
 biti s h(ръsto)mъ · D(u)še že br(a)tie i rodit(e)lъ
 n(a)šiъ naslaždati se pičami t
 eles'nimi ne želêûtъ · možet' bo
 se veče nauditi simi neže na
 25 sladiti se · Ače š nimъ na s(ve)tihъ
 sêdaličihъ prebivaûtъ n n(e)b(e)s(ê)h' ·
 a vi ihъ nъ z(e)mli sučihъ vêruite ·
 Om(i)liû iči na p(e)trovъ d(ь)нъ · Rêš(ponъ) · Kogo i
 gl(agol)ûtъ · b· (=2) Petre u · v· (=3) Izabra :·
 30 K mat(utini) i g(o)d(i)n(a)mъ an(tifonъ) · Se erêi veli · Iči
 vъ opê(i)nê · b(i)s(kupъ) isp(ovêdъnikъ) · K(a)p(itulъ) · Se erêi · Im(ь)n(ь) ·
 Ūže b(la)ž(e)ni pastiru pet(ь)re · m(i)l(o)s
 t(i)vo primi obêti m(o)lečih' te · i gr
 êhъ uzi rêši vlastiû t(e)bê dan
 35 oû · eûže vs(ê)mъ n(e)bo zatvaraesi i otъ
 varaesi · budi troici · B(e)rš(ь) · Izabra
 409d 1 a ego g(ospod)ъ erêiê · K b(lagoslovle)нъ an(tifonъ) · Eže kolizdo
 Iči na p(e)trovъ d(ь)нъ · k v(ê)č(e)r(ni) an(tifonъ) · Se
 erêi veli · Ps(alъ)mi ot · a· (=1) is(повêdъnikъ) b(i)s(kupъ) · k(a)p(itulъ) ·
 Se erêi veli · Im(ь)нъ · Eže koliz[do] · B(e)rš(ь) ·
 5 Izabra ego · K v(eličitъ) an(tifonъ) · Egda b(ê)še v ·
 Ć Nъ d(ь)нъ s(ve)t(a)go matie ap(ostolъ) · Or(a)c(iê) ·
 B(ož)E iže b(la)ž(e)n(a)go matiû dru
 žin'stvu ap(ustolъ) tvoihъ · pr
 idružiti esi · podai prosim' ·
 10 da ego hodatataistvomъ (!) · oh(ръst)ъ
 n(a)sъ tvoe m(i)l(o)sr(ь)die čuli bihom' ·
 MAtiê v istinu evrê
 is'ki ime gl(agole)t se · slo
 vin'ski že darovanъ
 15 skazuet' se êk(o) sl
 išit' se v m'êsto iû
 di skariots'kgo · Sa b
 o mêsto drugo na de
 ste izabranъ e(stъ) ot ap(usto)l
 20 i · Egda zap(o)v(ê)diû žrêbъ vr
 goše · Sa bes'pridiveniê s(a)mъ
 imat' se · em(u)že dano bis(tъ) prod
 ikovanie e(vanъ)j(eli)ê vъ iûdêi · Ego
 že prazd'nikъ čtet se v ka
 25 len'di mar'ča · bis(tъ) že ot · n· (=70) i · b· (=2)
 uč(e)n(i)kovъ edinъ · Čte(nie) · V(ь o)Ni d(ь)n
 i stavъ p(e)trъ po srêdê br(a)tie · bê
 že narodъ vkup m(u)ži · r· (=100) i · i· (=20) I r(e)č
 e m(u)ži i br(a)tiê podobaetъ is'pl'
 30 niti se pisaniû semu eže prê
 žde r(e)če d(u)hъ s(ve)ti us(ь)ti d(a)v(i)d(o)v
 imi · ot iûdê iže bê voždъ onêмъ
 iže êše i(su)sa · iže pričtenъ bis(tъ)
 v n(e)b(e)sъ · i došalъ emu bê redъ s
 35 lužbi see · Sa ubo steža
 selo ot mazdi nepr(a)v(ь)d(ь)nie · i obêsi
 410a 1 v se prosede se po srêdê · i izliê
 se vsa utroba ego · I znano bis(tъ) v
 sêm živučim v' er(u)s(oli)mê · êk(o) nъr(e)če

- se selo to svoimъ êzikomъ ak
5 el'damakъ eže e(stъ) selo kr'vi · Rêš(ponъ) ·
içi v zbori · PIsano
bo e(stъ) v knigahъ ps(a)l(ъ)m(ъ)skihъ · Bud
i dvorъ ego pustъ · i ne budi v ne
mъ živuča i episkups'tvo ego
10 primi inъ · Podobaeť ubo ot mužī
sašad'sih' se s n(a)mi v vs(a)ko vr(ê)m
e im'že vnide i izide v n(a)sъ gl(a)
sъ is(uso)vъ · I g(ospod)ъ is(u)h(rъstъ) načanъ ot krčeni
ê iv(a)nova daže do d'ne van'
15 že vznese se ot v(a)sъ n n(e)bo s(ъ)vêd(ê)
t(e)lû vskrêseniê ego biti s na
mi edinomu ot sihъ · Čte(nie) · I Post
aviše ·b· (=2) osipa naricaemago
virsavu iže prinar(e)čeny ūstъ i
20 matiû · i pom(o)liše se k' b(og)u i r(e)še (!) · Ti
g(ospod)i b(ož)e ki vêši sr'ca vs(ê)hъ · êvi
egože iz'bereši ot sêû dvêû pr
iêti mêsto taini see i ap(ustol)s
tvo · iz negože ispade iûda ·
25 da idetъ v mêsto svoe · Pos
tavl(a)še ·b· (=2) i vr'goše žrêba eû ·
i pade žrêbъ nъ matêû · i pričt
eny bis(tъ) k edinomu na deste ap(usto)lu ·
I t(ъ)ri čt(e)na čt(et)ъ se vъ opč(i)ni ap(usto)lъ ·
30 a t(ъ)ri ot om(i)lie · Vidimo budi
da ono l(e)to v' ko presturъ e(stъ) ·
prazd(ъ)n(i)kъ s(ve)tago matie čt(e)t(ъ) se ·a· (=1) s(lov)u
vъ oba d'ni ·e· (=6) d(ъ)nъ kalen'di ma
r'ča luni prêd' iduči svoimъ
35 tečeniemъ · Ć Nъ s(ve)tiû m(u)č(e)n(i)c
u perpeti i felicit(a)ti · or(a)c(iê) ·
410b 1 **DAi n(a)mъ m(o)l(imъ) te g(ospod)i b(ož)e n(a)šъ s(ve)tiû
d(ê)vu i m(u)č(e)n(i)cu tvoeû perpe
ti i felicitati pal'mami n
e prestaûčeû čъstiû čъstit
5 i · da eû že dostoinoû misliû
ne možemъ čisti · none umilenim
i službami čъstili bihomъ ·
Ć Nъ s(ve)tihъ ·k· (=40) m(u)č(enikъ) · PŌdai n(a)mъ vs(e)
mogi b(ož)e · da iže slv'nihъ m(u)č(e)n(i)kъ tvo
10 ihъ v krêp'kihъ isp(o)v(ê)d(a)nii pozna
homъ · m(i)l(o)st(i)vê u t(e)be v n(a)še m(o)l(i)tvê
pomôč čuli bihomъ · G(ospode)mъ · Čte(nie) ·
V Šebêstinê man'see ar'm
inie ·k· (=40) voimъ v' vr(ê)me luc
15 iêna krala · pod' sudiemъ
agrikoalomъ · Iže p uzahъ i
tamnihъ (!) čestihъ i po benii l
icъ kameniemъ v'vrženi b(ê)še v' e
zero da ledom om'rz'se t(e)le
20 sa ihъ prosedut' se · Edin' že ot č
isla ·k· (=40) bivъ malodšanъ · pob
êže ot kupeli · Iže abie taknut
iemъ teploti rastaêny preda
d(u)hъ · Eže vidêvše proči v h(va)l
25 u vs(e)m(o)gučago b(o)ga d(u)ha s(ve)t(a)go m(i)l(o)s
tiû utvrĵeni ukrêpiše se · Čte(nie) ·**

PRi godimi že tretoi noči · pro
s(vê)tlī se lēki sl'nce s(vê)tl(o)st'
goruča na nihъ · i lēdъ rastaê se ·
30 tьgda oni iže stržahu ihъ snomъ o
teš'čeni spahu klûčar že tьkmo
s(ь)мъ bdêše · I slišaše m(o)leče se ·
i abie vidê s(vê)tl(o)stъ veliû · i l
edъ ras'taêvъ · I zrêše ot kudu ona
35 s(vê)tl(o)stъ vidêla se bi · i vidê
nad' s(ve)te krune vshodeče · ĵ·z· (=39)
410c 1 poče misliti ·k· (=40) ubo sutъ · a edino
mu kruna kadê e(stъ) · Čte(nie) · **UBo**êv' že
se pročiъ strážanъ klûčarъ · vr'ž
e svite svoe na lica ihъ · i uide
5 v' ezero vap'e i gl(agol)e h (rъst)ьêninъ es(a)мъ ·
ûtru že biv'shu nečisti progonit
eli obretu klûčara togo pričet
na k m(u)č(e)n(i)k'мъ · ot nûdêže edinъ otrpalъ
b(ê)še · Egda že v ist(i)nu vêrna ego
10 obretoše · one že iz'vlêk'se na krai
vse batologi steganъ ihъ prebi
še · i t(a)ko prebeniemъ steganъ muku
svršiše · Čte(nie) · **SE** sutъ imena s(ve)t
ihъ m(u)č(e)n(i)kъ · Domentîênъ · Sisinêi · Eu
15 nitъ · Eradii · Aleksan'darъ iv(a)нъ ·
Klavdъ · Atanasъ · Valen'sъ · Eliê
нъ · Têodoъ Militonъ · Edêcii ·
Akatiusz · Ūpriênъ · Elêi · Têodo
лъ · Cirilusz · Flavii · Sêvêriê
20 нъ · Kurionъ · Valen'tius · Tudienъ · Sacerdosъ · Priskъ · Eucii · Z'maragdъ · Filik
tomonъ · Ak'ciusъ · Mihalii · Lis
iman'kusъ · Duêмъ · Têopil · Eut
ikъ · Krêšen'cii · Ag'ĵiusъ · Lêonci
i · Isiciusz · Gordonъ · I kan'ditъ · Ih' že
25 edinъ imenemъ militonъ · egda bi
še vr(ê)m(e)n(o)m(ъ) m'laiši · i s golêni preb'
enimi oče živêše · Boeči se mati
ego êže m(u)č(e)n(i)k(o)мъ · nastoêše da v mu
kahъ nastoêli bi · i mužaskimъ s
30 rcemъ krêplaše se emu rekuči · S(i)nu
malo trpi · se bo h(rъst)ь navratêhъ s
toitъ i pomagaet' ti · I egda s(ve)t
ihъ t(e)l(e)sa na d'vê kolesi položi
vše pošahu na sažganie slug
35 i d'êvle · Vidêvši m(i)l(o)st(i)va ma
ti samogo s(i)na ostavlena · egože
410d 1 slugi na to ostaviše · Êk(o) u
p(ь)vahu sr'ce ego dêniû d'êv'lû
prikloniti ače živil' bi · V'
zam'ši i mati ego na rami svo
5 i · mužkimъ šastiemъ naslê
dovaše kola · I egda nošaše
i · Meû mat(e)rinim nošeniemъ · otr
okъ d(u)šu vzda n' n(e)bo · Čte(nie) · **PRi**š
ad'ši že žena k mêstu i dê
10 že t(e)l(e)sa s(ve)tiъ žgahu se vr
hu ihъ vr'že kosti rojenago
svoego · da semrti m(u)č(e)n(i)komъ pr
idružit' se · Sažganê že k

- 15 osti i t(e)lesa ihь v rêku vr'
 goše · нь b(o)žiimь urêždeniemь tel
 (e)sa ihь cêla obretena b(ê)še
 i čьstno shranena · Ć S(ve)t(a)go gr(ê)g(u)ra or(a)c(iê) ·
В(о)жЕ iže d(u)ši raba tvoego b(la)ž(e)n(a)go
 grêg(u)ra dari věčn(a)go b(la)ž(e)n
- 20 stviê dalь esi · podai m(i)l(o)st(i)v
 ê da iže grêhь n(a)šihь radi pogn
 êtaem' se · Ego u t(e)be m(o)l(i)tvami v
 zd'vigli se bihomь · G(ospode)mь · n(a)šim' · Čte(nie) ·
GRêgorь rodomь rim'lanin · ot o(tь)c
- 25 a gordiêna · sidi l(e)ть ·vī· (=13) m
 is(e)ci ·e· (=6) d(ь)ni ·i· (=10) zdê s'tlma
 či om(i)lie e(van)j(eli)ê čislom ·k· (=40) i
 ova ·j· (=30) i ·d· (=5) v'ezekiel
 i ·i· (=20) paštoralь · v'dê
- 30 logomь knigi četve
 re · i m'noga ina iz'že isčisti ne
 možemь · I v'tože vr(ê)m(e) pride pa
 tricii rimlaninь i ešarkusь v'
 rimь · i egda vrati se v ravenu
- 35 i uê gradi · iže od' lum'bardov'
 držahu se · to sutь sul'trii p
- 411a 1 olimar'ciumь oгьtasь tudêtr
 umь · amiliû peruzu · luciol
 išь · i d'ruga mnoga · Čte(nie) · V Tož
 de vr(ê)me preb(la)ž(e)ni grêg(o)рь posla
- 5 r(a)bi svoe milita i avgusti
 na i iv(a)na · i ine množeiše mnihi
 š nimi boeče se b(og)a na prop(o)v(ê)d(a)nie
 k narodu angliiskomu da obra
 tili bi e kь g(ospod)u is(u)h(гьst)u · Zdê umno
- 10 ži pridikovanie v tainê · d(ь)ni že
 n(a)še v svoemь mirê ustroi · I PR(O)Č(A)Ê ·
 I zdê stvori k' b(la)ž(e)nago p(e)tra ap(ustola)
 čim'bur'kь sь s'tl'pi svoimi čet
 irimi ot čistago srebra · i sadê
- 15 zap(o)v(ê)dê da vrhu t(e)la b(la)ž(e)n(a)go p(e)tr
 a ap(ustola) misa služit' se · Čte(ni)e · I V t
 ožde vr(ê)me pos(ve)ti cr(ь)kvь gotom ·
 êže bê sazdana vь ime s(ve)tie
 agati d(ê)vi i m(u)č(e)n(i)ce · i sa domь s
- 20 voi post(a)vi manastirь · Iže u
 mrê i pogrebenь e(stь) v c'rkvi b(la)ž(e)n(a)go
 p(e)tra ap(ustola) prêd' oblačil'nice
 ũ ·bī· (=12) d(ь)нь mar'ča · sa stvori r
 eždenie dvoe prvu n(e)d(ê)lû koriz'
- 25 mê i drugogo m(ê)s(e)ca · erêi ·i·z· (=28) d'ê
 koni ·d· (=5) b(i)sk(u)pi po različnihь mêt
 êhь čislom ·k· (=40) i ·b· (=2) i roman'ka b(i)sk(u)p(ь)
 m(ê)s(e)ci ·d· (=5) d(ь)ni ·vī· (=13) Čti čte(nie) ot sl(o)va ·a· (=1) b(i)s
 k(u)pa · ot om(i)lie ·b· (=2) ici v' op(ь)čini ·z· (=9) čte(nie)
- 30 ferie · Ć Nь s(veta)go benedikta op
 ata · **BÊ m(u)žь** života
 čьst'na m(i)l(o)stiû b(o)žieû
 imenemь benediktь ot sa
 mogo otroč(ь)stva svoego
- 35 sr'ce nose star'če · Vêkь sv
 oi dobrimi naravi prehode · ni

- 411b 1 koteroiže sk'vr'ni pohoti uma
v'da · Egda bo v ist(i)nu na sei z
em(ь)li b(ê)še oče · ih'že vr(ê)men'ne už
iti možaše nerodi · i s(ve)tago preb
5 ivaniê imeni is'ka · Iže i s' čas
tnêišimъ rodomъ ot strani nur'sh
ie roenъ · v rim' že knižnimъ s(love)sem'
učiti se ot rodit(e)lû v'danъ bis(тъ) · Čte(nie) ·
Nъ egda v nihъ mnoge greduč
10 e po nečistotê grêhi vižd
aše · otvlêče nogu ûže lêki po višas
tii mira položilъ b(ê)še · a ne a
če što u vêdenii ego · drugim'
v'zgrdilo se bi · s(a)mъ vistinu
15 potomъ v' veliko str(ъ)mogl(a)v(ъ)lenie
všal' bi · Ostaval' že knižn
oe uč(e)nie · i t(a)ko ostav(i)lъ domъ
i imenie o(тъ)če · b(og)u edinomu ugod
iti želie · i s(ve)t(a)go žit'ka preb
20 ivaniê vziska · Otide ubo umi
telnê ne umie · i mudrê nenauč(e)nъ ·
Sego vistinu vsêhъ dêni
ne vêmъ · na ret'ka êže vz'
vêčaû · g· (=4) mi uč(e)n(i)ci ego vzvê
25 čaûčimi siê poznahomъ · Kon's
tantinomъ v istinu čьstnim'
m(u)žemъ · iže emu v manastiri udr
žaniemъ naslêd'nik bê · Vale
n'tinomъ t(a)kožde iže l(e)ta mnoga
30 latiran'skomu manastiru s
tarišina bê · Sim'pliciem' že i
že zboriče ego za nimъ tretii
stroi · I onoratomъ vistinu · iže
oče nad'kelieû ego bis(тъ) · v neiže prê
35 žde o(тъ)ць benedikъ prebivalъ
b(ê)še pred'stoitъ · Čte(nie) · SA ubo
411c 1 egda ûže ost(a)vi knižna uč(e)niê pus
tini iskati uvêçal' se biše · Do
ika že ego êže vel'mi lûblaše i ·
sama i naslêdov(a)la e(stъ) · egda že
5 na mêsto pridoše eže efide gl(agole)t s
e · i mnogimi tihimi m(u)ži i č(ъ)s(ъ)tn(i)mi ·
i lûbvoû se ondê ud'rže v' cr(ъ)kvi
b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra prebiv(a)še · Prežde r(e)čena
doika ego na čičenje pšenice ot sus
10 êdъ bližnihъ ženъ · zaêti s(e)bê k
opanicu isprosi · êže na stoli o
stavlena ispad'si razb'ena bis(тъ)
i t(a)ko razvali se · ûže vzvrač'ši
se doika ego obrete û raz'b'enu · i v
15 el'mi plaka se êk(o) okrotъ vzaêmъ
vzetъ viždaše raz'b'enъ · Čte(nie) ·
Benedik' že redovanъ i m(i)l(o)st(i)v'
otrokъ · doiku svoû plaču v
idêvъ · ee ob'žalue vzetъ sa sob
20 oû oba pola kopanice i vzda se nъ
m(o)l(it)vu sъ s'lzami · iže vsta ot m(o)l(it)vi ·
T(a)ko poli se cêlu v'zetъ · êk(o) ra
z'ben'ê slêdъ v nei obresti ne moga

l' se bi · I t(a)ko doiku svoû slat'ko
 25 utêšu · kopanicu ei cêlu vrat
 i ûže raz'b'enu vzely b(ê)še · Êže veĉ'
 v' tom mêtê vs(ê)mъ znana bê · I v t
 oliko ĉudovanie imena · da siû
 istu kopanicu Źiteli mêsta o
 30 nogo v' cr(ь)kvъ vlazeĉi obêsêše · to
 go radi da nastoeĉi i naslêdni
 ci vsi poznali bi · Ĉte(nie) · BEnediktъ
 ubo otrok prebivaniemъ m(i)l(o)sti ot to
 lika svršenîe poče · ĉto l(e)ti mno
 35 gimi on'dê prêd' oĉima vs(ê)h bê · i d
 aže do longobardovъ vr(ê)m(e)ne na
 411d 1 d vrati cr'kvi bê viseĉi · Bened
 ik že Źeliše zlaê mira priem
 ati veĉe neže hv(a)li · i trudi b(og)a
 radi m(u)ĉiti se neže životomъ v
 5 oleû v(ê)ka sego vzdvizati se ·
 Iže ot rima grada edasi · k· (=40) mi
 lъ otstoitъ · ideže studeni i
 pres(vê)tlî vodi izviraûtъ · eže on'd
 ê vodъ obilie mnogo v prêžde
 10 r(e)ĉenoi lokvi izbiraet' se po
 om'žde potokomъ izvodit' se ·
 Iže egda bi že grediše · et(e)rъ
 mniъ imenem roman sedu gr
 eduĉa obrete i · i êmože šal' bi
 15 vziska · Egože egda Źelie po
 z'na i s' soboû drŹa i i · pomoĉъ
 emu podobnu dastъ · i s(ve)tago
 prebivaniê abitъ preda emu ·
 i eliko podobno bi posluŹi
 20 emu · muŹu bo kъ onomuŹde mês
 tu prišadъ · i v pretesni mêt
 ê peĉine stati početъ · i t'ri l
 êta neznanъ bê ĉ(lovê)ki · t(ь)kmo edin
 u romanu · iže romanъ nedaleko
 25 v mastiri (!) pod' dêodata o(tъ)ca
 reguloû prebivaše · Na m(i)l(o)s't(i)vo
 ot togoŹde o(tъ)ca svoego otai ukra
 daše hlêbi · I ĉto s(e)bê nъ êden
 ie vshiĉaše kruha · Źeliše d'
 30 ni nîkie benediktu donašaše ·
 sadêže okraĉeno e(stъ) ĉtenie · Ĉt(enie) ·
BÊ v(ь) ist(i)nu rabъ b(o)Źii bened
 ik'тъ rêsnî h(rъsto)vъ sluŹit(e)lъ ·
 iže i cênobii ego sl(a)vni pastirъ
 35 pros(vê)te se · egože v(ь)ist(i)nu d'ni pr
 estavlenîe nastoeĉimi slu
 412a 1 Ź'bami ĉъst'no ĉъstimъ · iže spod
 obi se daromъ b(o)Źiimъ pos(ve)titi ·
 i mnoga dobra stvori · m(o)litvi že
 emu v noĉnihъ vr(ê)menihъ tvoreĉ
 5 u · v ĉasъ polu noĉi vidê · vid
 ê (!) s(vê)тъ sviše sašad'Źi · i vsu
 tmu moĉnuû otgoneĉi · tolikoû s(vê)
 tl(o)stiû svate se i t'mu progô
 ne · êk(o) s(vê)t(l)iti se emu veĉe s(ve)ta
 10 sl'n(a)ĉ(ь)nago · i pod' luĉeû ego bene

- dikť lèki pod' lučeû slnač'
 noû v(ь)сь mirь ob'zrê · D(u)ša že s(ve)ti
 hь n' n(e)bo prihodečihь uzrêti ut
 eže · i v' sk'rêšaûčimь mr'tvie d
 15 rugь biti uteže · Čte(nie) · **Слѣ** v
 istinu b(o)ž(ь)stv(e)nihь s(vê)tl(o)stiû pr
 osvêčeny mnogihь mnihь past
 irь uteže biti svršenь · i m'nož
 iceû mnozêmy nemoč'nim cel'vi v'
 20 ime h(гьsto)vo poda · različnimь vêru
 ûčimь almužna mnogo čedril' bi
 da n' n(e)b(e)s(ê)hь po an'j(e)lskomь gl(a)su hr
 anil' bi e · Otnûdêže i mnogoï br(a)tii
 s(vê)tlь obrazь ostavi · mi že br(a)tiê
 25 m(o)limь ego da svoimi m(o)l(i)tvami pom
 agaety n(a)mь pred' b(ogo)mь · Egože b(o)ž(ь)st
 viû lûbvoû vžeženy · oče v lêt
 êhь ûnosti svoee sr'ce nose st
 arče · svate se prisno krasnimi
 30 obrazi · i učenii pospêhovahu
 se ne t(ь)kmo sučei po nemь съ soboû
 b(og)u priiska na i pročee mnogie êže
 sutь priobretaemi · Sego radi i
 putь sêûči sl'zi priobrêsti u
 35 teže po nem'že n(ь) n(e)bo vzide ži
 ti hotê v(ь) v(ê)ki · I v' vr(ê)me vneže v
 412b 1 shotê ot sego v(ê)ka otiti · edinêmy uč(e)n
 ikomь съ soboû prebivaûčimь dov
 olan bê · Pročim že da lèki suč
 imь s(ve)t(a)go svoego prestav'leniê ·
 5 d(ь)нъ êviti r(e)či · I sьzvanimь uč(e)n(i)k(o)m'
 skazovaše imь koe zn(a)m(e)nie bil
 o bi · egda d(u)ša ego ot t(e)lese otluč
 ila se bi · I prêžde · e · (=6) timь d'nemь
 prestavleniê svoego otvoriti
 10 grobь p(o)v(e)lê · Iže inagdu vshičeny
 trešlavkoû poče nedugomь utr
 uždati se do sem'rti · I egda u
 bo na kiždo d(ь)нъ truždaše se · i v'
 šestì ot uč(e)n(i)komь v cr(ь)kvь vnest
 15 i se stvori · **Є** Vidimo budi da bl(a)
 g(ь)d(a)ni ki prihode po velikoi srêd
 i koriz'me daže do poned(ê)lka po o
 kt(a)bi p(a)ski nič'tože tada biva ot
 nihь · nъ po okt(a)bi čtu se · I nъ k(o)n(ь)сь an(tifony) ·
 20 b(e)rš(ь) r(ê)špon vsêhь pridaet se a(lelu)ê · I sice
 držì se v vs(ê)hь iže čt(u) se meû p(a)sk
 u i p(en)tik(o)sti · **Є** V nav(ê)č(e)r'i bl(a)gov(ê)
 čeniê b(ogo)r(odi)ce · K V(ê)č(erni) an(tifony) · **Poslanь bis(ть)** ·
 s pr(o)č(i)mi ps(alь)mi s(ve)te m(a)rie · K(a)p(itulь) · **Se d(ê)v**
 25 **a v č[reve] poč[...]** · Im(ь)нъ **Zdr(a)va mors[ka]** · B(e)ršь · **Zd**
r(a)va m(a)ri(e) m(i)l(o)[sti plьna] · **G(ospodь)** · K V(eličit)' an(tifony) · **D(u)hь s(ve)ti s'**
Or(a)c(iê) · **B(ož)e iže ot b(la)ž(e)nie** · K ût(ь)rni bi(tatori)i **Zdr(a)**
va m(a)rie m(i)l(o)[sti] · **G(ospodь)** · Im(ь)нъ · **Egože z(emla)** · An(tifony) ·
 30 **B(la)ž(e)na ti esi v** · S pr(o)č(i)mi êk(o) nъ očič
 nie (!) s(ve)te m(a)rie · i znam'si si pos
 lèdni an(tifony) · **An'j(e)ль g(ospodь)нъ vz'vês[ti]** ·
 Sl(o)vo s(ve)tago avgustina b(i)sk(upa) ·
Vlêhь vra

- ta domu g(ospodь)na
 35 zatvorena · i r(e)
 če mnê an'j(e)lь ·
- 412c 1 v'rata siê êže vidiši ne otvo
 ret' se · i č(lovê)kь ne proidetъ s'kvožê
 ne · Êk(o) s(a)mъ vhoditъ i ishoditъ po
 nihъ · i zatvorena budutъ v v(ê)ki ·
- 5 Ča čud'nêe e(st)ъ pror(o)č(ь)stva ispl'neni
 e · kaê sutъ brata v'domu g(ospodь)nû
 zatvorena · тъkmo da m(a)riê budet'
 vsag'da nekosnena · I č'to e(st)ъ ne pro
 idetъ č(lovê)kь po nihъ · тъkmo da osipъ
 10 ne poz'na ee · Čto e(st)ъ êk(o) g(ospod)ь s(a)mъ vhodi
 tъ i ishoditъ po nihъ · T(a)kmo da d(u)hъ
 s(ve)ti nъ truhli û i b(og)ь an'j(e)l(ь)ski rodi se eû · Čte(nie) · I Č'to e(st)ъ da
 zatvorena budutъ v(ь) v(ê)ki · Tъk'mo
 da m(a)riê e(st)ъ prêd' porodomъ i v roe
 15 n'i i po porodê · Da r(e)četъ m(a)riê · vr
 ata stvorena es(a)mъ n'b(e)ska · i d'va
 rъ stvorena es(a)mъ s(i)nu b(o)žiu · I onom
 u stvorena es(a)mъ dvarъ zatvore
 na · iže po vskr'snovenii vnide kь
 20 svoimъ ras'petimъ · K' učen(i)komъ bo s'
 svoim dvar'mi zat'vorenimi gos'
 tin'ice vnide · Iže roeň e(st)ъ ot črê
 va moego · mater' me čistu ost(a)
 vi i nekosnenu · Nъpl'ni črêvo moe
 25 b(o)ž(ь)stviemъ · i črêvo moe neista
 čit se ot čistoti · Izide is' čr
 êva moego lêki ispolinъ · i črê
 vo moe nêstъ studomъ is'ta
 čeno · Na i v' počet'i obretna esъ
 30 mъ bes' studa · i v roždenii obre
 toh' se bez' bolêz'ni · R(ê)š(ponь) · Zdra
 va m(a)rie · Čte(nie) · Q Divnaê i hv(a)lnaê
 meû ženami v neiže d(ê)v(ь)stvo ot a
 n'j(e)la pozdrav'laet' se · sama o
 35 brêmenena i neosk'vr'nena · raz'br
 êmena (!) i neistačana · Êko sice estъ
- 412d 1 ot an(ь)j(e)la pozdrav'lana · z'drav
 a m(i)l(o)sti pl'na g(ospod)ь s' toboû · z'b
 ožni pupakъ čistotoû · iže ob'ê
 tъ e(st)ъ nekosneň ženitvoû · miš'lû
 5 začetie tvoe b(la)ž(e)na d(ê)vo m(a)rie ·
 i užasaû se rasmatrae roen
 ie tvoe i trepeču · poklanaû s
 e s(i)nu tvoemu i oživlû · R(ê)š(ponь) · Primi s(lovo) ·
 10 ŮZvěsti mi m(o)lû te k(a)ko mogu na
 reči se mati b(o)žii · i nevês
 ta v' s(i)ni b(o)žii · R'ci mnê č'to m(o)lû ·
 i otpusti mnê da smêl' bimъ po
 nê rabъ da bimъ ili dobarъ · ili ne
 pol'z'ni zali rabъ · I togo ra
 15 di zali rabъ · êk(o) s toboû ne sъ
 strahomъ gl(agol)û · êk(o) rabъ · Prosti u
 bo da s'mêl' bimъ s nebestoû
 g(ospod)a moego gl(agola)ti · I obače r'ci mnê
 k(a)ko možet toboû s(i)ň b(o)žii rod
 20 iti se · R(ê)š(ponь) · Se d(ê)va počnetъ i por

oditъ s(i)нъ gl(agole)тъ · g(ospod)ь · I нь r(e)čet' se ime e
 go divanъ b(og)ь krêpakъ · B(e)ršь · Na pre
 stolê d(a)v(i)d(o)vê i нь c(êsa)r(ь)stvê ego s
 êditi vьčnetъ · Čte(nie) · SLišit
 25 e br(a)tiê slišite m(a)riû · s' nami g
 l(agol)ûču pl'tiû otstoečiu d(u)homъ na
 stoečiu sramovaniemъ d(ê)v(ь)stva ·
 lici otvračaûcie ot gl(agol)aniê v
 zvêcaûcimъ k(a)ko obrêmenena
 30 bila bi ot sazdat(e)la · Biň ub
 o m(a)riê v' domu moemъ dêvoika
 ot iûdêê · ot sêmene c(êsa)ra d(a)v(i)da r
 oena · Ot lûbodêêniê obručena
 es(a)mъ m(u)žu · i ugodihъ inomu · ne na
 35 d'hodeču lûbodêêniû na nad'
 hodeču d(u)hu s(ve)tu · obručena
 413a 1 bêň č(lovê)ku iûdêû i ugodihъ vi
 š'nemu b(og)u · obruči me m(u)žъ iûdêi ·
 i vzlûbi me h(rьst)ь b(og)ь · Rêš(ponь) · Izidet'
 žъzъ is' korene eisêova · i c'vêt'
 5 ot korene ego vzidetъ · I budetъ
 pr(a)vda poêšъ črêsalъ ego · i v(ê)ra pre
 poêsanie boki ego · B(e)rš(ь) :~ I počiet'
 нь nemъ d(u)hъ g(ospod)ь · d(u)hъ premudrost
 i i razuma · d(u)hъ s(vê)ta i krêposti ·
 10 I Ne poz'na osipъ ob'ručenikъ
 moi · êk(o) vzlûbil' me b(ê)še
 b(o)gъ moi · I mnêaše êk(o) ot lûbodêêni
 ê obrêmeno e(stъ) črêvo moe · nevid
 uču osipu ob'ručeniku moemu · Pr
 15 ide къ mnê et(e)rъ velikъ salъ · ne p
 atriêrha prvi ili pror(o)къ veliki ·
 na gabrielъ an'j(e)lъ licemъ sv
 atec' se rizami bliskaûc' se ·
 i v' stopahъ divanъ · zrakomъ s
 20 trašanъ · pohodi i s'muti me poz'd
 ravi i ob'rêmeni me · R(ê)če že mn(ê) z
 drava m(i)l(o)sti pl'na g(ospod)ь s' toboû ·
 G(ospod)ь ubo s toboû veče neže sъ
 mnoû · Vь mnê bo bis(tъ) g(ospod)ь i mnê samu
 25 stvori · mneûže rodi se · R(ê)š(ponь) · S(ve)to
 i neporočno d(ê)v(ь)stvo · Om(i)liû iči v
 srêdu kvatri ot prišastva · R(ê)š(ponь) ·
 Raduite se sъ mnoû vsi · iže lûbi
 te g(ospod)a · êk(o) egda bêň mala uga
 30 ždahъ višnemu · I ot črêva moego
 porodihъ b(o)gъ i č(lovê)къ · B(e)rš(ь) · B(la)ž(e)nu me gl(agol)ût'
 vsi rodi · êko нь smêrenie rabi
 svoee prizrê g(ospod)ь · R(ê)š(ponь) · Radui se
 m(a)rie d(ê)vo · vse sъblazni edina
 35 iz'gubila esi v' vsêмъ mirê · êže
 gabriela ar(ь)han'j(e)la r(e)čeniemъ
 413b 1 vêrovala esi · I d(ê)voû b(o)gъ i č(lovê)къ po
 rodila esi · i po porodê d(ê)voû ne
 vrêždена prebila esi · B(e)rš(ь) · Gabri
 ela ar'han'j(e)la vêruemъ b(o)ž(ь)stva
 5 nim te nagl(agol)av'sa · i čr(ê)vo tvoe
 ot d(u)ha s(ve)ta vêruemъ obrêmeneno ·
 postidi se židovinъ · iže gl(agola)тъ h(rьst)a

- ot osipa · sêmenemь buduča porožd
ena · K mat(utini) i g(o)d(inamь) an(tifonь) · **Poslanь bis(t)** · An(tifonь) ·
- 10 **Zdrava m(a)rie** · Po pascê a(lelu)ê · An(tifonь) ·
Ne boi se m(a)rie · An(tifonь) · **Dastь emu g(ospod)ь** · An(tifonь) ·
Se azь r(a)ba · K(a)p(itulь) · **Se d(ê)va** · Im(ь)n(ь) · **O presl[avьna]** ·
B(e)rš(ь) **Zdr(a)va m(a)rie m(i)l[osti plьna]** · **G(ospod)ь s t(o)b[ou]** · K B(lagoslove)nь an(tifonь) ·
Kako bu[de]ть se an'j(e)le b(o)žii · êk(o) m(u)ža
- 15 **ne znaù v priêtie · sliši m(a)rie d(ê)vo**
h(rьsto)va d(u)hь s(ve)ti snidetь na te i sil
a višnago osênit'te · Or(a)c(iê) · K t(e)rcê k(a)p(itulь) ·
Se d(ê)va · Rêš(po)ni ot op'çine d(ê)vь · k šekst(ê) k(a)p(itulь) ·
Dastь emu · g(ospod)ь b(og)ь · K n(o)nê k(a)p(itulь) · **Iz'idet'**
- 20 **žьzль** · K v(ê)č(e)r(ni) · an(tifonь) · **Poslanь bis(tь)** · S pr(o)č(i)m
s(ve)te m(a)rie · K(a)p(itulь) **Se d(ê)va** · Im(ь)nь · **Zdrav**
a mor[sk(a)] · B(e)rš(ь) · **Zdr(a)va m(a)rie · G(ospod)ь** · K' V(eličitь) an(tifonь) ·
Gabrielь an'j(e)ль gl(agola)ль e(stь) m(a)rii reki ·
zdrava m(a)rie m(i)l(o)sti pl'na g(ospod)ь s to
- 25 **boù · b(la)ž(e)na ti esi v ženahь i bl(agoslove)nь plo**
dь çrêva tvoego · Ć Nь s(ve)tihь m(u)č(eni)kь
tiborcîê i valeriêna · Or(a)ci(ê) ·
POdai m(olimo) te vs(e)mogi b(o)že · da iže
s(ve)tihь m(u)č(e)n(i)kь tvoihь tiborcîê
- 30 **i valeriêna i maksimiêna sl(a)vn**
a roistva č(ьs)timь · silu ubo muki
ihь naslêdovali bihomь · G(ospode)mь ·
Nь s(ve)t(a)go anaceta p(a)p(i) m(u)č(e)n(i)ka
ANacetь rodomь suriêninь · otъ
- 35 **o(tь)ca iv(a)na · ot vsi amiše · Si**
dî l(e)ть ·z· (=9) m(ê)s(e)ci ·v· (=3) d'ni ·v· (=3)
- 413c 1 **Bist(ь) že v' vr(ê)me sêvêriê i mar'ka · ot v**
ič'nstva ruš'tika i akvilona · d
aže do ševêriê i mar'ka ot vič'nik
a galikana i vên'ta doprežen'
- 5 **ta i rufina · Si uredi da klirki**
kič'ke ne zapustetь ni dl'ge no
setь · po zap(o)v(ê)di ap(usto)l(o)vь · Ć Nь s(veta)go s
otoriê p(a)pi · i s(veta)go gaiê p(a)pi · Čte(nie) ::
ŠOtorь rodomь kam'paninь · ot č
- 10 **esti konkordiê iz' grada**
fun'dišь · Sidi l(e)ть ·z· (=9) m(ê)s(ec)i ·v· (=3)
Bist' že v' vr(ê)me sêvêriê i mar'
ka · ot vič'stva ruštika i akvil
ona · da že do ševêriê [...] klara ·
- 15 **zdê si ureêdi (!) da nied'na kolu**
drîca paliê svečena ne takne
tь · ni tam'êna položitь v cr(ь)kv
i · sa stvori rejeniê ·v· (=3) m(ê)s(e)ca dekt
ebra erêi ·z· (=8) d'êkoni ·z· (=9) b(i)sk(u)pi po ra
- 20 **zlič'na mêsta ·aï· (=11) Iže pogrebemь**
estь v cimit(e)ri kalištovê v put
i apîê ·ï· (=10) d(ь)nь kalen'di maê · i roma
n'ka b(i)sk(u)p(ь)stvo d(ь)nь ·i·a· (=21) · Ot s(veta)go gaiê ·
GAi rodomь dal'matinь ot rod
- 25 **a deokliciêna c(êsa)ra sidi · l(e)ть**
·aï· (=11) m(ê)s(e)ci ·g· (=4) d'ni ·bï· (=12) bisi že
v vr(ê)me korina ot d'ne šesta
go nadeste kalen'di en'vara · ot v
ič'stva klara drugago · i ot cirina
- 30 **do d'ne ·ï· (=10) go kalen'di maê · podь**

- dêokliciênomъ ·g· (=4) mъ i kon'stan't
 inomъ drugimъ · Čte(nie) · SAdê ured
 i da vsi redi v' cr(ь)kvi t(a)ko hodil
 i bi · da ače b(i)sk(u)ръ biti utegal'
 35 bi · ostriêrъ lêktorъ ekšorcista
 akolitъ poslêdue pod' d'êkona
 413d 1 i d'êkonъ erêi · i rotomъ b(i)s'k(u)ръ pos'
 tavlenъ bil' bi · Sadê stran
 i razdêli d'êkon(o)mъ · Sadê biže (!)
 progoneniê dêokliciêna tae s
 5 e v krip'ti · Čte(nie) · I SI stvori re
 ždenie četvero m(ê)s(e)ca dekt(e)bra ·
 erêi ·i·d· (=25) d'êkoni ·d· (=5) b(i)sk(u)pi po ra
 zlična mêsta ·d· (=5) Iže v mi
 10 nuvšiъ l(e)tiъ ·aï· (=11) z gabino
 m bratomъ svoimъ · skozê gab
 ina erêê dečergъ · imenemъ susan'n
 u mukou vên'ča se · Iže t(a)kožde po
 grebenъ e(stъ) v cimit(e)ri kalištovê
 v p(u)ti apiê ·ï· (=11) d(ь)нъ kalên'di maê ·
 15 i roman'ka b(i)sk(u)р(ь)stvo d'ni ·aï· (=11) Ć
 Nъ d(ь)нъ s(veta)go eor'jiê (!) m(u)č(eni)ka or(a)c(iê) ·
 B(ož)E iže ni b(la)ž(e)n(a)go jêor'jiê m(u)č(e)n(i)ka
 tvoego utežani i hodat
 aistvomъ veseliši · podai pro
 20 sim · da iže ego dobrodêni prosi
 mъ · daromъ tvoee m(i)l(o)sti naslêd
 ovali i bihomъ · G(ospode)mъ n(a)š(i)mъ · Čt(enie) ·:
 V Persidê gradê diospoli
 m(u)čenje s(ve)t(a)go jêor'jiê m(u)č(e)n(i)k
 25 a · egože dêla muč(e)niê ače si
 meždû d'voeniemъ ne pročitaet'
 se pisanie na t(ь)kmo pres(vê)tlêišu ego
 muku · meždû vên'ci m(u)č(e)n(i)къ cr(ь)kvъ
 b(o)žîê čьst'no čьstitъ · Nъ d(ь)нъ s(veta)go
 30 mar'ka e(vanъ)j(e)l(i)sta K v(ê)č(erni) k(a)p(itulъ) · Stanut
 pr(a)v(ь)dn(i) · Im(ь)нъ · Skrbeče b(ê)h(u) a(pustoli) · K(o)n(ь)c(ь) · Pros
 imъ prib(a)v(i)t(e)lû v' iči na p(a)sku · i gl(agole)t(ь)
 se na obê vêčr'ni i na ûtr(ь)ni · B(e)rš(ь) ·
 S(ve)ti i pr(a)v(ь)dni o g(ospod)ê K V(eličitъ) an(tifonъ) · S(vê)тъ v(ê)čni ·
 35 B(ož)E iže ni b(la)ž(e)n(a)go mar'ka e(vanъ)j(e)l(i)sta
 tvoego · e(vanъ)j(e)l(ь)sk(a)go prop(o)v(ê)d(a)niê
 414a 1 vzvêsi m(i)l(o)stiû · podai m(o)l(imъ) te v
 sagda ego n(a)mъ učeniemъ prospêt
 i · i m(o)litvoû začititi se · G(OSPODE)Mъ ·
 K ûtr(ь)ni bit(atori)i · C(êsa)ru ap(usto)лъ g(ospode)vê · Prid(i)te ·
 5 Ps(alъmъ) · Prid(ê)te v'zr[aduimъ se] · An(tifonъ) · Stanutъ ·
 Ps(alъ)mi ot ap(usto)лъ · vidimo budi da an(tifon)i
 ût(ь)rnni (!) i mat(utini) i v(ê)č(e)rni k b(lagoslove)нъ i k v(eličitъ) k(a)p(itulъ) rêš(ponъ)
 b(e)rš(ь) · ot opč(i)nê m(u)č(eni)къ po p(a)sc(ê) · Čte(nie) · :-
 MAr'ko uč(e)n(i)къ i t'lmačъ pe
 10 trovъ pod' p(e)tromъ prav
 ečъ egda sliša · umol
 eпъ ot br(a)tie v rimi okrače
 no pisa e(vanъ)j(eli)e · eže egda sl
 iša p(e)trъ is'kusii · i v cr(ь)kvi stvo
 15 ri čisti svoeû oblastiû · Êko
 že pisa kliman'tъ v šestihъ
 preobraženiъ knigahъ · na i papiê

eropolitan'ski b(i)sk(u)ръ pomenu s
 ego mar'ka · I p(e)trъ v prvoi ep(isto)lii sv
 20 oei pod' imenemъ babilonie obra
 zito rimъ nazn(a)m(e)nue · pozdrav
 laet vi · cr(ъ)kvъ êže e(st)ъ v babilo
 nii izabran'na i mar'ko s(i)нь moi ·
 P*R*iêtim' že e(vanъ)j(e)liemъ eže onъ pi
 25 sa i potomъ v' eû(gu)ptъ i potomъ
 v' aleksan'drii h(rъst)a prop(o)v(ê)dêvъ po
 s(ve)ti cr(ъ)kvъ · tolikim' že uč(e)niem'
 života vzdvizati se poče · d
 a vse naslêdniki h(rъsto)vi kъ obra
 30 zu svoemu nuž(ъ)dъše · I filъ rêč'n
 ikъ gl(a)va iûdêiska vidêvъ al
 eksan'darsku pr(ъ)vu cr(ъ)kvъ oče ži
 dovstvo udržečъ · Lêki v hv(a)l
 u naroda svoego knigi vr'hu o
 35 bračeniê ihъ pisa · i k(a)ko luka v
 zvêčaetъ v' er(u)s(oli)mê vêrovani
 414b 1 emъ vsa imêti op'ča · T(a)ko i ona êže
 v' aleksand'rii pod' markomъ bit
 i učit(e)la smotraše · i v pameti
 položi · Čte(nie) : I Gl(agole)t(ъ) se êk(o) pala
 5 sъ ruč'ni s(a)mъ s(e)bi usiče da v' erêi
 stvo ne bi priêtъ · Na toliko pre
 stoêti predanoe v(ê)ri · vzmôže
 obranie da ni vdêlê s(love)se pogu
 bi · eže prie uteže v rodê · Ibo al
 10 eksand'rie bisk(u)ръ bis(tъ) · Emuže koe
 ždo dêlo bis(tъ) pisati e(vanъ)j(eli)e v s(e)bê
 r(e)čenaê nizložiti · naukъ v s(e)bê
 z(a)k(o)na poznati · I b(o)ž(ъ)stv(e)ni nara
 vъ v p(ъ)lti g(ospodъ)ni razumêti eže v' n(a)sъ pr
 15 vo vziskati · i potomъ vziska
 na hočemo poz'nati · imuči mazd
 i prop(o)v(ê)d(a)niê · êkože sliditъ i iže
 krêpitъ edino sutъ iže bo ras'
 tenie daetъ · V · (=3) čt(e)n(i)a čt(e)t' se ot e(vanъ)j(e)l
 20 istъ · čt(enie) · S(ve)ta · g · (=4) životna · R(ê)š(ponъ) ·
 Dečeri er(u)s(oli)m(ъ)skie · R(ê)š(ponъ) · Siloû vel
 iû sl(a)vu vzdaêhu ap(usto)li · S(ъ)v(ê)d(ova)nie
 vs(ъ)krês(e)niê g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(rъst)a A(LELU)Ê A(LELU)Ê · B(e)rš(ъ) ·
 Napl'neni ubo d(u)ha s(ve)t(a)go gl(agola)hu sъ u
 25 p(ъ)vaniem s(love)sa b(o)ž(iê) · R(ê)š(ponъ) · Si sutъ ag'n
 aci novi iže vzvêstiše A(LELU)Ê · n(i)ne pri
 dûtъ kъ is'točnikomъ A(LELU)Ê · napl'neni
 sutъ s(vê)tl(o)sti A(LELU)Ê A(LELU)Ê · B(e)rš(ъ) · V zracê
 agan'ca oblečeni sutъ v rizi beli
 30 i pal'mi v rukahъ ihъ · Om(i)liê · G(ospod)ъ sp(a)
 sъ · R(ê)š(ponъ) · Az es(A)m · R(ê)š(ponъ) · Bêli stvor(e)ni ·
 K mat(utini) i g(o)d(inamъ) an(tifonъ) · S(ve)ti tvoi · S pr(o)č(i)mi k(a)p(itulъ) :·
 Stanutъ · Im(ъ)нь :· Veselit' se · B(e)rš(ъ) :·
 Čъst'na K B(lagoslove)нь an(tifonъ) · Dečeri er(u)s(oli)m(ъ)skie pri[dite] ·
 35 K v(ê)č(erni) an(tifonъ) · S(ve)ti tvoi S pr(o)č(i)mi p(salъ)mi ot ap(usto)lъ K(a)p(itulъ) ·
 Stanutъ · Im(ъ)нь · Skr'beče bêhu · B(e)rš(ъ) :·
 414c 1 Čъst'na prê · K V(eličitъ) an(tifonъ) · S(ve)ti i pr(a)v(ъ)dni · rad[uite se] ·
 Ć Nъ s(ve)t(a)go klita p(a)pi m(u)č(eni)ka ·
 K*L*itъ rodомъ gim'laninъ · ot st
 rani staganъ patriciê · ot o(t)

- 5 ca emilièna · Sidi l(e)ť · ž · (=7)
m(ê)s(e)ць · a · (=1) d'ni · ai · (=11) Bist' že v'
vr(ê)me vaspazièna i ti
ta · ot sud'stva vaspazièna
· ž · (=7) go i domicièna · d · (=5) go daže k d
- 10 omiciènu · z · (=9) tomu i rufomť svê
tnikomť vên'ča se mukou · Sa za
p(o)v(ê)diu b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra ap(usto)la · i · (=20) i · d · (=5) erêi
post(a)vi na redť · v gradê rimê m(ê)s(e)
ca dektebra · Iže oče i pogreb(e)ň
- 15 e(stť) blizť t(e)la b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra v' vitik(a)ni ·
kalen'di · e · (=6) d(ň)ň maê m(ê)s(e)ca · I prest
a b(i)sk(u)p(ň)stvo d(ň)ň · i · (=20) · Ot s(veta)go marčel(i)na ·
MArčelinť rodomť rim(ň)laninť
ot o(ť)ca profekta · Sidi l(e)ť · ž · (=8)
- 20 m(ê)s(e)ca · b · (=2) d'ni · i · d · (=25) B(ê)še že v' vr(ê)
me dêoklicièna i maksimièna
d(ň)ň kalen'di iuna · Ot vlasti d
êoklicièna i maksimièna · e · (=6) t'go
i kon'stan'tina drugago · daže
- 25 do dêoklicièna · z · (=9) t'go · i maks
imièna · ž · (=8) go · V neže vr(ê)me bis(ť) ve
lie progonenie · t(a)ko da meú · j · (=30) d'n
i · ži · (=17) · č · (=1000) čť oboú polu v ra
zlič'niň stranť mukou vên'čano
- 30 bis(ť) h(řst)ňêň · ot koteroe veči i s(a)mť marč
elinť k rožrtiú dovedeň bis(ť) d
a pokadi bi eže i stvori · I po ma
lo d'ni v pokori povedeň bis(ť) · Ot to
gožde dêoklicièna za vêru h(řsto)vu
- 35 s klavdiemť i cirinomť i an'toniem' ·
i gl(a)voú usêkneni b(ê)še i mukou vên'
414d 1 čani · kletvoú že zakletť b(la)ž(e)n
i marčelinť mar'čela erêê · e
gda šal'bi na muku da zap(o)v(ê)
di dêokliciène nikoli že is'
- 5 plniť · I potomť z'vrgoše t(ê)l(e)
sa ihť na stag'ni d'ni · j · (=30) i · ž · (=7) · va
obrazť h(řst)ňênomť p(o)v(e)leniemť dêokť
liciènomť · Čte(nie) · MArčelin' že
sťbra t(e)lesa ihť s' erêi i d'êkoni
- 10 i s pês'ni · i pogrebe e pri puti sa
lariê v cr(ň)kvi priske v mêtê
s(vê)t(ň)lê · Iže e(stť) otvoreň daže do d(ň)
n(ň)sť · eže s(a)mť ugotova kaúč' se · Egd
a prestavlaše se krêšen'cii pri
- 15 rokť napisa poli t(e)la b(la)ž(e)n(a)go krê
šen'cièna · ž · (=7) d(ň)ň m(ê)s(e)ca maê · Iže
oče stvori · b · (=2) reda m(ê)s(e)ca dekt
ebra · Erêi · g · (=4) d'êkoni · b · (=2) b(i)sk(u)pi
· d · (=5) po različna mêtã v' tažd
- 20 e · d · (=5) I poman'ka b(i)skup(ň)s'tvo l(e)ť
· ž · (=5) m(ê)s(e)ci · e · (=6) d(ň)ň · i · (=20) i · d · (=5) progoneču d
êokliciènu h(řst)ňêne · C S(veta)go vitaliê ·
V Raveni roždenie s(veta)go
vitaliê m(u)č(e)n(i)ka · o(ť)ca s(ve)t
- 25 ihť ervasiê i protasiê ·
iže vitežue s p(a)vlinomť
sudiemť v ravenu vnide · I e

- gda vnide prêd' sudiû svoe
 go h(ръst)ьêna imenemъ ursicina meš'
 30 tarstvomъ likara rodom li
 gora · po velikihъ mukahъ priêt'
 usud gl(a)vi usêçeniê · I egda û
 že prešalъ b(ê)še k palmê · ubo
 êv' se vzvapi · Ne mozi lêka
 35 ru iže inie cêliti obikal b(ê)š
 e · s(ь)мъ s(e)be vêçnie semr'ti str
 415a 1 êloû ob'êz'viti · I iže po muk
 ahъ velikihъ prišalъ esi k p
 al'mê · ne mozi pogubiti vên'
 ca ugotovanago · Čte(nie) · IBo m(u)č(e)
 5 nie s'vrši tažde ursicinъ ·
 i abie b(la)ž(e)ni vitalii vshit
 ivъ t(ê)lo ego v ravêncêm gr
 adê pogrebe · i s(a)мъ k' sudii to
 10 bê ot pav'lina kon'sulara · To
 go radi êk(o) prêžde r(e)çen(a)go ursic
 ina v mukahъ suča svoimi нь
 uci krêp'laše · po rasušnih' ž
 e mukahъ p(o)v(e)lenъ bis(ть) privesti k'
 15 palmê · mêsto ubo idêže
 usêkahu h(ръst)ьêne · sie imêše v
 zivanie st'l'рь pal'mi · on'dê
 b(ê)še · i stvoriše emu êmu · i obr
 etoše vodu · idêže v znakъ
 20 vloženъ z(e)mleû i kameniemъ pos
 utъ bê · Čte(nie) · ŽEna že ego val
 eriê съ çastiû къ gradu medi
 olanu dubrovni žrtvenici
 srête · I egda û i is'sadiše ot
 25 tučnihъ · nuždahu û idolski
 hъ žrtavъ êsti · i ei vsakoêk
 i nepodobno sv(ê)dokovahu êk(o) b(ê)
 še h(ръst)ьêna · Veliko ot nihъ v'eniê
 êz'vlена bis(ть) · êk(o) lêki polъ mrt
 30 ve ee č(lovê)ci k mediolanu gradu
 privedoše · êže meû · b· (=2) d(ь)ni pre
 stavi se къ g(ospode)vê · Ć Nъ s(ve)tiû a
 p(usto)lu pilipa i êkova vsa g(lagol)û
 t se êk(o) нь d(ь)n(ь) s(veta)go mar'ka razvê ·
 35 or(a)c(iê) i čte(nie) нь mat(utini) i нь g(o)d(i)n(a)hъ · k V(e)l(i)č(it)ь an(tifonъ) ·
 Da ne smučaet se sr'ce v(a)še ni da ustr
 415b 1 ašaet' se · vêruite v b(og)ь i v' me vêruit
 e · v domu o(ть)ca moego obit(a)li mnogie sutъ · a(lelu)ê · b· (=2) ·
 B(ož)E iže ni op'hod'nimъ b(la)ž(e)niû ap(usto)l
 u tvoeû pilipa i êkova pr
 5 az(ь)dn(i)komъ veseliši · podai m(o)l(imъ) te d
 a eûže raduem' se utežani · nauč
 ili se bihomъ obrazi :· ·V· (=3) čt(enie) · S(lovo) pilipa ·
 EGda s(ve)ti ap(usto)li g(ospod)a sp(a)s(i)t(e)la na
 šego is(u)h(ръst)a · i proči ap(usto)li na prop(o)v(ê)d(a)
 10 nie s(love)se b(o)žie po kih'ždo gra
 dêhъ z(e)m(a)лъ strani razdêli
 še se · S(ve)ti pilip ap(usto)лъ g(ospod)a
 naš(ego) is(u)h(ръst)a · po vz'nesenii sp(a)si
 t(e)la za · i· (=20) l(e)тъ tvrdostan'no ne

- 15 ustaêše prop(o)v(ê)dae narodomъ po
surii e(vanъ)je(lie) · ideže egda êтъ bis(tъ)
ot narodъ · i privedenъ bê къ idolu
martimu i nuždahu i k požr
tiû · I izide ot hrama v nem'že b(ê)
- 20 še idolъ drakunъ veli · i ubo
s(i)na arhierêova iže služaše o
gnemъ žrtvi · i ubi oče · b· (=2) sudii
êže vladahota stranami · Eûže
stroit(e)la držahu vъ uzahъ s(veta)go
- 25 pilipa ap(usto)la · Ćte(nie) :· Q̄T dihaniê
že drakunova vsi iz'nemog'she
ob'nedužaše · Tъgda pilipъ r(e)
če vs(ê)mъ · Slišite svêтъ moi
z'dravie obrecête · na i si iže
- 30 mr'tvi sut vskrêset se · Z'm
iъ iže pakostitъ v(a)mъ · imenem'
b(og)a moegъ otbêgnetъ ot v(a)s · i gl(agol)a
emu vsi r(u)ci n(a)mъ čto stvorimo ·
R(e)če imъ pilipъ · Iz'vrzite se
- 35 go martima · iskrušite i · i v m
êsto v nem'že sa stoitъ kri
- 415c 1 žъ g(ospod)a moego postavite i emu kl
anaite se · Ćte(nie) · TъGda oni iže m(u)č
ahu se počeše vapiti · priobret
aet se v n(a)sъ sila izvrzimo
- 5 sego martima i bis(tъ) m(lъ)čanie · I pot
om r(e)če pilipъ · Zapov(ê)daû t(e)bê z
miû vъ ime g(ospod)a moego is(u)h(rъst)a · ost(a)vi
m(ê)sto sie i idi v mêsto pusto
idêže nêstъ prebivaiê č(lovê)komъ ·
- 10 i nied'na polza naravu prisl
užæet se · i t(a)ko da izideši i ni
komuže ne pakostiši · Tъgda z
mii onъ gnêvanъ ishode nače isho
diti prospêš'no i k tomu ne êvi s
- 15 e · S(i)na že arhierêeva iže prislu
ževaše ognemъ žrtvi · i dvêû
sud'cu êže mrtva bêhota vsk
rêsi · I vsi lûdi iže nezdravi bêh
u dihaniemъ zmievimъ zdravie
- 20 stvori · Ot s(ve)t(a)go êkova čte(nie) :~
ĚKovъ iže vzivaet se br
tъ g(ospodъ)нъ · i pridivkomъ pr(a)v(ъ)dnik'
i t(a)ko da nici mnetъ osip
a ot drugoe ženi · na êk(o) mnê
- 25 vidit se iz' m(a)rie sestri g(ospodъ)ne ma
tere egože iv(a)нъ v knigahъ svoih'
pomenu · s(i)нъ mariinъ po mucê g(ospodъ)ni · ab
ie ot ap(usto)лъ er(u)s(olimъ)ski bisk(u)ръ postav
lenъ · edinu tъkmo pisa ep(isto)liû · êže
- 30 ot ·ž· (=7) kanoničъskihъ e(stъ) · Êže i sama si
ê ot drugago eterimъ udržaniemъ
gl(agole)t(ъ) se stvorena · ače si malimъ v
r(ê)m(e)nemъ prêd'hodeću udrža oblas
tъ e(vanъ)j(eli)e osipъ susêdъ ap(usto)l'ski v pe
- 35 tomъ koment'skihъ knigahъ predik
ova vzvêçæe reki · Priêтъ cr(ъ)kvъ
e(ru)s(oli)m(ъ)sku

- 415d 1 po ap(usto)lihъ bratъ g(ospodъ)нъ êkovъ prid
iv'komъ pr(a)v(ъ)dnikъ · mnozi bo êkovi
vzivahu se nasa ot crêva m
at(e)re svoee s(ve)tъ bis(tъ) · Vina i sêke
5 ra ne pi i mesa niedinogo ne êstъ ·
i nikoliže pod'strigal se bi ·
ni pomazanъ pomastiû ni uč
enъ bananiû · i običaj b(ê)še emu
vniti v s(ve)taê s(ve)tihъ :~ Čte(nie) ·
10 I T(a)ko rizami vln'nimi ne obl
ačaše se na lanenimi · I s(a)mъ v
hoždaše v cr(ъ)kvъ · i prêklonenima
kolênomâ m(o)laše za lûdi tolik
o · da kamelovъ tvrdostъ kol
15 ênъ pače kolêni ego tvrdêiši
viždahota se · I gl(ago)lûtъ mnoga ina
êže vzvêsti dl'go e(stъ) · na i osip'
v · i (=20) nihъ knigahъ vethihъ vzvê
čaetъ i kliman'tъ v sed'mihъ vr'
20 hu is(ъ)tl(ъ)kovanihъ obraza mr'tva
go prazdnika · iže iûdêû udžit'
poslanъ sučъ k neronu za nimъ a
lvanъ ego · nъ egda ne oče prišal' b(ê)
še k stranê · prišadъ et(ъ)гъ ũnoša
25 atnas · s(i)нъ ar'hierêê ananie · Ot ro
da erêis'ko êvê prirokъ priêmъ
togožde knežiê veče sьbra ·
i pritisnu očito êkova da h(гъst)a
s(i)na b(o)žiê otv'ržet' se · prot(i)v(ъ) uže
30 gl(ago)l'ûcu p(o)v(e)lê i kamenovati · Čte(nie) ·
Iže iz'vrženy iz' vrha crk've
vratъ iz tlomi i malo oče
živъ sučъ · i pucê k n(e)b(e)si vzdv
iže i r(e)če · G(ospod)j otprusti imъ êk(o) ne vi
35 detъ čto tvoretъ · I črvarov
oû štan'goû na ne iže obikaût'
416a 1 rizi ožimati v moždeni poraž
enъ d(u)hъ ispus'ti · Onižde osi
pъ gl(agole)t' i tolikie s(vê)tl(o)sti suča
i službe v lûdêhъ r(e)če · Êko semr't
5 i ego radi vêrovano e(stъ) pod'vrače
nъ er(u)s(oli)mъ · se e(stъ) ot negože pl(ъ)tъ ap(usto)lъ pi
šetъ k galatomъ · I niedinogo že
ot ap(usto)lъ ne vidêh kromê êkova bra
ta g(ospodъ)na · ap(usto)l(ъ)ska dêênîê ot sego č
10 eče sv(ê)dokuûtъ · e(vanъ)j(e)lie že narica
et' se po erêihъ · i ot mene n(i)ne v grč'
komъ sl(a)vi pripisano e(stъ) · Egože i za
čelo često obikaet' se po v'skr
êsnii sp(a)s(i)t(e)la gl(agole)t(ъ) se · G(ospod)ъ že da
15 lъ b(ê)še platnenъ plačъ rabu sv
oemu erêovu · ide k' êkovu i êv
i se emu · zaklet' bo se êkovъ ne
êsti hlêba ot onogo časa vanъ
že pilъ b(ê)še čašu g(ospodъ)nû · doide
20 že uzritъ g(ospod)a vstav'sa ot sp
ečihъ · I opetъ po mali prinese
r(e)če g(ospod)ъ trpezu i hlêbъ i bl(agoslo)vi i
prelomi i dastъ êkovu pr(a)v(ъ)dn(o)m

- u i r(e)če emu · brate moi jījъ hl
 25 êbъ tvoi · êk(o) vs'krse s(i)нъ č(lověčъ)ski ot s
 pečihъ · j· (=30) že l(e)тъ ud'rža v' er(u)s(oli)
 me cr(ъ)kvъ · eže e(stъ) da že do · ž· (=7) go
 nerona i an'na · I v' cr(ъ)kvi iděže
 p(o)v(e)lêl' se b(ê)še pogrebennъ bis(тъ) · sa z
 30 n(a)m(e)niemъ do ob'sedeniê titov
 a · i do poslêd'nago ad'riêna z
 naniê imilъ e(stъ) · Et(e)ri ot n(a)šihъ v gorê
 maslin'noi mnetъ ego položen
 a · na krivo mnenie ihъ e(stъ) · Po iv(a)nê ·
 35 QNO VR(ÊME) r(e)č(e) · i(su)sъ · uč(enikomъ) · sv(oimъ) · Da ne s
 mučæet' se sr'ce v(a)še ni da
 416b 1 ustrašæet se · vêruete li v b(og)ъ (!) ·
 i v' me vêruite · v domu o(тъ)ca moego
 obit(a)li mnogie sutъ · I PR(O)ČAÊ · avgu(stъ) ·
 DVižimъ e(stъ) n(a)mъ br(a)tiê k' b(og)u veče ra
 5 zumъ da s(love)sa s(ve)t(a)go e(vanъ)j(eli)ê · êže
 n(i)ne v n(a)šeû ušiû vz'glasiš
 e · T(a)koe i pametiû priêtiê mogli
 bihomъ · R(e)če bo g(ospodъ) is(u)h(rъst)ъ uč(e)n(i)k(o)mъ svoim' ·
 Da ne smučæet' se sr'ce v(a)še · Vêr
 10 uite v b(og)a i v' me vêruite · Da ne
 semrti lêki č(lovê)ci boêli sebi · i to
 go radi utêšaeti oče i b(ogъ) se su
 čъ · sv(ê)dokuetъ · Čte(nie) · VÊruete li
 ubo r(e)če v b(o)ga i v me vêrov(a)ti ima
 15 te · eže ne b(ê)še poslêdue êk(o) h(rъst)ъ ne bi
 l' bi b(o)gъ · Vêruete li r(e)če v b(o)ga i v' me
 vêriute · emuže naravъ e(stъ) ne usu
 mniti se ravanъ sučъ b(og)u · Sam' bo
 s(e)be uniči ži i obraza b(o)žîê ne ot p
 20 ustivъ · na obrazъ raba priêtmъ ·
 Semr'ti boit' se simъ obrazomъ
 r(a)ba · da ne smučæet se sr'ce v(a)še ·
 vskr'snet' bo onъ obrazъ b(o)žii · Na
 č'to e(stъ) eže sliditъ · v domu o(тъ)ca mo
 25 ego obiteli mnogie sutъ · êk(o) ač
 e bi se s(a)mъ boêlъ otkudu bi imêli
 slišati · da ne smučæet se sr'ce
 v(a)še · Č(teni)e · KTo bo ihъ ne boêše se
 egda p(e)tru r(e)čeno bis(тъ) vêr'neiše
 30 mu i krêpčeišemu · Ne vspoetъ p
 etehъ doideže trikratъ zat
 aiši me · Na egda slišaše v do
 mu o(тъ)ca moego obit(a)li mnogie s
 utъ · da ni oče imъ rekaly mane bê ·
 35 êk(o) idu ugotovati mêsto v(a)mъ ·
 ot mučeniê obnovit se rêsnî i v
 416c 1 êr'ni oče ot pagube napas'ti u b(og)a
 s h(rъsto)mъ suče živiti vъčnutъ · Êk(o)
 ače si edinъ ot drugoga e(stъ) pr(a)v(ъ)dnii ·
 i drugi ot drugago (!) stêiši · i d
 5 rugi ot drugago mudrêi · V dom
 u o(тъ)ca moego obit(ava)li mnogie sutъ ·
 Niedinъ ot nihъ stran'ni bude · ot ono
 go domu iděže každo za svoe
 utežanie priêti vъčnetъ · pine
 10 z' bo onъ takmenъ e(stъ) vs(ê)mъ egože o(тъ)съ

- obit(ava)li o nêmb iže dël(a)li sutъ v' v
inogradê ego · zap(o)vêstъ dati v
sêmь i nêstъ različi v nemъ iže ma
ne iže veče trudiše se · O nêm' bo pine
15 zemъ životъ věčni imenuet' se
idêže niktože veči ot drugago
živetъ · êk(o) živučimъ nêstъ raz
dêleniê v' věč(ь)noi mêrê · na mnog
ie obiteli različ' nihъ uteža
20 ni · v životê věčnêemъ zn(a)m(e)nue
t' se dostoêniê · druga bo ot zv
êzďь nosetъ podob'stva v s
vêtl(o)sti · T(a)ko oče vsk'rêsenie m
rtvihъ · lêki zvêzdi s(ve)tihъ raz'
25 lič'na prebivaniê · i različ'ne s(vê)
tl(o)sti budutъ · lêki n(e)bo prižrê
blaût' se v c(êsa)r'stvê n(e)b(e)sk(i)mъ · t(a)ko i b(o)gъ v' vs(ê)h'
gl(agole)t(ь) se · êk(o) b(og)ъ lûbi e(stъ) · lûbviû bud
i da čto imatъ každo op'čeno bu
30 dut vs(ê)mъ · T(a)ko bo vsaki oče s(ь)mъ ima
tъ egda lûbitъ v drugomъ eže s(ь)mъ
ne imatъ · i t(a)ko ne budetъ ni v č
em(u)že zavidoči · vъ o(tъ)ci êk(o) c(êsa)r(ь)stv
uetъ v' vsêhъ edin'stvo lûb'vi ·
35 K' mat(utini) i g(o)d(i)n(amъ) an(tifonъ) · G(ospod)i pokaži n(a)mъ o(tъ)ca · i d
ovlêetъ n(a)mъ · A(LELU)Ê · An(tifonъ) · Pilipe iže vi
416d 1 dit' me · viditъ i o(tъ)ca · A(LELU)Ê · An(tifonъ) · To
liko vr(ê)me s vami es(a)mъ i ne poz'
naste me · pilipe iže vidit' me
viditъ i o(tъ)ca moego A(LELU)Ê ·
5 An(tifonъ) · Ače me znali biste · i o(tъ)ca mo
ego znali biste · ot selê poz'na
ego i uvêstê i · A(LELU)Ê · An(tifonъ) · Ače lûbi
te me · zap(o)v(ê)di moe shranite A(LELU)Ê · b· (=2) ·
K(a)p(itulъ) · Stanutъ pr[a]v[ъ]dni] · K B(lagoslove)n(ь) An(tifonъ) · Azъ es(a)mъ
10 putъ istin'ni i životъ · i nik'tože
prihoditъ kъ o(tъ)cu tьkmo mnoû · A(LELU)Ê · K V(ê)č(erni) ·
An(tifonъ) · G(ospod)ъ pokaži n(a)mъ o(tъ)ca · Ps(alъmъ) ot ap(usto)lъ ·
K V(eličitъ) · Ače prebudete vъ m'nê i gl(agol)i
moi v v(a)sъ prebudutъ · I čto lûbo v
15 sprosote ot o(tъ)ca vъ ime moe budetъ
v(a)mъ A(LELU)Ê · b· (=2) · Ć Nъ ob'ret(e)nie križa k(a)p(itulъ) ·
BR(a)tiê · Se ubo mud'rstvuite
v v(a)sъ · eže i v' h(rъst)ê i(su)sê · iže egda
b(ê)še vъ obrazê b(o)žii · vshičeni
20 ê s(e)bê ne usumni se · ravanъ b(og)u sučъ ·
Q Križu zd'raviê edino up
v'nie sego obreteniê vr(ê)me
ne · vzdai pr(a)v(ь)du m(i)l(o)stivim' ·
a vin'nimъ darui otručenie · t(e)be
25 višna troice hv(a)litъ vs(a)ki d(u)hъ ·
egože križa tainou sp(a)saeši
c(êsa)ru v v(ê)ki · Am(e)nъ · B(e)rš(ь) · Se zn'm(e)nie kr
iža budetъ n n(e)b(es)ê · Egda g(ospod)ъ nъ su
dъ prid(e)tъ A(LELU)Ê · K V(eličitъ) an(tifonъ) · O križu s(vê)tlêi
30 vsêhъ zvêzďь · čačenie mira č(lovê)ki mn
ogo lûblenъ s(vê)tlêiši vsêhъ · iže edinъ bê
dostoênъ nositi talanatъ mira ·
slatko drêvo slatci čav'li · sl

- at'ka nosi brêmena · sp(a)si prêd'stoe
35 čee · zboriče d(ь)n(ь)sъ v tvoihъ hv(a)lahъ
417a 1 sьbrano · A(LELU)Ě · v· (=3) Or(a)c(iê) · B(ož)E iže v pr
es(vê)tlêemъ sp(a)sonosnago križa · o
breteniemъ muku tvoee čudesa
v'zbudilъ esi · podai da ži
votnago drêva cênoû · vêč(ь)n'go
5 života pomoči naslêdov(a)li
bihomъ · Iže ž(i)v(ê)ši · Ot s(ve)tihъ an(tifonъ) ·
S(vê)tъ vêč'ni s(ve)ti · B(er)šъ · S(ve)ti i pr(a)v(ьdni) o g(ospod)ê r[aduite se] ·
PŌdai m(olimъ) te vs'mogi b(ož)e · da i
že s(ve)tihъ m(u)č(e)n(i)kъ tvoihъ · aleks
10 and'ra eventina têodola u eu
venala roistva č(ьs)t(i)mъ · ot v's
êhъ zalъ paradaûcihъ · ihъ ho
dataistvomъ iz'b(a)v(i)li se bi
homъ · Vidimo budi da o prazdni
15 cêhъ s(ve)t(a)go križa i an(ь)j(e)lovъ
ne biva vspom(e)nut'e ot ap(usto)lъ ni
ot mira o prazdnicêhъ dupli
hъ ni meû okt(a)b(a)mi ihъ · k ûtr(ь)n(i) bit(atoriê) ·
Vzraduît se s(ve)ti o g(ospod)ê a(lelu)ê · Im(ь)nъ ·
20 Vêčni h(ьsto)vъ dr · An(tifon)i ps(a)l(ь)mi b(e)rš(i) rêš(poni) · e· (=6) · ot o
p(ь)čini m(u)č(eni)k(ь) po p(a)s(ь)cê · e· (=6) · čt(enia) · ot s(ve)t(a)съ · v· (=3) ot križa ·
VŔimi na puti numen'tariê
mile · z· (=8) me m(u)č(e)nie s(ve)t(a)go al
eksan'dra p(a)pi · i evên'tina
25 i têodola prozviteru · po
d troênomъ knezemъ i sudie
û av'leriênomъ · iže rim'skie cr(ь)k
ve peti za p(e)tromъ l(e)tъ · i· (=10) dr
ža d(ь)n(ь) · bī· (=12) s(vê)t(lь)stva umêni
30 emъ neizmêranъ vêroû pres(vê)tlъ ·
vekši dêlъ sênaturovъ obra
ti k' g(ospodev)ê · Čte(nie) · SA post(a)vi vo
doû kroplenie sь soliû bl(aže)noû ·
v žiličihъ č(lovêčъ)skihъ · i v m(uče)nie g(ospod)ъn
35 e priklada v pridikovanie · e
gda erêi mise služahu · Iže
417b 1 potomъ p(o)v(e)lenie troêna kneza ot a
vleriêna sudie oboû vojn's
tviemъ tamniceû obručenъ · Po s
traš'nihъ i b(o)ž(ь)stv(e)nihъ čudesêh'
5 ottudu otrokom iže svičnakъ gor
učъ nošaše is tamnice v noč'noe
ml'čanie po fonestrê izvišenъ
bis(ть) · i v domъ kvirina tribuna v'v
edenъ · idêže b(la)ž(e)ni erênešъ profe
10 kтъ pod' stražeû držaše se
privedenъ bis(ть) · Čt(enie) · PŌneže iscê
lena bis(ть) deči togožde kviri
na imenemъ bal'bina · I sa kvirin'
obratiti se k m(i)l(o)sti krčeniê ž
15 elêše · po svobod'čini krčeniê
ihъ · eže vъ uzahъ strêšneni ta
žde kvirinъ držšše · meû kimi
držaše s(ve)tiû erêû even'tina
i têodola · êže ot ishoda prišl
20 a bihota · Čte(nie) · PŌ vsêhъ sih'

- i ače nêka druga ot nego sutъ ѿ
st'no stvorena · avleriênu kne
zu načel'nikъ oče troêny vlad
aše · i prêstavlennъ bē sь ovima
25 dvêma erêoma b(la)ž(e)nima · prvo ub
o na rasohe vzdvižennъ bē · i m(u)č(e)nъ
grebeni i s(vê)til(ъ)nici stužennъ bē pr
eteško · I egda nikogože gl(a)sa d
astъ · avleriênnъ r(e)če · Čto m(ъ)l(ъ)čiši ·
30 B(la)ž(e)ni aleksandarъ otvêca · êko v'
vr(ê)me m(o)litvi h(rъst)ъêninnъ s b(ogo)mъ gl(agole)тъ ·
I z'nam'se aleksand'ra p(o)v(e)lê ne
čist(i)vi sudiê prikloniti eve
ntina i têodola · I uprosi b(la)ž(e)n(a)
35 go aleksandra · kto esta siê ·
otvêca · Oba m(u)ža s(ve)ta oba erêê ·
417c 1 tьgda sudiê obrač' se k b(la)ž(e)n(o)m
u even'tinu uprosi ego · Kada
stvorennъ esi h(rъst)ъêninnъ · emuže otv
êca b(la)ž(e)ni even'tinnъ · Prêžde · n· (=70) l(e)тъ
5 istinu poznahъ · Ibo ot l(e)тъ · aī· (=11)
krčen es(a)mъ · i ot l(e)тъ · i· (=20) erêi stvorennъ
es(a)mъ · i n(i)ne dosv'ršiu · o· (=80) l(e)тъ edino
vr(ê)me togo · Čte(nie) · I Potom oče upr
osi s(ve)t(a)go têodola · i vь isp(o)v(ê)di pr
10 ebivaûca obreteê · i p(o)v(e)lê pečъ kr
êp'ko raspaliti i b(la)ž(e)n(a)go alek'
san'dra i even'tina svezaniû
po srêdê v'vrêci · i š nima oče b(la)ž(e)
ni têodolъ svoeû voleû v'vr'
15 že se · i kup'no prebi š nima hv(a)lu b(og)u
vzdae · Ognemъ iskusilъ esi n(a)sъ ·
i ne obrete se v n(a)sъ nepr(a)v(ъ)da · Eže
egda vzvêčeno bē nečist'vomu ·
avleriênu · b(la)ž(e)n(a)go alek'sand'ra
20 stv(o)ri po vse udi prečestimъ bod
eniemъ bosti doideže oskud
êтъ · i simъ z(a)k(o)n(o)mъ dosvrši s(ve)tu
û muku svoû · S(ve)taê že erêê · b· (=2)
mečemъ dosvršista muku · Ih'
25 že t(e)lesa severa žena redo
vna sabra · i b(la)ž(e)n(a)go aleksand'ra i e
ven'tina v' edinomъ grobê pol
oži · s(ve)t(a)go že têodola otluče
na v d'rugomъ mêsti položi · na
30 puti numen'tina v nivî svoei
·e· (=5) d(ъ)n(ъ) m(ê)s(e)ca maê · An(tifonъ) · Poklanae
m' se t(e)bê h(rъst)e i bl(agoslo)vim' te êk(o) križemъ tvo
imъ izb(a)vilъ esi v(ъ)sъ mirъ · A(LELU)Ê · Ps(al'mъ) · Vs'
poite · b· (=2) G(ospodъ) v(ъ)c(êsa)r(i) se · v· (=3) Vspoitē · B(e)rš(ъ) ·
35 Se zn(a)m(e)nie križa budetъ n n(e)bê · Egd
a g(ospod)ъ nъ sudъ pridetъ · Čti · b· (=2) · čteni(a) ot
am'br(o)sa o semrti têodos
417d 1 iê v knigahъ lustrii m(u)ži ·
KOn'stan'tinu ubo m(i)l(o)stiû
krčeniê na kon'cê sv'ršeniê
b(og)ъ vse grêhi otpusti ·
5 za nê pr(ъ)vi ot c(êsa)gъ vêrova
i po dostoêniû vêri

- knezemъ ostavi i mnoge maz
dê mēsto ot'vori · V negože
mēstê is'plneno bē ono pror(o)č(ь)s
10 tvo · Vь oni d'ni budetъ eže vrhu
uzdi kon'skie e(st)ь s(ve)to g(ospode)vê vse
mogučemu · Čto ona s(ve)toe pam
eti elēna mati ego vlitie
mъ ei d(u)homъ b(o)žimъ otkri · Rêš(ponь) · Sla
15 t'ko drêvo slat'ci čav'li · slat'
ka nositъ vrêmena / Iže edinъ bē dos'
toēnъ positi c(êsa)ra n(e)b(e)sk(a)go i č(lovêčь)sk(a)go A(LELU)Ê ·
B(e)rš(ь) · Se zn(a)m(e)nie križa budetъ n'n(e)bê ·
egda g(ospod)ь na sudъ pridetъ · Čte(nie) ·
20 B(la)Ž(e)ni kon'stan'tinъ take rod
it(e)l'nice c(êsa)r(ь)stvuûčъ s(i)nъ ·
egda meû brani · v(ь)sъ nastoêl' bi
darovanъ bis(tь) · êže sutъ pomočъ ·
da pogibeli ne uboit' se · Velik
25 a žena êže mnogo veče obrete eže
c(êsa)ru v'dastъ neže č'to ot c(êsa)ra priê
la bi · ozloblena mati s(i)na rad
i emuže c(êsa)r(ь)stvo grada rima pri
stupi · pospêši v' er(u)s(oli)mъ · i ispit
30 ala e(st)ь mēsto muki g(ospod)ьne · Gostin'
nica suči siê tvrditъ pr'vo · na
prilip'lena kon'stantinu star
cu · iže potomъ obretenъ e(st)ь · Dobra
gostin'nica êže t(a)ko pečal'no
35 êsli g(ospod)ьne vziska · dobra gos'
tin'nica êže êslenika ne ne (!) poz'
418a 1 na · togo iže êz'vi is'cêli ot razbo
inikъ ranena · Rêš(ponь) · Se zn(a)m(e)nie križ
a budetъ n'n(e)bê · egda g(ospod)ь na sudъ pr
idetъ · Tьgda êvlēna budutъ t
5 ainaê sr(ьdъ)ca n(a)š(e)go · A(LELU)Ê · b · (=2) · B(e)rš(ь) · Egda se
detъ s(i)nъ č(lovêčь)ski na prest(o)lê vlasti
svoee · i počnetъ suditi vêku · og(ь)nem(ь) · E(vanъ)j(eli)
V(ь O)NO VR(ÊME) · Č(lovê)kъ et(ь)gъ bē ot pa { po iv(a)n(u) ·
risêi im(e)nemъ nikudimъ knez'
10 iûdêiski · Sa prišadъ kъ i(su)su noči
û reki emu · Rav'vi vēmъ ek(o) ot b(og)a pr
išalъ esi učit(e)lъ · I PR(OČA)Ê · Avgus(tь) ·
QT čte(niê) s(ve)tago e(va)n(ь)j(eli)ê obretaemъ
roučenie · êvleniemъ taenъ h(гъsto)vъ
15 br(a)tiê m(o)lêiša · Knezъ iûdêiski
pride k' sp(a)su nočiú hotei tainaê
s nimъ gl(agola)ti · vprašaše e o vsêhъ pr
ilež'no ispitati uteže · i eže
iska sie obrete · K mat(utin)i i g(o)d(inamъ) · Elēna
20 kon'stan'tinova mati · er(u)s(oli)mъ ispro
si A(LELU)Ê A(LELU)Ê · An(tifon)ь · Tagda zap(o)v(ê)dê vse
ognemъ sъžeči · oni že boeče se predaše
ei iûdu · A(LELU)Ê · An(tifonъ) · Semr'tь i životъ po
ložēnъ e(st)ь t(e)bê · ače ne êviši mnê križ
25 a h(гъsto)va A(LELU)Ê · An(tifonъ) · I egda vzide iûda
ot' rova · i ide na mēsto · idêže s(ve)ti kr
ižъ ležaše A(LELU)Ê · An(tifonъ) · Molaše se iûd
a · b(o)že b(o)že moi êvi mnê drêvo s(ve)t(a)go križ
a A(LELU)Ê · K(a)p(itulъ) · BR(a)tiê se ubo · Im(ь)n(ь) :: O kri

- 30 žu zdr[avi] · B(e)rš(ь) · Poklanaem' se t(e)bê h(rъst)e ·
 K' B(lagoslove)n(ь) an(tifonъ) · Elêna s(ve)taê r(e)če kъ iûdê · i
 spl'ni želenie moe i žiti vъčneši
 dobrê nъ z(e)mli · ače êviši mnê eže gl(agole)t'
 se kal'varie mêsto · idêže sk'rve
- 35 no e(stъ) pred'ragoe drêvo g(ospodъ)ne · A(LELU)Ê · Or(a)c(iê) · B(ož)e
 iže ot s(ve)tihъ · Dečeri er(u)s(oli)m(ъ)skie pridi
- 418b 1 te i vidite m(u)č(e)n(i)ki s vên'ci · imiže vê
 n'čae g(ospodъ) v d(ь)nъ čъsti i veseliê A(LELU)Ê · B(e)rš(ь) ·
 Čъst'na prêd' g(ospodo)mъ A(LELU)Ê · Semrtъ s(ve)tihъ e(stъ) ·
 Or(a)c(iê) · Podai m(i)l(ost)i · K t(e)rc(ê) k(a)p(itulъ) Br(a)tiê se ·
 5 Rêš(ponъ) Se zn(a)m(e)nie križa bude n' n(e)bê · A(LELU)Ê A(LELU)Ê ·
 Egda g(ospodъ) nъ sudъ prid(e)тъ · B(e)rš(ь) · Poklanamъ s[e] ·
 K š(e)ks(tê) k(a)p(itulъ) · MNê ubo ne budi sl(a)vit
 i se na tačiû o križi g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(rъst)a ·
 im(ъ)že mnê v(ь)sъ mirъ ras'pet' se i azъ v
 10 semu miru · Rêš(ponъ) · Poklanaem' se t(e)bê
 h(rъst)e i bl(agoslo)v(i)m' te Al(eluê) al(eluê) · B(e)rš(ь) · Êko križemъ
 tvoimъ izb(a)v(i)lъ esi mirъ · B(e)rš(ь) · Vsa z(emla) d[a] ·
 K n(o)nê k(a)p(itulъ) · TĚmžde i b(ogъ) prevznese i
 · i darova emu ime eže pače vs(a)k(o)go
 15 imene · Da o imeni i(su)sovi vs(ь)ko kolê
 no priklonit' se n' b(e)skihъ i z(e)m(a)l(ь)skihъ ·
 i preispod'nihъ · i vs(ь)kъ êzikъ isp(o)v(ê)
 stъ · êko g(ospodъ) is(us)ъ v' sl(a)vê e(stъ) b(og)a o(tъ)ca ··
 Rêš(ponъ) · Vsa z(emla) da poklonit' se t(e)b(ê) b(ož)e ·
 20 A(LELU)Ê A(LELU)Ê · B(e)rš(ь) · Poet že imeni tvoemu vi
 š(ь)ni · B(e)rš(ь) · Se zn(a)m(e)nie križa budet' n' n(e)bê ·
 egda g(ospodъ) n(a) s(sudъ) pr(i)d(etъ) · K V(ê)č(e)r(ni) an(tifonъ) · Elena kon(ъ)st(anъtinova) ·
 Ps(alъmъ) · R(e)č(e) g(ospodъ) · Kon(ъ)съ Ps(alъmъ) · Hv(a)l(i)te g(ospod)a v'si ·
 K(a)p(itulъ) · Br(a)tiê se ubo · Im(ъ)nъ · O križu · B(e)rš(ь) ·
 25 Se zn(a)m(e)nie križa b(og)u · K V(eličitъ) an(tifonъ) · Na kri
 žъ s(ve)ti vzide iže preispodnaê sk
 ruši · prepoêsanъ e(stъ) siloû · vs'kr(ê)se v'
 d(ь)nъ treti A(LELU)Ê · Or(aciê) · B(ož)e iže · Ć Nъ s(ve)tago iv(a)na
 e(vanъ)j(e)l(i)sta pred' vlaška vr(a)ta · K V(eličitъ) an(tifonъ) ·
 30 Vъ vručago olêê sъ sudъ v'vrženъ
 b(la)ž(e)ni iv(a)nъ ap(usto)lъ · pomočiû b(o)žieû m(i)l(o)stiû za
 čîčaemъ nekosnenъ izide A(LELU)Ê · Nъ obê
 v(ê)č(e)rni · or(aciê) · B(ož)E iže smotriši êko ot vs
 udu n(ъ)sъ zala n(a)ša smučaûtъ · po
 35 dai prosimъ da b(la)ž(e)n(a)go iv(a)na ap(usto)la
 i e(vanъ)j(e)l(i)sta tvoego · hodatais'tvo
- 418c 1 n(a)sъ sl(a)vnoe začiti · Nъ ûtr(ь)ni i n' g(o)d(i)
 ne vsa gl(agol)ûtъ êko i nъ d(ь)nъ s(ve)tago mar'ka
 razvê or(a)ciê i · e · (=6) čt(e)ni ot s(veta)go ero
 nima v knigahъ lusrti :~ Čte(nie) :~
 5 IVanъ ap(usto)lъ egože i(su)sъ lûb'
 laše množêe · s(i)nъ zav
 edêovъ · i bratъ êkova
 ap(usto)la · egože irudъ usêk
 nu po mucê g(ospodъ)ni · Poslêžde vs
 10 êhъ pisa e(vanъ)je(liê) um(o)lenъ ot b(i)sk(u)pi a
 sii'skihъ prot(i)vu koren'tomъ i d
 rugimъ eretikomъ · i veče togd
 a ebroníč(ь)ski dog'ma v'stav'
 še iže gl(agol)ahu h(rъst)a prêd' m(a)rieû ne bi
 15 v'sa i · ot nûdêže oče poučenъ · B(o)ž(ь)s
 tv(e)noe vpl'čenie ego vzvêsti :~ Čte(nie) ::

NA i druguû prû sego vzvêcaet'
 eže matêevi mar'kovi i lučin
 i knigi iskusiвъ · kužde ištoriû
 20 sv(êde)t(ê)l(a)st'vova · i rêsnaê rekšie po
 tv'rđi · na edino t(a)ko l(e)to v neže g(ospod)ъ
 e(stъ) po tam'nici · ivanû ištoriû na
 redi · Čte(nie) :~ I Mimopustivši l(e)t
 o im(ъ)že dêniê trihъ is'tl'maçena
 25 bivahu višnago vr(ê)mene prêžde n
 eže iv(a)nъ zatvorenъ bê v tamnici ·
 dêla vzvêsti · êkože êvlena
 biti mogla bi · Sihъ iže lûbit(e)l'no
 četirihъ e(vanъ)j(e)l(i)stъ knigi č(u)li bi :·
 30 Vzičeši i diêfonie êže vidit'
 se suči iv(a)nova s pr(o)čimi vzetъ s(a)mъ :·
 PIsa že edinu ep(isto)liû · eeže
 začelo e(stъ) eže slišahomъ i vid
 ihmъ očima n(a)šima eže prosmotrihomъ ·
 35 i ruki n(a)še sьstaviše ot sl(o)va ž
 ivot'nago · Eže ot vsêhъ cr(ъ)kvenihъ
 418d 1 i nъ učeniъ m(u)ži tvr(ъ)đi se :~ Čte(nie) :~
 PRočê že d'vê ih' že zače
 lo e(stъ) · Staracъ izabranê
 i g(ospo)ji i čedomъ ee · i naslêd'
 5 nikomъ gaû dragomu · egože azъ lûblû
 v rêsnotê iv(a)nomъ erêemъ tv
 rdit' se · Egože d'n(ъ)sъ i d'rugim'
 grobъ u efesa êvlaet' se · I nê
 ci mnêтъ d'vê rečenê · têm'že
 10 iv(a)nomъ e(vanъ)j(e)l(i)stomъ suči · One iže
 stvari egda činomъ k papi i k sl
 išat(e)lû ego prišlo bilo bi učil
 i se bihomъ · Čte(nie) :· ČEtvrtô na
 des(e)te že l(e)to drugoe po neronê
 15 progonenie p(o)v(e)leniemъ dometiênim' ·
 v patomos'ki otokъ poslanъ apo
 kalip'siû pisa · ûže is'tlkuetъ
 iûstinъ m(u)č(e)n(i)kъ i êrnêi · Ub'enu že
 suču dometiênu · i dêniû ego
 20 skozê veliku nem(i)l(o)stъ · ot sêna
 tura razdrta b(ê)še · i pod' svr
 šeniemъ vrati se v' epesъ · I on'dê
 daže do adriêna kneza trpê ·
 vse asiis'kie cr(ъ)kve sьzida
 25 i oblada is'plnъ starosti ·
 šesto desetno i treto l(e)to · po
 mucê g(ospod)ni um'rê · i blizъ togož
 dê grada pogrebenъ e(stъ) · Po matê ·
 V(ъ O)NO VR(ÊME) · Pristupi къ i(su)su ma
 30 ti s(i)nu zavêdêovu · sъ
 s(i)n(ъ)ma svoima klanaûci se i pro
 seči nêč'to ot nego · I PR(O)Č(A)Ê · Eronima ·
 QTKudu mnê mnêniê imutъ c(êsa)r(ъ)
 stviê · mati s(i)nu zavedê
 35 ovu · Da egda g(ospod)ъ r(e)če · S(i)nъ č(lovêč)sk
 i predast' se knezemъ erêis'kim'
 419a 1 i knižnikomъ · i osudet' i na sem'r
 tъ · i predaet' i narodomъ na po
 ruganie i tepenie i raspetic ·

- BOečim' se uč(e)n(i)k(o)mъ vzvês'ti ·**
 5 ona sl(a)vi prošase premaga
 ūčimъ · i da vzvêstil' bi ot sego
 êk(o) po v'sêhъ r(e)če g(ospod)ъ · i v treti d(ъ)нъ
 vskr'snetъ · Mnêše bo žena po v
 skr(ê)seni inako vladati hote
 10 ča i · eže v drugomъ prišast' i obe
 čavaet' se · Pr'vo suče is'pl'ne
 no · i ot zavideniê žen'skgo (!) nas
 toečiъ želêetъ ne pomenuv'
 ši budučiъ · Čte(nie) : · **ČTo že upr**
 15 aša g(ospod)a · i proseče i otvêca ot vrъ
 stê · Čto hočeši · ne pride ot nev
 êsti · na iže obraza gl(agole)t se · êko
 terenъ i prig'voždennъ biti ho
 têše · O êv'len' i s(veta)go mihaila
 20 arhan[ŷjela] · k' V(ê)č(erni) an(tifonъ) · Sta an'j(e)лъ · pri [olt(a)ri cr'kvenêмъ] · K(a)p(itulъ) ·
NAz'n(a)m(e)na b(ogъ) eže podobaetъ b
 iti vs'korê gl(agol)e an'j(e)lomъ
 svoimъ i arabu svoemu iv(a)nu
 iže s(ъ)v(ê)d(ê)t(e)l(ъ)stvova sl(a)vomъ b(o)žii
 25 mъ · I s(ъ)v(ê)d(ê)t(e)l(ъ)stvo sp(a)sa h(rъst)a eže
 koliždo vidê · † B(er)š(ъ) · Sta a
 n(ъ)j(e)лъ pri olt(a)ri cr'kvenêмъ A(LELU)Ê · Imê
 e kadilnicu zl'tu v r(u)cê svoei A(LELU)Ê ·
 K V(eličitъ) an(tifonъ) : · Egda s(ve)tie taen'stvo vi
 30 dêše b(la)ž(e)ni iv(a)нъ · ar(ъ)han(ъ)j(e)лъ mihai
 лъ trubu pê · reki · dostoêнъ esi g(ospod)i
 b(ož)e n(a)šъ · vzeti knigi i otvoriti
 zn(a)m(e)niê ihъ A(LELU)Ê A(LELU)Ê · Içi or(a)c(iê) нъ dru
 gi bl(a)g(ъ)d(a)нъ k' ūtr(ъ)ni bit(atorîê) · C(êsa)ru ar(ъ)hanj(e)l'
 35 g(ospodev)ê · Prid(i)te pokl(o)n(ê)m(ъ) se · Im(ъ)n(ъ) · T(e)bê h(rъst)e ·
 An(tifonъ) · Poraženo bis(tъ) more i vstrepeta
 419b 1 z(e)mла · idêže ar(ъ)han'jelъ mihailъ sho
 ždaše s n(e)b(e)se A(LELU)Ê · Ps(alъmъ) · G(ospod)i g(ospod)ъ n(ašъ) · b · (=2) Nъ g(ospod)a
 ·v · (=3) G(ospod)i kto · An(tifonъ) : · Sta an(ъ)j(e)лъ pri oltri c
 rk'venemъ · Čte(nie) · **NA gori gorgani** · Oč
 5 i нъ drugi bl(a)g(ъ)d[anъ] · Rêš(ponъ) · Gl(ago)лъ e(stъ) mnê ed
 inъ ot ·ž · (=7) an(ъ)j(e)лъ reki · pridi i pokažu t(e)
 bê nevêstu novu agan'ču / I vid
 êhъ shodečъ s n(e)b(e)sъ er(u)s(oli)m(ъ) novъ ukraš
 enъ monisti s(vê)tl(i)mi · A(LELU)Ê A(LELU)Ê · A(LELU)Ê · B(er)š(ъ) ·
 10 I poêt' me v' d(u)sê нъ goru veliû i vis
 oku · Rêš(ponъ) · Slišahъ gl(a)sъ anj(e)лъ mnoz
 êhъ rekučiъ · Boite se g(ospod)a · i dadi
 te s(vê)tl(o)stъ emu · i poklonite se em
 u iže stvori n(e)bo i z(e)mла · more i istoč'
 15 niki vodъ A(LELU)Ê · B(e)rš(ъ) · Vidêhъ an(ъ)j(e)лъ
 krêpakъ letaûčъ posrêde n(e)b(e)se ·
 i gl(a)s(o)mъ veliim var'ûc i rekučъ · Rêš(ponъ)
 Pokaza mnê an(ъ)j(e)лъ istočnikъ vo
 di živoe i r(e)če mnê A(LELU)Ê · Sadê b(og)u
 20 pokloni se a(lelu)ê · A(LELU)Ê · A(LELU)Ê · B(e)rš(ъ) · Egda sl
 išahъ i vidêhъ padohъ da poklo
 nil' se bimъ prêd' nogama an(ъ)j(e)lovi
 ma · iže mnê siê kazaše i r(e)če mnê · An(tifonъ) ·
 Mihailъ ar(ъ)han(ъ)j(e)лъ pride v pomočъ
 25 lûdemъ b(o)žiiмъ · Ps(alъmъ) · N(e)b(e)sa · b · (=2) G(ospod)na e(stъ) ·v · (=3) · Bl(agoslo)vlû
 g(ospod)a · B(e)rš(ъ) · Vzide dimъ arom

ati v zracê g(ospodь)ni A(LELU)Ê · Ot v · Ot ruki an'[j]elь ·
 Čte(nie) : · NAravь an(ь)j(e)l(ь)ski · An(tifonь) · A an'
 j(e)lь mihailь b(o)žii salь ·
 30 o d(u)š(a)hь pr(a)v(e)dnihь · A(LELU)Ê · Ps(alьmь) · Vspoit'e · b · (=2)
 G(ospodь) v(ь)c(êsa)r(ь) se · Vspoit'e · B(e)rš(ь) · V zracê an(ь)j(e)lь ·
 vsrou t(e)bê g(ospod)i a(lelu)ê · I poklonû · Po m(a)têû ·
 V(ь O)NO VR(ÊME) · Pristupiše uč(e)n(i)ci k' sp(a)su
 gl(ago)lû · kto boli v c(êsa)rstvê n(e)b(e)s(ь)cê
 35 емь · I PR(O)Č(A)Ê · Om(i)liê s(veta)go eronima pr[ozьvitera] ·
 T Ako često čtemь uč(e)n(i)ki g(ospodь)ne · o re

✦ Tebê h(rьst)je s(vê)tl(o)sti ot(ь)ča · i život krêposti ot sr'dacь n(a)šihь · pred' an(ь)j(e)li
 gl(a)s(o)mь vz'glašauče n(e)bu da//em gl(a)sь · Hv(a)limь poklanaûče vse n(e)b(e)skie vitezi ·
 da više obivat(e)la mihaila ar(ь)han(ь)j(e)la · krêp'ko// trubeča za bolona · Iže branь vzdviže
 v n(e)b(e)s(ê)hь · z'miê iskon'nago ubi · sl(a)vanь êvi se v' zracê g(ospodь)ni // i veliû branь
 premože · Se e(stь) mihailь ar(ь)han(ь)j(e)lь · emuže vlastь dana e(stь) nad' d(u)šami
 č(love)kь · iže d'êv'la boru//ča se svrže nь z(e)mlû · Iže straža leki ot og'na h(rьst)je
 prem(i)l(o)st(i)vi vs(ь)ko zlo ot n(a)sь otrini · i čistimь sr'cemь v rainie ra//dosti n(a)mь
 vniti podaï tvoeû m(i)l(o)stiû · Hv(a)lu n(e)b(e)sk(o)mu poemь h(rьst)u s(i)nu ego
 vzglašaemь · čьstь paraklitu// vzdаemь · iže e(stь) b(og)ь triediñ stoečь v' v(ê)ki am(e)нь ·

- 419c 1 du čьsti meû sobou prêv'se se · i n(i)n
 e vpros'se nezavisti i nenavisti ·
 otčisti podobaem na č(lovêčь)s(cêi) nemoči ·
 toli krhosti · novi v istinu bêhu ·
 5 Rêš(ponь) · Vь vr(ê)me ono stanetь mihailь · i
 že stoit za s(i)ni v(a)še · I prid(e)tь vr(ê) me
 êkože nêstь bilo ni bud(e)tь do vr(ê)m(e)ne
 togo A(LELU)Ê · B(e)rš(ь) · Vь vr(ê)me ono sp(a)sut' se lûd
 i vsi · iže obrečut' se napisani v kni
 10 gahь života · Čte(nie) : · IBo i pridae
 tь g(ospodь) reki · êko an(ь)j(e)li ihь n(ь) n(e)b(e)si vinu
 videtь lice o(ть)ca moego iže e(stь) n' n(e)b(e)s(ê)hь ·
 koliku m(i)l(o)stь h(rьst)ь edinogo kogoždo v
 êruûčago vanь g(ospodь) imatь · Samь pro
 15 t'lkuetь egda an(ь)j(e)li ihь vinu vi
 detь lice o(ть)ca svoego iže e(stь) n' n(e)b(e)s(ê)hь
 êvê · Ibo oh(rst)ь vsêhь vêruûčiь v
 h(rьst)a · an(ь)j(e)l(ь)ska veliê m(i)l(o)stь e(stь) · Ibo
 m(o)l(it)vi ihь an'j(e)li prinoseť n' n(e)b(e)sa ·
 20 ot nûdêže k tobii rapailomь an(ь)j(e)l
 omь r(e)čeno e(stь) · Egda m(o)laše se ti i sna
 ha tvoê sarra · Azь prinošahь p
 amet i m(o)l(itь)vь vaû prêdь g(ospod)a · I oče oh(rst)ь
 onêhь e(stь) · krêp'ko an(ь)j(e)l(ь)sko hranenie · i
 25 hže pomoč' mi edinь každo ot nepriê
 t(e)lь zavisti da iz'b(a)v(i)m' se · Nika
 êže mogla bi č(lovêčь)ska postoêti · meû
 toliko i tolikihь vragь prot(i)vu
 ihь nenavisti ače ne bi s(ve)tiьhь an(ь)
 30 j(e)lь začičena pomoč' mi · Rêš(ponь) · Miha
 ilь ar(ь)han(ь)j(e)lь pride v pomočь lûdemь b(o)ž
 iimь · I stoit v pomočь za d(u)še pr(a)v(e)dnihь ·
 B(e)rš(ь) · Sta an(ь)j(e)lь pri olt(a)ri cr(ь)k(o)v(ь)neemь
 imêe kadil'nicu zlatu v rucê svo
 35 B O(g)u že an(ь)j(e)li svoe straže { ei ·
 s(ve)timь daûču zlobь radi d(u)
- 419d 1 hov'niь · Ne t(ь)kmo lê ot prestoečago
 mêsta · na i oče ot pročiь s'v(ê)doč(ь)stvo

- možemъ poznati egda gl(agole)тъ se · Opl'
 čit se an(ъ)j(e)lъ g(ospodъ)нъ oh(rst)ъ boečih' se ego
 5 i hranit' e · I paki gori oh(rst)ъ ego · eže estъ
 an(ъ)j(e)li ego · i g(ospodъ) o(kolo)hъ lûdi svoihъ · Ot nû
 dēže ot b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra gl(agole)тъ se v' dēēnii
 ap(usto)l(ъ)skihъ · eda si bo an(ъ)j(e)lъ ego estъ ·
 v' apokalip'si i ne t(ъ)kmo нъ i v s(ve)tih'
 10 нъ i v rêkahъ straže an(ъ)j(e)le suče
 čtohomъ · Pravo s(ve)ti elisêi úže pr
 êžde egda ot nepriêt(e)lъ ob'sedeny
 bê · gl(agol)ûču otkupu ego · čto stvorim'
 g(ospod) i otvêčavъ r(e)če k nemu · ne mozi b
 15 oêti se · êko množeiši sut s nam
 i neže š nimi · Vidêše v pomočъ
 s(e)bê prišad'se an(ъ)j(e)li nenavist
 i r(a)di nepriêt(e)lъ · K' m(a)t(utini) an(tifonъ) Sta an(ъ)j(e)lъ pr
 i olt(a)ri cr(ъ)kvenemъ · imêe kadil'nicu
 20 zlatu v rucê svoei A(LELU)Ê · An(tifonъ) :·
 Egda braše se mihailъ ar(ъ)han(ъ)j(e)lъ
 sъ z'miemъ · slišanъ e(stъ) gl(a)sъ rekučihъ
 sp(a)s(e)nie b(og)a n(a)š(e)go A(LELU)Ê · An(tifonъ) · An(ъ)j(e)le ar(ъ)h
 an(ъ)j(e)le · postavih' te kneza nad vs(ê)m
 25 i d(u)šami priem(at)e'l'nimi A(LELU)Ê · An(tifonъ) Anъ
 j(e)li g(ospodъ)ni · bl(agoslovi) te g(ospod)a v v(ê)ki A(LELU)Ê · An(tifonъ) · An(ъ)j(e)l(ъ)
 i ar(ъ)han(ъ)j(e)li troni i g(ospo)d(ъ)stviê načel
 a i vlasti · i sili n(e)b(e)skie hv(a)l(i)te
 g(ospod)a s n(e)b(ê)sъ A(LELU)Ê · K(a)p(itulъ) · Nazn(a)m(e)na · Im(ъ)нъ ·
 30 B(ož)E iže esi s(ve)tihъ an'j(e)lъ čьst'
 tvorče č(lovêčъ)sk(a)go naroda i stroi
 t(e)lû n(a)mъ na vêčnoe podai vz
 iti n(e)bo · An(ъ)j(e)la mirnago m
 ihaila v siû pošli m(o)l(i)t
 35 e hraminu · da imъ često prihodeč
 imъ n(a)mъ rastutъ vsa prospêšnaê ·
 420a 1 an'j(e)lъ krêpki gabrielъ · ta
 vrata otrenetъ iskon'nago pri
 letiê s više · i čeče v' hram'
 si da posêčaetъ n(a)sъ · An'j(e)la n(a)mъ
 5 sp(a)s(i)t(e)l(ъ)n(a)go vrača pošli s n(e)b(e)sъ
 rapaila · da vse iscêlitъ ne
 močnie · kupno že i n(a)ša ispravit'
 dēēniê · Sadê b(og)a n(a)š(e)go rodit(e)l'
 nica m(a)riê · i v(ъ)sъ n(a)sъ likъ an(ъ)j(e)l(ъ)sk
 10 i prisno da blizъ budetъ · i b(la)ž(e)na
 v'sa družba s(ve)tihъ · Podai b(la)ž(e)
 na troice · i vzdai v kupъ edin'
 stvo · da tvoihъ vêrniъ bud
 utъ plodi prošeniê dari · AM(E)Nъ ·
 15 B(e)rš(ъ) · Sta an(ъ)j(e)l(ъ) pri olt(a)ri · K B(lagoslovle)нъ an(tifonъ) ·
 Stvoreno e(stъ) ml(ъ)čanie n(ъ) n(e)b(esê) · egda z ·
 Iči нъ drugi bl(a)g(ъ)dnъ ego · i tkoe k(a)p(itu)
 li im'ni rêš(poni) kratki gl(agol)ût' se i нъ k(o)n(ъ)c(ъ)
 i an(tifon) i b(e)rši pridaet se A(LELU)Ê · K V(ê)č(erni) ps(alъmъ) ·
 20 R(e)če g(ospodъ) g(ospode)vê · S pr(o)č(i)mi v k(o)n(ъ)cъ Ps(alъmъ) :· Is
 p(o)vêm' se i pred' an(ъ)j(e)li · K(a)p(itulъ) · Nъzn(a)m(e)na
 Im(ъ)нъ · T(e)be h(rъst)e · B(e)ršъ · V zracê an(ъ)j(e)l' ·
 K V(eličitъ) an(tifonъ) :· Načelniče presl(a)vni Or(a)c(iê) ·
 B(ož)e iže · Ć Nъ s(ve)tiû gordiêna i ev'p(i)m(i)h(a) ·
 25 DAI m(o)l(imъ) te vs(ъ)mogi b(ož)e · da iže b(la)ž(e)ni

- ũ m(u)č(e)n(i)ku tvoeũ gordiēna i e
 vřimiha prazd(ŕ)nikŕ č(ŕs)timŕ · eũ hod
 aistvomŕ (!) u tebe pomogli se bihomŕ · Čte(nie) :·
 V Rimi nŕ puti latina v c
- 30 imitri togoŕde · roistvo
 s(ve)tiũ m(u)č(e)n(i)ku gordiēna i ev
 řimiha · Eũže iũliēnŕ c(ēsa)řŕ i st
 urnikŕ meũ mnogimi h(řŕst)ŕē(ni)mi o
 čito straŕami vŕ uzu vloŕi ·
- 35 i b(la)ŕŕ(e)n(a)go en'variē starca erēē
 ēta eteru namēs't'niku gordiēnu v
 420b 1 posluŕŕ preda · Iže b(la)ŕŕ(e)n(a)go en'v
 ariē trpelivo slišavŕ · d(u)ho
 mŕ et(e)řimŕ prosvēcēnŕ vērovat
 i roče · Egoŕe b(la)ŕŕ(e)ni protinučŕ erē
 5 i sŕ ŕenoũ ego imenemŕ mariēnoũ i sŕ
 obiteliũ primēsi sŕ soboũ k či
 slu · k · (=40) i · v · (=3) i samogo k tomu krsti ·
 Eŕže slišavŕ iũliēnŕ stvor
 eno pl'nŕ ēroŕti · osudi v ři
 10 smi s(ve)t(a)go en'variē erēē Tŕkoŕd
 e i s(ve)t(a)go gordiēna osudi i v str
 aŕi očitó poloŕi · I et(e)řu klem
 en'ciēnu · egoŕe vikariũ mēsto e
 go daŕŕ b(ē)ŕe preda · ŕenē že ego
 15 u vodŕ slaniŕŕ zap(o)v(ē)d(a)ē prebiv
 ati v rabotanii kmetomŕ · Čte(nie) ·
 K Lemen'cii že u sudiča nast
 oe · b(la)ŕŕ(e)n(a)go gordiēna svezana ok
 ovi k s(e)bē privesti stvori · On' že
 20 vŕ isp(o)v(ē)di h(řŕsto)vi prigvoŕdenŕ · dl'go o
 olovomŕ biēhu i · i poslēdŕ gl(a)v
 u usēknuŕe emu · Egoŕe t(ē)lo p(o)v(e)lē
 nepr(a)v(ŕ)dni sudiē přēdŕ cr(ŕ)kvoũ apo
 lona nŕ z(e)mlũ vrēči da p'si ras'
 25 vatili bi e · Eže vrēm(e)nemŕ po
 čnago ml'čaniē h(řŕst)ŕēne vŕŕiēŕŕe ·
 mane ili veče ednu milũ ot gra
 da řima poloŕiŕe v křip'ti · id
 ēže ũže d'nemŕ přēŕde t(ē)lo b(la)ŕŕ(e)n(a)go e
 30 vřimiē m(u)č(e)n(i)ka pogrebena b(ē)ŕe · Ć
 Nŕ s(ve)tiŕŕ m(u)č(e)n(i)kŕ neriē i arhiliē ·
 VS(ŕ)gda n(a)sŕ m(o)l(imŕ)te g(ospod)i s(ve)tiŕŕ m(u)č(e)n(i)kŕ
 tvoihŕ · neriē i arhiliē i pon'gr
 aciē m(o)l(i)te da zaodēet'ni b(la)ŕŕ(e)ni
 35 prazd(ŕ)nikŕ · i dostoini tvoei slu
 ŕŕbē vzda slēdu · G(OSPODE)Mŕ :· Čt(enie) :·
- 420c 1 V Rimi v cimit(ŕ)ři profektovē
 roistvo s(ve)tiũ m(u)č(e)n(i)ku neriē i
 arhiliē bratu · ēže bihot
 a skor'ca b(la)ŕŕ(e)ne flavie gospo
 5 dične · ēže bēhota ŕ neũ vŕ o
 tocē ponciēni dl'go za h(řŕst)a ř
 ognana v ŕtraničanŕtvo · Čte(nie) ·
 P Otomŕŕ' de ot avleriēna obr
 učenika domivile · egoŕe
 10 za lŕb(a)vŕ h(řŕsto)vu obnevidi se · P řŕ
 vo beniēmi teŕkimi ŕtuŕeni ·
 potomŕ monitovu řufu řudii

- predani b(ê)še · i ot nego s rasohami
v plameň vrinovahu se k požď
- 15 tiû · I narêše se ot b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra krče
ni · i nik(a)kože moguče idolomъ pož
rêti · Gl(a)vami usêkneni b(ê)še · Tel
esa že ihъ aspiûsъ v'shiti uč(e)n(i)kъ
ihъ i k'rmit(e)l' s(ve)tie d(ê)vi domicile ·
- 20 êže oče v korabal'ci vložena d
oveze · i v nivi domicile pečeri po
grebe · ot goručago mira · grad'sk(a)go pold'
rugu milû · Ć Ot s(ve)t(a)go pongraciê Ćte(nie) ·
NA puti avleriê milû drugu
- 25 rois'tvo s(ve)tago pongraciê m(u)č(e)n(i)ka ·
iže egda b(ê)še ot l(e)ť ·vī · (=13) mukoû gl(a)vi
usêk'neniemъ pod' dêokliciênomъ i m(a)ksimiênom' s
vr'si · Egože čьst'noe t(ê)lo pres(vê)tlâe
aktavila otai nočiû vzety
- 30 i pomazavši aromatami pogrebe
·d · (=5) d(ь)нь maê · Ć Nъ s(veta)go bonifaciê ·
MUč(e)nie s(ve)t(a)go bonifaciê pod'
dêokliciênomъ i maksimiêno
mъ u tarsa grada m(u)č(e)ni · Na
- 35 vrimê na puti · iže latin'ski gl(agole)
t' se pogrebemъ · Iže egda b(ê)še otvê
420d 1 t'nikъ rêčemъ kim'ždo č(lovê)kъ pleme
nitъ · egože imenemъ aglaisa · i
s neû v bludъ smêsi se vkup' ·
I oba lêki b(o)ž(ь)stv(e)nimъ pokaz(a)ni
5 emъ pokaêv'se se vêče i mêsta ·
da na vziskanie t(e)lesъ s(ve)tiň
m(u)č(e)n(i)kъ bonifacii poslal' se bi ·
eda k(a)ko služeča i postoeča
imъ · ihъ m(o)l(i)tv(a)mi sp(a)s(e)na utegla
10 bista biti · Ćt(enie) · PRIšadъ
ubo bonifacii · pod'nêň et(e)rih'
v tar'sъ gradъ · r(e)če k nimъ iže s nim'
bêhu · m(u)ži šad'se vzičite n(a)mъ
stana · az' že idu vidêti o
15 ne m(u)č(e)n(i)ki eže vel'mo želêû bo
ručei se · Pospêš' iže k mêstu
i vidê b(la)ž(e)nie m(u)č(e)n(i)ki · nêkie za
nozê obêšeni viseče · i oganъ
pod'kladaûče · a nikogo na če
20 tiriň drêviň raprežena
nogami nad' oganъ i dl'go st
užaûče · a drugago noh'ti (!) že
lêznimi praskaûče · a nikogo
rukami osêčena · a drugago
25 s'tľ imuča na šiû prib'ena i otъ
z(e)mle v'zvizenъ · I t(a)ko po ra
zličniň mukahъ m(u)č(e)ni · ot neči
s'tago pl'toêd'ca skon'čati
nizložena · Ćte(nie) · EGda že s(a)mъ s m
30 nogimъ gorenienemъ vrêše lûbviû
h(rъsto)voû · i vidê s(ve)tiň · velikago
b(og)a vapiti poče · I pritekъ pripa
de k nogamъ ihъ · i oblobizae uz
i ihъ i gl(agol)e · Borite se s(ve)ti m(u)č(e)n(i)ci
35 i poperite d'êv'la · malo potr

- 421a 1 pite · mal' bo trudъ na velikъ
pokoi neis'čisl'no potomъ na
sičenie · Čte(nie) :· Sĭe že muki eže
za b(o)ž(ь)st(ь)venu lûb(a)vъ trpíte v'r
êmen'ni sutъ · i lêki v časê mi
5 mohodečie · po kratkom' že vrême
ni dl'gi ne roka k věčn(a)go b(o)ž(ь)st(ь)
va radostemъ pošlût' vi · id
êže c(êsa)ra v(a)šego videniemъ ra
duûčei se hv(a)li emu · n(e)b(e)skihъ p
10 ês'ni meû zboriči an(ь)j(e)l(ь)sk(i)mi ·
bes'semr'tiê rizami oblêce
ni · têplotou (!) prinoseče v' věč'nê
i žalosti v bezdnê nem(i)l(o)st
ivie v(ь)še uzrite mučitele mu
15 čečie · Čt(enie) · VZrêv' že sim'plicii
sudii pov(e)lê i privesti k sudi
ču i r(e)če emu · Kto esi ti · S(ve)ti boni
facii r(e)če · h(rъst)ьêninъ es(a)mъ · i bonifaci
i vzivaû se · Tьgda progneva
20 vse sudiê i p(o)v(e)lêi obisiti · i to
liko dl'go noh'ti želêznimi str
gati t(ê)lo ego doideže kosti e
go êvet' se · I potomъ čavli oštr
i pod nohti ruku ego pov(e)lê zab
25 iti · Egda že s(ve)ti m(u)č(e)n(i)къ vzrê n n(e)b
o · veselo bolêzni trpêše · Vi
dêv' že sudiê nem(i)l(o)st(i)vi p(o)v(e)lê otvo
riti usta ego · i olova vruča nъ
liêti · Čt(enie) :· S(ve)Ti že m(u)č(e)n(i)къ gl(agola)še ·
30 h(va)lu ti vzdau g(ospod)i is(u)h(rъst)je · s(i)ne b(og)a
živ(a)go · I potomъ p(o)v(e)lê sudiê prines'ti l
onacъ · i pakla napl'niti ego · i s(veta)go
m(u)č(e)n(i)ka v' vručъ pakalъ strmogla
vъ vložitî · Nъ egda ničtože
35 nevrêždenъ bis(ть) · sudiê p(o)v(e)lê d
a gl(a)vu ego mečemъ (!) usêknutъ · Eže
421b 1 egda stvoreno bis(ть) · trusъ veli in
egdu bis(ть) · T(a)ko m'nozi nev(ê)r'ni silu
h(rъsto)vu i m(u)č(e)n(i)ka vidêv'se vêrova
še · Druž'benici ê bonifacievi ob'hoždahu v
5 sudu i ego vziskahu · i ne obret
aûče gl(agol)ahu meû sobou · Onъ n(i)na
v lûbodêênii ili v toverni estъ ·
i krmit' se · I egda gl(agol)ahu meû s
oboû i srête i et(e)гъ meêš' ihъ · I u
10 prosiše i · Eda si vidilъ nikogo m
uža rimlanina pelegrina · Čte(nie) :·
QNъ že r(e)če imъ · V' čeran'ni d(ь)nъ m(u)žъ
pelegrinъ gl(a)voû usêknepъ e(stъ) ·
namêstê usêkaniê · I pakî vpro
15 si ihъ kaki zrakъ bêše ego · Oni že
rêše m(u)žъ otêščai tl'stъ krêpk
ihъ vlasъ v črv'leni rizi obl
êčepъ · I r(e)če imъ · Onъ v čeran'ni d(ь)nъ
mučeniemъ skon'čanъ e(stъ) · Oni že rê
20 še egože mi ičemъ č(lovê)къ oriêvъ e(stъ) ·
i lûbodêi · On' že r(e)če imъ · pridit
e viditi ego · I egda pokaza i

mь t(ê)lo b(la)ž(e)n(a)go m(u)č(e)n'ka i pred'raguû
 gl(a)vu ego rêše emu · Se e(stь) egože i
 25 skahomь prosimo da dasi n(a)mь t(e)l
 o ego · Čte(nie) · QNь že otvêča · azь z
 amañ ne mogu dati v(a)mь t(e)la
 ego · Oni že daše emu petь sa
 30 tь dinari · i priêše t(ê)lo s(ve)tago
 m(u)č(e)n(i)ka · I pomazav'se e aroma
 tami i obiv'se lancuni pred
 ragimi položiše e na kola ·
 i t(a)ko vračahu se · raduûč' se
 i sl(a)veče b(og)a · An'j(e)lь že g(ospodь)нь êv
 35 i g(ospo)ji bivšee riči sego stvo
 reniê · i b(la)ž(e)n(a)go m(u)č(e)n(i)ka vzwêst
 421c 1 i ei prestavlenie · Êže abie sь s(a)
 koû čьstiû vzide v sretenie s(ve)
 tomu t(ê)lesi · I sьzidav'si emu d
 omь dostoêнь i položi i v nemь · da
 5 leče ot grada rima · d· (=5) stadii ·
 MUčen' že e(stь) b(la)ž(e)ni bonifacii ·gī· (=14)
 d(ь)нь m(ê)s(e)ca maê · u tarsa gra
 da ar(ь)hib(i)sk(u)pie · onoe strani · I pogreb
 enь e(stь) m(ê)s(e)ca iûna · d(ь)нь ·d· (=5) B(la)ž(e)na že ag
 10 laešь otvrže se sego mira i dêlь ego ·
 i razdêli vsa êže obladaše
 ničimь i mol'stireмь · i ostaval's
 i vsu čeladь svoû igo raboti · i
 vsa bez' popučenîe oprazdniv'
 15 ši m(o)l(it)v(a)mi i postomь · toliku m(i)l(o)s
 tь ot g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(rьst)a zasluži · da v'
 ime ee pros[vê]t[l]iše se zn(a)m(e)niê · I k tomu
 živê vь abitê s(ve)têemь kolud'r
 ičim (!) · l(e)ть ·vī· (=13) i pogrebena bis(ть) u profek'ta
 20 m(u)č(e)n(i)ka · dêli m(i)l(o)stivimi žitie
 ee svrši · C Nь s(ve)te potenciêni čte(nie) ·
 V Rimi s(ve)tie podenciêni ili
 poten'cie d(ê)vi êže pres(vê)tla
 roda puden'ti uč(e)nici s(ve)t(a)go
 25 p(a)vla ap(usto)la d(u)h(o)vnaê deči b(ê)še · Eeže
 mati šabinela sestra že para
 k'sidi · Eûže o(ть)сь eû m(i)l(o)st(i)vi puden'sь v vs(a)k(i)m'
 redu vêri h(rьsto)vi nauči i d(ê)vu h(rьsto)vu
 ostavi · Čte(nie) · Iže po sem'rti
 30 svoego o(ть)ca v' vs(ь)koe s'nagi m(i)l(o)sti
 t(ь)ko vzrastota da nočь i d(ь)нь ne
 ustaêhu pêsni i m(o)l(it)tv(a)mi sь obitel
 iû svoeû g(ospode)vê rabotati b(la)ž(e)n(o)mu pi
 û b(i)sk(u)pu grad'sk(o)mu š nimi v hv(a)l
 35 ahь b(o)žiihь pričečaûce se · Da priê
 421d 1 li bi mazdu za prem(i)l(o)st(i)ve tru
 di svoe · eže m(i)l(o)stiû h(rьsto)voû plod
 ovite svršiše · Čte(nie) · PO mnoz
 êhь m(u)č(e)n(i)kь čьstno stvorenihь gro
 5 bêhь po mnozêhь imenihь svoi
 hь · êže v črêvêhь ničihь za
 tvorîše · i h(rьst)u vêrno toliko pre
 poručiše se · da ot z(e)m(a)lskihь k' h(rьst)u
 prestaviše se · Čьst'na poten'
 10 ciêna ·gī· (=14) d(ь)нь maê m(ê)s(e)ca pol

- ožena bê v cimiteri priscil'
 lê pri puti salariê · Para
 ksida že d(ê)va pres(vê)taê t(ъ)kožd
 e · bī· (=12) d(ъ)нъ m(ê)s(e)ca avgusta · i si
- 15 ê sь sestroû blizь o(tъ)ca svoego
 puden'sa položena e(stъ) · Skaz'
 o prinesen'i s(veta)go frančiska biva
 činь k(a)ko нь roždenie ego · razvê čte(niê)
 čtu se ot prneseniê ego · нь ače pred'
- 20 p(en)tikosti sь praz(ъ)dn(i)къ čt(u)t(ъ) se pod'
 prvi an(tifonъ) ûtr(ъ)ne · tri ps(alъ)mi čt(u) se ne gl(agola)
 t(ъ) bo razvê · a · (=1) · an(tifonъ) · na vs(ъ)ka tri čte
 na na k(o)n(ъ)ci pridaet se a(lelu)ê · i тьko
 kožde (!) нь vs(ê)hь rêšnihь dl'gihь
- 25 i kratkihь pridaet' se a(lelu)ê · I нь i
 mnaňь pridaet se · sl(a)va t(e)b(ê) g(ospod)i iž(e) v'sk(rêse) ·
 Nь ače po vznesen'i ili po p(en)t(i)k(o)stêh'
 prid(e)тъ ot nego budi vspom(e)nutie
 toli нь drugo v(ê)č(e)rni · ače li r(e)č(e)ni
- 30 bl(a)gd(ъ)нъ ûtre po vzes(e)n'i služi
 ti se prigoditъ · v(ê)č(e)rna biva ot
 d'ne sь spom(e)nutiemъ vz'nenesn'ê (!) ·
 razvê v nikomъ mêstê br(a)tie v
 kom' bi bila cr(ъ)kva ego · тьгда
- 35 ondê biva v(ê)č(e)rna sama ot s(veta)go
 422a 1 frančiska · Ače li nêstъ cr(ъ)kv'
 ego biva činь ot vsnes(e)niê (!) sь spom(e)
 nutiemъ frančiska · тьгда ot s(ve)
 t(a)go orbana ničče ne dimo · da n
- 5 apridъ greduči drži se č
 inь ego · Čte(nie) ot prineseniê ·
FRan'čis'kь ubo rabь b(la)ž(e)ni i
priêt(e)ль višn(a)go reda ma
le br(a)tie nastavnikъ i d
- 10 **užь zavistnikъ ubož**
astva obrazь pokaêniê ·
placarь rêsnoti zrcalo s(ve)t
ine · i vsego e(vanъ)j(e)l(ъ)sk(o)go svršeníê
naslêdie · Prêd'šastъ m(i)l(o)st
- 15 **iû višneû upravlenъ iz'šas**
tiemъ ot nižnihь pride na višn
aê · Sego m(u)ža div'nago aki reku
če ubožiem prebogata sm
êreniemъ visoka umrč'veniem'
- 20 **život'na · pripročastviemъ m**
udra · i vsêmi naravi tiho ra
smotriliva · Egože g(ospod)ь v živo
votê (!) divno stvorilь b(ê)še
s(vê)tlêišago · Ibo b(la)ž(e)n(a)go m(u)ža ot se
- 25 **go v(ê)ka othodečago onь d(u)hь s(ve)ti**
v domъ vêčan'stviê vhodeč · i
k' istočniku životnago piti
ê pres'l(a)vanъ · i svršenъ nazn(a)m(e)na
ni nêkaê v t(e)lê budučeê sl(a)vi z'
- 30 **n(a)m(e)niê ostavi · Da ona pl'tъ pres(vê)**
taê êže propeta sь grêsi úže v'
novu travъ mimohoždaše muke h(rъsto)v
ê obrazь i privilii ei edin'stv
a ukazuetъ · i novosti čudesa

- 35 vs'krês(e)niê i krasoti prêžde uk
azal bi · Čte(nie) · VIdêh ubo va
422b 1 onêhъ zbožnihъ udêhъ čav'li ot pl'
ti ego divno siloû b(o)ž(ъ)stv(e)noû sь
tvoreni · i t(a)ko v pl't ego vgvožden
i · iže egda ot koeždo strani gibahu
5 se · abie aki žile tvrde skvoz
ê iz'milahu · Obretena ubo bis(тъ)
v telê ego rana êzva rane rebarъ
podobiemъ sp(a)s(i)t(e)la · iže izb(a)vleni
e rodu č(lovêčъ)sk(o)mu v samomъ iz'b(a)v(i)t(e)li (!)
10 n(a)šemъ nazn(a)m(e)na s(ve)tinû · B(ê)še bo pod'
ob'stvo čav(ъ)lъ čr'no aki gvozd'e · ê
zva že rebarъ čr'na i k' okruglost
i nêkie pl'ti podobiemъ podobna
lêki roža kras'na viždaše se ·
15 Pl'тъ ubo ego ostalaê · êže prêžd
e t(a)ko slabostiû narava k č'rno
sti priklnaše se bêlostiû v
elieû svat(ъ)liše (!) se · i lêpotu
zvêzdi kazaše · Čte(nie) UDi že ego
20 toliko gib'ki i mek'ki · êk(o) vdaêhu se
vol'no tičučimъ · i mek'ki bêhu l
êki udi otročaskie vrsti · i nikim'
viždahu se očitimi nepovin'stv
i ukrašeni · Egda bo v prebêlo i p'
25 ti (!) čav'li čr'nahu se · rana že reba
rъ ego aki pržanъ cvêť protuli
t'ni cvatučъ črvlenaše se · Nê
st' že divno da toliko obraz
ito različnago veseliê bl(a)gost'
30 i čudovaniê smotrečimъ prinoša
še · Sьl'žahu že čeda za otêtie t
oliko lûb'v(ъ)na o(тъ)ca · na i nemalimъ
obilovahu se veseliemъ · Egda
celivahu ranemъ zn(a)m(e)nie viš(ъ)n(a)
35 go c(êsa)ra čudesi novosti plačъ
vračahu v' vs'kliknovenii · i ra
422c 1 zumъ vshičaše netrepet'na b
olêzanъ · B(ê)še bo t(a)ko neobič'no lê
ki v' zn(a)m(e)nii zrcala zrenie smotr
ečimъ vs(ê)mъ · i udržanie vêri i v'
5 buždenie lûb'vi · Čte(nie) · SLišeči
m(ъ) že k' čudovaniû prirokomъ i v
zbuždenie želeniê k videni
û · sluh' že prineseniê o(тъ)ca b(la)ž(e)n(a)go
gl(a)sъ izliê čudesъ · i lûdi pribl
10 ižahu tekuče na mêsto · da to
vidêli bi očima t(e)lesnima · eže
bi otgnalo ot računa vse dvoeni
e · i želeniemъ radostъ umnoži
la se bi · I pripučeni b(ê)še t(a)ko as
15 ižani k(a)ko i mnozi k ranamъ onêmъ
s(ve)timъ zreniemъ očima i us'tnam
a celivahu · Edin' že vitezъ
ot nihъ knižanъ i mudarъ · imenemъ
eronimъ m(u)žъ glastiъ i častanъ ·
20 Egda ot sego zak(o)na zn(a)m(e)ni s(ve)tih'
dvoêše se · b(ê)še bo nevêranъ l

êki toma · goručee i smênie prê
 d' bratieû i družimi gražd
 ami gibaše čav'li nogu i ruku
 25 i rebra rukami ob'segae · I egda
 ranь h(rъsto)viъ rêsnaê zn(a)m(e)niê ob'se
 gae tikaše · ot vsego sr'ca ranu
 dvoeniê otsêče · Togo radi sa m
 eû drugimi rêsnosti see · T(a)ko r
 30 êsnotivnê i k poznaniû svêd
 okъ tvrdostanapъ potomъ svr
 šepъ bis(tъ) · da taknuvъ s(ve)to s(ve)ti
 hъ rukou utvdi · Čte(nie) · BR(a)tiê že
 i s(i)nove iže zvani bêhu na prine
 35 senie o(tъ)če s v'simъ množastvo
 mъ lûdi · v nučъ (!) onu v n'ûže m(o)li h(rъsto)vъ
 422d 1 is'p(o)v(ê)dn(i)kъ otstupi t(ъ)ko b(o)ž(ъ)stv(e)n(i)mi
 h(v)al(a)mi pos(ve)tiše · ne êko mr'tvimъ
 služeniemъ n' anj(e)l'skimъ vzve
 seleniemъ vojahu se · Ūtru že bi
 5 všu narodi iže sašli s
 e bêhu · priêm'se vêtvie
 ot drêvъ · i svêčъ svêt(i)l'niki mn
 ogie s pês(ъ)ni · i peniem s(ve)toe t(ê)lo
 kъ gradu asižu noseči · mimohod
 10 eče že poli cr(ъ)kvъ s(ve)t(a)go domêna
 v neiže ona d(ê)va plemenita kl
 ara n(i)na e(stъ) sl(a)vna v' n(e)b(e)sêhъ · i vne
 soše i v cr(ъ)kvъ · Tъgda v zat'vo
 ri sь d(ê)vami prebivaše · i ond'ê ne
 15 kol(i)ko pod'dr'ža s(ve)toe t(ê)lo · bis
 eri n(e)b(e)skimi v zn(a)m(e)niêhъ videno
 i ocelivano s(ve)timi onêmi d(ê)v
 ami otêše · Prišad'se že v grad'
 s pêsni vsklinoveniê · predr
 20 agoe skroviče nošahu v cr(ъ)kvъ
 s(ve)t(a)go ûr'ê sь vsakoû častiû po
 ložiše · Vь onom'žde bo mêtê e
 gda oče otročičъ b(ê)še k'nigamъ nauč
 i se · i ondê prvêe pridikova · po
 25 tom' že vь onom'žde mêtê poči
 vaniê priêť · Čte(nie) · PReide že
 čьst'ni o(tъ)сь ot sego mira isprovrъ
 ženiê l(e)tъ po g(ospodъ)ni vplačeni · č·
 s·i·e· (=1226) d(ъ)нъ · g· (=4) m(ê)s(e)ca ok'tebra v d(ъ)
 30 нь sobotni večerъ · pogrebepъ v'
 d(ъ)нъ n(e)d(ê)lni · načet' že b(la)ž(e)ni m(u)žъ ta
 tažde b(o)ž(ъ)s'tven'go lica zrak
 omъ svatiti se i velikimi i
 mnogimi blis'kati se čud(e)si ·
 35 da visina s(vê)t(ъ)stva ego êže
 v nem živuči v pl'ti k' nara
 423a 1 vu pravosti vь obrazъ svrše
 niê pr(a)v(ъ)di skazalo se bi miru · E
 muže ûže c(êsa)r(ъ)stvuûču sь h(rъst)omъ k v
 semu utvrždeniû vêri po ču
 5 dêsêhъ b(o)ž(ъ)stvenie sili iskusi
 lo sebi ot n(e)b(e)sъ · Egdaže v razl
 ič'niъ stranahъ vselenie sl(a)v
 na ego čudesa i dl'ga samêť i

sprošena bl(a)godêeniê mnogie k' h(ръsto)v
 10 u obêtu vžigaše · I k' s(ve)tomu č
 tovaniû togožde prizivaû
 čimi ubo i vap'učimi êzici
 s(love)semь êže dêli kь ušima vi
 sok(a)go b(i)sk(u)pa grêgora devet
 15 ago êže raba svoego radi f
 ran'čiska b(og)ь tvoraše êže ve
 ličie pridoše · Čte(nie) : ZĀûtra
 egda tae pastirь needinoû
 po sem'rți čudesa v istinu
 20 oče v životê ego očima vid
 učima i rukama sьstavleno
 s(vê)t(ь)stvo ego pl'noû vêroû us
 tanovičeny znaêše · I po sêh'
 n' n(e)b(e)sêhь prosl(a)v(ь)lenь ot h(ръst)a nik(a)kože
 25 dvoêše se · da h(ръst)u egože b(ê)še nь
 slêdnikь edinosrd'no dêl'
 bi sego nь z(e)m(ь)lahь vzdati ča
 stiti · Lêki sь v'sakoû čьst
 oû dostoiniêišago m(i)l(o)st(i)vom'
 30 rasmotreniemь sьstavi · Za
 vse ubo stanovit'stvo st
 voreniê v'selenie z(e)m(ь)ль ot pros
 l(a)vleniê m(u)ža pres(ve)ta obrete
 na čudesa prepisana i svêd
 35 oci opčimi iskušena zn(a)m(e)na
 ti stvori · po nihь iže mane me
 423b 1 ždû gardinali pomočnici po
 tribê viždaše · Iže lûbveno s
 tresenimь i ot vsêhь skušeniň ot br(a)t
 ie ego ot vsêhь perlati · iže ta
 5 gda bêhu v dvori sьsrêd'ni sv
 êtomь i umomь kanoničati upra
 vi · Prišad' že s(a)mь soboû v gra
 dь asižь l(e)to g(ospodь)na vpl'čeniê ·č·
 s·i·z· (=1228) ·žĭ· (=17) d(ь)нь m(ê)s(e)ca avgusta ·
 10 v d(ь)нь n(e)d(ê)lni s velikimi eže dl'go
 bilo bi praz(ь)dniki vzvêčati
 h' katalogu s(ve)tiň pripisa i ·:
 LĚt' že g(ospodь)niň ·č·s·j· (=1230) sabra
 všim' se br(a)tii nь k(a)p(i)tulь op'
 15 či vь asižь čačenie cr(ь)kvi sa
 zdano vь ime ego · t(ê)lo ego g(ospode)vê pos
 vêčeno ·z· (=8) d(ь)нь m(ê)s(e)ca iûna prines
 eno estь · Egda že ono s(ve)toe skrov
 iče prenašaše se pečatomь vi
 20 šnago c(êsa)ra znam(e)nanь čudesa m
 nožaše onь · Egože obrazь prêžd
 e nošaše dêla dêlati spod
 obil se e(stь) da bl(a)gouhaniemь togo
 žde sp(a)sotvor(ь)ca želêniemь svr
 25 šeniê vlêkli bi vêrni tečn
 iemь za h(ръsto)mь · Bêše bo predostoino
 da egože b(og)ь v životê predosto
 ino s(e)bê ugod'na i lûbit(e)l'na sv'r
 šeniemь v rai s(ve)tie m(i)l(o)stiû prin
 30 esalь b(ê)še · Lêki enoha v' n(e)bo v ko
 lêsniци ogan'nêi po lûbvenoi z

- avidoči vshitilь b(ê)še lèki i
 liù · em(u)že ûže cvatuču meù onê
 mi c'vêtcì n(e)b(e)skimi nasaždeniê
 35 věčn(a)go kosti one b(la)ž(e)ne ot mēsta s
 voego čьstnimь plodomь procva
 423c 1 Vist(i)nu êkože sa b(la)ž(e)ni divnim { toše ·
 i zn(a)m(e)niêmi v silahь v živo
 tê svatel' se b(ê)še · T(a)ko i v preša
 stii svoemь nastoe po različni
 5 hь stranahь mira pres(vê)tlimi zn(a)m(e)n
 i čudesь b(o)ž(ь)stv(e)noù se siloù sl(a)v
 ečь bliskaetь · Ibo slêpimь nêmi
 mь i gluhimь i hromimь gubavimь i b
 êsnimь na mori i sprovrženimь i uz'
 10 nikomь ego utežani balov'niê poda
 ût se · i vsêмь narodomь potribnim'
 v pagubahь pomagaet se · Na i mno
 gimь mrtvimь po nemь divno vksrê
 senie skaza vêrnimь · udivivь s(ve)
 15 tago svoego velič(ь)stviemь silь v
 išn(a)go · Emuže sl(a)va i částь v bes'k
 on'čnie v(ê)ki · Am(e)нь · Ć Nь s(veta)go urbana ·
DAi m(o)l(imь) te vs(ь)mogi b(o)že · da iže b(la)ž(e)n(a)go
 urbana m(u)č(e)n(i)ka tvoego i arhierê
 20 ê prazd(ь)n(i)kь čt(e)mь · ego u t(e)bê hodata
 istvi pomog'li se bihomь · Ć (ospode)mь · Ć (teni)e ·
URbanь rodomь rim'laninь · ot o(tь)ca pon'
 ciêna · Sidi l(e)ть ·з· (=8) m(ê)s(e)ci · ĭ· (=10)
 d(ь)ni ·bĭ· (=12) · Sa stvori sь sudi
 25 cr(ь)kv(e)nie službenie vse sre
 brni · i patenь srebrnihь · ĭ· (=20) i ·d· (=5) pril
 oži · Sa že is(ь)pov(ê)dn(i)kь g(ospodь)нъ postoê v' v
 rême dêokliciêna · Čte(nie) · SI svoim'
 pridikaniemь obrati mnogie k vêrê
 30 krčeniê oče i valeriêna m(u)ža plem
 enita rodomь ženiha s(ve)tie ceceli
 e · i brata ego oče pal'mê m(u)č(e)niê priv
 ede · i ego uč(e)niemь mnozi m(u)č(e)n(i)ci vên'č
 ani sutь · Čte(nie) · SI stvori redi m(ê)s(e)ca
 35 dek(ь)t(e)bra · erêi ·z· (=9) dêkoni ·d· (=5) b(i)sk(u)pi
 po različna mēsta ·з· (=8) Iže oče i pogr
 423d 1 ень (!) e(stь) v cimit(ь)ri profektovi pri pu
 ti apîê ·з· (=8) d(ь)нъ iûna · i poman'ka b
 isk(u)p(ь)stvo d(ь)нъ · ĭ· (=30) Ć S(veta)go eliutoriê ·
ELiutorii rodomь grkь ot o(tь)ca
 5 abundiê ot kaštela nik
 opoli · sidi l(e)ть · ĭ·a· (=21) m(ê)s(e)
 ci ·e· (=6) Biše že v' vr(ê)me an'to
 toniê (!) i nikon'mona · daže do patr
 iêna i bradua · Čte(nie) · SI priêть ep(isto)l
 10 iû ot lucila britonsk'go krala ·
 idêže h(гьst)ьêninь svršil' se b(ê)še
 po zap(o)v(ê)di ego · I sa oče utvrđi d
 a niedina kr'ma neobičainaê ot h(гьst)ьê
 нь ne bila bi otmetna mnogimь z(a)k(o)n(o)mь
 15 vêrnimь ûže b(ogь) sazda êže prava
 i pitoma estь · Si stvori ree
 niê ·v· (=3) črêzь m(ê)s(e)сь dek't(e)brь · erêi ·bĭ· (=12)
 d'êkoni ·з· (=8) b(i)sk(u)pi po različna mēs

- ta ·dī· (=15) Iže oče i pogrebenъ e(stъ) bliz'
 20 t(e)la b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra v' vitikani (!) ·ž· (=7) d(ъ)нь кьl'ndi
 iûna · i poman'ka b(i)sk(u)p(ъ)stvo d(ъ)ni ·d· (=5)
 Ć Nъ s(veta)go iv(a)na p(a)pi m(u)č(eni)ka · Ćte(nie) ·
 IВанъ rodomъ tuškaninъ ot o(тъ)ca k
 on'stan'tina · s(ê)di l(e)ti dv
 25 ê m(ê)s(e)ci ·z· (=9) d'ni ·eī· (=16) b(ê)še že otъ
 starišini makšima daže do s
 tarišini olimbriê v' vr(ê)me têod
 oriha krala i ûstina avgust
 a h(ръstъ)êninъ · Ćte(nie) · SI zvanъ bis(тъ) ot kra
 30 la têodoriha v ravenu · egože
 tažde kralъ m(o)leniemъ posla v
 c(êsa)ръgradъ eže e(stъ) kon'stan'tinopul
 i k c(êsa)ru ortodoksu ûstinu s posa
 l'stviem' · V tože vr(ê)me ûstinъ c(êsa)ръ m(u)žъ
 35 priredovanъ višn(a)go bl(a)gouhaniem'
 i lûb'voû s'trani h(ръstъ)ên'skie v'sho
 424a 1 tê eretiki izignati · Ćt(enie) · IBo vi
 šnimъ goreniemъ vêri h(ръstъ)ên'skie · simъ
 svêtomъ ob'ličae estъ · da cr'k(ъ)vi ari
 ên'skie katolikomъ pos(ve)titъ · i se
 5 e veče radi c(êsa)ръ teodorihъ ereti
 къ sie slišavъ vzgori se gnêvom
 i vs'hotê vsu italiû mečemъ u
 gasiti · Ćte(nie) · V Tožde vr(ê)me iv(a)нь
 p(a)pa bolêznivъ nemočiû s plač
 10 emъ ide i sênaduri i vičnici s ni
 mъ · Eže e(stъ) têodorъ netrplivъ i agar
 itъ patricii i drugi agaritъ
 priem'she sie v zap(o)v(ê)di posal'sъ
 tvo da vratet se cr(ъ)kvi eret
 15 ikomъ v prêdêlêhъ stoč'nihъ da ne
 vsu italiû mečemъ pogubit ·
 Iže gredêhu sъ iv(a)nomъ p(a)poû
 srêtu b(la)ž(e)n(a)go iv(a)na p(a)pu vda
 20 le ·bī· (=12) milê ot grada sъ svičani
 v(ъ)sъ gradъ v čъstъ b(la)ž(e)niû ap(usto)lu p(e)tr
 a i p(a)vla · Gl(agol)ûče · ot vr(ê)m(e)ne konstant
 ina av'gusta · i ot b(la)ž(e)n(a)go salvestr
 a (!) b(i)sk(u)pa sêdaliča ap(usto)l(ъ)sk(a)go · da
 že do ûstina av'gusta vr(ê)mene
 25 ne utegnuti čestъ grkomъ namês'n
 ika p(e)tra ap(usto)la sъ sl(a)voû priêše i s'
 radostiû · Ćte(nie) :· Tъgda ûst
 anъ avgustъ vzdastъ čъstъ b(og)u ·
 umili se čelom нь z(e)mlû · i poklo
 30 ni se b(la)ž(e)n(o)mu iv(a)nu p(a)pi · V tože v
 r(ê)me iv(a)нь p(a)pa sъ senaturima pr
 êe r(e)čenima sъ velikimъ umilen
 iemъ moliše ûstina c(êsa)ra da po
 sal'stvo priêto bi v zracê ego ·
 35 êkože hotêše iv(a)нь p(a)pa i sena
 duri i m(u)ži vêrni · vsa utegnuš
 424b 1 e i izb(a)vlena bê italiê ot te
 odoriha krala eretika · Ćt(enie) :·
 ŪStin' že c(êsa)ръ radosti is'pl
 nень bis(тъ) · êko uteže v' vr(ê)m(e)na s'
 5 voê namêst'nika b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra ap(usto)la

viděti v c(ěsa)r(ь)stvi svoemъ · i ot ne
 go ruku sь sl(a)vu kruni se ũstinъ
 avgustъ · V tože vr(ě)me iv(a)nъ p(a)p
 a sviše r(e)čenima senaduroma
 10 tēodora netrpliva i s vičniko
 ma agaritu patriciū um'rvš
 u saloniku · pomagaŭčimъ imъ v k
 onstan'tinaroli · tēodoriĥ er
 etikъ êtъ ·b· (=2) senadura · i ot vĕčnik'
 15 simaka i boeciē i ubie ubeniem'
 meča · Čte(nie) · I V' tožde vr(ě)me vra
 ti se iv(a)nъ čьstni p(a)pa i senadur
 a sь sl(a)voŭ · Egda vsa priēše ot ũstin
 a avgusta · kralъ teodoriĥ s v
 20 elikiū boleznīū i nenavistiū
 priēt' e s(ve)t(a)go iv(a)na i senaduru ·
 Ih' že oče vshotē mečemъ ubiti nъ
 boboe (!) se gnĕva ũstina avgust
 a · Tьkmo v straži vse stuženī
 25 obloša · T(a)ko da b(la)ž(e)ni iv(a)nъ b(i)sk(u)ръ ргъ
 voga stola p(a)pa v straži ·bī· (=12)
 d(ь)нъ iŭna m(u)č(e)нъ bĕ · Čte(nie) · PO sem' že s
 tvoreni gnĕvomъ b(og)a vs(e)m(o)gučagu ·i· (=20)
 ni i osmi d(ь)нъ poneže ubenъ bĕ b(la)ž(e)
 30 ni iv(a)nъ p(a)pa v straži teodo
 riĥ kralъ eretikъ nъglo skru
 šenъ umrĕ · Si p(a)pa iv(a)nъ stvori
 cimit(e)ръ b(la)ž(e)niū m(u)č(e)n(i)ku neriē i arh
 ili pri puti ardeatina · I ta
 35 žde obnovi cimit(e)ръ s(ve)t(a)go fili
 ciē i av'difakta · i t(ь)kožde ob'n
 424c 1 ovi cimiterъ b(la)ž(e)nie priski · Sь
 stvori bis'kupi po različ'
 na mĕsta ·dī· (=15) egože t(ĕ)lo prine
 seno e(stъ) v cr(ь)kvъ b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra ap(usto)la
 5 ·e· (=6) d(ь)нъ iŭna m(ĕ)s(e)ca pod' olibriem'
 vladaŭčimъ i poman'ka bis'ku
 ps'tvo d'ni ·i·z· (=28) Ć Nъ s(veta)go felic(iĕ) ·
 FELikš' rodomъ rim(ь)laninъ ot o(tъ)c
 a kon'stan'tana (!) · sidi l(e)t
 10 i ·b· (=2) m(ĕ)s(e)ci ·i· (=10) i mukoŭ vĕn'č
 a se · Bĕše že v' vr(ě)m(e)na klavdi
 ê · i avleriĕna · ot vlasti pat
 erna daže do v'lasti avler
 iĕna i kapotolina · Si post(a)vi
 15 vr'hu pameti m(u)č(e)n(i)ki mise slu
 žiti · Si stvori reenie d'voe
 črĕzъ m(ĕ)s(e)съ dektebarъ · Erĕi ·z· (=8)
 d'ĕkoni ·d· (=5) b(i)sk(u)pi po različ'n
 a mĕsta ·d· (=5) I stvori cr(ь)kvъ рг
 20 i puti avreliē idĕže pogr
 enъ (!) e(stъ) m(ĕ)s(e)ca iŭna ot grada rima ·d· (=5)
 milъ · i poman'ka b(i)skup(ь)stvo d'ni
 ·d· (=5) Ć Nъ s(ve)te petrunili d(ĕ)vi ·
 PEtrunilu dobrĕ zna
 25 ste voleŭ p(e)tra ap(usto)la l
 azaru stvorenu · Ibo vs
 pominaŭčimъ meŭ timъ bi
 všee · egda u nego mnozi uč(e)ni

ci nasičahu se priklúči se da
 30 et(ь)ръ reka*l* i p(e)tru · Čte(nie) · EG'da
 vsi nemoč'ni ot t(e)be iscêlaû
 t' se počto petrunilu osl
 ablenu žilami ležati z
 apučaeši · Ap(usto)лъ že r(e)če · t(a)ko z
 35 gaždaet se ei · Na ne mnit se
 nemoženie ee zdraviê moim
 424d 1 i s(love)si iz'b(a)viti se · R(e)če k nei ·
 Vstani petrunila i slu
 ži n(a)мъ · i abie sta s(ь)zdr(a)va ·
 Službê že svršenê bi
 5 v'ši · p(o)v(e)lê ei vrat
 iti se нь post(e)lú svoú · i abie
 v' b(o)žii strahu poče biti
 svršena · Nê lê ona sama i
 scêlena e(stь) нь i въ ist(i)nu i m
 10 nogimъ priobrete m(o)l(i)tvami
 svoimi zdravie · Čt(enie) :~ EKo
 siê vel'mi kras'na b(ê)še · pri
 de k nei flaktusъ knezъ s
 vitezi da û s(e)bê v ženu
 15 poimetъ · Emu že petrunil
 a r(e)če · K d(ê)vê въ оруžii s vi
 tezi prišalъ esi · ače me v
 ženu t(e)bê hočeši imêti · s
 tvori vladiki mužate ·
 20 i d(ê)vi tihe къ mnê po trihъ
 dn'ehъ priti · da s nimi prid
 u k domu tvoemu · Čte(nie) · Blsi
 že priem'si ei otlêčenie tr
 ihъ d'ni · d(ê)va že h(rъsto)va post
 25 i i m(o)l(it)v(a)mi ob'emaše se · i muč
 i съ soboû s(ve)toû d(ê)vu fel
 ikulu edinoml'êč'nuú svo
 û svršenu v strasê b(o)žii ·
 TReti že d(ь)нь prišadъ k n
 30 ei nikomei erêi · služi
 tainaê h(rъsto)va · Dêv(a) že s(ve)tê
 išie abie egda službu
 h(rъsto)vu priêтъ · opetъ leg'si нь
 post(e)lú ispusti d(u)h · Ee že
 35 t(ê)lo pri puti ardeatina
 pogrebena e(stь) · E Nъ s(ve)tihъ m(u)č(e)n(i)къ
 marčela p(e)tra i eraz'ma · Čte(nie) :·
 425a 1 B(o)žE iže n(a)съ b(la)ž(e)n(i)hъ m(u)č(e)n(i)къ tvoi
 hъ marčela p(e)tra i era
 zma prazd(ь)nikъ veseliši ·
 podai m(o)l(imъ) te · da ih'že utež
 5 ani raduim' se · naučili se
 bihomъ obrazi · G(ospode)мъ · Čte(nie) ·
V Rime marčelina erêê
 i p(e)tra ekšorciste m(u)č(e)nie
 pod' dêokliciênomъ c(êsa)romъ i s
 10 udiemъ sêrenom' · Bis(ть) že
 egda dr'žaše se b(la)ž(e)ni p(e)t(a)ръ v
 tamni tamnêišei · въ uza
 hъ želêznhъ stičenъ · S'tra
 ža ubo tam'nice imenemъ ar't

- 15 emêi imêše dečerъ bês'nu û
e (!) edinu lûblaše · Čte(nie) · EMu
že b(la)ž(e)ni p(e)t(a)ръ r(e)če · sliši svê
тъ moi ar'temiû · edinočed(a)
go s(i)na b(og)a ž(i)v(a)go g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(ръst)a ·
- 20 iže iz'b(a)v(i)telъ e(stъ) vs(ê)мъ v nego
vêruûčimъ · Ače vzvêru
eši sp(a)s(i)t' se deči tvoê :·
EMuže r(e)če artemii · čuû
se mudrosti tvoe i t(e)b
- 25 e b(og)ъ tvoi iz(ъ)b(a)viti ne može
тъ egda emu vêrueši · i vs
e d'ni za ime ego uzi i rani
trpiši · K(a)ko možetъ dečerъ
moû iz(ъ)b(a)viti · ače emu vê
- 30 rovati · Ače me hočeši da
vêruû b(og)u tvoemu · se azъ
duple okovi na te polož
u i vse zaklopi tamni
ce utvrždû · i t(e)b(e) samogo
- 35 v' edinoi onêhъ tam'nicъ v
tamnê zatvoru · Ače ot vs
- 425b 1 êhъ síhъ iz'b(a)vit' te b(og)ъ tvo
i vêrovati vъč'nu emu ·
K Semu že b(la)ž(e)ni p(e)trъ prista
obêtue se v' domъ ego pri
- 5 ti · sego stvoriti ne osta
vlû · ne priložu nъ iskusu tvoû
na nъ očičenie g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(ръst)a · I p
okimavъ gl(a)voû art(e)mii r(e)če · Sa č(lovê)къ m
nogimi mukami utruždень v
- 10 stranu gl(agolet)ъ · I se rekъ otide i v
zvêsti stvari i r(e)čenaê s
voei ženê kan'diti · I se v ne zapu v počel
ê noči pride p(e)t(a)ръ č(lovê)къ b(o)žii k' art
emiû i k'an'didi · oblêčenê v ri
- 15 zi bêli · drže v ruku svoe
û premoženie križa · na negože
stopi trepečuče padoše oni
variûče · Čte(nie) :· RĚsni b(og)ъ edi
nъ estъ · i rês'ni i(su)sъ h(ръst)ъ · I abie deč
- 20 i eû imenemъ i t(ê)lomъ d(ê)va pav'li
na ot d(u)ha nečistago strada
v'šîê ot d(u)ha nečistago is'cê
lena bis(тъ) · I egda bis(тъ) sie · vsi iže
bêhu v domu artemievê vêr
- 25 ovaše v' b(og)a · I pride množ(ъ)stvo
susedъ veče neže trista t
isuči · v istinu množeiše č
islo · vap'ûče razvê h(ръst)a nê
stъ b(og)ъ vs(e)m(o)gi · Čt(enie) · I Egda v
- 30 ždelêše vsi h(ръst)ъêne biti · pr
ivede m(u)žъ b(o)žii marčelina
erêê · iže vs(ê)hъ edinod'š(ъ)no h(ръst)i ·
I ar'temii vs(ê)hъ iže bêhu v' u
zahъ otrêši · Iže vsi m(i)l(o)stъ
- 35 krčeniê priêše · Slišav' že
sie sudiê sêrenъ · p(o)v(e)lê ma
- 425c 1 r'čelina prozvitera · i petra ek'sor'č

- is'tu prêd' se predstav(i)ti · i av'da
kta · I p(o)v(e)lê ih̄ nem(i)l(o)st(i)vi sudiê p
êsti biti · Čte(nie) · I Egda iznemo
5 goše utroboû biûči i otlučiše p(e)tra · i p(o)v(e)lê
da naga vr'hu stakla skruš(e)na
prostrut' · i v' straži ideže ni piče ni s(vê)t(ь)
losti ne dati emu · Pet(a)гъ же obr
ač' se k serenu · Eže estъ slovin'ski
10 ved(a)гъ · i r(e)č(e) · Egda esi imenemъ ved
aгъ · vs(a)kuû (!) se ob'lačan' i prêtam(a)нъ ê
vlaeši · тьгда ego sa съ serenъ
p(o)v(e)lê ego vъ uzu · i nozê ego v kla
du têsnu zabiti · S(veta)go eraz'ma ·
15 V Kam'pani b(la)ž(e)n(a)go eraz'ma b(i)sk(u)pa
i m(u)č(e)n(i)ka m(u)č(e)nie pod' dêokliciê
nomъ i maksimiênomъ c(êsa)rema · Prvo o
lovnimъ bičemъ lûto b'enъ bis(ть) · i poto
mъ drkolami pred'l'go umuč(e)нъ · I za
20 ol(o)v(ь)nimъ sьmoloû sum'rogomъ olovom'
paklomъ voskomъ · i olêemъ raz'
varenimъ obliênъ s velikimъ č
udesemъ nekesnenъ êvi se · Eže egda vid
êše mnozi · Ihže misalъ z'drav
25 a b(ê)še · izv'rgoše vse idoli · i d'ê
vlû nečistotu i bluenie otvrg's
e · i priêše igo g(ospodъ)ne slatkoe · i vrê
me igo lah'koe s(ve)toe vêri osnova
nie · i kr'čeniê s(vê)t(ь)bu priêše · Čte(nie) ·
30 SA že m(u)č(e)n(i)къ bez'mer'ni i nepremo
ženi · tegotami gvoz'den(i)mi
stišnень t(e)lêsnimi tamnosti · po
d' tvrdoû stražeû pritvoren'
bis(ть) · ot nûdêže an'j(e)l(ь)sk(i)mъ pohoenie
35 mъ ukrêp'lenъ vshiti se · C Nъ s(ve)t
iû prima i filiciêna · Or(a)ciê ·
425d 1 STvori ni prosimъ g(ospod)i s(ve)tiû
m(u)č(e)n(i)ku tvoeû prima i felic
iêna vs(ь)gda prazd'nikъ naslêd
ovati · i eû pomoč'mi začičeniê
5 tvoego dari da učuemъ · Čte(nie) ·
V Rimê v' gorê celoï rois't'
vo s(ve)tiû m(u)č(e)n(i)ku prima i fe
liciê · pod' c(êsa)rema dêokъ
liciênomъ i maksimiênomъ · êže
10 presl(a)vna m(u)č(e)n(i)ka v' g(ospod)ê v's(ь)gda ži
vuča · ot arhierêi cr(ь)kv(e)nihъ prê
d' c(êsa)rema êže bista ob'vaena
i v'zis'kana · Bêhota bo gražda
nina rim'ska · i privedena bis't
15 a privedena bis'ta (!) prêd' c(êsa)ru ·
i p(o)v(e)lêsta eû verugami svez
ati i v tamnici zatvoriti · i
pride k nima an(ь)j(e)lъ g(ospod)ъ · i utêše
vaše eû · Čte(nie) · PO eterih' že d(ь)n
20 ehъ p(o)v(e)lêsta eû c(êsa)ra prêd' sobo
û post(a)viti i p(o)v(e)lêsta voino
mъ da povedutъ eû къ idolomъ
k' fanu i arkulu da požreta ·:
Da ače ne požrla bista da

- 25 prekrêp'ko mukami stužetъ eû ·
 V|st(i)nu egda nik(a)kože mogo
 še zanuti eû · na za h(ръsto)vo i
 me želêhota veče umrêti ne
 že žiti · i rastegnuče eû v
- 30 oini · I stvorena bista c(êsa)ra gnêvn
 a vel'mi · i p(o)v(e)lêsta eû prêda
 ti premotu sudii · grada numen'
 tan'tana · da ili požrêti pride
 тъ eû · ili raz'lič(ь)n(i)mi mukami ubiût' eû ·
- 35 I Poem'si eû voini povedoše нь
 putъ iže gl(ago)l(e)t(ь) se numen'tanъ milъ
 426a 1 ·vī· (=13) verugami svezana · i v'ložī
 še ê v' tamnicu pri trzê grad's'
 cêemъ · idêže opetъ an(ь)j(e)l(ь)skim'
 pohoeniemъ vzvedosta se · Po
 5 mnozê že vrim(e)nê p(o)v(e)lê eû promot'
 sudiê · къ sêbê privesti na s
 udiče na trgъ grad'ski · Čte(nie) ·
 I Egda privedena bista pri
 мъ i pelicii · i p(o)v(e)lê sudiê
 10 da razlučetъ eû po otvêčaniû
 meû soboû b(la)ž(e)n(a)go prima i felic
 iê · i p(o)v(e)lê i olov'nimi biči biti
 reki ego · Poč'to ne otimeše sego nei
 scêleniê ot prsъ tvoihъ · i ne iz'b
 15 ereši d'ni добрие i bl(a)gie · i da
 ne mukami različnimi t(ê)lo tvoe
 umučit' se · Čte(nie) · B(la)ž(e)ni filic
 ii r(e)če · osamъ desetъ l(e)тъ živo
 ta imam · i estъ ·j· (=30) l(e)тъ egda poz
 20 nahъ istinu b(o)žiu · i ničože ot
 ugodîe sego mira misli see mi
 slihъ · na izabrahъ rabotati sa
 zdalû moemu v(ь)s(e)m(o)gučemu vêč'
 nomu i rêsnomu b(og)u · Tъgda sud
 25 iê p(o)v(e)lê i k sosê privezati · i kli
 n'ci v rucê i v nozê zabiti · i
 dl'go m(u)č(i)ti · i za tri d'ni ni vod
 i i niedinogo narava piče ne da
 no bis(ть) emu · Čte(nie) · I Egda za tri d'n
 30 i edinako prebivaše v hv(a)lahъ
 b(o)žiihъ · Pov(e)lê i sudiê biči t
 esti i ot sohe t(a)ko nizložiti
 i v straži zatvoriti · I poto
 мъ p(o)v(e)lê prêd' se prêd'st(a)viti s(ve)t(a)
 35 go prêma · egože prevelikimi m
 ukami b'ena · i abie na rasohe v
- 426b 1 zd'vižei · i s'vêče goruče p(o)v(e)lê po
 rebrehъ ego prikladati · I iz'na
 m'si ot rasoہъ p(o)v(e)lê razvariti
 olova · i b(la)ž(e)n(a)go m(u)č(e)n(i)ka rastegnu
 5 ti na odrê · i vručê lêti va
 usta ego · Čte(nie) · I Tъgda stvori
 prêd'st(a)viti b(la)ž(e)n(a)go feliciê · na e
 gda ne premožena pretrpista s(ve)
 taê m(u)č(e)n(i)ka · stuživъ sudiê p(o)v(e)l
 10 ê eû къ am'fiteciû privesti i ·b· (=2)
 l'va na nû pustiti · Êže k noga

- ma rovuča pučena bista i med'
 vidi prelúti na i si siloú m(u)č(e)n(i)ku
 lútstb svoú pogubiše · Čte(nie) :·
- 15 **E**že vidêv'se iže na pozorb
 prišli b(ê)še eda si ·č· i ·f· (=1500) m(u)ži
 vidêvše vêrov(a)še v g(ospod)a is(u)h(ръst)a ·
V Istinu sudiê egda nepremo
 ženoú smotraše · mečemъ eú
- 20 usêknuti p(o)v(e)lê · eúže t(e)lesi noči
 û h(ръst)ьêni vêrni vshitiše pogre
 boše v racê numentanovъ meú
 arenarieú · deseti d'n(ь) m(ê)s(e)ca iú
 na · ot grada rima milъ ·dī· (=15) Ć Na
- 25 s(ve)t(a)go brnabi ap(usto)la :· orci (!) ·
B(o)žE iže n(a)sъ b(la)ž(e)n(a)go brnabi ap(usto)l
 a tvoego i m(u)č(e)n(i)ka tvoego hod
 ataistvomъ veseliši · podai
 m(i)l(o)st(i)vê da iže ego dobrodêenii
- 30 prosimъ · daromъ tvoee m(i)l(o)sti na
 slêdovali bihomъ · Čte(nie) :·
BRnaba evrêiski t'lkuet'
 se latinski s(i)нь pr(o)r(o)č(ь)ski
 ili s(i)нь utêšeniê · Br'na
- 35 ba iže i osipъ rodomъ ciprie gr
 ada · ot cira krala persid'
 426c 1 s'kago osnovaniê s pav'lomъ v
 narodêhъ ap(usto)lstvo priêlъ est(ь) ·
I Potomъ iv(a)na r(a)di uč(e)n(i)ka iže
 zovet se mar'ko pridiv'kom'
 5 s(e)bê prizvanъ ot pav'la · nič'tože
 mane e(vanъ)j(e)l(ь)s'k(o)go prop(o)v(ê)d(a)niê prilože
 no dêlo emu dosv'rši · Mukoú
 vên'čanъ egože praz(ь)dn(i)къ čt(e)t(ь) se
 ·z· (=8) d(ь)нь iúna · Čte(nie) · **IV**(a)нь ubo iže
- 10 i mar'ko rabъ g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(ръst)a · uč(e)n(i)k'
 že b(o)žihъ ap(ustol)ъ p(a)vla i brnabi ·
 tainaê b(o)žiê b(o)žiê (!) dêla êže b(o)ž(ь)
 stv(e)no vidêhъ · i lûb'veno poz'
 nahomъ hode sprêžde r(e)č(e)nima a
- 15 p(usto)loma · i rabъ v službê eú v
 sêhъ vêrnihъ h(ръsto)vimъ cr(ь)kv(a)mъ pre
 bivaúčimъ po m(i)l(o)sti g(ospod)ni vêr
 no skazuú · Čte(nie) :· ~ **QT**núdzê e
 gda bihъ eretikъ i čьstit(e)lъ
- 20 idol'ski prebivaúče v slu
 žbê cirila · rekučago arhierêê ·
 v nepodobno cr(ь)kvi i ov'li · op
 hodecei m(i)l(o)sti g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(ръst)a · kr
- 25 čenъ es(a)mъ po b(la)ž(e)n(i)m p(a)vlê i brnabê
 na mêtê eže gl(agole)t(ь) se ikoniumъ :· Čte(nie) ·
POtom' že egda s(ve)toe krčenie
 priêhъ · vidêhъ v' videnii noči
 m(u)ža s(vê)tla i čudna oblêčena ri
- 30 zoú bêloú iže mnê r(e)če · Tvrđos
 tananъ budi iv(a)ne i vêrui vê
 r'no êk(o) ot selê ne iv(a)нь na marko · to
 e(stъ) visokъ prozoveši se i sl(a)vu v
 isini tvoee vьzdê prop(o)v(ê)dêti
 i sl(a)viti podobaet' se · Čte(nie) ·

- 35 **TO**go radi êko t'mi eže bêhu v
t(e)bê · sь v'sima otbê'gle su
- 426d 1 tь i dana e(stь) t(e)bê m(i)l(o)stь i raz
umь da poznaeši taini b(og)a
vs'moguč(a)go · vzvêçaû êko se
go êvleniê izreči ustraših'
5 se · i pob'dêť pripadohь k no
gama b(la)ž(e)n(a)go brnabi · i po red
u isp(o)v(ê)dêhь emu vsa êže vi
dêhь ot m(u)ža s(vê)tla prêžde r(e)če
nago · Čte(nie) · **ME**û timь b(la)ž(e)ni p(a)v(ь)lь
10 ne b(ê)še tu egda se naučevah'
skazov(a)ti taini b(o)žie · Poneže
b(la)ž(e)ni br'naba sr'cemь raz'misl
i · moe otkrvenie vspomenu reki ·
Hrani se lûbviû i pol(o)ži stra
15 žu us'tomь tvoimь da nikomu že ne
povisi sili taini ûže vid
êlь esi · Čte(nie) · **I** Mnê bo pod
ob'no h(гьst)ь g(ospod)ь êvi se reki · tvrd
ostananь budi brnaba · i rê
20 snêe vêrue · êko za toliko
obêtov(a)nie za neže ostav
ilь esi rodь tvoi · i predalь e
si d(u)šu tvoû za ime moe · v n
emь postoe mazdi vêčnie
25 primeši · **I** ti prizovi iv(a)na s
lugu tvoego · êko bo i onь vidê
nêkie podobni taini · Meû ti
mь shrani vsa êže vidê · z
a ne pride vr(ê)me egda očito ê
30 viši se podviženie ot negože
priem'le · post(a)više i v' r(e)čenomь ik
onii pod'nehь nikoliko · V nemь
že b(ê)še pr(a)v(ь)d(ь)нь i boe se b(og)a · eže pri
êť n(a)sь i stanovanie bl(a)godêť'
35 nie v'zdastь n(a)mь · egože domь
b(la)ž(e)ni p(a)v(ь)lь ugod'no bl(agoslo)vi · **Є** Nь s(ve)
tihь m(u)č(eni)къ basilida i pr(o)čiň ·
- 427a 1 **S**(ve)Tihь m(u)č(e)n(i)къ tvoihь basil
ida cirina nabora i nazara m(o)l(imь) t
e g(ospod)i obêť'noe pri pogoenie n(a)mь d
a pros(vê)t(e)t' se · i eže n(a)mь da vi
5 sota vêčnaê · plodomь n(a)šego
obêť(o)v(a)niê da prirastetь · Čt(enie) ·
V Mediolani rois'tvo s(ve)t
ihь m(u)č(e)n(i)къ nazara i čeli
sa · otroka b(la)žen(a)go nazar
10 a · o(ť)сь afrikanь a mati
perpetua · ot b(la)ž(e)n(a)go ap(usto)la krêce
na · ta bo s(ve)ti nazarь ot s(ve)t(a)go
kliman'ta kr'čenь i naučenь e(stь) ·
egože anelinь pod' vstokoû
15 progoneniê um(u)č(e)ni · eže po neronê v'zbu
ždeno bis(ť) · dl'go usušena i um(u)č(e)n
a v tamnici · i s nimь b(la)ž(e)n(a)go čel
isa otroka · egože tьžde s(a)m v
spitelь b(ê)še mečemь usêk'nu
20 ti p(o)v(e)lê · Čte(nie) · **I**H'že t(e)lesa h(гьst)ь

- êni vshic'she otai ·d· (=5) d(ь)нъ av
 gusta pogreboše vanê vra
 ть · êže gl(agol)ûtъ se rim'ska vь v'lač
 êhъ vrtêhъ · Êvlahu b(la)ž(e)ni m
 25 uč(e)n(i)ci edinomu cereaciû ime
 nemъ · Emuže žena fortunat
 a b(ê)še · i posnu pominahu se o ta
 ino vstoki radi progogeni ûže
 nečistvi neronъ vzbudi :· Čt(enie) ·
 30 TĀêše že se daže do vr
 imene arkadiê i onoriê
 c(êsa)ru · eže b(la)ž(e)ni am'brozii otkri ·
 trpečih' že v' grobêhъ v nem'že
 ležaše t(ê)lo s(ve)t(a)go nazara ·
 35 Iže m(u)č(e)нъ bis(тъ) eže pisa b(la)ž(e)ni pavl
 inъ idêže do n(i)ne ne z'naêše s
 427b 1 e vidêše kr'vъ m(u)č(e)n(i)къ t(a)ku prês'n
 u · êk(o) lêki tьžde d(ь)нъ iz'liênu s
 uču · Čte(nie) :~ GLavu že oče
 togožde êže ot nečist(i)vihъ usi
 5 čena b(ê)še · t(ь)kožde celu i neist
 lén'nu obretu · s' vlasi gl(a)vnim
 i i bradu êže viž'daše se lêki v'
 onožde vr(ê)me v'neže v'zeta
 b(ê)še ot mês'ta i položena v' grobê ·
 10 QČe že bl(a)gouhaniê veliko is'
 pl'niše se · êk(o) ot v'sêhъ aromat'
 premagaše e sladostiû · Eže
 v zam'se i s' veseliemъ prêlož
 iše · abie k' s(ve)tomu m(u)č(e)n(i)ku h(rъsto)vu celi
 15 su · iže v onom'že mêtê polo
 ženъ · s(ve)ti že b(i)sk(u)ръ sta v' m(o)l(i)t'vê · i obêt'
 s'vrši prinese v cr(ь)kvъ ap(usto)l(ь)skuû
 êže e(stъ) v rimê · Čte(nie) :· I Obreteni že
 i prineseni sutъ ·bī· (=12) d(ь)нъ iûna · pr
 20 azd(ь)n(i)k' že ihъ tvorit se ·d· (=5) d(ь)нъ
 avgusta ot m(u)č(e)niê · V'spomenut
 ie že ihъ t(ь)kmo očito i čьst'no v'
 d(ь)нъ s(ve)tiû m(u)č(e)n(i)ku · jervasiê i pro
 tasiê ot vêr'nihъ lûdi prikazu
 25 et' se i čьstno čьstit se · tьkožd
 e b(la)ž(e)nihъ m(u)č(e)n(i)къ tvoihъ basilid
 a cirina i nabora · na i b(la)ž(e)niû m(u)č(e)n(i)
 ku nъzara i čelisa êže prêžd
 e m(u)č(e)na bista prêd' gradomъ ebr
 30 eduen'semъ prêd' nimъ pominanie
 mъ čьstet' se · V nav(ê)č(e)r'i s(ve)tago
 antona isp(o)v(ê)d(nika) K V(ê)č(erni) an(tifonъ) · Raduet se
 cr(ь)kvъ ûže vь um'rv'sihъ ženihъ krasit'
 se · sl(a)voû mat(e)ръ čedъ · Ps(альмъ) :· R(e)če · K'n(ь)сѣ ·
 35 Ps(альмъ) · Hv(a)l(i)te g(ospod)a v'si · An(tifonъ) · Mudrimъ s(i)
 nomъ o(тъ)сѣ sl(a)vit' se · se e(stъ) vь dos'
 427c 1 toino pridaet' se · An(tifonъ) · Iže egda mud'
 rostъ sego v(ê)ka popra premudrostъ viš(ь)n(a)
 go sl(a)vu v'znese · An(tifonъ) · Av'gustini regu
 li prvêe pod'danъ pod' fran'čiskomъ otvrg' s
 5 e sego m(i)ra · bis(тъ) pod'danъ · An(tifonъ) · Ih'že ži
 vota naravi si · isp(o)v(ê)daše sl(a)vnimi o(тъ)c
 i · egda ûže sl(a)v(ь)laše se · K(a)p(itulъ) VZel

- êhъ i dan' mi bis(тъ) umъ · i pride v' me d(u)hъ
 премудрости · i preložih' i c(êsa)г(ъ)stvi
 10 û i prest(o)lu · i bogatastviê · ničt
 ože rêhъ suča cêni ee · Im(ъ)нъ :~
 NIne raduim' se d(ъ)нъ h(гъst)u c(êsa)ru
 veselie · v negože polači
 sl(a)vi ûže v'skliknu an'tonii · Fra
 15 nčis'ka o(тъ)ca naslêd'nikъ t(ъ)ko s(a)mъ
 emu smêrae se lêki istoč'nikъ t
 eki vrutakъ vodi živoe okolu no
 sitъ · Daleče i prostrano isteče že
 ždnie semrtiû suhie sl(a)v(o)mъ sp(a)s(e)n
 20 iê dae rosou s(ve)toû paraêe oživl
 aûcêe · Sa ot ranъ iže nosečumu o(тъ)cu ro
 ždenъ prinuždae se · egda pridikova
 ot vini onъ êz'vleni videnъ bis(тъ) · Pod' to
 likimъ dužemъ voin'stvue pobêžd
 25 aemъ ne pobêdi se · vijenъ s dužemъ
 prebivae · ûže braniû ne vstrepetâ ·
 I mi na poli brani zavideče · o(тъ)cemъ
 sl(a)vi sьdê pod stariû n(a)š(e)go imene
 mrzostъ pobêdimo · Podai to r
 30 oždenago rodit(e)lъ · toli rodit(e)la
 roždeni i naravi obêma tvoracъ u
 têšit(e)lъ paraklitъ d(u)hъ s(ve)ti AM(E)N' ·
 B(e)rš(ъ) · Moli za ni s(ve)ti an'toniû · Da do
 stoini budemъ obeč(a)niemъ h(гъsto)vimъ · K V(eličitъ) an(tifonъ) ·
 35 O čedo iš'panie · i straše nevêrnimъ
 nova s(vê)tlosti italie · čьstno niz'
 427d 1 lože grada pad'vie nose an'to
 ne m(i)l(o)sti h(гъsto)ve pomoči · da ne popl'
 zimъ ot op'čeniê vr(ê)me krat'ko · mnê
 noe da ne istečety v tačinu · Or(a)c(iê) ·
 5 ĀR(ъ)kvъ tvoû m(o)l(imъ) te g(ospod)i b(la)ž(e)n(a)go a
 ntoniê isp(o)v(ê)d(ъ)n(i)ka tvoego obê
 t'ni praz(ъ)dn(i)kъ da veselitъ · da
 d(u)hovnimi vs(ъ)gda začitet se po
 moč' mi · i radosti vêčnie uživ
 10 ati da utegnetъ · K ûtr(ъ)ni bit(atoriê) :·
 Ūže h(гъst)a likъ smêreni · krêpčêe vъ
 vskliknovenie hv(a)litъ · V negoše e
 rêi čьs'tni antonii o rêsnotê
 radutet' se · Ps(alъmъ) · Pridite · Im(ъ)нъ ·
 15 HV(a)la kralû pl'na radost
 i · iže voin'stvuûčimъ v maz'
 du s(ъ)mъ s(e)bê vzdaety an'
 toniû naêmъ voin'stviê :·
 an'toniû m(u)žu veliki · iže mazdi
 20 tvoe eže prêžde poz'na priêlъ esi
 h(гъst)a vidê · hitrostiû sl(a)vno ži
 ve · T(e)be radi dostoina umira
 ûča roždenimъ bivaety vz'dv
 iženie bisera neumiraûča · ego
 25 že budi održanie · Egože čьst'
 sl(a)vi prêžde prop(o)v(ê)dêlъ b(ê)še v p
 ad'vii eže tolicêhъ m(i)l(o)sti · v t(e)bê
 dar mi naplnenimi prebivae · Te
 bê o(тъ)če sь s(i)nomъ utêšit(e)lûže d(u)še ·
 30 ot skv'gniъ grêhъ n(a)sъ očisti · sad

- ê izliên̆n̆ AM(E)N̆ :· An(tifon̆) · Lêki v priis'
 hodičih̆ vod̆ vsažden̆ · plod̆ vr
 êmen'ni vzdast̆ sa s(ve)ti · Ps(al̆m̆) · B(la)ž(e)n̆
 m(u)ž̆ · An(tifon̆) · Goru sion̆ prop(o)v(ê)d(ê)še zap(o)v(ê)d
 35 i g(ospod̆)ne · i talanat̆ sugub̆ ot g(ospod̆)a priê
 428a 1 t̆ · Ps(al̆m̆) · Vs'kuû · An(tifon̆) · Skruši čude
 si zubi grêš'nih̆ · ugrizaûčei ne
 vêstu h(r̆sto)vu nepr(a)v(̆)dn(i)mi naravi · Ps(al̆m̆) ·
 G(ospod̆)i č'to · B(e)rš(̆) · Vzlûbi ego g(ospod̆) · I v rizû ·
 ÊS't̆ ubo êkože gl(agole)t(̆) se
 5 v kralvs'tvi portug
 lie grad̆ et(̆)r̆ · ot zapad'
 noû ego stranu v kon'cêh̆
 mora v kraj postav'len̆ · iže ot prebi
 vaûčih̆ v nem̆ vzivaet' se okri
 10 čal̆ dobar̆ · togo radi êk(o) priproče
 gl(agole)t(̆) se ot okri'sla dobro e(st̆) posta
 vlen̆ i sego z(a)k(o)na ime priêt̆ · On'dê
 srem'bro i mital̆ kopaet se · on'dê
 zlata mêsto idêže izdimaet'
 15 se · On'dê gvozdie ot z(e)mle vzimaet'
 se · on'dê pšenice i vina i olêê ob
 ilie · neizmêrnoe obretaet' se · Rêš(ron̆) ·
 Izlivaet' se k'rv̆ nevin'nih̆ ot kriv
 ih̆ · obitaet̆ mazda umiraûčim̆ ·
 20 života hlêb̆ · Gl(a)s̆ ne tači lêt
 aet̆ k̆ an'toniû · B(e)rš(̆) · V malu bratiû
 daet' se meč̆ · v nenavist̆ h(r̆st)u kra
 la iman'skago · Čte(nie) · V Podob'nê že
 mêstê postavlen̆ · i t(a)ko potoci
 25 slatk(i)h' vod̆ darovan̆ e(st̆) · i togo radi êkože
 pisano e(st̆) možem̆ reči · Rêčna ustr(̆)
 mleniê veselet̆ grad̆ b(o)žii · Ibo
 tekuču t(a)ku glasitu potoku i š'
 ranie v(̆)s̆ grad̆ vodami iz'obil
 30 uet̆ · Iže grad'skie kraj vnutrê
 v miri · ribam̆ plovučim̆ k nemu ·
 i mornarom̆ prostrano podaet̆ pr
 istaniča tišinu · Rêš(ron̆) · Vždelê
 biti druğ sl(a)vi pobêždaûčih'
 35 ih'že ubo kral' nečis'tvi marohi
 ên'ski · Antonii naslêduet̆ um'
 428b 1 rvših̆ život̆ z'božnê · B(e)rš · Egože
 mečem̆ ne ustraši na v bol'sinu pr
 eminue nečistivih̆ · Čt(enie) :· IBo to
 liko v nem̆ lûd'sko množastvo n̆
 5 rod̆ ml'večih̆ e(st̆) číslo · êk(o) raspro
 str'tim̆ mêroû krili v'lačee sên
 i ed'va ob'êti se moglo bi · Vnutr' bo
 grada sego mêroû v č̆st̆ b(la)ž(e)nie m
 arie d(ê)vi edina v cr(̆)kv̆ divnoû ve
 10 likostiû sazdana pred'stoit' ·
 V neiže ono č̆stnoe i vs(̆)koe č̆st
 i dostoino b(la)ž(e)n(a)go vicenca t(ê)lo č̆
 stno utvrždeno počivaet̆ · Rêš(ron̆) ·
 Vzgaraet se k' m(u)č(e)niû · egda kral̆ z(e)m(a)l(̆)ski
 15 gnêvaet se na sego želeniê svoego
 ne isplni / ot nego c(êsa)r̆ c(êsa)ruûčih̆ drugoe u
 misli · B(e)rš(̆) :· Ibo po množastvé krêpo

- sti po gl(agol)ê ego sluhъ m(u)ža vzas'te · SL(A)V(A) ·
 An(tifonъ) · Teško sr'ce iskučihъ lasti s
 20 u ed'nihъ · da naučit se an'toniemъ ž
 ivota rêsnoti · Ps(alъmъ) · V Neg'da · An(tifonъ) ·
 Protivu m(u)žu krivu i lastivu ·
 vъrietъ eže sa rodъ č(lovêčъ)ski · nenavistъ
 b(og)u e(stъ) · Ps(alъmъ) · Gl(agol)i mo[ê] · An(tifonъ) · Hv(a)la svršena
 25 isteče ot ustъ vsêhъ sъ sučihъ · v n
 ih' že h(rъst)ъ razdruši vragi s mastn
 ikomъ · Ps(alъmъ) · G(ospod)i g(ospod)ъ · B(er)šъ Usta pr(a)v(ъ)d(ъ)n(a)go ·
 K Negože stranê zapad'no i sb(o)ž
 nê b(la)ž(e)ni an'tonii za rodit(e)li d
 30 ostoino s(ъ)v(ê)d(ê)niê svoego staniê
 hižu udržeča · êže siê vratъ
 cr(ъ)kv(en)ihъ pragi s(vê)tl(o)sti prêd'st
 upahota · Iže egda v prvoi ûnosti c'vê
 ta čъstnago sego rodista s(i)na ·
 35 ot samogo s(ve)t(a)go is'točn(i)ka krčeniê po
 ložista ime fernardъ · i sego
 428c 1 div'no vъ više r(e)č(e)noi cr(ъ)kvi s(ve)te b(ogo)r(od)ice
 s(ve)t(a)go pis'ma nauku pradasta gredu
 čimъ h(rъstov)imъ prop(o)v(ê)dnika · et(e)rimъ dr'zos'
 tiû službenihъ h(rъstov)ihъ obaritel' ·
 5 Rêš(ponъ) Daromъ plnъ premudrosti smê
 reniê · iže grdosti boêče se pod' na
 učeniъ licemъ · Toliko d'lgo m(i)l(o)st
 i s(vê)tl(o)stъ skrivaše · B(e)rš(ъ) · Ot sebe t
 egotu sl(a)vi bujos'ti ne hotê priêti ·
 10 Q Tročas'kaê ubo l(e)ta pripročê
 doma l(e)to preminuvъ · dî (=15) čъs't
 nimъ tečeniemъ is'plni · I egda v' vr
 sti ûže čъstnê pod'rasteniemъ i
 s'tlên'ngo pogneteniê misli nara
 15 va nepodob'no vžigaûci uču običajnago narava i po vol'stvi ûnosti naravu
 nikoliže uzdi popusti · nъ kr'ho
 sti č(lovêčъ)skie staniemъ tečeniê sa
 ustrm'l(e)niemъ pohoteniê · t(e)les(ъ)n(a)go
 podvizaniê stêni · Rêš(ponъ) · Ničihъ
 20 zboriče ubogihъ v začelê d(u)hom'
 skrušenъ s(love)si služeniemъ · Ne v'vržen
 iemъ vlačimъ daet' se nazovet' se ·
 B(e)ršъ · Ot negože bivaetъ sie danie · sv
 êdočastviemъ sm'rtъ prišastviê ·
 25 I Ůže mirъ sa emu vsedan'nimi stv
 a (!) ras'sipaše se · egože nepl'no ·
 i v' višastie ego položenъ b(ê)še i
 z'vleče nogu · Boe se da ne emu pra
 hъ z(e)ml(ъ)s'kie česti nikakože ne pa
 30 kostil' bi · Iže tekučimъ sr'cemъ s
 koro na puti g(ospod)ъni · o potikanie rod
 il bi · Estъ poli tae gradъ iže prê
 ždê rêhomъ et(e)gъ manastirъ reda s(ve)
 t(a)go avgustina nedaleko ot stoe
 35 čъ ot steny grada · v ne m(o)že m(u)ži redovni i gla
 siti · i kanovnici regul'ni obla
 čilomъ g(ospode)vê rabotahu · K semu že m
 428d 1 êstu m(u)žъ b(o)žii blaz'ni mira o
 stav'lb s(e)bê prinese · i kanoniča
 stvo regul(ъ)n(a)go oblačila umile

- 5 **nom' obêtomъ priêtъ · Rêš(ponъ) · V naucê
 pit(a)niê pr(a)v(ь)d(ь)n(i)kъ svoê vs(ê)mъ vraçae
 izlivaše g(lagol)e velikoi dêtci ·
 Rêsnimъ metanie tьkmeno udaraše · B(e)ršъ ·
 Veçe čudesi sili see · vь očiû vs(ê)hъ
 s(vê)tlêše se · An(tifonъ) · Radui se pokoini v(ê)kъ**
- 10 **mimohode · putniče vis(o)k(o)go krova
 n(i)ne žit(e)lû · Ps(alъmъ) · G(ospod)i kto · An(tifonъ) · Nam stvo
 ri m(i)l(o)st(i)va ot negože prijalъ esi · že
 lenie sr'ca životъ egože prosil'
 esi · Ps(alъmъ) · G(ospod)i soloû (!) · An(tifonъ) · An'toniû m(o)l**
- 15 **i b(og)a i č(lovê)ka · za n(a)sъ uz' nihъ da pos'tavi
 tь v mêsto s(ve)toe položitъ · Ps(alъmъ) ·
 G(ospodъ)na e(stъ) · B(e)ršъ · Zak(o)нъ b(og)a ego · I ne zap[...]ъ ·
 QN'dêže eda si dvê l(e)tê pre
 bi · često že ot priêt(e)lъ m(i)l(o)st(i)v**
- 20 **imi misal'mi nepodob'naê trpl
 aše nenositel'no êk(o) m(o)l(i)tvu emu s
 mučeniemъ sego mira prigokomъ ot ni
 mahu · roenie edino l(e)to eže želêše m
 užkihъ l(e)tъ ne mogalъ b(ê)še s re**
- 25 **dovitъ ostaviti · Pos'tav
 i se lêki muž sebê kon'cemъ
 shranenъ · da g(ospode)vê vitezovat
 i tišinoû mogal' bi · Rêš(ponъ) · Živ
 otъ iskušaeť niçeta · krot'ko**
- 30 **e nevin'stvie pečali nakaza
 niê · Žalostъ pritičena lûb
 i rêsnaê krotostъ svêdoci
 sutъ nauka · B(e)ršъ · Ibo zn(a)m(e)ni lû
 bavъ skrušaeť sie okušenje**
- 35 **umnoženo v k(o)n(ь)съ · Čt(enie) · ŽElen
 iemъ m(o)l(i)t(ь)vъ višnihъ pročenie**
- 429a 1 **isprošъ neredъ namêsto prêmeni ·
 i k manastiru s(ve)t(a)go križa deko
 libriê v dusê gorenîe preide · Z
 dravêišim' že nakazovaniem'**
- 5 **žalosti · i pokoemъ bl(a)gostin'ni
 mъ lûb(ь)viû rabu b(o)žiû an'toniû ·
 k manastiru životvorečago kr
 iža prišad'šu · ne toliko mêt
 a eliko naravi prineseniemъ st**
- 10 **voršago i obiçaeť goručiê êv'
 laše · Êkože pis'mo svêdoku
 etъ v' er(u)s(oli)mê biv'šu · i on'dê že
 dobro navaenie e(stъ) hv(a)lit(e)l'no t(a)ko
 podob'no s(love)si v'zvêsti ras't**
- 15 **aêno pros(vê)t(ь)lo se bi · Eže togo ra
 di obimu sv'rçeniemъ višnimъ
 mêsta pol'zi izis'kavšii ·
 Rêš(ponъ) · Açe ičeši čudesъ semrtъ b
 ludomъ zoveši · bêsi gubi bê**
- 20 **gaûtъ · bolêz'nivi z'dravi vs'
 taûtъ / Z'dravi padaûtъ more u
 zi i udi pogub'lenie prosetъ · i priem'
 lûtъ ûnoti i s'tar'ci · B(e)ršъ · Iz'giba
 ûtъ pogibeli ustaûtъ · i potrebnâ v**
- 25 **zvêçaûtъ · si iže čuûtъ rcite padov
 PRêd' nim' že obiçaeť vsъ { ani ·**

gda čačaše naravomъ i sr'ca
 poučeniemъ tvoraše ni v d'ne ni v' no
 či za vr(ê)mene neprišastiê ot čt(e)niê
 30 b(o)ž(ь)stv(e)nago · Se e ištorie rêsnoti
 obraza čtučъ po obrazu podobiê
 pot'vr(ь)ždúe vêru · N(i)ne obrač' se p
 isma s(love)si · sьzdavaše naravi svr
 šeniemъ · Sadê globokaê (!) s(love)sъ b(o)žiih'
 35 čestimъ tečeniemъ po istinu i is
 kušae prot(i)vu bludnimъ êmemъ sv (!)
 429b 1 sv'doč(ь)stvi pis(a)mъ razumъ začit
 i · Sadê s(ve)ti r(e)čeniê snažnimъ izis'
 kaniemъ obrati · t(a)ko da čteno dr'ž
 eču preporuči êk(o) v'zdušnimъ razumo
 5 mъ vsêmъ pos'pêšno podobaše umnož
 iti · Potom' že egda moči s(ve)tiъ m(u)č(eni)k'
 br(a)tie male g(ospod)ъ p(e)trъ otrokъ bratъ kral
 a s kaštela ot marohie iz'nese · i i
 hъ utežani predivnoú svobod
 10 oú s(e)bê izb(a)vlena po vsei stranê
 iz' španie proglasi se · Slišav' ž
 e rabъ b(o)žii an'tonii čudesa êže i
 mi bivahu · ispravlenъ bis(ть) · T(a)ko d(u)ha
 s(ve)ta krêpostiû · êk(o) prepoêsa pa
 15 somъ vêri črêsla svoê · I krêpla
 še mišcu svoú oružiemъ onogo z
 avedeniê · Gl(agol)aše že v s'rci svoem' ·
 o ače bi me m(u)č(e)n(i)kъ s(ve)tiъ vên'c
 u pričest'nika spodobilъ biti
 20 višni · O ače bi me k'lečeča i ime i
 s(u)h(rъsto)vo hv(a)leča za ime ego kon'čini m
 ečъ obrelъ · mniši li da uvêmъ mn
 iši li da uvêm · vr(ê)me bl(a)gos'tiû isъ
 pl'nû · Siê i simъ podob'na ml'čečъ s(a)mъ
 25 v s(e)bê gl(agola)še · Rêš(ponъ) · Sa s(ve)ti ot tila kr
 ižn(a)go slatkie muki i(su)sove · z(a)k(o)n(o)mъ s
 lat'kimъ prodikovaše / Egda o(ть)съ fr
 an'čiskъ na aerê otstoečъ s(e)bê s(i)nomъ no
 vimъ redъ zn(a)m(e)niê prikazovaše ·
 30 B(e)ršъ · Lêki na drêvê križa t(a)ko mi
 šca prostrtima sie zn(a)m(e)nie križnim'
 zn(a)m(e)nivaše · K mat(utinu) i g(odinamъ) an(tifonъ) · Domъ an'toni
 evъ na makenê g(ospode)mъ postavlenъ dast se
 egože mors'kaê v'zdvizeniê vlni · i
 35 li gl(a)sъ rêč'ni k tomu ne s'metetъ ·
 An(tifonъ) · Veselъ v'spevaetъ prêd' toboú
 429c 1 g(ospod)i · êmože úže vnide s(vê)tl(o)stъ · ee že si pr
 ipodablaet' se · t(e)bê že v s(vê)tlost
 i uživaetъ v neiže živetъ · An(tifonъ) · V(ь)sъ
 v' te vžedae b(o)že k t(e)bê b'de pristoe
 5 ot s(vê)tl(o)sti · ti istočnikъ neoskudêu
 či · ti s(vê)tl(o)stъ neizmêrna · iže žeda
 na križi · An(tifonъ) · N(e)b(e)sa z(emlu) mora da bl(agoslo)v(e)t'
 g(ospod)a vse tvari eže vse an'toniemъ zn(a)
 m(e)niê · umnožuetъ č(lovê)k(o)mъ života v
 10 êčnago up(ь)v(a)nie · An(tifonъ) · Gl(a)s(o)mъ trubni
 mъ tum'pani gusli ps(a)l(ь)t(i)remъ · kum'ba
 l'nimi b(og)a lici strun'nimi organ'n
 imi sl(a)vetъ · vъ an'tonii različno s

- rce moe · K(a)p(itulь) · **Vželêhь i dan'** · Im(ь)нь ·
 15 **I (su)Se s(vê)tl(o)sti rêsnaê misliû · n(ь)сь**
pros(vê)tli · ûtromь tolikimi zn(a)
m(e)ni an'toniemь žel'nimь s(vê)t(ь)
l(o)s'ti v(ê)komь · Sadê mornaromь vь
 20 **isprov'rzenii zn(a)m(e)niê sp(a)s(e)nie da**
et' se · i mi že po sego s(vê)tl(o)sti luče
û puta voždenie podaet' se · Er
retikomь (!) s(vê)tl(o)stь vêri zn(a)m(e)ni oči
čaetь egda mečet' se ot visini сь s
udi stakleni · krhostь ne skruš
 25 **aet' se · Smêûčiê s(vê)tlostь m(i)l(o)sti ·**
zn(a)m(e)ni / Bolêetь klêrikь za obêt
omь vstavь · sl(a)ve s(ve)t(a)go bivaet'
svêdokь êvi · Simь n(ь)сь o(tь)če s(vê)tlo
sti zn(a)m(e)nai · i s(ve)tь ot s(vê)ta pros(vê)tlûû
 30 **č(lovê)кь z d(u)homь začiçaûčь Am(e)нь · B(e)ršь · Mo**
li za ni b(la)ž(e)ni an'toniû · Da d[ostoini budem] · K V(eličitь) an(tifon) ·
Radui se z'božna pad'viê · êže skr
ovičemь obladaeši · egože na olt(a)rê d
ostoino · eda si mêstace videnie
 35 **ukaza tolikimi zn(a)m(e)ni upoena · to**
liko v tvoemь prosmotrueši · nevolnimь
 429d 1 **an'toniemь · strani večь titola ·**
iže t(a)ko obogati na ti n(ь)сь k viš'nim'
o(tь)če simь iže pristoiši · ih' že esi vl
astь mimo nesi · ih' že esi semrti uz
 5 **a prikloni · K t(e)rcê k(a)p(itulь) Vželêhь ·**
K šeks(tê) k(a)p(itulь) :: I Pridoše mnê vsa
bl(a)gaê kupno š neû · i besčis'lna
čьstnaê po ruku ee · i vzveseli
h' se v' vsêhь êk(o) prêd'stupaše me
 10 **siê mudrostь · i ne mnêhь êk(o) siê**
vsêhь bl(a)gihь mati e(stь) · eiže ne lênos'tiû
нъучih' se ne žalostiû i bez' nenas
isti udržu i čьsti ee ne skriv
aû · K n(o)nê k(a)p(itulь) · B(og)ь že dastь mnê
 15 **gl(agola)ti iz razuma i priêti dostoê**
niê siê · êže mnê daût' se · êk(o) siê
mudrostь voždь e(stь) · i mudrihь po
pravit(e)lь · K v(ê)č(erni) an(tifonь) · Domь an'toniev' ·
Êk(o) v(i)še · K V(eličitь) an(tifonь) · O i(su)se vêč'n
 20 **i s(vê)te · toliko vь an'tonii zn(a)m(e)ni · d**
ae sv(ê)teniê · ot nego že neiskažimaê
n(a)mь prosl(a)v(ь)leniê t(e)bê čьstь vzdaû
čь · m(i)l(o)stь vsim tvoê na v(a)сь sudê v
lačeemь nositi · dai mastь · s(vê)t(i)l
 25 **nikomь ne tačimь sv(ê)teniemь daruûčь**
zvêтъ lûbi gorniê · suet'na dêva
buê sl(a)veči se v dragomь ičetь pro
daûčago · Ć Nь s(ve)t(i)hь vida i mon(ь)d(o)sta ·
ĐAi cr(ь)kvê tvoei prosimь g(ospod)i ho
 30 **dataûčemь s(ve)timь tvoimь · v**
idu i mon'dostu i k'rsten'cii grd
ê ne mudriti · na t(e)bê ugodniû smê
roû služboû pros'pêti · da zalaê prêzre
če · êže dobra sutь čis'timi m
 35 **isal'mi svršala bi :: Čt(enie) ·**
V Sicilii s(ve)ti vidь vь

- 430a 1 otroč(ь)stvê vr'sti silami zr
 êľ · prvoe ot o(ť)ca svoego s(ve)to
 nahabnika roganina imen
 емь ilahiê · ot čtovanîe b(o)g(ь)
 5 i ego otstupalь kušanь bê ·
 i potomь ot valeriêna sud
 iê vь okovahь prebis(ť) · Ti že · Čt(enie) ·
 I Ottudu vračepь o(ť)cu · o(ť)сь
 že ego mukami umučiti po
 10 učevaše se · Naučeniemь an'j(e)
 l(ь)skimь všadь v plavь · dr
 žeču š' nimь mendostu (!) i krs
 ten'cii krmitelema ego · i
 vь agritansku z(e)mlû prido
 15 I Prebivaûce bêhu po { še ·
 li riku êže gl(agole)ť se šilo
 rь g(ospode)vê rabotaûce · Lûdi že
 strani toe mnoga slišeče
 ot dêmunь svoihь êže isp(o)v(ê)d
 20 ahu onihь · prihoždahu k vidu
 i slišeče s(love)sa životna ot n
 ihь obračahu se kь g(ospod)u is(u)h(rьst)u ::
 Vь d'ni že oni s(i)нь c(êsar)а dêok'
 liciêna truždaše se ot d(u)
 25 ha nečis't'vago r(e)ki · Dokolê
 ne pridetь vidь ne izidu ::
 dêokliciên' že r(e)če · Kadê ego
 vžmožemь (!) obresti · Dêmun'
 že r(e)če · v' z(e)mli agritan'scêi ·
 30 Tьgda dêokliciênь pos
 la s pospeš(a)niemь iže e
 go privedutь · Obret' še že b(la)ž(e)n(a)go vi
 da сь svoima kr'mit(e)lema · i priv
 ediše e k dêokliciênu · i s(i)нь dêo
 35 kliciênь bis(ť) iscêlenь · Dêoklici
 ên' že nuždaše e idolomь požrê
 430b 1 ti · mnogie dari obêtue · da ne
 čistimь dêlomь b(o)gь ihь prista
 I Egda dovedeni b(ê)še { li bi ·
 reče b(la)ž(e)ni vidь k' mon'dostu o(ť)c
 5 u svoemu · krêpkimь sr'cemь bud
 i ne boite se približaût' se vê
 n'ci n(a)ši · Dêokliciên' že nužda
 še i da požrutь · b(la)ž(e)ni že vid'
 r(e)če · h(rьst)а g(ospod)а imamo i emu požirae
 10 мь žr'tvu · Tьgda dêokliciê
 нь zap(o)v(ê)dê smoli i pakla i olo
 lova (!) v kot'lê razvariti i v'
 vrêci e · Idêže s(ve)ti m(u)č(e)(e)n(i)ci posrde trih'
 otrokь pês(ьнъ) роêhu bo(g)u · veseleče se i izidoše ne
 15 vrêždeni veseleče se · Ti že ·
 Potom' že c(êsa)гь p(o)v(e)lê l(a)va pus'
 titi prelûta · iže prišadь abi
 e pade k nogama ihь · i êzikomь s
 vomь nogi poče lizati m(u)č(e)nik(o)m' ·
 20 I v k(o)n(ьc)ь premožepь v' vs(e)mь s(ve)tim
 i sk'vrni c(êsa)гь · i vkupь množa
 stvo vidêvše čudesa · i čud
 esi poraženi b(ê)še · i k h(rьst)u bo(g)u rês'

- nu obratiše se · I p(o)v(e)lê sohi ugot
 25 ovati · i rabi b(o)žie na nihъ ras
 tegnuti · Čte(nie) :· I Egda biêhu
 b(la)ž(e)nie m(u)č(e)n(i)ki i kosti ihъ slama
 hu · b(la)ž(e)ni vidъ vzapi къ g(ospode)vê r(e)ki ·
 G(ospod)i b(o)ž(e) n(a)šъ izb(a)vi n(a)sъ · i abie bis(tъ) gr
 30 omъ i m(o)l(e)nie i blis'kaniê i toliko v
 eli trusъ · êko domi idolskie p
 adoše i mnogie pokriše · Čte(nie) ·
 Ц(êsa)Rъ že vidêvъ smetenie pr
 istrašanъ pobêže · Snide že
 35 an(ъ)j(e)lъ g(ospodъ)нъ i v'shiti e · i abie êviš
 e se blizъ ricê imenemъ šilorъ ·
 430c 1 počiše pod' drêvomъ · Tъgda
 pom(o)liše se къ g(ospode)vê da primetъ v
 mirъ d(u)še ihъ · i abie iz'dah'nu
 še · floren'ciê že et(e)ra čъst'na
 5 ê žena · s(ve)taê t(e)lesa ihъ sъbra ·
 i v mês'tê eže gl(agole)t(ъ) se mariêнъ s
 ložena sъ aramatami čъst'no
 pogrebe · Ć Nъ s(ve)t(i)hъ marčela i mar[čelina] ·
 P(oi)da m(olimъ) te vs(ъ)mogi b(o)že · d
 10 a iže s(ve)tiû m(u)č(e)n(i)ku tvoeû ma
 rčela i marčelina roistvo čъ
 temъ · ot vsêhъ zalъ nъstoečih'
 m(o)l(i)tv(a)mi ih' iz'b(a)v(i)li se bihomъ :· G(OSPODE)Mъ :· Čte(nie) ·
 V Rimi na puti ardêati
 15 na · roistvo s(ve)tiû m(u)č(eni)ku
 mar'čela i marčelina
 pres(vê)tl(a)go roda tran'kvi
 lina i darcelie s(i)nu · Êže pr
 vêe tam'niceû za ime h(rъsto)vo m(u)č(e)
 20 na · I potomъ ot fabiêna voevod
 i êta · i k' st'lpu privezana · i
 v nogi ostri čъvli priêsta :~
 Ima že egda gl(agola)še nezdra
 vi sudiê · nez'bož(ъ)na i tu
 25 žna otvrzêta bez'umiê va
 û i izb(a)vita s(a)ma s(e)be ot mukъ
 nъstoečihъ · Ona že r(ê)sta · niko
 liže toliko dobro raskoš'
 na bisvê · n(i)ne počesvê bit
 30 i tvrda v lûbvi g(ospode)vê :~ Čt(enie) ·
 MAr'čelin' že r(e)če · da bi
 nama t(a)ko biti êkože es'
 vê toliko dl'go pustila s
 imъ ogrnovati se t(e)lesenimъ o
 35 blačilomъ · I egda mimo ide e
 dinъ d'нъ i edina nočъ i ona v' p
 430d 1 s(a)l(ъ)mêhъ i v' pêsн'hъ hv(a)leča b(og)a pr
 ebis'ta · I potomъ s ulicami
 reb'ra eû prêкъ probodena b(ê)še · i
 sl(a)voû m(u)č(e)niê nad' z'vêz'dnaê
 5 c(êsa)r(ъ)stviê prêd'stavista se ·
 Ć Nъ s(ve)tiû m(u)č(eniku) ervasiê i prot(a)s(iê) ·
 B(o)žE iže n(a)sъ s(ve)tiû m(u)č(e)n(i)ku tvoeû
 er'vasiê i protasiê pra
 z'dnikomъ veseliši podai
 10 m(i)l(o)s't(i)vê · da eûže raduem' se u

težani · da vžežem'se obrazi ·
AM'b'rozii rabъ h(ръsto)въ br(a)tii po
 vsei italii v g(ospodev)ê vêč'n
 êemъ roz'dav'lenie (!) · v' b(o)ž(ъ)
 15 stv'niъ pis'mêhъ k'riv'
 pišet' se · iže ne pečal
 it' se tune dati · Čto
 e(stъ) tune priêlъ · Č'to bo cr(ъ)k
 vi g(ospodъ)ni za gredučee bis(тъ) · Pod'
 20 prêvlêčeniemъ obličuet' se ·
 egda ne vs'hotê pridati v's
 êmъ eže ne otaino primetъ · Ot nûd
 eže i p's(alъ)m(ъ)nik poetъ · Prav(ъ)di
 tvoe ne sk'rihъ v sr'ci moemъ · i
 25 istinu tvoû i sp(a)s(e)nie tvoe r
 êhъ · Ne potaêhъ m(i)l(o)sti tvoe
 e ot sa n'ma mnoga · Čte(nie) · IZ as
 ie dêlo lêki v'zdaniê ot b(og)a
 prose priloži · ti že g(ospod) i ne u
 30 dali pomoči tvoee ot mene · êk(o)
 že azъ stvorihъ · inie m(i)l(o)s
 ti tvoe obrêsti · t(a)ko i ti
 ne udali m(i)l(o)sti tvoee ot m
 ene · Otvorimo ubo poč'to siê
 35 počto siê (!) položis'mo prêe
 v' vaša sr(ъdъ)ca · iže m(i)l(o)st(i)vo ot b(og)a
 431a 1 čuete i vêruete ot ob'rete
 niê s(ve)tihъ t(ê)l(e)sъ k veseliû
 prizovimo · Čte(nie) · VD(ъ)n že mi
 mo šad'si onom'dne koriz'm
 5 i · Egda g(ospod)ъ dalъ b(ê)še mnê d
 a postečimi se m(o)lečimi se s
 tvorilъ me b(ê)še pričes'tnika ·
 i suču mi v m(o)l(i)t'vê · i t(a)ko me s
 anъ ob'êt' da ni bde otvoreno
 10 ni spe cêlo · Vidêhъ otvr's
 tima očima · b· (=2) ûnoši s(vê)tla
 i krasna oblêčena rizami
 prebelimi · To e(stъ) v d'lge bez'
 rukavi · i plačema bič'vam
 15 i obuvena · rukami i s prostrt
 imi m(o)leča se · Čte(nie) · NIed
 inu že tegotu trpe gl(agola)ti s'
 nima ne možahъ nъ êkože vi
 še rêhъ čestъ nêkaê s'na bi
 20 še vъ mnê · eže me k niû s(love)se i
 spitaniû izvêsti ne pu
 čaše · Pl'no že mnê bdeču v
 idenie eû ot mene otstupi · Bis(тъ)
 že potomъ m(o)leču mi m(i)l(o)st'
 25 g(ospod)ъnû da ače vzigranie dê
 munovъ bilo bi da otšlo bi ·
 Ače li že rêsnota bila bi
 plnêe da êvit' se k prošeniû
 že eže prošahъ ot g(ospod)a priložih'
 30 posta · Podob'nim' že obrazom'
 pouču · i se êvista se ûnoš
 i m(o)leča se sъ mnoû · Čt(enie) · TRet
 u že noč ûže t(e)lu umučenu po

stomъ ne s'peču nъ b'deču · sъ e
 35 trimъ tretimъ êvista se m'nê
 iže b(ê)še obrazomъ podobanъ b(la)ž(e)
 431b 1 nomu ap(usto)lu · Egože licu
 pis'mu naučil' me b(ê)še · toliko d
 a ta sъ m'noû onêma m(o)lečema se gl(agola)
 še reki · Siê esta êže moê pomi
 5 naê naslêdov(a)la es'ta otvr'
 gša od'ržaniê i b(o)gatas(ъ)tv
 iê · stopi g(ospod)a is(u)h(rъst)a nъ sl(ê)d(o)vas'ta ·
 Nĭčtože z(e)m(a)l(ъ)sk(a)go · i nič'tože
 t(e)lesn(a)go želêûča · po srê
 10 dê sego grada mediolana · z
 a l(e)тъ · ĭ · (=10) v b(o)žii službi pretr
 pista i v' b(o)žii služ'bê utê
 gosta da m(u)č(e)n(i)ka h(rъsto)va bista ·
 Eûže t(e)lesi obrečeši vъ onomъ
 15 mêtê na nem'že stoiši i m(o)li
 ši se · bi · (=12) nogъ v z(e)m(ъ)li pokrven
 u ûže raku vzdvigneši gorê · i
 v' ime eû cr(ъ)kvъ sъtiždeši · I e
 gda imêne eû vziskahъ r(e)če
 20 mnê · u gl(a)vi eû listъ napisan'
 obrečeši v nem' že izaš(a)stie
 eû i k(o)n(ъ)съ pisanъ e(stъ) · Čte(nie) :~ I T(a)ko
 prizvavъ vsu o(kolo)hъ nuû stranu
 i br(a)tiû i b(i)sk(u)pi gradomъ bliž
 25 nihъ · i vzvêstivъ imъ v'sa ê
 že vidêhъ i prêd' nimi položi
 vъ · Prvo azъ z(e)mlû kopati poč
 ehъ · proči že b(i)sk(u)pi poslêdu
 ûči kopahu · i pridospo k racê · iûže
 30 s(ve)ti p(a)vlъ vzvêstilъ b(ê)še · ûže
 otvoreče obretosmo eû · Lêki
 vъ onъ čъsъ položeniû čud'ni
 mъ bl(a)gouhaniemъ · Čte(nie) :· U Niûže
 gl(a)vi listъ obretomъ v nem ž
 35 e b(ê)še po redu vse sie napi
 sano · Azъ gabъ h(rsto)vъ filipъ v do
 431c 1 mu moemъ s(ve)tiû t(e)lesi sъ s(i)nomъ mo
 imъ vshitihъ i pogrebohъ · Eû že ma
 ti valeriê i o(тъ)съ vitalъ gl(agole)тъ
 se · Êže v' edinomъ iz'sastii b
 5 liz'nacu rodista · I edinogo
 protasiê a drugago ervasiê
 prozvasta · Čte(nie) :· IŽe egda b
 ez' taštamen'ta ervasii i pro
 tasii to e(stъ) o(тъ)ca svoego vitali
 10 ê m(u)č(eni)ka i mat(e)re s(ve)toe pameti v
 alerie dêdinu oboû naslêd
 ista · vlači domъ v nem' že roena ·
 i rêči v'se rodit(e)lû i isk'rnice pr
 odavša vsu cênu ničimъ raz
 15 dasta · i rabi svoe osvobadi
 sta · Potom že ervasii i prota
 sii v' edinoi hiši zatvorista
 se i za l(e)тъ · ĭ · (=10) čtêniêmъ i m(o)l(it)v
 amъ pril'nuv'sa l(e)to · ai · (=11) prebiv
 20 aniê svoego k pal'mê m(u)č(e)niê prei

dota · Ć Nь d(ь)нъ s(ve)t(a)go silveriê :~
ŠOl'verii rodomъ kam'pani
нъ · ot o(тъ)ca arnusta v b(i)sk(u)p'
stvê rim'skomъ sêd · m(ê)s(e)c
25 i ·z· (=9) d'ni ·aī· (=11) Sь vzdvig'ne
нъ bê ot dêodola silnika ·
bez' raz'bora dekreta · iže têu
dolъ skrušenъ pinezi · Tolikъ
strahъ navede нъ klirki · da iže b
30 i ne pristalъ v nego čtov'nie me
čemъ da nakažt' se · Čte(nie) · **E**Tri že
erêi ne pod'ložise se v nemъ po нъ
ravu prêd'nêem ili po dekretu ·
Utvrđdiše že urêždenie · bo
35 lêvši avgusta za artemi
ê patriêrhu · eže nizloženъ bê
431d 1 ot s(ve)t(a)go agapita p(a)pi êk(o) eret
ika ego obrete i v mêsto ego
postavi men'na raba b(o)ž(i)ê ·
TAgda avgusta svê
5 tomъ v kupъ s vîjil
iemъ d'êkon(o)mъ posla listi
v rimъ k solveriû p(a)pê mole
i prose da ne oblêni se k' n(a)mъ pr
iti · ili rêš'nê povrati ar'
10 têmiê нъ mêsto svoe · B(la)ž(e)n
i že sol'verii egda proč'te
listi vzdahnu i r(e)če · N(i)ne
vêmъ da siê tvarъ k(o)n(ь)съ živo
ta moego · Čte(nie) · **NA** b(la)ž(e)ni sil'
15 verii up(ь)v(a)nie imêe v g(ospod)a i v'
b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra otpisa r(e)ki · Gospoe
avgusta azъ rêčъ siû niko
liže stvoru da vratil' b
imъ č(lovê)ka eretika v svoei kriv
20 ini osuena · Čt(enie) · **T**bgda prog'
nêva se avgusta i posla po
v'lniê svoê k belisariû patrikiû
po vîjiû d'êkonê t(a)ko tuže
či · Vižď koteri lûbo priroki
25 o siilverii p(a)pê iz'vrzi ego ot
b(i)sk(u)p(ь)stviê · ili v rêšnotu p
ospêšno pošli ego k' n(i)mъ · Se im
aši vîjiliê i posla n(a)šego
dragago · êk(o) n(a)mъ obečalъ e(stъ) po
30 vratiti artemiê · Čt(enie) · **T**A
gda belisarii patrikii priê
mъ p(o)v(e)l(ê)nie r(e)če · Azъ p(o)v(e)l(ê)nie stvo
ru нъ si iže meû timъ e(stъ) na semr't'
solveriê p(a)pe onъ vzdai računъ
35 ot dêlv svoihъ g(ospod)u b(og)u is(u)h(ръst)u · I na
stoe p(o)v(e)lêniû · izidoše nêc
432a 1 i krivi sv(ê)docī · iže rêše ·
êk(o) mi mnogo kratъ ob'retom'
silveriê p(a)pi listi posi
laûče k'ralu got'skomu · Pri
5 di k' vratomъ grada êže vz
ivaût' se azinariê blizъ l
atirana · i gradъ t(e)bê predam'

i belisariê patrikiê :: Čt(enie) ::
 Eže slišavъ belisarii
 10 patrikii ne vêrova · Viž
 daše bo êk(o) za nenavistъ sie
 ot nego gl(agola)hu · Nъ egda mnogo k to
 mužde dêniú pristaše v
 z'boê se · Tъgda stvori b(la)ž(e)n(a)go
 15 silveriê p(a)pu k s(e)bê priti · na
 polaču pinčevu · i v prvo i v'
 drugo okrečenie êtъ vse kli
 r'ke · Čt(enie) :: I T(a)ko všad'shu sol've
 riú p(a)pê samomu s vijiliem'
 20 upin'ka antonina patrikiê sê
 deča na posteli · belisarii že
 u nogu · I egda vidê an'tonina p
 atriakiê r(e)če k nemu · R(e)ci g(ospod)i sil'
 veriú p(a)pa · č'to stvorihomъ t(e)b
 25 ê i rimlane · da ti hotêlъ esi pr
 êdati n(a)sъ v ruke gotomъ · I oče e
 mu gl(agol)ûču · všadъ pod' dêkonъ
 stran'ni vzetъ paliú ot šie
 ego i vъvede ego v krovъ · i svl
 30 êkъ ego oblêče ego koludarsk
 imi rizami is'kri ego :: Čte(nie) ::
 TAgda šikstъ pod' d'êk
 onъ stranъ reda vidêv'
 i koludra i izašadъ vanъ v
 35 zvêsti klirkomъ r(e)ki · Êk(o) g(ospod)ъ pa
 ra iz'vrženъ e(stъ) · i stvorenъ e(stъ) kol
 432b 1 udarъ · Oni že slišav'se vsi
 pobêgoše · Ūgože priêtъ ûlulêi ar'
 hid'êkonъ v' svou lêki vêrou
 i posla ego vъ otokъ ron'ciênъ ·
 5 I posten' tai hlêbomъ skv'rn'n
 imъ i vodoú tugi · On' že skon'č
 anъ umrê · i stvorenъ bis(tъ) isp(o)v(ê)dn(i)k'
 iže pogrebennъ bis(tъ) vъ onom'žde mês'
 tê · bî · (=12) d(ъ)nъ kalêndi iûlêê · Id
 10 êže pride množ(ъ)stvo nedužn
 ihъ i zd'ravi stvoreni sutъ ::
 Sa stvori reenie edino črêzъ
 m(ê)s(e)съ dektebarъ · erêi · vî · (=13) dêko
 ni · d · (=5) b(i)sk(u)pi po različna mês'
 15 ta · zî · (=19) I pomanka b(i)sk(u)p(ъ)s'tvo
 dni · ž · (=7) € Nъ d(ъ)nъ s(veta)go pavlina ·
 V Gradъ noli v kam'panê
 roistvo s(ve)t(a)go pavlina b
 isk(u)pa isp(o)v(ê)d(ъ)nika · iže se v' vr(ê)
 20 me van'dalovъ za etere v'do
 vice s(i)na proda v rabotu · vi
 deniemъ straš'nomu kralu va
 ndal'skomu · Iže poz'nannъ bis(tъ) k'
 to b(ê)še · I vrati emu v(ъ)sъ plên'
 25 grada ego · i nakrcavъ plavi p'
 šenice s velikou čstiú iz'
 afrike na o(tъ)č(a)ski vrati se sto
 lъ · Pros(vê)t(ъ)li že se nêli sъ mêmъ
 uč(e)niemъ i obiliemъ života s(ъ)vê
 30 tъs'tva · nъ i oče silou prot(i)vu

- bêsomъ** · V' n'v(ê)č(e)ri s(veta)go iv(a)na h(ръst)i(tela)
 k' V(ê)č(e)rni an(tifon) **Sa prêd' idetъ prêd' nim'**
d(u)homъ i silou iliinou · obratiti
 sr'ca ot(ъ)съ нь čeda · i nepokorlivie v m
 35 **udrostъ pr(a)v(ъ)dnihъ i ugotovati g(ospode)vê**
lûdi svršeni · Ps(alъmъ) · R(e)če · An(tifonъ) · Iv(a)нь e(stъ)
 432c 1 **ime emu vina i sêkêra ne piti va**
č'netъ · i mnozê ot roistvê ego v'zra
duûtъ se · Ps(alъmъ) · Isp(o)vêmtъ se : An(tifonъ) · I s'
črêva zamatorêvša i neplod'
 5 **na · iv(a)нь roenъ e(stъ) prêd'tečê g(ospodъ)нь** · Ps(alъmъ) ·
B(la)ž(e)нь · An(tifonъ) · Sь otrokъ veli prêd'
g(ospode)мъ ibo ruка g(ospodъ)na š nimъ e(stъ) · Ps(alъmъ) ·
Hv(a)l(i)te ot'rci · An(tifonъ) · Nazarêi nar(e)č
et' se otrok' sa · vina i sêkêra ne
 10 **piti vьčnetъ · i vsego nečis(ъ)t(a)go**
ne êsti vьčnetъ oče i s črêva m
at(e)re svoee · Ps(alъmъ) · Hv(a)l(i)te g(ospod)a vs(i) · K(a)p(itulъ) ·
ŠLišite otoci i v'nem'lit
e lûdi izdaleča · g(ospodъ) is' č
 15 **rêva vьzva me · i ot utrobi ma**
t(e)re moee vspomenulъ e(stъ) ime moe ·
DA mogla b(ê)še gl(a)сь v'z
dati usta rêšena · lû
di tvoê čudesa stvor
 20 **ena · razdrêši ust'nê os'**
kvrnenê grêhomъ · s(ve)ti iv(a)ne ·
Salъ s višn(a)go n(e)ba priš
adъ · t(e)bê o(tъ)cu veliê
vzvêsti porodit
 25 **i se ime i život gl(agol)**
e prikklad'nomъ redomъ isp(o)v(ê)dê · Onъ
ne vêrue obêtu višnemu · pogu
bi tьgda činъ gl(agola)niê · a ti se rod
ivъ · tьgda že razdrêši gl(a)сь
 30 **utroeni · V črêvê položenъ v t**
êsnê mêtê zakloplень · poču
c(êsa)ra v posteli prebivaûča ·
tu rodit(e)la oboê prebivaûč
a rêšita sk'vrni · Ne bis(тъ) v širin
 35 **ê vsego mira niktože rožd'нь**
v ženahъ veči s(ve)t(a)go iv(a)na h(ръst)it(e)la · iže mir'
 432d 1 **skie grêhi omivaûč(a)go voda**
mi kr'stiti dostoênъ bê ·
Hv(a)leniemy viš'ni služet'
d(u)si · t(e)bê b(ož)e edina troice ·
 5 **m(o)lim' ti se i mi š nimi otpust**
i n(a)мъ grêhi rêšenimъ am(e)нь · Rêš(ponъ) ·
Bê č(lovê)къ poslanъ ot b(og)a · Emuže bê
ime iv(a)нь · K v(eličitъ) an(tifonъ) · Všad'šu za
harii v' cr(ъ)kvъ g(ospodъ)nû · êvi se emu g
 10 **abrily ar(ъ)hanъj(e)ль stoe o dêsnou o**
l'tra kadil'nago · g(ospodъ) s v(a)mi · Or(a)c(iê) ·
В(ož)E iže suči d(ъ)нь čьst(ъ)нь n(a)мъ ·
b(la)ž(e)n(a)go iv(a)na h(ръstite)la roi
stvomъ stvorilъ esi · dai lûde
 15 **мъ tvoimъ d(u)h(o)v'nihъ radosti · i**
vsêhъ vêrniъ misli naprav
i na putъ sp(a)s(e)niê vêčn(a)go · G(ospode)мъ ·

- K ũtr(ь)ni bit(atorîê) :· C(êsa)ru prêd'tečъ g(ospode)vê ·
Prid(i)te pokl(o)n(imo) se · Ps(alъmbъ) **Prid(i)te** · Im(ь)нъ ·
- 20 **Z**Atvoreнь v pustini · po
d' mladimi l(e)ti odeniê ot metae se grad'
 skago var'la bê
 žečъ is'prosily es
 i · da ne i lah'kimъ obêti
- 25 **ž**ivotъ sь grêhomъ mogal' bi ·
 Posudi ostro odenie ot gam'be
 lъ i u domъ sv(e)tiъ priklonъ ot os'
 trine · êdênie i pitie preskupo ·
 medъ i zeliemъ divimъ · Osta
- 30 li toliko vzvariše pr(o)r(o)k(o)vъ ·
 sr(ьdъ)cemъ žel'nimъ s(vê)tl(o)s'tъ · iže hoče
 tъ priti da ti s(ь)mъ svêtu grê
 hi v zem(ь)lû · prъstomъ tvoimъ s
 kaza · Ne bis(tъ) nečista držan'ê
- 35 ot mira veči s(vê)tъ niktože iv(a)na ·
 iže grêhi s(ve)ta čisteča v'zmo
- 433a 1 **že** h(rъst)ititi (!) vodoû · sl(a)va o(tъ)c(u)
 r(o)ženomu · An(tifon) · Prêžde neže te obrazo
 vahъ v črêvê znah' te · i prêžd
 e neže izide iz ložesně s(ve)tiъ'
- 5 te · Ps(alъmbъ) · B(la)ž(e)нъ m(u)žъ :· An(tifonъ) · **Kъ vs(ê)mъ êmo**
 že te poš'lû ideši · i vsa êže ti v
 kažu t(e)bê gl(agola)ti vъčneši k' nimъ · Ps(alъmbъ) ·
 Vskuû · An(tifonъ) · Ne boi se ot lica ihъ
 êk(o) azъ s toboû es(a)mъ gl(agole)tъ g(ospod)ъ · Ps(alъmbъ) ·
- 10 **G(ospod)i** čto se · B(e)rš(ь) · Bê č(lovê)къ poslanъ otъ
 b(og)a · Emuže bê i iv(a)n' · S(lovo) s(veta)go avgus(ta) b(i)s(kupa) ·
PO onomъ s(ve)to s(ve)tim'
 g(ospod)na rož'das
 tva d'nevi nied
- 15 inogo č(lovê)ka č'temo čъ
 stiti · tьk'mo edino
 go s(ve)t(a)go iv(a)na h(rъs)tit(e)la :~
 Vъ onêhъ s(ve)tiъhъ izabrani
 hъ b(o)žihъ poz'nahomъ d(ь)нъ чъ
- 20 stiti · Vъ n' že onêhъ po is'
 kon'čaniû trudi i premog'
 še i preborivše sa mirъ · na v
 sagdan'na vêčan'stviê nas'
 toeči sa životъ pogodi · Vъ
- 25 onêhъ svršenago poslêd'nago
 d'ne utežaniê častet' se ·
 a vsêhъ prvi d(ь)нъ č(lovêčъ)skihъ z
 ačelъ posvêcuetъ se · Za si
 û vêčъ bezdvoini · êk(o) samъ g(ospod)ъ
- 30 prišastie svoe vzvês'ti da ne v
 naglê v neup(ь)v(a)nii č(lovê)ci pozna
 li bii · izvoli biti osvêd
 okovanъ · Rêš(ponъ) · Bê č(lovê)къ poslanъ ot b(og)a
 emuže ime iv(a)нъ b(ê)še · Sa pride v'
- 35 s(ь)v(ê)d(ê)t(e)lъstvo da s(ь)v(ê)d(ê)t(e)lъstvo
 l' bi o s(vê)tê · i ugot(o)vati g(ospode)vê l
- 433b 1 sv'ršeni · B(e)rš(ь) · Bê iv(a)нъ v pusti
 ni prop(o)v(ê)dae krčenie pokaênie · Sa pr · Čte(nie) :·
IV(a)n' bo obrazъ bis(tъ) vêt'hago
 zavêta · i v' s(e)bê prineso o

- 5 brazь z(a)k(o)na · I togo radi iv(a)нъ
 прѣд' vzvѣчае sp(a)s(it(e)la gred
 uča êk(o) z(a)k(o)нъ m(i)l(o)stь прѣд'teče ·
 Iže bo ne oče rožděнь ot taini m
 at(e)re v črěvê pr(o)r(o)kova i pričest'
- 10 nîkь ũže s(vê)tl(o)sti svêdokь e(stь) rê
 snoti · Se e(stь) razum'no eže taêše
 se pod' krovomь · i p'ltiû v knigahь
 izb(a)v(i)t(e)la miru d(u)hom prop(o)v(ê)dê
 i n(a)mь g(ospod)a b(og)a rêsn(a)go etrimь z(a)k(o)n(o)mь
- 15 v črěvê v(ь)zvapi · Rêš(ponь) · Elisa
 vta zahariina rodi m(u)ža veliê · i
 v(a)na prѣd'teča h(rьst)it(e)la · Iže putь g(ospode)vê ugot(o)va
 v pustini · B(e)rš(ь) · Bê č(lovê)кь poslanь ot
 b(og)a · emuže ime iv(a)нъ b(ê)še · Čte(nie) · I Bo êk(o)
- 20 iûdêi zabludiše ot črêva · to e(stь)
 ot z(a)k(o)na h(rьsto)va · iže težakь b(ê)še zabl
 udiše ot črêva gl(agola)li sutь kriv
 aê · Togo radi sa pride v svê
 doč'stvo da sv(ê)dokuetь o s(vê)tê ·
- 25 Eže ubo v tam'nici položenь · k'
 h(rьst)u uč(e)n(i)ki svoje posla z(a)k(o)нъ k' e(vanь)j(e)l
 iû prista · Iže z(a)k(o)нъ po redu iv(a)
 ni · lêki nevideniê zatvoreno
 ũ tamniceû · v tam'nê i v tainê
- 30 ležaše · iûdêiskoû slêpotoû
 i meû knigoû držaše prit'vorenь ·
 Rêš(ponь) · Prêžde neže te obrazovahь
 v črěvê znah' te i prêžde neže i
 zide izložes'nê s(ve)tih' te · I pr(o)r(o)ka
- 35 v' êzicêhь postavih' te · B(e)rš(ь) · Se d
 ahь s(love)sa moê vь usta tvoê · se pos
 tavih' te nъd' êziki i nъd' c(êsa)r(ь)stvi · sl
 An(tifonь) · Pos'la g(ospod)ь ruku svoû i kos'nu
 usta moê · i pr(o)r(o)ka v' êzicêhь dast'
 me g(ospod)ь · Ps(alьmь) Vnegda · An(tifonь) · Se dahь
- 433c 1 s(love)sa moê vь usta tvoê · se postav
 ih' te nad' êziki i nad' c(êsa)r(ь)stvi · Ps(alьmь) ·
 Gl(agol)i moe · An(tifonь) · G(ospod)ь ot utrobi vьzva me ·
 imenemь moimь · ot črêva mat(e)re moee v
 spomenulь e(stь) ime moe · Ps(alьmь) · G(ospod)i g(ospod)ь · B(e)rš(ь) ·
- 5 Meû roenimi ot ženь ne vsta veči · Iv(a)нъ h(rьst)i(telь) ·
 QT sego b(la)ž(e)ni e(vanь)j(e)l(i)stь progl(agol)
 etь · Onь bis(ть) s(vê)til'nikь goručь · i pro
 svêčae se ot b(og)a · iže d(u)homь s(ve)timь vž
 eženь miru bludeču nočiû udrž
- 15 anie s(vê)tl(o)stь sp(a)s(e)niê da ukaza
 l' bi · i lêki meû privza pučeni gr
 êvь tamnosti pres(vê)t(ь)loe pr'vdi sl'
 n'ce · s(vê)tl(o)sti svoee luču ukaz
 al' bi s(ь)mь ot s(e)bê r(e)ki · Azь gl(a)sь var'
- 20 ũčago v pustini · Smotrimo ubo v
 koi pustini · To e(stь) v narodêhь lû
 d'skihь · tače bo pьsi straha b(o)ž
 ê · i d(u)ha s(ve)ta suhi zapučeniem'
 nečistotoû pripodoblâut' se ·
- 25 An(tifonь) · Snide an'j(e)lь g(ospod)ь k' zaharii
 gl(a)v(ь) · primi otrokь v starosti tvo
 ei · I imeti vьčnetь ime iv(a)нъ h(rьst)it(e)l'

- B(e)rš(ь) :· Sa otrokъ veli prêd' g(ospo)d(e)mъ · ib
o ruka g(ospodъ)na š' nimъ · Čte(nie) :· **Z**Apuče
- 30 ni bo sa mirъ ot vs(ь)k(a)go dëlaniê
i straha b(o)žîê i grêhovъ trniemъ o
kročenъ nečis'totoû · lêki niva
netežana · I sь v'sima niedinago d
obra dëla naplneniê prinošaše
- 35 i niedinoe rosi m(i)l(o)sti d(u)h(o)vnîe pri
êli bêhu · Posilaše se b(la)ž(e)ni iv(a)
- 433d 1 nъ iže s pr(o)r(o)č(ь)st'viemъ · i sь ap(usto)l(ь)skim'
prop(o)v(ê)d(a)nie (!) sь zvêčeniemъ pokaên
iê lêki nenaučeni · da prosêka
l' bi pole nъplneniemъ i utrž
- 5 al' bi i b(o)ž(ь)stv(e)n(a)go s(love)se sêmeni nъ
plnilъ bi · I k zrêlosti plodъ
eže e(stъ) k c(êsa)r(ь)stviû m(i)l(o)sti ugotovi
lъ bi · Rêš(ponъ) · Se e(stъ) prêd'tečъ vzlûb'
leni i s(vê)t(i)l(ь)nikъ s(vê)t(ь)li s(vê)tê se prêd'
- 10 g(ospode)mъ sa e(stъ) ubo iv(a)nъ · iže putъ g(ospode)vê u
got(o)va v pus'tini · Na ignacъ b(o)žii
pokaza i pros(vê)t(l)i m(i)l(o)sti č(lovêk)ъ · B(e)rš(ь) :·~
Ta bo prêdъ idetъ prêd' nimъ d(u)
h(o)mъ i siloû iliinoû · Nъ i ag(ь)n(a)съ ·
- 15 **E**že ono koliko s(la)vno e(stъ) eže z
aharii erêû staru i elis
avtê ot gabriela eže e(stъ) an(ь)j(e)la
ono obêtovše se · O nego že m(a)rii
g(ospodъ)ne roistvi vzvêsti se · i lêk
- 20 i nêkoliko sima (!) prêžde ot g(ospodъ)na ro
ždeniê · posla se s(i)nъ neplod'ni
ma pred' s(i)n(o)mъ d(ê)vi · Ne vêmъ čo
veče čud'nêe ot sêe novosti pro
svêčâet' se · Vedit' se s(i)nъ ne
- 25 plod'stvo daruet se eže nov
imъ poroždeniê obogačâeno bis(tъ) d(ê)v
s'tvo · Rêš(ponъ) · Pomavahu o(tъ)cu ego k(a)ko
bi hotêlъ nareči ime ego · i ispročъ da
čîcu napisa · Iv(a)nъ e(stъ) ime emu · B(e)rš(ь) :·~
- 30 Otvrsta b(ê)še inagdu usta zaha
riina i pr(o)r(o)č(ь)stvova gl(agol)e · An(tifonъ) · Polo
ži usta moê g(ospod)ъ · êko mečъ ostarъ pod'
krovomъ ruki svoee začit(i) me · Ps(alъmъ) ·
G(ospod)i kto · An(tifonъ) · Obrazova me g(ospod)ъ ot č
- 35 rêva mat(e)re moee · raba s(e)bê v sv(ê)t(ь)l(o)
stъ narod(o)mъ · da bil' bimъ v sp(a)
- 434a 1 s'nie ego do poslêd'niъ z(e)m(ь)le · Ps(alъmъ) ·
G(ospod)i siloû · An(tifonъ) · C(êsa)ri uzretъ i v
stanutъ knezi · i poklonet se g(ospod)u
b(og)u is(ь)tomu iz(ьdrai)levu iže iz'bra te ·
- 5 Ps(alъmъ) · Bl(agoslov)û g(ospod)a · B(e)rš(ь) · Elisav'ta
zahariina rodi m(u)ža veliê · Iv(a)n
a h(rъst)i(tela) prêd'(te)ča g(ospodъ)na · E(vanъ)j(eli)e · Po lucê :·
ELisav'tê isp'lni se vr(ê)m
e da poroditъ i porodi
- 10 s(i)nъ · i slišavši sused
i i užiki ee · êk(o) vzveli
čîlъ e(stъ) g(ospod)ъ m(i)l(o)stъ svoû s
neû · i radovahu se s neû · I P(RO)ČAÊ ·
Om(i)liê s(veta)go am'broziê b(i)sk(u)pa ·

- 15 **P**Orodi ubo s(i)na elisav
 ta i radovahu se suse
 di † · Pravda ob'čena e(stъ) sila ·
 i sego radi vshodê pr(a)v(ъ)d(ъ)nago
 gredučago života v zn(a)m(e)nie pr
 20 ilagaet se · i m(i)l(o)stъ naslêdu
 et silami radostiû suse
 dъ preobrazenie zn(a)m(e)nuet' se ·
 Rêš(ponъ) · Pred'tečъ g(ospodъ)nъ pride o nemže s(ъ)mъ
 svêstuet' (!) gl(agol)e / Niktože veči v dê
 25 têhъ žen' iv(a)na h(rъst)it(e)la · B(e)rš(ъ) · Sa bo e(stъ) pr(o)r(o)kъ
 i veče neže pr(o)r(o)kъ · Čte(nie) · KRas'no že
 vr(ê)me(ne) v neže bis(тъ) v črêvê pr(o)r(o)kъ · vs
 pominaet se ni mariino nastoênie
 umučit se · na vr(ê)me m(u)čit se mladê
 30 nstva · Togo r(a)dî êk(o) nastoênie g(ospodъ)ne
 mat(e)re v' črêvê ukrêpit se · iže mla
 dên'stvo opotečety neû vidity ·
 I togo r(a)dî v' e(vanъ)j(e)lii ničtože o nem
 čtemo · Tъkmo roždenie ego vzvêče
 35 nie veselîe v črêvê i gl(a)sъ v pu
 stini · Niedinogo bo mladên'stva
- † I matъ s(ve)tihъ ishodъ veselie mnozimъ êk(o) op'če · e(stъ) d(obro) ·

- 434b 1 vr(ê)me ču · Iže veče narava i ve
 če vr'sti v č'rêvê sučъ mat(e)rinou
 mêrou svršenago vr(ê)mene začet'
 pl'nosti h(rъstov)ihъ · Rêš(ponъ) · :· Gabriely an'
 5 j(e)lъ êvi se zaharii gl(agol)e · Porodit se
 t(e)bê s(i)nъ · i ime ego iv(a)nъ vz'vet se · I mn
 ozê o roistvê ego radovati se vъ
 č'nuty · B(e)rš(ъ) · :· Budet' bo veli pred'
 g(ospode)mъ · ibo ruka g(ospodъ)na š nimъ estъ · Čt(enie) · :·
 10 I Otvêča mati ego i r(e)če · Nikoli
 že na da nar(e)čet se ime emu
 iv(a)nъ · i otvêčaše ei · Niktože e(stъ) v ro
 dê tvoemъ iže vzivaet se imenem'
 têmъ · Pomavahu že o(тъ)cu ego k(a)ko bi
 15 hodêlъ nareči ime emu · i priêty d
 ačicu i napisa iv(a)nъ e(stъ) ime · i na
 češe diviti se · I abie otrêši se
 êzikъ ego i otvrzoše se usta ego
 i gl(agola)še bl(agosla)ve b(og)a · Divno s(ve)ti e(vanъ)j(e)l(i)
 20 stъ priložiti mnê · eže mnozi mla
 den'ci otčimъ · imenemъ zaharie zva
 na mnêhu i · i razumêše êk(o) mat(e)ri ego
 bilo bi neugodno ime ot rožd'stva ·
 Na da izlitoe ime d(u)homъ s(ve)timъ · e
 25 že ot an'j(e)la prêžde zaharii b(ê)še
 vzvêčeno · Ibo onъ nêmъ zvêsti
 ti nar(e)čenie s(i)novle ženê ne može ·
 Nъ po pr(o)r(o)č(ъ)stvu elisavta nauči
 se ot muža · Iv(a)nъ e(stъ) ime emu · To e(stъ) nê m
 30 i emu pokladamo · êk(o) ũže ot b(og)a pozn
 asmo · a nêčto obrasmo · T(e)bê b(ož)e hv(alimo) ·
 Rêš(ponъ) · Se postavih' te d(ъ)n(ъ)sъ nad' c(êsa)r(ъ)
 stvi gl(agole)тъ g(ospodъ) · Da postigneši i raz
 urši (!) i saziždeši i nasadiši vъ

- 35 ime g(ospodь)ne · B(e)rš(ь) · Ti otroče pr(o)r(o)kь viš'
nago nar(e)č(e)ši se pred' ideši bo prêd'
- 434c 1 licemь g(ospodь)nimь · ugot(o)vati p(u)ti ego ·
Rêš(ponь) · Sь prêdidetь prêd' nimь d(u)homь ·
i siloû iliinoû / da obratitь o(tь)сь na
čeda · i ugot(o)viti g(ospode)vê lûdi svrš
5 eni · B(e)rš(ь) · Bud(e)ть bo veli prêdь g(ospode)mь ·
i s(ve)t(a)go d(u)ha isplnit' se · Rêš(ponь) · V dê
têhь ženь ne vsta veči / Iv(a)na h(rьst)i
t(e)la iže putь g(ospode)vê ugot(o)va v pust
ini · B(e)rš(ь) · Bê č(lovê)kь poslanь ot b(og)a emuže
10 iv(a)nь ime b(ê)še · K mat(utini) an(tifonь) :~ Elisav
ta zahariina rodi m(u)ža veliê · iv(a)na
h(rst)it(e)la prêd'teča g(ospodь)na · An(tifonь) · Pomava
hu o(tь)cu ego k'ko bo hotêlь nareči ime e
mu · i isproсь dačiцу napisa gl(agol)e · iv(a)
15 nь ime emu · An(tifonь) :~ Iv(a)nь e(stь) ime emu vi
na i sêkera ne piti vьčnetь · i mnozi o r
ois'tvê ego radovati se vьčnutь · An(tifonь) ·
Sa otrokь veli prêd' g(ospode)mь · ibo ruka g(ospodь)n
a s' nimь estь · An(tifonь) · V dêtehь ženь ne
20 vsta veči · iv(a)na h(rьst)it(e)la · K(a)p(itulь) · Sl(i)šit(e) ·
O Veliko b(la)ž(e)nь istine viš'ne
e · ne z'naûči grêha nepodo
b'na smrada presl(a)v(a)nь m(u)č(e)n(i)kь
i pustine naslêd'nikь ve
25 či ot pr(o)r(o)ka · Korunoû tridesetnoe
inêhь korunь pridaûčь otručeniê ·
d'voe toliko inêhь trikratь isto
kratь nav'ršiv'ši t(e)bê ploda
s(ve)ti rêši · N(i)ne veliko moguči i
30 dobroti velikoû n(a)šihь prьсь ·
pretvrdo kamenie ot pudi · Ostr
oe uravni pošastie i krivi p
uti opravi · Da slatko s(vê)ta
stvorit(e)lь sp(a)s(i)t(e)lь ot sr'ca
35 ne muči · a čistoû m(i)l(o)stiû rač
i prišadь svêčeni · Postavi
- 434d 1 ti šastie · Sl(a)voû gražda
ne višni veseletь t(e)be b(ož)e
edini v s(ve)tê troici · umilen
o imi otručeniê prosimь prost
5 i grêhi rêšeniemь Am(e)nь · B(e)rš(ь) · Sa
otrokь veli prêd' g(ospode)mь · Ibo ruka g(ospodь)n
a bê s' nimь · K b(lagoslovle)n(ь) an(tifonь) · Otvrsta b(ê)še inag'du
usta zaharii · i pr(o)r(o)č(ь)stva gl(agol)e ·
bl(agoslovle)nь g(ospodь) b(og)ь iz(drai)l(ev)ь · Or(a)c(iê) · B(ož)E iže suči ·
10 K t(e)rcê k(a)p(itulь) · Slišite · Rêš(ponь) · Bê č(lovê)kь
Poslanь ot b(og)a · B(e)rš(ь) · Emuže bê ime i
v(a)nь · B(e)rš(ь) · V dêtehь ženь nesta ve
či iv(a)na h(rьst)i)t(e)la · K šek'stê k(a)p(itulь) ·
I N(i)ne se gl(agole)ть g(ospodь)ь sazdav' me ot čr
15 êva r(a)ba s(e)bê · dah' te v' s(vê)tl(o)
stь êzikomь · da budeši v' sp(a)s(e)
nie moe do poslêd'nihь z(e)mle · Rêš(ponь) ·
V dêtehь ženь · Ne sta veči · B(e)rš(ь) ·
Iv(a)na h(rьst)it(e)la · B(e)rš(ь) · Elisavta za
20 hariina rodi m(u)ža veliê · K n(o)nê k(a)p(itulь) ·
Č(êsa)Ri uzretь i vstanutь knezi

- i poklonet se g(ospod)u b(og)u tvoemu**
i s(ve)tomu iz(drai)l(e)vu iže izabraše · Rêš(ponь) ·
Elisavta zahariina / rodi mu
- 25 **ža veliê · B(e)rš(ь) · Iv(a)na h(rъst)it(e)la pr**
êd'teča g(ospodь)na · B(e)rš(ь) · Sь otrokь vel
i prêd' g(ospode)мь · Ibo ruка g(ospodь)нъ š n(i)мь e(stь) ·
 K v(ê)č(erni) an(tifonь) · **Elisavta · Rêš(ponь) · R(e)če g(ospodь)ь ·**
 K(o)n(ь)c(ь) : **Hv(a)l(i)te g(ospod)a v'si · K(a)p(itulь) · Slišite**
- 30 **ot(ь)c(ь) · Im(ь)n(ь) · Da mogla b(ê)še ·**
B(e)rš(ь) · Sь otrokь veli prêd' g(ospode)мь · Ibo
ruка g(ospodь)na s nimь e(stь) · K V(eličitь) an(tifonь) · Otrokь iže
poroždenь e(stь) n(a)мь · veče neže pr(o)r(o)kь e(stь)
se ubo e(stь) onem' že sp(a)s(i)t(e)ль r(e)če · me
- 35 **û dêlmi ženь ne vsta veči i**
v(a)na h(rъst)it(e)la · Or(a)c(iê) · B(ož)E iže suči d(ь)нъ ·
- 435a 1 **Meû okt(a)bu s(veta)go iv(a)na budi čin'**
k(a)ko i na nego d(ь)нъ razvê ako bl(a)
g(ь)danь pridetь i čte(ть) se vs(ь)ki d(ь)нъ
·z· (=9) lekcii sih' · S(lovo) s(veta)go avgus(ti)n(a) ·
- 5 **PRêžde posilaet se**
prêdь is(u)h(rъsto)мь iv(a)нъ l(ê)ki
z(a)k(o)нъ vet'hi prêdь novimь ·
da d(ь)нъ d'ni otrigaetь sl(o)vo ·
i s t(e)bi s'krvena glubina
- 10 **očitêe novago uč(e)niê ta**
ina otkriet' se · Prêe posilaet' s
e s(vê)t(i)lnikь prêd' sl'ncemь rabь
prêdь g(ospode)мь priêt(e)ль prêd' ženihomь
placarь prêdь dužemь gl(a)sь
- 15 **prêd' sl(a)vomь · I togo r(a)di gl(agole)ть**
ot s(e)be · Azь gl(a)sь vap'êûcago
v pustini · eže e(stь) b(la)ž(e)ni iv(a)нъ gl(a)sь
se sučь r(e)če · To e(stь) êk(o) slova vz
vêstit(e)ль i prop(o)v(ê)dat(e)ль b(ê)še · Se
- 20 **ûže pečal'nêe vzičemo eže meû s**
l(o)vomь bilo bi · i meû gl(a)s(o)мь · Čt(enie) ·
Plsma s(ve)taê sl(o)vo suče utvr
ždaûtь eže meû srdač'nimь ml'č
aniemь · misliû priem'lemo sl(o)v
- 25 **o suče utvrždaûtь sudetь sa**
mo mišleniê · eže oče vnutrê
svêsti vzdržet se · Gl(a)s(ь) bo
imže s(lovo) izrečet' se očitо · Vьрль
gl(a)sь e(stь) i sudiê mišleniû :· Čte(nie) ·
- 30 **Sl(o)vo bo ono mišlenie e(stь) eže**
sr'cemь ob'emlemo · potriба
нъ emu e(stь) gl(a)sь · Lêki nêki vozь
sl(o)v(e)se · I ače s(lovo) ono ustnimь gl(a)s(o)мь
k drugomu prinesemo · na ače vêl
- 35 **o oče vnutrê v n(a)sь · eže zatvoreno**
ot gl(agol)ûc(a)go prinašat se · obače to
- 435b 1 **v svoemь prest(o)lê zd'ružitь**
se · T(a)ko vs(ь)mogi o(ть)cь skazati n(a)мь
vshotê premudrosti i sl(o)vo on
o eže iskoni bê b(og)ь u b(og)a · êkože sa
- 5 **svêdokuetь · Čt(enie) · QTrignu sr(ьdь)ce**
moe s(lovo) bl(a)go · b(la)ž(e)ni iv(a)нъ lêki gl(a)sь
po nem'že k n(a)мь sl(o)vo svoe zrêči po
êtь · Eže bo ono sl(o)vo ot onogo prês(vê)tla

k n(a)mь snide · êko i zloba e(stь) eže v' gl
 10 ubinê otčihь грѣсъ prebivae z(e)m(a)l(ь)s
 ka pohazdae i n(e)b(e)skihь ne osta
 vlae · Čte(nie) · ŠIú že sl(a)vu b(la)ž(e)ni iv(a)
 нь h(гъst)it(e)ль ne izdaleče prop(o)v(ê)dê · êko
 že proči pr(o)r(o)ci · нь êk(o) susedь i bl(i)ž
 15 ni prêd'stupi · onogo prišast' vie
 višnago c(êsa)ra · prêžde mnogo vr(ê)m(e)ne
 prop(o)v(ê)dêše · nêci r(e)še êko priti hočet' ·
 a druži se skoro pridetъ · Čt(enie) ·
Vsi egože priti hoteča iz'r(e)če ·
 20 Prišad'ša že pokaza · i pr(o)r(o)č(ь)
 stvomь svoimь egože vzvêsti
 nastoeča dosvrši · Oče bo v čr
 êvê mat(e)re svoee d(u)homь s(ve)timь
 is(ь)pl(ь)nenь · togožde rois'tvo svoim'
 25 pr(o)r(o)č(ь)stvo prêd'ide · podob'stvo
 mь g(ospodь)nimь posvêčenь · prêžde neže
 v č'rêvê roždenь vesele se i s
 p(a)s(i)t(e)la prišastie · Mat(e)rinimi u
 sti prosv(ê)dokova · Čte(nie) · Rêsni s(vê)t
 30 ilnikь goručь · v nem'že tolika o
 sob'na s(vê)t(ь)lost m(i)l(o)stь b(o)ž(ь)stv(e)n'go
 dostoênîe pros(vê)tê se · da ũže na
 stoeča iz'b(a)v(ite)la pros(vê)tê se · s(ve)t
 e b(ogo)r(od)ice gl(a)s(o)mь vzvêstil' bi · i p
 35 o nemь lêki po nikomь rêsnotivnê
 s(vê)tilnikь · egda ne oče izašalb
 435c 1 b(ê)še skazal bi · Čte(nie) · SE e(stь) iže no
 vago i vêthago zavêta dos'
 toênь bê posredni · i presl(a)vnomu a
 g'nacu ag'nacь iskazat(e)ль iže g(ospod)a s
 5 voego v'zvês'ti v' edino vr(ê)me uteže i vid
 êti · Čte(nie) · EDino onoe svoego rois'
 tva vr(ê)me i novo začene i vêtho
 obkrače · Ot t(ê)la sego e(vanь)j(e)l(i)stь svê
 dokuetъ · ot d'ni bo iv(a)na h(гъsti)t(e)la c(êsa)гь
 10 stvie n(e)b(e)skoe nudit' se · Pozna
 smo êk(o) obil'nê pametъ č(lovêčь)ska v mn
 ozêhь sego mira skvrnahь i pohotehь
 premagaŭči bêža · trudomь i obre
 te volû i edva dovedet se do o
 15 bičai ot sebe života pr(a)v(ь)dn(a)go otvrъ
 žetъ · Čte(nie) · NA egda bi počelъ m
 isliti poslêdn(a)go d'ne skr'bi · i
 buduč(a)go suda vr(ê)me poučeniê
 i ostnenago pobadaniê mьzdi
 20 ili strahomь muki volnimь borenie
 mь vzvêčatъ · Muk(a)mi i silu tvo
 ritъ prêd' nimь pohotemь svoimь i s
 iloŭ sьmogo s(e)be moči otmečetъ ·
NE možet' bo bez' usileniê bi
 25 ti · da ot izbivaniê i ot rasko
 ši k gladu i žeždi kь zdržaniŭ
 i k' križu prišlo se bi · Ače prêžde
 ot s'na i prazdni priêtl'nicu · pl'ťь po
 kore postomь ne udručitъ · nikoli
 30 že bez' usiê (!) možetъ biti · danie
 mь kьždo gnêvь trpeniemь ohol'stvo

smêreniemy iz'mênity · lûbviû ni
 çeti · i izbitač'stvo plutiemy vr
 hь t(e)be · opoistvo trêzvostiû · i ç(lovê)kь
 35 skoro v m(u)ža svršena preobrazit s
 e i lêki drugi ot onogo stvorit' se
 435d 1 i bo takimi po silê c(êsa)r(ь)stvo n(e)b(e)s
 ko vshiçuet' se · Čte(nie) · DVoê s
 utь vzdržaniê križa narodi (!) ·
 Edino t(ê)lesno a drugo d(u)h(o)vno · Ed
 5 ino ot kr'mi i ot raskoši v'z'držat
 i se ot priprašaniê gr'la naslažd
 aniê ustviti se ot sihь êže ko
 sneniemy i okušeniemy videniemy
 lastetь · Čuvstvie muž'ski
 10 vzvratiti i usil'no otvlêci ·
 Drugo vzdržanie i križь rodь e(stь)
 več'see cêni i previšni ganutie
 d(u)ši vlagati i ot smučeniê krotost
 stiû ego tihostiû ugoditi · g'n
 15 êva i grdosti ustrmlenie · l(ê)ki
 buû zvêrь obuzdati :· Čte(nie) :·
 PRêti se ubo prot(i)vu grêhu
 i pokoriti se nêkimь redomь br
 itkostiû sili i braniû nikot
 20 egoû sь vnutrn'nimь ç(lovê)komь složi
 ti se · Čьst(ь)нь si v zracê g(ospodь)ni · i pr
 esl(a)vnь križь mišleniê zalih'
 vlasti vzvratiti voleû
 vlačeu i otvrêci · I vnutr'nimь r
 25 azumomь razabrati · i vla(da)t(e)la
 zap(o)v(ê)dêmy pod'êrmiti se ot rêči
 imiže d(u)ša poražuet se · Lêk
 i ot pičь êdučiь vzdržati
 se i čuvstvie ot nihь eže protiv
 30 ni sutь d(u)h(o)vnimь vzdržaniem'
 trêzvim hraniti · eže siê tvori
 tь skrušeniemy mukь k stênam'
 sil'no n' n(e)b(e)ska c(êsa)r(ь)stviê vhod
 itь · Čte(nie) · Sllu bo s(e)bê imat'
 35 stvoriti d(u)ša palmoû trud
 ov ûže s(e)be otêti mnogimi ne
 436a 1 priêtli prot(i)v(ь)nimi çuetь sil
 ami da prot(i)vit' se vshititi ·
 Potrebno ubo e(stь) s visokimь tru
 domь ot sego mira vshititi p
 5 almu sp(a)s(e)niê i lêki vzleže
 çimi i oh(rьst)ь okročënimi nepriêt(e)li
 obsedeni plodь b'deniemy v ni
 ma niê otdrêti i plodь život
 a k skroviçu l(ê)ki ot posrêde se
 10 go v(ê)ka gorenîe vznesti :· Čt(enie) :·
 I Drugimь naravomь vshiçe
 niê egda drugimi obečan
 a · i prikazana vshiçamo · ili m
 nogimь priêtuû sp(a)s(i)t(e)lь na to
 15 pride v' vplçenie da iûdêisku p
 al'mu opr(a)vdaetь · êkože s(a)m(ь) v' (evanь)j(e)l
 ii gl(agole)tь · Nêsamь ubo poslanь · T'k
 mo kь ov'camь eže pogibaûtь domu

iz(ьdrai)l(e)va · Čt(enie) :: IBo i uč(e)n(i)ci tko
 20 žde nevěrna sьn'miča lűds'ka ka
 rahu · Vam' že podobaše s(lovo) b(o)ži
 e gl(agola)ti · na êko v(a)mъ nedostoino s
 udiv'simъ věčnomu životu ·
 Se obračamo se къ êzikomъ · Ibo
 25 egda iűdêi otvrgoše dari ugot
 ovani imъ · mitari i grêšnici otъ
 êzikъ vĕrovaše · i t(a)ko cr(ь)k(a)v(ь) v
 shiti c(ĕsarъ)stviĕ san'miĕ · Čt(enie) ::
 C(ĕsarъ)Stvo bo n(a)še h(rъst)ъ e(stъ) · ibo vsh
 30 iĕamo ego egda ot iűdêi ub
 iĕet' se nami pogrebaet' se · Vs
 tav' že ot speĕihъ êk(o) oni v' e(vanъ)j(e)li
 i isp(o)v(ĕ)daűt' · R(e)c(i)te ubo êk(o) uč(e)n(i)k(o)m'
 ego êk(o) noĕiű prišad'se i ukradoše
 35 ego n(a)mъ speĕemъ · Vistani ubo i
 že spitъ v lĕnostъ obraĕenъ · d
 436b 1 a h(rъst)a ne pogubitъ · egda misalъ
 ego nevĕrstviemъ i t(ĕ)lomъ spit' ·
 VShiĕaet' že se c(ĕsarъ)stvo n(e)b(e)sk
 oe egda domaĕi otmeĕet' se ·
 5 ot êzikъ pok'lanaet' se · V'shiĕa
 et' se egda k' sp(a)s(e)niű družĕmъ ·
 posilaet se · Ot družĕhъ obre
 taet se · egda svoi ego ot meĕ
 ut' se · tuždi priemlűti · navl
 10 aĕni progonet' i a ne priem'lűt' i :: Čte(nie) ::
 EGda graždaniň dĕdinu ot
 meĕetъ priš'lcъ priem'let' ũ ·
 s(i)ň otmeĕet se a rabъ roznava
 etъ · oĕe i drugimъ ĕinomъ c(ĕsarъ)stvo
 15 n(e)b(e)skoe siloű ĕvlaetъ · Egda
 ono ĕ(lovĕ)ci obretaűtъ ĕto an(ь)j(e)li
 pogubiše · Egda onamo vzlűbl
 eni i smĕreni vshodetъ · ot nűdu
 deže oholi spadoše · Čt(enie) :: IBo e
 20 gda meű tolikimi raz'boinik
 i · i nevidima zasvĕdateli ž
 ivemo kot(e)rimi ubo silami c(ĕsarъ)s
 tviĕ primemo raz've · Aĕe k'to poslu
 ŕaetъ nъuĕit(e)li i grĕhi i nepr(a)v(ь)di
 25 ĕ ot skuposti nerodeĕee protiv
 e se plaĕemъ otvržetъ k c(ĕsarъ)stv
 iű n(e)b(e)sk(o)mu vziti ne vzmožitъ ·
 Pomozi n(a)mъ vziti sp(a)s(i)t(e)lъ mi
 ira (!) · Iže sъ o(tъ)cemъ d(u)homъ s(ve)timъ
 30 živetъ · i c(ĕsarъ)stvuetъ v' vse v(ĕ)ki
 v v(ĕ)kъ · Am(e)ň · Čte(nie) ot om(i)lie · Čt(enie) ::
 B(o)Žiĕ utežaniĕ imutъ s(ve)
 ti da ot b(og)a ime primutъ ĕ
 kože iz(drai)lъ gl(agole)t(ь) se êko vidĕ
 35 b(og)a · T(a)ko g(ospodъ) n(a)šъ is(u)h(rъst)ъ imen
 ovanъ e(stъ) prĕžde neže roždĕn' bĕ
 436c 1 emuže ne an(ь)j(e)lъ o(tъ)съ emu ime po
 loži · Isaiĕ bo gl(agole)tъ otkriet' se u
 bo s(i)ň moi i(su)sъ · sъ onĕmъ iže s nimъ um
 ĕstet' se · iže os'tali sutъ v' lĕti
 5 hъ · ĕetira sta · I bud(e)tъ po lĕ

- tihь sihь um'retь s(i)nь moi i(su)sь · i e
 r(u)s(o)l(i)mь obratit' se · Vidiši li da
 čto an(ь)j(e)li ne slišaše ne hotê
 še vzwêstiti · Ni se čudi a
 10 če žena r(e)če eže ne sliša egda
 ei d(u)hь s(ve)ti otkri · iže an(ь)j(e)lu b(ê)še
 zap(o)v(ê)dêlь · ne možaše bo prêžd
 e znati poslanago posla g(ospodь)n
 a · êkože pr(o)r(o)kova h(rьst)a · I dobro pri
 15 daet' se êk(o) niktože v rodê ee
 nariše se imenemь têmь · da razu
 mêši ime nerod'stviê na pr(o)r(o)č(ь)s
 tvie suče · zahariê bo poma
 zaniemь uprašaet' se êk(o) nevêro
 20 vanie otêtь emu gl(agola)nie i slu
 hь · I čto gl(a)s(o)mь ne možaše · rukou s
 l(o)v(e)si nъpisavь iz'r(e)če · Pisa bo
 gl(agol)e · iv(a)nь e(stь) ime emu · I se ime ne kl
 adet' se na isp(o)v(ê)daet' se · I abie
 25 podob'no razdrêšit' se uza êz
 ikь ego · togo egože nevêrov(a)nie s
 vezalo b(ê)še v(ê)ra razdrêši ·
 Vêruimo ubo imi eže gl(agol)emo da êz
 ika n(a)sь iže v nevêr'stvi uzami s
 30 vezanь e(stь) · pr(a)v(ь)doû gl(a)s(o)mь raz'drê
 šit' se · Pišimo ubo d(u)h(o)v(ь)nie ta
 ini ače hočemo gl(agola)ti · Pišimo ubo
 prevzvéstit(e)la h(rьsto)va ne na kam
 en'nihь dačicahь na na (!) dačica
 35 hь sr'ca pl'tnago · Ibo iže ače gl(agole)
 mo · êk(o) iv(a)nь h(rьst)ь pr(o)r(o)kova · i gl(agol)emo i m
 436d 1 i h(rьst)a da i n(a)še s(lovo) sь vsêma v'zmože
 tь eže v' erêi toliko nerazu
 mnimь z(a)k(o)n(o)mь bravimь z(e)ml(a)nimь
 plitvaûčei vêi (!) vêri pril
 5 êplaše se razdrušiti · I za
 hariê o(tь)sь ego ispl'nenь bê d(u)ho
 mь s(ve)timь i pr(o)r(o)k(o)vaše gl(agol)e · Vižd'
 koliko e(stь) dobarь b(og)ь · i lah'kь otp
 ustiti grêhi · Nê li samo otê
 10 to vzwračaetь · na oče i vda
 hnutaê pridaetь · On' že egd
 a nêmь pr(o)r(o)kuetь se bo m(i)l(o)stь
 preveliê da iže ego zataev
 aše isp(o)v(ê)daet' i · Niktože ubo
 15 ne dvoji se · niktoše skozê ve
 thie grêhi v mazdi b(o)ž(ь)stve
 nie nene (!) up(ь)vai · znaet' bo g(ospod)ь
 sudь prevrati ače ti zna
 eši pobolšati ot grêhь · I ti
 20 otroče pr(o)r(o)kь višn(a)go nъr(e)češi se ·
 krasno egda ot g(ospod)a pr(o)r(o)k(o)va k' pr(o)r(o)
 ku s(love)sa svoê povrati · da
 sie sьvsim bl(a)godênie g(ospodь)ne sь
 vsima suče nazn(a)m(e)nuetь · Nь
 25 egda očitо čli bi svoê lê
 ki nerazumanь · êže priêtь bl(a)
 godêênieê ml'čečь · vidêl' se bi
 êže znaêše v' snê · Nь eda si

- něčto lěki bez račun'ne pa
 30 **meti preminutie mnělo seb**
i eže osmi d(ь)нъ vzvěcaetъ otr
očiča · Rēs'ne eže držimo · to
razmislimo pl'no · da vzmo
že rož'deni gl(a)сь o(ta)чь sliša
 35 **ti · iže m(a)riino pozdravlenie**
prêžde neže rodilo se b(ê)še
 437a 1 **sliša · Razuměše bo pr(o)r(o)къ inie**
suče uši pr(o)r(o)č(ь)skie · eže d(u)homъ b(o)žim'
otvaraût se net(e)les'n(a)go vr(ê)m(e)ne ·
iměše čuveniê razumъ iže imê
 5 **še vzigraniê stvorenje · Kup'**
no ono rasmotri koliko malim
elisav'ta eliko mnogo zahari
ê pr(o)r(o)k(o)va · i oba is'plnena d(u)homъ
s(ve)timъ gl(agol)ahota · Nъ naukъ hranit' s
 10 **e · êk(o) ньučiti se veče da nastoit'**
neže gl(agola)ti · ni lagle niedinomu
pr(o)r(o)k(o)v(a)vši · obil'nêe neže materъ
g(ospodъ)nû obretos'mo · Pr(o)r(o)čica m(a)riê se
stra êrunova koliko skori pêsni
 15 **s(love)se obêtъ · I onažde idêže dь**
le gl(agol)ala e(stъ) s bratomъ nikoliže
svoego učeniê s(love)si iz'bisi · Ć Vi
 dimo budi · da n(e)d(ê)la êže biva
 v prazd(ь)n(i)cê · ili meû okt(a)bu s(veta)go
 20 **iv(a)na ničъče ne biva tьg'da**
ot nee · êk(o) prêd' slêdečuû n(e)d(ê)lû
nied'na ne prihodi feriê v ku
bi se rekal činъ ee · i ot nee biv
a tьkmo vspomenutie · k v(ê)č(e)r
 25 **ni k ûtr(ь)ni i k misi · Ć N(e)d(ê)la slê**
deča êže biva v praz'dnicê
ap(usto)lu p(e)tra i p(a)vla po okt(a)bê poet' se v' prvu
feriû činъ toe n(e)d(ê)le ot koe stvo
reno e(stъ) spom(e)n(u)tie · I t(a)koe biva
 30 **ot n(e)d(ê)le ka pride o s(ve)tomъ lovr**
ên'ci ili vь okt(a)bi ego · i t(a)koe
n(e)d(ê)la o v'znesenii b(ogo)r(odi)ce · Ć ako
li bi n(e)d(ê)lъ nestalo do priš
astva · tьgda protežut se
 35 **se (!) napridъ k(a)ko podobaetъ ·**
ako po okt(a)bi ap(usto)lu i v'zvnes
 437b 1 **eniê b(la)ž(e)nie d(ê)vi z'godi se biti čin'**
feriêl's'ki gl(agole)t se or(a)ciê i činъ mi
ise (!) prêžde minuvšee n(e)d(ê)le · i ako
činъ nad'ide n(e)d(ê)lni · razdêlût' se êk(o)že r(e)č(e)no e(stъ) ot takih'
 5 **i po okt(a)bê efif(a)nie · Ć Na d(ь)нъ s(ve)t**
iû m(u)č(e)n(i)ku iv(a)na i p(a)vla čina iči v
m(u)č(e)n(i)cêhъ · K V(eličitъ) an(tifonъ) · Prêdstaše pr(a)v(ь)dni
prêd' g(ospode)мъ · i meû soboû nêsutъ razl
učeni · čašu g(ospodъ)nû piše i priêt(e)li b(o)ži
 10 **i stvoreni sutъ · Ć Rosimъ vs(e)mo**
gi b(ož)e · da ni bliznač(ь)stvenoe nsъ v
eselie d(ь)n(ь)s(ь)nago praz(ь)dnika primet' ·
eže ot b(la)ž(e)niû m(u)č(e)n(i)ku iv(a)na i p(a)vla · pros'
l(a)vleniê ishoditъ · êže tьžde vê
 15 **ra i muka vistinu stvori bit**

i bratra · I budi v' spom(e)n(u)t'e s(ve)t(a)go iv(a)na ·
V Rimê iv(a)na i p(a)vla bratu
 eûže edinъ prêpročъ · a drug
 i proman'cirъ kon'stan'cie
 20 d(ê)vi o(tъ)ca kon'statina de
 čere · Egda že iûliênъ c(êsa)ръ êtъ bê
 želeniemъ s(ve)to skvrneniê la
 komostiû svoeû e(vanъ)j(eli)ê svêd
 oč(ъ)stvomъ e(vanъ)j(eli)ê obračaše · Ibo im
 25 eniê i dêdini otem'le h(ръst)ъênomъ gl(agola)
 še · H(ръst)ъ v(a)mъ gl(agole)t v' e(vanъ)j(e)lii · Iže ne ot
 vržet' se v'sego im'že oblād
 aetъ · ne možetъ biti moi uč(e)n(i)къ ·
 Rêš(ponъ) · Siê esta m(u)ža m(i)l(o)sti · êže pr
 30 êd'stoita prêd' g(ospode)mъ / vladat(e)lemъ
 vъsee z(e)mle · B(e)ršъ · Siê esta ·b· (=2) mas'l'ini
 m(i)l(o)sti svateča se prêd' g(ospode)mъ · Čt(enie) ·
 I R(e)čeno bis(tъ) êk(o) iv(a)nъ i p(a)v(ъ)l(ъ) nъ v
 saki d(ъ)nъ mnogo h(ръst)ъênъ nasiča
 35 ečaeta (!) ot onogo bogatastviê ·
 eže s(ve)taê d(ê)va kon'stan'ciê os'
 437c 1 tan'ciê (!) ostavila b(ê)še · i posla
 po niû da prideta k nemu · Iûliênъ
 uprosi eû ot st'vari eže tvorahota ·
 Ona že otvêčasta i meû inêmi s(love)si rêš
 5 ta · Êko za bez(a)k(o)nie tvoe otstup
 îla esvê ot poz'dravleniê tv
 oego i ot družbi c(êsa)ръstviê tvoego ·
 i v'sъ č(lovêč)'ski oteg'nu s'vêse (!) sama · Es'
 vê bo ne kriva na rêснаê h(ръst)ъênina ·
 10 Rêš(ponъ) · Vidêhъ sъvkuplenie (!) m(u)ži imu
 čihъ rizi s(vê)tli · i an'j(e)lъ g(ospodъ)nъ gl(agola)še
 k' mnê reki · Si sutъ m(u)ži s(ve)ti stvor(e)ni
 priêt(e)li b(o)žii · B(e)rš(ъ) · Vidêhъ an(ъ)j(e)lъ
 g(ospodъ)nъ krêpakъ lêtaûčъ posrêdê n(e)b(e)
 15 se · i gl(a)somъ veliemъ vъp'ûčъ i rek(u)č' ·
 Iûliên' že zap(o)v(ê)dê ima reki · m
 isliti imata êk(o) vspite
 na es'ta v polači c(êsa)r(ъ)skoi i ne imatъ otsto
 êti otstoêti (!) ot strani moee · Na da
 20 imêti budu vaû prъviû v pola
 či moei · Ače li ostavlennъ budu
 ot vaû potrebno bud(e)tъ mnê dêêt
 i · êk(o) ostaviti se ne mogu · Pav(ъ)lъ i
 iv(a)nъ rêsta · ne tvorivê t(e)bê vs(ê)
 25 mъ krivine · da pr(ê)d'lagala b
 i svê b(og)a t(e)bê · na koteri lûbo o
 brazъ na prêd'lagavê t(e)bê
 g(ospod)a iže stvori n(e)bo mora i vsa êže
 sutъ v nihъ · Rêš(ponъ) · Muži s(ve)ti sl(a)v
 30 nou kr'vъ · Iči v zborê ot m(u)č(e)n(i)къ ·
 I V rêsnotu davêti vidi
 ti êk(o) nikoliže nъ poz'dravl
 enie tvoe · i nikoliže na dêlanie
 tvoe · i nikoliže nъ polaču tvo
 35 û pridevê · Ima že iûliênъ r(e)če ·i· (=10)
 d'ni daû v(a)ma otpučenie · i mimo
 437d 1 pusteci ·i· (=10) d'ni pridita къ m'nê
 voleû · i priêtela vi imêti vъ

- č'no · Ače li ne prideta visti
 nu lěki nepriēt(e)lû očito nъkažu ·
- 5 Тъгда s(ve)taê m(u)ža iv(a)нъ i p(a)вль
 prizvav'sa k' s(e)bê h(ръst)ьѣни ·
 napravista ot v'sêhъ êže se os'
 taviti možahu · I za vsu ·ï· (=10) d'
 ni na prestasta · d(ь)нъ i ноць al'mu
- 10 žnu nъstoeču · Edini nъ des'te že
 d(ь)нъ s'tičena i zatvorena bista
 v' domu svoemъ · Ibo posla tere
 n'ciê voevodu iûliêna k nima s vo
 ini v godinu vêč(e)re · On' že všadъ
- 15 obrete ê m(o)l(e)ča se i r(e)če ima :: Čte(nie) ::
 Ğ(ospod)ь n(a)šъ iûliêнъ bal'vanvanca (!)
 zlata iova posla k' v(a)ma
 da poklonita se emu · i tam'ênom'
 pokadita i · I ače sego ne stvorit
- 20 a mečemъ obiû usêknu · Ne podaba
 et' se vaû očito ubiti · êže na
 polači vspitetena esta (!) · Iv(a)нъ
 i pav(ь)ль rêsta · Ače tvoi g(ospod)ь e(stь) iûliê
 нь · imêi ti mirъ š nimъ · Nama že nê
- 25 stь g(ospod)ь · тъkmo edinъ b(og)ь o(тъ)сь i s(i)нъ i d(u)h'
 s(ve)ti · egože onъ otvrêči ne uboê ·
 I začъ ot lica b(la)ž(e)niê otvrgal' se estь ·
 edinako hočety i družêhъ съ sob
 oû nъ semrtъ dovesti :- Čte(nie) ·
- 30 Тъгда terciêнъ v tretuû go
 dinu noči · p(o)v(e)lê s'tvorit
 i êmu v domu eû :: i bezъ vap'la
 i gl(a)sa usêknuti eû i v' êmu vr
 inuti · I abie zap(o)v(ê)d(ê) gl(agol)e · Rcit
- 35 e êko zap(o)v(ê)diû c(êsa)rovoû zaslana
 esta v straničastvo · Iûliêнъ
- 438a 1 že abie v brani per'sid'skoi u
 b'енъ bis(тъ) · Čte(nie) · QViên' že c(êsa)ръ st
 vorenъ sučъ h(ръst)ьѣninъ · otvrsti b(ê)še
 cr(ь)kvi · i poče h(ръst)ьѣn'ska čestъ ra
 5 dovati se · bis(тъ) že ot ob'êtihъ t(e)le
 съ v domu iv(a)na i p(a)vla iz'gorahu s
 e i sp(o)v(ê)daûče s(ve)toû muku eû · Тъ
 ko da edinočedi s(i)нъ terciêнъ · iže
 eû usêknul b(ê)še pride v domъ s(ve)t
- 10 iû m(u)č(e)n(i)ku · I vzvapi po ustêhъ
 ego bêsъ · êk(o) iv(a)нъ i p(a)v(ь)ль žgaše ego ·
 Тъгда terciêнъ přišadъ pro
 strê se na lici svoi nicъ
 varie êk(o) ne rozumie č(lovê)къ pogani
- 15 нъ skoro p(o)v(e)l(ê)nie c(êsa)r(o)vo ispl'nihъ · Ot
 nûžde stvoreno bis(тъ) · êko dast'
 ime svoe v b'ližni d(ь)нъ paski pr
 iêti imatъ h(ръsto)vu m(i)l(o)stь · I vazda
 m(o)le se i plače poče k mêstu ono
- 20 mu prohoditi · v nem' že s(ve)tiû t(e)l(e)
 sa počivahu doideže s(ve)tima
 b(la)ž(e)nima s(i)нъ ego očisti se · I ot sego съ
 mogo terciêna napisana e(stь) muka
 s(ve)tiû m(u)č(e)na že bista · i·e· (=26) d(ь)нъ iû
- 25 na · K mat(utini) i g(odinamъ) an(tifonъ) · Iv(a)нъ i p(a)vль rêsta къ iû

- liênu edinъ b(og)ъ čtêvê iže stvori
n(e)bo i z(e)mlû · An(tifonъ) · Pavlъ i iv(a)nъ rêsta k
terciênu · ače tvoi g(ospod)ъ e(stъ) iûliênъ imêi
mirъ s nimъ · nama že inъ nêstъ kromê s
30 p(a)sъ h(rъst)ъ · An(tifonъ) · Iv(a)nъ i p(a)vlъ roznaûča lûto
stъ iûliênû · imene svoe ubogimъ
daêti počesta · An(tifonъ) · S(ve)ti d(u)si i d(u)
še pr(a)v(e)dniъ rês(ъnъ) rcite b(og)u n(a)š(e)mu · A(lelu)ê · An(tifonъ) · Iv(a)nъ
i p(a)vlъ rêsta kъ galikanu · stvori ob
35 êtъ b(og)u n(e)b(e)sk(o)mu i budeši pobêdilъ
veçi neže bilъ esi · K B(lagoslove)n' · Siê esta
438b 1 s(ve)ta êže za lûbi h(rъsto)vu prit' bi č(lovêčъ)skie
otvrgosta s(ve)ta m(u)č(e)n(i)ka · v c(êsarъ)stvê n(e)b(e)sc
êemъ sъ an'j(e)li raduesta se · o kolъ čъst'
na e(stъ) sem'rtъ s(ve)tihъ · iže v'se d'ni stoetъ
5 prêd' g(ospode)mъ i meû soboû nêsutъ razluč'
eni · K V(ê)č(e)rni an(tifonъ) · Iv(a)nъ i p(a)vlъ ·
Ps(alъ)mi m(u)č(e)n(i)k(ъ) · K V(eličitъ) · Siê esta d'vê ma
slinê · i dva svêčnika svateča se
prêd' g(ospode)mъ · i imata oblastъ zaklo
10 piti n(e)bo oblaki · i otvoriti vrata ego · êzik
a eû klûča n(e)b(e)se stvorena esta · Ć Nъ
s(ve)t(a)go lêona p(a)pi isp(o)v(êdnika) · Or(a)ciê ·
B(ož)E iže b(la)ž(e)n(a)go lêona isp(o)v(ê)d(ъ)n(i)ka tv
oego i arhierêê v s(ve)tihъ
15 dostoênie vpravnaъ esi ·
podai m(i)l(o)st(i)vê · da iže pameti ego
praz(ъ)dnik počitaûče · žitiê ego tъk
oe naslêdov(a)li bihomъ obrazi · Ač
e sa bl(a)g(ъ)d(a)nъ prid(e)tъ v n(e)d(ê)lû · činъ
20 ot s(ve)t(a)ca vspom'n n(e)d(ê)le i s(veta)go iv(a)na ·
LÊon ûnêi rodomъ cicil
iêny ot o(tъ)ca p(a)vla sêdê
m(ê)s(e)ci · ĩ (=10) d'ni · žĭ (=17) m(u)žъ rêč
ivъ i b(o)ž(ъ)stv(e)niъ pisamъ d
25 ovolno nъuč(e)nъ · Grč'kimъ i latin'skim'
êzikomъ dovolno nъuč(e)nъ · Pêsnĭ i p'
s(a)l(ъ)modêê navlastno têmъ umênie
mъ pretan'kimъ izgovaraniemъ naos'
trenъ êzikomъ s vsima skul'nimъ i v
30 ekšimъ čteniemъ čъstnimъ ukrêpil'
vsêhъ bl(a)giъ dêlъ · lûdemъ cvat
učago umeniê vnese svršenie · Čt(enie) :·
UBožastva lûbit(e)lъ ibo v
ničimъ prosmotreniemъ nê lê
35 samoe misli m(i)l(o)srdiemъ i nauki p
ečalanъ sъ svoimъ trudomъ nъstoe ·
438c 1 Si stvori s(ve)to z'boriče z'bo
riču že b(o)žimъ prosmotreniem'
v' c(êsa)r(ъ)sъcêmъ gradê onomad'ne
služenu biv'šu gr(ъ)č'kimъ gl(as)o
5 mъ nъpisanu slêdeču i side
ču m(i)l(o)st(i)vo i prem(i)l(o)st(i)vomu veliko
mu prin'čĭpu konstan'tinu v c(êsa)
r(ъ)skoi polatê ego · êže vziv
aet se trulušъ · I vkuřъ egda
10 bêhu š nimъ ligati ap(ustolъ)sk(a)go s
tola · i d(ê)va patriêrha · to e(stъ)
kon'stan'tinopolitan'ski i a

- n'tiohiiski · i s'to i · l· (=50) b(i)sk(u)pi ·
 V Tom'že z'boriči usueni bi
- 15 še cirъ ser'jii onorii pir
 ušъ p(a)vlъ i p(e)trъ · i tьžde makarii
 sь uč(e)n(i)k(o)mь svoimь stipanomь · i
 polikronъ deveti simunъ · iže
 edinu volû i dĕlanie v g(ospod)ĕ i
- 20 s(u)h(rъst)ĕ rĕše ili prop(o)v(ĕ)dĕše · ili
 vaspety prop(o)v(ĕ)dĕti hotĕhu ·
 ili iže vzbranili bĕhu · Ibo i
 n(i)ne d'ĕvĕ voli i dĕla vь onomь
 hotai h(rъst)ĕ sp(a)s(i)t(e)lĕ i b(o)zĕ n(a)šem'
- 25 rĕše ũže v' latin'sku pristavi prinaučit(e)l'no ·
 V Istinu bo više r(e)ĉeni opo
 tikat(e)li zalimi bludi
 makarii stipanъ polikronii
 anastažii egda ne hotĕše
- 30 ot svoego preniĕ otstupiti · po
 različnihъ manastirihъ za
 tvoreni b(ĕ)še · Iže prĕžde r(e)ĉ(e)ni
 s(ve)ti otrĕši · b· (=2) m(u)ža k priĕtiû op
 ĉen'skomu · Iže ot c(ĕsa)r(ъ)ska grada
- 35 s više pisanimь makariemь i s
 438d 1 proĉimi v rim'ski gradъ vsaen
 i b(ĕ)še · ne oĉe ot z'boriča proklet
 i · Anastasii prozvit(e)rъ i lĕon'
 cii d'ĕkonъ cr(ъ)kvi kon'stan'ti
 5 popolitan'skoi · v d(ъ)нъ s(ve)tie e
 fif(a)nie vzvĕĉaûĉe · sie po v'l
 aĉemь pis'mĕ vĕru svoû sь
 blûdaûĉe · Ćto pravo i s(ve)to z'b
 oriĉe svrši · proklinaûĉe · ĕko p
 10 odobaety vse eretiki · i više
 pisane oboe eže s(ve)to zboriĉe
 ili sĕdaliĉe ap(usto)l'sko priĕty :~ Ćt(enie) ·
 SEgo vr(ĕ)mene prĕd' tekuĉu po
 v(e)leniû divala kneza
- 15 m(i)l(o)st(i)v(a)go vraĉena bis(tъ) cr(ъ)kvъ ra
 venamь pod' nareeniemь stola
 ap(usto)l(ъ)sk(a)go · Umrvšu že ar'hibis'
 k(u)pu · iže izabranъ b(ĕ)še po drĕv'
 nomь z(a)k(o)nĕ v gradъ rimъ da priš
 20 alъ bi rediti se · Sa stvori nъ
 reždienie eže vь or'marĕ cr(ъ)kve u
 držit se · da iže postavlenъ b
 udetъ arhibisk(u)rъ niedinu z
 ak(o)nu obiĉaĕ zapalii ili
- 25 za proĉi ĉini cr(ъ)kvi plati
 ti ne imĕl' bi · Nna (!) mavru pr
 ĕdn(a)go b(i)sk(u)pa l(e)ta ophoždienie ·
 ili tvorima da služila se
 bi · na i krivo mnĕnie ili svoû
- 30 oblastъ · ũže s(e)bĕ izvelъ b(ĕ)še · †
 Sa stvori cr(ъ)kvъ v gradĕ
 rimĕ poli s(ve)tiû bibliĕnъ
 u · idĕže i t(e)lesa s(ve)tihъ sim'
 pliciĕ fauština i beatrice
- 35 i proĉihъ m(u)ĉ(e)n(i)kъ umĕsti · i vь ime

✠ oseči blaz'ni k' stolu ap(usto)l(ь)skomu vratiše i

- 439a 1 **b(la)ž(e)n(a)go p(a)vla obnovi po d'
ni ·i· (=20) i ·b· (=2) m(ê)s(e)ca pervara id
êže prinese se · Onêмъ vr(ê)m(e)n(e)мъ d(ь)нъ
·eï· (=16) m(ê)s(e)ca aprila in'dikcito**
- 5 **·z· (=8) luni pomrkneniê vznese · i po
vêčerê g(ospodь)ni malo ne v'su nočь
licemъ krvavimъ truž(ь)d(a)š(e) se ·
Idêže po vzglašenii kurъ
poče po malu otstupati i v s**
- 10 **voe stanie vrati se · Ako bl(a)g(ь)d(a)
нъ v n(e)d(ê)lû pridetъ čini se činъ otъ
s(ve)t(a)ca sь spom(e)nutiemъ n(e)d(ê)le i
s(ve)t(a)go iv(a)na · Ć V nav(ê)č'ri p(e)tr
a i p(a)vla ap(usto)lu an(tifonь) · Petrъ i iv(a)n' ·**
- 15 **s pr(o)č(i)mi an(tifon)i ot mat(utin)e · Ps(a)l(ь)мъ R(e)če g(ospodь) ·
V k(o)n(ь)сь · Ps(a)l(ь)мъ · Hv(a)l(i)te g(ospod)a vs(i) · K(a)p(itulь) ·
Posla irudъ c(êsa)гъ rucê ozlobit
i et(e)rie ot cr(ь)kve · ubi že êkov
a brata iv(a)nova mečemъ · vid**
- 20 **êvъ že êk(o) godê bis(ть) iûdêomъ prilo
ži êti i p(e)tra bêhuže d(ь)ni o prê snčni ·
Im(ь)n(ь) · ZLatomъ kras'nimъ ut
vorena sutъ vnu
trъudu n(e)b(e)sa obla**
- 25 **ci bl(a)gie rosi s(ve)ti ap(usto)l
i istočnici slatkih'
vod' stlъpi cr(ь)kv(e)ni · Pet(ь)гъ a
rhierêi vêčn(a)go c(êsa)ra klûčarъ n'
b(e)se ap(usto)lъ h(гъsto)въ pastirъ ovacъ**
- 30 **imêe oblastъ vezaniê toli
razdrêšeniê · Pav(ь)lъ prêžde
bivъ progonit(e)lъ vêrnimъ · a n(i)ne
e(stь) učit(e)lъ nъrodomъ i velmi estъ
sl(a)v(a)нъ · iže uteže pres(vê)tlъ dvon**
- 35 **adestni obladati · Petrъ
i p(a)vla istočnici s(ve)t(a)go grada**
- 439b 1 **er(u)s(oli)ma · dvъri cr(ь)kvъ n(e)b(e)skihъ · pri
čestnici korunъ an(ь)j(e)l'skimъ zn(a)
m(e)nie žiz'ni vêč'nie · Ti p(e)tre kъ
zat(e)lû rêsnoti · ti p(a)vle uč(i)t(e)**
- 5 **lû vêrnimъ Vrata raê sla
t'kosti ustъ tvoihъ radost
i vêčnaê · B(og)u o(ть)cu budi sl(a)va ·
egože edinomu s(i)nu z d(u)h(o)мъ s(ve)t
imъ paraklitomъ · i n(i)ne i vs(ь)gda**
- 10 **i v v(ê)ki v(ê)къ · Am(e)нъ · B(e)rš(ь) · Vъ vsu z(emlu) iz[idu] ·
I v k(o)n(ь)сь K V(eličitъ) an(tifonь) · Ti esi pastir'
ovcamъ knezъ ap(usto)lъ · t(e)bê predani
sutъ klûči c(êsa)r(ь)stviê n(e)b(e)sk(a)go · Or(a)c(iê) ·
B(o)že iže d'n(ь)sni d(ь)нъ b(la)ž(e)niû ap(usto)lu**
- 15 **tvoeû p(e)tra i p(a)vla mukoû
s(vê)tlъ esi · dai cr(ь)kvi tvoei eû
v' vsêhъ naslêd(o)vati zap(o)v(ê)dъ ·
imaže bl(a)gorediê priê
t' početakъ · G(ospode)мъ · K ûtr(ь)ni bit(atorii) · C(êsa)ru**
- 20 **ap(usto)lъ g(ospode)vê · Prid(i)te pok[lonimъ se] · Im(ь)нъ · Vêčni h(гъsto)въ ·
An(tifoni) ps(alъ)mi b(e)rš(i) rêš(poni) krat'ki glagolût se**

- ot opičini (!) ap(usto)ľ v komuni · Čte(nie) :·
PEtrъ ubo i iv(a)ňь
vhoždahota v c(rъ)
- 25 **kvъ нь godinu m(o)l(it)v**
i devetoe · I se e
terъ m(u)žъ hrom' si is' črêva
mat(e)re svoee i sa bê nošen'
po v'se d'ni i pokladaem'
- 30 **pred varmi cr(ъ)kvenimi re**
komimi krasnimi da prosí
I' bi al'mužna ot vhodeči
hъ v' cr(ъ)kvъ · Rêš(ponъ) · Simune p(e)tr
e prêžde neže te is korabla
- 35 **vъzvahъ znah' te · i ньd' lûdmi**
moimi kneza postavih' te ·
- 439c 1 **I klûči c(êsa)r(ъ)stviê n(e)b(e)sk(a)go dahъ t(e)bê ·**
B(e)rš(ъ) · Eže koliždo svežeši нь z(e)ml
i budetъ svezano i n' n(e)b(e)s(ê)hъ · i eže ko
liždo razdrêšiši нь z(e)mli · budetъ r
- 5 **azdrêšeno i n' n(e)b(e)s(ê)hъ · I klûči · Čte(nie) ·**
SA že egda vidê p(e)tra i iv(a)n
a vhodeča v cr(ъ)kvъ m(o)liše ê
da al'mužno ot niû primet · V'zrêv'
že na нь p(e)trъ i iv(a)ňь r(e)če · Vzri na ni · Onъ
- 10 **že vziraše нь niû · nadêe se nêč'to**
priêti ot niû · Petrъ že r(e)če · Srebra
i zlata ne imatъ нь eže imatъ sie t(e)
bê damъ · Vъ ime g(ospod)a i(su)sa i(su)sa (!) nazar
anina vstani i hodi · I êmi za r(u)ku
- 15 **desnoû i vzdviže i · i abie plês'**
nê i glez'ni ego utvrdiše se · i vs
kočъ vsta i hoždaše · I vnide s ni
ma v' cr(ъ)kvъ hode i skače i sl(a)ve b(og)a ·
I videše i vsi lûdi hodeča i sl(a)ve
- 20 **ča b(og)a · I poznaše i êk(o) sa b(ê)še iže a**
I mužno prošaše · sêde prêd' vra
ti krasnimi cr(ъ)kv(e)nimi · I ньpl'niše
se vsi straha i užasa o tomъ eže
zgodí se emu · Rêš(ponъ) · Aêe lûbiši me sim(u)ne p
- 25 **etre pasi ov'ce moe · G(ospod)i ti vêsi êko**
lûblû te i d(u)šu moû položu za te · B(e)rš(ъ) · †
Blsi že vûtrê i sьbraše se knez
i ihъ · i st(a)rišini i pisъci v' er(u)s(oli)
mê i anna knezъ erêiski · i kaipa i i
- 30 **v(a)ňь i alek'sandarъ i eliko b(ê)še ihъ**
ot rêda erêisk(a)go · I postaviše eû p
o srêdê i uprašahu koeû siloû i
li v kogo ime vi stvorila esta
sie · Tьgda p(e)trъ pl'ňь d(u)ha s(ve)ta r(e)če
- 35 **imъ · Knezi lûdai (!) i starišini sli**
šite · Aêe mi d(ъ)ňьsь osuevani esmo
- † Aêe mi se priklûči i umrêti s tobo//û ne otvrgu se t(e)be ·**
- 439d 1 **v dobrodêênii č(lovê)ka ne moč'na · v**
nemže sie z'dravie stvoreno estъ ·
znano budi vs(ê)ťь v(a)ťь i vsêťь
lûdemъ iz(drai)l(e)vimъ · êk(o) vъ ime i(su)sa h(rъst)a
- 5 **ňьzaranina egože vi prigvozdi**

- ste · se b(og)ъ vskrêsi ot mrtviъ · I
v nemъ si z'dravъ stoitъ pred'
vami · Si e(stъ) kamenъ iže ot v(a)sъ isku
šenъ e(stъ) viždûcēmъ v(a)mъ · i sa stv
10 orenъ bis(tъ) v gl(a)vu ugla · I nêstъ v
komъ lûbo inomъ sp(a)s(e)niê · Nêst' bo
ino ime pod' n(e)b(e)s(e)mъ дано č(lovê)komъ v n
em'že podobali n(a)mъ sp(a)s(e)nom b(i)t
i tьkmo v' h(rъst)ê i(su)sê g(ospod)ê n(a)šimъ · Rêš(ponъ) :
- 15 Ti esi p(e)trъ i nъ semъ kamene sъziû cr(ъ)
kvъ moû · i vrata adova ne odolê
ûtъ ei · I damъ t(e)bê klûči c(êsa)r(ъ)stviê
n(e)b(e)sk(a)go · B(e)rš(ъ) :· Iže kolizdo sveže
ši nъ z(e)mli bud(e)tъ svezano i n' n(e)b(e)s(e)hъ ·
- 20 i eže kolizdo razdrêšite nъ z(e)ml
i budetъ razdrêšeno i n' n(e)b(e)sêhъ ·
Zri v(a)še · S(lovo) s(veta)go lêona p(a)pi ·
VŠêhъ ubo s(ve)tihъ praz(ъ)dniki v
zlûbleni v(ъ)sъ mirъ e(stъ) dêlnik'
- 25 i edinoe vêri m(i)l(o)stъ s'dêva
etъ · da čto lûbo za sp(a)s(e)nie v
sêhъ stvoreno vspominaet' se
po vračeniemъ orčimi radostm
i vьzdê da služit' se · Ibo v
- 30 ist(i)nu d'n(ъ)sni prazd(ъ)nikъ čto e(stъ) · ra
zvê ona čъstъ · Ūže vsa vselena
ê z(e)mlъ uteže i navlačъ n(a)šъ gra
dъ čъstiû veselit' se · idêž
e bo nъvlačnima ap(usto)loma prosl(a)v(e)
- 35 nъ e(stъ) izašastiemъ · tu i v d(ъ)nъ m(u)ki
eû budi veseliê vladič(ъ)stvo ·
- 440a 1 siê bo es'ta m(u)ža imaže t(e)bê rime
bl(a)govêst'vnie h(rъsto)vo pros(vъ)tê se ·
i iže b(ê)še moistarъ bluda stvore
nъ e(stъ) nъučit(e)lъ rês'noti · Rêš(ponъ) · G(ospod)i ače
- 5 ti esi p(o)v(e)li mi priti po vodamъ · I pr
ost(a)gъ sp(a)sъ ruku êti i r(e)če emu · mal
ovêri počto se usumni · B(e)rš(ъ) · Egda
vidê p(e)trъ vêt(a)gъ veli prihodečъ · ub
oê se i egda nъče pogrêzati · vza
- 10 pi g(lago)le sp(a)s(e)na me stvori g(ospod)i · Čte(nie) ·
SĹê esta s(ve)taê o(tъ)ca tvoê i
rêsnaê pastira êže te k'
c(êsa)ru n(e)b(e)skomu vedrini mnogo bo
le i mnogo b(la)ž(e)nêe sъzidasta ·
- 15 neže oni ih' že učeniemъ prvo stê
nъ tvoihъ osnov(ъ)niê umês'tiše · Siê bo
esta êže k' sei sl(a)vê povratis
ta da budeši rodъ s(ve)ti lûdi iz'
brani gradъ erêiski · i c(êsa)r(ъ)sko s(vê)t
- 20 ilo b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra prest(o)lъ · Gl(a)va vs
ee vselenie z(e)mlъ · svr'šena dl'g
imъ nastoêniemъ redomъ b(o)ž(ъ)stv(e)nimъ ·
veče neže vlastiû z(e)m(a)l(ъ)s'kou :·
Rêš(ponъ) · Vstani p(e)tre oblêci se v riz
- 25 i svoe · i po mnê grêdi / primi krêpostъ
nъ sp(a)s(e)nie nъrodъ · êk(o) spadu uža žel
êzna s ruku ego · B(e)rš(ъ) · An(ъ)j(e)l(ъ) g(ospod)ъ nъ pri
de i s(vê)tъ vsiê v tamnici · t'lknuv' ž

- e v rebra p(e)tra vzbudi i gl(agol)e vst
 30 ani v'skorê · Čte(nie) · AČe bo si mnog
 imъ pribavleniemy premoženiê c(êsa)
 r(ь)stviemy tvoimъ z(e)mli i moru prost
 iraše mъne e(stъ) neže t(e)bê pobêdi
 t(e)lû trudomy pod'loži se · eže bo
 35 mirъ h(rъst)ъênski pod'loži se · Ibo
 g(ospod)ъ bl(a)gъ pr(a)v(ь)d(ь)ny vs(e)mogi iže m(i)l(o)st'
 440b 1 svou č(lovêčъ)sku rodu nikoliže ne
 zataê · Oče že i namъ siû b(la)ž(e)n
 oû ar(usto)lu i m(u)č(e)n(i)ku v'semъ gradê
 za stražu umêsti · I v'se op'č
 5 eno v bes'semrtnoe poz'nanie ·
 svoimi preobil'nimi bl(a)godêen
 i nъuč(e)ni eže vol'nimъ bluždenie
 m slêpostiû z'bludilъ b(ê)še ·
 vnutrn'neû zloboû · Tainimъ s
 10 vêtov'niemy · i previšnimъ m(i)l(o)sr(ь)
 diemy pom(i)l(o)v(a)lъ e(stъ) posilaûčъ ·
 to es(tъ) s(love) svoje t(ь)kmenoe s(e)bê i pre
 věčnoe eže pl'tъ stvoreno t(a)ko
 b(o)ž(ь)stv(e)nimъ nъravomy · Rêš(ponъ) · Iže c(êsa)
 15 r(ь)stviê n(e)b(e)sk(a)go klûče i pečû (!) preda
 ov'čû · Iže n(e)b(e)skie i z(e)m(a)l(ь)skie p(e)tru po
 ruči stugi · da otvoril' bi zakl
 oplenimъ i razdrêšil' bi uzi sv
 ezanihъ · B(e)rš(ь) · Tomu g(ospod)u is(u)h(rъst)u s(i)nu
 20 b(og)a živago · v sêmni obečaniemy po
 dobaety poručati se · (Evanъ)j(eli)ê po m(a)têû
V (O)NO VR(Ê)ME Pride i(su)sъ v strani k
 esarie pilipovi i vpraša
 še uč(e)n(i)kъ svoihъ gl(agol)e · Kogo i gl(agol)ûť č(lovê)
 25 ci biti · I PR(O)Č(A)Ê · Om(i)l(iê) s(veta)go eronima pr(ozvitera) ·
 Pllipъ sa e(stъ) bratъ irudo
 vъ · ot negože više rêhomъ · čet
 vr(ь)to vladič'stvuûčû t
 urieû i trahonit'skoû stranou · iže
 30 v čъstъ tiveriê kesara kesar
 iû pilipovu nъr(e)če · iže n(i)ne paneš'
 gl(agole)t' se · i estъ prêdêlъ pinicišъ ·
 a naslêdue iruda ot(ь)ca · iže v čъ
 stъ avgusta kesariû nъr(e)če i
 35 kesariû · êže prêžde turanъ s
 tratopozъ naricaše se · i ot imene
 440c 1 dečere svoee libiadem(ь) grêkъ
 êrdana sazda · Rêš(ponъ) · Azъ za t
 e umolihъ p(e)tre da ne oslabêetъ vê
 ra tvoê · I ti nikogda obrač' se utvr
 5 di br(a)tiû tvoû · B(e)rš(ь) · Pl'tъ i kr'vъ ne ê
 vi t(e)bê · nъ o(tъ)съ moi iže e(stъ) n' n(e)b(e)s(ê)hъ · Čte(nie) ·
SIe mêsto e(stъ) kesarie pilipo
 vi · idêže êrdanъ is korene
 istečety livani gori · i imatъ · b · (=2)
 10 istoč(ь)n(i)ka · ediny imenemъ iogъ a dr
 ugi d(ь)ny · êže sьvkuplena êr'dano
 vo ime tvorita · I uprašaše uč(e)n(i)kъ
 svoihъ gl(agol)e · Kogo i č(lovê)ci gl(agol)ûť biti
 s(i)na č(lovêčъ)sk(a)go · Ne r(e)če kogo me gl(agol)ûť č(lovê)ci b
 15 iti · nъ s(i)na č(lovêčъ)sk(a)go · da ne hvastavo ot

- sebe vziskati vidêlo se bi ·
 Rêš(ponь) :: Kogo i gl(agol)ûtь č(lovê)ci biti s(i)na č(lovêčь)sk(a)go ·
 r(e)če i(su)sь uč(e)n(i)k(o)mь svoimь · otvêcavь že p(e)trь
 i r(e)če / ti esi h(rьst)ь s(i)nь b(o)ga ž(i)v(a)go · I azь t(e)
 20 bê gl(agol)û êko esi p(e)trь · i na semь kamene
 sьzizdû cr(ь)kvь moû · B(e)rš(ь) · B(la)ž(e)nь esi s
 imune barioninь · êk(o) pl'tь i krvь ne êvi
 t(e)bê · nь o(tь)сь moi iže e(stь) n' n(e)b(e)sêhь · Čte(nie) ·
 Vľžďь da ideže koliždo pi
 25 sano e(stь) v staromь z(a)k(o)nê s(i)nь č(lovêčь)
 ski · v' evrêi pis(a)no e(stь) · s(i)nь adamov' ·
 t(a)ko bo · i v ps(a)l(ь)mmê (!) čtemo · S(i)nove
 č(lovê)ci dokolê teško srdi · V' evre
 i s(i)nove adamovi gl(agol)ût(ь) se · Krasno že
 30 uprašaje · Kogo i gl(agol)ûtь č(lovê)ci biti s(i)na
 č(lovêčь)sk(a)go · zane iže i ot s(i)na č(lovêčь)sk(a)go č(lovê)ci su
 tь · A iže b(o)ž(ь)stvie ego razumêût' ·
 ne č(lovê)ci nь b(o)zi vzivaût se · Oni že
 rêše · Ovi iv(a)na h(rьst)it(e)la · a ovi il
 35 iû · druzi že eremiû ili edinogo ot pr
 or(o)kь · Čuždû se ot nêcêhь is'tukov(a)
 440d 1 niê · veči kiždo bludь vzis'ka
 ûcemy · i prepiraniê pred'gimь b
 ludomь iskati g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(rьst)a ·
 Ovi iv(a)na h(rьst)it(e)la mnêhu · a ovi
 5 iliû druzi že eremiû · ili ed
 inogo ot pr(o)r(o)kь · Eda t(a)ko mogu blu
 diti vь ilii i v' eremii · Êkože
 irudь bludi vь iv(a)nê reki · E
 gože azь usêknuhь iv(a)na · sa v(ь)
 10 skr(ê)se ot mr'tvihь · i sego radi s
 ili dêût' se o nemь · Vi iže kogo
 me gl(agole)te suča · Otvêča simunь
 p(e)trь i r(e)če · Ti esi h(rьst)ь s(i)nь b(og)a ž(i)v(a)go ·
 T(e)bê b(ož)e · R(ê)š(ponь) · Petre lûbiši li me
 15 ti vêsi g(ospod)i êk(o) lûblû te · Pasi o
 vce moe · B(e)rš(ь) · Simune ioninь lûbi
 ši li me · ti vêsi g(ospod)i êk(o) lûblû te ·
 B(e)rš(ь) · Razdrêši p(o)v(e)lêvaûčimь b(ogo)mь
 p(e)tre z(e)m(a)l(ь)skie okovi · Iže tvoriši d
 20 a otvoret' se n(e)b(e)ska c(êsa)r(ь)stviê b(la)ž(e)nim' ·
 B(e)rš(ь) · Eže koliždo svežeši nь z(e)ml
 i budetь svezano i nь n(e)b(e)s(ê)hь · i eže
 koliždo razdrêši nь z(e)mli budet'
 razďšeno i n' n(e)b(e)s(ê)hь · Sa rêš(ponь) gl(agole)t'
 25 se nь uže p(e)tra · K mat(utini) an(tifonь) · Petrь i i
 v(a)nь vhoždahota v cr(ь)kvь nь godin
 u m(o)l(it)vi devetoe · An(tifonь) · Srebra i z
 lata ne imamь nь eže imamь to ti d
 am · An(tifonь) · R(e)če an(ь)jel(ь) k' p(e)tru · oblêci se
 30 v rizi svoe i po mnê gredi · An(tifonь) · Pos'l
 a g(ospod)ь an(ь)j(e)la svoego · i izb(a)v(i) me ot ruki
 irudovi · An(tifonь) · Ti esi p(e)trь i na semь k
 amenê sьziû (!) cr(ь)kvь moû · K(a)p(itulь) Posl
 a irudь · Im(ь)nь · Veselit se n(e)bo · B(e)rš(ь) ·
 35 Vzvêstije dêla b(o)ž[...] · I tv[...]r[...] · K B(lagoslove)n(ь) an(tifonь) ·
 Eže koliždo svežeši nь z(e)mli · bu
 441a 1 detь svezano i n' n(e)b(e)s(ê)hь · iže kol
 iždo razd'rêšiši nь z(e)mli bud(e)t'

- razdrěšeno i n(e)b(e)s(ê)hь · r(e)če g(ospodь) simunu p(e)tru · K t(e)rcê k(a)p(itulь) :·
POsla irudь c(êsa)гь · K šek(ь)sti k(a)p(itulь) ·
- 5 **P**et(ь)ra ubo stržahu v tamn
inici (!) m(o)l(it)va že bē bivaûciê
ot cr(ь)kve k' b(og)u o nemь · **B**(og)u · K n(o)nê k(a)p(itulь) ·
PEtr(ь) že razuměvь v s(e)bê
r(e)če · n(i)ne vidê vistinu êk(o) po
- 10 **s**la g(ospod)ь an'j(e)la svoego · i izet m
e ot rukí irudovi i ot vs(a)k(o)go čьêni
ê lûdi iûdêiskihь · K v(ê)č(e)rni idê
že bi cr(ь)kvь s(veta)go p(a)vla rekutь · An(tifonь) ·
Azь nasadih' · Ps(a)l(ь)мь · **R**(e)če g(ospod)ь k(o)n(ь)сь · **H**v(alite)
- 15 **D**Obru branь brahь teč(e)nie { v'si ·
skon'čahь · vêru shranihь · to
go r(a)di otložěvь e(stь) mnê vênacь pr(a)v(ь)dn
i · iže v'z'dastь mnê g(ospod)ь v d(ь)n' ot · pr(a)v(ь)d(ь)ni sud
i · Im(ь)нь · **N**aučit(e)lû · B(e)rš(ь) · **T**i esi
- 20 **s**ьsudь izvoleni s(ve)ti p(a)vle ap(usto)le :·
Kazat(e)lû rês'noti · i učit(e)lû · narodь ·
K V(eličitь) an(tifonь) · **S**(ve)ti p(a)vle ap(usto)le prop(o)v(ê)dat(e)lû
rêsnoti i učit(e)lû nъrodь · m(o)li za ni kь
b(og)u iže te iz'voli · Or(a)ci(ê) · **B**(ož)E iže v množ(ь)
- 25 **s**tvo êzikь · Iči нь obrač(e)nie p(a)vla ·
Kada kolê bl(a)g(ь)d(a)n(ь) služitь
se p(a)vla pridaet' se i s(ve)t(a)go p(e)tr
a an(tifonь) · **T**i esi **p**astirь ovacь · B(e)rš(ь) ·
Ti esi **p**(e)tr(ь) · Or(a)ci(ê) :· **B**(ož)E iže b(la)ž(e)n(o)mu p(e)tru · Id
- 30 êže nêstь cr(ь)kvь s(ve)t(a)go p(a)vla ·
gl(agole)t se an(tifonь) · **K**let se g(ospod)ь i ne · S pr(o)č(i)mi
an(tifon)i i ps(a)l(ь)mi ot ap(usto)lь · K(a)p(itulь) · **P**osla ir(udь) ·
Im(ь)нь **Z**latomь · B(e)rš(ь) · **V**z(ь)věstí(še) d(ê)l(a) ·
An(tifonь) · **D**(ь)n(ь)sь simunь p(e)trь vzide нь stras'
- 35 **t**ь križa **A**(LELU)Ê · d'n(ь)sь klûčarь c(êsa)r(ь)stviê stvore
нь e(stь) · d(ь)n(ь)sь radue se kь g(ospode)vê prestav
- 441b 1 **i** se · d(ь)n(ь)sь p(a)vľ ap(usto)lь s(vê)til'nikь vsel
enie z(e)mlь · prikloni gl(av)u za ime h(гьsto)vo ·
mukuû vên'čanь e(stь) a(lelu)ê · Or(a)ci(ê) · **B**(ož)E iže d(ь)n(ь)š[...] ·
Vzvêčamo da vsie d(ь)ni ne bu
- 5 di v' spom(e)nut'e s(ve)t(a)go p(a)vla za
čь or(a)ci(ê) op'ča e(stь) · razvê ako e cr(ь)k
vь s(ve)t(a)go p(a)vla · êkože r(e)čeno estь ·
V sie d'ni ne budi vspom(e)nut
ie s(ve)t(a)go iv(a)na začь biva d
- 10 upalь činь · **C**s(ve)t(a)go p(a)vla · K ûtr(ь)
ni bit(atorii) · **C**(êsa)ru ap(usto)lь g(ospode)vê · Ps(a)l(ь)мь · **P**rid(ite) · Im(ь)нь ·
Nьuč(i)t(e)lû · An(tifonь) :· **I**že **p**ospêhova p(e)tr
u vь ap(usto)l(ь)stvě · **p**ospêhov(a)lь e(stь) i mnê v
narodêhь · i **p**oznaše m(i)l(o)stь b(o)žiu da
- 15 **n**uû mnê ot h(гьst)a g(ospod)a · Ps(a)l(ь)мь · **N**(e)b(e)sa · S pr(o)č(i)
mi ot op'jini a(pus)t(olь) · B(e)ršь · **I**že me **r**azlu
či ot črêva m(a)t(e)re moee · i vazda me m(i)lo
stiû svoeû · V k(o)n(ь)сь ps(a)l(ь)ma gl(agole)t' se
b(e)rš(ь) · an(t)ifon'ski · iz'nam'se da
- 20 an(tifon)i si na godinahь d'nev'nihь n
e gl(agole)t(ь) se · **V**êdê komu vêrovahь
i nadêû se · êk(o) silanь nizloženie
moe · shraniti vь onь d(ь)n(ь) · B(e)rš(ь) · **I** togo
r(a)di otložěvь e(stь) mnê vênacь pr(a)v(ь)di ·
- 25 An(tifonь) · **M**nê žiti h(гьst)ь e(stь) i umrêti prio

- brenie (!) · sl(a)viti se mnê podobaet'
 o križi g(ospod)a n(a)š(e)go sp(a)sa h(rъst)a · B(e)rš(ъ) · Im'že
 mnê v(ъ)sъ mirъ gaspet se i azъ v'se
 mu miru · B(e)rši čti ot ap(usto)lъ · Čte(nie) ·
- 30 **BĚhu že v' cr(ъ)kvi êže b(ê)**
še an'tiohiiskaê pr(o)r(o)ci
i nъčit(e)li v nih'že b(ê)še
brnaba · i simunъ iže nari
caet' se negerъ · i lukii
- 35 kurineiski · Manain' že iru
 da četvrto vlastnika po
- 441c 1 d'rugъ i savalъ · Služečim' se imъ
 g(ospode)vê i postečimъ · r(e)če d(u)hъ s(ve)ti · otlu
 čite mi ubo varnavu i sav'la na d
 êlo na neže prizovu ê · Tъgda po
 5 stiše i moliše se · i v'zložiše rucê
 na na (!) i pustiše ê · Siê že ubo puč
 ena d(u)homъ s(ve)timъ pridosta v sele
 v'jiû · otududu (!) že prêplus't
 a v kuparъ · I otudu pridosta v s
 10 alomoni · i prop(o)v(ê)dasta sl(o)vo b(o)žie
 v' zborêhъ iûdêiskihъ · Imêhota
 že iv(a)na v služ'bu · Rêš(ponъ) · Iže pos'
 pêhova p(e)tru vъ ap(usto)l(ъ)s'tvê · prospêhov(a)lъ
 e(stъ) i mnê v narodêhъ · I poznaše m(i)l(o)s'tъ b(o)ž
 15 iû danuú mnê · B(e)rš(ъ) · M(i)l(o)s'tъ b(o)žie vъ
 mnê tača ne bis(тъ) · nъ m(i)l(o)s'tъ ego vъ mnê v(êč)nu preb
 I Egda preidoše vse ot { ivaet' ·
 oki daže do pafa · obretoše
 et(e)ra m(u)ža vl'hva lažnago pr(o)r(o)ka iû
 20 dêis'kago · emuže ime variisunъ ·
 iže b(ê)še sъ n'tupatomъ sergemъ i p(a)vl
 omъ m(u)žemъ mudrimъ · Si prizva varn
 avu i p(a)vla želêe slišati s(lovo) b(o)ži
 e · Protivlaše že se ima elimas'
 25 vъl'havъ tъko bo e(stъ) ime ego · i is'kaše
 ot vêri otvratiti sudiû · Rêš(ponъ) · Dobr
 u branъ (!) tečenie skon'čahъ · vêru shr
 anihъ · Togo r(a)dî otloženy e(stъ) mnê vên(ъ)cъ
 pr(a)vdi · B(e)rš(ъ) · Vêdê komu vêrovaہъ · i
 30 nadêû se · êk(o) silanъ e(stъ) nizloženie mo
 e shraniti vъ onъ d(ъ)nъ · Čte(nie) · SAV(ъ)lъ že
 iže i p(a)vъ napl'niv' se d(u)ha s(ve)ta v'
 zgrêvъ nanъ r(e)če · O pl'nъ vsakoe zl
 obi i vsakoe lъže s(i)nu d'êv'lъ ·
 35 vraže vsee pr(a)vdi · ne počieši li
 razvrâčati puti g(ospodъ)nihъ pravi
- 441d 1 hъ · I se n(i)ne ruka g(ospodъ)na t(e)bê · i bu
 deši slêpъ ne vide sl'n'ca d
 o vrêmene · Abie že napade na nъ
 t'ma i sumrakъ · i sezae iskaše
 5 vožda · Tъgda vidêvъ an'tu
 patъ biv'šee vêrova uža
 sae se o učeniî g(ospodъ)ni · Rêš(ponъ) · Otlož
 enъ e(stъ) mnê vênacъ pr(a)v(ъ)dî · Iže vzdast'
 mnê g(ospod)ъ pr(a)v(ъ)d(ъ)nъ onъ pr(a)v(ъ)d(ъ)ni sudi · B(e)rš(ъ) Vê
 10 dê komu vêrovaہъ · i nadêû se êko
 silanъ e(stъ) · nizloženie moe shraniti
 vъ onъ d(ъ)nъ · An(tifonъ) · Ti esi sъsudъ izvo

- leniê · s(ve)ti p(a)vle ap(usto)le · Prop(o)v(ê)da
t(e)lû rêsnoti v vs(ê)mь mirê · B(e)rš(ь) ·
- 15 Im'že vsi êzici poznaše m(i)l(o)
stь b(o)žiu · An(tifonь) · Velikь s(ve)ti p(a)v(ь)lь
sь sudь izvoleniê · vîstinu d
ostoinê e(stь) prosl(a)vlenь · iže i uteže
prestolь dvonadestni oblاد
- 20 atî · B(e)rš(ь) · V narodê egda s(ê)d(e)t'
s(i)нь ĉl(ovêĉь)ski · нь prest(o)lê velič(ь)stv
iê svoego · An(tifonь) · Dobru branь br
ahь teĉ(ь)nie skonĉahь vêru shr
anihь · B(e)rš(ь) · V raki bitii otlo
- 25 ženь e(stь) mnê vên(ь)сь pr(a)v(ь)di · B(e)rš(ь) · Post
aviše i kn(e)zi · S(lovо) sv(e)t(a)go avgu(sta) b(i)s(kupa) ·
ΔP(usto)lь p(a)v(ь) · egože v rêsnotu
obretomь bez' vs(ь)kihь dobr
ihь utežani · Ibo s mnog
- 30 imi utežani zalimi
obret'ša i m(i)l(o)stь b(o)žiu vz
daûĉago dobraê za zlaê ·
k svoei bo ûže približaûĉe muc
ê pišuĉь k timotêu · vîstinu
- 35 ûže siê utežaniê svoê dobr
aê vspominaetь da po mali
- 442a 1 hь utežanihь doide vên'ca ·
iže po zalihь utežanihь doš
alь e(stь) m(i)l(o)sti · Ibo sviše mnê e(stь)
vên(ь)сь pr(a)v(ь)di · iže vzdastь m'nê
- 5 g(ospod)ь pr(a)v(ь)dni sudiê · Rêš(ponь) · Ti esi sь
sudь izvoleni s(ve)ti p(a)vle ap(usto)le
prop(o)v(ê)dat'lû rêsnoti vs(ê)mu mir
u · Imže vsi êzici poznaše m(i)l(o)s
tь b(o)žiu · B(e)rš(ь) · Hodatai budi z
- 10 a ni k b(og)u iže te izabra · Iže · Ćt(enie) ·
K(om)u vzdal' bi vên(ь)сь pr(a)v(ь)dni
sudiê · aĉe ne dal' bi m(i)l(o)
stь m(i)l(o)sr(ь)di o(tь)сь i k(a)ko bil' bi si
vên(ь)сь pr(a)v(ь)dni · aĉe ne predšal bi m(i)l(o)
- 15 stь êže opr(a)v(ь)daetь neĉistivь
go · K(a)ko si d'lzi vzdaût se · aĉe
ne prêždê oni tešci dari vzd
aût se · I togo r(a)di rasmotrimo si
ê utežaniê · imiže rêhь vên(ь)сь
- 20 vzdati hoĉetь pr(a)v(ь)dni sudiê
i da uvêmo oboê utežani se
go lêki samogo · eže e(stь) ot samogo ego
ugotovana ili dari bili bi b(o)ž
ii · Dobru ubo branь brahь teĉ
- 25 enie s'vrših' vêru shranihь ·
Aĉe prêžde siê dêla ne priš
la bi miš'leniь dobraê · nikaê
že dobraê bila bi · Rêš(ponь) Mil
ostiû b(o)žieû es(a)mь to eže es(a)mь i m(i)l(o)s
- 30 tь ego vь mnê taĉa ne bis(tь) · нь m(i)l(o)stь e
go vь mnê vînu prebivaetь :: B(e)rš(ь) ::
Iže prospêhova p(e)tru vь ap(usto)l(ь)stvě
pospêhovaь e(stь) i mnê v narodêhь ·
V(ima)ite že ĉto b(ogь) simь mis'
- 35 lemь gl(agole)tь · Gl(agolû)tь bo pišuĉь k' ko

- 442b 1 rentiomъ · Ne da dostoini es(a)mъ m
 1 isliti něč'to ot n(a)sъ · lēki da bi na
 mi na dovol'stvo · n(a)š(e)ot b(og)a estъ ·
 Otnúděže kaēžde rasmatraû ··
 Dobro ubo branъ brahъ · Iziskuû k
 5 oeû silou boriši se · ili koter
 i emu ot samogo s(e)be bis(tъ) z(a)k(o)nъ b(o)žii · k
 oterago gl(a)sъ e(stъ) v devetoronom
 ii · Ner(e)češi v sr'ci tvoemъ krêpo
 stъ moe i sila ruku moeû stvo
 10 ri silu veliû siû · Na vspome
 neši g(ospod)a b(og)a tvoego · êk(o) si daetъ
 t(e)bê krêpostъ tvoriti i silu ·
 Rêš(ponъ) · Sav(ъ)lъ iže i p(a)v(ъ)lъ veliki prop(o)v(ê)d
 a(te)lъ / ot b(og)a ukre'pleny pospêvaše i pos
 15 tiždevaše iúdêe · B(e)rš(ъ) ·· Skazue
 êk(o) sa e(stъ) h(rъst)ъ s(i)nъ b(og)a živago · An(tifonъ) · Sav(ъ)l'
 iže i p(a)v(ъ)lъ veliki prop(o)v(ê)d(a)t(e)lъ · ot b(og)a ukre'ple
 ny pospêvaše i postievaše iúdêe ·
 B(e)rš(ъ) · Skazue êk(o) e(stъ) h(rъst)ъ s(i)nъ b(og)a živ
 20 ago · An(tifonъ) · Da ne prevznosil' se bimъ · d
 anъ e(stъ) mnê pod'strikat'lъ pl'ti moee · an'
 j(e)lъ sotoninъ iže mi pakostъ dêetъ · o
 semъ trikratъ b(og)a m(o)lihъ · da otgnal' b
 i i ot mene · i r(e)če mi dov'lêetъ t(e)bê p(a)vl
 25 e m(i)l(o)stъ moê · B(e)rš(ъ) · Sila bo v nemoči s
 vršaet se · An(tifonъ) ·· Otloženъ e(stъ) mnê vê
 nacy pr(a)v(ъ)di · iže vzdastъ mnê g(ospod)ъ pr(a)v(ъ)d(ъ)ni s
 udi · B(e)rš(ъ) · I dēlaûci vъ mnê m(i)l(o)st'
 d(u)ha s(ve)t(a)go · E(vanъ)j(e)lie · R(e)če simunъ p
 30 et(a)rъ · Içi nъ obračen'e · Rêš(ponъ) · S(ve)ti p(a)vl
 e ap(usto)le pr(o)p(o)v(ê)d(a)t(e)lû rêsnoti i učit(e)lû
 narodъ · Hodai (!) budi za ni k tomu
 iže te izabra · da dostoini svršim'
 se biti v m(i)l(o)sti b(o)žii · B(e)rš(ъ) · Ti esi
 35 sъsudъ izvoleni s(ve)ti p(a)vle ap(usto)le
 pr(o)p(o)v(ê)d(a)t(e)lû rêsnoti · Rêš(ponъ) ·· Damaska
 442c 1 grada prepožitъ areti c(ê)s(a)ra ·
 stražaše gradъ damasin'skъ ê t
 i me hote · i br(a)tiû po strēni nizvišen'
 bēhъ v košnici · I t(a)ko iz'bêgohъ ot ruki
 5 ego vъ ime g(ospod)ne · B(e)rš(ъ) · B(og)ъ i o(tъ)cy g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(rъst)
 a vēstъ êk(o) ne lažu · Rêš(ponъ) · Velikъ
 s(ve)ti p(a)v(ъ)lъ sъsudъ izvoleniê · vist
 inu dostoinê e(stъ) prosl(a)vl(e)nъ · Iže i uteže
 prest(o)lъ dvonadestni obladati ·
 10 B(e)rš(ъ) · Ot h(rъst)a s n(e)b(e)se vъzvany i nъ z(e)mlû pr
 os'trtъ · ot progoneniê s'vršeny e(stъ) sъsudъ
 izvoleni · K mat(utini) an(tifonъ) · Azъ nasadih' ·
 apolosъ uvlaži b(og)ъ že pribavleni
 e dastъ · A(lelu)ê · Ps(alъmъ) g(ospod)ъ v(ъ)c(êsa)r(i) s(e) · B(e)rš(ъ) · Edinъ kъ
 15 ždo vlaču mazdu primetъ po svoemu
 usiliû · An(tifonъ) · Slas'tnêe v nemočehъ mo
 ihъ pohv(a)lû se · da vselit' se v' me si
 la h(rъst)a · B(e)rš(ъ) · Egda slabêi es(a)mъ · ta
 gda krêpčêi es(a)mъ · i silnêi · An(tifonъ) ·· I m(i)l(o)s
 20 tъ b(o)žii vъ mnê tača ne bis(tъ) · nъ m(i)l(o)stъ ego
 vъ mnê vinu prebivaetъ · B(e)rš(ъ) · I m(i)l(o)sti
 û b(o)žieû es(a)mъ to eže es(ъ)mъ · An(tifonъ) ·· Damas'

- ka grada prepožitъ areti c(êsa)ra ki strž
aše gradъ damasin'ski · êti me hotê
- 25 i br(a)tiû po stênê izvišenyъ bihъ v koš
nici · i t(a)ko iz'bêhъ ot ruki ego vъ ime g(ospod)ъn
e · B(e)rš(ь) · B(og)ъ o(tъ)съ g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(rъst)a vêstъ êk(o)
ne lažu · An(tifony) · Trikratъ palicami
b'enyъ bihъ · edinoû kameniemъ robiše me ·
- 30 trikratъ korabaļ isprovrže se sa
mnoû za ime h(rъsto)vo · B(e)rš(ь) · Nočъ i d(ь)nyъ v glu
binê mora bêhъ · K(a)p(itulъ) · DObru branъ brahъ ·
Im(ь)nyъ · Veselit se n(e)bo · K b(lagoslove)nyъ · Vi iže
slêdiste me · sedete na prest(o)lê
- 35 hъ sudeče obima na des'te kol(e)no
ma iz(drai)l(o)v(i)ma gl(agole)тъ g(ospod)ъ · Or(a)ci(ê) · B(ož)E iže m'nož[ьstvo] ·
- 442d 1 Ot s(ve)t(a)go p(e)tra an(tifony) :· Ti esi p(e)trъ past(i)гъ ·
Or(a)c(iê) · B(ož)E iže b(la)ž(e)n(o)mu · K t(e)rcê k(a)p(itulъ) ·
Dobru branъ brahъ · K šekst(ê) k(a)p(itulъ) ·
DА ne prevznosil se bimъ · d(ь)nyъ
- 5 e(stъ) mnê pod'strikatelъ pl'ti
moee an'j(e)ļ sotoninъ iže mi pakos
тъ dêet · o semъ trikratъ b(og)a m(o)l(i)h'
da otgnal bi i ot mene · i r(e)č(e) mi p(a)vle
dovlêetъ tebê m(i)l(o)stъ moê · K n(o)nê · K(a)p(itulъ) ·
- 10 AŽ' bo es(a)mъ man'ši ot ap(usto)ļ · iže nê
samъ dostoênyъ naricati s
e ap(usto)ļ · zane proganaļ cr(ь)kvъ b(o)ž
iû · na m(i)l(o)stiû b(o)žiu es(a)mъ to eže
es(a)mъ · i m(i)l(o)s(t)ъ ego vъ mnê tača ne bis(тъ) ·
- 15 Meû okt(a)bu K V(eličitъ) an(tifony) · Sl(a)vna knez
a z(e)mle p(e)trъ i p(a)vļ · êkože v život
ê svoemъ vzlûbista se · i t(a)ko v
semr'ti svoei nêsta razlučena ·
B(e)rš(ь) · Post(a)više i knezi po vsei z(e)ml(i) ·
- 20 K B(lagoslove)nyъ an(tifony) · Petrъ ap(usto)ļ p(a)vļ učit(e)la
nъrodъ · siê n(a)sъ naučista z(a)k(o)nu
tvoemu g(ospod)i · B(e)rš(ь) · Vъ v'su z(e)mlû izd(railovъ) ·
Or(a)c(iê) B(ož)e iže d'n(ь)sni · K v(ê)č(e)r(ni) an(tifony) · Klet'
se g(ospod)ъ Ps(a)l(ь)mi ot ap(usto)ļ · s(ve)t(a)go iv(a)na
- 25 K(a)p(itulъ) · Slišite ot(ь)c(ь) · Im(ь)nyъ · Da mog'la ·
B(e)rš(ь) · Bê č(lovê)kъ posl(a)n(ь) · An(tifony) · Všad'su za
hai (!) · Sъ spom(e)nutem s(ve)t(a)go p(a)vl
a · I tudie ot ap(usto)lu an(tifony) · Sl(a)vn
a knez(ь) · Or(a)c(iê) · B(ož)E iže d'n(ь)snъ · Nъ ok(ь)t(ab)
- 30 u s(ve)t(a)go iv(a)na budi činъ ki i
na nega d(ь)n(ь) sъ spomenuemъ ot a
p(usto)lu · Nъ s(ve)tiû pročesa i mar'tiêna Or(a)c(iê) ·
B(ož)E iže ni s(ve)tiû m(u)č(e)n(i)ku tvoeu pro
česa i martiêna isp(o)v(ê)d(a)nie
- 35 mъ sl(a)v(ь)n(i)mъ oh(rъst)ъ ograždaeši i za
čîcaeši · dai n(a)mъ eû naslêd(o)v(a)
- 443a 1 niemъ prospeti i hodataistvomъ
radovati se · G(ospode)mъ n(a)š(i)mъ · Čte(nie) :·
Vъ v'rime v neže simunъ v
l'havъ rastade se vnu
- 5 trê · Nečist(i)vi neronyъ preda b(la)ž(e)
noû ap(usto)lu h(rъsto)voû p(e)tra i p(a)vla pav
linu m(u)žu · pres(vê)tlomu mois'tar'
skie vlasti · V' tože vr(ê)me pa
vlinъ postavi eû v' straži ma

- 10 mertini · I prihoždahu k nima mno
zi h(ръst)ьѣni i cѣlahu se ot nemoči s
voihъ · druži že ot bѣsovъ odr'ž
imi iz'b(a)vlahu m(o)l(it)v(a)mi eû · Bѣhu
že strêguče b(la)ž(e)niû ap(usto)lu mnozi
- 15 voini · meû kimi bѣhota · b· (=2) voina
mel'la kneza pročesъ i martiniên' ·
Sĭê že egda vidêsta čud
esa tvoreča · êže tvoraše
b(la)ž(e)nima ap(usto)loma svoima g(ospod)ь is(u)h(ръst)'
- 20 načesta diviti se · êže i rê
sta k nima · M(u)ža plamenita zn
aeta êk(o) si c(êsa)ръ nerонъ ûže v zab
venie otpusti vaû · se bo ·z· (=9) m(ê)s(e)
ci e(stъ) otneliže v straži esta · m
- 25 olivê (!) ubo vaû · da ideta
êmože vshočeta · na toliko
m(o)li(tъ)vê vaû · da v' ime togo kr
stita naû · v negože poznasv
ê vaû tvoreče sili mnogie ·
- 30 Tьгда rêsta ima b(la)ž(e)na a
p(usto)la p(e)trъ i p(a)vľь · Vêrueta
vs(ê)мь sr(ьдъ)c(e)мь i misliû vь ime s(ve)t
ie troice · i vi sama možeta t
voriti êže naû poznasta t
- 35 voreči · Sie že slišav'se vsi
iže v straži bѣhu · i vzvapi
- 443b 1 še vsi edinod(u)šno rekuče · D
adite n(a)мь vodu êk(o)že ždeû (!)
rogibaemъ · V tažde čьsъ pre
b(la)ž(e)ni p(e)trъ ap(usto)ľь egda b(ê)še vь ono
- 5 ižde straži mamertini r(e)če
къ vs(e)мь · Vêruete li v' b(og)a o(tъ)ca
vs(e)moguč(a)go i v g(ospod)a n(a)š(e)go n(a)šego (!) i
s(u)h(ръst)a s(i)na ego edin(o)č(e)d(a)go i v d(u)ha
s(ve)t(a)go · i vsa priložetъ se v(a)мь ·
- 10 V Tažde čьsъ vsi vrgoše se
se (!) i prostrêše se prêd' nog
a (!) ap(usto)lu m(o)leče se da krčenie ot ni
û priêli bi · Tьгда ubo preb(la)ž(e)na
pom(o)lista se vь onoižde straž
- 15 i · egda m(o)lahota se tužde b(la)ž(e)ni
p(e)trъ ap(usto)ľь stvori zn(a)m(e)nie križa
v gorici karpı v straži mam
ertini · i v tažde čьsъ isteko
še vodi ot gorice · Tьгда krčena
- 20 bista b(la)ž(e)na pročesъ i martiên' ·
meštra mella kneza ot b(la)ž(e)n(a)go p(e)tr
a ap(usto)la · Se že egda vidêše v
i (!) iže v straži bѣhu prostrêše s
e k nogama b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra ap(usto)la · i kr
- 25 čeni b(ê)še miži (!) i ženъ čislomъ
·k· (=40) i ·ž· (=7) Tьгда b(la)ž(e)ni p(e)trъ vzda
za ne žrtvu hv(a)lenuû · i pričeni (!)
b(ê)še t(ê)lu i krvi n(a)š(e)go is(u)h(ръst)a · ·
Tьгда vidêv'sa b(la)ž(e)ni priče
- 30 sь i martiênъ meš'tra mel'l
a kneza · rêsta k' b(la)ž(e)nima ap(usto)lom
a h(ръsto)voma p(e)tru i p(a)vľu · Idêta êmo

že želêeta · êk(o) zabilъ vaû
перонъ съ vsima · Ishodeča že ot str
35 aže s(ve)ta ap(usto)la p(e)trъ i p(a)vlъ · prido
sta po puti iže apiê imenuet'
443c 1 se · počesta dohoditi daže
k vratomъ apiê · Tъgda preb(la)ž(e)ni
p(e)trъ ap(usto)lъ · egda izdavleni gole
ni imêše ot želêznihъ okovi · sp
5 ade emu ob'vitakъ ot nogu pred' s
ud'čimъ sêdaličemъ u novih' miri ·
V Tože vr(ê)me pride poli vr
ata apiiska i vidê g(ospod)a
is(u)h(rъst)a · egože poznavъ p(e)trъ r(e)če emu
10 G(ospod)i kamo ideši · G(ospod)ъ že r(e)če · Opet'
vraçaû se v rimъ prigvozditî ·
Ti že vrati se v rimъ i vrat
i se p(e)trъ v rimъ · I egda zaûtra vra
čaše se v rimъ opetъ · i se meštri
15 voïn'stviê êše i · V tožde vr(ê)m
e êvleno bis(tъ) pavlinu m(u)žu pres(vê)
tlomu meštru čina · êko pročesъ
i martiêň meštra voina stv
orena esta h(rъst)ьêna · I posla vo
20 ini i êše eû · i p(a)vlê eû v straži
zatvoriti · Čte(nie) · DRugi že d(ь)
ň zap(o)v(ê)dê eû prêd' se prêd'sta
viti · Êže privedena bista
prêd' zrakъ pavlina m(u)ža pres(vê)tla
25 go r(e)če ima pavlinъ · Počto t(a)ko
bez'umna stvorena esta · da
ostavl'sa b(o)gi i b(o)žice eže prekr
êp'ki čtutъ m(u)ži · i prêe n(a)sъ pokla
naût se · i da slêdeča tačinu
30 vъ ohol'stvê vaû svobodu v
oin'stva pogublata · Otvêča ma
rtinъ s(vê)tlimъ gl(a)s(o)mъ i r(e)če · N(i)ne vê
počesvê imêti svêt' bi · n(e)b(e)s(ka)go
voïn'stviê · Čte(nie) · PAv'lin' že
35 m(u)ž pres(vê)tli meštarъ činъ r(e)če · Otvr
zêta ubo bezumostъ vaû · i po
443d 1 klanajte se b(ogo)mъ bes'semr'tn'nim' ·
ûže ot zibeli vaû čъstila
esta · B(la)ž(e)na že m(u)č(e)n(i)ka pročesъ
i martiêň otvêčasta edinimъ gl(a)somъ rêst
5 a · Vê h(rъst)ьêna esvê stvorena · pa
vlin' že paki r(e)če ima · Slišita op'čen
ika voïn'stviê moego · i tvorita
eže gl(agol)û · I budita priêt(e)la moê ·
užívaita voïn'stviê · i bude
10 ta priêt(e)la pres(vê)tla knezemъ ·
i žreta b(ogo)mъ vseмомуčimъ i živ
eta · Otvêčasta oba v' kupъ · I
êki edinimi usti · i rêsta emu :~
Dovlêetъ nama očistiti tebe ·
15 êk(o) h(rъst)ьêna es'vê rês'naê · i raba g(ospod)a
n(a)š(e)go is(u)h(rъst)a · egože b(la)ž(e)na ap(usto)la p(e)trъ i
p(a)vlъ prop(o)v(ê)dêsta · Pav(ъ)linъ že r(e)če ·
ûže rêhъ v(a)ma i slišasta · i n(i)ne pa
ki gl(agol)û v(a)ma · slišita s(vê)tъ moi i ži

- 20 veta · ona že umlčasta · I p(a)ki upro
 si eû pav'linь · I tьgda p(o)v(e)lê pav
 lêнь da kameniemь s'tlkutь ust
 a eû · I egda dl'go b'ena bis'ta va
 p'êhota oba kup'no gl(agol)ûča · sl(a)va vь
 25 višnihь b(og)u · Čte(nie) · PAvlin' že
 meš'tarь čina r(e)če voinomь svoimь · Pri
 nesite n(i)ne trinogu · da pokadita
 tam'ênomь velič(ь)stviê · B(la)ž(e)na
 ubo m(u)č(e)n(i)ka pročešь i martinь sliš
 30 av' že siê rêš'ta · Mi edinoû sa
 ma se prinesosvê (!) b(og)u vs(ь)mogučem
 u · Tьgda prinesena bis(ть) trinoga ·
 R(e)če ima p(a)vlinь tvorita eže gl(agol)û ·
 i prinesite b(og)a iova midenago ·
 35 Siê že egda vidêsta opet'
 tvorečie plûnusta нь iova i na
 444a 1 trinogu pavlina meš'tra čina · Ć
 V' nav(ê)čer'i pohoženie b(la)ž(e)nie d(ê)v
 i m(a)rie · K V(eli)č(itь) an(tifonь) · Stav'si m(a)riê id
 e v gornuû s prospêšeniemь v gradь iû
 5 dovь · i vnide v domь zahariinь i ce
 lova elisavtu a(lelu)ê · Ps(alь)mi ee · An(tifon)ь ::
 I bis(ть) êk(o) usliša elisavta poz'dra
 vlenie m(a)riino · i vzradov (!) se ml(a)d(e)n'c'
 radočami v črêvê ee · i napl'ni se
 10 d(u)ha a(lelu)ê :: An(tifonь) · I vzvapi elisav
 ta gl(a)s(o)mь veliimь i r(e)če b(la)ž(e)na ti e
 si v ženahь i bl(agoslove)нь plodь črêva tvoe
 go a(lelu)ê · An(tifonь) :: Otkudu m'nê sie bis(ть) · da m
 ati g(ospod)a moego pride kь mnê · se bo êko
 15 bis(ть) gl(a)sь pozdravlениê tvoego vь uš
 iû moeû · vzrad(o)va se ml(a)d(e)ncь radočam
 i v' črêvê moemь a(lelu)ê · An(tifonь) :: I b(la)ž(e)na êže
 vêrova êk(o) svr'set se v t(e)bê v'sa
 ZN(a)m(e)nie velie êvi se n' ne { A(LELU)Ê ·
 20 b(e)si · d(ê)va ob'lêčena v sl'nc
 e i m(ê)s(e)сь pod' nogama ee · i ot dvêû na
 deste z'vêzdu koruna нь gl(a)vê
 ee · i v' črêvê noseči · vap'êše i v
 eselaše se da pogoditь · Im(ь)нь ·
 25 Zdrava mor(ь)sk(a) · B(e)rš(ь) · Velika stv
 ori mnê g(ospod)ь · A(LELU)Ê · Êk(o) s(ve)to e(stь) ime ego A(LELU)Ê ·
 K' v(eličitь) an(tifonь) · O kolika lûb'vь neskvrn'ni
 e d(ê)vi · misalь tьgda prosvêčeše ·
 da v'd(u)sê vshičena vap'êše · veli
 30 čitь d(u)ša moê g(ospod)a A(LELU)Ê · A(LELU)Ê · Or(a)ci(ê) ·
 B(ož)E iže sego pres(ve)t(a)go suči d(ь)нь ·
 vь is(u)h(rьst)ê s(i)nê tvoemь · i v m(a)ri
 i d(ê)vi mat(e)ri ego · hv(a)l(a)mi čьstiti
 stvorilь esi · podai prosimь da
 35 iže toežde d(ê)vi umileniê i vese
 liê · imiže elisavtu pohodi čьsti
 444b 1 čtemь · v'spominani i veseliê kup'
 no da prebivaemь · Iže ž(i)v(ê)ši · K ûtr(ь)ni
 bit(atorii) · V čьs'tь b(la)ž(e)nie m(a)rie d(ê)vi · êže po
 hodi elisav'tu · Prid(i)te pokl(o)n(i)m(ь) se ·
 5 g(ospode)vê A(LELU)Ê · Ps(alьmь) · Prid(i)te · Im(ь)нь :: Egože ·
 An(tifonь) :: O olь (!) sl(a)vnu i čud'nu · v' vsei z(e)ml

i · stvori b(og)ъ r(a)bu umilenu A(LELU)Ě · Ps(alъ)mi ee ·
 An(tifonъ) · N(e)b(e)sa užasaût se o m(a)rii · i da
 ee toliko edin'stvo e(stъ) dano daro
 10 vaniê A(LELU)Ě · An(tifonъ) · Plodovita e(stъ) z(e)ml
 a g(ospodъ)na · črêvo s(ve)tie d(ê)vi · eže skrovi
 ču č(lovê)ku n(a)š(e)mu tьkmenu podob'stvu
 A(LELU)Ě · B(e)rš(ъ) · Lêpotou tvoeû i kras(o)toû :·
 VŮla k(a)ko br(a)tiê dra
 15 gaê sego d'ne prazd'
 nîкъ čьstni · i prazd'nîкъ
 čьstni utêšenie · z
 adovol'no v(a)šei lû
 bvi · I ugodno bivšei lûb'vi · da
 20 imêli bi rêč'mi po srêdê polo
 ženimi · Na s'vršenie veselîê
 sego prazd'nîka · v komъ b(la)ž(e)na žen
 a naročita mati i edina dos
 toinimi hv(a)lit' se pêsni(mi) · misli
 25 všei dast(a) se vzbuditi · I k
 imi bole rêčami nere(če)nee · o koi s
 tvorena b(ê)še vsa siê · ku mnogo
 kratъ na n(a)še potribi priziva
 mo · dostoino e(stъ) da û mnogimi čь
 30 st'mi prazdnîka čtemo · Rêš(ponъ) :·
 Vstani i ugotovai se priêt(e)l'ni
 ce moê · i ugotovai se krasnaê moê
 i pridi · Ůže ubo zima minu da
 ždъ otide i presta A(LELU)Ě · B(e)rš(ъ) · Sli
 35 ši deči i vîjъ · i prikloni uho tvoe ·
 Čtet' se ubo v' e(vanъ)j(e)li luči
 444c 1 nê egda an'j(e)lъ gabrielъ posl
 anъ bis(ъ) v gradъ galilêiski em
 uže ime nazaratъ · k d(ê)vê obro
 čenê i m(u)žû emuže bê ime osipъ ·
 5 ot domu d(a)v(i)d(o)va ime d(ê)vê m(a)riê · No
 vu služ'bu d(ê)vê poz'drav'le
 niê priem'si · i d(ê)va nedvoična da
 užasnuvši se k(a)ko sie bilo bi ·
 vziska ei putъ i uzrokъ toliko
 10 neiz(ъ)gl(agola)tel(ъ)na · eiže an(ъ)j(e)lъ r(e)če
 putъ taêstva ukaza r(u)ki · d(u)hъ
 s(ve)ti naidetъ na te i sila viš'
 nago osênit'te · Têmž'de i eže por
 odit se ot t(e)be s(ve)to nar(e)čet' se
 15 s(i)нъ b(o)žii · Rêš(ponъ) Se v'zlûbleni moi gl(agol)
 e i къ mnê · I v sr'ci svoemъ da gl(a)sъ svoi
 A(LELU)Ě · B(e)rš(ъ) · Kolъ slat'ka grtanu moem
 u s(love)sa tvoê g(ospod)ji pače meda i s(ve)ta u
 stomъ moimъ · Čte(nie) · Q̇tNûdêže da otim
 20 et' se ot sr'ca n(a)š(e)go dvoenie · drugi
 mъ zn(a)m(e)niemъ sila b(o)ž(ъ)stva uka
 zuetъ r(u)ki · I se elisav'ta bliži
 ika tvoê · i ta začetъ s(i)нъ v st
 arosti svoei · i sa m(ê)s(e)съ šesti e(stъ)
 25 ei · naricaemê neplodivê · êk(o) ne i
 znemože ot b(og)a v(i)s(o)къ gl(a)sъ · I abie d(ê)v
 a vêroû radosti nъpl'nena · s v
 elikoû radostiû otvêča · Se a
 zъ b(og)a g(ospodъ)na budî mnê po gl(as)u tvo

- 30 emu · I abie na nei vêč'na s(vê)tl'st'
 pl'nimъ prosvêčeniemъ pros(ve)tê se ·
 Segô že v(ъ)sъ mirъ ob'êti nemože
 tь ta račilъ e(stъ) v črêvê d(ê)vê zatv
 oriti se · I tudie mudrostъ b(o)ž(ъ)
- 35 stv(e)na v d(u)ši ee b(o)ž(ъ)stv(e)noi vьp'i
 êše · Idêže d(u)hъ hočetъ tu di
- 444d 1 šetъ · i gl(a)sъ slišiši na ne vêsi otъ
 kudu prihoditъ i kamo gredetъ · R(ê)š(ponъ) ·
 Idu v goru mir'rê s prospêšeniem' ·
 I uzru s(lovo) sie eže r(e)čeno e(stъ) mn'ê · ot an(ъ)j(e)
- 5 a vъ uši moi poz'dravlaûč' me · A(LELU)Ê A(LELU)Ê ·
 B(e)rš(ъ) · Ek(o) putъ zap(o)v(ê)di tvoihъ tekъ ·
 po s(love)si tvoemъ · An(tifonъ) · S(i)na dobra d(ê)va
 porodi bes' skvrni pltaiskie rodi
- 10 t(ê)la d(u)ha s(ve)t(a)go · An(tifonъ) · Potokъ s(ve)tie r
 êki · gradъ b(o)žii veselitъ · egda
 siloû b(o)ž(ъ)stv(e)noû b(og)a veličaše ·
 A(LELU)Ê · An(tifonъ) · Veselitъ gradъ b(o)žii te
 prosimъ · iže te znaemъ A(LELU)Ê · Čte(nie) ·
- 15 NA êkože d(u)homъ s(ve)timъ nъučena
 b(ê)še · t(a)ko umileniemъ svoimъ
 b(o)ž(ъ)stvena taên'stviê v s(e)bê pok'
 rivaše · I êkože b(ê)š[e] napl'nena ot s
 voiň bl(a)giň · t(a)ko gorenienemъ lûb'vi
 veselaše se · I ot inêhъ bl(a)giň i abi
- 20 e radosti nъplnena sta sъ pos'pêš
 eniemъ i ide služiti man'šimъ
 s(e)bê v goru iûdêiskoû vidêti
 i veseliti se s' elisav'tu · Rêš(ponъ) ·
 Se ta pride igraûči v gorahъ · i m
- 25 inuûčiň hl'mi · podobanъ e(stъ) vzlûble
 ni moi laniču sr(ъ)n(o)û i elenû A(LELU)Ê · b · (=2) ·
 B(e)rš(ъ) · Vzradova se êko ispolinъ t
 eči putъ ot načetka n(e)b(e)se ishodъ ego ·
 I êkože b(la)ž(e)na d(ê)va slišala
- 30 b(ê)še ot elisav'ti prišad'ši
 k nei očima svoima vidê · i do
 stoinoû radostiû priê · I êko
 d(ê)va ot družêhъ vzvêčaše · t(a)
 ko dostoino bê da ini ot d(ê)vi v
- 35 zvêčali bi · I zato sl(a)va m
 nožila se bi da d(ê)va ot inêhъ
- 445a 1 radosti zavidoči ne imêš
 e · Rêš(ponъ) · Z(ъ)božne mat(e)re s(i)ň z'božnêi ·
 I iže zbož'nê nošu sbož'nêi stvo
 reni sutъ A(LELU)Ê · A(LELU)Ê · B(e)rš(ъ) · Zbož'ni do
- 5 mъ zbožna obit(e)ľ · iže vidêše to
 lika čudesa · Čte(nie) · QtNûdeže
 elisavta isp'lnena d(u)homъ s(ve)t
 imъ poz'na kaê i kolika bê · êže k'
 nei prišla b(ê)še · I koliko se ned
- 10 ostoina tvoraše · da mati d(u)ha
 pohodila û b(ê)še · Otnûdêže r(e)če · otku
 du mnê se bis(tъ) · da mati g(ospod)a moego
 pride kъ m'nê · Se bo êk(o) bis(tъ) gl(a)sъ po
 hoeniê tvoego vъ ušiû moeû · i vzr
- 15 adova se ml(a)d(ъ)n'cъ radočami v č
 rêvê moemъ · I b(la)ž(e)na êže vêrova · êk(o)

- svršet se v t(e)bê êže ti r(e)čena
sutъ ot g(ospod)a · I r(e)če m(a)riê · Veličit'
d(u)ša moê g(ospod)a · I vzradova se d(u)
20 hъ moi o b(o)zê sp(a)sê moem · Êk(o) prizr
êň smêr(ь)nie r(a)bi svoee · Sebo otse
le b(la)ž(e)t' me vsi rodi · Rêš(ponъ) · O pre
sl(a)vna zvêzdo morskа · d(ê)va mat
i edina · ka bližiku pohodila esi
25 i iv(a)na pros(vê)t(i)la esi ot roda prečis
ta · Te m(o)limo v sêмъ prazdnicê · bu
di veselie v's(ê)мъ дрêselimъ · otr
ini semrtъ dai čestъ v n(e)b(e)skomъ
c(êsa)r(ь)stvê · A(LELU)Ê · A(LELU)Ê · B(e)rš(ь) · K t(e)bê vap'
30 ûtъ vsi grêšnici pos'trana dat
elnice · s(ve)t(a)go up(ь)v(a)niê is'točnikъ
neumankaûči · An(tifonъ) · Velika čud
esa v dečerê · ûže s(e)bê izabra z(e)m(a)l(ь)
ski morskî i n(e)b(e)ski g(ospod)ь · na vlasъ s(e)b
35 ê izabra û A(LELU)Ê · An(tifonъ) · Veseli se
z(e)mle skoro i raduût se otoci mn
445b 1 ozi · se oblakъ i rosa n(e)b(e)ska iže nъpl'
ni d(u)hъ s(ve)ti a(lelu)ê · b· (=2) · Novu t(e)bê d
êvo ps(alъm)ê poemъ · t(e)bê r(a)di da ima
mo životъ vêčni · a(lelu)ê · K(a)p(itulъ) Vz(ь)lûb[i] ·
5 E(vanъ)j(e)lie · VStav'si m(a)riê ide
v' gornoû · Iči v p(e)t(ь)къ kv(a)tri pred' rois'tvomъ · Rêš(ponъ) ·
Kras'nê dečerê savkupista skro
viče · V č'rêvê ob'remenenê veči d
êlъ steža mati b(o)žiê a(lelu)ê · A(LELU)Ê · B(e)rš(ь) ·
10 I m(i)l(o)stъ ego ot roda v rodъ boečim' se
ego · Rêš(ponъ) · R(e)če ubo m(a)riê · stvori mnê
velika · iže silanъ e(stъ) · I s(ve)to ime ego ·
A(LELU)Ê · b· (=2) · B(e)rš(ь) · Radui se i hv(a)li i obitanie s
ione · êk(o) velikъ po srêdê t(e)bê s(ve)ti i
15 z(drai)lъ · Sl(a)va · T(e)be b(o)ž)e h[valimo] · Meû okt(a)bu ·
Rêš(ponъ) · Veličitъ d(u)še moê g(ospod)a · i vzrado
va se d(u)hъ moi o b(o)zê sp(a)sê moemъ · Iže
prizrê nъ smêrnie rabi svoee · A(LELU)Ê · A(LELU)Ê ·
B(e)rš(ь) · Sebo otsele b(la)žet' me vsi rod
20 i · Rêš(ponъ) · Priêtъ iz(ьdrai)lъ otroka svojego po
menutъ m(i)l(o)stъ svoû · Êkože gl(agol)a k' o(тъ)c
emъ n(a)š(i)мъ avraamu i sêmeni ego v v(ê)къ A(LELU)Ê · b· (=2) ·
B(e)rš(ь) · Klet' se g(ospod)ь d(a)v(i)du is'tinoû · ot plod
a črêva tvoego posaždû nъ pres(vê)tlê
25 tvoemъ · K mat(utini) i g(o)d(inamъ) an(tifonъ) · V m(a)rrii d(ê)vi utr
obi gotovъ prest(o)lъ tvoi b(o)ž)e ot v(ê)ka A(LELU)Ê ·
An(tifonъ) · Vskliknite b(og)u vsa z(e)mла · i n(e)b(e)s
ka voinstviê služetъ emu A(LELU)Ê · An(tifonъ) ·
Stvori g(ospod)ь silu mišceû svoeû ·
30 rastoči grdie misliû sr'ca ihъ ·
A(LELU)Ê · An(tifonъ) · izložî sil'nie i s pres
t'la · i vzsene smêrnie A(LELU)Ê · An(tifonъ) · La
čučeê ispl'ni bl(a)gъ a bogatie otpu
sti tače A(LELU)Ê · K(a)p(itulъ) · Se e(stъ) iže prev(a)z(ь)d(a) ·
35 Im(ь)нъ · O presl(a)vna · B(e)rš(ь) · Izlita estъ ·
K B(lagoslove)нъ an(tifon)ъ Bl(agoslovle)нъ g(ospod)ь b(ogъ) iz(drai)l(e)въ · êk(o) posêt
445c 1 i i stvori iz'b(a)vl(e)nie lûdi svojihъ · êkože
gl(agol)a us'ti s(ve)tihъ A(LELU)Ê · Or(a)c(iê) · B(o)ž)e iže · K t(e)rcê k(a)p(itulъ) ·
SE e(stъ) onъ iže prevzide gori i minu hl'

- mi · podobanъ e(stъ) vz'lûbleni moi
5 laniču ot elena · Rêš(ponъ) · I vzradova se
d(u)hъ moi A(LELU)Ê A(LELU)Ê · B(e)ršъ · O b(o)zê sp(a)sê moemъ · B(e)rš(ъ) ·
Prizrêpnъ umil(e)nie A(LELU)Ê · R(a)bi svo · K' šeks(tê) · K(a)p(itulъ) ·
GL(a)sъ grlice slišanъ estъ v z(e)mli n(a)še
i · smoki prikaza plodъ svoi · i vin
10 ogradi proc'vatoše · i daše vonû bl(a)
gostъ uhaniê · Rêš(ponъ) · Sebo otsele bl(a)že
t' me A(LELU)Ê A(LELU)Ê · B(e)rš(ъ) · Vsi rodi · B(e)rš(ъ) · S'tvori
mnê velika A(LELU)Ê · Iže silanъ · A(LELU)Ê · K n(o)nê k(a)p(itulъ) ·
VStani i ugotovai se priêt(e)l(ъ)nic
15 e moê · i obrazovanaê i pridi · ûže u
bo zima minu · daždъ otide i otstup
i · i cvêť se pokaza v' z(e)mli n(a)šei · vr(ê)m
e pride ot obrêzaniê · Rêš(ponъ) · Priêť iz(ъdrai)la
otroka svoego AL(ELU)Ê AL(ELU)Ê · B(e)rš(ъ) · Vspomenuvъ
20 m(i)l(o)stъ svoû · B(e)rš(ъ) · Gl(agol)a kъ o(tъ)cemъ n(a)šim' A(LELU)Ê ·
avramu i sê(m)e(ni) ego AL(ELU)Ê · K v(ê)č(erni) an(tifonъ) · V m(a)r
i (!) d(ê)vi utr · K(a)p(itulъ) · Se e(stъ) onъ · Im(ъ)n' Zdrava ·
B(e)rš(ъ) · Izlita e(stъ) · K V(eličitъ) an(tifonъ) · Da veliči
tъ g(ospod)ъ vse narodi vêrne · i da pouť ps(alъ)mê
25 sl(a)vnu likъ an(ъ)j(e)l(ъ)ski na radostъ m(a)rii
al(elu)ê · Ć V proste d'ni čti čte(nie) ·
BOnifacii bisk(u)ръ rabъ ra
bovъ b(o)žihъ · k vêčnêi rêči
pametъ svrh ne bl(a)godêť
30 i tvor'ca č(lovêčъ)sk(a)go roda po obr
azu svoemъ m(i)l(o)s
ti m(i)l(o)rdiê priziraûci · Eže pr
egrêšeniemъ adamovimъ pal
o b(ê)še · rasmatraûče ona čud'
35 nimъ svêtomъ naredi vzdv
ignutie hotê · ubo lûbavъ
445d 1 m(i)l(o)st(i)vago o(tъ)ca prudučъ · Čt(enie) · ISpł'
nenie s(i)na vêč(ъ)n(a)go pod' obrazomъ
raba pl'tъ n(a)šee semrti na se v
zeti da semrtiû svoeû se
5 mr'tъ n(a)šu razdušil' bi · Da
osueniemъ suda kup'no i nečis'
toče · Úže po prvoû rodit(e)lû č(lovêčъ)
sk'go roda slêdeča v padenii zn
aêše se m(i)l(o)stъ bl(a)gaê s(i)na vê
10 č(ъ)n(a)go da raz'drušila bi · Čte(nie) ·
I Začъ ot čista roda c(êsa)ra d(a)
v'da izabra d(ê)vu ke črêv
o dah(ъ)novenie osêni · Sl(o)vo posl
a n(a)mъ pl'tъ priêti r(e)či · da izidet'
15 po r(e)čen'i pr(o)r(o)ka · ot korene eisêova ·
i cvêť ot korene ego vzidetъ i
počietъ na nemъ d(u)hъ g(ospodъ)нъ · Čte(nie) ·
VIstinu c(êsa)ru preplenitu (!) v m
at(e)ръ s(e)bê izabra · êže toil
20 ku c(êsa)ru dostoina bê svoego t(ê)l
a komoru ugotoviti · Ot ke k(a)ko že
nihъ krasnêi pače s(i)нъ č(lovêčъ)skihъ · i
zide v mêsto nazarata · Ki c
vêť ili s(vê)tl(o)stъ gl(agole)t(ъ) se svoe
25 početie izabra · Čte(nie) · V Komъ po
an'j(e)l(ъ)skomъ pozdravlennii govo

reniê togo estъ vplčena s(i)na ta
ên'stva čud'ne čъsti čtemъ · e
soložena (!) radi ubo n(a)še izb(a)
30 vlenie priêhomъ · Ročetakъ sp(a)s(e)
niê radi ubo prvi d(ъ)nъ prosvêc
enie pros(vê)ti se · Ko n(a)mъ sp(a)s(e)niê da
věčn(a)go veselîe vъ ov
omъ ubo tolîke plnosti mêsto ·
35 DĚvo c(êsa)r(i)ce prečъstnaê · ot g(ospod)a
posvêčena · cvêtъ s(vê)tl(o)st
446a 1 i sъsudъ n(e)b(e)skie m(i)l(o)sti · prečist
i vsei silê c'vêta ukrašen
a · eeže krasotê sln'ce i lun
a divita se · Izb(a)v(i)t(e)la nъrodъ
5 d(ê)va poče daûčago s(vê)t(ъ)l(o)stъ na
rodomъ pod' oblakomъ semrti
izb(a)vl(e)ni · I tri čteniê ot om(i)lie ·
i t(a)k(o) držimo po vsu okt(a)bu ·
Vlst(i)nu ona c(êsa)ra n(e)b(e)ska v ke
10 črêvo zatvori se s(i)nъ b(o)ži
i · stvorenъ č(lovêk)ъ e(stъ) tolîko nê
i po an(ъ)j(e)lê vzvêčeno oholos'ti
d(u)ha ne priê · da k(a)ko r(a)ba umilena
êže ako si b(ê)še mati g(ospod)ъna umil
15 enaê · umilenaê ee prizrê g(ospod)ъ · Is
plnenie oficiê · vstav'si ide
v gornuû k' elisavtê bližicê
svoei · êže gl(agol)aše se zamato
rêv'si · Čt(enie) · PRêžde se gl(agol)aše ne
20 prazdna suči · e · (=6) m(ê)s(e)ci s prospêše
niemъ · êkože ot an(ъ)j(e)la umileno po
zdrav'lenie priêla b(ê)še · T(a)ko u
mileno ubo elisavtu m(a)riê d(ê)
va pozdravi · Elisav'ta ubo
25 egda sliša pozdravlenie
d(ê)vi sl(a)vne nъplnena d(u)homъ s(ve)tim'
i v'plčen(a)go s(i)na vъ utrobê d(ê)v
ič(ъ)skoj taên'stvo uču gl(a)somъ veliimъ i r(e)
če · B(la)ž(e)na ti esi meû ženami · i bl(agoslovle)
30 nъ plodъ utrobi tvoee · ot kudu s
ie bis(tъ) da mati g(ospod)a moego pride
kъ mnê · Čte(nie) · SEbo bis(tъ) gl(a)sъ poz'd
ravleniê vъ ušîû moeû · i vzrad
ova se ml(a)d(ъ)n(ъ)sъ radočami v črê
35 vê moemъ · I b(la)ž(e)na êže vêrova · êk(o)
svršet' se v t(e)bê · êže ti r(e)čena
446b 1 sutъ ot g(ospod)a · Emuže b(la)ž(e)na d(ê)va vъ um
ilenii d(u)ha otvêča · onu divnou
ps(al'm)ê vspê rekuču · Čt(enie) · Veličitъ
d(u)še moê g(ospod)a · i vzrad(o)v(a) se d(u)hъ moi ·
5 o b(o)zê sp(a)sê moemъ · Êk(o) stvori mnê
velika · iže silanъ e(stъ) i s(ve)to ime e
go · O velikoe taên'stvo · o divn
oe iskuplenie · Ono iz'r(e)čenoe s(vê)t'
stvo da mat(e)ri kihъ s(i)ni nošahu
10 v črêvê v d(u)hu učaše · i oče pror(o)k(o)v(a)š
e k(a)ko v' s(ve)tomъ pis'mê ištoriê g(lagole)t(ъ) ·
N(e)B(e)ska c(êsa)r(i)ca nepraz'dna · o(tъ)cu b(o)ž(ъ)
st'v(e)nomu posvêčena · za v

- eče zn(a)m(e)niê umileniê pred'teča
15 s(i)na svoego · Koga nošaše rod
it(e)lnici · ne praz'dna služaše
d(ê)va prečis'ta · I ũže služba
svršena · isplneno pohoenie · êk(o) vr
ime ·v· (=3) m(ê)s(eci) i vrati b(la)ž(e)na d(ê)va k d
20 omu svoemu · Čt(enie) · SE e(stь) ubo ona ot ne
eže s(ve)taê pis'ma gl(ago)l'ût' · v sl'nce
oblečena i m(ê)s(e)ць pod' nogama ee · i ot
·bī· (=12) te zvêzdu korunu bê dostoi
na nositi нь gl(a)vê svoei · Se e(stь) ona
25 v čistomъ črêvê svoemъ tvor'ca
n(e)b(e)sъ i z(e)mle nošaše · i sama vse bl
azni izgubila e(stь) v' vs(ê)mъ mirê ·
I Za h(гъst)ьên'ski pl'къ otvê { Čt(enie) ot om(i)lie ·
tnica prekrêpka m(o)lit(e)lnica c(êsa)r
30 a egože r(a)di m(o)li · i začь v'zb(la)ž(e)n
o vspominanie · orbanъ p(a)pa šesti · iže
bê prêe n(a)sъ dostoino misli i d'lž
no · da prazd(ь)nikъ pohoždeniê b(la)ž(e)nie
d(ê)vi m(a)rie · Eda k(a)ko prie r(e)č(e)no pohodila
35 e(stь) elisavtu v' b(o)žiei cr(ь)kvi služ
it' se ko vladič(ь)stvo s(ve)t(a)go e(vanъ)j(eli)ê
446c 1 utvrždûe č(lovêčъ)skimъ računomъ ne mogu
se poniziti · Čte(nie) · I Slišeče te
hv(a)li tolikie d(ê)vi · č(lovêčъ)ski êzikъ ne do
vlêetъ iz'reči ne oče s(ve)ti i pr(a)v(ь)dni ·
5 onъ koga n(e)b(e)sa obêti ne možahu s(e)bê
priê v polaču d(ê)vi · dostoinimъ hv(a)
leniemъ i vskliknoveniemъ · къ isp
lneniû nositi vzmogu rasmatraû
čъ da g(ospod)a v' s(ve)tiъ ego hv(a)liti p(o)v(e)lêv
10 aetъ · Čte(nie) I O koliko veče vъ č(ь)stъ
b(la)ž(e)nie m(a)rie vs(ь)gda d(ê)vi mat(e)re ego ve
selimi d(u)š(a)mi hv(a)liti · i ego hv(a)loû pr
idaûčъ · čъstъ hv(a)li vzdati · kogo r(a)di
s(i)na imamo · êže oče vznesena nad'
15 zvêzdi ньd' z(e)mlomъ sêditъ nad' svogo (!) rodila
prest(o)lê · Čte(nie) · NE oče b(o)ž(ь)stvo vid
êlo se bi · protivu voli ke toliko
s(e)bê družemъ č(lovê)komъ umilenimъ sim'
z(a)k(o)n(o)mъ s(ve)ti prazdnikъ služi · da m(i)l(o)s
20 t(i)vo prêd'ni vêrovati dostoênsъ bê ·
i misliû vzdahnuti · Nъ okt(a)bu a
p(usto)lu v(ь)sъ činъ gl(ago)l(e)t(ь) se ot op'čini a
p(usto)lъ razvê čte(nia) i or(a)c(iê) · i an(tifonъ) k B(lagoslovle)nъ i k V(e)l(ičitъ) ·
an(tifonъ) Sl(a)vna knez · An(tifonъ) · Pet(a)гъ ap(ustolъ) i p(a)v(ь) ·
25 Or(a)c(iê) · B(ož)e egože · Čte(nie) · e· (=6) čt(i) se ot s(love) s(veta)go
avgust(i)na b(i)sk(u)pa · Ot s(love)se g(ospodъ)na ·
Ot s(ve)te m(a)rie budi vspo(me)n' B(lagoslove)n(ь) k V(eličitъ) ·
Qt Nareeniê oče zvrhu togo zrêla biv'
ša v' br(a)tii svoei s(ve)te rim'ske
30 cr(ь)kve katolič(ь)skie · Ot koga č
isla mi bili es(a)mъ s(ve)ta na v
znesenie vêri katolič(ь)skie dos'
toino i rozumno to e(stь) šesti idu
sъ aprila bisk(u)p(ь)stva svoego l(e)tъ
35 NAredi da prazd(ь)nikъ prie r(e)č { ·aī· (=11)
eni · pohoeniê b(la)ž(e)nie m(a)rie vinu

- 446d 1 d(ê)vi · k(a)ko zgora r(e)čeno e(stъ) pohodila estъ
elisavtu · e · (=6) ti nonasъ iûlêê v' v
s(a)ko l(e)to v' cr(ъ)kvi b(o)žiei s hv(a)loû k
licaniê veselîe i radosti
- 5 sr'ca · pod' duplimъ oficiemъ po v'se
mu s(vê)tu čьst'no služit se · Čt(enie) ·
ŪKrêpi ubo i svêtova tae
prêe r(e)čeni or'banъ · da viiliê
togo praz'dnka pohoenîe · K(a)ko vijil
- 10 i roistva ee i vzneseniê ee · b(la)ž(e)n
ie d(ê)vi b(ogo)r(odi)ce i praz'dnikъ ee i postъ
da hranit' se · I zap(o)v(ê)da da pod
obanъ officii ne t(ъ)kmo dup(a)lъ prez' niedn
oga s(ve)t(ъ)ca v'spomenut'i · iz'ložeči
- 15 prve večerne pred' okt(a)bu p(e)tra i p(a)vla ·
Ū Officii togo d'ne okt(a)be sъ sp
omenuem (!) togo pohoenîe nov(a)go
praz(ъ)dnika poslêdihъ · ž · (=7) d'ni v
cr(ъ)kvi b(o)žiei služeniemъ dl'žn
- 20 imъ poet' se · Oče prie r(e)čeni urbanъ
p(a)pa vshotê h(rъsto)vimъ vêrnimъ k sl
užbê toliki d(ê)vi praz(ъ)dnika :~
Ū Oče dari darî (!) d(u)h(o)vnihъ vzb
uždae h(rъsto)vihъ cr(ъ)kv(e)n(i)h' bl(aže)nie
- 25 mъ dari želêûčъ pomoči · vs(e)m'
ubo pokornimъ isp(o)v(ê)daûčim(ъ) se · Da
ki k' ûtrn'nemu officiu praz(ъ)dnika
sego v' cr(ъ)kvi vshodet se · i budu
cihъ ondê · r · (=100) d'ni aki namisi to
- 30 likoe · Čte(nie) · Ū Onê mъ ki k prvoi vêč(e)
r'ni sego praz(ъ)dn(i)ka shodet se · r · (=100) a i
že k drugoi vêč(e)ri tolikoe · on
i ubo ki k prêmê k t(e)rcê k šekstê
k nonê i kumplêtu officiê na vs(ъ)
- 35 ku godinu · k · (=40) d'ni · Čt(enie) · Ū Onê mъ ki
vъ okt(a)bê sego praz(ъ)dn(i)ka · k ûtr(ъ)ni kь²⁹⁹
- 447a 1 Ū Elie zrcalo položeno e(stъ) prê
d' očima n(a)šima vêrê n(a)šei · sl
uhomъ slišahomъ i sr(ъdъ)c(e)mъ vêr
uemъ želêûči m(u)č(e)n(i)komъ prêd' s
- 5 oboû životъ si svršiti č
edъ svoih' · dl'go s(ve)timi obê
ti običaemъ č(lovêčъ)skimъ · Vsi bo č(lovê)ci če
dъ svoihъ sego života prestav
laûčih' se · radêi bi e prêd'it
- 10 i neže slêditi · Siê žeъ (!) žel
êše po nihъ umrêti · Ne ostavla
še bo čedъ svoihъ na prisilaše
ne smatraše bo tьk'mo da životъ
skon'čauť nъ t(ъ)kmo da zač'nutъ :· Čte(nie) ·
- 15 Ū Staêhu bo živêti · idêže
koliždo bivahu umiraû
če · i nъčênahu živêti bes k(o)n(ъ)ca
pobêždaûče malo b(ê)še zrêci divimo se · p

²⁹⁹ Tekst prekinut jer između f. 446 i 447 nedostaju tri folija, što nije vidljivo u folijaciji jer odmah slijedi f. 447ab. Nedostaje završetak 7. čitanja u oktavi Pohođenja BDM i oficij na oktavu sv. Petra i Pavla (6. 7.) (Pantelić i Nazor 1977:29).

- ače plod'něiše silami neže
20 droždi boruči se · v nih' že v' vs
êhъ siê s(a)ma boraše se · i v' vsêhъ
pobêždaše · Edina žena edina
mati k(a)ko vamъ prêd' očima položi ·
edinu m(a)t(e)gъ s(ve)tuû cr(ъ)kvъ vs(ъ)gda
25 s s(i)ni čedi svoimi za togo ime um'rê
ti ot negože začetъ i porodi · T(a)ko kr
viû m(u)č(e)n(i)kъ ispl'nena e(stъ) v(ъ)sel(e)naê · ot onêhъ prêe
v'vrženihъ sêm(e)nъ · žetva cr(ъ)kv(e)na iz'
meta se · otkudu sie č(lovê)ku · razv
30 ê êk(o) sp(a)s(e)nie pr(a)v(ъ)dnimъ ot g(ospod)a · i začit
it'lb imъ e(stъ) v' vr(ê)me sk'rbi · Čte(nie) · VIdi
mo i znamo začitit(e)la suča g(ospod)a v'
vr(ê)me sk'rbi ê trimъ mužemъ onêmъ iže
hoždahu vъ ogni nevrêždeni · i b(og)a be
35 z nied(i)n(o)go vrêždeniê hv(a)lahu · Idê
447b 1 že č(lovê)kъ v'zbuê plamenъ vrêždaše ·
Vidêhomъ i z'naemъ kot(e)rimъ z(a)k(o)n(o)mъ sih'
pr(a)v(e)d(ъ)nihъ bis(tъ) sp(a)s(e)nie · ot g(ospod)a · da v' oganъ v'
vrženi ne ož(ъ)glaš(ъ) se i onogo lûtago c(êsa)r
5 a · ego že gl(agol)ûče prognêvaše životu
mъ bl(a)gimъ obratiše · Vêrova v' b(og)ъ (!)
ihъ i prospê toliko da kto lûbo
zlosl(a)vil(ъ) bi b(og)a sid'rahova misa
hova i aved(e)nago v rabotu šal'
10 bi · i domъ ego v' ras'sutie :~ Čte(nie) :·
POdob'no prъvomu videniû iže
got(o)vaše t(ê)lu zlatomu ače
kto ne poklonit' se · T(a)ko opetъ got(o)v
aše iže koliždo zlosl(o)vil' bi b(og)a ·
15 Vêrni č(lovê)ci neiz'mêneni nevêrnago č(lovê)ka
prêmêniše · i v nevêrstvi ne ost(a)viš
e ego · Êk(o) sami v' vrê stoêhu · Čte(nie) ·
Sp(a)s(e)nie ubo ihъ ot g(ospod)a očito bis(tъ) · Egd
a ne iz'garahu i hv(a)lahu i · Pril
20 ipi se imъ g(ospod)ъ egda goruče isp(o)v(ê)da
hu i · i ne umirahu idêže b(ê)še g(ospod)ъ · Ili
eda oni prav(ъ)dni bêhu a si grêšni · sl
išahom' bo sie · egda malo prêžde
ot m(u)čeniê ihъ čtêše se da isp(o)v(ê)dahu
25 grêhi svoe i gl(agola)hu · êk(o) v č(lovêčъ)ski ne ra
znêvli bi g(ospod)a svoego · na ot č(lovêčъ)sk'go
r(a)di otvêta trpêhu · Čte(nie) · KTo ub
o oni čtete da rozumêete · da
uzrite oče vs(ê)hъ grêhi · vlačee
30 isp(o)v(ê)dati · i gl(agola)ti se podobno trpêh
u · Edinago pr(a)v(ъ)d(ъ)ni isp(o)v(ê)dn(i)ci edina
go grêšnici · I togo r(a)di si êk(o) isp(o)v(ê)d
n(i)ci grêhovъ · i togo r(a)di neporočni
êk(o) nelъživi · Čte(nie) · PLt' bo ače r(e)č
35 emo č(lovê)ci êk(o) grêha ne imamъ · prot(i)vu sa
447c 1 ebê (!) sami gl(agol)emo · i rêsnoti nêstъ
v n(a)sъ · Ače li is(ъ)p(o)v(ê)daûče budemo
grêhi n(a)še · vêr(a)nъ estъ i pr(a)v(ъ)d(ъ)nъ iže otpuč
aetъ n(a)mъ grêhi · i očičaetъ n(a)sъ ot v
5 sak(o)go bez(a)k(o)niê · Prav(ъ)d(ъ)nim' bo pris
toitъ isp(o)v(ê)d(a)nie grêhovъ · a stohor'
nimъ pristoitъ otêtie utežaniê ·

Kupno že si isp(o)v(ê)daûče grêhi · ku
 pno že i sl(a)vu vzdaûče edina
 10 ko za ego z(a)k(o)ni umiraûče · Čt(enie) ·
 PŎč'to oni ot og'na izb(a)vleni
 b(ê)še · a si vь ogni iz'garahu · e d
 a si prisihь b(ê)še b(og)ь · a sih zapu
 stilь b(ê)še ne budi to · Pače prê
 15 oboihь b(ê)še b(og)ь pri sihь otai · a pr
 i onihь očitо · Onêhь očitо izb(a)vi ·
 a sihь ne vidimo vên'ča · Oni že ot
 semrti iz(ь)b(a)v(ь)l(e)ni b(ê)še · na v' sêm'
 životê v napasti preb(ê)še · Ot og'
 20 na pogibeli shraneni edinogo si
 lnika pobêdiše · i s' d'êv'lomь bê
 imь boriti se · A si ubiêemi suçi
 v(ê)ka sego ubêžaše d'êvla bogu
 çase pobêdiše · c(êsa)r(ь)stvo n(e)b(e)s(ь)koe ob
 25 retoše · Ć Nь s(veta)go piê p(a)pi m(u)č(enika) ·
 Pli rodomь italiêninь ·
 ot o(ть)ca rufina bratь pa
 storiê ot grada akviliê ·
 Sidê l(e)ть · aî (=11) m(ê)s(e)ci · g· (=4) d'ni · i
 30 · a· (=21) B(ê)še že v' vr(ê)m(e)na an'toniê · ot sud'
 stva krala i se vêra · Čte(nie) ·
 PŎd' b(i)sk(u)p(ь)stviemь ermešь kni
 gi pisa v nih'že zap(o)v(ê)di drz
 o · êže zap(o)v(ê)dê emu an'j(e)ль g(ospodь)нь eg
 35 da pride k nemu · da vь oblačili
 pastirskomь · d(ь)нь s(ve)tie paski g(ospodь)n
 e služit se · Čte(nie) · SA stvori
 447d 1 erêtiki prišad'šee ot iûdêiskie ere
 si priêti i krstiti · I ureždenie ot c
 r'kve stvori · Sa stvori reždenie
 5 çrêzь m(ê)s(e)сь dek(ь)t(e)brь · erêi · i· (=10) d'êk(o)ni
 · i· a· (=11) b(i)sk(u)pi po raz(ь)lič(ь)n(i)hь mêstêhь ç
 islomь · bî· (=12) Iže oçe i pogrebemь bê b'
 lizu t(e)la b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra v' vitik(a)ni (!) d(ь)нь
 · e· (=6) iûlêê · i poman'ka b(i)sk(u)p(ь)stvo d'ni · gî· (=14)
 10 Ć Nь s(ve)tihь nabora i fil(i)c(iê) ·
 PŎdai n(a)mь prosimь g(ospod)i · da êkože s(vet)
 iû m(u)č(e)n(i)ku tvoeû nabora i felici
 ê riostvo çьs'tnoe ne zapuçaetь ·
 тъko n(a)сь nerazlučno da pridružit'
 15 pomoč' mi · G(ospode)mь · Ć Nь s(ve)t(a)go anaklita p(a)p(i) ·
 ANaklitь rodomь grkь ot atenь ot o(ть)c
 a an'tioha · sêdê l(e)ть · gî· (=14) m(ê)s(e)
 ca · b· (=2) d'ni · i· (=10) Sa stvori režd
 enie dvoe çrêzь m(ê)s(e)сь dêkt(e)brь
 20 erêi · d· (=5) d'êk(o)ni · v· (=3) b(i)sk(u)pi po različ'
 nêhь mêst(ê)hь · e· (=6) i pomanka b(i)sk(u)p(ь)stv
 o d'ni · vî· (=13) Ć Nь s(ve)te sim'forisi ·
 U Tibortina grada italie · ro
 ždenie s(ve)tie sim'forie
 25 m(u)č(e)n(i)ce ženi b(la)ž(e)n(a)go jêtuliê sь
 · ž· (=7) mi s(i)ni ee · krêsen'ciemь ûliênomь
 nemêsiemь primitivomь ûstinomь
 stakteemь evjeniemь s nimi vku
 pь m(u)č(e)na bis(ть) · pod' adriênomь knezem'
 30 · dî· (=15) d(ь)нь avgusta · ih' že t(e)l(e)sa počî

- vaûť v piti tibortini mile**
 ·z· (=9) toe · Iže siû sim'foriû p(o)v(e)lê
d(ь)lani b(i)ti · i p(o)tomъ obisiti za v
 lasi · Čte(nie) · **NA** egda pobêdit û ni
 35 **k(ь)kože može · p(o)v(e)lê kьm(e)нъ veli pri**
 vez(a)ti k nei i v rêku vrêci û · E eže
 448a 1 **b'ratъ iže bê ньчел'никъ tibortin**
 a v zamъ t(ê)lo ee pogrebe · Ūtru že b
 ivše p(o)v(e)lê c(êsa)гъ zabiti ·ž· (=7) kolъ
 съ · i tu s(i)ni ee raspreçi · I krišen'c
 5 **iû grlo probosti · Iûliêna v prs**
 i · Nemêsiê v s'rce · Primita v' pu
 pakъ · ūstina po udêhъ rêžuče
 razdêliti t(e)lêšê člêni sь
 stavъ · Staktêê sulicami n
 10 **eis'čislno нь z(e)mli probosti doi**
 de že umretъ · Čte(nie) :· Ev'jeniû že r
 as'platiti ot prъsъ do nizu · Drug
 i že d(ь)нъ zap(o)v(ê)dê adriêнъ t(e)l(e)sa ih'
 zaed'no v zam'se i vrêci v' êmu
 15 **drugou · I položiše arhierêi s(ve)t**
 inъ ime mêstu onomu · k sed'mimъ
 krêp'kotvorcemъ · rožd'stvo že bis(tъ)
 s(ve)tihъ ·dī· (=15) d(ь)нъ avgusta · Ih' že t
 elesa počivaûť v puti tibo
 20 **rtini devetuû milû · Ć** Na s(ve)t
 ie paraksidi d(ê)vi m(u)č'n(i)ce Čte(nie) ·
V Rimi s(ve)tie paraksidi d(ê)v
 i · Siê sь svoeû sestrou po
 n'ciênou · ili puden'ciênou · ot s(ve)
 25 **tago o(tъ)ca ihъ puden'ta · iže bê**
 naučenъ · ot ap(usto)la p(a)v(ь)la v' vsei č
 istotê i z(a)k(o)nu b(o)ž(ь)stv(e)n'mu i siê
 bê ньučna · Čte(nie) · **PO** prestav'len
 i rodit(e)lû bdêniemъ i m(o)l(i)t(ь)v(a)mi i po
 30 **čeniemъ priležno ньstoêše · vs**
 e že eže imêše ot rodit(e)лъ svoihъ
 vкупъ съstroû svoeû prêe r(e)č(e)noû ·
 Нъ udržanie ubogimъ i h(гъsto)vih' s(ve)t
 ihъ razdêlahota · V mêstê že
 35 **eûže ot(ь)съ eû puden'sь b(la)ž(e)ni pas**
 torii pos(ve)ti kupno svêcemъ b(la)ž(e)
 448b 1 **nago že piê stola ap(usto)l(ь)sk(a)go b(i)sk(u)**
 pie istoč(ь)n(i)k(o)мъ krčeniê osnovati ·
 Siê i sestra ee ньstoêhota da ob
 it(e)лъ eû v d(ь)нъ s(ve)tie paski h(гъst)ila se bi ·
 5 **IH' že ot dev(e)t' des(e)тъ i ·e· (=6) čisla**
 prikazanihъ b(la)ž(e)ni pii vodoû
 sp(a)s(i)t(e)lnoû omi · On' že bes'čis'lnih'
 dêлъ m(i)l(o)sti · Mnogihъ m(u)č(e)n(i)къ t(e)le
 sa pogrebe · Meû kimi b(la)ž(e)n(a)go semestr
 10 **a erêê s' inimi ·i· (=20) i ·b· (=2) d(ê)va v mêstê v(a)**
 še r(e)čenomъ pogrebe · Tъžde b(la)ž(e)na d(ê)
 va prest(a)vi se kъ g(ospode)vê · vên(ь)съ pr(a)v(ь)di
 priêm'š ·bī· (=12) d(ь)нъ m(ê)s(e)ca avgusta ·
 V nav(ê)č(e)r'i s(ve)te m(a)rie magdalenī · k(a)p(itulъ) ·
 15 **Isp(o)vêm' se t(e)bê g(ospod)i c(êsa)ru · i pohv(a)lû**
 te b(og)a sp(a)s(i)t(e)la moego · isp(o)vê
 m' se imeni tvoemu êk(o) pom(o)čn(i)къ i z

- ačit(i)tel' bis(tь) mnê izb(a)v(i)t(e)lь esi t(ь)lo
moe ot pagubi · B(og)u hv(a)li · Im(ь)нъ ·
- 20 HV(a)la mat(e)ri cr(ь)kvi s(ve)têi · hv(a)l
a ist(o)čn(i)ku h(val)u iže iz' m(a)rie i
zag'na · ž· (=7) bêsъ · po sed'mihъ
ob'razêhъ m(i)l(o)sr'diê ·
M(a)riê sestra laza
- 25 rova siê e(stь) êže vel'mi sьgrêš
i · i n(i)ne ot nee stvarъ pak
leni k žitiû vêčnomu · Potom'
tečenii pl'taisk(a)go bluždeniê
e(stь) grêšn(i)ca otrêšena ot ist(e)lên'nago
- 30 iga v' sl(a)vni životъ prestu · t
e (!) k vraču d(u)š(e)vnomu m(a)riê poseč
i sьsudъ aromatski · i ot boz'ni (!)
ûže imê zdrava e(stь) m(i)l(o)stiû g(ospod)a
sp(a)sa h(rьst)a · Vsk'ršša vsa pobê
- 35 divšago vidê · vs(ь)hodeč(a)go otъ
pakla radosti prъvie doit
448c 1 i uteže · Êže prъvê vsêhъ v
žeg'la bi hoteniemъ · Edinom
u b(og)u v troici budi sl(a)va premn
ogimi obrazi m(i)l(o)sti · iže mnogi
- 5 mъ grêhi i muki ostavlaetъ i d
astъ imъ mazdu AM(E)Nъ · B(e)rš(ь) · Izlit
a e(stь) m(ilstь) · K V(eličitъ) an(tifonъ) · Vъ d'ni oni žena êže êže (!)
b(ê)še v gradê grêš'nica · egda pozna ·
êk(o) i(su)съ vzlêžitъ v domu simuna f
- 10 arisêê · vzetъ al'vestru masti ·
i stav'shi poli nozê g(ospod)a is(u)h(rьst)a · sl'
zami početъ močiti nozê ego · i vla
si gl(a)vi svoee otiraše · i masti
û mazaše :· Or(a)c(iê) :· B(la)ž(e)nie m(a)rie m
- 15 agdaleni m(o)l(i)m(ь) te g(ospod)i prosbami pom
ozêm' se eeže m(o)l(it)v(a)mi umol(ê)нъ četvr
tvrtdnevn(a)go (!) brata ee laz
ara živa otada v'skrêse · G(ospode)mъ ·
K ûtr(ь)ni bit(atoriê) · Hv(a)limъ b(og)a n(a)š(e)go · Vъ obrače
- 20 n'i m(a)rie magdalenî · pr(i)d(i)te pok'[lonimo se] · Im(ь)нъ ·
MAsti m(a)riê predragie prine
se sьsudъ predobrie i poma
za b(la)ž(e)nê nozê g(ospodъ)ni plačuči slz
ami · Čьstъ i krasota budi troi
- 25 ci v' edin'stvê o(tь)cu že edinomu
paraklitu v' beskonač'nie v(ê)ki
Am(e)нъ · An(tifonъ) :· O kolъ krasaнъ e(stь) čisti
rodъ sь s(vê)tl(o)stiû · Ps(alъmъ) · G(ospod)i g(ospod)ъ n(a)š(ь) · An(tifonъ) ·
Šuica ego pod' gl(a)voû moeû i desni
- 30 ca ego · obimet' me · Ps(alъmъ) · N(e)b(e)sa · An(tifonъ) :·
Vrati se vrati se svršena krotk
a vrati se da vidim' te · Ps(alъmъ) · G(ospodъ)na e(stь) ·
B(e)rš(ь) · Lêpotoû tvo · S(lovo) s(veta)go avgu(sta) b(i)sk(upa) ·
E(vaнъ)Ĵe(lie) egda čtet se rasmo
- 35 trimo slišaste i stvarъ
stvornuû vzvêčenu i us
- 448d 1 t(a)novičenu prêd' očima sr(ьdъ)ca v(a)š(e)go ·
Vêdêste bo ne t(ê)lomъ na misliû
g(ospod)a is(u)h(rьst)a v domu parisêovê v
zležeča · I prizvaнъ ot nego ne mrz

- 5 eçi · Vidêste oçe i ženu v gra
dê glasitu zalago že gl(a)sa
êže b(ê)še grêš'nica · nezvana v'š
ad'si нь obêdъ · Idêže lêkarъ
ee vzležaše · i vziskati m(i)l(o)
- 10 st(i)v(a)go zdraviê ne stidê se ·
Rêš(ponъ) · M(a)riê magdalena i drugaê m(a)r
iê · idêhu rano къ grobu / i(su)sa egože iče
te nêstъ sadê · v'sta êkože r(e)če · i
prêd'hodit vi v galilêi · tu i uzri
- 15 te A(LELU)Ê A(LELU)Ê · B(e)rš(ъ) · I vel'mi zaûtra v' e
dinu sobotъ pridu къ grobu vsiêv'
šu sln'cu ûže · i všad'se vidêše û
nošu sêdeča · o desnou iže r(e)če imъ :~
I Pril'nu lêki neporoč'na na ob
- 20 êdê · podobna v dob
rodêênii · znaše bo eliko bez' ne
go trudila se bi · i ego iscêlenie
mъ svobod'na biti vidêše k' kom
u prišla · Pristupi bo ne k' gl(av)ê
- 25 g(ospodъ)ni нь k nogama imaže zlo hod
ila b(ê)še stopъ pravihъ iskaš
e · Prêžde slzi izliê srdač'
nie i umi nozê g(ospodъ)ni služboû is'
p(o)v(ê)daniê vlasi svoimi otrъ · i o
- 30 b'celivaûçi pomaza m(o)l(e)č
i gl(a)golaše · Ne sl(ove)semъ iz'govar
aše · нь obêtomъ lûb've skazov
aše · Êko ubo prikosnu se g(ospode)vê o
mivaûçi celivaûçi otira
- 35 ûçi pomazaûçi nozê ego · Pa
risêi že iže zvalъ b(ê)še g(ospod)a is(u)h(rъst)
- 449a 1 a · iže b(ê)še onogo roda č(lovê)къ oholih' ·
ot nih' že isaiê pr(o)r(o)къ gl(agole)тъ · Iže g
l(agol)ûтъ otstupi daleče ot mene · i n
e takni me êk(o) čistъ es(a)mъ · Mnêše b
- 5 o g(ospod)a ne znaûča ženi · Sie že v
s(e)bê mislečъ · gl(agol)aše v sr(ъdъ)ci s
voemi · Ače bi sa bilъ pr(o)r(o)къ · vi
dêl bi ubo kaê žena pristu
pi k nemu · Rêš(ponъ) :· Raduite se sa
- 10 mnoû vsi iže lûbite g(ospod)a · êk(o) egože
iskahъ êvi se mnê · I egda plak
ahъ u groba vidêhъ g(ospod)a moego A(LELU)Ê · b· (=2)
B(e)rš(ъ) · Odstupaûčimъ uč(e)n(i)k(o)mъ ne otrъ
stupihъ · i ognemъ lûbviû ego
- 15 vžêžena gorêhъ želeniemъ · Čte(nie) ·
I Togo radi ne znaûča i vê
rovaše · êko ne otrinu êk(o) pril
ipaûcu ne obliči · êk(o) prikosnu
ti se grêšnicu pripusti :· Ibo
- 20 ače bi û znalъ odkudu vižd
aše čto viždaše · O pariseû
zvat(e)lû i rugat(e)lû g(ospodъ)нь · G(ospod)a že
pitêaše · ot kogo bil bi pitenъ
ne razumêše · Otkudu vêsi g(ospod)a
- 25 ne razumêûča kaê bila bi že
na ona · razvê za čto pripuče
na bê pristupiti · razvê êk(o) tr

- peču emu i da ocelivaše noz
 ê ego · i razvê êk(o) otrъ i razvê êk(o)
 30 pomaza · Sie že ne b(ê)še dlъza
 нь pripistiti (!) tvoriti k noga
 ma čistima ženu nečistu · Къ
 onomu parisêû nogama ače bi
 žena тъkova pristupila · rek
 35 al' bi ei eže isaiê o tacêhъ g
 l(agole)тъ · Odstupi ot mene ne takni me
 449b 1 êk(o) čistъ es(a)мъ · Pristupi къ g(ospode)vê nečis't
 a i vrati se čista · Pristup
 i ubo nez'drava i vrati se z'dra
 va · Pristupi is'p(o)v(ê)dana da vra
 5 tila se bi obê'tna · Rêš(ponъ) · Vzeše
 g(ospod)a moego i ne vidê kadê položiš
 e i · i r(e)če ei an(ъ)j(e)лъ · ženo čto plače
 ši vsta êkože r(e)če · I prêd'hodit' vi
 v galilêi · tu i uzrite al(eluê) · b· (=2) B(e)rš(ъ) :·
 10 Egdaže plakaša se priklon' se v gr
 oby i prizrê · vidê · b· (=2) an'j(e)la stoeč
 a v rizahъ bêlihъ · êže rêsta ei ·
 U'S'liša že g(ospod)ъ parisêê misle
 ča · ûže sadê razumêi pa
 15 risêû · ače nêstъ mogal'
 bi viditi съgrêšaûču · k(a)ko v
 z'može slišati mišlenie · I ir(e)
 če (!) ubo č(lovê)ku pod(o)b's'tvie ot d'vêû d'
 lžniku · êže imêše et(e)гъ zaimoda
 20 vacъ · oče i samogo is'cêliti želê
 še da ne zamaпъ u nego hlêba êлъ
 bi · sego nasičaûča lakaše popr
 aviti · sego r(a)di zatvoriti sego ês'
 ti · sego v svoe mêsto priv'lêči hot
 25 eče êkože i onoi ženê samaran'
 skoi r(e)če žeždû · Čto e(stъ) žeždû :·
 želêû vêru tvoû · Gl(agol)ûtъ obu sl(o)v(e)
 sa g(ospod)ъna · v sei prit'či · tvoraše o
 bêû da i parisêi onъ iscêlit'
 30 se съ svoimi vzležečimi g(ospod)a
 is(u)h(гъst)a kup'no videče · kupno sl
 išeče · kupno ne znaûče da i ona
 žena imêla bi up(ъ)v(a)nie isp(o)v(ê)da
 niemъ svoimъ · a ne da boêla se
 35 bi žalostiû svêsti svoee ·
 448c 1 Rêš(ponъ) · Izlita e(stъ) m(i)l(o)stъ vъ ust'nêhъ t
 tvoihъ (!) · Segο r(a)di bl(agoslovi) te b(ogъ) v v(ê)ki · B(e)rš(ъ) ·
 Lêpotoû tvoeû i krastoû (!) tvoeû v'
 n'mi spêi vistipi i c(êsarъ)stvui · Čte(nie) ·
 5 EDin' že bê dl'žanъ · l· (=50) pinezъ ·
 a drugi · d· (=5) satъ · i prosti im
 a obima ki ot niu veče vzlûbi ego ·
 Otvêča emuže prit'ča položen
 a bê · čto računъ otvêcati pod
 10 obaše · Vêruû g(ospod)i êk(o) emuže več
 e otpusti · Vzrev' že g(ospod)ъ нь ženu re
 če k simunu · Vidiši li siû žen
 u · Vnidъ v domъ tvoi vodi нь nozê
 moi ne dalъ esi · A siê sl'zami
 15 omi nozê moi · i vlasi svoimi ot(ъ)r' ·

celova mi ne dalъ esi · a siê otn
eliže vniđъ v domъ tvoi ne usъ
ta oblbizaûči nozê moi · Ol
êemъ gl(a)vi moee ne pomazalъ esi ·
20 a si murgomъ pomaza nozê moi ·
I togo r(a)di gl(agol)û · otpučaût se ei gr
êsi mnozê · êk(o) mnogo vzlûbi · Em
uže mane otpučaet' se mane i lû
bitъ · Izvodit' se vist(i)nu vsk
25 orê sego prêniê otrêšenie ni ura
zumênie · Vistinu želêše lû
b'viû eda ne vzmožemo dovlê
ti s(love)si k vsemu ego potaêniû
ni vzložennomu · i pros(vê)titi z
30 a tesnotu vr(ê)m(e)ne · Pače egda
pl'tъ siê teplotami udručen
a · Uže otpročiniti vždelêetъ · i
dl(ъ)gъ svoi prosečъ · i d(u)še poho
têniê uprêči · Skaza eže r(e)č(e)no
35 e(stъ) · d(u)hъ gotovъ e(stъ) a pl'tъ nemočna ·
Rêš(ponъ) · Lêpotoû tvoeû i kras(o)to
449d 1 û tvoeû · Vъn'mi spêi vist(u)pi i c(êsa)r(ъ)stv
ui · B(e)rš(ъ) · Iz(ъ)l(i)ta e(stъ) m(i)l(o)st(ъ) vъ ust(ъ)n(i)h' t
voihъ sego radi bl(agoslo)v(i) te b(og)ъ v v(ê)ki ·
Straš'no e(stъ) vel'mi boêt(e)l'no ·
5 vs(ê)hъ s(love)sъ g(ospodъ)nihъ ne dobro ra
zumêûcimъ simъ iže pohoteniê t(e)l
esnaê svoê tvoretъ · i ot nihъ sv
obodъ voditi se lênetъ pod'
hvatit' e onъ sudъ iže oče prêž
10 e (!) r(e)čenъ e(stъ) roždено e(stъ) v' êzic
êhъ zlosveçihъ · Otnûdêže gl(agole)t'
ap(ustol)ъ · êkože et(e)ri gl(agol)ût(ъ) · stvorêm'
zalaê da pridutъ n(a)mъ dobra
ê · Gl(agol)ûtъ bo kto lûbo · Ibo emuže ma
15 lo otpučaet' se malo i lûbit' ·
Nъ podobaetъ veče lûbiti n
eže mane · Gl(agol)ûtъ podobaet' d
a veče sьgrêšimo da veče d
lžni budemo · Čto n(a)mъ otpust
20 i vždelêemo · da otpustit(e)la
velikihъ dl'govъ veče vzlû
bimo · Grêšnica ona žena eli
ko veče dl'žna b(ê)še · Toliko v
eče otpustit(e)la dl'gi svoih'
25 veče lûblaše · G(ospod)u sьmomu g
l(agol)ûču · Otpučaût' se ei grêsi mn
ozi êk(o) vzlûbi mnogo · Iscêla
et se vzlûbi mnogo razvê êk(o)
d'ľžna b(ê)še mnogo · Ibo prida i
30 priloži · Emuže malo otpuča
et se malo i lûbitъ · Niktože
podobaetъ da mnogo emu otp
ustilo se bi · ne može m'ne · Otku
du veče vzlûblû g(ospod)a moe
35 go · Vidite vidite (!) vist
inu glubinu prêniê · Vêm d
450a 1 a vidite i čuete · Primête
ubo mala ače velikosti prê

- niê dovolno stvoru nada n
 astoečago zatvorite gl(agola)nie ·
- 5 i v**bu**duče držite d'ľ**ž**ni
 ka · Rêš(ponь) · : Istini r(a)di i k'rotosti
 i pr(a)v(ь)di · I nast(a)v(i)te divno desni
 ca tvoê · B(e)rš(ь) · Lêp(o)toû tvoe (!) i kr
 atoû (!) tv(oeû) v n(a)mь sp[êi] vis[tupi] i c(êsa)r(ь)s(tvo) · E(vanь)j(eli)e ·
- 10 **M**Olaše i(su)sa et(e)gь parisei · Iê
 i v' četr(ь)tkь · e · (=6) posta · Rêš(ponь) · : Vzlûb
 i pr(a)v(ь)du i v'znenav(ê)dê bez(a)k(o)nie · Sego r(a)
 di pom(a)z(a) te b(og)ь b(og)ь tvoi olêmь radosti ·
 B(e)rš(ь) · Ist(i)nu r(a)di i krotosti i pr(a)v(ь)di · Rêš(ponь) ·
- 15 C(êsa)r(ь)stvo mira i vsu krasotu v(ê)ka ·
 otvrgohь lûb'vi r(a)di g(ospod)a moego is(u)h(rьst)a · Ego
 že vidêhь i egože vzlûbihь vьn' ž
 e i vêrovahь · i emu že nadêu se · B(e)rš(ь) ·
 Sl(a)va budi b(og)u o(tь)cu i s(i)nu i d(u)hu s(ve)tu ·
- 20 K mat(utini) an(tifonь) · : Egda b(ê)še c(êsa)gь na ložê
 svoemь · mastь moê mnogo cên'na da
 vonû bl(a)gouhaniê · An(tifonь) · Vь vonû ma
 sti tvoihь tacêmь (!) i d(ê)vi izvol
 iše te vel'mi · An(tifonь) · : Űže ubo z
- 25 ima minu dažь otide i presta · vs
 tani bliznaê golubice moê i pri
 di · An(tifonь) · Pridi vzlûbilenice moê i po
 ložu v t(e)bê prêst(o)ľ moi · AL(ELU)Ê · An(tifonь) ·
 Siê e(stь) krasna meû dečermi er(u)s(oli)m'
- 30 skimi · K(a)p(itulь) · : Isp(o)v(ê)mь se t(e)bê · B(e)rš(ь) ·
 Vzlûbi û g(ospod)ь i prêvzlûbi û · I v'ž · K b(lagoslove)n' an(tifonь) ·
 Mariê ubo pomaza nozê i(su)Su i ot(ь)gь
 vlasi svoimi · i domь ispl'ni se ot vone
 masti · K t(e)rcê k(a)p(i)t(ulь) · Isp(o)vê(dê)m' se ·
- 35 Rêš(ponь) i b(e)ršь ot d(ê)vь · K šek(ь)sti k(a)p(itulь) ·
 I**Z**b(a)v(i)ľ me esi po množ(ь)stvu m(i)ľ(o)s
 450b 1 ti svoee · ot rovučihь ugot(o)vanihь
 k' snêdêniû · i ot ruki iskučihь d(u)še mo
 ee · i ot mnogihь skr(ь)bi eže obidu me ·
 K n(o)nê · k(a)p(itulь) · **V**S(ь)hv(a)litь te daže do
- 5 semr'ti d(u)ša moê g(ospod)a · êk(o) ize'mle
 ši trpečee te i izb(a)vlaeši e ot
 ruki stužaûčih' e g(ospod)i b(ož)e n(a)šь · K v(ê)
 č(e)rni an(tifonь) · Egda b(ê)še c(êsa)gь · S pr(o)č(i)mi · K(a)p(itulь) ·
 Isp(o)v(ê)m' se · B(e)rš(ь) · Vzlûbi û g(ospod)ь · K V(eličitь) an(tifonь) ·
- 10 **Ž**Ena êže b(ê)še v gradê grêšnica
 v zam'ši alvestru masti · i sta
 v'ši sьzadi nozê g(ospod)ni sl(ь)z(a)mi nač
 e omivati i vlasi gl(a)vi svoee otir
 ati · Nь s(veta)go apolinar a or(a)c(iê) ·
- 15 **B**(ož)E vêrnihь d(u)šь darov(a)telû ·
 iže si d(ь)nь bl(a)ž(e)n(a)go apolinar
 a erêê tvoego mukou pos(ve)tilь
 esi · podai n(a)mь m(o)ľ(i)m(ь) te rabomь tvoi
 mь · da egože ophod'ni prazdnikь čь
- 20 temь · ego m(o)ľ(it)v(a)mi pom(i)lovnie da
 naslêduemь · Ć S(ve)tie krstini ·
 Vь italii v tiri iže e(stь) poli
 mêsto vul'fina rožde
 nie s(ve)tie krstini d(ê)vi · êže
- 25 h(rьst)a vêruûči b(o)gi zlatie

urbana o(ť)ca svoego profekta
 izlama i ničimъ razda · I togo
 r(a)di p(o)v(e)lěvaúči o(ť)cu · poličn
 icami s'tužena tepenimъ i r
 30 azdrtiemъ gvozdiamъ otešče
 na v tamnici zatvorena bis(ť) · Po
 tom' že predl'go i prelúto razd
 erana bis(ť) · Ot plti svoee ot(ť)čimъ l
 licemъ (!) licemъ (!) otv'ržena :~ Čte(nie) :~
 35 I Potomъ egda privezana bē
 kъ kolesi · podložemъ bē
 450c 1 oganъ i vzliěnu na nъ olěu gorē
 še · i skruši plamenъ ·č. (=1000) lúdi i ubi ·
 I p(a)ki v tamnicu vložená bē · i a
 n'j(e)l(i)mъ b(o)žimъ pohoena bis(ť) i ohlaen
 5 a i iscělena · I potomъ s velik
 imъ kamenemъ vezena v more · Eže e(stъ) v r
 onъ vulfinъ v' vržena an'j(e)l(ъ)skogo
 vlastiú iz(ъ)b(a)vl(e)na bis(ť) · Čte(nie) ·
 Tažde progonit(e)lъ o(ť)csъ ee dionъ
 10 mnogimi mukami p(a)ki stuž
 i ú · p(o)v(e)lěvaúču ei klaniti (!) se i
 stukan'nomu · Nъ m(o)l(e)či ei h(rъst)ja prěd'
 istukan'nimi apolonomъ em(u)že p(o)v
 el(ě)še ei klanati se naglo v pr
 15 ahъ prēmēnenъ bis(ť) · I togo r(a)di čud
 ese ·č. (=1000) lúdi nъ v(ě)ru h(rъsto)vu obrati se ·
 Nъ k(o)n(ъ)csъ progonit(e)lemъ više r(e)č(e)nimъ iúliē
 nomъ v pečъ v'vržena bē iděže
 prebi nekosnena ·d. (=5) d'ni po zmiē
 20 hъ vloženihъ ot otrov'nika · nъ h(rъsto)vo
 ú vėroú premože ihъ · po urēza
 nii ēzika p(o)v(e)lě ú strēlami pron
 aznuti · I t(a)ko tečenie sl(a)vnimi
 mukami svrši · Nъ s(veta)go ēkova ·
 25 Or(a)c(iě) · BUdi prosimъ g(ospod)i lúdemъ tvoim'
 s(ve)tit(e)lъ i hranit(e)lъ · da b(la)ž(e)n(a)go
 ēkova ap(usto)la tvoego pomoč' mi utvr
 ždeni · i prebiv(a)niemъ t(e)bē godili
 bi · i čis'timъ umomъ rabotali bi ·
 30 Pročee že iči ot ap(usto)lъ · v zbori :·
 sl(o)vo s(ve)t(a)go iv(a)na zlatust'go ·
 PRistupi kъ i(su)su ma
 ti s(i)nu zavědēo
 vu · Se e(stъ) salomi úže
 35 e(vanъ)j(e)l(i)sta imenu po
 lagaetъ ime · Vistinu trp
 450d 1 eliva · ēže položi s(i)nu mira ·
 Ne samēm'že markomъ e(vanъ)j(e)list
 oú · iže očito siú bratu vzvē
 sti pristupal'su kъ i(su)su · i se
 5 onužde vprosivšuú razumē
 ti možemъ · êk(o) s(i)noma priposlana
 bēše · nъ oče i pristoečihъ h(rъst)u s
 l(o)v(e)sъ · Imiže ne lēki k' ženē ono
 i prosečei nъ lēki k' s(i)noma · pripo
 10 silaúčima otvêca · nevêsta
 se čto proseča · Čte(nie) · AZъ edi
 nogo bo čto sima bratomъ eg'd

a slišaše g(ospod)a ot muki svoee pror(o)
 kuûča · počese gl(agola)ti v s(e)bê egda
 15 bêhu vèrni · Se c(êsa)r(ь) n(e)b(e)ski snide nъ
 c(êsa)r(ь)stviê z(e)m(a)l(ь)skaê · da c(êsa)ra ubo sem
 r'tngo razoritъ · Siû že semrtъ b(o)ž(ь)
 stviê svoego siloû poperetъ ·
 i t(a)ko uzi v(a)mъ razdrušitъ · plên
 20 e d(u)še v svoe c(êsa)r(ь)stvo pridetъ ne
 isčislnimъ voin'stviemъ · ot vs(e)hъ
 postoêti vzmožemъ · se po trêhъ
 dnehъ semr'ti svoee vzvratit'
 se k preis'pod'nimъ svoimъ lêki pob
 25 êdit(e)lъ ot brani · Ibo egda premože
 eni svršeno budetъ · kto ni posъ
 toitъ · tьk'mo da si c(êsa)r(ь)stviê sl(a)v
 u poslêdovati vьčnetъ · Čte(nie) :·
 30 ĆTo ubo stvorimo br(a)tie · k(a)ko vz
 možemo c(êsa)r(ь)stviê onogo biti pr
 ičest'nici · Vêmo êk(o) zavidlivъ
 nêstъ · Iže bo darova se s(a)mъ č(lovê)k
 omъ k(a)ko c(êsa)r(ь)stviê svoego pridru
 ženiê ne dastъ · Prosečimъ lêno
 35 stъ ob'em(ь)letъ · ne sumnečim' se otd
 aûčago m(i)l(o)stъ · Ače mi sama m(o)l(i)ti
 451a 1 vьčnevê moistra · eda si pročeï br
 atii porazimo sr'ce · i egda nama
 dvêma priz'obresti hočevê · me
 û vs(ê)mi sablazanъ vzbudivê ·
 5 IBo ače i s(ve)ti sutъ č(lovê)ci sutъ ·
 i ače ot pl'ti pobêditi se ne
 vzmogutъ lêki ûže d(u)h(o)vni sutъ · na urazumêti se mogutъ lêki oče t(e)l(e)sni · Nič'
 to imъ lah'čšee prirokъ dati i
 mavê · imiže neiskušeni t(e)l(e)sn
 10 i naravъ tihihъ d(u)šъ ihъ ukoit (!) ·
 Prêdъ pošlivê ubo mat(e)rъ naû ·
 da ee m(o)leniemъ umolitъ za naû i
 budu dvoê dobra · Čte(nie) · AČe bo
 c(êsa)remъ sie svêčenie obreteno b
 15 udetъ · lah'čêe utegnet' se otъ
 pučenie lêki žena · Siê bo lêki
 polъ žen'ski ukrotit g'nêvъ ·
 Ače li že ne budetъ podob'no
 obličeniû lagle iz'obrečemъ
 20 mati s(i)nu za s(i)nu svoeû m(o)l(e)či · Sa
 m' bo g(ospod)ъ iže vnutrnnaê sr'ca čedъ
 is'plni m(i)l(o)stiû lъgle usliša
 mat(e)rino hotênie · Čte(nie) · VĚliê
 hv(a)la ženi ot sego mêsta sbirae
 25 t se · prъvo êk(o) ne sama eû ostav
 sta (!) o(т)ca na i oče i sama ostav
 ila b(ê)še m(u)ža svoego i slêžda
 še h(rъst)ja · I ona skazasta êk(o) s(i)na
 bê hota sêe mat(e)re · i ona ukaz
 30 a êk(o) mati bi tьkiû s(i)nu · Êkože
 ostavi m(u)ža živa s(lovo) skazuet' ·
 eže ot vzdaniê eû pisano e(stъ) rekuč
 i · Ona že ostav(ь)l(e)ša o(т)ca svoe
 go zavedêê · i korabalъ i morna
 35 re i naslêdovahota i(su)sa · I da n

- 451b 1 êkto rekal bi · êk(o) h(rъst)ъ veče nežē
 tri godiča učī · ime vr(ê)m(e)nemъ vzan
 iê ap(ustost)lъ i muki h(rъsto)vi · umrê zavêdê
 i · i t(a)ko ona slêždaše h(rъst)ja :· Čte(nie) ·
 5 ÊK'že e(stъ) korenъ taki izdan'ci · i êk
 ažē z(emla) takъ i plodъ · Ne premo že
 bo ū pohotъ êko pročee ženi · Êk(o) b(ê)še
 m(u)žъ vrêmen'ni · s že svršenъ ženiہъ ·
 Onogo lûb(a)въ hin'bena bê t(e)lesnaê
 segože lûbi neis'tlên'ni životъ ·
 10 Niû drža m(i)l(o)sr(ъ)die starosti
 ee prospê m(u)žu svoemu · Aêe b(og)a r(a)
 di ostavi b(og)a togo r(a)di krhki
 polъ oêe vr(e)meni roman'kaûču ·
 h(rъsto)vi stopi poslêduûči · êk(o) v
 15 êra nikoliže nêstъ stara i re
 dъ truda ne čuetъ · Čte(nie) · Slê že
 togo ne smotri êkože pročee ma
 t(e)re · eže t(ê)lo roeniہъ svoiہъ lûbe
 tъ · želêût' bo da prospêûtъ v s
 20 êmъ vêcê · i ne pomnetъ čto bud
 udutъ (!) trpêti va onomъ · I druž
 i vitežastvo s(i)novъ nahodetъ ·
 a ini čъstъ · i niktože čedomъ b(og)a
 ne obretaerъ tune · a pogibel'
 25 imъ s velikoû cênoû kupuetъ ·
 a sp(a)s(e)nie imъ ni daromъ priêti ne
 hotetъ · Aêe videtъ iہъ niçi
 hъ dreselet se i vzdîšutъ ·
 Aêe li videt' e sъ grêšaûcê ·
 30 niktože skr'bitъ · da ukažu
 tъ êk(o) i t(e)les(i)mъ sutъ rodit(e)li
 a ne d(u)šamъ :· Tъžde d(ъ)nъ krstopora · m(u)č(enika) ·
 V Licii v gradê samoni ·
 rožednie s(ve)t(a)go krstopo
 35 ra m(u)č(e)n(i)ka · Iže bê šib(a)mi
 grozdenimi streň i plameni
 451c 1 ogan'nimi žganъ gorenienъ i h(rъsto)vo
 ū siloû izb(a)v(ъ)lenъ · Nъ i poslê
 d' že strêlami strêlanienъ
 prostrêlanъ · Nai poslêd' že
 5 strêlami strêlanienъ pro
 strêlanъ muč(e)nie gl(a)vi usêknē
 iemъ svrši i uspê o g(ospod)ê · Ti že ·
 Ć Nъ s(veta)go pan'teleona m(u)č(e)n(i)ka ·
 V Nikomedii m(u)č(e)nie s(ve)t(a)go pan'
 10 teleona m(u)č(e)n(i)ka · iže egda po
 v(e)lenienъ mak'simiêna moisъ
 tarstvu učaše se lêkarii ot e
 rêi er'molaê k v(ê)rê h(rъsto)vê obrat
 i se · Mnoga čudesa stvori · i o(tъ)ca
 15 svoego sênatūra evstor'giê k vêrê
 h(rъsto)vê obrati · I siê stvari r(a)di
 êtъ bê ot togožde maksimiêna ra
 sohami mukъ i svičami prižiga
 niemъ m(u)č(e)nъ · na v' êv'lenii g(ospod)a svoego o
 20 hlaenъ bis(tъ) · Ć Nъ s(ve)tiہъ m(u)č(e)n(i)kъ na
 zara i celisa viktora ino[cênciê] ·
 S(ve)tiہъ m(u)č(e)n(i)kъ tvoiہъ g(ospod)i · nazara

- i čelisa viktora inocenci
 ê b(la)žena isp(o)v(ê)ď n(a)sъ da prid'ružítъ
 25 i slabosti n(a)še pomočъ ispros
 iti spodobitъ · G(ospode)mъ n(a)š(i)mъ · Čte(nie) ·
 N(Azarъ goeň ot o(tъ)ca imenemъ
 afrikana · ot mat(e)re imen
 emъ perpetue v gradê rimê
 30 krčeň rukou luna op'čenika
 b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra · Všadъ v' rimъ i po pla
 žen'cii mediolani prišadъ v gr
 adi fran'cie imenemъ cimelъ · eg'
 da prop(o)v(ê)daše ime h(rъsto)vo · i krčenie
 35 pokore s(i)na et(e)rie žena êže kneg
 ina grada emuže čelisa mat(e)ri
 451d 1 û prikazana h(rъstov)i i nъ v(ê)ru h(rъsto)vu p'l
 nêe nъuči · I potomъ v rimъ
 prišadъ · egda ime h(rъsto)vo očito pro
 p(o)v(ê)daše neronu · Ot nego pokonel
 5 u (!) iže gradъ stroêše nazn(a)m(e)n(a)no bê ·
 Sъ že poslavъ den'tona vi
 teza svoego · nazara i cel
 isa p(o)v(e)lê prêd' se privesti · i sv
 zav'si (!) ima rucê i nozê v glu
 10 binu morskou v' vrêči · B(la)ž(e)ni že nъ
 zarъ hv(a)lu vzdavъ b(og)u · pokri l
 ice svoje i oročicu (!) i usnusta ·
 Morna (!) že vrgoše eû v more · i oblak'
 priêť eû naglo b(ogo)mъ izb(a)v(ъ)l(e)na b
 15 ista · I abie stvoreno bis(tъ) more
 vse okolo plavi tam'no :~ Čt(enie) :·
 AN(ъ)j(e)lъ že g(ospodъ)nъ snide k nazaru
 i ukaza emu z(a)k(o)nъ g(ospodъ)nъ v' mo
 ri · i vzbudi g(ospodъ) d(u)hъ skrčûčago · ot ni
 20 žnihъ bezdanъ · i bis(tъ) tuča veliê
 oh(ъrst)ъ plavi i vzboêše mornari
 gl(ago)lûče · Sъgrêšihomъ prê b(ogo)mъ nъzar
 ovimъ i togo r(a)di pogibaemъ :~ Čt(enie) :·
 PLavaûče že eda si ·l· (=50) s
 25 tadii · i egda ûže greznêhu ·
 vidêše nazara v'rhu mora ho
 deča sъ otročičemъ · I vzvapiš (!)
 mornari edinêť gl(a)s(o)mъ gl(ago)lûče · S(ve)t
 i m(u)žu b(o)žii sp(a)s(i) ni b(ogo)mъ tvoimъ · eže t
 30 e sp(a)se i vêruemъ t(e)bê · i da dov
 edemo plavъ v kot(e)ro lûbo pris
 tanie idêže hočeši · otvêča
 v' že s(ve)ti nъzarъ i r(e)če imъ · Vêruete
 êk(o) b(o)gъ moi možetъ izb(a)viti ni ·
 35 I rêše mornarimi ubo vzvap
 ihomъ edinimъ gl(a)s(o)mъ · zovuče b(og)a
 452a 1 tvoego · i vêruemъ êk(o) možetъ b(og)ъ
 tvoi izb(a)v(i)ti ni · Čte(nie) :· I Všad'
 v plavъ b(la)ž(e)ni nazarъ r(e)če imъ hr
 anite se ot uč(e)niê bêsovъ nerono
 5 vihъ · Tъgda zn(a)m(e)nani v' v(ê)rê h(rъsto)vê
 voziti počeše · i stvoreno bis(tъ)
 more mir'no · i putъ tvoreče prid
 oše nъ krai · I isadiše s(ve)t(a)go nъz
 ara i sъ otročičemъ · v' et(e)ro mêsto

- 10 svěňь grada žinov'skago eda
 si ·e· (=6) satъ sežanъ · Iděže eû ut
 ežaniemъ i m(o)l(it)v(a)mi prošenieê vz
 daût' se · i zovet se město o
 no u s(ve)tiňь pelegriňi · Čte(nie) : · I Po
- 15 tomъ všadše v gradъ žanov
 is'ki prěidoše v milanъ iděže
 vziska nazargъ v tam(ъ)n(i)ci s(ve)tiňь b(la)ž(e)niňь m
 uč(e)n(i)kъ · ervasiê i potasiê i obr
 ete eû · imaže prêlêpêv' se k'
 20 rêplaše eû · I ne po mnozêhъ d(ъ)nêh'
 p(o)v(e)lê em'se eû anolinъ vs'krovn
 ê usêknuti nazara i sь otrokomъ čelisom' ·
 I ub'lûd'se h(ръst)ьênê ukradoše pre
 drazê s(ve)ti t(e)l(e)sê eû · i vzeše d'n
 25 emъ ·d· (=5) d(ъ)nъ m(ê)s(e)ca avgusta · vani
 vratъ êže gl(agol)ût(ъ) se rim'ska v na
 vlačniňь vrtêhъ pogreboše ·
 Tъžde d(ъ)nъ b(la)ž(e)n(a)go viktora ·
 V̄lktorъ rodomъ aferъ ot o(tъ)ca f
 30 elica sidê l(e)tъ ·i· (=10) m(ê)s(e)ca ·b· (=2)
 d'ni ·i· (=10) B(ê)še že v vr(ê)me avgu
 sta kesara ot komoda ·d· (=5) go i gra
 viona daže do laterana i ruf
 ina · Si nъredi da s(ve)ta paska v
 35 d(ъ)nъ n(e)d(ê)lni služit' se · êkože i e
 levtorii · Si s'tvori slêdii (!) k'
- 452b 1 liriki i mukoû vên(ъ)č(a) se · I naredi d
 a kada lûbo g(ospod)ê godê bila bi po
 trêba i obrel' se bi ili v mori · ili v'
 istočnicê tьkmo h(ръst)ьên'skie vêri is'
 5 p(o)v(ê)diû ukazaniemъ koteri lûbo č(lovê)kъ
 prišal' bi d(a) hirstit' se · Si stvo
 ri reenie (!) d'voe črêzъ m(ê)s(e)ць dekt(e)brъ ·
 erêi ·g· (=4) d'êkoni ·ž· (=7) b(i)sk(u)pi po razli
 čna města ·ž· (=7) · S(ve)t(a)go inocenciê ·
 10 Īnocen'cii rodomъ rabanicъ · ot
 o(tъ)ca feliciê sêdê · l(e)tъ ·d'i· (=15)
 m(ê)s(e)ca ·b· (=2) d'ni ·d'i· (=15) Si nareenie st
 vori ot vs(ъ)koe cr(ъ)kve i ot roda man'a
 stari (!) i ot iûdêi · i ot poganъ i mnogih'
 15 bludnikovъ obrete · Eže v poprani
 e (!) manastiri zaveza · i sa obre
 te pelajiê i celestiê eret
 iku i osudi eû · I naredi iže ot h(ръst)ьê
 nina rodit' se · opet da rodit'
 20 se kr'čeniemъ · Se e(stъ) krstiti se eže
 pelajii osuždevaše · I v tože
 vr(ê)me pos(ve)ti cr(ъ)kvъ s(ve)t(a)go er'va
 siê i protasiê otpučenie tašt
 amen'ta · Et(e)roi pres(vê)tloi ženê v
 25 êstinê · truždaûcu se erêû ur'
 sicinu i leopardu d'êkonu : · Čte(nie) ·
 Êže žena više pis(a)na tist
 amen'ta pismo t(a)ko naredi ·
 cr(ъ)kvъ s(ve)timъ m(u)č(e)n(i)k(o)mъ iz'napravъ ·
 30 i ot bisera da osnuet se i svrši
 tь predav'si pravimъ rasmotr
 eniemъ · i osnovana bê dari nas

vršenie cr(ь)kve · V nemže mēstê
 b(la)ž(e)ni inocencii otpučenîe pres(vê)t(ь)
 35 loi ženê vestinê v tomžde d
 omu prikaza d'vê patenê srebr
 452c 1 ne težeči zlatihъ · m·a· (=61) I t(a)ko
 žde stvori edinu banû vsta
 g'ni rugoi êže gl(agole)t(ь) se tem'pa
 ь cênoû bolanačъ · k· (=40) un'če tri vr
 5 atomъ numentarnimъ davъši b
 olanačъ · i· (=20) tri · Si naredi v s(o)bo
 tu postiti · êk(o) v sobotu pol
 ožanъ e(stъ) h(rъst)ь i uč(e)n(i)ci postiše se ·
 Є Nъ svetihъ m(u)č(eni)къ filici i sim'[plicîê] · i pr(o)č(i)h' ·
 10 p(о)daï prosimъ g(ospod)i · da êkože lû
 di h(rъst)ь ên'ci o s(ve)tihъ m(u)č(e)n(i)къ tvoi
 hъ · filiciê sim'plicîê i pr(o)č(i)hъ vr(ê)m(e)n(ь)nim'
 prazdnikomъ raduût' se · t(a)ko da u
 živaûtъ vêčnihъ · i eže obêti č
 15 tutъ · da postignutъ i svršeniem' ·
 V Rême nъ p(u)ti avleriê roenie
 b(la)ž(e)n(a)go feliciê arhierêê p
 od' konstan'tan'tinomъ (!) s(i)nomъ
 konstan'tinomъ · Tъžde kon'st
 20 antan'tinъ (!) avgustъ sъ svêt
 omъ eretikъ i valen'tini i urs
 ini i ariêni · izvêdêvъ êk(o) si ar
 iênъ b(ê)še ot evsêbêê nikomiên'sk
 go krčenъ · izagnaše s(ve)t(a)go feli
 25 ciê grad'sk(a)go bisk(u)pa ot stola b
 isk(u)p(ь)stva svoego · I bis(ть) progonenie
 velie v klircêhъ · Tъko da erêi
 mnogi i d'êkoni ub'eni b(ê)še i muk(a)m
 i vên(ь)čani b(ê)še · Čte(nie) : S(ve)Ti že i
 30 preb(la)ž(e)ni p(a)pi felicii nizvržen'
 prebiv(a)še na sel'ci svoemъ · eže e(stъ) na
 puti portunen'scêemъ · I potom'
 ot narodъ eretikъ ottudu vz'dvi
 ženъ i vedenъ bis(ть) v gradъ · i gl(a)vi
 35 usêknenieê mukou vên(ь)č(a) se · z· (=8) d(ь)нъ
 noem'bra · I ottudu vshičeno bist'
 452d 1 t(ê)lo ego prozvit(e)ri i d'êkoni · i po
 grebeno bis(ть) v' cr(ь)kvî ûže s(a)mъ b(ê)še
 sъzidalъ na p(u)ti avleriêni · dī· (=15)
 d(ь)нъ dekt'bra mile drugoe · egože
 5 roistvo čъstit se · g· (=4) d(ь)нъ avgu
 FElicii rodomъ rim'la { sta ·
 ninъ ot o(ть)ca felica prozvit(e)ra
 pridêvkomъ faciola sêdê
 l(e)тъ · z· (=8) m(ê)s(e)ci · ai· (=11) d'ni · zi· (=18) Si bis(ть)
 10 v' vr(ê)m(e) odobraha krالا · da
 že do vr(ê)m(e)ne têodorihа kr
 ala · Si stvori cr(ь)kvъ s(ve)t(a)go
 agarita poli cr(ь)kvъ s(ve)t(a)go
 lovênca m(u)č(e)n(i)ka · pod' negože
 15 b(i)sk(u)p(ь)stviemъ opetъ pride gl(a)sъ
 ot grčkie strani êk(o) p(e)tra aleksa
 n'dranina akacii b(i)sk(u)pъ kon'st
 antinopolitanъ · povratil' e(stъ) ·
 Tъgda čъstni felicii arh

- 20 **ib(i)sk(u)ръ** rima grada posl
a **vz(ь)branit(e)la** s vičemъ stol
a svoego · i stvorenu suču vič
u stola ego · usudi akaciê s
p(e)tromъ · Po trihъ l(e)têhъ opetъ pri
25 **de gl(a)sъ** ot c(êsa)ra zinova · **M(o)l(i)û** otčъ
s(ь)tvo v(a)še da pokoroû vrati
t se akacii · **Тьгда felikšъ p(a)p**
a posla · **b· (=2) b(i)skupa** mesala i
vitaliê · da ače obrela bi
30 sta s družinoû **p(e)tra** i akaci
ê opetъ osuditi eû · Ače ne pri
kazala bista listъ pokore :·
Êže egda pridosta v grad'
arakliiski skrušista s
35 **e mitomъ danimъ** više **r(e)čena**
b(i)skupa i ne stvorista po za
453a 1 **p(o)v(ê)di** stola **ap(ustol(ь)sk(a)go** · Čt(enie) · **PRiš**
ad'ša že k stolu **ap(ustol(ь)sk(o)mu** · v
tožde vr(ê)me čъs'tni **p(a)pa** feli
cii stvori zboriče i stvori ra
5 **zvidenie** · i obrete vъ osužden
ie obêû kriviû · i skrušenêû
pinezi · i izvŕže mesala i
vit(a)la b(i)sk(u)pu ot pričečeniê :· Čte(nie) ·
Тьгда mesalъ b(i)sk(u)ръ ne za
10 **mali skruš(e)нь** pinezi ·
emu svičemъ dastъ **vr(ê)me pok(o)re** ·
Sie stvor(e)no e(stъ) v vr(ê)me odobrih
a krala · Si stvori reenie dv
oe v gradê rimê **črêzъ m(ê)s(e)съ d**
15 **ek(ь)t(e)brъ** · erei ·zī· (=18) **d'êkoni** ·d· (=5) **b(i)sk(u)p**
i po različna mêsta ·ĵ·a:~ (=31) €
Nъ s(ve)tihъ m(u)č(e)n(i)къ simpliciê i fauš'[tina] ·
Уъ vr(ê)me dêokliciêna i **mak**
simiêna rois'tvo s(ve)tiû **m(u)č(e)**
20 **n(i)ku simpliciê** i fauština i be
atrice · Iže po mnozêhъ i različ'
nihъ mukahъ p(o)v(e)l(ê)ni b(ê)še gl(a)vi sud'
pod'êêti · i privezavše kame
nie na šiû ihъ · i vrêči e po most
25 u iže naricaet se mostъ kamen'n
i v rêku tiveru · Ih' že t(e)lesa v
oleû **b(o)žieû obret(e)na b(ê)še** ot **b(la)ž(e)n**
ie sestri ihъ beatrice i **b(la)ž(e)n(i)ma**
erêoma kršpomъ i **iv(a)nomъ** i **pogr**
30 **ebena bista** v mêtê eže naricaet se
šikstъ pilipovъ na puti po
rtuensi ·g· (=4) **d(ь)нь m(ê)s(e)ca av'gus'ta** ·
В(la)ž(e)na že **beatrica** sestra **m**
uč(e)n(i)ku · egda **m(o)l(a)še** se **prê**
35 **dъ č(ь)st(ь)noû lucieû** · **Bis(tъ) da et(ь)ръ**
susêdъ **udržaniê** **lukrecii** ·
453b 1 **obuêtъ** **udržan'ice** eû · I togo ra
di stvori êti b(la)ž(e)nu **beatricu** i
vesti k žr(ь)tvê **idolscêi** · Ta
gda b(la)ž(e)na **beatrica** **vzvapi h(ръst)ъ**
5 **êna es(a)mъ** ne **požru** **idolomъ** i po
vedena bê v **stražu** · **tamničnu**

i zatvor(e)na · I egda vь ime b(o)žie s
 vobod'no tvoraše · okročit(e)lь lu
 krecii stvori ū v noči probost
 10 i · Ūže čьstna luciēna pogrebe ·
 poli s(ve)tie m(u)č(e)n(i)ki br(a)tie ū ee ·g· (=4) d(ь)нъ
 m(ê)s(e)ca avgusta · Čte(nie) : · PŌtom' že
 všadь v selo s(ve)tihь · egda ra
 skošaše pičami · i etra žena
 15 doêše on'dê otročiča · Iže otr
 očičь prêd vs(ê)mi nъ obêdê ispus
 ti gl(a)sь · Sliši lukrêciū ubi
 lь esi i pohotêlь esi · Se predanь e
 si nepriêt(e)lū sotonê · i k semu g
 20 lasu vshičenь bê ot zalago d(u)
 ha on'dê nъ obedê · i po tri čьsi str
 adavь ispusti d(u)hь · strahь nъ
 pade na vse sučee tu i div'l(a)hu se ·
 Ć Nь s(ve)ti m(u)č(e)n(i)kь · abdonu i sinena ·
 25 B(o)žE iže s(ve)timь m(u)č(eni)k(o)mь tvoimь ab'
 donu i sinenu i družini
 eū k sei sl(a)vi priti obilanim' (!) daro
 mь m(i)l(o)sti tvojeje · dalь esi ·
 dai n(a)mь raz(u)mь i rabinamь tvoim' ·
 30 vsêhь grêhь otručnie (!) · da s(ve)tihь
 tvoihь hodataŭčimi uteža
 ni · ot vsêhь zalь paradaŭčiь
 izb(a)v(i)li se bihomь : · G(ospode)mь n(a)š(i)mь ·
 V Rimê ab'donu i sinênь po
 35 d regulnimi pod' dêkiem'
 c(êsa)remь · Êŭže dêki v kordubê
 453c 1 gradê persid'skomь p(o)v(e)lê prêd'
 st(a)viti prêd' soboū · Imaže r(e)če ·
 čto t(a)ko bezumna stvor(e)na est
 a da ne vspomneta se êk(o) ne čtu
 5 ūča b(og)ovь prêdana esta v ruk
 i rimlanomь i v n(a)še · Čte(nie) : · EMuže
 r(e)če b(la)ž(e)ni b(la)ž(e)ni (!) ab'donь · Večšavê
 pobêdidt(e)la (!) stvorena esvê ·
 b(og)u tvoreču i g(ospod)u n(a)š(e)mu is(u)h(rьst)u · i
 10 že c(êsa)r(ь)stvuetь v v(ê)ki · Pov(e)lêva
 ūču že dêkiū obêū pobêditi
 okovi i zatvorena bista v tes'
 nê straži · Tьgda r(e)če ab'donь
 i sinenь · Se e(stь) sl(a)va ūže vs(ь)gda up
 15 vahomь · Čte(nie) · PŌ četirih' že m(ê)s(e)c
 êhь dêkii prišadь v rimь vode sь
 soboū b(la)ž(e)n(a)go abdona i sinêna s
 vezaniū okovami · i p(o)v(e)lê vse s
 ênaturstvo prizvati i stvori
 20 sboriče nъ z(e)mli s valeriēnomь pr
 ofektomь ·d· (=5) d(ь)нъ kalendi avgus
 ta · Čte(nie) · I Pov(e)lê prêd' se prive
 sti abdona i sinêna oblošaniū
 različ'nmi muk(a)mi · I r(e)če k sênat
 25 urstvu b(og)i i b(o)ž(i)ce predaše vra
 gi prelûte v ruki n(a)še · Se nepriêt
 tli (!) krivo i očito · I povedena bi
 sta urêšena zlatomь i srebromь ·
 i kameniemь dragimь svezana ok

- 30 ovami · i vse sênadurstvo div
iti se načetъ v zracê eû :~ Čte(nie) ·
I Egda tvordostan'na h(rъst)a prê
d' nimi isp(o)v(ê)dahota · prognêv
av se valeriêňь p(o)v(e)lê profektu
- 453d 35 da ače ne poklonita se b(og)u sl'n
1 č'nmu · divihъ zvêri uêdeniem'
da umreta · Iže vzwêsti ima i v
ede eû prêd' istukan'nago slna
čn'go poli amfiteatra da pož
5 reta · Vist(i)nu otvrgšima se im
a · načesta plûvati нь idola
sln(ъ)čn(a)go · Čte(nie) · Tъgda valeri
êňь p(o)v(e)lê eû testi biči olovní
mi · i potomъ vesti p(o)v(e)lê къ am'
10 fiteatru · i pustiti нь niû · b· (=2)
l'va i · g· (=4) medvidi · iže rikaûče
pridoše k nogama s(ve)tiû · i nik(a)ko
že ne otstupahu · na p(a)če strêž
ahu eû · Valeriêň' že pl'ňь gnê
15 va p(o)v(e)lê mečnkomъ vniti · i b(la)ž(e)
niû pod' kraliceû ubiti · i sv
ezati nozê eû · i prêd' istuk
an'nimъ sln(ъ)čn(i)мъ povrêci · idêže
t(ê)lesa s(ve)tiû ležaše tri d'ni
20 nevrêždeni · V navičer'i u
zi s(ve)t(a)go p(e)tra ap(usto)la · K v(ê)č(e)r(ni) · K(a)p(itulъ) ·
P(о)sla irudъ c(êsa)rъ rucê ozlo
biti et(e)rie ot cr(ъ)kve · ubi že
êkova brata iv(a)nova mečem ·
25 vidêv' že êk(o) godê bis(тъ) iûdêomъ
priloži êti i p(e)tra · bêhu že d(ъ)n
i oprêснаč'ni · B(e)rš(ъ) · Ti esi p(e)trъ · I нь
semъ къm(e)nê sъziû cr(ъ)kvъ · K v(eličitъ) an(tifonъ) · Ti esi
p(e)t(a)rъ pastirъ ovacъ knezъ ap(usto)lъ · t(e)b
30 ê predani sutъ klûči c(êsa)r(ъ)stviê n(e)b(e)s'k(a)go ·
B(ož)E iže b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra ap(usto)la tvoego
ot uzъ razdrêšena i nevr
êždena otiti stvorilъ esi · n(a)ši
hъ prosimъ otrêši uzi grêhovъ ·
35 i vsa zalaê ot n(a)sъ m(i)l(o)st(i)vo otrini ·
- 454a 1 Ot s(ve)tiňь an(tifonъ) · Prav(ъ)d(ъ)ňь ubo e(stъ) c(êsa)rъ n(e)b(e)skoe ·
B(e)rš(ъ) · Ves(e)l(i)тъ se o g(ospod)ê i r(a)dui · I sl(a)v(a) · Or(a)c(iê) ·
B(а)rats'tvni m(o)l(i)m(o) te g(ospod)i m(u)č(e)n(i)къ t
voiňь vên(a)sъ vs(ъ)gda da v
5 eselitъ · i vêri n(a)šeï dastъ na ka
zaniê silъ · i množastvomъ ni pom
oči da utêšitъ · Ot s(veta)go p(a)vla an(tifonъ) ·
S(ve)ti p(a)vle ap(usto)le · kazat(e)lû rêsnoti ·
i učit(e)lû ньrodъ m(o)li za ni k b(og)u iže te
10 izabra · B(e)rš(ъ) · Ti esi sъsudъ izvo
leni s(ve)ti p(a)vle ap(usto)le · Prop(o)v(ê)d(a)t(e)lû rêсно[ti] ·
B(ož)E iže v(ъ)sъ mirъ v' b(la)ž(e)n(a)go p { i uč(itelû) ньr(odъ) ·
pav(ъ)la ap(usto)la tvoego prop(o)v(ê)d(a)
niemъ ньučilъ esi · podai n(a)mъ m(o)l(i)m(ъ) te ·
15 da iže ego vspomínanie č(ъ)s(t)iмъ · e
go obrazi k' t(e)bê prišli bihomъ ::
K' ûtr(ъ)ni bit(atorii) ot ap(usto)lъ :~ C(êsa)ru ap(usto)lъ g(ospode)v(ê) ·
S pr(o)č(i)мъ ot ap(usto)lъ · Im(ъ)ňь · Petrъ b(la)ž(e)ni ::

- P**Osla irudъ c(êsa)гъ rucê
 20 ozlobiti et(e)rie ot cr(ъ)k
 ve ubi že êkova bra
 ta iv(a)nova mečemъ · Vidê
 v že êk(o) godê bis(тъ) iûdêomъ · pri
 loži êti i p(e)tra · Bêhu že
 25 d'ni oprêsn(ъ)čni · Egože egda
 êmъ vsadi i v tamnicu · vдавъ
 četirêмъ četvrtočrêdnimъ vo
 inomъ strêci i hote po p(a)scê izv
 esti lûdemъ · I p(e)tra ubo str(ъ)ža
 30 hu v tamnici · m(o)l(i)t(a)v(ъ) že bê vinu b
 ivaûciê ot cr(ъ)kve k' b(og)u o nemъ · Rêš(ponъ) ·
 Simune p(e)tre · Içi na p(e)truvu (!) · Čte(nie) ·
 EGda že izvesti i hotêše i
 rudъ · v toi noči bê p(e)trъ spe me
 35 û dvêma voïnoma svezanъ uže
 454b 1 ma želêz'nima d'vêma · Straž
 e že pred' d'var'mi stržahu tam'
 nice · I se an'j(e)lъ g(ospodъ)нъ pride i s(vêtylos)тъ vs
 iê v tam'nici · Tl'knuv' že v rebra
 5 p(e)tra vzbudi i gl(agol)e · vstani v
 skorê i spadu emu uža želê
 znaê s ruku ego · R(e)če že an(ъ)j(e)lъ g(ospo)d(i)нъ k nem
 u prepoêši se i vstupi v plesni
 ci svoi · on' že stvori t(a)ko · i gl(agol)a
 10 emu oblêci se v rizi svoe · i po m'
 nê gredi · Rêš(ponъ) · Aêe lûb(i)š(ъ) me p(e)tre ·
 I V'sadъ po nemъ gredêše · i ne
 vidêaše êk(o) ist(i)na e(stъ) biva
 emoe an'j(e)l(o)мъ mnêaše že vъ snê v
 15 idê · Prošad'sa že pr'vouâ stra
 žu i v' toroû · pridota v(ъ) vr'ta
 želêzna v' vodeçiê v gradъ ·
 êže s(a)ma otvoriš(e) se ima · Iz'sa
 d'sa že proidota stagni ed
 20 ini · i abie an'j(e)lъ otide ot nego · Pe
 tr že razumêvъ v s(e)bê i r(e)če · N(i)n
 e vêdê vist(i)nu êk(o) posla g(ospodъ)лъ
 an'j(e)la svoego · i izet' me ot ruki
 irudovi · i ot vs(ъ)k(a)go čaêniê lûdi
 25 iûdêiskihъ · Rêš(ponъ) · Ti esi p(e)t(a)r · i na s ·
 SL(o)vo s(ve)t(a)go · ambroziê b(i)sk(u)p(a) ·
 Rasmotrimo ubo br(a)tiê êk(o) k podo
 b'stviû eugi b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra vr
 atarica žena oblasti ·
 30 t(a)ko i ap(usto)la ženъ obkroči · Običъ
 ini (!) bo polъ ot prelasti b(ê)še · Pre
 lasti svoee sъsudъ d'êv'лъ
 pozna vêrniъ m(u)ži ne inaka ra
 zvê ženoû pobêditi običe · On'd
 35 ê adamъ eugou pobêždenъ bis(тъ) ·
 454c 1 a sadê p(e)trъ premoženъ bê vratar
 iceû · B(ê)še bo êkože č(ъs)t(i)mo raskoši
 d'êv'лъ ne roman'ka êkože razumê
 homъ i v protvori iûdêiscêemъ · Rêš(ponъ) ·
 5 Vstani p(e)tre · Čte(nie) · QN'dê prêmin
 i se sotona v zmii · sadê iûda
 zmiû pobêdi · es't že onoe podobst

- vo začetiê v p(e)trê · eže i v' adam
 ê bê · êk(o) onoe podob'stvo bê zap(o)v(ê)d
 10 i · Priêť bo ot g(ospod)a zap(o)v(ê)dъ da ne
 prikosnul' se bi adamъ · i ap(usto)ľ da
 ne zatail bi · Onъ da ne bê drêv
 a razumniê vshitilъ · a si da
 ne prêmênil' bi igo premudrosti ·
 15 Rêš(ponъ) · Ti esi pastirъ ovacъ knezъ
 ap(usto)ľ · T(e)bê predani sutъ klúči c(êsa)r(ъ)s
 tviê n(e)b(e)sk(a)go · B(e)rš(ъ) · Ti esi p(e)trъ i na se
 mъ kam(e)nê saziû cr(ъ)kvъ mou · i vrata
 adova ne odolêûtъ ei · T(e)bê · Čte(nie) ·
 20 Na prestupivša oba zap(o)v(ê)d'
 ravno sagrêšista · Trpê onъ
 čto ne podobaše · Gl(agol)a si čto ne
 dostoêše · Obače lah'če iše p(e)tro
 vo zataenie neže sьgrêšnie ad
 25 amovo · Prêžde ubo ap(usto)lu prosto
 bê neže adamu prъvomu · Segó bo
 b(og)ъ bludeča k vêčerê vziska ·
 A sego petiemy peteha zataû
 ûča g(ospod)ъ ob'liči · Adamъ st'vornъ kri
 30 vъ nagъ stvoreny sramovaše se · p
 etrъ vzvêčeniemy s(lovê)se okazany v
 zdaħ'nu · A onъ lêki êť pobêže
 vъ t'mê · a si l(ê)ki skazany pobêže
 k' sulzam · onomu l(ê)ki kriûcu se
 35 i taeču · b(o)ž(ъ)stviemy gl(agol)ano bis(ť) · Ad
 ame kadê esi · neda adamъ ot lic
 454d 1 a b(o)žie taiti mogal' sebi · na rê
 snê sьgrêšaûcei svêsti · niedino
 mêsto stanovito e(stъ) egda boit s
 e êvi · Rêš(ponъ) · Azъ za te umo · e(vanъ)j(e)lie ·
 5 Pride i(su)sъ v strani · iči ny p(e)trovu ·
 Razdrêši · Čte(nie) · b · (=2) ot s(ve)tiħъ :: m(u)č(e)n(i)kъ ·
 Êt'že i · ž · (=7) braty sь edinoû ma
 t(e)riû i usileni ot c(êsa)ra suprot
 ivu z(a)k(o)nu k svinini · biči i šibami b'
 10 eniħъ i tučnimi m(u)č(e)niħъ · edin' že ot n
 iħъ iže t(a)ko r(e)če · Čto ičeši i čto hoče
 ši učiti se ot n(a)sъ · Got(o)vi es'mo umrê
 ti pače neže didênu z(a)k(o)na b(o)žie
 pogub(i)ti · Rêš(ponъ) · Se e(stъ) rêsnotvnoe ·
 15 Tъgda êrostanъ c(êsa)rъ p(o)v(e)lê prin
 esti psure i lonci miden
 i · Im'že raz'žganomy abie p(o)v(e)lê i
 že prêždê progl(agol)al' bi urêza
 ti emu ezikъ i kožu s gl(a)vi odr
 20 iti · i dlani rukъ sprъsti · i stu
 pala urêzati · proče i že br(a)ti
 i ego i mat(e)ri zrêči · I egda vs(ъ)č(ъ)sk
 i uničizenъ b(ê)še · p(o)v(e)lê ny ogany do
 vesti i oče živa · i žgati
 25 ny p'surê · V neiže emu m(u)č(e)nu biv'
 šu · Proči krêpko s mat(e)riû dru
 gъ druga nuždaše umrêti
 prekrêpko (!) gl(agol)ûče · G(ospod)ъ b(og)ъ gleda
 e k pr(a)vdê i vzveselit se o n(a)sъ ·
 30 lêki po vzvêčeni i pêsni · Ūže

- vzvĕsti moistsĕi · i v rabĕhъ s
 voiĕ vzvĕĉaet se · K mat(utini) an(tifonъ) ·
 Irudъ c(ĕsa)rъ priloŷi ĕti p(e)tra · egoŷe
 egda ĕtъ vsadi i v tamnicu · hotĕ
 35 i po pasiĕ izvĕsti lŭdemъ · B(e)rš(ъ) · Pe
 455a 1 tra ubo strĕŷahu v tamnici m(o)l(i)tva
 ŷe bĕ vinu bivaŭĉi ot cr(ъ)kve k' b(og)u
 o nemъ · An(tifonъ) :: R(e)ĉe an'ŷ(e)lъ k p(e)tru oblĕci s
 e v rizi svoe i po mnĕ gredi · An(tifonъ) · Po
 sla g(ospod)ъ an(ъ)ŷ(e)la svoego · i izet me ot ru
 5 ki irudovi AL(ELU)Ĕ · An(tifonъ) · Ti esi p(e)trъ i na
 semъ kъmenĕ sŷziŭ cr(ъ)kvъ moŭ · K(a)p(itulъ) · Po
 sla irudъ c(ĕsar)ъ · B(e)rš(ъ) · Ti esi p(e)trъ · K b(lagoslovle)n' ·
 An(tifonъ) :: Eŷe koliŷdo sveŷeŷi nъ z(e)mli
 budetъ svezano i n' n(e)b(e)s(i)hъ · i eŷe kol
 10 iŷdo razdrĕŷiŷi nъ z(e)mli budetъ ra
 zdrĕŷeno i nъ n(e)b(e)s(ĕ)hъ r(e)ĉe simunu p(e)tru ·
 Or(a)c(iĕ) · B(oŷ)e iŷe · Ot s(ve)tiĕ an(tifonъ) · Vŷĕe
 gl(a)vi vlasi vsi sŷĉ(e)t(a)ni · B(e)rš(ъ) · Vzve
 set (!) se s(ve)ti v sl(a)vĕ · I vzvst se na ·
 15 I budi vspo(menutie) s(veta)go p(a)vla · K t(e)rcĕ k(a)p(itulъ) ·
 Posla irudъ · K' ŷek(ъ)st(ĕ) · K(a)p(itulъ) · Pet(ъ)ra
 ubo strĕŷahu v tamnici m(o)l(i)tva ŷe
 bĕ vinu bivaŭĉiĕ ot cr(ъ)kve k b(og)u o
 nemъ · K n(o)nĕ k(a)p(itulъ) · Pet(a)rъ ŷe razum
 20 ĕvъ v s(e)bĕ r(e)ĉe · n(i)ne vidĕ visti
 nu ĕk(o) posla g(ospod)ъ an(ъ)ŷ(e)la svoego · i
 izet' me ot ruki irudovi · i ot vs(ъ)k(a)go ĉъ
 ĕniĕ lŭdi iŭdĕiskihъ · K v(ĕ)ĉ(erni) an(tifonъ) · Iru
 dъ c(ĕsa)rъ · Posla irudъ · K v(eliĉitъ) an(tifonъ) · Raz'd
 25 rĕŷi veleĉimъ b(ogo)mъ p(e)tre zem(ъ)lnie okovi ·
 iŷe tvoriŷi da otvoret se n(e)b(e)ska c(ĕsa)r(ъ)
 stviĕ b(la)ŷ(e)nimъ · Or(a)c(iĕ) · B(oŷ)e iŷe · Ĕ Ot stip(a)na · Or(a)c(iĕ) ·
 B(oŷ)e iŷe ni b(la)ŷ(e)n(a)go stipana m(u)ĉ(e)n(i)ka i ar
 hierĕĕ praz(ъ)dn(i)k(o)mъ veseliŷi
 30 podai m(i)l(o)st(i)vĕ · da egoŷe roistvo
 ĉ(ъ)s(t)i mъ · togo aĕe i zaĉiĉ(e)niemъ da rad
 uim' se :: G(ospode)mъ n(a)ŷ(i)mъ is(u)h(rъsto)mъ :: Ćte(nie) :~
 V Rimĕ v cimit(e)ri kaliŷtovĕ
 roistvo s(ve)t(a)go stip(a)na p(a)pi i m(u)
 35 ĉ(e)n(i)ka pod' valeriĕnomъ i gali
 nomъ c(ĕsa)rema · Iŷe egda progoneniĕ lŭ
 455b 1 tostъ rastĕŷe · Tъgda b(la)ŷ(e)ni stip(a)nъ
 sabravъ v'se klirki svoe krĕplaŷe e
 da h(rъst)a r(a)di vĕn(ъ)sъ m(u)ĉ(e)niĕ priĕli bi · I
 naredi tri erĕi · d'ĕkoni ·ŷ· (=7) klirakъ
 5 ·eĭ· (=16) s nimi ŷe o c(ĕsa)r(ъ)stvē b(o)ŷii ĉesto
 o uĉaŷe · Ćte(nie) :: B(o)ŷ(ъ)stvenou m(i)l(o)sti
 ŭ priobretae srĕtahu i mnozi
 ot ĕzikъ i ĉŷtni da krstili se bi otъ
 nego · meŭ imiŷe ne men'ŷii sudiĕ
 10 sŷ vsĕmъ domomъ svoimъ krsti se ·
 Deĉi ŷe ego imen(e)mъ lucila ĕŷe bĕ
 slĕpa · i b(la)ŷ(e)nimъ stip(a)nomъ pros
 vĕĉena bĕ · i olimpi drugi su
 diĕ sŷ ŷenou svoeu superieŭ ·
 15 i sŷ s(i)n(o)mъ tĕodolomъ · i eliko ihъ
 vĕrova v domu olim'piĕni · iŷe
 potomъ sl(a)vnimъ isp(o)v(ĕ)d(a)niemъ mu

ku utegnuše · Čte(nie) · SLuža
 še že mise i pisma m(u)č(e)n(i)č(ь)ska · S
 20 tvoreno že bis(ть) da valeriêň i
 galinь progonenie imene r(a)di h(ръsto)v
 a svršeno vziskahota peča
 lno b(la)ž(e)n(a)go stip(a)na da eliko ego
 ili klirki ego različ(ь)n(i)mi umuč
 25 il' bi mukami · Poslasta že
 množ'stvo voinь i êše i s množ(ь)
 stvom' klirikь erêi i d'êkoni · iže
 prišadь k sudiču valeriênú
 s(a)mь vnide · Emuže valeriêň r(e)
 30 če · ti li esi stipaň iže opčinu
 očito siliši razvratiti · i
 s(vê)tomь i poučeniemь zalimь lûdi
 ot bogovь dêla svêtuêši ots
 tupiti · Čte(nie) · B(la)Ž(e)ni stipaň
 35 r(e)če · Azь ubo ne razvračaû op'
 455c 1 čini očito · na poučaû opčinu oč
 ito · na poučaû da ostavl(a)še bê
 su im'že klanaûtь se v' idolêhь kь
 b(og)u živomu i rêsnomu vzbrat' se
 tvorcu n(e)bu i z(e)mli · I roznaûtь is(u)
 5 h(ръst)a s(i)na b(o)žîê · b(og)a suča iže sь o(ть)semь
 i z d(u)homь s(ve)timь edinь e(stь) věčni da n
 e pogib'nutь s' d'êv'lomьv sem'rtь
 věčnoû · Tьgda valeriêrinь p(o)v(e)l
 ê ego dovesti k domu martovu ·
 10 i on'dê čisti osuždeniê gl(a)vi usê
 kneniê · ače ne pristal bi pokloni
 ti se istukan'numu martu :· Čte(nie) ·
 PRiveden' že sučь b(la)ž(e)ni stip(a)ň
 voini vanь miromь k domu vratь
 15 ariiskihь · B(la)ž(e)ni že stip(a)ň vzvedь
 oči k n(e)b(e)si r(e)če · G(ospod)i b(ož)e o(ть)če g(ospo)da moego
 is(u)h(ръst)a · iže turanь raz'mêšeniemь v'
 vilon'ski razdrušilь esi · razd
 ruši n(i)ne i sie mêsto · idêže d'ê
 20 v(o)l(ь)skoû prelastiû idol'skimь d
 êlaniemь d(u)še pogibaûtь · I abie tr
 usь bis(ть) groma s trepetomь i bli'ska
 niê · i pade večša čestь domu i
 dol(ь)sk(a)go · i voini užaski pobêgo
 25 še · B(la)ž(e)ni že stip(a)ň ide sь vs(ê)mi
 h(ръst)êni k cimit(e)ru s(ve)tie lucile i m
 nogimi s(love)si utêševaše e · I žrь
 tvu za ne prinese b(og)u vs(ь)mogučemu ·
 Ežь stvari slišavь vale
 30 riêň posla množ(ь)stvo vo
 inь iže b(la)ž(e)n(a)go stipana nakazali
 bi · Iže prišad'še obretu i v cr(ь)k
 vi žrtvu b(og)u prinoseča · i be stra
 ha stoeča prêd' ol(ь)t(a)remь čьs'tnago
 35 začetiê svršuûčь · vь onom'žde
 mêstê svoego stola usêknu
 455d 1 še v d(ь)ň · g· (=4) avgusta · Egože t(e)
 lo h(ръst)ьênci lûdi pogreboše vь on
 oižde êmê sь onim'žde stolom'
 idêže stoêše kr'vь ego izli

- 5 **ta v mĕstĕ eže naricaet se v c**
imit(e)ръ калиштoвъ :· € Nъ obret(e)
nie s(ve)t(a)go stip(a)na vsa gl(agol)ŭtŭ se ·a· (=1) m(u)č(e)n(i)kъ
raz'vĕ k(a)p(itulŭ) i čt(enie) · i or(a)c(iĕ) · K(a)p(itulŭ) · **Stipan' že** ·
DAi n(a)mъ prosimъ g(ospod)i naslĕd(o)v(a)
- 10 **ti eže čъstimъ · da vikli b**
ihomъ i nepriĕt(e)li n(a)še lŭbiti · ěk(o)
togo roistvo čt(e)mъ · iže pozna v
ist(i)nu oĕe i za pragonit(e)le svo
e m(o)l(i)ti r(e)či g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(ръst)a s(i)na tvoego · Iže s(ъ) to(boŭ) ·
- 15 **Уъ er(u)s(oli)mĕ obretenie t(e)l(e)se**
s(ve)t(a)go stipana prŭv(a)go m(u)č(e)n(i)ka
i s(ve)t(i)hъ gamaliela nikud
ima i abibi · Ěkože ěvleno e(stъ)
ot g(ospod)a b(la)ž(e)n(o)mu luciĕnu erĕŭ ·ž· (=7) mo
- 20 **l(e)to onoriĕ kneza · I bis(tъ) egda poĕi**
vaše v cr(ъ)kvi krstinici na po
st(e)li svoei · v d(ъ)нъ ·e· (=6) ti ferie os'
vitaŭĕi poli čъsъ treti noĕi ·
egda oĕe edva bdĕše · L(ĕ)ki va
- 25 **užase misli stvoreнъ · vidĕ**
m(u)ža stara vzrastomъ visok
a krasna obrazomъ dl'ge brade v riz
aň belihъ odĕнъ plaĕemъ :·
У Negože kraiň kriľ b(ĕ)še
- 30 **lĕki znati križi vtka**
kani (!) · Obuvenъ v biĕve vrhu poz
laĕenĕ · I v rucĕ držaše žъ
zľ zlatъ · im'že kosnuv' me r(e)ĕe
se suĕъ gamalielъ · iže ap(usto)la
- 35 **p(a)vla uĕit(e)ľ b(ĕ)še bilъ · i meŭ d**
rugimi r(e)ĕe · sъ svršenimъ nastoĕ
- 456a 1 **niemъ otkrii grobi n(a)še ěk(o) v nepo**
dobnĕ i v neĕъstnĕ mĕstĕ p
oloženi es(a)mъ · Čt(enie) · I Egda u
prosiň ego kto bi s' nimъ · R(e)ĕ
- 5 **e edino ubo e(stъ) s(ve)ti stipaň iže**
ot iŭdĕi za vĕru h(ръsto)vu v' er(u)s(oli)mĕ kъ
menovaň bis(tъ) · i zavalenъ povod
an'ŭ potoka · i zap(o)v(ĕ)diŭ erĕi os'
tavlenъ vanĕ vratъ na puti
- 10 **iže vedetъ v kedarъ na snĕd'nie psomъ i z'v**
ĕgomъ · Nъ sie v(i)s(o)č(ъ)ski otv'rže onъ ·
emuže m(u)č(e)n(i)kъ r(e)ĕe · neskrušenu v
ĕru shrani · Čte(nie) :· S'Tvoreno su
ĕu rastuĕe iŭdĕiskomu neve
- 15 **r'stviŭ prizvavъ priložihъ mn**
ĕ m(u)ži redovnihъ narodъ i s bori
ĕe vĕrniň · Im' že ugaždae ot gl(agol)a
višnago · M(o)lŭ vi br(a)tiĕ m(o)lĕiša da
prišad'še sberete b(la)ž(e)noe polo
- 20 **ženie · i s(ve)t(a)go stipana prinesete**
v selce moe · Eže nъr(e)ĕe imenamъ s
voimъ kafar' magalъ · Eže ·i·b· (=22)
mili ot er(u)s(oli)ma otstoiť sъ ĕinomъ
z(a)k(o)na čъst'no pogrebĕte i eže st
- 25 **voreno bis(tъ) · Čte(nie) · Qнъ ubo iže · vъ omъ (!)**
mĕstĕ prilož(e)нъ ležitъ · To e(stъ)
nikudimъ neti moi · iže lĕki rodi

se vodoû i d(u)homъ s(ve)timъ ot sp(a)si
 la slišavъ s' b(la)ž(e)nimъ p(e)tromъ kr
 30 čenъ bis(ъ) · I togo r(a)di potomъ prognêva
 nii knezi ereisci · otêm'se emu v
 lastъ i čьstъ nuždahu e preda
 ti sem'rti nъ n(a)sъ r(a)di sego ne stvo
 riše · Nъ izignai vanъ iz grad
 35 a i v'shitiše vse stežanie ego
 i mnogie êzvi stvoriše emu · t
 456b 1 k'mo živa i ost(a)više · Azъ ubo i
 sego vzeħъ · i azъ sego pečal'no
 nabdêti poručihъ · i pomalê
 čъ se nas'toečimъ životomъ s'vr
 5 šenê biv'si službê čina ego
 i si pokoino prest(a)vi se · Emuže
 stavl(a)šu se činomъ službami ·
 k pгъvago m(u)č(e)n(i)ka nogamъ p(o)v(e)lêħъ
 položitъ v grobê · Čte(nie) · QNъ že tre
 10 ti iže sъ mnoû počivaetъ v mês
 tê · Ta e(stъ) abiba s(i)nъ moi · iže sъ mn
 oû is(u)h(rъst)a v dvodesetnoe l(e)to vr(ê)m
 ene imêe kupno vêrova · I ot prêžd
 e r(e)č(e)niħъ ap(usto)lъ vêčnimъ istočnikom'
 15 omočepъ bis(ъ) · Sa že egda b(ê)še is'pl'
 nepъ nъuka z(a)k(o)n(ъ)n(a)go uč(e)niemъ cr(ъ)kvi
 b(o)žiei kup'no · s p(a)vlomъ nastoe · mis'
 leča o b(o)ž(ъ)stv(e)niħъ zap(o)v(ê)dêħъ ot o
 nogo grêha · im' že roď č(lovêčъ)ski množe
 20 e povinovati obikaet se · Viš'
 nimъ začîčeniemъ vzbranaûč
 a svobni (!) vs(ê)mъ utvrždepъ čis
 totoû poči v' mirê · Om(i)l(iê) n' drugi bl(agъdnъ) ego ·
 E Nъ s(ve)te m(arie) ot sn(ê)ga · K v(ê)č(erni) · Egda b(ê)še c(êsa)гъ · s pro
 25 č(i)mi s(ve)te m(a)rie k v(ê)č(erni) k(a)p(itulъ) · QT začela i
 prêžd v(ê)kъ sъzdana es(a)mъ i do gre
 duč(a)go v(ê)ka ne prestanu i v žili
 čî s(ve)têemъ prêd' nimъ poslužihъ ·
 Im(ъ)nъ · Zdr(a)va mor(ъ)sk(a) · B(e)rš(ъ) · Spod(o)b(i) me
 30 sl(a)v(na) d(ê)v(o) pres(veta) · I poda mnê silu · K V(eličitъ) an(tifonъ) ·
 S(ve)ta m(a)rie pomozi nevol'nimъ pomo
 zi malod(u)š(ъ)nimъ utêši plačuče ·
 m(o)li za lûdi prosi za klirki · hodat
 ais'tvui · za obêť žensk(a)go polu
 35 čuite vsi tvoe pomaganie iže ko
 liždo čtuetъ tvoe vspominanie ·
 456c 1 PŌdai n(a)mъ rabomъ i rabinamъ tv
 oimъ prosimъ g(ospod)i b(o)ž(e) n(a)šъ vêč'nimъ mi
 sli i t(ê)la z'dravie mъ radovati s
 e · i presl(a)vnimъ b(la)ž(e)nie m(a)rie marie (!) vsa
 5 gda d(ê)vi hodaistvoistvoimъ (!) ot nas
 toeče iz'b(a)v(i)titi se (!) tugi · i vêč'
 nago uživativati (!) veseliê ·
 K ûtr'ni bit(atorîê) · S(ve)ta m(a)rie d(ê)vo / m(o)li za ni · Im(ъ)n(ъ) ·
 Egože z(emla) · An(tifonъ) · B(la)ž(e)na ti esi · Ps(alъ)mi ee ·
 10 iči nъ očičenie s(ve)te m(a)rie B(e)rš(ъ) · Lêpotoû ·
 Vъ vr(ê)me v neže liberii p(a)pa
 b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra stolъ razumn
 im stvorenimъ vladaše · Nêk'
 to iv(a)nъ patricii dvoru gra

- 15 d(ь)skomu nastoe · t(a)ko z(a)k(o)n(o)mь êk(o)
plemen'činoû · rodomь pres(vê)tľь · i m
noghiь bogastvi mnogo pl'нь : ·
Egda s(i)na ne imêše sь ženoû svo
eû · êže emu b(o)ž(i)imь pristroenimь ·
- 20 T(a)ko naravomь êk(o) plemen'činoû po
dob'stva bê pridružena · Preb(la)ž(e)
nu b(ogo)r(od)icu naiveču i navlačnu s(e)
bê g(ospo)džû (!) izabrasta · Siê ed
inimi usti · i edinêмь sь b(o)ž(ь)stvi
- 25 emь b(la)ž(e)noi d(ê)vi m(o)l(it)vi vzdauča gl(agol)
ahota · C(êsa)r(i)ce n(e)b(e)ska i g(ospo)je an'j(e)l(ь)s
ka i sp(a)s(i)t(e)lnice v'sêhь · k t(e)bê ob
êtna i slava prileživê · Eliko
utrobê m(i)l(o)sti tvoee obilnêe
- 30 č(lovê)komь bl(a)god(a)etna vzdaeši · Prim
i pres(ve)taê mati · eže t(e)bê prisni
mь b(o)ž(ь)stvomь vzvračaevê i ži
votь naû · i vsa êže нь z(e)mli l
êki č(lovê)ci udrživê · običajnimь
- 35 m(i)l(o)sr(ь)diemь naredi da t(e)bê na
456d 1 û dêênie rabotati vačnetь · i
naû stežaniê v koteroi lûbo
službê bl(a)goud'na da spen'ža
ût se · Rêš(ponь) : · S(ve)to i neporočno d(ê)v(ь)stvo
- 5 kotrimi te hv(a)l(a)mi vznesu ne vid
êk(o) egože n(e)b(e)sa ob'êti ne moždahu · Tvoim'
lonomь priêla i esi · B(e)rš(ь) · B(la)ž(e)na ti
esi v žen(ê)hь i bl(agoslove)нь pl'dь črê (!) tvoego ·
NE roman'ka že b(o)ž(ь)stv(ь)noe m(i)l(o)sr(ь)
- 10 die pros'bamь priležaniû
ni prem(i)l(o)st(i)ve d(ê)vi uši ot pr(a)v(ь)dnihь pr
ošeniê oskudêsta na sviše
priêмь b(og)ь obêti eû prošeniê eû v
s'hotê isplniti na svršenie · i k
- 15 oncemь dlъžnim' vzdati · Vla
zeču že tьgda m(ê)s(e)cu avgust
u egda znoemь z(e)mľna prozebani
ê usišutь · i č(lovê)ci slnačnoû te
plotoû ožičut se · v to vr(ê)me
- 20 v'shotê b(la)ž(e)na b(ogo)r(od)ica mêsto v sa
zdanie s(e)bê cr(ь)kve č(lovê)komь ukaz
ati · V' eteru nočь r(e)č(e)n(a)go m(ê)s(e)ca a
vgusta nag'lo prot(i)vu narav
u vr(ê)mene snêžne studeni
- 25 smraždenie sьvkupi se · Rêš(ponь) ·
Raduite se sь mnoû iže lûbite
g(ospod)a · êk(o) egda bêhь m(ь)lada ugažda
hь višnemu · N(i)ne že ot moiь udь poro
dihь b(og)ь i č(lovê)кь · B(e)rš(ь) · B(la)ž(e)nu me gl(agol)ûtь v
- 30 si rodi êk(o) нь smêrnie rabi svoee ·
priz'rê g(ospod)ь · Čte(nie) · I Toliko sьv'kup
lenie oblaki sluči se lêki na i
zlitie rosi · i v томь priklúčen'i
množas'tvo snêga pade · eže
- 35 razvé samo mêsto cr(ь)kve pokr
457a 1 iveniemь nazn(a)m(e)na vkup' že i zi
mu prisluži čud'no · V tužde
nočь prêžde r(e)č(e)n(o)mu p(a)pê · iûže r(e)č(e)no

- mu patrciû i ženê ego · ravno v
 5 idenie s(ve)ta c(êsa)r(i)ca skazati r(e)č
 i · êže stvarъ i êv(ъ)leniemъ čud
 esemъ · da potvr'dilo se bi vid
 enie · i naglimъ vr(ê)m(e)nemъ prêmêni s
 e otainago videniê otkr'veniem'
 10 da poz'naet se · êvi se ubo pres(ъ)
 taê d(ê)va prêžde r(e)čenomu p(a)rê ·
 t(ъ)ko vshotê naučiti ego za
 p(o)v(ê)diû videniê · Dêli tvoimi
 vnimaniemъ i okročeniemъ pečal'
 15 nimъ bdenimъ · im' že v's(ê)moguč(e)mu
 b(og)u množee ugoditi poznahom'
 toboû · v(ъ)s(ê)mъ naporučeni vzdá
 sta m'nê · T(a)ko êk(o) imeni moemu ob
 êtъ o nêû ne b(ê)še iskušemъ · Da t
 20 oboû n(i)ne mnê ugodno bê svrš
 iti ot b(og)a da stvarъ sp(a)s(e)niê v
 sêmъ budetъ · iže obêtъ sp(a)s(e)ni
 ê svoego budetъ naslêdov(a)ti ·
 Rêš(ponъ) · Ob'držitъ lonomъ mati d(ê)v
 25 a n(e)bomъ i z(e)mleû vladaûčago · v
 zneseni rodit(e)l(ъ)nica / Egože rod
 i vesela raduet se podъ c(êsa)remъ v
 eselit' se · B(e)rš(ъ) :~ Dêvo b(ogo)r(odi)ce egože
 v(ъ)sъ mirъ ob'êti ne možetъ · v tvoe
 30 i se utrobê zatvori stvori č(lovê)kъ ·
VIs'tinu svršenie sego otkr
 veniê taini da skazahъ
 t(e)bê s(love)si nastoečimi pod' vs(ъ)
 kimъ čudovaniemъ · i pače oče č
 35 udesemъ utvrditi · i t(a)ko da pr
 otvu naravu vr(ê)m(e)ne lê ono sa
 457b 1 mo mêsto v' izlitii divno s
 nêgomъ êže bêlostъ i darъ s(veta)go
 d(u)ha nъzn(a)m(e)nuet' is'plnih' · na ne
 m' že cr(ъ)kvъ imeni moemu t(e)bê z
 5 ap(o)vêmъ stvoriti · I budeši im
 êti iv(a)na patriciê vdêlê s(e)
 bê podobna pomočnika · iže k t(e)b
 ê vele rano zaûtra tvoimъ za
 p(o)v(êd)êtmъ nastoêti priti hočet' ·
 10 S nim'že vkuřъ i sъ vs(ê)mъ klirom'
 is'pl'komъ grada sъbranimъ na
 goricu êže superiê gl(agole)t(ъ) sebe
 s' summê idi · I ondê mêsto mno
 û iz' razuma izabrano obre
 15 češi · i na nemъ abie cr(ъ)kvъ imeni
 moemu zidati poč'ni · Rêš(ponъ) · Êko
 kedargъ vznesena es(a)mъ v livanê ·
 i êk(o) čipriř v gorê sion'scêi · Êk(o) m
 ur'ro izabran'no dahъ vonû bl(a)gou
 20 haniê · B(e)rš(ъ) · Êko cinatomъ i balsa
 nъ aromatizae · Čte(nie) :· EGdaže
 onogoe videniê užasomъ kosnenъ d
 ivlaše se i poznaniemъ sob'stv
 a sr'cemъ nastoêše · abie ot nee s
 25 lišaû suču d(ê)vu c(êsa)ricu m(a)riû ·
 Ot neeže s(i)nъ b(o)žii is(u)h(rъst)ъ lêki ž

enihъ iz ložnice k č(lovê)komъ v' plč
 енъ izide sim'že iz'r(e)čeniъ b(la)ž(e)no
 videnie ot očiû ego iz'vlêce se · Тько
 30 da v tom'žde časê prêžde r(e)č(e)nom
 u patriciû i ženê ego · pod' têm
 ižde s(love)si êvi se · obrêtnimi bo
 tvoimi prъsi s' vêr'nimъ ustanovi
 čeniemъ pomočъ v(a)šemu začičeniû ·
 35 nav'lač'no izabraľ esi m(i)l(o)st(i)vo
 457c 1 prizrêhъ zreniemъ · i običainimъ m(i)l(o)s
 r(ъ)diemъ h(rъsto)vi vêrnie priêhъ · I togo
 radi hoču da uvêsi · êk(o) da za
 tvoe rêči vzdanie vêčnago na
 slêdiê (!) t(e)bê hotêhъ iziskati
 5 t(a)ko · da egda mnê domъ nъ z(e)mli sa
 ziždeši · az t(e)bê n' n(e)b(e)s(ê)hъ obil'
 no skroviče i vêčno sъziû ži
 tie · Rêš(ponъ) · Kaê e(stъ) siê êže vzide l
 êki sl'nce krasna lêki er(u)s(oli)mъskie · Vid
 10 êše û dečeri er(u)s(oli)m(ъ)skie · b(la)ž(e)nu r(ê)še
 û i c(êsa)r(i)ce pohv(a)liše û · B(e)rš(ъ) · I l(ê)ki d'ni
 vesan'ni ophoždaû cvêtci cvê
 tacъ i liliumi dolovъ · Čte(nie) :~
 SE zap(o)v(ê)daû t(e)bê tvoriti · d
 15 a egda vel'mi zaû'tra rado v
 staneši ideši k liberiû p(a)pê · i
 prospêšno pristupiši · Az' bo d
 omu moemu mêsto navlač'no iz'
 brahъ · i da praz'dnikъ vinu umêti
 20 se vъčnetъ voleû moeû v naro
 dê čudo ukazati hotêhъ · t(a)
 ko vse vr(ê)me snêgъ ono mêsto po
 krilъ estъ · i ono v(i)s(o)č(ъ)ski zgodi se i
 meni moemu · i na nemъ cr(ъ)kvъ sъ sv
 25 êtomъ p(a)pi liberiê t(e)bê zap(o)v(ê)
 daû v'z'dvignuti · I egda e
 mu ime i ženê ego s(ve)ta b(ogo)r(odi)ca iz'r(e)
 če sego ê'vleniê videnie ot očiû ič
 eze · i v tolicê čudovanii ost
 30 avi · da čestъ ostalu noči bes'
 sna do d'ne dovede · i v b(o)ž(ъ)st'v(e)ni
 hъ hv(a)lahъ radovhotata (!) se · I e
 gda zaûtra k vratomъ polače
 p(a)pini iziti vshotê izlêzê ·
 35 êkože vъ s'nê slišalъ bê vse
 mêsto ono snêgomъ pokriveno bi
 457d 1 še · I togo r(a)di videniê sv(ê)d(o)č(ъ)s
 tvomъ ukrêpi se · I nače p(o)v(e)lêva
 ti c(êsa)r(ъ)stviû stone i k posluhu
 teči · Otnûdeže skoro teče k la
 5 tiran'skoi polači · I prišadъ k' vr
 atomъ p(a)pinimъ m(i)l(o)stivoû silo
 û poče prospêšati · vêrue imêt
 i pomočnika p(a)pu · êk(o) v tažde ča
 sъ b(ê)še · I egda otloži zaprêčeni
 10 ê · stone pripade k' p(a)pê želêe
 i vzvêstiti · eže emu êv'leno b(ê)
 še · sl(a)vo začetъ radosti m(i)l(o)s
 t(i)vo p(a)pa pride gl(agol)e · Vsemogučumu

- 15 b(og)u s(i)nu dragi neizmêrnu hv(a)lu v
 zdaêti podobaet' n(a)mь · iže vêmo se
 nedos'toini · i vs(ê)imi utežani viš'
 nimi izb(a)v(i)l'ni k navlačnoi ego rod
 it(e)lnici s(ve)toi službê ispodobil'
 ni e(stь) otlučiti · i k' edinočedago čud
 20 esi sie eže is'pl'niti nami v'shotê ·
 spodobilь estь skazati čisto · D
 a sučastvo vr(ê)m(e)ne užasomь i str
 ahomь velikimь sr'ca porazitь otk
 udu želêem' te da uvêsi · êko
 25 ûže vzwêstiteli · ot strani n(a)šee
 ispravleni sutь pl'kь v' kupь i k'li
 r'ki · v'sêmi silami da prizovutь
 k' n(a)mь · Rêš(ponь) · Ukrašenu v monistêhь d
 ečerь er(u)s(oli)m(ь)s'ku g(ospod)ь pohotê û · Vidiše û
 30 dečeri sion'skie · b(la)ž(e)nu rêše û i c(êsa)r(i)ce
 pohv(a)liše û rekuče mastь izlito e(stь)
 ime tvoe · B(e)rš(ь) : Prêd'sta c(êsa)r(i)ca o dê
 snoû t(e)bê v rizahь rozlačenahь od
 êna i preukrašena · E(vanь)j(e)lê · Po lucê ·
 35 У(ь)О)НО VR(ÊME) gl(agol)aše i(su)сь k narodu · i
 458a 1 vzdvig'ši gl(a)s' žena et(e)ra otъ
 naroda r(e)če emu b(la)ž(e)no črêvo noše
 e te · i sьs'ca êže esi sьsalь · I pr(o)č(a)ê ·
 Om(i)liê s(ve)t(a)go avgust (!) b(i)sk(upa) ·
УЕlie z'boz'b(o)ž(ь)stvo (!) i vêru
 5 ukazuetь · Žena siê eže p
 arisêmь (!) vlaspimiûčimь g(ospod)a
 toliko skazanie čis'toti vp'
 čeniê (!) ego isp(o)v(ê)daûci da sadêšni
 mi rêči potvrdeniemь · i bududu
 10 čihь (!) postiditь erêtikь nevês'tvo ·
 Ibo êko že tьgda iûdêi s(ve)t(a)go d(u)ha d
 êla vspominaûče vis'tinu edinosu
 čnago s(i)na b(o)žie zataevahu · T(a)ko
 i eretici iže zataûutь m(a)riû d(ê)
 15 vu dêlaûču d(u)hu s(ve)tu silo
 û roditi se hoteču ot č(lovêčь)skihь udi
 edinočedomu s(i)nu b(o)žiu · pl'ti svo
 e sьstavi daûčь rêsnago edino
 suč'na o(tь)cu s(i)na č(lovêčь)sk(a)go gl(agole)ti ne imê
 20 li b(ê)še · Rêš(ponь) · B(la)ž(e)n(o)me gl(agol)ûtь vsi rodi êk(o)
 stvori m'nê velika g(ospod)ь · Êk(o) silanь e(stь) i
 s(ve)to ime ego · B(e)rš(ь) : I m(i)l(o)stь ot roda v ro
 dь boečim' se ego · Čte(nie) · DA ače pl'tь
 s(loveсь) b(o)žie po pl(ь)ti rož'd(ь)stvo ot pl'ti d(ê)vi
 25 mat(e)re vzwêčalo se bi · inako bo be
 s črêva eže ni nosilo e(stь) · i sьs'cu ê
 že e(stь) sьsalь ne blažilo se bi · K
 oterim' bo naslêdiemь ili kot(e)rim'
 mlêkomь vêrov(a)l(ь) se bi vzdoenь ·
 30 kot(e)rimь sêmenemь tait se zač
 etь sučь · Egda iz' edinogo onogo
 žde istoč(ь)n(i)ka ishoda · êkože fi
 losopi gl(agol)ût · oboe protaênie is'
 hodiv'ši skazaet se im' že pi
 35 têêše se v m(a)teri suč · i rožd'
 se iz' mat(e)re · Tьkmo edasi mnêl

- 458b 1 o sebi sême ego pl'ti sučastvo
 piteûči v' pl'ti s(i)na b(o)žie · da m
 opla bi doiti vplčenago m(a)riê ·
 ače ne bê pohoždena · neobičainim' s(love)se
 5 čudesemъ mane mog'la bi :~ Rêš(ponъ) :·
 Zbož(ъ)na v(ъ)istinu esi s(ve)ta d(ê)vo m(a)
 rie · i vsk(a)oe hv(a)li dostoinêiši ·
 Êko i s t(e)be vsiê sln'ce pr(a)vdi h(rъst)ъ
 b(og)ъ n(a)š(ъ) · B(e)rš(ъ) · Moli za lûdi m(o)li za
 10 kliki (!) m(o)li za obêť žen'sk(a)go pol
 u · čuite vsi tvoe pomanie (!) · iže koli
 ždo čtutъ tvoe vznesenie · Čte(nie) ·
 NA semu mnêniû eretik' suprot(i)vit'
 ap(ustoj)ъ r(e)ki · êko posla b(ogъ) s(i)nъ
 15 svoi roždень ot ženi bivъ pod' z(a)
 k(o)nomъ · Nêstъ ubo slišati tê
 hъ iže mnetъ čis'to ego roena ot že
 eni (!) · V črêvê bo d(ê)vič(ъ)s'cêemъ · pl'
 tъ ne ot ničesože ni ot inude na su
 20 častvo priêť ot pl'ti d(ê)vi · A ina
 ko ne bi rês'ni s(i)nъ č(lovêčъ)ski rekal' se
 bi · ače roždienie ne imal bi ot č(lovê)
 ka · I mi ubo prot(i)vu vzdvigne
 mъ gl(a)sъ cr(ъ)kve kat(o)l(i)č(ъ)skie · ee že
 25 obrazъ siê žena nositъ · vzv
 êgnêmo i misalъ po srêdê naro
 dъ · i r'cimo sp(a)s(it)e)lû · B(la)ž(e)noe črêvo e
 že te nosilo e(stъ) · i sъs'ca êže esi
 sъsalъ · Vist(i)nu b(la)ž(e)na rodil'nic
 30 a (!) h(rъsto)va · êže rodi rêsn(a)go b(og)a i č(lovê)ka · êk
 ože et(e)rъ gl(agole)tъ · Es't že rodit(e)l'nica
 otroka c(êsa)ra · iže n(e)bo i z(e)mlû ud'ržit'
 v v(ê)ki v(ê)kъ · Egože ime ot v(ê)ka ob'emlû
 či vsa o(kolo)hъ · I c(êsa)r(ъ)stvo bes' kon(ъ)ca pr
 35 ebivaetъ · Eeže b(la)ž(e)no črêvo ra
 dostъ mat(e)rin'sku imuči sъ čast
 458c 1 iû d(ê)v(ъ)stva · Ni prêžde podobn
 a ei videna bis(tъ) · ni imaûtъ slêd(e)
 čuû · On' že r(e)če têmž'de ubo · B(la)ž(e)ni
 sutъ slišêče s(lovešъ) b(o)žie i hraneče
 5 ee · Čъstno sp(a)s(it)e)lъ ot sv(ê)d(o)č'stva
 ženi ne t(ъ)kmo lê svoû mat(e)rъ pre
 bivaûču b(la)ž(e)nu biti · nъ oče i vs
 e iže slišetъ s(lovešъ) b(o)žie · i v s(e)bê v
 êroû začnutъ · i dobrimi dêli
 10 hranetъ · i v sr'ce iskr'nnêmъ rode
 t' e · K mat(utini) i g(o)d(inamъ) :· An(tifonъ) · Egda b(ê)še c(êsa)rъ na loži
 svoemъ · mas'tъ mnogo cên'na da vonû bl(a)go
 uhaniê · An(tifonъ) · Šuica ego pod' gl(a)voû moe
 û i desnica ego obimet' me · An(tifonъ) · Čr'na es(a)mъ
 15 nъ krasna obrazumъ (!) deči er(u)s(oli)m(ъ)ska · togo r
 adi vzlûbi me c(êsa)rъ · i v'ved(i) me v lož'nicu
 svoû · An(tifonъ) · Ūže ubo zima minu · daž'd'
 otide i pred'sta · vstani bliznaê go
 lobice (!) moê i pridi · An(tifonъ) · Lêpa stvor
 20 ena esi i lûba v naslaždieniъ tvoihъ
 s(ve)ta d(ê)vo c(êsa)r(i)ce · K(a)p(itulъ) · Ot vačela · Im(ъ)nъ ·
 O prêsl(a)vna · B(e)rš(ъ) · Izlita e(stъ) · K b(lagoslove)n(ъ) an(tifonъ) B(la)ž(e)n
 a esi d(ê)vo m(a)rie · êže vêrova g(ospode)vê · êko svr'

- šena sutъ v' t(e)bê · êže ti r(e)čena sutъ
25 ot g(ospod)a · Or(a)c(iê) Podai · K t(e)rcê k(a)p(itulъ) · Ot začela ·
R(ê)š(ponъ) ot d(ê)v' · K šek(ъ)s(tê) k(a)p(itulъ) · I T(a)ko v sionê ut
vrždēna bihъ · i v gradê svečēna · tъ
kožde pokoih' se v' er(u)s(oli)mê oblastъ
moê · K n(o)nê k(a)pitulъ) · Vselih' se v lûdêhъ
30 čъstnêhъ i v čestêhъ b(og)a moego · do
stoênie ego · i v' ispl'neni prepodobn
ihъ ud'ržanie moe · K' V(ê)č(e)r(ni) an(tifonъ) · Egda
b(ê)še · s pr(o)č(i)m' k(a)p(itulъ) · Ot začela · Im(ъ)нь · ~
Zdr(a)va morska B(e)rš(ъ) · Izlita e(stъ) K V(eličitъ) an(tifonъ) ·
35 B(la)ž(e)nu me gl(agol)ûtъ vsi rodi êk(o) prizrê g(ospod)ъ ·
na smêrnje r(a)bi svoee · Or(a)c(iê) · Podai n(a)mъ ·
458d 1 Ć Nъ s(ve)t(a)go dominika o(tъ)ca prodikъ ·
B(ož)E iže sr(ъ)kvъ svoû bl(a)ž(e)n(a)go do
min(i)ka isp(o)v(ê)d(ъ)n(i)ka tvoego · svъ
titi se spodobilъ esi · utež
5 ani i uč(e)niemъ · podai da ego hod
aistvomъ (!) vrêmen'nimi pomoč' mi
ne ostavit se · i d(u)homъ rasteni
emъ vsagda da prosp(ê)etъ · Čte(nie) ·
B(la)Ž(e)ni dominikъ prop(o)v(ê)dat(e)l'
10 voevoda i o(tъ)съ prečъstn
i · iže približaûču kon'cu
v v(ê)kъ lêki novaê zvêzd
a pros(vê)tli iz' špan'skie vsi ·
êže naricaet' se kaloroga
15 iz mor'skie bis'kupie roen'
bê · Podobno bê da iže prê
žde dan'nica k vêč'r(ъ)ni prihodeçiê
ûže d'nemъ nъ s(i)nu č(lovêčъ)skie stvoril se
bê ot zapada vstati · da v pos
20 lêd'nihъ v'r(ê)m(e)n(i)hъ ot kon'ca z(e)mle obl
aki izvel' bi · i daždamъ ihъ vêč'
ernimъ vinogradъ desniceû svoe
û nasadil' bi · i obil'no ukrêpil' bi ·
ĚKože bo iv(a)нь h(rъst)it(e)lъ lêki dan'
25 n'ica sln(ъ)č(a)ni ishody prêd'šad'
sp(a)s(i)t(e)la prъvoe prišastie vzvê
sti · T(a)ko i sa s(ve)ti dominikъ vêče
rne zvêzdi činъ v' s(e)bê nosečъ · za
padaûča s(vê)t(ъ)lostъ · blizъ vêro
30 val' se bi sudъ priduči · Egože
mat(e)ri prêžde neže počet' i · vid
ê se vъ snê ptiča noseči s(vê)t(i)l(ъ)nikъ
vžežēnъ vъ ustêhъ ishodečъ · iže
izašadъ is čreêva v(ъ)sъ mirъ vž
35 egučъ viždaše · Čte(nie) · ~ Iže zn(a)m(e)
novaše se iziti iz nee prop(o)v(ê)d
459a 1 at(e)lъ b(o)ž(ъ)stvenihъ pisamъ · iže sv(ê)t(i)l'n
ikъ ogan'ni hъ gl(agolet)ъ nosil' bi · Iže mnog
ihъ sr'ca ustinuûči hъ lûb'viû
vel'mi vniti bi · i nastoinim'
5 prop(o)v(ê)d(a)niemъ laêniemъ ot stadъ v'
l'ki otpudil bi · Spečee ubo v
grêsêhъ k silê bdeniê v'zbu
dil bi · eže potomъ prišadъ stv
ariû skaza · Čte(nie) · NĚs't bo d
10 ivanъ pokorit(e)lъ grêhovъ i blud

- u vzbranit(e)ľ vĕrniĥ · prilŭ
bit(e)l'ni poustit(e)ľ · s(love)sa bo ego
gorĕhu ěk(o) s(vĕ)t(i)l(ĥ)n(i)kĥ · ěk(o) v d(u)sĕ pri
de i v silĕ iliinĕ · Roźden'
- 15 bo bĕ ot m(i)l(o)st(i)voŭ rodit(e)lŭ · i re
dov'nĕ vspitenĥ · naĉetĥ bi
ti otrokĥ klŭĉanĥ · priložen' bo
bĕ ot g(ospod)a d(u)šeŭ bl(a)goŭ v bl(a)giĥ
slatkiĥ bĕ obretenĥ · o(tĥ)csĥ ego
- 20 felikšĥ · a mati ego nar(e)ĉena bĕ i
Ľ Ůže ubo nastoĕniemĥ { vana ·
poneže nĕsto sr'cu ego pri
klŭĉilo se bi · v d(ĥ)nĥ bĕ cr(ĥ)kv(e)n(o)mu
nauĉiti se ĉinu · da s(ve)t' boŭ bl(a)
- 25 gouhaniĕ · lĕki ĉrĕpĥ novĥ mast
i da napoil se bi · Ůže potom'
obetsavĥ udrźzaniemĥ v s'bĕ
hranil' bi · I v tomĥ svoemĥ otroĉ(ĥ)
stvé sr'ce star'ĉe nosi · i ĉuvs
- 30 tviĕ ĉĥstniĥ sĕdinĥ pod' mla
dimĥ licemĥ taĕše · Ćte(nie) :· EG
da bo b(ĕ)še otroĉe oĉe ne oĉe ot doi
l'nice otluĉenĥ bĕ množiceŭ po
st(e)lŭ ostavlauĉĥ · i l(ĕ)ki pl'teni
- 35 raskoši nepĉevati izabra
neže na mĕstĕ nikotromĥ t(e)les'
459b 1 nimĥ pokoemĥ pod'danĥ leźati ·
i potomĥ dovede se na z(a)k(o)ni uk
loniti se mekĉin'i posteli na
ĉeĉe nĥ z(e)mli · Vidĕše se ůže o
- 5 nu razumĕŭĉĥ ůže ne oĉe ĉt(e)še
pritĉu · Otroĉe blizĥ puti svo
ego oĉe egda sĥstara ne otst
upi ot nego · Ćte(nie) :· HŮteĉe nĕ
ĉto velie priti iz' otroĉ(ĥ)st
- 10 viĕ buduĉee · prĕźde vidĕ
b(og)ĥ iskazati vshotĕ · et(e)roi g(ospo)ĭ
i ěže i iskrĉeniĕ istoĉnika po
d'ĕm'si vzdviže · t(a)ko videni
e vĥ s'nĕ s'kaza · Vidĕše bo se ma
- 15 tri ego d(u)hovnoi otrokĥ dominikĥ l
ĕki zvĕzdu imĕe na ĉelĕ · ěže
vsu z(e)mlŭ svoeŭ s(vĕ)tlostiŭ pro
s(vĕ)tlĕvaše · eže daĕše se razu
mĕti da podanĥ hotĕše biti
- 20 v s(vĕ)tlostĥ narodomĥ pros(vĕ)titi
suĉiĥ vĥ t'mahĥ · i v sĕni sem
rtnĕi sĕdeĉiĥ · B(ĕ)še že siĕ go
spoĕ ĉĥstna videniemĥ · veli
ĉna ůžasna bo a m(a)t(e)ri ego sve
- 25 lieŭ radostiŭ ĉto vidĕla
b(ĕ)še vzvĕsti · Ćte(nie) · PŮtomĥ
poslanĥ v palenciŭ da s(ve)ti
svobdniĥ nĥĉeni sadĕľ bi
nastoĕnie peĉaliŭ mudros'
- 30 ti · On'dĕ bo tĥgda cvatiše
op'ĉi naukĥ obilanĥ · toliko mn
oźastvo ĉisla · Eliko nasto
ĕniemĥ dosvršniĕ nĥĉit(e)li b

ili bi · želêše že ũnoša nev
 35 in'ni b(la)ž(e)ni dominikъ ne otroč(ь)ska
 459c 1 ê tvoriti · na nauka r(a)di ego m(i)l(o)s
 tiŭ nuždaše se drzo vnimat
 i naukъ · Ostav(i)lъ suetnaê imiže
 otroč(ь)skihъ imat se vr(ê)me
 izliti · naravnoe · nastoêniemъ na
 5 uka ob'êti se i da sr'ce plnêe pri
 stavil' bi k mudrosti pomis'li
 ot vina uk'loniti pl(ь)тъ svoŭ :~ Čte(nie) ·
 PŌtom' že stuženъ grъčavc
 emъ prinuždenъ bê ot didika b(la)ž(e)
 10 nimъ v's'pominaniemъ ekšumen'sk
 ago b(i)sk(u)pa malo vina pivati ·
 eže t(a)ko vod'no priemaše · da ma
 lo ihъ ot čaše ego piti pokušev
 aše se · Otnŭdêže stvoreno e(stъ) · da
 15 svobod(ь)nihъ mudrostêhъ nъuka ·
 više množêhъ svrstnikъ svoih'
 množdêe prospêl' bi prêžde · Si
 m' že poredno nъuč(e)нъ · ne v' têhъ ska
 zaniê mudrostehъ eže ni vr(ê)m(e)ne
 20 mъ sp(a)sniê nauku podob'ne i poč
 e prilêpati velmi · b(o)ž(ь)stveni
 mъ gl(a)somъ · Eže medvenimъ nasla
 ždenimъ sladostiŭ počrêp
 aše · eže potomъ obilno izliê ·
 25 Ć Nъ s(ve)t(a)go šiksta peliciš(i)ma ·
 B(o)žE iže ni podaeši s(ve)tihъ m(u)къ
 tvoihъ · šiksta peliciš
 ima i agarita · roistvo čъsti
 titi (!) · dai n(a)mъ vъ vč'nêemъ b(o)ž(ь)sti
 30 vê onihъ združbê rad(o)v(a)ti se ·
 Šĭks'тъ rodомъ grкъ · ot o(tъ)ca p
 ilosopa · sêdê l(e)tê d'vê
 m(ê)s(e)ci · aï (=11) d(ь)ni · e (=6) i mukoŭ v
 ênča se · Bist' že v' vr(ê)m(e)na valeri
 35 êna i dêkiê · v taže vr(ê)m(e)na bis(тъ) v
 elie progonenie · I v tože vr(ê)me ê
 459d 1 tъ bis(тъ) si ot valeriêna i poved
 enъ da požrl' bi žrtvu bêsomъ ·
 ŠAže otvrže valeriêne za
 p(o)v(ê)di · i togo r(a)di gl(a)va emu u
 5 sêknena bis(тъ) · I s nimъ dužêhъ · e (=6) p
 ilicišimъ (!) i agaritъ · envarii
 i veliki vicensъ i stipaň · v(ь) d(ь)нъ
 · eï (=16) avgusta više r(e)čeni ot sud
 ie mak'sima i raviona · daže do
 10 tuska i baka · i načesta ot · vi (=13) d(ь)
 ne avgusta · v to vr(ê)me prelŭto
 progonenie tvoraše se pod' dekiem' ·
 I Po mucê b(la)ž(e)n(a)go šeksta po tr
 etomъ dnevi m(u)č(e)нъ bê b(la)ž(e)ni l
 15 ovrênacъ arhid'êkonъ ego · z (=8) d(ь)нъ a
 vgusta · i pod' d'êkonъ klavdii
 i severiêнъ erêi · i krišen'cii č(ь)t(a)съ
 i romanъ vragarъ · Si naredi da m
 is'niku erêŭ začenaŭcu pl'къ pê
 20 l' bi ps(alъ)mê · S(ve)тъ S(ve)тъ S(ve)тъ · G(ospod)ъ b(og)ъ sъbaotъ ·

Šikstь grada rima bisk(u)ръ · v'
 aten'si roenъ i učenъ · ргъvêe
 pilosomъ bē potomъ h(гъsto)въ učenikъ ·
 Въ vr(ê)me dēkiê kesara i valer
 25 iēna prepožita · I p(o)v(e)lēsta s(veta)go
 šiksta prēd' se priversti · i s kli'
 rki svoimi nočiū v' nutrê v gradê
 нь z(e)mli · Tъgda r(e)če b(la)ž(e)ni šik'stь bi
 sk(u)ръ klirkomъ svoimъ · br(a)tiê i dru
 30 zi moi ne mozite boêti se · S(ve)ti b
 o b(o)žii vsi kolicêmi strast'mi
 m(u)č(e)ni sutъ da svobod'ni priêli
 bi životъ i pal'me · Ibo i g(ospod)ъ n(a)šъ
 is(u)h(гъst)ъ m(u)č(e)нъ e(stъ) sp(a)s(e)niê n(a)š(e)go r(a)di · da
 35 a (!) n(a)mъ obrazъ ostavil bi · I gl(a)s
 omъ s(vê)t(ъ)limъ r(e)če · Pridite ne boit
 460a 1 e se straha · Čte(nie) · PElicišimъ i
 agaritъ d'êkona rêsta · I mi be's t(e)be kamo
 idêvê · i prēd'stav'lenъ bē prēd'
 dēkiê i valeriēna nočiū s' dvêma
 5 d'êkonoma · R(e)če že dēkii kesarъ k' s(ve)t
 u šik'sti b(i)sk(u)pu · Vêsi li česo r(a)di
 n(a)mъ očito privedenъ estъ · Otvêča b(la)ž(e)ni ši
 k'stъ b(i)sk(u)ръ vêmъ · i dob'ro vêmъ · Čte(nie) ·
 DÊkii kesarъ r(e)če · ače ubo vêsi s
 10 tvori · da živъ biti vz'može
 ši · i klirki tvoi probav(i)li se bi · otv
 êča b(la)ž(e)ni šikstъ bisk(u)ръ · Vis'tinu
 t(a)ko stvoru da klirci moi probave
 t se · Dêkii r(e)če · požri b(ogo)mъ bes'sem
 15 rtnimъ · i budi knezъ erêomъ načel'
 B(la)ž(e)ni šikstъ b(i)sk(u)ръ r(e)če · az' { ni ·
 žrtvu vzdaū i požiraū
 b(og)u o(tъ)cu vs(ъ)moguê(e)mu · i g(ospod)u moemu is(u)h(гъst)
 u · i d(u)hu s(ve)tu žrtvu čistu i ne
 20 poročnu · Dêkii r(e)če · Svêtui st
 arostъ tvoū · êkože mi svêt
 uemo te · T(a)ko svêtui se i klir'
 ki tvoe · Čte(nie) · B(la)ž(e)ni šikstъ b(i)s
 k(u)ръ r(e)če · da iže ot b(og)a svêtovnъ es(a)
 25 mъ · mnê i klirkomъ moimъ · da eg
 da prestavleniemъ miomъ s
 emrti vêčnoe · uzriši vsêhъ
 sъ mnoū vshititi se i iz(ъ)b(a)vi
 ti · Dêkii r(e)če · Požri ubo · Ače
 30 li ne požreši · To budeši vs
 êmъ obrazъ · Šikstъ b(i)sk(u)ръ r(e)če · ū
 že edinou t(e)bê rêhъ · êko žrtv
 u prinošu b(og)u moemu · i b(og)u is(u)h(гъst)u s(i)n
 u ego · Čte(nie) · DÊkii r(e)če k voinomъ s
 35 voimъ · Dovedite ego k domu m
 artimu da požretъ b(og)u mar'tu ·
 Ače li ne vshočetъ · vr
 460b 1 atite ego opetъ otai v straž
 u · i vedoše i k domu martimu ·
 i nuždahu i da žrtvoū os'kvr
 nil se bi · Ć Nъ s(ve)t(a)go dunata ·
 5 B(ož)E sl(a)vo erêi tvoihъ · podai
 prosimъ · da s(ve)t(a)go dunat

a m(u)č(e)n(i)ka i arhierê (!) tvoego · egože
 praz(ь)dn(i)kь čt(e)мь · ego pomočь da u
 V Tuškani v grad { čuemь ·
 10 ê recii roenie s(ve)t(a)go dun
 ata b(i)sk(u)pa i m(u)č(e)n(i)ka iže v's
 pitenь bê ot s(ve)t(a)go pig'meniê prez'vit(e)ra · v
 mêtê b(la)ž(e)n(a)go pastoriê i ньuč
 енъ bis(ть) nê lê v samêhь b(o)ž(ь)stv(e)ni
 15 hь нь i oče i v č(lovêčь)skihь pismêhь pr
 edovolno · S nimi že iûliênь r
 aste i po d'êkonь stvorenь bis(ть) ·
 i otvrgь staniê stepenь potom'
 ni k česomu že stvorenь k c(êsarь)st
 20 viû up(ь)va · Čte(nie) · V Neže vr(ê)
 me b(la)ž(e)n(a)go pigmeniê v rimê v str
 aži zatvori · i s(veta)go o(ть)ca duna
 ča i mat(e)рь mečemь ubi · Dunat' že
 pobêže pred' grad' recii · i živ
 25 êše съ ilariênomь sl(a)vnimь mnihom'
 b(og)u rabotae vsedan'nimi m(o)l(i)tvam
 i i postomь · Čte(nie) :· BIsi že da e
 tera žena imenemь sirana poga
 n'ska i pogana slêpa očima · i s
 30 cemь (!) vist(i)nu slêpa · съ edinêмь
 s(i)nomь svoimь imenemь erkulinom' ·
 celu b(la)ž(e)n(a)go ilariê v neiže b(la)ž(e)
 ni m(u)žь živêše iskaše · Ūže vêr
 a h(ръsto)va sazida · k' b(la)ž(e)n(o)mu satiru i
 35 dunatu privese · Čte(nie) :· Êže eg
 da vêru ego priêтъ hv(a)lu b(og)u v
 460c 1 zdavь · p(o)v(e)lê ei postiti · i da um
 ilit' se v popelê i v' vrêtiči · I a
 bie t(a)ko zn(a)m(e)naû i k'rstiû i s(i)na ee ·
 i abie otvrzosta se o(ть)či ee · i poče
 5 vapiti · Vist(i)nu e(stь) h(ръst)ь s(i)нъ b(o)žii · iže
 pros(vê)tli oči moi · Čte(nie) :· I bis(ть) egda us
 liša aproniênь · ne po mnogu prines
 e s(i)na svoego bêsna k b(la)ž(e)n(o)mu duna
 tu · emuže m(o)leču se kupno s' b(la)ž(e)nim'
 10 satiromь b(i)sk(u)p(o)мь ilarionomь · iz'
 rinutu suču bêsu · Bêsь otroka z
 rava (!) ost(a)vi · Čte(nie) :· I Ne po mnozê
 vr(ê)m(e)ni potomь et(ь)рь eus'tasii vl
 adat(e)ль tuškanie i priemat(e)ль d
 15 ani · Egda ob'êtъ nêkogda udrža
 še se · nad'šad'šimь na danь nepriê
 t(ê)lemь · žena ego euprosina pinezi
 vrêčice s'kri · I ne po mnozêhь d'nê
 hь slêdeči · ne buduču tu m(u)žu
 20 ee umrê · Vrativ' že se potomь m
 užь ee · obrete ženu svoû umrь
 všu · i ne vidêše kamo bilo bi vr
 êce (!) pinezi · Čte(nie) · I Togo r(a)di nem
 alo drêselь kupno ženi iskani
 25 ê r(a)di pinezь · Egda oče ot knezov'
 dvora muki emu umišlah'u se · I ot'
 tudu bêže svoihь · Eustasii pr
 ide k b(la)ž(e)n(o)mu satiru b(i)sk(u)pu i k du
 natu · i vzvêsti ima tugu s'rc

- 30 a svoego · Stav' že b(la)ž(e)ni dunatъ
nad' grobomъ ženi ego · gl(a)s(o)mъ velii
mъ vzvapi · Eufrosina zaklinaû t
e is(u)h(rъsto)mъ prop(e)timъ da r(e)č(e)ši n(a)mъ · čto st
voreno bis(tъ) ot vrêčice pênêzъ · êk(o) m(u)žъ
- 35 tvoi ihъ r(a)di ot dlъžnikomъ zelo st
užæt' se · Ona že iz' groba otvêca ·
- 460d 1 Vъ vhodê domu pogrebeni sutъ
pinezi ih'že icete · Čte(nie) · P*R*iêm'
že eustazii pinezi · i iz'b(a)v
lenъ bê ot naliganiê svadi · pre
- 5 stavi že se b(la)ž(e)ni satirъ sъ o(tъ)ci sv
oimi · i mêsto erêstva ego b(la)ž(e)ni d
unatъ priêtъ · I egda v' eteri d(ъ)нъ
pl'ku služaše mašu · I ot t(ê)la i k
rk'vi (!) h(rъsto)ve tažde pl'kъ čъst'no pokrêpil' se bi ·
- 10 dêkonъ et(e)гъ imenem an'timъ daêš
e s(ve)tuû kr'vъ · i naglo narinutiemъ
rogan'skimъ pade · i s(ve)ti kaležъ
raz'bi · Otnûdeže vel'mi tužanъ
bis(tъ) · êkože s(a)mъ t(a)ko i pl'kъ h(rъsto)vъ · Tugoû
ego · b(og)ъ že dunatomъ tužde otkri ·
- 15 Ibo izabrani b(ê)še ulom'ci ča
še g(ospodъ)ne · i b(la)ž(e)n(o)mu m(u)žu doneseni ·
eže priêmъ i plakavъ · m(o)l(i)t(ъ)vъ stvori sъsu
dъ g(ospodъ)нъ v rгъvi obrazъ sъstaši
- 20 i bis(tъ) cêlъ · I têmъ zn(a)m(e)niemъ rogan
i poraženi vkuřъ s kr'st'êni b(o)ž(ъ)
stvo h(rъst)vo isp(o)v(ê)dahu · i d(u)šъ mnogo
v h(rъst)a vêruûčiъ kr'čeniemъ sp(a)s(e)
no bis(tъ) · Mnogimi že z'n(a)m(e)ni g(ospod)ъ pros'l(a)v
- 25 ivъ s(ve)t(a)go svoego · k vên'cu m(u)č(e)niê
dovede · E Nъ s(ve)tiъ čir'êka i pr(o)č(ihъ) ·
B(o)žE iže n(a)sъ op'hod'nimъ b(la)ž(e)niъ m
uč(e)n(i)kъ tvoihъ · čir'êka larg
a i zmaragda praz(ъ)dn(i)k(o)mъ vesel
- 30 iši · podai m(i)l(o)st(i)vê da ih' že ro
istvo čt(e)mъ · silu ubo ihъ nasl
êdovali bihomъ · G(ospode)mъ :: Čte(nie) ::
V Rimê roistvo s(ve)t(a)go čir'ê
ka m(u)č(e)n(i)ka · iže dl'go po tamn
- 35 icaъ muč(e)ni · pod' maksimiên
omъ privedenъ bis(tъ) · sъ sisiniemъ d'
- 461a 1 êkonomъ svoimъ i z'maragdomъ i l
argomъ · po mozêhъ čudesêhъ s
tvoreniъ · v nih' že dečerъ dêokli
iciênu (!) artemiû · ego m(o)lениemъ ot bê
sa iscêli i krsti · I dečerê ubo
- 5 sapora krala persid'sk(o)go · i eû o
bêû poslanêû k' nemu ot dêokli
ciêna · togo r(a)di izb(a)vi eû ot bêsa ·
I kr'stii sъ simъ kraleмъ · i druž
- 10 êhъ · u· (=400) i ·ĵ· (=30) Čte(nie) · V*R*ač' se v rim'
po semrti dêokliciêni · Êtъ bis(tъ)
meû družimi kr'st'êmi ot s(i)na to
gožde mak'simiêna · i poslanъ bê
v stražu togo r(a)di êk(o) sestru
- 15 ego h(rъst)ъênu stvorilъ b(ê)še · I abie z
ap(o)v(ê)dê da v d(ъ)нъ hoždeniê lûd'skgo

s križemь · nagь verugami sve
 zanь · prězde vratiti vlěkuč'
 i · I potomь vdanь bê ot tamnice sь
 20 družinou svoeû largomь i z'm
 aragdomь i s krešenciemь karaz
 iemь naměstnikomь · paklomь ra
 scvrtimь gl(a)vu ego poli · Čte(nie) ·
 I Paki po čet' rěhь d'něhь pov
 25 edenь bê ot tamnice i veden'
 na rasohe i rastegnень · i tepe
 нь žilami i d'rkolami b'ень · i po
 nikoliko d'něhь p(o)v(e)l(ê)niemь maks
 miênimь gl(a)vu emu usêk'nuše · s' l
 30 argomь i z'maragdomь i s' druž
 imi · i · a · (=21) êkože pisano e(stь) v stv
 arêhь marčela p(a)pi · Vь ono vr(ê)m
 e ubi mak'simiênь sestru svoû
 imenemь artemiû · Poneže ubo
 35 maksimiênь avgustь p(o)v(e)lê da
 vsi iže bêhu v straži kup'n
 o s kirêkomь d'êkonomь · g'l(a)v
 461b 1 i da usiknut' se imь · Oboû pol
 u čisla · i · a · (=21) Usêkneni b(ê)še na
 puti salariê meû zidomь
 vêranimь · vьnê stěнь salar
 5 iskihь · Ih'že t(e)lesa nočiû sьbra iv(a)
 нь erêi i pogrebe e na tom'žde p
 uti · v d(ь)нь · ž · (=7)mi m(ê)s(e)ca aprila ·
 € Nь s(ve)t(a)go romana m(u)č(eni)ka · Čte(nie) ·
 V Rimi roistvo s(ve)t(a)go roma
 10 na voina i m(u)č(e)n(i)ka · iže isp
 ov(ê)diû b(la)ž(e)n(a)go lovrên'ca v
 êrova v g(ospod)a is(u)h(rьst)a · po s(love)si togož
 de lovrên'ca · i ньče gl(agola)ti k b(la)ž(e)n'm
 u lovrên'cu · Vižû s toboû
 15 ûnoû (!) krasna stoeča sь ub'rus
 omь i otaraûči udi t'voe · Togo r(a)
 di zaklinaû te b(ogo)mь iže ti posl
 a an(ь)j(e)la sveogo · da ne ost(a)vi me ·
 Tьgda dêkii êrosti pl'нь · i
 20 bolêzni · r(e)če k valeriê
 nu · M'nû da premoženi esmo hitros
 iû (!) vlš'venoû · I p(o)v(e)lê b(la)ž(e)n(a)go lov'r
 ên'ca ot rasohь snêti · I v' tažde
 časь romanь prinese v' rčь s vodo
 25 û · i ньče iskatì časa prinesti i
 k' b(la)ž(e)n(o)mu lovr(ê)n(ь)cu · Prišad' že n
 ose romanь · pusti se k nogama b(la)
 ž(e)n(a)go lovrên'ca · i m(o)li ego sa s'
 l'zl'zami (!) da krstil bi i · On'že
 30 priêtmь (!) vodu bl(agoslo)vi i kr'sti ego ·
 SLišav že dêki i stvoreno
 suče i r(e)če tepête i dr'ko
 lami · i vedень bis(ть) romanь pr'êdь k
 esara · I nev(ь)prošень načetь sv
 35 êt'limь gl(a)somь vьp(i)ti h(rstь)êninь
 es(a)mь · I p(o)v(e)lê lêki i da v tažde
 461c 1 časь pod' imetь o sudь gl(a)vi · egože
 izved'še vanь miromь sь larîi

- skihъ usêknuše ·i· (=10) d(ь)нъ avgus
 ta · тъзде ũstinъ erêi pride
- 5 **nočiû · i vze t(ê)lo ego i pogrebe e**
v peçerê na nivî verani :~ Ć V
 v (!) navičeri s(ve)t(a)go lovrên'ca k v(ê)
 čr'ni an(tifonъ) · **Lovrênacъ všalъ · içi ot mat(utine) · Ps(alъmъ) ·**
R(e)çe g(ospod)ъ · K(o)n(ъ)сѣ · Ps(alъmъ) Hv(a)l(i)te g(ospod)a v's(i) · K(a)p(itulъ) ·
- 10 **BR(a)tiê sêei çedi i požnetъ · a s**
êei ob(i)l(ъ)nihъ ob(i)l(ъ)nihъ (!) i požn
eтъ · Im(ъ)нъ : B(ož)e tvoihъ · B(e)rš(ъ) · Sl(a)voû
i čьstiû v(ê)n(ъ)č(ъ) · K V(e)l(i)č(itъ) · An(tifonъ) · Lêv'jit'
lovrênacъ dobro dêlo dêlalъ e(stъ) ·
- 15 **iže prozn(a)m(e)niemъ križa slêpie pros(vê)**
ti · i s krovî cr(ъ)kve razda ubogim' ·
ĐAi m(o)l(imъ) te vs(e)mogi b(ož)e ludъ (!) n(a)ši
hъ plameni ugasiti · iže b(la)ž(e)n(o)
mu lovrên'cu m(u)č(e)n(i)ku tvoemu · po
- 20 **da mukъ ego vžeženiê pobêditi ·**
 K ũtr(ъ)ni bit(atorii) · **B(la)ž(e)ni lovrênacъ h(rъsto)vъ m(u)č(e)n(i)k'**
pobêždaetъ v' n(e)b(e)s(ê)hъ oben'čanъ :·
Prid(i)te pokl(o)n(ê)m(ъ)s(e) · An(tifonъ) · Kamo ideš
i bes' s(i)na o(тъ)če · kamo erêû s(ve)ti bes' sl
- 25 **ugi spêšiši · Ps(alъmъ) · B(la)ž(e)nъ m(u)žъ iže · B(e)rš(ъ) ·**
B(la)ž(e)ni lovrênacъ r(e)çe · B(e)rši si gl(agol)ût'
 v siû nočъ prikdae · An(tifonъ) · **Ne mozi m**
e ost(a)viti o(тъ)če s(ve)ti · êk(o) skr'ovi tvo
e ũže otmêrihъ eže preda m'nê · Ps(alъmъ) · Vs
- 30 **kuû · B(e)rš(ъ) · Čto ubo va mnê neugod'**
no o(тъ)č(ъ)stviû tvoemu · An(tifonъ) :· Ne az'
t(e)be ostavlû s(i)ne ni ostavlû · na
veçe t(e)bê zavêru h(rъsto)vu podoba
ût se strpiti brani · Ps(alъmъ) · G(ospod)i čo s[e] ·
- 35 **B(e)rš(ъ) · B(la)ž(e)ni šikstъ r(e)çe · B(e)rš(ъ) · Sl(a)voû i č'**
sti vên'člъ esi g(ospod)i · I post(a)v(i)lъ · Čte(nie) ·
- 461d 1 **PROtomъ egda b(la)ž(e)ni š**
ik'stъ bisk(u)ръ grad
a rima m(u)č(e)niê vên'ce
emъ (!) ob'darenъ svrši branъ ·
- 5 **I pridoše voini i êše b(la)ž(e)n(a)**
go lovr(ê)nca arhid'êkona
i vêsei (!) i predaše i part
emiû sudii · I v taže časъ pa
rtemi sudiê vzvêsti dêki
- 10 **û · togo r(a)di êk(o) lovrênacъ arhi**
d'êkonъ · šiksta s'kroviče skr
veno predanoe emu šik'stomъ
imatъ i v straži držit' se ·
Radostan' že bis(тъ) dêkii i p(o)v(e)l
- 15 **êi privesti k' s(e)bê b(la)ž(e)n(a)go lovr**
enca · Iže egda vnide · dekii vprosi
ego r(e)ki · Kadê sutъ skrovi cr(ъ)k
ve eže u t(e)be poznahomъ suče s
krveno · B(la)ž(e)ni lovrên(a)сѣ ne otve
- 20 **ča emu i s(love)se · Rêš(ponъ) · Lev'jitъ**
lovrên'cъ dobro dêlo dêla
lъ e(stъ) · iže prozn(a)mъ križa slêpie
pros(vê)ti · i skrovi crk've razda
ubigimъ (!) · Prav(ъ)da ego prebivae
- 25 **тъ v v(ê)kъ v(ê)ka · B(e)rš(ъ) :· B(la)ž(e)nъ m(u)žъ s(ve)ti**

- lovrênacъ · iže po zlatê ne oti
 de · ni up(ъ)va v' skroviča imeniê
 stvori ubo čudesa v živ(o)tê
 svoemъ · Čt(en)i(e) :· I V tažde d(ъ)
 30 нь dekii kesarъ preda b(la)ž(e)n(a)go
 lovr(ê)n'ca valeriênu prist
 avniku r(e)ki · iči u nogo (!) skrov
 iče cr(ъ)kveno priležno · i nud
 i da požrl bi · Ače li ne pož
 35 retъ · to različ(ъ)n(i)mi mukami
 mučivъ ubi i · Tъgda valiri
 462a 1 ênъ dast' i et(e)ru namêst'niku ipo
 litu klúč(ъ)n(i)ku straže · I egda
 ipolity priêty b(la)ž(e)n(a)go lovrên'
 ca zatvori ego v straži · B(ê)še
 5 že on'dê v straži č(lovê)къ roganinъ
 mnogo vr(ê)me im(e)n(e)mъ lucily · iže p
 lače se pogubily b(ê)še zrakъ i s'
 lêpъ b(ê)še · I r(e)če b(la)ž(e)ni lovrênac' ·
 Vêrui v' s(i)na b(o)žie is(u)h(rъst)a i kr'sti
 10 se vъ ime ego i prosvêtit' te · Otv
 êča ubo lucily · Azъ izdavn
 a želêhъ kr'stiti se vъ ime g(ospod)a
 is(u)h(rъst)a · Rêš(ponъ) · Otroče moe ne mozi boêt
 i se · êk(o) azъ s toboû es(a)mъ r(e)če g(ospod)ъ · da
 15 idêvi skozê oganъ · plamenъ oga
 n(ъ)ni ne pakost(i)v(i)ti vъčnetъ t(e)bê · I
 vona ogan'na ne budetъ v' t(e)bê · B(e)rš(ъ) ·
 Iz'b(a)vlú te ot gor'sihъ · i iz'mu te ot
 ruki sil'nihъ · Čte(nie) :· B(la)ž(e)ni lovr
 20 ênacъ r(e)če · Ače vs(ê)mъ sr(ъdъ)cemъ vê
 rueši · podobae't' ti priêti d
 aръ sp(a)s(e)niê · Otvêča lucily sъ
 s'lcami (!) r(e)ki · Az(ъ) v g(ospod)a is(u)h(rъst)a v
 sêmъ sr'cemъ vêruû · i idolê t
 25 ače i kr(ъ)ve otvrgu · Ipolit' že ra
 dъ slišaše s(love)sa ego · Tъgda b(la)ž(e)
 ni lovrênacъ zn(a)m(e)na i i priêmъ
 vodu i krsti ego · vъ ime o(tъ)ca i
 s(i)na i d(u)ha s(veta)go · I v tažde časъ ot
 30 vrzosta se oči ego · i nače va
 piti r(e)ki · B(la)ž(e)nъ g(ospod)ъ n(a)šъ is(u)h(rъst)ъ · iže m
 e pros(vê)ti b(la)ž(e)n(i)mъ lovrên'cemъ ·
 Rêš(ponъ) · S'tegu t(e)l(e)se udi · polož
 enê na lêse · prisluževaúčimъ
 35 i žerave radov(a)š(e) se lev'jit'
 h(rъsto)vъ · B(la)ž(e)ni lovrênče m(u)č(e)n(i)če h(rъsto)vъ m(o)li
 462b 1 za ni · B(e)rš(ъ) · Moê nočъ mraka ne imat'
 na vsa v s(vê)tê s(vъ)t(ê)tit' (!) se · S(la)v(a) · An(tifonъ) ·
 B(la)ž(e)ni lovrênacъ vzvapi r(e)ki · g(ospod)i
 i(su)se h(rъst)e b(o)žje ot b(og)a · pom(i)lu(i) r(a)ba tvoego · Ps(alъmъ) ·
 5 Vnegda · B(e)rš(ъ) · Êko ohulenъ ne zat
 aihъ imene pres(ve)t(a)go tvoego · An(tifonъ) :· R(e)če
 romanъ k b(la)ž(e)n'mu lovrên'cu · vižd
 û s toboû unošu krasna spêši m
 e kr'stiti · Ps(alъmъ) :· Gl(agol)i moe · B(e)rš(ъ) :· ·
 10 Prinese vidarce s vodoû · pripa
 de k' nogama ego · An(tifonъ) · B(la)ž(e)ni lovrê
 nacъ r(e)če · moê nočъ mraka ne imatъ · na

- vsa v s(vê)tê s(vb)t(ê)t' se · Ps(aľmb) G(ospod)i g(ospod)ь n(ašb) · B(e)rš(b) ·
 Êkože s(a)mь g(ospod)ь vês'tь · êko ohuleny
- 15 ne zataihь imene s(ve)t(a)go ego · B(e)rš(b) · Po
 lož(e)nь esi g(ospod)i n(ašb) · Sl(o)v(o) s(ve)t(a)go av(b)gusta b(i)s(kupa) ·
 EGda v'se b(la)ž(e)nie m(u)č(e)n(i)ki · eže
 n(a)mь preda predanie čest
 i dostoinê da častim' ·
- 20 Ibo veče b(la)ž(e)n(a)go lovrên'ca
 m(u)č(e)n(i)ka imamь vs(ê)mь z' b(o)ž(b)stvomь pr
 iêti · Več'sim' že svr'sheniemь o
 n'dê imamь idêže vêrovanie v
 iditь moe rasmotrenie · neže on'dê
- 25 idêže vêra moê · usiluetь m
 nêniemь · Več'sim' že svr'sheniemь d
 lъžanь es(a)mь · idêže têmi êže v
 idêhь · prinuždenny es(a)mь s' b(o)ž(b)stvie
 mь vêrovati · Oče i ona êže ne v
- 30 idêhь · Ibo egda sliša eliko lû
 bo êže mnê nezmožna videt'
 se · načetie vêrovati moči bit
 i · egda podobna stvorene su
 ča smotrihь · Rêš(ponь) ·: Kamo ideši b
- 35 es' s(i)na o(tь)če · kamo erêi s(ve)ti bez'
 d'êkona gredeši · Ti nikoliže
 462c 1 bes' slugi žrtvi prinositi obi
 če · B(e)rš(b) ·: Čto ubo vь mnê ne grdê oть
 č(b)stviu tvoemu ne li ot roda me isk
 usily esi · rêsnê izvêditi · ače e
- 5 muže preporučily esi g(ospod)ne sk'rovi
 oblastiu · Čt(enie) · I Segó r(a)di v' vr(ê)
 m(e)na n(a)ša m(u)č(e)n(i)ki seû n(a)mь podobae
 tь vzdaê ti hv(a)li · da vêru nas
 toeču utvrdimo · Više ubo r(e)
- 10 čen'go m(u)ža b(la)ž(e)n(a)go lovrên'ca d'l(b)žni es(a)m'
 b(o)ž(b)stvomь priêti · Naigrъvo togo
 r(a)di · êk(o) pred'raguû kr'vь g(ospod)a radi
 iz'liê · i tudêžde eže nemalo n(a)mь pr
 inese up(b)v(a)nie prêd' g(ospode)mь n(a)š(i)mь êv'
- 15 lae elika imêše biti vêra
 h(rъst)ьêns'ka · eže pričêčeniemь m(u)č(e)n(i)ci po
 stoêti utegli bi · Rêsnê bo t
 oliko s(ve)ta života b(ê)še si · d
 a vênacь m(u)č(e)niê v' vr(ê)me mira iza
- 20 bra · Ibo egda vêrnimь tolikou
 s(ve)tostiû b(la)ž(e)ni lovrênacь · za
 h(rъsto)vo ime vidêše se boručь · da
 ihь bluždeniê očitо čьstimь
 nakazaniemь pobêdil' bi · Oniže
- 25 p'êni gnêvomь vsihitiše i · i ne
 m(i)l(o)st(i)vimь b'eniemь êzvîše i · Rêš(ponь) ·
 Ne mozi me ostaviti o(tь)če s(ve)ti êko
 skrozi tvoe ûže otmêrihь eže preda m
 nê · ne azь t(e)bê ostav'lû s(i)ne ni ost
- 30 avlû · Na veče t(e)bê za vêru h(rъsto)vu p
 odobaût' se strpiti brani · B(e)rš(b) ·: Mi
 l(ê)ki starci lah'čêihь branь te
 čeniê priemlemь · t(e)bê že lêki ûnoš
 e velik(a)go · sl(a)vnêi pobêda ot lût
- 35 aca požidaetь · po trihь bo d'nêhь nь

- 462d 1 slédovati me vьčneši zak(o)n'ni
ka ti d'èkone · Čte(nie) · TAgda b(la)ž(e)
na m(u)ža t(è)lo na lèsu želèz'n
u raz'žeženu predaše · Vis
tinu b(la)ž(e)ni lovr(è)nc' t(è)lomъ nъ muku ogan'
5 nû vzložeň · na mukami ot vè
ri h(ръsto)vi ne izmèni se na v pokoi · Ib
o si plameň togo r(a)di t(ъ)kmo pri
èť m(u)č(e)n(i)ka · nada ot vèri svoee ·
og(a)нь prèminil' bi i · na da iskuš
10 ena g(ospode)vè svoemu v'z'vratil'
bi · Tan'kim' bo vžeženiemъ b(la)ž(e)n(a)
go lovrèn'ca posvečana bê u
troba a ne osuena · Podobit s
e sei mucê · eže gl(agole)тъ ap(usto)лъ · Tažd
15 e sp(a)s(e)mъ budetъ · t(a)ko ubo lèki
ognemъ · Sp(a)sn' bo si est(ъ) · egda ča
st'noe t(è)lo izlito bis(тъ) vžežen
iemъ nъ saž'ganie · se ubo vsa
stvarъ e(stъ) muki br(a)tie · Ee že r(a)di s
20 em'ti predanъ bis(тъ) m(u)žъ s(ve)ti · da s
voei mucê pročee podob'ni biti
poustil bi · Ibo pučenie ono v'
toliko prospê · da onъ ot sego m
ira prestavlae se · vèra ego
25 stranamъ sego mèsta v samo po
vede se · Rêš(ponъ) :: B(la)ž(e)ni lovrènac'
vzapi gl(agol)e · b(og)ъ moi čtuû · i tomu e
dinomu rabotaû · Togo r(a)di ne ubo
û se mukъ tvoihъ · B(e)rš(ъ) :: Moè nočъ mrak
30 a ne imatъ · na vsa v s(vè)tê s(vъ)tit' se ·
An(tifonъ) · Stegu t(è)la udi položeni
na lèšê prislužauče žerave
radovaše se levjítъ h(ръsto)въ · Ps(alъmъ) ·
G(ospod)i kto · B(e)rš(ъ) · Pl'toèdci že ml'veče
35 prisluževahu ugliè pod' lèsu
želèznu · An(tifonъ) :: Ognemъ iskusil'
463a 1 me esi · i ne obrete se vъ mnè nepr(a)v(ъ)da ·
Ps(alъmъ) · Usliši g(ospod)i pr(a)vdu · B(e)rš(ъ) · Is'ku
silъ esi g(ospod)i sr'ce moe · i posètilъ es
i nočiû · An(tifonъ) · Vprošeň te g(ospod)i isp(o)v(è)
5 dèlъ es(a)mъ · i vžežeň hv(a)lu ti vъ
zdaû · Ps(alъmъ) · G(ospod)i siloû · B(e)rš(ъ) :: Hv(a)l
u ti vzdaû g(ospod)i · èk(o) v' vrata tvo
è vnitъ utegъ · B(e)rš(ъ) :: Vèliè estъ
sl(a)va ego · Čte(nie) · s(veta)go e(vanъ)j(eli)è · Po iv(a)nê ·
10 V(ъ O)NO VR(ÈME) r(e)če sp(a)sъ uč(e)n(i)k(o)mъ svoimъ ·
Am(e)нь am(e)нь gl(agol)û v(a)mъ · Ače zrno
pšeno padъ nъ z(e)mli ne umretъ · to
edino prebivaetъ · ače li umre
tъ · To plodъ mnogъ stvoritъ :~
15 I PR(O)Č(A)È :: Om(i)liè s(veta)go av'gust(ina) · b(i)s(kupa) ·
ŠEbe samogo vist(i)nu g(ospod)ъ gl(agola)
še zrno · Sam' bo bê zrno umri
moe nevêr'stvomъ iûdèiski
mъ · umnoži moe vèroû lûdi vèrni
20 hъ · Rêš(ponъ) · Na lèste b(og)a ne otvrgoh' se · i
kъ ognû priložeň · Te sp(a)se h(ръst)e isp(o)v(è)
dèlъ es(a)mъ · B(e)rš(ъ) :: Iskusilъ esi g(ospod)i

sr(ьдъ)ce moe i posêtilь esi nočiû · Čt(enie) ·
 IBo poučae g(ospod)ь muki svoee na
 25 slêdovati stopi r(e)če · Iže
 lûbitь d(u)šu svoû pogubit' û · a
 iže nenaviditь d(u)še svoe vs(ê)mь
 mirê v životь vêčni hranit' û · Eže
 dvêma račun(i)ma razumêti se m
 30 ožetь · êk(o) iže lûbitь pogubitь · Si
 rêčь ače vs(ê)mь životê lûbiši po
 gubiši · êko zlê lûbiši · Ače li
 dobrê nenavidiši hraniši · ač
 e bo hočeši životь imêti v h(rъst)ê ·
 35 to ne boi se semrti priêti za h(rъst)a ·
 Rêš(ponь) · O ipolite ače v g(ospod)ь moi sp(a)sь
 463b 1 h(rъst)ь verueši · I skrovi t(e)bê ê'vlû i životь vê
 čni pristroû · B(e)rš(ь) · B(la)ž(e)ni lovrênacь
 ipolitu r(e)če · ače vêrueši v g(ospod)a mo
 ego sp(a)sa h(rъst)a · Čt(enie) · NE mozi zlê
 5 lûbiti da ne pogubiši · ne mozi
 lûbiti vs(ê)mь životê da ne pogub(i)
 ši vь onomь životê · Segoradi
 hoteni sp(a)s(e)nomь biti g(ospod)ь gl(agole)tь · I
 že nenaviditь d(u)še svoee v
 10 sêmь mirê · v životь vêčni hrani
 t' û · Iže li lûbitь d(u)šu svoû ·
 pogubit' û · Velikь i divanь sud'
 vidit se biti eterim · k(a)ko bil
 o bi sie č(lovê)ku da lûbe d(u)šu svoû
 15 pogubil' bi · Nenavide že hranil'
 bi · Na sie vistinu sice razum
 êet se · êko ače kto strasti sego
 v(ê)ka za ime h(rъsto)vo trpiti ne hočetь ·
 i ego r(a)di sem'tri priêti boit' se ·
 20 to ta zlê lûbe d(u)šu svoû po
 gub'laetь · a iže i strasti trpi
 tь za ime h(rъsto)vo · i ego r(a)di sem'r'ti
 priêti ne boit' se to ta dobrê
 nenavidê d(u)še svoee shranaet'
 25 û · Bl(a)ž(e)ni sutь iže dobrê nenavid
 eče dušь svoihь shranaût'e · a ne
 pogubetь ihь z'lê lûbeče · Rêš(ponь) ·
 Raduû se vel'mi êk(o) v žrtvu h(rъst)u
 svršiši se utegь · ohulenь ne zat
 30 aiňь · I vprošenь te h(rъst)e isp(o)v(ê)dêlь es(ь)mь ·
 orečenь hv(a)lu ti vzdaû · B(e)rš(ь) · Is'k
 usilь esi sr'ce moe i posêti esi noč
 iû · ognemь iskusilь me esi · Rêš(ponь) · Iz'
 voli biti žrtva lev'jítь I
 35 ovrênacь · iže egda žgaše se ne z
 atai g(ospod)a · I togo r(a)di obrete se v ž
 463c 1 rtvu hv(a)li · B(e)rš(ь) · Požri b(og)u žr'tvu h
 v(a)li · i vzdai višn(e)mu obêti tvoe ·
 Rêš(ponь) · B(la)ž(e)ni lovrênacь r(e)če · rezumê
 i tužniče kolika e(stь) sila h(rъsto)va · I bo
 5 ug'li si · ne teplotu na ohlaenie m
 nê podaûtь · B(e)rš(ь) · Se tužniče is'
 pekal' me esi ot edinoe strani obra
 ti drugu i êždь · K mat(utini) i god(inamь) an(tifonь) · Lovr
 ênacь v'salь e(stь) na lêsû · i isp(o)v(ê)dêl'

- 10 e(stь) ime g(ospod)a is(u)h(rьst)a · An(tifonь) :· Lovrênacь d
obro dêlo dêlalaь e(stь) · iže slêpie pr
os(vê)ti pro zn(a)m(e)niemь križa · An(tifonь) · Pril'
pê d(u)ša moê po t(e)bê · êk(o) t(ê)lo moe og'n
emь sьžgano e(stь) za te b(o)že moi · An(tifonь) Pos'l
- 15 a g(ospod)ь an'j(e)lь svoi · iz'bavi me ot srêdi o
g'na · i ne obrete se vь mnê nepr(a)v(ь)da · An(tifonь) ·
B(la)ž(e)ni lovrênacь m(o)laše se r(e)ki · hv(a)lu
vzdaù g(ospod)i · êk(o) v' vrata tvoê vnit
i utegь · K(a)p(itulь) · Br(a)tiê sêei če · B(e)rš(ь) :·
- 20 Rastoči i razda ubogimь · I pr(a)v(ь)da ·
K B(lagoslovle)нь an(tifonь) · Nь lêsê te b(og)a ne otvr'goh' se · i
k' og'nû priloženь · te sp(a)se h(rьst)e isp(o)v(ê)d
êl es(ь)мь · iskusilь esi sr'ce moe · i pos
êtilь esi nočiù · og'nemь iskusil' me
- 25 esi · i ne obrete se v m'nê nepr(a)v(ь)da · Or(a)c(iê) ·
Dai n(a)мь · K' t(e)rcê k(a)p(itulь) · Br(a)tiê · K' šek(ь)stê ·
K(a)p(itulь) · ĚDinь každo êkože izvolen
ie imatь sr'cemь svoimь · ni ot sk
rbi ni ot bêdi · tiha bo dêlat(e)la
- 30 lûbite b(og)ь · K n(o)nê k(a)p(itulь) · Šlan' bo e(stь)
b(og)ь vs(a)ku bl(a)godêť izьobilov(a)ti
v' v(a)sь · da v' vs(ê)мь vs(ь)gda v(ь)sakь do
volь umučê iz'bit(ь) čs(ь)tvueť v'
vs(a)komь dêlê blazê · êkože e(stь) p
- 35 isano · rastoči i razda ubogim' ·
pr(a)v(ь)da ego prebivaetь vь v(ê)кь v(ê)ka ·
- 463d 1 K v(ê)č(erni) an(tifonь) · Lovrênacь v'šlь · Ps(alь)mi · a · (=1)
m(u)č(e)n(ikь) · K(a)p(itulь) Br(a)tiê · Im(ь)нь · B(o)že tvoih' · B(e)rš(ь) ·
Lêv(ь)jítъ lovrênacь dobro d
êlo dêl(a)lь · Iže prozn(a)m(e)nie križa
- 5 slêpie pros(vê)ti · K V(eličitь) an(tifonь) · B(la)ž(e)ni lo
vrênacь · egda na lêsù želêznu vz'
ložeň žgaše se · k nečist(i)vomu lûtс
u r(e)če · pečeň es(a)мь ûže obrati i êžďь · ibo
skrovi cr(ь)kve ih' že ičeši · v n(e)b(e)ska c(êsa)r(ь)
- 10 stviê ruki ubogihь donesoše · I bu
di vspom(e)nut'e ot m(u)č(e)n(i)кь tivorciê
i susana · Ć meù okt(a)vu s(ve)t(a)go
lovrênc'a budi činь ot nego razvê
ače s(ve)t(a)сь prigodit se · i budi v
- 15 saki d(ь)нь devetь č'teni :·
TAgda slišav'še sie mn
ozi slêpi prihoždahu
k' b(la)ž(e)n(o)mu lovrêncu s plač
emь · B(la)ž(e)ni že lovrênacь v straži po
- 20 ložeň ipolitomь vzlagaše r
ucê na oči slêpihь i prosvêčeva
hu se · Čte(nie) · Slišav' že ipolítъ · i
r(e)če k' b(la)ž(e)n(o)mu lovrêncu · Êvi mnê s
kroviča · R(e)če emu b(la)ž(e)ni lovrên(a)сь ·
- 25 O ipolite ače vêrueši v' b(og)a o(tь)c
a · i v' s(i)na b(o)ž(iê) is(u)h(rьst)a · is'kri t(e)bê ê
vlû i životь vêčni pristroû · Čte(nie) :·
ĚEče že emu ipolítъ · ače dê
lomь vzdasi · stvoru eže m
- 30 e nudiši · Tьgda b(la)ž(e)ni lovrên(a)сь
kr'sti ego sь vsêмь domomь ego · Po
tom' že dekii kesarь r(e)če k' b(la)ž(e)n(o)mu

lovrêncu · Požri b(ogo)mъ ače li že
 ne požrêši · siê noč istratit se
 35 o t(e)bê i s mukami · Čte(nie) · B(la)Ž(e)ni lo
 464a 1 vrênacъ r(e)če · moê nočъ mraka ne i
 matъ na v'sa v s(vê)tê s(vъ)tit' se · t(ъ)
 gda posla dekii da kameniem'
 is'tlkutъ usta ego · I egda ukr
 êplenъ v' g(ospod)ê gl(agol)aše · H(va)lu ti v'zdaû
 5 g(ospo)di is(u)h(rъst)e · êk(o) ti esi b(og)ъ iz'b(a)v(i)t(e)lъ v
 sêhъ h(rъst)ъênъ · Čte(nie) · DĚki r(e)če · da
 dite post(e)lû gvozdenu da p
 očinetъ lovrênacъ neposluš
 ni · Prinesena že bis(tъ) pos(vê)t(ъ)la prêd'
 10 dekiê kesara vъ obrazъ lesi ·
 Têgda svlêkoše ot rizъ b(la)ž(e)n(a)go
 lovrên'ca prêd' dekiemъ i vale
 riênomъ · i rastegnuše i na lêsê
 želêznê · I prineseni b(ê)še mide
 15 nice s' žeravkuû i pod'ložiš
 e pod' lêsu · i s vilani želê
 znimi prignetati stvori b(la)ž(e)
 nago lovrên'ca · Čte(nie) · I R(e)če de
 20 kii k' b(la)ž(e)n(o)mu lovrên'cu · požri b(ogo)m' ·
 otvêča ubo b(la)ž(e)ni lovrên(a)съ · Az'
 me prinesohъ v' žr'tvu b(og)u · i v' vonû
 slasti · êko b(og)u žr'tva e(stъ) d(u)hъ s
 krušenъ · Pltoêd'ci že m(o)l(i)veči s
 25 lužahu ugli pod' lêsu kla
 duče · i v' rhu prignêtaûci vi
 lami želêz'nimi · Čte(nie) · B(la)ž(e)ni
 že lovrênacъ r(e)če · Razumêi t
 užniče · êko ugli tvoe ohlaenie
 30 mnê podaûtъ · T(e)bê že vêčnoû
 muku · Êko s(a)mъ znaetъ · êk(o) ohulen'
 ne zataih' i · i vprošenъ g(ospod)a isp(o)v(ê)
 dêlъ es(a)mъ · i pečenъ hv(a)li vzda
 û · Sl(o)vo s(ve)t(a)go avgustina b(i)s(kupa) ·
 DĚovolno imat' se n(a)mъ · na pros
 35 penie sp(a)sniê n(a)š(e)go · obrazъ
 m(u)č(e)n(i)къ s(ve)tihъ · iže obreteniê
 464b 1 r(a)di vên(ъ)съ n(e)b(e)s'kgo v'sêm' se zapo
 v(ê)dêmъ pod'daše g(ospod)nimъ · I vsêmi
 ubo z(a)k(o)ni zavezaše se sp(a)si
 t(e)la · Da prêžde stvorenago r(a)di
 5 dêla životъ utegal' bi k'
 semu vên'cu mukou priti · Čt(enie) ·
 NE toliko bo vъ ono vr(ê)me svr
 šiše zap(o)v(ê)dъ g(ospod)nú · v' neže i
 sp(o)v(ê)diû mukou prinesoše se · Na
 10 potrêb'no bis(tъ) imъ po ev(anъ)j(e)liû živ
 iti · da h(rъsto)vimъ mukamъ pričestili
 se bi · Potrêbno ubo bis(tъ) · da nače
 lna bl(a)gaê budutъ · ih' že e(stъ) k(o)n(ъ)съ
 prebl(a)gi poslêdovanъ · i m(u)č(e)n(i)къ
 15 onêhъ ne samêhъ suči hъ bil' bi
 požalovanъ · nъ oče i m(u)č(e)n(i)къ h(rъstvo)vih'
 suči egda živutъ · Čte(nie) · MĚč(e)n(i)
 къ bo latin'ski gl(agole)tъ se svêd
 okъ · i bo eliko lûbo dobrimi dê

- 20 êni zap(o)v(ê)dь h(rъsto)vu tvorimo · Toli
ko kratъ h(rъsto)vo svêdoč(ь)stvo vzd
aemo · otnûdeže križъ g(ospodъ)nъ ne t(ь)kmo
lê onъ križъ gl(agole)t(ь) se · iže v' vr(ê)me m
uki h(rъsto)vi bluždeniê sьstavlae
- 25 t' se · Na i onъ iže vsego tečeni ži
vota vs(ê)hъ pokorъ nareždût' se ·
Qt Negože mnê vidit' se sp(a)s(i)t(e)l
a gl(ago)lûca · Iže hočetъ po mnê i
ti da vazmetъ križъ svoi · i s'
- 30 lêdit' me · Eda si bo vsi m(u)č(e)n(i)ci
iže naslêdov(a)še g(ospod)a raspeti
sutъ sь g(ospode)mъ · Eda si vse d(ê)vi · êk(o)
že vъ apok(a)l(i)psi i naslêduûtъ
ag'naca b(o)žie propete sutъ da
35 naslêduûtъ · Čte(nie) · EDa li ap(usto)
lъ p(a)v(ь)lъ propetъ bis(tъ) · Iže gl(agola)še · mn
464c 1 ê ubo ne budi sl(a)viti se · raz'vê
o križi g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(rъst)a · im' že mnê v(ь)sъ
mirъ raspet' se i azъ vs(ê)mu miru ·
Seže gl(agole)tъ da razumêeši nêdrê
5 vênъ križъ · tьkmo sučъ strasti · na
i života nizlaženiemъ vs(e)bo ž
ivotъ h(rъstъ)ên'ski č(lovê)къ · ače po e(vanъ)j(e)lû ž
ivetъ propetъ i m(u)č(e)n(i)къ es'tъ · Čte(nie) ·
RAduim' se ubo vzlûbleni ra
10 adivaniemъ (!) d(u)hov'nimъ · i o prê
b(la)ž(e)nê m(u)žъ čьstnê · ače i sl(a)vim' se ·
o g(ospod)ê · iže e(stъ) divanъ v s(ve)tihъ svoihъ ·
v nih' že n(a)mъ pomočъ naredi i obrazъ ·
Da iže t(a)ko po vs(e)mъ miru prosl(a)vi
15 se sl(a)voû svoeû · ot vstoka sl'nc
a i do zapada · V' dêkon'skihъ kni
gaň s(ve)to s(ve)tihъ tvore bliskat
i m(o)l(e)nie · Êkože pros(vê)tlê se er(u)s(oli)mъ
stipanomъ · Tьko čьstno pros(vê)tli s
20 e rimъ lovrêncemъ ·
Sl(o)vo s(ve)t(a)go avgustina b(i)sk(u)p(a) ·
Sie h(rъst)ъ uči pьče oče d'êv'la
niz'vrženiê vnimanie nud
eči otvêca · Idi vaspetъ s
25 otono · pisano bo e(stъ) neiskusiš
i g(ospod)a b(og)a tvoego · Petru že r(e)če · zn(a)
m(e)nue koeû sem'rtiû prosl(a)vitъ b(og)a ·
Egda b(ê)še ûnъ poêsaše se i hožda
še · egda že sьstarêeši vzde
30 ždeši rucê tvoi · a ini te opašet' ·
i povedet' te êmože ti ne hoče
ši · Čte(nie) · EGda dovol'no otvor
i · ne ot s(e)bê samogo imatъ umrêti
na ot drugago biti ub'enъ · êk(o) sto
35 pi h(rъsto)vi naslêduetъ · Egda bo s
tvari zamirъ pridetъ · da sego s
464d 1 taniê stvari gl(agolû)t(ь) se nizloženi
e · ili stvorenъ sučъ prot(i)vu b(o)žiei
zap(o)v(ê)di · ili ot sego života presta
vlač' se (!) · kou d'voû č(lovê)къ budetъ si
5 lanъ edino izabrati preteči se
mr'tiû progonit(e)lû · On'dê iz'beri zь

- b(og)a lûbit(e)l(ь)nago umrêti · pače ne
 že prognêvavši ego živêti ·
 QN'dê iže vznenavidit' d(u)šu
 10 svoû v život' vêčni hranit'
 û · ače kto mnê služiti · me da s
 lêdit' · neže tьkmo idi za mnoû ·
 H(rьst)ь ubo za n(a)sъ m(u)č(e)нь e(stь) · Pet(a)рь ubo ap(usto)lь
 gl(agole)tь · n(a)mъ ostavla obrazь · da pos
 15 lêduemъ stopi ego · Čt(enie) · SĪe eže
 r(e)čeno e(stь) · ače kto mnê služiti men
 e da slêdit' kimъ plodomъ koeû
 semrtiû · koeû mazdoû · Idêže
 azь es(a)mъ tu i sluga moi bud(e)tь ·
 20 tu ne se da lûbit' · i dêli imi
 že služiši emu · mazda tvoê
 budet' biti s nimъ · Kadê bo d
 obro možeť biti bez' nego · ili
 eda kьgda zlo možeť biti s n
 25 imъ · sliši smotrъnêe · Čte(nie) · AČe k'
 to mnê služiti · počtuet' ego
 o(tь)cъ moi iže e(stь) n(ь) n(e)b(e)s(ê)hь · Koeû častiû ·
 neže tьkmo da budet' sъ s(i)nomъ e
 go · Čto bo k tomu gl(agola)tь · idêže ub
 30 o azь es(a)mъ tu i sluga moi da bu
 det' · Sie razumêet' is'tlkov
 a vьs(ê)mъ g(ospod)ь · egda gl(agole)tь počiti
 ego o(tь)cъ moi · Čte(nie) · KĀê bo več'sa
 čьstь možeť se vziskati ob'l
 35 ûblena · neže da budete idêže
 e(stь) sila · neiz'mêrna stvorena b(o)ž(ь)
 465a 1 stviemъ pridruženъ vêčn'stviû ·
 čto že služiši h(rьst)u · kimi dêlim
 a za tolika gl(agole)t(ь) se · sie več
 e imamo vziskati · Čt(enie) · AČe b
 5 o sie mnimo h(rьst)u sučee služiti
 têmi êže sut' t(ê)lesi potreb'n
 a · ugot(o)vati ubo e(stь) vêčeraûčim'
 piču kuhati ili položiti ili
 pitie dati · I pitiê pom(i)lov(a)ti
 10 stvoret' siê onogo · iže može ego v t(ê)l
 ê nastoeča imêti · Êkože mar't
 a i m(a)riê · egda lazarъ edinъ b(ê)še
 ot vzležečihъ · Čte(nie) · NA simъ z
 ak(o)n(o)mъ · oče h(rьst)u i ûda pogibeli sl
 15 uži · ibo s(a)mъ kovčežь imêše ota
 i · I êže posilahu imъ · ot nihъ prêot
 aino kradêše · i obače ego r(a)di po
 trêbnaê priprašahu · Se e(stь) ono eže em
 u rekaľ b(ê)še g(ospod)ь · čto tvoriši tvo
 20 ri prospêšno · i mnêhu nêci da nêč'
 to emu p(o)v(e)lê prazdnka r(a)di · ili nê
 čto lûbo ničimъ dati ne negodovahu ·
 NĪk(a)kože bo ot sego slugamъ g(ospod)ь
 rekaľ b(ê)še · Idêže azь es(a)mъ
 25 tu i sluga moi budet' · I ače k
 to mnê služiti · počteti o(tь)cъ m
 oi · êkože i ûdu tolikimi · služ
 eča nepotvrždена počtovana
 vidêsmo i :· Ć Tiborciê i sus(a)n(ь)na ·

- 30 **B**(la)Ž(e)niû m(u)č(e)n(i)ku tvoeû tiborciê
i susan'na n(a)sъ g(ospod)i vs(ъ)gdan'n
aê vlastъ da zaodêždetъ · êk(o)
ne ustaeši začičati m(i)l(o)st'vъ ·
eže tolikimi pomoč'mi poma
- 35 **V** Rimê meždû dvê { g(a)ti se ·
ma êvoroma · roistvo s(ve)t(a)go
- 465b 1 toborciê (!) m(u)č(e)n(i)ka · s(i)na eromaciev
a grad'skago profekta · Egože nau
čista na vêru b(la)ž(e)ni šebast'êň
i s(ve)ti tran'kvilinъ · i sl(a)vni poli
- 5 **K**rapъ erêi · Iže i s(ve)timъ istoč(ъ)nik
omъ krčeniê · i obit(e)lъ ego oboû polu
·č· (=1000) i ·u· (=400) kupno š nimъ h(ръst)i · Sego že s(i)nъ
toborcii · egda veliê progoniê
r(a)di · tъžde o(tъ)съ ego i mnogo množ(ъ)st
- 10 vo h(ръst)lêň š nimъ s(ve)tomъ v kam'panii ·
arhierêê gaiû prebivšu lûbvi
û m(u)č(e)niê ustaval' se osta v gra
dê rimê · Čt(enie) · **I** Postomъ i m(o)l(it)v(a)
mi on'dê s b(la)ž(e)nimъ gaem p(a)poû vz
- 15 držaše se · Et(e)ri d(ъ)ň mimošadъ ·
srête č(lovê)ka iže z visoka palъ b(ê)š
e · i t(a)ko gl(a)vu i vse udi skrušil'
b(ê)še · da ûže ot groba ego pečalova
hu se · K nemu že sa blizъ pristup
- 20 i · inъče gl(agola)ti vrhu ranъ ego lahk
o m(o)l(itъ)vъ g(ospodъ)nû · o(tъ)če n(a)šъ i · vêruû v' ed
inogo b(og)a · I t(a)ko bis(ъ) č(lovê)kъ ukrêpleny i i
scêlenny udi lêki ne imavъ zlo ni
ed'no · Čt(enie) · **T**ъgda poêť rodit
- 25 eli i bliž'ne svoe · i otluči e ot naro
da · i v'zvêsti imъ silu imene h(ръsto)v
a · I vidêvъ sr'ce ihъ ukrêpleno ·
krêp'ko v strahu g(ospodъ)ni · privede e k' p(a)
pê gau · Iže ûnošu iscêli g(ospod)u hv(a)
- 30 lu vzdauê · i rodit(e)la ego kup'n
o h(ръst)i · meû têmъ egda viharъ progon
eniê teško nalê · Pritiče se et(e)ръ ·
tvore se vêranъ b(la)ž(e)n(o)mu gaiû · vis
tinu isp(o)v(ê)d(ъ)nikъ i b(ê)še i b(ê)še nev
- 35 êranъ v' vs(ъ)koi zap(o)v(ê)di · Čte(nie) · **I**že e
gda ot b(la)ž(e)n(a)go tiborciê m(u)ža knižna
- 465c 1 i čъst'na i s(ve)ta · često karaše se êk(o)
vlasi nъ vr'hu ukrašeni meštar'sk
imъ striženiemъ pošaše · I k' tomu oč
e često p'êše · i igraûči obed'va
- 5 va (!) i veče radêi daêše se žen's
komu gledaniû neže postu i m(o)l
itvê · Otnimaše bo se i s'nu vdav'
se ne bdêše sъ b'dečimi v pês(ъ)n
êňb b(o)žihъ · Čte(nie) · **E**Gda že togo
- 10 radi ot b(la)ž(e)n(a)go tiborciê veče poka
ranъ bivaše · tvoraše se tiho pri
êti pokaranie · I stvori alomъ
da b(la)ž(e)n(a)go tiborciê m(o)leča se pog
anê êli bi · I v' tome êtii i s(e)be s
- 15 tvori êti · I kup'no na sudiče pov
esti sudie · I egda v'vedena bi

sta sudiê r(e)če k nemu · iže se a
 lomъ predalъ b(ê)še · čto se gl(agol)eši ·
 On' že otvêča torkvatusъ fabъ
 20 ênu r(e)če · h(гъst)ьêninъ es(a)mъ azy · Ti že · Čte(nie) :·
 FAB'êнь r(e)če · Ne vêsi li êk(o) nepre
 moženi knezi p(o)v(e)lêše da iže
 b(ogo)mъ požrêti ne vshočetъ · različ'
 nîmi mukami da um(u)č(e)nъ budetъ ·
 25 Torkvatusъ r(e)če · Se moistarъ mo
 i e(stъ) · i sa me vs(ъ)gda uči · Č'to sego
 viû tvoreča potrêb'no e(stъ) da sie i a
 zy tvorû · fab'êнь obrač' se k ti
 borciû r(e)če · Slišalъ esi čto
 30 torkvatusъ tvrditъ · S(ve)ti t
 iborcii otvêča · Torkvatusъ i
 zdavna ročanъ lažetъ h(гъst)ьênin'
 biti sučъ · sila bo onogo s(ve)t(a)go
 imene teško nosit se · i usilno
 35 ime svoee ot ne svoihъ naravi v
 shičenъ · Ć Nъ d(ъ)nъ s(ve)tie klari d(ê)v(i) ·
 465d 1 RAbi tvoee m(o)l(imъ) te g(ospod)i b(la)ž(e)nie kl
 ari d(ê)vi tvoee obêt(ъ)n(a)go rož
 deniê vspominaûče · n(e)b(e)skimъ
 radostemъ ee hodataistvom'
 5 stvori biti pričestniki · edino
 čedago s(i)na tvoego dostoêniê ·
 Plemenitoe i čъstnoe
 nevêstê h(гъsto)vi · i b(og)u pr
 edav'sei se d(ê)vi klari · d(ъ)nъ
 10 rožd'stva d'ľž'noû čъs'tiû
 čtuče br(a)tie m(o)lêiše s(ve)tago
 života ee načela všas
 tviê i iz'sastviê prepis
 animi s(love)si prêč'cêmъ prêťcêmo ·
 15 Roždeniê vlastels'kgo i prebi
 vaniê tihago · roždenoe pres(vê)tl
 imi rodit(e)li · poneže priêť viš
 nee m(i)l(o)sti sv(ъ)teniê · na samêhъ
 v gradê asiži pros(vê)tê se · Nat
 20 ače oče i miru vselenêi s(vê)t(ъ)lê
 iši siê pros(vê)ti se · Čt(enie) · IBo eg'
 da mati ee imenemъ vгъtari
 ca · sie čъstno vsaždenie v
 svoemъ vrtê nosila e(stъ) · Egda k
 25 roždeniû približa · prêd' križ
 emъ propetago m(o)laše vnimat(e)l'
 no · da ot roždeniê pagubi sp(a)s(i)t(e)l'
 no · g(ospod)ъ otrêšil' bi û · sliša gl(a)sъ
 gl(agol)ûčъ ei · Ne boi se ženo êk(o) eteru
 30 s(vê)t(ъ)l(o)stъ sp(a)s(e)niê porodiši · êže
 mirъ s(vê)t(ъ)lêe pros(vъ)titъ · êže siû
 dêvoiku iz' sego krčeniê nali
 tiemъ · prêžde poroždeniê klar
 u nar(e)če · neidvoičnou vêru dr
 35 žeči · Êv'leno v nei sučei ot b(og)a ·
 i obečano ei s(vê)t(ъ)lostъ n(e)b(e)sk(a)go svъ
 466a 1 Abie stvorena suči s(vê)tľst' { t(e)niê ·
 vъ otroč(ъ)stvé · klara rano
 lêki zora b(o)ž(ъ)stv(e)nimi naravi

načetъ s(vê)tinъ s(vê)t(ь)l(o)stъ rasti ·
 5 i v mladihъ lêtihъ hv(a)l(ь)nimi nъ
 ravi · plemenitoû mudrostiû
 svate se · M(i)l(o)s'rdiê ubo sla
 sti is'pl'nena toliko naravom'
 10 dara · eliko m(i)l(o)stiû ruku radost'
 na prostiraše k nič(i)мъ · I da svoû žr
 tvu m(i)l(o)stvêe b(o)gu prinesal' bi · vla
 čemu t(e)lesi raskošne piče otnimaû
 či · ês'tvinъ otai po poslihъ posi
 laûče · nasičevaše črêva ničih' ·
 15 S(ve)Tie m(o)l(i)tvi nastoêniemъ priêt(e)l
 i imêše · idêže h(гъst)a i(su)sa · čes'
 to bl(a)gouhaniemъ ob'sêêna biva
 še · i slat'kgo d(u)ha vkušeniemъ · k' m
 nogimъ raskošemъ pritegnena · ti
 20 ho životъ n(e)b(e)ski tvoraše · Pod'
 rizami že krasnimi i mek'kimi · cil
 icii nošaše skrveno · Lêki čъst'
 naê drugaê d(ê)va ceceliê · s(vê)tl
 o izvanъ cvatuči · i v'nutrê ob'l
 25 ačeçi se ostroû rizoû otaino · I
 potomъ bes'semrtnoû ženitvoû
 d(ê)v(ь)stva svoego g(ospode)vê poručaše ·
 ugodnaê lêki aromati v celi
 izlivaûči bl(a)gouhaniê mast
 30 i vonû usta susedъ ne hotê · Na
 otainihъ dêlъ pravihъ sluha
 ishodeçi · gl(a)sъ bl(a)gosti ee vzvê
 čaše se v lûdêhъ · Čte(nie) · Tъkovimъ
 silamъ bivšimъ v domu o(tъ)ca ee r
 35 askošnimъ take pгъvini d(u)ha · Tъ
 ke igri udručeniê · Tъгда ubo sl
 466b 1 išav'si ime čъstnoe fran'čisko
 vo · iže novi č(lovê)къ poslanъ ot b(og)a · ra
 z'm'ršeni putъ vel'mi prop(e)t(a)go ·
 naslêdue stopi ob'navlaše ·
 5 v'dihaûču o(tъ)cu d(u)h(o)vъ · idêže po
 dob(ь)stvo i vr(ê)me pridruženíê pr
 ide · i k tomužde se prinese · i sv
 oego sr'ca želênie tainu êvi ·
 POUčaûču ubo m(u)žu b(o)žiû mir'
 10 skihъ otmêtati se · i naravom'
 prevêrnago posla slat'kaê h(гъsto)va
 obručeniê d(ê)vêč(ь)ski uši napl'ne
 vahu · ne otvlêči se dl'go volû d(ê)va
 s(vê)tlaê · na pače n(e)b(e)sk(a)go og'na tepl
 15 otoû vъžžena z(e)m(a)l(ь)skie sl(a)vi sue
 tu izvisoka otvr'že t(e)lesnie sk
 r'ni · pod'strêkaniê v's(a)č(ь)skimi pos'
 tidi · da loža v grêsê ne vidê
 ustanoviti · I togožde b(la)ž(e)n(a)go o(tъ)ca
 20 svêtomъ s(e)be preporučí sъ vsêma ·
 I togo r(a)dí p(o)v(e)lêvaše rabъ g(ospodъ)nъ · sl
 užbê nastočiъ svêtnicъ · da v
 d(ь)nъ praz(ь)dn(i)къ ukrašena pošla bi
 k palmamъ sъ čačeniemъ lûdi · I v no
 25 čъ predučiu sъ g(ospo)d(e)мъ · iz'sad'si v
 anъ grada mirsko veselie v pla

- 30 č obrati g(ospodъ)ne muki · Čte(nie) :: **IBo dom'**
 grad i rodъ ostav'ľši · k' s(ve)tie m(a)r
 ie cr(ъ)kvi ot an(ъ)j(e)l' pos'pěši se · iděže
 30 br(a)tiě iže v' krově s(vě)těemъ b(o)žii prile
 žaniě tvorahu · Děvu v' srětnie
 ženihu sъ s(vě)t(i)l(ъ)nikomъ neprazdnikom' g
 oručiu · i same noseče s(vě)t(i)l(ъ)niki v r
 ukahъ priěše · I po nee vlasъ ostriže
 35 nii prěd' oltremъ d(ě)vi m(a)rie mat(er)e b(o)ž
 ie · abitomъ redovnimъ oblěčenu
 466c 1 k sused'nemu manastiru kolud
 ricъ dovede · Čte(nie) :: **NE bis(ъ) podobn**
 o on'dě rodu d(ě)v(ъ)stvo cvatuč
 ee k věčernemu vr(ě)meni vzbud
 5 iti tьkmo v nee ložnicu · Êže
 prъva vsěhъ i dostoiněiši ed
 i (!) bē mati d(ě)va da lēki prěd'
 neū pres(ve)toū ložniceū · smēna (!)
 raba visokomu ženihu prilože
 10 na · poučci velmi veče slatkie
 pēs(ъ)ni hv(a)l(e)niē · an(ъ)j(e)l(ъ)skimъ prъvo vz
 věčeniemъ priēla bi · i slatkimъ
 potomъ vskliknovniemъ pēla bi ·
 I Potomъ teškimъ prognaniemъ · r
 15 oda bližnihъ b(og)u posvečena
 d(ě)va · ot vragъ č(lověčъ)sk(a)go roda vzbue
 na bē · n n(e)b(e)s(ъ)k(a)go desnice silou vz
 višena k' cr(ъ)kvi s(ve)t(a)go dom'ēna ot n
 eeže popravleniē · da franciskъ b(o)ž
 20 imъ gl(a)s(o)mъ ot see cr(ъ)kve križa div
 nu zap(o)v(ě)dъ s(e)bē priětъ kupno sъstr
 ou d(ě)voū imenemъ ag(ъ)nieū · Toežd
 e prosbami i slzami k priličnu
 obětu obračena togožde svē
 25 tomъ privede se · i v togo mēstace
 tesnoti za n(e)b(e)s(ъ)kago ženiha lū
 bavъ d(ě)va klara zatvori se ::
 Є Nъ d(ъ)нь s(ve)tiū ipolita i kasiēna ·
DAi n(a)mъ m(o)l(imъ) te vs(e)mogi b(o)ž(e) · da b(la)ž(e)n
 30 iū m(u)č(e)n(i)ku tvoeū ipolita i ka
 siēna čьstni praz(ъ)dn(i)kъ i oběti n(a)mъ
 pribavitъ i sp(a)s(e)nie · G(OSPODE)Mъ · Čte(nie) ::
V Rimi s(ve)t(a)go ipolita m(u)č(e)ni
 e pod' dekiemъ c(ěsa)remъ i vale
 35 riēnomъ profektomъ · sego b(la)ž(e)n(a)go
 ipolita namēstnika dekiev
 466d 1 egda s(ve)ti lovrēn(a)съ b(ě)še v nego
 straži krsti i · Iže priēmъ s(ve)ti
 činъ ot m(u)č(eni)ka po trihъ d'něhъ k domu
 svoemu vrativ se · dastъ mirъ
 5 vsēmъ rabomъ i rabinamъ svoimъ ·
 i pričestie žrtvê s(ve)těi ot ol(ъ)t(a)ra
 b(la)ž(e)n(a)go lovrēnca m(u)č(e)n(i)ka · I posta
 vleni suči trpezi · prěžde neže
 piče vkusilъ bē · pridoše voi
 10 ni i êm'se i i vedoše i k dekiū · Čte(nie) ::
EGože viděvъ dekii c(ěsa)гъ pos
 miē se · i r(e)če emu · Eda i ti vl'
 havъ stvorenъ esi · iže t(ě)lo b(la)ž(e)n(a)go l

- 15 ovrênca d'êkona vzely esi · s(ve)t
 i ipolity otvêça · sie stvorihъ
 ne êko vlhavъ nъ êk(o) h(rъst)ьêninъ · Deki
 i isplni se êrosti · p(o)v(e)lê da kame
 niemъ ist'lkutъ usta ego · I s'vlê
 če i ot rizъ imiže oblaçaše se obl
- 20 ačilomъ h(rъst)ьên(ъ)skimъ i r(e)če emu · Pož
 ri b(ogo)mъ n(a)š(i)mъ da živъ budeši · Ač
 e li ne požreši · to pogineši mu
 kami êk(o) i lovrénacъ : Čte(nie) · S(ve)Ti i
 polity r(e)če · Am(e)nъ · da bimъ s b(la)ž(e)n
- 25 imъ lovrêncemъ m(u)č(e)n(i)k(o)mъ utegal'
 biti · egože ti nevolniče smê
 svoimi skvrn'nimi usti imêno
 vati · I zap(o)v(ê)dê b(la)ž(e)n(a)go ipolita
 ras'tegnena biti · drkolami i s
- 30 êkavicami · i toliko dьl'go biš
 e i doide že biûče i iz'nemogoše · I oтъ
 tudu dvigoše i ot z(e)ml(e) · I p(o)v(e)lê i
 dekii oblêči vitež'skimi sv
 itami · eže poganê nositi obika
- 35 ûтъ i r(e)če emu · Vspomeni vitežъ
 stvo tvoe i budi n(a)šъ priêt(e)lъ ·
- 467a 1 i prêd' nami obik'ni drêvnoe v
 itež'stvo eže drêv'le imêlъ
 esi · Čte(nie) · EMuže b(la)ž(e)ni m(u)č(e)n(i)kъ r(e)če ·
 Vitežastvo se e(stъ) prêkrêpko g(ospode)
- 5 vê i(su)su h(rъst)u vitežiti · Dekii ê
 rosti pl'nъ r(e)če k valeriênu · Va
 z'mi vsa stežaniê ego · i ubii ego · I obre
 te v domu ipolitovê vsu ob
- 10 it(e)lъ ego h(rъst)ьêni · eže prêd' soboû prê
 d'staviti stvori · i p(o)v(e)lê b(la)ž(e)
 n(a)go ipolita izvesti vanъ m
 irovъ vratъ tibortinihъ i sъ v
 seû obit(e)liû ego · Čte(nie) : B(la)ž(e)ni ub
- 15 o ipolity vsêhъ krêplaše reki ·
 br(a)tiê ne mozite boêti se · êko i
 vi i azъ edin(a)go b(og)a imamo · i usikne
 ni b(ê)še oboû polu čislomъ · zî (=19)
 B(la)ž(e)ni že ipolity privezanъ bis(tъ)
 nogama k šiêmъ svêrêpihъ ko
- 20 ni · i t(a)ko po sêkavicahъ i po čenc
 êhъ vlačimъ b(la)ž(e)ni d(u)hъ · ispust
 i · b(la)ž(e)ni že ûstinъ erêi prišadъ
 nočiû i sabra t(ê)l(e)sa ihъ i pogre
 be na polani tožde poli dr
- 25 ez'ge v nivi verani avgusta
 ·e (=6) d(ъ)nъ · S(ve)tie konkordie · Čte(nie) :
 V Rimê s(ve)tie konkordie vs(ъ)p
 itit(e)l(ъ)nice s(ve)t(a)go ipolita ·
 egda valeriênъ obitelъ s(ve)t(a)go
- 30 ipolita rekaъ b(ê)še k s(e)bê pri
 vesti · i r(e)če imъ · smotrite vr(ê)m(e)
 na v(a)ša · da ne vkuřъ poginete sъ
 ipolitomъ g(ospode)mъ v(a)š(i)mъ · Otvêça
 b(la)ž(e)na kon'kordiê · Mi s g(ospo)dêmъ n(a)š
- 35 imъ želêemo pače čisto umr
 êti · ne želi nečisto živêti ·

- 467b 1 **КБ** seiže valeriênъ otvêca r(e)ki ·
 paravъ rab' i ne inako тъkmo
 mukami popravit' se · I p(o)v(e)lê da
 konkordiû biči olovnimi iz'bi
 5 ûтъ · i egda biêhu û ispusti d(u)hъ ·
 i povrženo bis(тъ) t(ê)lo ee v mlaci
 vodъ · Ūže dl'go iskavъ s(ve)ti ûsti
 нь i ne obretaše ee dreselъ vra
 čaše se · i ne ustaêhota plaču
 10 čî oči ego · Čte(nie) :· **TR**eti nades'
 te že d(ъ)нь po mucê s(ve)t(a)go ipoli
 ta pride č(lovê)къ et(e)гъ imenemъ porfiri
 i vitezъ k cireniû k' mlakamъ · iže
 b(ê)še otai h(гъst)ъêninъ i r(e)če emu · Ače mo
 15 žeši otaino hraniti vzvêcu d
 êlu tvoemu mnogo obretenie · Pr
 êd' simi d'ni valeriênъ profek'tъ pr
 êdъ soboû kon'kordiû v(ъ)spitit(e)l
 inicu ipolitovu olovnimi bič
 20 i biti · i t(ê)lo ee v mlaku v'vrêči ·
 Ć Nъ s(veta)go evsebêê ispov(ê)d(ъ)nika or(a)c(iê) ·
B(ož)E iže ni b(la)ž(e)n(a)go evsebêê isp(o)v(ê)d(ъ)
 n(i)ka tvoego praz(ъ)dn(i)k(o)mъ veselî
 iši · podai m(i)l(o)st(i)vê da egože roi
 25 stvo čt(e)mъ · togožde obrazi k' t(e)b
 ê da preidemъ · G(ospode)mъ n(a)š(i)mъ · Čte(nie) :~
B(la)ž(e)ni evsebêi erêi · egda prê
 d kostantinomъ vêru kato
 lič(ъ)skuû tvrdostanapъ ot
 30 imaše · i liberii p(a)pa žalova
 še · čuêši bo nevêrstvie ariên'
 sko · ot(ъ)vrgъ se ot konstan'tina c(êsa)ra a
 riêna zatvoreny bê v' et(e)гъ krov
 ê domu ego · imučъ glubinu · g· (=4) no
 35 gi · Mnogie že d'ni on'dê v m(o)l(i)tvê
 tvrdostanъ prebi · i ·zî· (=19) d(ъ)нь ka
 467c 1 len'di sektebra · po sed'mihъ m(ê)s(e)
 cêhъ · oče ubo zatvoreny sučъ us'
 penie priêтъ · Egože t(ê)lo priêтъ
 grêgorъ i oroziê erêi · i pogrebost
 5 a v krip'tê · poli t(ê)lo b(la)ž(e)n(a)go šiks
 ta b(i)sk(u)pa i m(u)č(e)n(i)ka na puti apiê ·
 v cimiteri kalištovê · Ć V na
 v(ê)č(e)r'i v(ъ)znes(e)n'ê s(ve)te m(a)rie · k v(ê)č(e)r(ni) · An(tifony) ·
Vzeta estъ · Ps(a)l(ъ)mi ee :· k v(ê)č(e)r(ni) k(a)p(itulъ) ·
 10 **Уъ** vsêhъ pokoê vziskahъ · i v' do
 stoênii g(ospodъ)ni prebivaû · тъгда
 zap(o)v(ê)dê i r(e)če mnê sьzdat(e)лъ vs(ê)hъ
 iže sьzda me i poči v krovê moemъ ·
 Im(ъ)нь · Zdrava mor's[ka] · B(e)rš(ъ) · Vzeta
 15 e(stъ) s(ve)ta b(ogo)r(odi)ca · Nьd' likъ an(ъ)j(e)лъ v n'b(e)ska
 c(êsa)r(ъ)stviê · An(tifony) · Dêvo premud'
 rêišiê kamo ideši · lêki zora ve
 l'mi svate se deči sion'ska vsa
 krasna i lêpa esi · lêpa lêki m(ê)s(e)c'
 20 izvolena lêki sl'nce · G(ospodъ) sl(a)v · Or(a)c(iê) ·
Абомъ [...] tvoimъ prosi
 мъ g(ospod)î grêhi otpusti · i êko t(e)bê
 ot dêeni n(a)šihъ roditi ne možemъ · rod

- it(e)l(ь)nice h(ръst)a s(i)na tvoego · b(og)a i g(ospod)a n(a)š(e)go
 25 hodataistvomъ sp(a)s(i)m' se · TĚM' · G(OSPODE)Mъ ·
 I ne budi v(ь)spo(mentie) l(o)vr(ê)nca s(ve)tago · k ũtr(ь)n(i) ·
 bit(atoriê) · Pridite poklonêm' se c(êsa)ru c(êsa)ръ g(ospode)vê ::
 Egože d(ь)n(ь)sъ mati d(ê)va · v ložnicu v
 zeta e(stъ) n' n(e)bo · Ps(alъmъ) :~ Pridite · Im(ь)нъ ·
 30 Egože z(emla) · An(tifonъ) · Vznesena e(stъ) s(ve)ta b(ogo)r(odi)ca
 likomъ an(ь)j(e)l(ь)skimъ v n'b(e)ska c(êsa)r(ь)stviê ·
 Ps(alъmъ) · G(ospod)i g(ospod)ъ n(ašъ) · An(tifonъ) · Raê vrata tobo
 ũ n(a)mъ otvorena sutъ · êže d(ь)n(ь)sъ sl(a)v
 nê proide · Ps(alъmъ) · N(e)b(e)sa · An(tifonъ) · B(la)ž(e)na
 35 ti esi v ž(e)nahъ i bl(agoslove)нъ plodъ črêva t
 voego · Ps(alъmъ) :: G(ospod)na e(stъ) · B(e)rš(ь) · Vzeta est(ь) s(ve)t(a) b(ogo)r(odi)c(a) ·
 Nъd liki an(ь)j(e)lъ v n(e)b(e)ska c(êsa)r(ь)stviê ·
 467d 1 S(lovo) s(veta)go eron(i)ma prozv(itera) · K pav'li i eus'tahii ·
 U silueta me
 o pav'la i eusъ
 tahiê · i bome lû
 5 bi h(ръst)a usiluet'
 rače narava · i
 že vama mnogo
 kratъ iz'govar
 aniemъ gl(agol)ahъ obiçaê · Da nova
 10 go gl(agola)niê naravomъ s(ve)timъ d(ê)vamъ
 eže s vama prebivaûtъ latin'sk
 imъ gl(agol)aniemъ tvore poučeniemъ
 m(i)l(o)sti sl(o)v(e)s(e)mъ stvoru · Ot vznese
 niê b(la)ž(e)nie i presl(a)v(ь)nie vs(ь)gda d(ê)v
 15 i m(a)rie · obiçaemъ onêhъ iže vapiem'
 v cr(ь)kv(ê)hъ obiçaûtъ gl(agola)ti k lûdemъ
 ih' že učeniemъ narava oče do
 segohъ · Rêš(ponъ) :: Vidêhъ n(e)vêstu lê
 ki golubicu vshodečê nad' struga
 20 mi vodê · eeže nemnêtelna vona b(ê)
 še v rizahъ ee · I l(e)ki d'ni vesen'ni
 orphoždahu ũ · cvêtci cvêtacъ
 i liliumi dolovъ · B(e)rš(ь) · Kaê estъ
 siê êže êže (!) v'zide po pustini
 25 lêki s'tlръ đima ot vone bl(a)gouha
 n'nihъ mugъ kadila · I lêki · Čte(nie) ·
 NA êko ne mogu se otvrêči togo
 čto m'nê zap(o)v(ê)daeta pre
 velikoú lûbviû premožemъ s
 30 tvoru · Čto me nudita s vole
 ũ narava otročetъ matkavi
 hъ · iže č'to lûbo slišetъ gl(agol)a
 no · gl(agol)anie tvoretъ · Egda ne oče
 mogutъ s(love)se napl'ni izreči · t
 35 ogo r(a)di êk(o) nevinnêiši · êk(o) nêkot(e)r
 i tome g(lagola)ti silata · da im
 468a 1 êlo bi s(ve)to s'boriče v(a)še sl(o)
 v(e)si latin'skimi · imiže ob'ê
 la se bi hv(a)lami vъ onъ ee d(ь)нъ ·
 Imiže se b(o)ž(ь)stv(e)nimъ nasto
 5 itъ izliti gl(agol)i · Togo r(a)di êk(o) onêmižd
 e v mnozêhъ prazdnicêhъ · Mnoz
 êhъ s(ve)tihъ o(т)съ đivno nastoit'
 se gl(agol)aniemъ · Eže ot sego prêobil'
 no v's(ь)gdê v p(i)sm(ê)hъ b(o)ž(ь)stv(e)nih'

- 10 prop(o)v(ê)dana čtut se · Rêš(ponь) · Êko ked
 arь vznesena es(a)mь v livanê · i êk(o)
 čipriśь v gorê sion'scêi · Lêki m
 urro iz'veleno dahь bl(a)gostь uh
 aniê · B(e)rš(ь) · I êko cinanomь i bal's
- 15 amь aromatizae · Čte(nie) :: ČTo bo
 ino · e(vanь)j(e)l(i)sti vz(ь)glašaûtь · T(ь)kь
 mo rožd'šago se g(ospod)a iz' m(a)rie d(ê)vi ·
 I vsa priležaniê ego doiže (!) bê
 v m(a)riê · Egda b(o)ž(ь)stv(e)na svrša
- 20 ûť · prinašaûče placari prog'
 lašeniê · Ot začela bo s(veta)go e(vanь)
 j(e)liê · gabrielomь ar(ь)han(ь)j(e)lom'
 gl(agol)avša m(a)rrii slišali es'te ·
 I potomь vsa ostalaê pl'nê
- 25 e slišaste · I k' êslomь ubo o
 pavli tvoimь svêdoč(ь)stvo
 mь roišu se otročiču · množ(ь)stvo
 an'j(e)lь v stranabnici novago
 roždeniê i stuženiê ne znaû
- 30 čь · ni umêučь plakati izreku
 čihь · Sl(a)va v' višnihь b(og)u · i nь z(e)ml
 i miğь vь č(lovê)cêhь bl(a)gov(o)l(e)niê · poû
 čihь slišaste · i svьteču s
 e zvêzdu vidêli este :-~
- 35 Rêš(ponь) · Kaê e(stь) siê êže vzide lê
 ki sl'nce krasna lêki er(u)s(oli)mь · Vid
- 468b 1 êše û dêčeri sions'kie b(la)ž(e)nu rêše
 û i c(êsa)r(i)ce pohv(a)liše û · B(e)rš(ь) · Lêki d'n
 i vêsan'ni ophoždaû cvêtci cv
 êtась · i liliumi dolovь · SL(AVA) · An(tifonь) ·
- 5 Lêpotoû tvoeû i kr(a)sotoû tvoeû v'
 n'mi spêi vistupi i c(êsa)r(ь)stvu · Ps(alьmь) ·
 Ot rig'nu · An(tifonь) · Pomožetь ei b(ogь) lic(ê)m'
 svoimь · b(og)ь po srêdê ee ne podvižit'
 se · Ps(alьmь) · B(og)ь n(a)še :: An(tifonь) · Êko veselečih'
- 10 vsêhь žiliče e(stь) v t(e)bê · s(ve)ta d(ê)vo b(ogo)r(odi)
 ce · Ps(alьmь) · Osnovaniê · B(e)rš(ь) · Vzeta
 e(stь) m(a)riê n n(e)bo raduût se an(ь)j(eli) · Hv(a)leče
 bl(agoslo)v(e)ť g(ospod)a · Čte(nie) :: PAstirem' bo
 bl(a)govêstuûcimь vêrovala
- 15 esi · oče i v'lsvomь troe dari prin
 osečimь v' videni b(la)ž(e)nima očima rasmotril
 a esi · I onêžde dari dobro raz
 umno obêti · vseû vêroû prika
 zala esi · I bo sь onêmi vl'svi ·
- 20 b(og)a otroka v' êslêhь poklanala
 esi · Nь eda si potužiši se ot me
 ne vzvêčaûča da te predaһь i v
 zvarieši · Kto bo azь otvécaû ·
 ače hočeši da bilo bi potae
- 25 no sv(ê)d(o)č(ь)stvo tvoego sv(ê)d(a)niê n
 e imêše mnê êviti · idêže prê
 d' êsli mnogo slzna esi · Čto rê
 snê vzvêčaû h(гьsto)vь placarь · Oče
 ače zakletь budu · i tvoe hv(a)
- 30 li nikoliže ml'čati budu ·
 Rêš(ponь) :: Ukrašenu v monistêhь dečer'
 er(u)s(oli)m' se g(ospod)ь pohotê û · Vidêše û deč

eri sion'skie bl(a)ž(e)nu rêše û i c(êsar)ice po
 hv(a)liše û · rekuče mastь izlita e(stь)
 35 ime tvoe · B(e)rš(ь) · Prêd'sta c(êsa)r(i)ca o
 468c 1 ihь odêna i prêukrašena · Čte(nie) ·
 I Togo r(a)di t(e)be deči tvoe upr
 osite eže ml'êkomь pitêši
 ti bo možeši imь bole otvoriti ·
 5 č'to ne vêmь · ače nêkimь obrazo
 mь ili rêsnê v d(u)hu vidêla
 esi · Ot kudu vi o dečere upraša
 šaete (!) mat(e)гь · i kleplete pros'b
 ami · kleplite k vratomь poučь
 10 go priêt(e)la · Eda li nêk(a)ko v(a)mь otvr
 zut' se · êže sutь otvrsta ma
 teri · Obače ot sihь čto množei
 ša reku · Vsa dêênîe sp(a)s(i)t(e)la ·
 i b(la)ž(e)nie m(a)rie službi · i dêênîe
 15 života ot e(vanь)j(e)liê naučiste se ·
 Ne potrêbuetь da ot inogo nauči
 t(ê)la vzičete · Rêš(ponь) · B(la)ž(e)nu me gl(agol)ût'
 vsi rodi / Êko stvori mnê velika
 g(ospod)ь êk(o) silanь e(stь) i s(ve)to ime ego · B(e)rš(ь) · I m(i)l(o)
 20 stь ego ot roda v rodь boečim se ego ·
 QT vznesenîe ubo ee k(a)ko vzeta
 e(stь) êk(o) to prosit v(a)še vnimanie ·
 Nastoênîemь otstoe pisati v(a)mь
 hotêhь êže otstoe pisahь nast
 25 oe sb(o)žanь vzdahь · da imatь s(ve)
 to sborîče v(a)še v d(ь)нь tolika
 praz(ь)dn(i)ka darь latinskimi sl(o)
 v(e)si · V nemže m'lado otroč(ь)stvo
 poučit' se · sladostь mlêka r
 30 a (!) rasmotri d(ь)нь i ot malihь vel
 îe misliti · K(a)ko se b(o)ž(i)eû pomo
 čiû na vsako l(e)to vsi d(ь)нь sie
 ispravlaet' · eda si bo ače pri
 detь pod' ruki v(a)še ono ipokrif
 35 i pismo ot pres'tavlenîe toežd
 e d(ê)vi · eže se nevêstь k toe pis
 468d 1 d'voično za ist(i)nu primête · Eže
 mogimь latinomь slasti ra
 di čt(e)niê draže ob'eml'ût' se ·
 Rêš(ponь) · B(la)ž(e)na esi d(ê)vo m(a)rie êže v'sêh'
 5 v(ê)къ nosila esi sazdat(e)la · I rodi
 la esi iže te stvori · i v v(ê)къ prebud
 eši d(ê)voû · B(e)rš(ь) · Zdr(a)va m(a)rie m(i)l(o)sti
 pl'na g(ospod)ь s toboû · An(tifonь) · Radui se m(a)rie
 d(ê)vo vse blazni edina iz'gubil
 10 a esi v' vs(ê)mь mirê · Ps(alьmь) · Vspoi te ·
 An(tifonь) · Spobodi me sl(a)viti te d(ê)vo
 pres(ve)taê · i podai mnê silu prot(i)v
 u vragomь tvoimь · Ps(alьmь) · G(ospod)ь v(ь)c(êsa)r(i) se · An(tifonь) ·
 Po porodê d(ê)voû nevrêždena preb
 15 ila esi b(ogo)r(odi)ce m(i)lo za ni · Ps(alьmь) · Vspoi
 te · B(e)rš(ь) · M(a)riê d(ê)va vz(e)ta e(stь) v n'b(e)sk(u)
 lož(ь)n(i)cu · V' neiže c(êsa)гь s(ê)ditь ньд' z
 vêzdnêemь prê · E(vanь)j(eli)ê ot luki :~
 V(ь O)NO VR(Ê)ME · Vnide is(us)ь v' et(e)гь къš't

- 20 eľ · žena že et(e)ra imenemъ m
arta priêt' i v domъ svoi · I PR(O)Č(A)Ê ·
Om(i)liê s(ve)t(a)go avgust(i)na b(i)s(ь)k(upa) ·
S(ve)toe e(vanъ)j(el)ê egda čt(e)t' se · sl
iřahomъ ot ženi · redovne g(ospod)a
- 25 priêta suča v domъ ee · êže
marta naricaet se · I egda bi
še siê održana pečaliû v s
lužbê · sestra ee imenemъ m(a)riê
sêdêše pri nogu g(ospodъ)niû i posluř
- 30 aše s(love)sъ ego · Ona truždaše se a
siê prazdnovaše · Ona urežde
vaše a siê isplnevaše · V is
tinu bo marta truždaše se
mnogo vъ onoi potrêbê službê ·
- 35 Gl(agola)še g(ospod)u ot sestri svoee tuž
aše se · êk(o) ei truždaûci se ne p
469a 1 omagaše · Rêř(ponъ) · Izlita e(stъ) m(i)l(o)s
tъ v ustnahъ tvoihъ · Segô r(a)đi bl(agoslovi)
te b(og)ъ v v(ê)ki · B(e)rř(ь) · Zmur'na istekae
tъ i kasiê ot rizъ tvoihъ tvoi ot tva
- 5 ri slonovnihъ · iz nih' že vzvese
liše te dečeri c(êsa)гъ v čъs'ti tvoei ·
G(ospod)ъ že za m(a)riû otvêča martê ·
i si ei stvoreň bê suparъ
iže b(ê)še sudacъ vъzvany · Marta
- 10 o množei sk'rbiři egda edino v
ist(i)nu e(stъ) na potrêbu · M(a)riê
bolři dêľ iz'bra iže ne otimet'
se ot nee · Slišasmo ubo vnimani
e sutra · da slišimo i sudъ sud'
- 15 ca · koterimъ sudomъ uprařaû
čei otvêča · Priêtnuû obrani · b
êše bo m(a)riê vnimaûci presla
tkae s(love)sa g(ospodъ)na · I vnimaše mar
ta k(a)ko bi vspitela g(ospod)a · A m(a)
- 20 riê vnimaše k(a)ko nasitila s
e bê v' g(ospod)ê · Rêř(ponъ) · B(la)ž(e)na esi d(ê)vo m(a)r
ie · êže vêrova g(ospode)vê · svrřena su
tъ v' t(e)bê · êže ti r(e)čena sutъ ot g(ospod)a ·
Se vznesena esi nъď liki an(ъ)j(e)ľ · mo
- 25 li za ni kъ g(ospod)u b(og)u n(a)ř(e)mu sp(a)su h(гъst)u ·
B(e)rř(ь) · Zdr(a)va m(a)rie m(i)l(o)sti pl(ь)na g(ospod)ъ s t(oboû) ·
MArta že raskoři g(ospode)vê goto
vaše v nih' že raskořehъ · Úže
m(a)riê radov'se se · Egda ubo m(a)riê
- 30 êsnêe posluřaše s(love)se presla
t(ь)k(a)go · i sr'cemъ vnima tlnêe nasi
čae se otpiraûču g(ospod)u ot sestri
ee · k(a)ko mnimo û boêvřu se da ne re
kal' bi ei g(ospod)ъ · Vstani pomozì ses'
- 35 tri tvoei · M(a)riê bo slastъ udr
ždržaše (!) · Togo r(a)đi êk(o) več'se e(stъ)
469b 1 nasičenie misli neže črêva · Iz'
b(a)vl(e)na bê i sêdše svob'dnêiš
a · k(a)ko ubo iz(ь)b(a)vlena da smotrimo
i uzrimo · da iskusimo eliko može
- 5 mo · i nasitimo se i mi sami · Rêř(ponъ) · O pr
esl(a)vna d(ê)vo viřna nad' zvêzdami ·

- eiže ne prězde · podob'na ei videna
e(stь) ni po nei budetъ · Sama bez' iz'me
neniê ugodila esi d(ê)vo h(rьst)u · B(e)rš(ь) · Ed
- 10 **ina bê mati tvarъ vesela · eûže**
životъ vrati se · K mat(utini) i g(o)d(inamъ) an(tifonъ) ·
Vzeta e(stь) m(a)riê n' n(e)bo raduît se an(ь)
ĵ(e)li · hv(a)leči bl(agoslo)v(e)tъ g(ospod)a · An(tifonъ) · M(a)riê d(ê)v
a vzeta e(stь) n' n'b(e)sku ložnicu v ne
- 15 **iže c(êsa)rъ c(êsa)r(o)mъ n'd' zvêzdnêemъ sêdi**
тъ prês(vê)tlê · An(tifonъ) · V bl(ažena)go obanani ma
sti tvoihъ tacemъ · i d(ê)vi izvoliš
e te vel'mi · An(tifonъ) · B(la)ž(e)na deči tvo
ê g(ospod)i · êk(o) toû plodъ života priêhom' ·
- 20 **An(tifonъ) · Kra'sna i lêpa deči er(u)s(oli)m(ь)s**
ka · straš'na lêki stanovъ zastu
ръ ukrašena · K(a)p(itulъ) · Vъ vs(ê)hъ · Im(ь)n(ь) · O pr
êsl(a)v(ь)na · B(e)rš(ь) · Vz(ь)nes(e)na e(stь) s(ve)ta · K B(lagoslovle)нъ an(tifon) ·
Kaê e(stь) siê êže vzide lêki zora
- 25 **vstanuči krasna lêki m(ê)s(e)съ izvole**
na lêki sl'nce · strašna lêki sta
novъ zastupъ ukrašena · K' prêmê an(tifonъ) ·
Vzeta e(stь) · Rêš(ponъ) · H(rьst)e s(i)ne b(og)a ž(i)v(a)go · P(o)m(i)l
ui n(a)съ · B(e)rš(ь) · Iže rodil se esi ot d(ê)vi ·
- 30 **Sl(a)va · B(e)rš(ь) · Vstani h(rьst)je · K' t(e)rcê k(a)p(itulъ) ·**
Vъ vsêhъ pokoê · Rêš(ponъ) · V'znesena e(stь) · S(ve)t
a b(og)r(odi)ca · B(e)rš(ь) · Nъd' likъ an'ĵ(e)lъ v n(e)b(e)ska
c(êsa)r(ь)stviê · Sl(a)va · B(e)rš(ь) · Vzeta e(stь) m(a)riê
n n(e)bo · K' šek's(tê) k(a)p(itulъ) · I T(a)ko v sionê ut
- 35 **vrždena bêhъ · i v gradê svêčena ·**
i tьkožde pokoih' že v' er(u)s(oli)mê oblast
- 469c 1 **moê · Rêš(ponъ) · Vzeta e(stь) m(a)riê n' n(e)bo · radu**
ût se an(ь)ĵ(e)li · B(e)rš(ь) · ~ Hv(a)l(e)če bl(agoslo)vety
g(ospod)a · B(e)rš(ь) · M(a)riê d(ê)va vz(e)ta · K n(o)nê k(a)p(itulъ) ·
V Stagnahъ êk(o) cinamomъ i ba
- 5 **Isanъ aromatizae vonû**
dahъ êk(o) mur'ro izabran'no · da
hъ bl(a)gostъ uhaniê · Rêš(ponъ) · M(a)riê
d(ê)va vzete (!) e(stь) n n(e)b(e)sku ložnicu · B(e)rš(ь) ·
V neiže c(êsa)rъ c(êsa)romъ · nad' zvêzdnêemъ
- 10 **sêd(ê)tъ prêst(o)lê · Rêš(ponъ) · Spodobъ me sl(a)**
v(i)ti te d(ê)vo prê · I podai mnê · K' V(ê)č(erni) an(tifonъ) ·
Vzeta e(stь) · Ps(alъ)mi ee k(a)p(itulъ) · Vъ v'sêhъ · Im(ь)n(ь) ·
Zd'rava mor[ska] · B(e)rš(ь) · Vznesena e(stь) · K V(eličitъ) ·
An(tifonъ) · D(ь)n(ь)съ d(ê)va m(a)riê n' n(e)b(e)sa sl(a)vnê
- 15 **vzide · raduite se êko s h(rьst)omъ c(êsa)r(ь)**
stvuetъ v v(ê)ki · Or(a)c(iê) · Rab(o)mъ · Ć Meû o
kt(a)bu s(ve)te m(a)rie · e · (=6) čt(e)n(a) čtet(ь) se ot s(lovo) · s(veta)go
eronima čte(nie) · D(ь)n(ь)съ ubo presl · I tri od om(i)l(iê) ·
Ć Ot s(ve)t(i)съ ki v' okt(a)bi prid(e)tъ ničъ
- 20 **tože biva ot nihъ нь potomъ služi**
t' se · na okt(a)bi s(veta)go lovrên'ca bu
di vspom(e)nutie n' ûtr'ni i нь v(ê)č(e)rni
ot okt(a)bi ego budite · an(tifon) i i ps(alъ)mi
s(ve)te m(a)rie · K(a)p(itulъ) s(veta)go lovrênca · I bu
- 25 **di vspom(e)nutie s(ve)te m(a)rie нь v(ê)č(e)r**
ni i нь ûtr(ь)ni i нь misi i n' v(ê)č(e)rni · an(tifon) i
i ps(alъ)mi lovrênca · a k(a)p(itulъ) s(ve)te m(a)rie ·
I budi vspom(e)n' s(veta)go lovrênca n' v(ê)č(e)r
ni i нь ûtr(ь)ni i нь misi · A нь v'č(e)rni an(tifon) i

- 30 i ps(alb)mi ot s(veta)go l(o)vr(ê)nca · a nъ okt(a)bu s(ve)te
m(a)rie čin' k(i) n' ee d(ь)нъ · **С** S(love) s(veta)go eron(i)ma ·
✠ **Д**(ь)н(ь)сѣ ubo presl(a)v'na vs(ь)gda v
sagda (!) d(ê)va m(a)riê n' n(e)b(e)sa s
l(a)vnê vzide m(o)lú vi rad
- 35 uite se · zanê êk(o) t(a)ko gl(agol)û neiz'gl(agol)
it(e)lno v'zvišena s h(гьst)omъ c(êsa)r(ь)stvu
- ✠ **С** N' okt(a)bu lovr(ê)nca or(a)c(iê) · **У**Zbudi prosimъ g(ospod)i v cr(ь)kvi tvoei d(u)hъ s(ve)ti
tvoi · emuže// i b(la)ž(e)ni lovrên(a)сѣ d'êkonъ posluži · da tomužde i n(a)сѣ naplnaûcu vikli
bihomъ lûbiti · // eže onъ lûbi · i dêlomъ svršati eže uči · Tê'm'žde · v' edin'stvê Togožde d(u)ha
s(ve)t(ago)·
- 469d 1 eтъ v v(ê)ki · c(êsa)r(i)ca miru d(ь)н(ь)сѣ ot z(e)mle
i ot nastoečago v(ê)ka krivago vz
nesena e(stъ) · I oče gl(agol)û raduite se ·
êko ot sego v(ê)ka v' n(e)b(e)skuû v
5 n(e)b(e)skuû (!) polatu netlên'nie s
l(a)vi úže preide · Raduite se ub
o i veselite se vsa vselena
ê · êk(o) d(ь)н(ь)сѣ vs(ê)мъ n(a)мъ shodečim' se
ee utežani sp(a)s(e)nie umnoženo e(stъ) ·
10 **Н**Am' že lûbečim' û чьстъ i si
la edinako s pr(o)č(i)mi d(ê)vami
s(ve)timi veče podaet se m(i)l(o)s
тъ · Togo r(a)di m(o)lêiši veseli
te se i hv(a)lite · Za nê ače us'
15 ti pr(o)r(o)č(ь)skimi · n(a)мъ p(o)v(e)leno e(stъ) hv(a)l
i (!) b(og)a v s(ve)tihъ ego · Pače mnogo
veče ego vs(ê)мъ praz'dnicê b(la)ž(e)n
ie m(a)rie · podobaet' i сѣ im'ni i
pêsnî lûbit(e)lnê vzdvizati
20 i dostoimi (!) g(ospode)vê vsklicat
i gl(a)si d(u)h(o)vn(i)mi dari чьstiti ·
НI edinoû bo siloû k sl(a)vê h
v(a)lê ee pristoitъ · čto lûb
o dostoino b(ogo)r(odi)ci vzdano bud(e)тъ ·
25 i чьstno is(ь)pl(ь)n(e)no · Otkudu vel'm
i boû se i чьstno strašu se · egd
a želêû gotovъ biti v(a)š(e)m
u prospêniû · eda si bo êk(o) nera
zumaň t(a)ko i nedostoêň hv(a)l
30 it'ľ obreču se · Postižno ne сѣ
s(ve)tostiû ili gl(agol)i dovol'no da
mogal' bimъ dostoino b(la)ž(e)nu d(ê)v
u hv(a)liti · Čte(nie) · **З**Ane koliko
lûbo moglo se bi č(lověč)skimi s(love)si i
35 z'gl(agola)ti ne dovlêetъ k hv(a)lê n(e)b(e)s(ь)
cêi · êmože vzide · êko b(o)ž(ь)stv(e)
- 470a 1 nimъ i an(ь)j(e)l(ь)skimъ velič(ь)stv
iemъ prop(o)v(ê)dna e(stъ) i gl(a)si hv(a)lena ·
ot pr(o)r(o)ki ubo vzvêčena · i ot pa
triêrahъ pod' obrazomъ v' vi
5 deni vьobražena · Ot e(vaň)j(e)list
vzdana i ukazana i prêsl
uženiemъ an(ь)j(e)la prêčъstno p
ozdravlena · Togo r(a)di kaê
i koliko bila bi · ot togožde
10 b(o)ž(ь)stviemъ prosvêčaet' se e

- gda gl(agole)тъ · Zdr(a)va m(a)rie m(i)l(o)sti
plna g(ospod)ь s toboû b(la)ž(e)na ti esi
v žen(ê)hь i bl(agoslove)nь plodь čr(ê)v(ь) tvoego ·
IBo tacêmi podobaetъ
- 15 d(ê)vu vêrov(a)ti dari ob'd
arovanu · êk(o) da bila bi m(i)l(o)s
ti plna · êk(o) dastъ n(e)b(e)s(ê)mь sl(a)v
u z(e)mli b(og)a i mirь izliê · vêru nь
rodomъ k(o)n(ь)съ grêhomъ redь živ
- 20 otu i nьukъ · I dobrê an(ь)j(e)lь k' d(ê)
vê posilaet se êk(o) vs(ь)gda
e(stь) an(ь)j(e)lь rodovanь d(ê)v(ь)stviû ·
Vist(i)nu net(ê)lesnê živêt
i · ne z(e)m(a)l(ь)ski životь e(stь) nьče n(e)b(e)s
- 25 ki · Otnûdêže v plti an'j(e)l(ь)sku
sl(a)vu prêiskati · veče e(stь) ute
žanie neže imêti · Čte(nie) :·
ΔN(ь)j(e)lu ubo biti b(la)ž(e)no e(stь) bi
tie d(ê)vu biti sila e(stь) · egd
- 30 a sie udržati silami si
lit' se · s m(i)l(o)stiû čto imat'
an'j(e)lь ot narava · Ibo oboe bit
ie d(ê)vamь ili an'j(e)lomъ dara č
inь e(stь) a ne č(lovêčь)sk(a)go · Zdr(a)va ubo m(i)l(o)s
- 35 ti pl'na i dobrê pl'na · êk(o) ve
če pročiňhь čьstiû obdaruet'
470b 1 se · M(a)rrii bo kup'no v'se izliê s
e ispl'nenie m(i)l(o)sti · Se ubo est(ь)
eže d(a)v(i)ďь poetъ · Snide êk(o) dažd'
na runo · Čt(e)ti · omiliû čte(nie) · d(ь)nь · b · (=2)
- 5 **R**uno bo sučee ot t(e)la ne čuet'
t(ê)lesnoe muki · T(a)ko i d(ê)v(ь)st
vo sučee v' t(ê)lê skv'rni grêha
t(ê)les(ь)n'go ne znaetъ · N(e)b(e)ski da
žďь rav'no nь runo d(ê)vêč(ь)sko ugod'nimь
- 10 pl'zeniemъ izliê se · i vse b(o)ž(ь)s
tv(e)no vnese se v' plť · egda s(love) st
voreno bis(ť) pl'ť · I abie strastъ
križa prikaza nь z(e)mli i vs(ê)mь sp(a)
s(e)nie izliê · i kap'le m(i)l(o)sti č(lovêčь)ski
- 15 mь mislemъ vs(ê)mь poda · Čte(nie) :~
G(ospod)ь s tobo[û] · Divna rêčь · iúže b(ê)š
e s d(ê)voû iže k d(ê)vê posila
še se · I prêď'ide poslanago s
voego · i obače ot nego ne otstupi ·
- 20 ni se vzdržati može mêt
i · iže v' vsêhь mêtêhь imat' se
i v(ь)съ vьzdê bez' negože vse ni
čtože · Sl(o)vo bo o(ť)če · nikoliže
ot o(ť)ca otstupaúčь · č(lovê)kь nav'lačn
- 25 o spodobil se e(stь) · i kr'venoû sv
oeû tainoû úže s(a)mь znaetъ · Ibo
êko vse priêť eže e(stь) č(lovêčь)stvo č(lovê)kь s
tvori se · Čte(nie) :· **I** Vse udrže č'
to e(stь) b(o)ž(ь)stv(e)no kup'no · êk(o) b(og)ь iže ro
- 30 ždenь e(stь) iz' m(a)rie d(ê)vi ino biti ne
možetъ · Vêst bo b(og)ь vsa i može
ť · Togo r(a)ďi êk(o) takъ e(stь) · Êko znae
se · i može v črêvo d(ê)vi bes' svo

- ego iskrušeniê smêsiti i ued
 35 initi da edinъ bilъ bi h(rъst)ъ · Edino
 estavstvo · i edino sučas'tvo ·
- 470c 1 Togo r(a)di c(êsa)ra izabraê (!) · i prei
 zabrana · t(a)ko ot an(ъ)j(e)la m(i)l(o)st
 iû pozdravlaet se i prop(o)v(ê)da
 et se pl'na · Vist(i)nu pl'na eûže
 5 im' že prostrano s(ve)ti d(u)hъ lêki da
 ždъ na vsu tvarъ izlitъ e(stъ) · Čte(nie) :~
 I Togo r(a)di t(a)ko dovol'no i prê
 s'b(o)ž(ъ)no prъvo ot an'j(e)la čtetъ
 se i poz'dravlaet' se · Divit' že
 10 se i si kakovaê ili koli
 ka bila bi ûže pozdravlaše ·
 gl(agol)ût že êk(o) nêstъ priproče · ili da b
 ilo bi običajno sie pozdrav'le
 nie · nъ ka vs(ъ)komu dov(o)l(ъ)niû dos'
 15 toino · Ibo čtuûcimъ bis(tъ) v'z'lûb'l
 enie · i da radi prikazanie · rabot
 anie služabъ · Êko ače i v' s(ve)t
 ihъ o(tъ)cêhъ i v pr(o)r(o)cêhъ m(i)l(o)stъ bi
 v'ši vêruet se na ne t(ъ)ko pl'na ·
 20 V M(a)riû bo vsee m(i)l(o)sti plnos'
 tъ pride · êže v' h(rъst)ê e(stъ) nъ inako
 različno · I togo radi že oče b(la)ž(e)
 na ti esi v ženahъ · eže e(stъ) b(la)ž(e)na ve
 če vs(ê)hъ ženъ · togo radiže vse
 25 eliko b(ê)še prokletiê i zla na
 eugu · vse otêst se bl(agoslovle)niemъ m(a)r
 iinomъ · Oče bo i m(i)l(o)stъ h(rъsto)vu iz'liê
 h(rъsto)vo roždenie · eeže ne imê v(ъ)sъ m
 irъ · česo r(a)di naravъ obiçaê ne
 30 imê ne vid'ê · ne z'na razumanъ ·
 ni misalъ č(lovêčъ)ska ne ob'êtъ · Čte(nie) :~
 ŽAsaet' se n(e)bo i z(e)m(a) stran
 uetъ · i vsa tvarъ divi
 t se · Se bo vse n'b(e)skoe e(stъ) · eže gabr
 35 ielomъ m(a)rii b(o)ž(ъ)stvie vzvêč
 aet' se i s h(rъst)omъ is(ъ)pl(ъ)nûet se · I t
- 470d 1 ogo radi me ot tolike i t(a)kove
 gl(agola)ti nedostona (!) gl(agol)û · Nъ êk(o) m
 nû da niktože e(stъ) iže smêl' bi
 vs'č(ъ)ski ne razumêti koli
 5 ka bila bi êže êvlaût se ·
 Ibo i ot sego niktože dovol
 anъ obretaet' se · nъ tъkmo vs(ê)m
 i obêti · nikomu že podobae
 tъ ustati hv(a)l(e)niemъ · Oče i gr
 10 êšnikъ ače hv(a)l(a)mi is'plniti ne
 može êže čuetъ · na t(ъ)kmo da
 želêetъ sr'cemъ · Čt(et)i · om(i)liû ·
 Ot Nûdêže s(lovo) b(o)žie egda ot grê
 šnika gl(agole)tъ v p(i)smstêhъ (!) · ž
 15 rtva hv(a)li prosl(a)vit' me · i tu e(stъ)
 putъ im' že êv'lû emu sp(a)s(e)nie
 b(o)žie · Ače otvrstêe rekal bi to rekal' bi
 on'dê putъ e(stъ) k vêčnêi hv(a)lê ·
 idêže e(stъ) bes kon'ca prebiva
 20 nie a nedinъ primet'û razvê

ače azь prêžde skažû · Togo
 r(a)di m(o)l'êiši · êk(o) pl(ь)тъ sp(a)s(e)niê n(a)še
 go v hv(a)l(a)hь e(stь) sp(a)s(it)e)la · pouča
 û i zap(o)v(ê)d(a)mь vs(ê)hь s(ve)têemь prazd
 25 nicê b(ogo)r(odi)ce m(a)rie ne mozite pr
 êstati ot hv(a)li · Ćt(enie) :· ΔĈe d(ê)v
 a esi radui se · êk(o) uteže bit
 i êže hv(a)liši · Ače li mužat
 a esi rêsnê ili grêšnica ne vь
 30 z(a)k(o)nê pače isp(o)v(ê)dai i hv(a)li · êko
 vь edino vs(ê)mь izliê m(i)l(o)stь d
 a hv(a)lity ače si i nêstь krasna
 hv(a)la vь ustêhь grêšnika ne us
 tani êk(o) ottudu obêtaet se
 35 otpuĉeni · Ćte(nie) :· OtNûdêže i v' vs
 êhь hv(a)lahь · ibo po obrazu n(a)š(e)go
 471a 1 b(og)a hv(a)l(i)ti v' s(ve)tihь ego nastoimo · K(a)ko to
 eže poemo po množas'tvu veličas
 tviê ee hv(a)l(i)ti možetь · V'sĉ(a)ski nêst'
 zapustiti ĉto isp'lniti ima
 5 mь · B(la)ž(e)ni živuĉei v domu tvoem' g(ospod)i ·
 v v(ê)kь v(ê)ka v'shv(a)l(ê)t' te · togo r(a)di ĉ'to
 nikoliže možemo ni gl(agolan)i utežan
 i stvorimo obêtnou misliû i moz'
 gi sr'daĉnimi · êko veli i neiz'mê
 10 rni praz(ь)dn(i)kь · tolikь i takь · kolikь i
 êkože onь s(a)mь vêstь usti i d(u)homь i
 sp(o)v(ê)daimo k pr(a)v(ь)dê i k sp(a)s(e)niû · Ćt(enie) ·
 TŌgo r(a)di m(o)lû vs(e)hь kupno · da pr
 azd(ь)nikь presl(a)vnie vs(ь)gda d(ê)v
 15 i m(a)rie prês(ь)b(o)ž(ь)no b'rêžemь · êk(o) se e(stь) d(ь)nь
 prês(vê)t(ь)lь vь n' že uteže vznesti s
 e nad' liki an'j(e)l(ь)skie i vziti pre
 više ĉ(lovêĉь)sk(ь)go narava · idêže suĉa
 stvo ne prêminûet se · na velič(ь)st
 20 vo sl(a)vi êvlaet' se egda vzdv
 ižet' se v desnici o(тъ)ca · êmože h(гьst)ь n(a)sь
 radi vzide · arhierêi stvoreнь
 v v(ê)ki v n(e)b(e)skuû ložnicu · Se ubo
 e(stь) d(ь)nь vь n' že daže na visinu prês
 25 t'la neskvrn'na mati i d(ê)va prevь
 zide i n' n(e)b(e)ski prest(o)lь vzvišena
 po h(гьsto)vê prêsl(a)vna sede · Ćt(enie) · TŌgo r
 adi že up(ь)vana vs(ь)gda s(ve)taê c
 r(ь)k'vь · êže niedin(o)mu ot s(ve)tihь pod
 30 obna e(stь) vêrovati t'kmena · da
 više an(ь)j(e)l(ь)skihь utêžani · ili
 arhan'j(e)l(ь)skihь prevzide · êko a
 ĉe podob'stvo obêtaet se · Se
 bo briviĉь nêstь narava · Tьk
 35 mo i ĉ(lovê)kь · otnûdeže i proĉee d(ê)vi sl
 êdeût' û da že k priêtiû roeni
 471b 1 ê i gabriel(o)vimь novimь poz'dravlen
 iemь lužbi (/) · i zaĉetie vse b(o)ž(ь)st
 v(e)no e(stь) eže sьdêê v nei sv(ê)doĉ(ь)stvomь
 an'j(e)l(o)vimь · duhь s(ve)ti silou višn(a)go
 5 osên'it' te · Ćte(nie) :· I Prêždê sego kol
 iko lûbo rêсно ĉrêvo d(ê)vi ili ĉisto
 ili neosk'rneno · i otluĉeno ot z'naniê

grêha ili s(ve)to · naobače oče unič(e)ni
 емь ч(lověčъ)skimъ oblač(i)š(ъ) se da t(a)ko reku ·
 10 Ače vlna prebêla sama soboû ·
 k neîže rêsnê egda pristupi d(u)hъ
 s(ve)ti · lêki sama tažde vl'na · Egd
 a v' kr'vъ omočitъ rumenilomъ i črъ
 vlenilomъ obratit' se v purpiru ·
 15 obračena e(stъ) i siê bez' m(u)ž(ъ)sk(a)go pohotê
 niê v mat(e)гъ · idêže ne t(a)ko ûže ot t(o)l
 a č'to č'to (!) b(ê)še · нь purpira prerêсна
 ê vъ oblačilo i v sl(a)vu prevelik'
 go c(êsa)ra · b(o)ž(ъ)st(ъ)viemъ preum'na stvor(e)na · bê
 20 da nikoeže naravomъ ženê podob
 it' se t(ъ)kmo b(og)u · Čt(enie) · Omiliû : ·
 IBo da t(a)ko gl(agol)û · b(la)ž(e)na i presl(a)vna d(ê)va
 m(a)riê · t(a)kimъ činomъ ûže neiz'gl(agoli)
 t(e)l(ъ)na vs(e)mъ d(ê)vamъ eže sutъ pod n(e)b(e)s(ê)
 25 mъ · da pročee mogle bi priêti vse
 b(o)ž(ъ)stv(e)noe smêšenie êkože siê ne b
 udi to shranenъ oboi naravъ · Ibo
 egda m(i)l(o)sti is'pl'sni se · egda d(u)ho
 mъ s(ve)timъ naliê se · Egda silo
 30 û višn(a)go osêni se · bis(tъ) mnogo vê
 n'nêê vs(e)hъ utežani prêvišn
 a n(e)b(e)skihъ visinъ kranêiša s(vê)t
 l(o)s'tiû presl(a)v(ъ)nêiša svoimi
 dari utežaniemъ · i t(a)ko da n
 35 iedinimъ ubo običaji budet' ·
 siê simъ pripodoblena t(ъ)kmo
 471c 1 b(o)ž(ъ)stv(e)nimъ · Čte(nie) · TOgo r(a)di v
 i o prês(ve)tie d(ê)vi · ače i slêd
 ili bis'te dêli toliku i
 t(a)ku d(ê)vu · t(a)ko prês(vê)tluû č'to
 5 vati · množiceû podobaet' ·
 êk(o) prevzide više an'j(e)l(ъ)sk(a)
 go čina et(e)rimъ dostoêniemъ ·
 S kolikoû radostiû podob'
 no e(stъ) dostoinêišimi hv(a)lami
 10 isp(o)v(ê)dati û · Êko že rêhomъ prê
 podobna hv(al)oû m(i)l(o)stiû · nad'
 liki an(ъ)j(e)l(ъ)skie vzvesena · pre
 s'b(o)ž(ъ)no d(ъ)n(ъ)sъ prop(o)v(ê)daet' se · êko
 prêd' ideû g(ospod)ъ sp(a)s(it)e)lъ n(a)šъ · iz'
 15 nee rêsnie vêri roenъ · na n(e)b(e)ska
 ê da ugot(o)vaetъ ei · êkože s(ъ)mъ
 uč(e)n(i)k(o)m svoimъ obeča meždû
 imi mêsto · Čte(nie) · TAko bo d(a)v(i)dъ
 pr(o)r(o)къ drê'vle ot bl(a)gouhaniê · do
 20 brê lêki s'tipъ dima vesel'
 h(гъst)u pê · Ot načet'ka n(e)b(e)se ishodъ
 ego i srêt(ъ)nie ego do k(o)n(ъ)ca n(e)b(e)se ·
 Vzide ubo onûž'se (!) sl(a)vu ud
 rže a ne otručae · Ūže imêše prê
 25 žde neže mirъ b(ê)še · Vzide i u
 got(o)va siê prês(ve)toi i prêsl(a)vno
 i d(ê)vê mêsto bes' semrtnoe · d
 a s nimъ c(êsa)r(ъ)stvov(a)ti mogla bi v v(ê)ki ·
 SE ubo e(stъ) d(ъ)nъ nastoečago pra
 30 z(ъ)dn(i)ka vъ n'že prêsl(a)vna i

b(la)ž(e)na d(ê)va v n(e)b(e)skuû ložnicu
 prêide · Iže vist(i)nu praz(ь)dn(i)k'
 êkože neupodoblena pročimъ
 d(ê)vamъ · t(a)ko neupodoblenъ e(stъ) i pr
 35 az(ь)dnikъ si · v' sêhъ s(ve)tihъ praz'
 dn(i)ku · Divan' bo e(stъ) silami
 471d 1 an'j(e)l(ь)skimi · êk(o) v sučas'tvo viš'
 nihъ graždanъ v nee vzvesen'i d
 iveč' se d(u)hъ s(ve)ti r(e)če · Kaê e(stъ) sie
 vzide po pust(i)ni lêki s'tl'pъ d
 5 ima ot aramati (!) · Čte(nie) · DObrê l
 êki s'tl'pъ dima · êk(o) prêtan'ka i
 gibka · êk(o) b(o)ž(ь)stv(e)noû olovaktoû
 ot načetka v nutrê vždeleniem'
 10 romatъ · Div'na êk(o) mnogihъ is
 plnena b(ê)še silъ bl(a)gouhaniê ·
 isp'lnevaûče iz nee bl(a)gouha
 nie prêslatkie vone · Vshožda
 še bo ot pustine nastoečago
 15 v(ê)ka · žъz(ь)lъ ot kone (!) eisêova drê
 vlê roždена · Čte(nie) · IBo div'l
 ahu se i iz'branihъ d(u)še za ra
 dostъ kaê bila bi siê · êže
 oče i silъ utežani · an(ь)j(e)'ska
 20 dostoèniê pobêždaetъ · ot ne
 eže opetъ d(u)hъ gl(agole)tъ vъ onomžd'e
 mêtê · Kaê e(stъ) siê · êže vzd
 e lêki zora · vstanuči krasn
 a lêki m(ê)s(e)съ · izvolena lêki sl'
 25 n'ce · strašna lêki stanovъ za
 stupъ ukrašena · Divlaše že
 se d(u)hъ s(ve)ti · êkože v sêhъ stvo
 ri ot vzveseniê see d(ê)vi divit
 i se · eže lêki novago svateniê
 30 zora svateči se vzneseni
 emъ svoimъ prosvêčaše se mnog
 imi ukrašena · i ob'stoèna li
 ki s(ve)tihъ :: Čt(et)i om(i)liû · Čt(en)i(e) ::
 Qtnûdêže gl(agole)tъ · straš'na lêk
 35 i stanъ zastupъ ukraš(e)na ·
 Siê e(stъ) s(ve)tihъ an(ь)j(e)lъ pomoč'mi uk'
 472a 1 rašena · Kras'na lêki m(ê)s(e)съ · êk(o) ûže
 bez' oskudeniê svoego bliskae
 t' se prosvêčena n(e)b(e)s(ь)kimi ml'niê
 mi · Izvolena lêki sl'nce mlъ
 5 nie silami · êk(o) s(a)mъ izvoliû
 sl'nce pr(o)pr(o)v(ê)d(ь)noe da rodil' se bi
 eû · O neiže vistinu sprovoe
 niû koliko podobaet se vê
 rovatl služenie dvora a
 10 n'j(e)l(ь)sk(a)go · Nêstъ divimo êk(o) čъs
 tъ mat(e)rina ego e(stъ) · iže e(stъ) roenъ iz' n
 ee · egože vs(e)hъ n(e)b(e)sъ rodъ (!) čue
 tъ i poklanaetъ vznes'šago
 se sъ o(tъ)cemъ na prêst(o)lъ vel(i)č(ь)s
 15 tviê g(ospodъ)na · Čte(nie) · ČTome ubo čъ
 stno k nosilomъ i k pogreb(e)niû
 s(ve)timъ vsêmъ an'j(e)lomъ prihode

če · eže k činu ihь i k službê ihь
 vzdavših se i d(u)še s(ve)ti hь da
 20 že k n(e)b(e)semь съ im'ni pês(ь)ni i hv(a)la
 mi donoseči · daže oboû polu
 lici pominaût se často hv(a)li · p
 êvšihь nêkada veče očitо m(ь)
 25 nož(ь)stvo · a nêkogda s(vê)t(ь)l(o)stiû
 prosvâtêv'ši se · I oče k tomu
 živučee v' pl'ti · on'dê divnoe
 vone bl(a)gouhan'ne postoeče ču
 v'še poznahomь · Čt(enie) · ΔĈe k ra
 skošeniû up(ь)v(a)niê o dečere m(o)l
 30 êiše na potvr'enie vêri nast
 oeču nêkada sp(a)s(i)t(e)lû n(a)š(e)mu h(rьst)u ·
 za utežaniê ihь veče potv
 rđiti · taki i toliko služ
 bi vzdati spodobilь e(stь) k mr
 35 tvacemь svoimь n(e)b(e)skimi sl
 ugami · Koliko veče d(ь)n(ь)šni d(ь)
 472b 1 нь vêrovat(e)l'no e(stь) voi n(e)b(e)skihь
 съ svoimi zastupî čьstno v
 skrêšenie prišad'šihь b(ogo)r(od)ci i nû
 s velikou s(vê)t(ь)l(o)stiû ob'siêv'
 5 ši · i daže n(e)b(e)ski prês(vê)t(ь)lь ugo
 tov(a)ni ei · prêžde slož(e)niê mir
 a s hv(a)l(a)mi i pêsniimi d(u)h(o)vnimi spr
 ovodiv'ši û · Nikouže sumneû d'
 10 ržit' û n(e)b(e)ski er(u)s(oli)mь · i tьgda v
 zveselih'ših' se nez'm(ê)rnoû rado
 stiû · Čte(nie) · Tьgda obesele
 ni suče bez'mêrnoû lûb'viû ·
 i tьgda съ vsêmь veseliemь po
 ûče poêhu · Êko prazd'n(i)kь se est' ·
 15 iže dan(ь)съ ophoditь d(ь)nь salêt'ni
 vs(ê)mь stvoreнь edinako op'čenь ·
 Ni zamane vêruet se êko sp(a)s(i)
 t(e)lь vs(ê)mь koliko daet se raz
 umêti · s(a)mь sobou vs(ê)mь vesel'
 20 srêteû · i s' radostiû съ sobou
 na prêst(o)lê umêsti · A inako u
 bo kako is'plniv'šago vêruet' s
 e · нь aзь čtuû o(ть)ca moego · a vi ne po
 čtiste mene · Ot matere že e(van)ъj(e)l(i)s'
 25 t egda vzvračaše se · i prišadь
 v nazaratь bê povinue se ima ·
 Nь ini e(stь) naravь · im' že b(og)ь o(ть)съ sobou
 čtue se · a ini im' že rodit(e)lema
 povinuet' se · Vь oboû že edinь h(rьst)
 30 pravo vêruet' se · togo r(a)di êk(o)
 s(lovo) pl'tь st'voreno estь · i v(e)seli se
 v' n(a)съ edinь en'ma(nu)elь · eže e(stь) s nami b(og)ь ·
 ΔIe eže edinstvo b(o)ž(ь)stviê i
 35 č(lovêčь)st(i)viê neotstup'no i nerazd
 êl'no vêrou katolič(ь)skou dr
 žit se · eže krêpko razumê
 472c 1 ûči rois'tvo znaet' se i sob'stvo
 съ vkuplenie edin'stva · Da ni obr
 ati se izmêneniemь · edino v drugo
 dvoû estavstviû čestь priem'

- 5 lûci ni razdêli se · K(a)ko bo vêruû
 či čьstiti mat(e)гъ g(ospodъ)nû · êže b(og)a n(a)mь
 porodi i č(lovê)ka · Ni č(lovê)ka bez' b(og)a · ni b(og)a
 bez' č(lovêk)a · Nь b(og)a i č(lovê)ka edinago i rêsn(a)go
 g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(гъst)a · Inaka b(ogo)r(od)iца reči ne možet
- 10 se · êko mnozi erêtici siliš(e) se
 zataiti û vist(i)nu rodivšu
 û b(ogъ) v'plčenъ · I vêčno d'voe v' h(гъst)ê
 pravo isp(o)v(ê)daimo v'zvêcaûce e
 dinože · ot ot(ъ)ca bez' načela i be
- 15 z' vrêm(e)ne vêčno i svêčno b(og)u o(тъ)cu ·
 A d'rugoe ot mat(e)re s v'rêm(e)nemъ · egd
 a m(i)l(o)s'rdie · obleče m(i)l(o)stiû vol'
 noû voleû i k' namъ snide b(ogъ) i č(lovê)къ ··
 I togo r(a)di siû pr(a)v(ъ)doû { Ot om(i)lie ·
- 20 rêsnoti v mat(e)rinê crêvé no
 šenъ bê · Iže b(ogъ) vs(ъ)gda z'naet se
 si oče i teokonъ prêres'not(i)vnu is'
 p(o)v(ê)daimo · To e(stъ) b(ogo)r(od)iцу · oče i višnago r
 odit(e)l(ъ)nicu · ne da sl(a)vo pl'тъ sь so
- 25 boû prineslo bi · nъ prêžde r(e)čeno
 e pl'ti sь vkupleno bilo bi · Nь ta
 gda egda sl(o)vo pl'тъ stvoreno
 bis(тъ) ot pl'ti d(ê)vi b(o)ž(ъ)stviê i č(lovêčъ)stviê su
 častvie · t(a)ko ne otručъ oboû uedin
- 30 i se · da edino estavstvo bolo (!) bi
 b(ogъ) i č(lovê)къ h(гъst)ъ · Ot sê úže dvoû naravu b
 ez' iz'mêneniê oboû tьk'mo edinъ obr
 etaet' se g(ospod)ъ is(u)h(гъst)ъ prebivae b(og)ъ · va
 obrazê b(o)žii · Iže s(a)mъ s(e)bê obraz'
- 35 r(a)ba priêmъ · i prebivae g(ospod)ъ tьžde e
 dinъ vь obrazê r(a)ba iže priêтъ · V'
 472d 1 sьže b(og)ъ v pl'ti d(ê)vi pride · ot neeže
 roždenъ e(stъ) i v(ъ)sъ č(lovê)къ · ot nudeže ap(usto)lъ
 gl(agole)тъ · v nem' že živetъ v'se · ispl'
 nenie b(o)ž(ъ)stviê · Čte(nie) · TŮgo r(a)di o
- 5 dečere mudite (!) mudri êk(o) z'mie ·
 i krot'ki êk(o) golubi · da mudrost
 iû svr(ъ)šenimъ razumomъ · prъstenъ
 vêri v(a)šee · i kamenъ predragi · egože
 r(a)di vsa ost(a)viste cêlo ne skr
- 10 ušenъ shranite da ne obručenje
 d(u)ha s(ve)ta kupno pogubite · ne bu
 di to · prelûbit(e)lno t(a)ko pečali
 ti se da êkože nevin'stvo gol
 ubice eže v' m(a)rii · Bis(тъ) že ne vrêžd
- 15 eno i neskrušeno shraneno · Čt(enie) ·
 Ot Neeže v ist(i)nu solomunъ v
 p(ê)sni gl(agole)тъ · lêki v hv(a)lu ee · prid
 i ubo golubice moê · úže daždъ
 otstupi i otide · I abie oče · pridi
- 20 ot livana pridi · Ne bez' utežan
 i ubo ot livana priti p(o)v(e)lêvae
 ть · êk(o) livanъ prêbêlostъ t'l'k
 uet se · b(ê)še bo mnozêhъ bêlêi
 ša silami · i ubêlêna snêga b
- 25 êlêe · D(u)ha s(ve)t(a)go dari nevin'
 stviemъ goluba v' vsêhъ skaz
 uet se · êko čto lûbo v nei stv

- oreno e(stь) · vse e(stь) m(i)l(o)stь i istina i
 pr(a)v(ь)da · êže s n(e)b(e)se prizrê · Čt(enie) ·
- 30 I Togo r(a)di neporočna êk(o) ni v če
 m'že skrušena · Ob'êtь ubo m
 uža v črêvê · êkože s(ve)ti erem
 iê sv(ê)dokuetь ine otinudu priê
 ть · Stvoritь ubo g(ospod)ь novaê nь
- 35 z(e)m(ь)li · i žena obimetь m(u)ža · Vist
 inu siê novostь vsêhь novos
- 473a 1 ti prêviše novostiû silь · eg'
 da b(og)ь egože mirь ob'êti ni nosit
 i ne možetь ni vidêti · kto lû
 bo ni da vidêti mogal' bi k(a)ko
- 5 v'salь e(stь) v domь črêva êko vrat'
 t(e)lesnihь nevêstь vrêždeniê ·
 ni razbi zatvora nikim'že pr
 ogoneniemь slabosti · Istoč(ь)n(i)kь
 ubo zapečat'lenь pečatomь v
- 10 sêmь troistvomь · ot negože isto
 čnikь života tečetь · v negože
 s(vê)tlosti uzrimь v'su s(vê)tlostь ·
 êko po iv(a)nê sa e(stь) · iže prosvêcaet'
 vs(a)kago č(lovê)ka greduč(a)go v mirь sa · V n
- 15 em'že vist(i)nu črêvê otpučenje e(stь) ·
 i prišenie k viš'nimь graždanomь
 vs(e)mь rai e(stь) · Čte(nie) · Ibo ot sego črêv
 a nive isakь patriêrha dale
- 20 če uhae gl(agol)aše r(e)ki · Se vona s(i)n
 a moego êk(o) vona sela pl'na · eže
 bl(agoslo)vi g(ospod)ь · Smotrite ače malo mni
 ste razumêûcihь · eže prêžde s(ve)t
 i mane razumêše o h(rьst)ê va nê vp
 l'čeniê · egda istoûžde sp(a)s(e)ni s
- 25 utь m(i)l(o)stiû · ot nûdêže nastoit'
 vr(ê)me · na osuždaûče taini edin
 ogo č(lovê)ka i b(og)a · T(a)ko êkože bil' bi va
 onomь edin'stvê estavstvie otь
 začela v(ê)ka · iže prêžde neže a
- 30 vramь bis(ть) azь es(a)mь · Ibo to eže r(e)če
 suč' se · prêžde neže avraamь k
 ažet' se č(lovêč)ьska krotost · Čto eže
 azь es(a)mь věčn(ь)stvo vzvêčae
 t se · V nemže ubo věčn(ь)stvě · û
- 35 že se sučь gl(agola)še · Taini svoego
 vplčeniê učit ni eže azь ûda
- 473b 1 hotê pros(vê)titi ot vrstêe · I sa ubo
 lûdi ot eûp'ta vêruûčee sp(a)se ·
 a têhь ubo iže ne vêrovaše po
 gubi · Čte(nie) · DRugdê p(a)v(ь)lь ap(usto)lь
 5 gl(agole)ть · neiskušaimo h(rьst)a êkože et(e)rь
 ot nihь iskusiše i · ne da bi i(su)sь i
 li h(rьst)ь bilь ili iz' m(a)rie · Nь êko v ne
 mь edinogo s(i)na b(o)žie · ûže edin'stvo
 estavstva potvaraše se · Č'
- 10 to zakr'veno b(ê)še v tainê · eže iska
 za očito prêžde složeniê mira ·
 êk(o) rêsne čto lûbo b(og)ь stvori · stvo
 ri (!) vse po č(uvь)stviû taini · i sego r(a)di
 iže b(ê)še v s(i)ni iže pl'kь izvede i i(su)sь

- 15 v nemъ onem'že blažnahu se · êk(o)
taini edin'stvo v b(o)zê suče ne
sumnêste · Razvê ače t(a)ko vêro
vali bi · ili da h(rъst)ъ b(og)ъ nik(a)kože po
bil bi ili prot(i)vu pr(o)r(o)k(o)mъ b(og)ъ novъ s
- 20 učъ viděl se bi · na t(a)kihъ · pr(o)r(o)k(o)v'
da ne trpimo · iskušena sutъ pis'
ma v nih' že din'stva (!) v h(rъst)ê pravi
t se sob'stvo eže neosuždaetъ
vr(ê)m(e)nъ vs(ъ)gda že ne edinъ gl(agole)tъ se ·
- 25 Otnûdêže b(la)ž(e)ni p(e)trъ · ot o(tъ)съ gl(agol)e r(e)če ·
pro m(i)l(o)stiû g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(rъst)a vêruе
mъ sp(a)s(e)ni biti êkože i oni · Ibo i o
nêhъ g(ospod)ъ edinъ voždaše · i ne bê š ni
mi b(og)a tuždago · Čte(nie) · OtNûdêže
- 30 ni s nami b(og)ъ nivъ · êk(o) edinъ i tvžde (!)
e(stъ) · iže i onêhъ voždъ bis(tъ) · i n(a)š iz(ъ)b(a)v
it(e)lъ pro mukou svoee pl'ti · Ače u
bo edinъ v pl'ti svoeu tainou ·
i edinъ v' d(us)ê · to v's č(lovêčъ)ski ne rad(o)v
- 35 aêet (!) se · da i ni s(i)nъ č(lovêčъ)ski a i ni s(i)nъ
b(o)žii ne razumêl' se bi · Zane ni
473c 1 se v'r(ê)m(e)nemъ skon'čavaetъ ni mu
kou razdêlaetъ · nъ v(ъ)sъ b(og)ъ v h(rъst)a
i h(rъst)ъ v b(og)a prêmêni se · da k(a)ko lûbo
s(i)nъ b(o)žii estъ h(rъst)ъ gl(agole)tъ se · Seliko v
- 5 pl'ti h(rъst)ъ ponese · to b(og)ъ egda oče r
ačunъ smotriši · i k' čuv'stviû
č(lovêčъ)sk(o)mu nikoliže to prêžde može
se meû sobou složiti b(o)ž(ъ)stv(e)
ni i č(lovêčъ)ski naravъ · Čte(nie) · VLoži
- 10 se ubo iz' oboû emъmanuelъ · ot n
ûdêže mnê vidit se da g'lub
ini tolικοί taini lûbit(e)lno ra
zumêti i vidêti ne vzmogoš
e · êko ili d(ê)va s(i)na rêsnê · ili inogo
- 15 h(rъst)a neže b(o)žie rasmotriše i · če
so r(a)di imi neosvênъ č(lovê)ka čtemo
čto nêstъ reči ni poklanaem' ·
Pače veče b(og)a vplčena · iže v
lačee s(e)bê t(ê)lo uedini v'zd
- 20 ušeno · T(a)ko da b(og)ъ sl(o)vo pl'tъ b
il' bi · A ne v drugago kogo lû
bo na s(a)mъ v s(e)bê · iže edinъ i rêš
ni b(o)žii s(i)nъ vsъgda bisî :: Čte(nie) ·
I Togo r(a)di ne drugago kogo
- 25 na togožde sъmogo s(i)na b(o)žii
ê · i čto (!) i poklanaemъ · Da nič'
tože mane zapriêtie č(lovê)ka estъ
prebilъ · I ničtože s(lovo) pl'tъ st
voreno e(stъ) roman'kaľ ili umnoži
- 30 lъ · I togo r(a)di edinъ i tъžde v
s(ъ)gda sъ o(tъ)сemъ s(i)nъ poklanaet'
se · Ne edinъ ni novъ ot o(tъ)ca · ne tuž
dъ naravomъ ili bitiemъ · Ibo
ače t(e)bê edinъ ne vidit' se eže
- 35 t(e)be č(lovê)ka priêt · razumêi êko
si vs(ъ)gda s nimъ · i ego svêtomъ
473d 1 bis(tъ) da t(a)ko budetъ · I ne egda i

spl'neniemъ vr(ê)m(e)nemъ pride stvo
 reno e(stъ) · iže v' h(ръst)ê vs(ъ)gda bisi :~
 5 Тько mi ubo prêd'ni s(ve)ti · iz'o
 bilovahu blagouhani b(o)ž(ъ)stv(e)
 nimi · T(a)kimi is'plnevahu se ot h(ръst)a
 prihodečimi · Čte(nie) · ÊKo roditi s
 e hotêše v mirê v nem' že bilo b
 i vs(ê)mъ sp(a)s(e)nie · i bl(aže)nie vêč(ъ)n(a)go d
 10 ostoêniê · sie ubo rizi vêri
 svêdoci · Ače ubo sie rizi i
 miže prêd' ni sutъ oblačahu s
 e · Si eže reveka pače d(u)hъ s(ve)t
 i v domu imê im'že obleče êko
 15 vъ s(i)na · O nêmъ iže ne t(ъ)kmo ot d(u)ha s(ve)t
 a shraneni doma i da ne bili
 bi naim'ladêišago · i v' têh'že
 o(tъ)съ isakъ poč'gpe · êk(o) da bi reka
 lъ egda uču rizъ bl(a)gouhanie ·
 20 se vona s(i)na moego · êko vona s
 ela pl'na eže bl(agoslo)vi g(ospod)ъ · Čte(nie) :~
 NA eda si gl(agole)tъ nêkto čo k'
 revêcê pristoitъ d(u)hъ s(ve)t
 i v' evrêiskomъ êzicê · rua ž
 25 en'skimъ polomъ naricaet se ne
 eže polъ v' b(o)žê kazal se bi
 pod' ispravou trihъ êzikъ da
 d(u)hъ s(ve)ti raz'lično prit' (!) se · V'
 erêi ubo êko že čet' se žen'
 30 skimъ polomъ · v grčkom' že ne
 polomъ ženskimъ na muškimъ
 naricaet se vъ oboû · a v lat
 inskomъ sučъ d(u)hъ s(ve)ti muž(ъ)sk
 o ime smotrit se · Čto ubo d(u)hъ
 35 s(ve)ti dobro rebêkoû razum
 êet se · i togo r(a)di v(a)sъ e(stъ) ta
 474a 1 inê č'to stvoriste da porizah'
 bl(a)gouhanie h(ръsto)vo vzvêstiste ·
 IM' že mi iže koliždo kr'čeni e
 smo oblačim' se im' že bl(agoslo)vi n(a)s ·
 5 ni nêkot(e)rimъ nъ vs(a)kimъ · êko že r(e)če a
 p(usto)lъ bl(agoslo)vl(e)nimъ d(u)hovnimъ v n(e)b(e)skih'
 otnûdê an'j(e)lъ m(a)rrii gl(a)gola · načanъ otъ
 bl(agoslovle)niê · I oče r(e)če · B(la)ž(e)na ti esi v že
 nahъ · i b(lagoslo)v(ъ)l(e)nъ plodъ črêva · egože
 10 v istinu v d(u)sê s(ve)tê iz daleko
 up(ъ)vanie priv'lêče · Više r(e)č(e)ni isa
 kъ bl(agoslo)v(ъ)laše s(i)na · v nem' že vsako
 n(e)b(e)sko bl(agoslovъ)l(e)nie miru procvate ·
 I dobro ot nego pl'na niva gl(agole)t' se ·
 15 êko pl'na m(i)l(o)sti d(ê)va m(a)riê vzvê
 čaet se · Ot neeže črêva vêruû
 čimъ plodъ života pros(vê)tê se ·
 I mi ubo ot isplneniê ee priêsmo
 m(i)l(o)stъ m(i)l(o)sti r(a)di · Vъ okt(a)bi si
 20 e ot om(i)lie · čte(nie) s(veta)go e(vanъ)j(eli)ê Po lucê ·
 V(ъ O)NO VR(ÊME) · Vnide i(su)sъ v' et(e)gъ kašъ
 telъ · žena et(e)ra imenem ma
 rta priêt'i v domъ svoi · I PROČ(A)Ê ·
 Om(i)liê s(veta)go avgust(i)na b(i)sk(upa):·

- 25 **I** Togo mnimo pokar(a)nie marti
na služenîê · ûže pečalъ
stran'niъ b(ê)še obuêla · êže sa
mogo g(ospod)a v domъ priêtъ · k(a)ko ubo pra
vo pokaruet se · Aêe sie prav
- 30 o e(stъ) tьgda pustite c(êsari)ci · eže s
lužetъ ubogimъ · i iz'berite
s(e)bê bl(a)guû čestъ · êže ne otimet'
se ot niъ · i nastoite prilêpla
ti se rečemъ uč(e)niê slastemъ
- 35 i obêmite se k mudrosti sp(a)s(e)n
iê · I ničtože se niktože peč
- 474b 1 ali prišl'cemъ pusti ego lež
ati na stagnaъ · da kto e(stъ) kogo bi
napiteti · kogo li ob'lači kogo li
pohoditi · kogo li otkupiti · Čt(enie) ·
- 5 **NA** počinutъ dêla m(i)l(o)sti · i e
dinoi mudrosti nastoit
e · aêe boli dêlъ e(stъ) · počto vsi
ne tvoretъ · egda samogo g(ospod)a v s(ê)m'
dêlê imamo · Ni da boimo se vs
- 10 ei tvari · ni skrušimo ego pr(a)v(ъ)di · e
gda za g(ospod)a držimo ego sudъ · Ob
aêe nêstъ t(a)ko nъ êkože g(ospod)ъ r(e)če
t(a)ko e(stъ) · k(a)ko razumêeši nêstъ · se
že k(a)ko razumêeši imaši · Čte(nie) ·
- 15 **S**Ie s'motri k(a)ko mnogimi esi o
b'êta · egda edino e(stъ) na potr
êbu · M(a)riê bol'si dêlъ izabra
a ti ne zalъ nъ siê bol'si nъ otku
du bolši · êk(o) ti mnogimi ob'em'
20 leši se · a siê k' edinomu prile
žitъ · Kladet' bo se edino na m
noga ot edinogo · Mnoga bo sutъ êže
stvorena sutъ · i edinъ e(stъ) iže st
ri (!) n(e)bo i z(e)mlû mora i vsa êže su
25 tъ v niъ · koliko mnoga sutъ · Čt(enie) ·
KTo siê i začtetъ · kto množ(ъ)
stvo ihъ iz'mislitъ · Kto s
iê stvori b(og)ъ vs(ъ)č(ъ)skaê · I vel'm
i dobra · Dobra velmi êže s
30 tvori · to koliko bol'si onъ eže s
tvori ê · Smotrite ubo ob'drъ
žaniê n(a)ša · k množem' bo potrê
bna e(stъ) služba t(ê)lesa nasiti
ti · Počto sie êk(o) lačutъ êko
35 žeždûtъ · m(i)l(o)stъ nevolnimъ po
trêbna e(stъ) ulomiti hlêba l
- 474c 1 ačučimъ · êk(o) ne obrečeši lačuč(a)
Aêe otvržeši prišl'ca kom { go ·
u stvorši stanov(ъ)nie · aêe
li otpustiši lač'niъ komu ul
5 omiši hlêba · Otvrgъ nagago komu
podaši rizu · Ne buduči bol'
nago kogo pohodiši · I ne buduči
plênena otkupiši · Ne buduči sva
di · kogo smiriši · Ne buduči mrt
10 vago · kogo pogreb(ъ)ši · Čte(nie) · **V**ъ onъ v
êkъ budučiъ siъ zalъ ne bud

etъ ni sihъ ubo služabъ · Dobr
 o ubo marta ob'êta e(stъ) po t(ê)lê
 snoi g(ospodъ)ni potrêbê · Čto reku potrê
 15 bu ili povole ili vole ili potrêbi v kup'
 i voleû služāše pl'ti sem
 rtnêi · Iskoni bê sl(o)vo i sl(o)vo
 bê u b(og)a · b(og)ъ bê s(lovo) · se eže m(a)riê
 sliša s(lovo) plť stvoreno e(stъ) i vs
 20 eli se v ni · Se marta emuže
 služāše · M(a)riê ubo bol'si
 dêlъ izabra · iže ne otimet se
 ot nee · Čte(nie) :· SE bo izabra eže v
 sagda prebivaetъ · I togo r(a)di
 25 ne otimet se · êko ubo edinomu
 izvoli ob'êti se ũže države (!)
 mnêže prilêplati se b(o)zê bl(a)
 go e(stъ) · Sêdêše pri nogu gl(a)vi n(a)še
 e · eliko veče smêr(ъ)niê sêdê
 30 še · Toliko veče priemaše · Do
 plu bo voda k smêr(ъ)niû dol
 a · plovuĉъ ot vrhъ hl'ma · Ne pohu
 da bo g(ospod)ъ dêlo martino · nam
 a nee otvlêĉe · mnogimi ubo ob'ê
 35 ta esi · V istinu edino e(stъ) na po
 trêbu · Čte(nie) :· Eže sie m(a)riê s(e)bê
 474d 1 izabra · I daže mimoide trud'
 množ(ъ)stva · i prebivaet lûb(a)
 vъ edin'stviê · Eže ubo izabra
 m(a)riê ne otimet se ot nee · I ot t(e)be ĉ'
 5 to izabrala esi · vistinu s
 ie poslêduetъ · Vist(i)nu sie r
 azumêetъ ot t(e)be ĉto izabra
 la esi otimat' se · Ibo na dobro
 tvoe otimet' se · i ĉto bole e(stъ) da
 10 st' ti se · Čte(nie) · QTimet bo se ot t(e)b
 e trudъ · da pokoi dast' ti se · t
 i bo oĉe plavaeši v puĉinê · a
 ona ũže v pristaniĉi e(stъ) · Vêd
 êste li ubo br(a)tiê · koliko smotr
 15 u · i ũže razumêite · ĉto sêû d
 vêû ženu · iže obê bêsta b(og)u pr
 iêtnê · Obê lûbit(e)l'nê · obê uĉ(e)n
 icê · Vidête i velie nêĉto r
 azumêite ĉto oĉe nêste ra
 20 zumêli · Čt(enie) · SMotrite ubo ĉ
 to v seû dvêû ženu · d'va živ
 ota suĉa nъ z'n(a)m(e)nana esta na
 stoeĉi i buduĉi trud'ni i poko
 ini · i s(ъ)tlên'ni i b(la)ž(e)ni vrêm(e)n'ni i v
 25 êĉni · Dva sutъ života êže
 napisahъ · okraĉeno eže vzmogohъ ·
 ũže vi ot nêû obilnêe mislite ·
 ĉto imatъ sa životъ · Ne gl(ago)lû
 zalъ ni krivъ nene gl(agol)imi nene
 30 lûbodêê nene m(i)l(o)st(i)vъ · na trud
 anъ usiliemъ pl'nъ · strahi nak
 azanъ blažneni opeĉaĉenъ·
Qt Segô sъmogo gl(agol)û · êkože pod
 obaše martê · k semrti si

- 35 ubo eliko možete smotrite ·
i ot sego êko rêhь obilnêe neže
- 475a 1 gl(agol)û mislite · život' že v nem'že
ot(i)šla b(ê)še ot nego domu ni s mart
oû b(ê)še ni s m(a)rieû · ače i nêkogda
b(ê)še bilь g(ospodь)nimь strahomь otbêže ·
- 5 Ostasta že vь onomь domu iže
priêlê bêhota g(ospod)a · d(ê)vêû žen
u dva života oba nevin'na
oba prehv(a)lena · Edinь truždli
vь a drugi prazdni · Ni edinь pr
10 êgrêšit(e)lanь ot negože bi se imê
lь truždaniê uklanati · nini
kot(e)ri drugi želêt(e)lanь imat'
se prazdni · Čte(nie) :· BÊhota ubo
vь onomь domu siê dva života
- 15 i s(a)mь istoč(ь)n(i)kь ž(i)v(o)ta · V martê b(ê)
še obrazь nastoeč(a)go živ(o)ta ·
a v' m(a)rii buduč(a)go · Čto tvoraš
e marta tu es'mo · a čto tvora
še m(a)riê tu up(ь)vamo · Sadê tvo
20 rimo dobro · da onamo budemo i
mêti budemo doidêže es(ь)mo ·
Koliko e(stь) eže ot tudu imamo · zač'
ta i n(i)ne ottudu nêčto tvorimo ·
otstavleni ot potrêbь b(o)ž(ь)stv(e)ni
25 hь položenihь · nastoêniemь ra
botnimь · Ače bo nêčto gl(agol)û h(гъsto)vo e(stь) ·
sa vi pasetь · Togo r(a)di bo h(гъst)ь ·
êk(o) h(гъst)ь občeni e(stь) · Ot nûdêže i azь s
v(a)mi živu · N(i)ne že živemo ače
30 vi stoite v g(ospod)ê · ne hoču va vi
nь v' g(ospod)a · êk(o) ne iže vlašitь e(stь) nêč'
to ni iže vlašitь · na iže rast
enie daetь b(og)ь · E Nь s(veta)go agap(i)ta ·
m(u)č(enika) · or(a)c(iê) · DA veselit se cr(ь)kvь g(ospod)i b(la)ž(e)
- 35 n(a)go agapita m(u)č(e)n(i)ka tvoe
- 475b 1 go utvorždena pomoč' mi · i ego m(o)l(i)t(ь)v(a)
mi sl(a)v(ь)nimi · i obêtna da prêbi
vaetь i bespečal'na da st(vo)rit se :·
PRêdь pristinem grad
5 omь · ot grada milь ·ġ·v· (=33) rožd
enie s(veta)go agapita m(u)č(e)n(i)ka · po
d' avleriênomь c(êsa)r(o)mь i sudi
eû an'tiohomь · Iže egda bê ot l(e)
tь · dī· (=15) i lûb'voû h(гъsto)voû m(u)ku s
10 vrši · p(o)v(e)leniemь c(êsa)r(o)vimь êtь bis(ть) ·
i naigrъvo žilami sirovimi
terenь · i potomь sudiû pred(a)nь
bis(ть) · da bi i nudilь idolomь žr
êti · Iže i v' gradê v tam'nici
15 zatvori · i za ·g· (=4) dni ni edinoe
piče ne dastь emu · I ot tam'nice
prêd' sudiû izvedenь bê · iže
žerave goruče nь gl(a)vu ego vz
lož(i)ti p(o)v(e)lê · Čte(nie) · I Egda hv(a)lu
20 b(og)u vzdaêše m(u)č(eni)kь · i nagь obê
šenь dolu gl(a)voû · biči tep
enь bis(ть) i zdola dimomь pokae

нь · I egda gl(agola)še sudii mudr
 ostь tvoê i tača sl(a)va tvoê
 25 ðimê trudit se · I paki biš
 e i ·g· (=4) voini prêminûci se · I pot
 omь vruču vodu нь çrêvo ego
 slugi ego izliêše · i êgodi e
 go licu s'tlkoše · I meû têmь s
 30 udiê pade is prês(vê)tla svoego
 i vzetь bis(ть) slugami i v kro
 vê položenь · i s'motrivь sil
 u b(o)žiu v m(uče)n(i)cê · po malu dre
 selu d(u)šu ispusti · Čte(nie) :·
 35 Qt B(la)ž(e)n(a)go že agapita vzvêc
 eno bis(ть) c(êsa)ru · iže b(la)ž(e)n(a)go muža
 475c 1 p(o)v(e)lê prêdь l(a)vi položitи · I ukro
 čeni suči l'vi k lizaniû m(u)č(eni)ka pri
 kloniše se · Vidêv' še skv'rni s
 lugi vzeše i ot srêdi l(a)vь · I pri
 5 doše proti gradu ponestrenu
 idêže esta s'tlpa d(ê)va i on'
 dê mečemь usêknuše i ·di· (=15) d(ь)нь къ
 lendi m(ê)s(e)ca sek(ь)t(e)bra · T(ê)lo že ego
 nočiû vzeše h(ръst)ьêni · i položiš
 10 e i ednu milû ot grada нь nivê v
 grobê novê · i voleû b(o)žieû on'dê
 bis(ть) obreteno · Ć Na s(ve)tihь m(u)č(e)n(i)къ
 timotêê ipotila i šim(ь)f(oriêna) :·
Pomočь tvoû m(o)l(imь) te g(ospo)di ugodan'
 15 podai · i hodataistvomь b(la)ž(e)
 nihь m(u)č(e)n(i)k tvoihь · timotêê ipoli
 ta i šim'foriêna · desnicu n(a)mь v
 elič(ь)sviê tvoego dostoinê
V Rimê na puti osti { pros(ь)t(ь)ri ·
 20 en'si · V cimit(e)ri togožde r
 oždenie s(ve)t(a)go timotêê · Iže
 ot an'tiohie prišadь v rimь po
 d' melhiêdoû p(a)poû priêtь
 bis(ть) · Iže za edno l(e)to i nêkolik
 25 o m(ê)s(e)ci · ondê prop(o)v(ê)dae mnogie k h(ръst)u
 obrati · I potomь êtь bis(ть) ot tran'kv
 ilina sta(rê)šini grad'sk'go · i d'ль
 gimь držaniemь po tam'nic(ê)hь
 oblošань · I egda požrêti i
 30 dolomь ne hotê · trikratь te
 рень · i preteš(ь)kimi mukami m(u)č(e)нь
 bê · i na k(o)n(ь)c usêkneneь · i b'lizь b(la)ž(e)
 n(a)go pet(ь)ra pogrebeneь e(stь) · Êko že pi
 sano e(stь) vь ištarii b(la)ž(e)n(a)go sel've
 35 stra · Ć Nь s(veta)go bartolomêê
 or(a)c(iê) · VSemogi v(ê)č(ь)ni b(o)že iže sego
 475d 1 d'ne s(ve)toe i vêčnoe veselie ·
 v' b(la)ž(e)n(a)go bartolomêê ap(usto)la
 tvoego praz(ь)dn(i)къ dalь
 esi · dai m(o)l(imь) te cr(ь)kvi tvoei · i lû
 5 biti eže vêrova i prop(o)v(ê)d(a)ti eže uči ·
BArtolomêi ap(usto)ль · im
 e ot sur(êi)sk(a)go êzika priêmь ·
 t'lkuet' se s(i)нь vodu viš
 aûc(a)go · V likonii žrêbь pro

- 10 p(o)v(ê)d(a)niê priêť · i prop(o)v(ê)dê e(vanŕ)je(liê)
 po matêû prêd' in'diêmi i v
 niĥ êzikŕ obrati · Nŕ k(o)n(ŕ)cŕ vŕ a
 l'banii veliemŕ gradê ar'
 min'scêť živi · ot barba
- 15 gŕ odrť s kože · I p(o)v(e)len
 iemŕ c(êsa)ra astrioga usêknemŕ bis(ť)
 i t(a)ko v z(e)mlû pogrebemŕ · Ćte(nie) ·
 PŔiŕad'se že bes'ĉisl'ni
 narodi d'voû nadeste gr
- 20 adu · iže po nemŕ vêrovaše ed
 inako s kraleť polimiemŕ · v
 zeše i sŕ imni i sŕ vseû sl(a)voû
 i sŕzidaše emu cr(ŕ)kvŕ · div
 nie velikosti · i v nei p(o)l(o)ži
- 25 še t(ê)lo ego · Stvoren' že bis(ť) strah'
 na vs(e)ĥ nevêrniĥ · i vsi vê
 rovaše i kr'stiš(e) se ot erêi · eže
 nŕredi b(la)ž(e)ni bartolomêi · Ćte(nie) ·
 ŠAm' že poneže v likaonii ·
- 30 v nemže žrêbŕ prop(o)v(ê)d(a)ni
 ê priêť · h(ŕst)a g(ospod)a prop(o)v(ê)dê kŕ in'
 diêť · oĉe êkože r(e)ĉeno e(stŕ) · isto
 voe prop(o)v(ê)d(a)nie · i e(vanŕ)je(liê) po matê
 û v niĥ êzikŕ obrati · M(u)ĉ(e)nŕ
- 35 že bê prêĉ(ŕ)stni ap(usto)ŕ i m(u)ĉ(e)n(i)kŕ h(ŕsto)vŕ
 bartoloi (!) · 3 · (=8) d(ŕ)nŕ kal(e)n(ŕ)di m(ê)
- 476a 1 s(e)ca sektrebra (!) · c(êsa)r(ŕ)stvuûĉu g(ospod)u
 n(a)š(e)mu is(u)h(ŕst)u · emuže e(stŕ) sl(a)va i ĉŕstŕ
 s b(ogo)mŕ o(ť)cemŕ i d(u)homŕ s(ve)timŕ v' v(ê)ki v(ê)
 kŕ am(e)nŕ · Ć Nŕ s(veta)go zeferina p(a)p(i) ·
- 5 ZEferinŕ rodomŕ rim'laninŕ · otŕ
 o(ť)ca abun'diê · sêdê l(e)ť
 ·z · (=9) m(ê)s(e)ci · ž · (=7) d'ni · ģ · (=10) Bisi že
 v' vr(ê)me an'toniê i sivêriê · Otŕ
 sud'stva saturnina i galika
- 10 na · do prêžen'ta i stratiga s
 udiê · Si stvori nareenie ot pa
 temŕ cr(ŕ)kv(e)n(i)ĥ · Ć Na s(ve)tago av
 gustina i erem(ê)ta b(i)sk(u)pa i isp(o)v(ê)d(nika) · or(a)c(iê) ·
 BŔlizŕ budi pril(e)žniemŕ n(a)š(i)
- 15 mŕ vs(ŕ)mogi b(ož)e · im' že up(ŕ)v(a)nie
 nadêênemŕ m(i)l(o)sr(ŕ)diemŕ podae
 ši · hodataûĉu b(la)ž(e)n(o)mu avgus
 tinu isp(o)v(ê)d'n(i)ku tvoemu i arhi
 erêû · obiĉainie m(i)l(o)sti poda
- 20 i bl(a)godêtanŕ svrŕenie · Er(e)m(ê)t(ŕ) ·
 B(ož)E iže b(la)ž(e)n(a)go eremêta m(u)ĉ(e)n(i)ka
 tvoego siloû tvrdost
 an'stva v mucê ukrêpi · iz' ne
 gože n(a)mŕ naslêdov(a)niê · podai
- 25 lûb(a)vi r(a)di tvoee · pohoti mir's
 kihŕ otmêtati se · i tvoimŕ vin
 u prilêžati zap(o)v(ê)dêť · Ćte(nie) ·
 Vŕ africê nizloženie s(ve)t(a)
 go avgustina bisk(u)pa · Ot
- 30 strani si africie · iz' gra
 da tagnasa · ot ĉisla ĉŕ
 st(ŕ)n(a)go · rodit(e)lema ĉŕstn

ima h(ръst)ьѣnoma rožděny ukr
 m'lenь bѣ i vspitenь pečьl's
 35 tviû eû i snagoû · i v mnozêh'
 476b 1 rgriprocihь knigahь ньuč(e)нь bѣ ·
 Rгьvêe že vs(e)hь ньукъ ispl'нь na
 uč(e)нь · eže svobod'nie knigi vz
 5 ivaût se · Pгьvê eže gramaticê
 v' gradê svoemь · i retoricê vь
 5 africê gl(a)vi kartajine · potô
 mь uči · poslêduçi oče vr(ê)m(e)n
 ê prêkь mora v gradь rimь i v m
 ilanь · V nem' že gradê tьgda
 10 b(i)sk(u)piû nareždaše · prês(ь)b(la)ž(e)нь b(og)u
 i svršenь m(u)žь prês(vê)tlь erêi am'
 brozii · Si že meû têmi s(love)se
 b(o)žîê prop(o)v(ê)daniemь vel'mi ča
 stno v cr(ь)kvi · prepiranie nas'
 15 toêše v lûdêhь vniimanie vgl
 ublenь i zab'eny · Ć(teni)e · SТvor(e)no
 bê b(o)ž(ь)stv(e)n(a)go prikaz(a)niê dêê
 niemь · da po neže tьkimь i toli
 20 kimь arhierêomь am'brozii · i nau
 kь sp(a)s(i)t(e)lni cr(ь)kve kьt(o)l(i)č(ь)skie i b(o)ž(ь)
 stv(e)nie priêl' bi s(ve)tlь bi · I abie v
 20 nutrnnimi mozgi sr'ca k b(og)u obra
 ê' se · up(ь)v(a)nie op'če eže imêše v' v(ê)cê
 semь os(ь)t(a)vi · Ćte(nie) · Iže ni ženi ni
 25 čedь t(ê)lesnihь iska ni bogat(ь)s
 tviê ni čьsti v(ê)ka нь b(og)u sь svoim
 i sil(a)mi rabot(a)ti spodobi se · i
 sь onimi iže k nemu prilêplahu se
 b(og)u živêše v postê i v m(o)l(i)tv(ê)
 30 hь · i dobrimi dêli v z(a)k(o)nê g(ospodь)ni
 poučae se d(ь)нь i nočь · I ot têhь êže
 emu b(ogь) misleću i m(o)leću otkri · i pr
 istoečee i otstoečee s(love)si ньuka
 i knigami učaše · Stvoreno e(stь) da
 35 egda reda ereistvo priemaš
 e · v cr(ь)kvi položivъ vs(ê)mь to
 476c 1 edinimь s(vê)tomь i želniemь svr
 šiti prosečimь · i velikimь nasto
 êniemь i varplemь prošahu i ·
 Sl(o)vo s(ve)t(a)go av(ь)gust(i)na b(i)s(kupa) ·
 5 LŪb'vi v(a)šei ot n(a)sь samêh'
 d(ь)n(ь)sь prop(o)v(ê)dь vьzdaetê
 se êkože gl(agole)tlь ap(usto)lь · Po
 zoriče stvoreni es(a)mь miru i a
 n(ь)j(e)lomь i č(lovê)k(o)mь · iže lûbet ni vzič
 10 utь · Ćto v n(a)sь vshotetь · mi že
 po srêdê oboihь postavl(e)ni
 pomagaûču ni g(ospod)u b(og)u n(a)š(e)mu · i ži
 votь n(a)šь i oglašenie n(a)še t(a)ko hr
 aniti imamo da ne postidit'
 se otvlačečihь hv(a)liteli · Ćte(nie) ·
 15 KАko ubo živêti vshočemo
 i k(a)ko b(og)u miluûču ûže živ
 êsmo · Аče ot pisma s(ve)t(a)go mnoga
 znaete · obače vspominaûčimi
 nami siê ot knigь dêeniê ap(usto)lь v(a)

- 20 **мъ** **čt(e)nie** **gl(agole)t(ь)** **se** · **da** **uvêste** **ač**
e **napisanъ** **bil** **bi** **obrazъ** · **ego** **že**
želêei **is'pl'niti** · **Egda** **že** **gl(agole)t'**
se **vnimat(e)lno** · **hoču** **v(a)mъ** **da** **neego (!)**
gl(agola)nie **eže** **ustanovitihъ** **gl(agola)ti** **ho**
- 25 **ču** **g(ospod)u** **daŭču** **v(a)š(e)mu** **čuv(ь)stviŭ** **pečal's**
tviŭ · **Čte(nie)** · **I** **Lazaru** **d'êkonu**
suču · **egda** **pom(o)liše** **se** **podviž**
a **se** **mêsto** **ono** · **v'** **nem** **že** **bêhu** **sъbr**
ani · **i** **napl'niše** **se** **d(u)ha** **s(ve)ta** **i** **gl(agol)**
- 30 **ahu** **s(lovo)** **b(o)žie** **sъ** **up(ь)vaniemъ** **vs(ê)mъ** **hot**
ečimъ **vêrov(a)ti** · **Mnogim'** **že** **vêr**
uûčimъ **b(ê)še** **d(u)ša** **edina** **i** **s'rce**
edino · **i** **nikto** **že** **ihъ** **êže** **oblada**
še **nič'to** **že** **svoe** **suče** **gl(agola)še** · **нъ**
- 35 **bêhu** **imъ** **vsa** **op'čena** **kupno** **v**
sêmъ **meŭ** **soboŭ** · **Ibo** **silou** **ve**
- 476d 1 **lieŭ** **ap(usto)li** **sv(ê)dêniê** **vzdaêhu**
vs(ь)krês(e)niê **g(ospod)a** **n(a)š(e)go** **is(u)h(rъst)a** · **I** **m(i)l(o)s**
tъ **b(o)žie** **veliê** **b(ê)še** **na** **nihъ** · **i** **ne** **b(ê)še** **ni**
čъ **niktože** **v** **nihъ** · **S(veta)go** **erem(ê)ta** ·
- 5 **ROždenie** **s(ve)t(a)go** **er(e)mêta** **m(u)č(eni)ka**
Sego **prês(vê)tlago** · **b(la)ž(e)ni** **alek'**
san'darъ **p(a)pa** **i** **m(u)č(eni)къ** · **egda**
b(ê)še **profekъ** **grada** **rîma** **krst**
i **sъ** **ženoŭ** **i** **s** **čedi** · **i** **sъ** **setroŭ (!)** **tê**
- 10 **odoroŭ** · **i** **s** **nimъ** **kupno** · **dvê** **tis**
uči **i** · **l** · (=50) **rabъ** **ego** · **žen'** **že** **i** **čedъ** **ih'**
prêžde **plemen'čine** **ihъ** **vzdane** ·
Ne **pomnogu** **ot** **avleriêna** **c(êsa)ra** **êt'**
bê **i** **vložeň** **v** **tam'nicu** · **oče** **i** **b(la)ž(e)ni**
- 15 **aleksan'darъ** **v** **straži** **položen'** ·
sudiŭ **kvirinu** **preporučeň** **bê** ·
Iže **r(e)če** **k'** **b(la)ž(e)n(o)mu** **ermêtu** · **kot(e)ri** **r**
ačunъ **e(stъ)** **da** **mužъ** **s(vê)tli** **žrêbom'**
svoimъ **sudivъ** · **nes(ь)mъ** **k** **semu** **ne**
- 20 **pr(a)v(ь)diŭ** **pustil** **se** **esi** · **dovest**
i · **ili** **k** **čîslu** **profek'stva** · **oče**
k **časti** **vъ** **uzahъ** · **lêki** **otvrže**
na **nepočtête** **tiho** **vel'mi** **trpi**
ši · **s(ve)ti** **emêť** **r(e)če** · **Azъ** **profek'**
- 25 **stva** **ne** **rogubiň** **na** **prêmêniň** ·
V **navič(e)r'i** **usič(e)n'ê** **iv(a)na** · **K** **V(ê)č(erni)** **k(a)p(itulъ)** ·
B(la)ž(e)nъ **m(u)žъ** **iže** **obr(a)t(e)ň** **e(stъ)** · **Im(ь)ň** · **B(ož)E** **tvo**
ihъ · **B(e)rš(ь)** · **Sl(a)voŭ** **i** **č(ь)s[tiŭ]** · **K** **V(eličitъ)** **an(tifonъ)** · **Pos**
la **irudъ** **slugu** **spêkalatora** · **zap(o)v(ê)dê**
- 30 **usêknuti** **gl(a)vu** **iv(a)na** **h(rъst)it(e)la** **v** **ta**
mnici · **eže** **slišav'se** **uč(e)n(i)ci** **ego** · **pri**
doše **i** **vzeše** **t(ê)lo** **ego** · **i** **položiše**
S(ve)Tago **iv(a)na** **h(rъst)it(e)la** **i** **{** **v** **grobê** ·
m(u)č(e)n(i)ka **tvoego** · **m(o)l(i)m(ь)** **te** **g(ospod)i** **čъstn**
- 35 **i** **prazd(ь)nikъ** **sp(a)s(it)(e)lnie** **pomoči** **da**
podastъ **n(a)mъ** **svršenie** · **G(ospode)mъ** **na**
- 477a 1 **šimъ** **is(u)h(rъsto)mъ** · **Є** **I** **budi** **vspom(enutie)** **s(ve)te** **ša**
bine · **or(a)c(iê)** · **B(ož)e** **iže** **v** **pr(o)č(aê)** · **K(a)p(itul)i** **im(ь)ni** **an(tifon)i**
ûtr(ь)n(ь)ni **i** **ps(alъ)mi** **gl(agol)ût'** **se** · **a** · (=1) **m(u)č(eni)ka** ·
sl(o)vo **s(ve)tago** **ivana** **zlato**
- 5 **ustago** :~
DAn(ь)sъ **n(a)mъ** **iv(a)nova** **sila** **i** **irud**

- ova lûtostъ egda povêd
aet se smuçaût se udi
trepeçutъ sr'ca pomra
10 čaet se zrakъ · Razvračaet'
se razumъ otbêgaetъ sluhъ ·
lûbo čto ustoitъ vъ umêhъ č(lovêčъ)
skihъ · egda grêhъ množ(ъ)stvo gu
bitъ · silъ množ(ъ)stvo · Irudъ r(e)
15 če êtъ iv(a)na · i svezavъ vsa
di i v' tamnicu · Iv(a)nъ sьnamnica
silъ · učit(e)l(ъ)stvo života s(ve)t
ine skazanie · pravilo pr(a)v(ъ)di d(ê)
v(ъ)stva zrcalo · Smêr(ъ)niê zn(a)m(e)n
20 iê čistoti obrazъ · pokaêni
ê putъ grêhъ otpuç(e)nie vêri u
čenie · Rêš(ponъ) · Posla irudъ c(êsa)гъ i êt'
iv(a)na · i svezavъ vsadi i v tam
nicu · êk(o) boêše se ego · irudiêdi r(a)di :~
25 Êk(o) poêtъ ženu pilipa brata svo
ego · B(e)rš(ъ) · Obličevaše iv(a)nъ iruda i
rudiêdi r(a)di · Čte(nie) · IVaň ve
či vs(ê)hъ roždenihъ ženami č(lovê)къ · Ra
vanъ an(ъ)j(e)lomъ zak(o)na svr'šnie · e(vaň)j(e)l
30 iê drugъ · sasudъ ap(usto)lъ gl(a)sъ m(o)l(e)č
ihъ pr(o)r(o)къ · s(vê)til(ъ)nikъ mira · prêd'te
čъ sudie h(гъst)a · Hodatai svêd(o)къ
g(ospodъ)nъ vsee posrêd'ni troice · I sa
selikъ daet se vs milo (!) preda
35 et se blud'nici privodit se nes'
mislnoi plesicê · Dostoino v i
477b 1 stinu smuçaût' se udi · sie sl
išeče sr'ca že trepeçutъ · Ibo
v is(ъ)tinu irudъ poskruni cr(ъ)kvъ ·
z(a)k(o)nič(ъ)stvo otêtъ · smuti redъ · Po
5 nizi c(êsa)r(ъ)stvo · oskv'rni eže b(ê)še
čъst'no · Mi že br(a)tiê m(o)l(ê)iša pod
obaemъ vinu i vьzdê hv(a)li vs
ilati b(og)u sv(e)moguç(e)mu · iže prêd'
teče s(i)na svoego daromъ vel
10 ikimъ pros(vê)ti · za sv(ê)detl'stvo
istini · i gl(a)vu usêknieniê spodo
bi se · Da iže s(ve)t(a)go krçeniê h(гъst)a
vodoû kr'stilъ b(ê)še · ot nego d(u)homъ
kr'stil' se bi · Segô r(a)di d(ъ)n(ъ)sъ svo
15 eû vlačeû krviû omočil' se bi ·
Prêd'tečъ v rêsnotu istini · eže
e(stъ) h(гъsto)vъ · Iruda ot brat'rna lonža
vzbranae v tamnič'nie t(a)mi vz
branъ bis(тъ) vsaenъ · i tu samêmtъ b(o)ž(ъ)
20 stv(e)nimъ svêtomъ prosvêcênъ bê ·
Gl(a)vi vist(i)nu usêknieniê spodo
bi se · iže veče bê neže pr(o)r(o)къ · Iûd
êi h(гъst)a iže g(ospodъ) i gl(a)va pr(o)rok(o)mъ bê · ot(ъ)s
tupiše · iv(a)nъ že êk(o) vêran' si pr
25 êd'tečъ svrši dêlo prêdte
ča · Izb(a)vit(e)l' bo mira egože prъ
stomъ pokazalъ b(ê)še · oče i v
paklenie česti prêd'ragoû s
emrtiû prêd'ide · Čto k z(a)k(o)nu

- 30 čto k životu · čto k naravu ·
čto k věrê · čto k nauku pogu
bi i smuti · Rêš(ponь) :· Iv(a)нь h(rьst)it(e)ль ob'1
ičevaše iruda · Irudiêdi r(a)di ũže
roêť ženu pilipa brata svoego živ
35 uča ženu · B(e)rš(ь) · Poslavъ irudъ
spekatora · p(o)v(e)lê usêknuti g
477c 1 l(a)vu iv(a)novu v tamnici · Čte(nie) :~
IṘudъ metežъ v graždahъ
v plemenitihъ raz'boinik'
v družbi razdrušit(e)ль · v dom
5 ačihъ plen'nikъ pl'ka skrušit
elъ uboiica čedъ · vь vlačihъ s
voihъ ubiica · Nьroit(e)ль z(e)mle
krviû v žeždi kr'vnoi prebiv
aeši · Se e(stь) êk(o) iv(a)nû krvъ krivi
10 mь pitiemъ lûtostiû požrê ·
nada sie čt(e)nie ũže da gl(agole)ť ·
Rêš(ponь) :· Dêvici plesavšei ũže sk
aza mati · Ničeso že inogo pro
si · tьkmo gl(a)vu iv(a)nû · i priskrban'
15 bis(ть) c(êsa)гь klet'vi r(a)di · i vzležečh'
r(a)di snimъ · B(e)rš(ь) :~ Reče d(ê)vica mat(e)r
i svoei česo vsprošu onaže r(e)če ·
IṘudъ ubo êť iv(a)na i sveza i · iže
uzi razdrêšaše grêhovъ uz
20 ami svezanъ bis(ть) · da zavezanъ oť
pustъ mêsto otpusta ne pust
li bi · sveza i i vloži i v tamn
icu · Irude ti lûbodeênie tvo
riši i v tam'nicu gredetъ iv(a)нь ·
25 Tьko sudiši sude na mêstê
sudiča napr(a)v(ь)d(ь)нь na mêstê sudi
ča · nevin'stviê progonit(e)ль · molû
kadê stvari lice · kadê obra
čenie kadê postiždenie · kadê
30 računъ očitago poznat(e)la · kьdê
b(og)ь kьdê č(lovê)кь · kadê podob'stvo · kьd
ê z(a)k(o)нь · kadê toезде krivine
naravi · Vkupъ vsa sutъ irud
e t(e)bê tvoreču t(e)bê p(o)v(e)lêvaû
35 ču · T(e)bê sudeču · t(e)bê razdrêšaû
ču · Rêš(ponь) · Prav(ь)d(ь)nikъ · iči v m(u)č(eni)кь ·
477d 1 ÊTъ ubo iv(a)na i svezavъ vsad
i i v tamnicu · Irude t(e)be pro
sitъ stvarъ t(e)be obličiuť uz
i · t(e)be tamnicu osvauť (!) · t(e)bê
5 vzvêcaet' se pred'stočaê mu
uka (!) · iv(a)нь okrilень stvariû ta
mnice · i iže vzvêcaetъ v' t(e)bê i
obrečetъ čto nakažetъ i va
iv(a)nê · čto žaluet se · Iv(a)нь vsee
10 vselenie sluhъ silъ znano br
ažit(e)lno s(ve)tineû · egda privlač
itъ k' s(e)bê vziskat(e)li krivdê ·
tvoritъ da vs(ê)mi poznaet se
tvoe lûbodeênie · Čte(nie) :· TVori
15 tь da t(e)bê imatъ osramočenje
očito eže ne možet' se taino ispr

- aviti skrušeniemъ zakriveni
 mъ · Iv(a)nъ iruda pokaraniemъ · a ne sv
 aždeniemъ · klepaše da lûbi
 20 t(ê)lъ čistoti · ego že pokarati iz'volil' bi
 ne pogubal' bi · Nъ irudъ svêt(i)(b)ln(i)ki
 lûbodê inimi goručъ · veče iz'v
 oli pogubiti · neže vratiti
 ženu b'ratu u nepodobno udrž
 25 ati · i ugoditi gl(a)vi grê'homъ · Ne
 vins'tviê bo nepriêt(e)li nenavis'
 tъ svobod'na vs(b)gda bivaet' ·
 Čtenie s(ve)t(a)go e(vanъ)j(e)liê po marku ·
 V(b O)NO VR(ÊME) Posla irudъ i êtъ iv(a)
 30 na · i svezavъ vsadi i v ta
 mnicu · irudiêdi r(a)di · I PR(O)ČĚÊ :~
 I pr(o)č(a)ê · om(i)liê s(ve)t(a)go av'gust(i)na b(i)s(kupa) ·
 EGda s(ve)toe e(vanъ)j(eli)e čt(e)t(b) se · lût
 o pozoriče prêd' očima n(a)ši
 35 ma postavlaet se gl(a)vu
 s(ve)t(a)go iv(a)na nъ blûdê · zvêrna lût
 478a 1 ostъ posla nenavisti r(a)di
 rêsnosti · Dêvica plesaetъ ·
 mati že lûtít' se · I v raskoš
 i i v gnêvi pitaûčih' se lût
 5 o prosítъ · i ne m(i)l(o)st(i)vo čo gl(agolet)t(b) s
 e is'pl'ni · stvoreno bis(tъ) iv(a)nu eže
 s(b)mъ pr(o)r(e)če · Onomu podaetъ ras
 ti o g(ospod)ê gl(agola)še mnê že umali
 ti se · sa poman'ka gl(a)voû · a onъ
 10 vzraste nъ križi · nenavisti
 porodi istina · Ne može luka
 vi tihimъ sr(b)cemъ trpêti čo
 m(u)žъ b(o)žii s(ve)ti učaše · iže ubo e
 mu sp(a)s(e)nie iskaše · eže t(a)ko uča
 15 QTvečaše emu zala v { še ·
 zdoobra · Čto emu gl(agola)še tъ
 kmo česo pl'nъ b(ê)še · Onъ ubo pšeni
 cu sêêše nъ trnie obrete · Gl(agol)a
 še c(êsa)ru ne podobaetъ t(e)bê imê
 20 ti ženu brata tvoego · Nъ onъ ne
 hotêše da t(a)ko ob'ličil bi i · č
 tovaše ot negože rêsnotu sl
 išaše · Nъ ot nepodobne ženi ne
 navistъ priemaše · eže nêkogda
 25 danoe vr(ê)me êvit se · Čteno :·
 V Rimê [s(vete) šabine] obretenie v grad
 ê vin'diiscêemъ u luka
 faustina b(la)ž(e)nie i s(ve)tie šabi
 ne m(u)č(e)n(i)ce · Êže b(ê)še žena et(e)ra
 30 pres(vê)tla m(u)ža valen'tina · i d
 eçi iruda rud'nika · Êže m(u)č(e)n
 a bê adriênomъ c(êsa)remъ · pod' pro
 fektomъ alpidiemъ · Segó b(la)ž(e)n
 a d(ê)va cerafiê egda v domu
 35 ego prebivaše · pousti i k vê
 rê g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(rъst)a · êže potomъ
 478b 1 onužde d(ê)vu · da že k mêstu
 muki poslêdova · K mat(uti)ni an(tifonъ) :~
 Irudъ êtъ iv(a)na · i svezavъ sa

- di i v tamnicu irudiêdi r(a)di** · An(tifonъ) ·
 5 **G(ospod)i moi c(êsa)ru dai mi na blûdê gl(a)vu**
iv(a)na h(rъst)it(e)la · An(tifonъ) ·: **Dêvici ples**
av'se vskaza mati · ničesože i
nogo prositi tьkmo gl(a)vu iv(a)n(u)û · An(tifonъ) ·
Obličevaše iruda iv(a)nъ irudi
 10 **êdi r(a)di · ûže poêтъ ženu pilipa brat**
a svoego · An(tifonъ) ·: **Dai mi nъ blûdê gl(a)v**
u iv(a)na h(rъst)it(e)la · i priskrbанъ bis(tъ) c(êsa)ръ
klet'vi r(a)di · R(e)ci k(a)p(itulъ) · K B(lagoslove)n(ъ) an(tifonъ) **Poslav' irudъ**
spêkulatora · i p(o)v(e)lê usêknuti gl(a)
 15 **vu s(ve)t(a)go iv(a)na** · I budi vspo(menutie) šabine ·
 K' V(ê)č(erъni) an(tifonъ) · **Irudъ** · Ps(a)l(ъ)mi ·a · **(=1) m(u)č(enika)** · k' V(eličitъ) an(tifonъ) **Pos**
la c(êsa)ръ slugi nevêrnie usêkat(e)li ·
i p(o)v(e)lê usêknuti gl(a)vu iv(a)na h(rъst)it(e)la ·
 Ć Nъ s(ve)tiû m(u)č(en)iku feliciê i felikša³⁰⁰ ·
 20 **ŮElič(ъ)stvo tvoe g(ospod)i priležno**
m(o)limъ · da êko že n(a)sъ vspomin
aniemъ s(ve)tiъ tvoihъ kupno ves
eliši · t(a)ko ihъ vs(ъ)gda prilêža
niemъ da za odêždeši · G(OSPODE)Mъ · Ćte(nie) ·
 25 **Ů Rimê na puti ostien'skom'**
drugoe mile ot grada · rožd'
stvo b(la)ž(e)niû m(u)ku filiciê
i av'difakta · pod' dêokliciên
omъ i maksimiênomъ c(êsa)ru · Profektu
 30 **i sudiû suču draku · Bêhota že**
d'va brata · imenemъ i dêlomъ o
ba erêê · I starêiši eû felic
ii imenemъ · iže p(o)v(e)l(ê)niemъ c(êsa)rovomъ
egda privedenъ bis(tъ) k pritvoru s
 35 **uda blizъ domu serafina · i nužda**
hu i da požrl bi emu žrt'vu · i
 478c 1 **vzdunu nъ t(ê)lo midenago i abie**
Ů Potomъ povedenъ { pade ·
bê k t(e)lu merkuriê v drug
i zidъ · I egda približi se t(a)ko
 5 **žde dunu na nъ · i abie pade · I oče**
vedošê i къ istukan'ni diêni · û
že t(ъ)kožde povali · I povra
čenъ bê k prefektu i vzložennъ
bê na rasohe · i vprošennъ kot(e)rim
 10 **i stvari sie stvoril' bi · b(la)ž(e)ni**
felicii otvêča · Ne d'êvlimi zl
obami nъ bl(a)godêtmi b(og)a moego vse
moguč(a)go sie stvorihъ · Profek' že ê
rostiû vžežennъ p(o)v(e)lê i vesti
 15 **iz' grada na putъ ostien'ski êk(o)**
ondê dubъ prevelikъ stoêše d
êmunomъ pokr'čennъ · I polinnъ b(ê)še
domъ idêže žrêtie usilov(a)hu ·
ŮRivedenu že emu suču
 20 **m(o)l(i)t(a)vъ stvori · i r(e)če k dubu ·**
zap(o)v(ê)daû t(e)bê vъ ime g(ospod)a n(a)šego
is(u)h(rъst)a da s korene padeši · i do
mъ istukan'nago i ol'tръ i s kurene (!)

³⁰⁰ U najavi oficija greškom su zabilježeni sv. Felicije i Feliks, iako se dalje se u tekstu ispravno spominju sv. Feliks i Adaukt, u skladu s kalendarom brevijara i današnjim liturgijskim kalendarom.

- da razdrušiši da k tomu dê
- 25 êniemъ tvoimъ d(u)še ne prelast
et se · Êže po s(love)si ego abie t(a)ko
vzvratī se · êk(o) domъ istukan'n
i razdruši se · t(a)ko da k tomu n
e êvil' se bi · Eže egda vzvê
- 30 čeno bê profektu · abie p(o)v(e)lê i u
sêknuti · i t(ê)lo ego nepogrebena s
tvori povrêci vl'komъ i psomъ :~
Є Nъ s(ve)tiъ m(u)č(e)n(i)къ · bi · (=12) brat' · or(a)c(iê) :·
BRatar(ъ)stv(e)ni n(a)sъ m(o)l(imъ) te g(ospod)i m(u)č(e)
- 35 n'къ tvoihъ vênacъ da vzve
selitъ · i vêri n(a)še dastъ naka
- 478d 1 zanie silъ · i množastvomъ ni po
moči da utêšitъ · Ot s(veta)go jêjidi ·
Hodataistvo ni m(o)l(imъ) te g(ospod)i b(la)ž(e)
n(a)go jêjidi op(a)ta da prepo
- 5 ručitъ · da eže n(a)š(i)mi utežan
i ne utegaemъ · ego pomoč' mi da po
stignemъ · Є V navič(e)ri roist
va s(ve)tie m(a)rie · K V(ê)č(erni) an(tifonъ) · Roistvo e(stъ) ·
Ot Začela i prêžde v(ê)къ sьzda
- 10 na es(a)mъ · i do gredučago v(ê)ka
ne prdstanu (!) · i v žiliči s(ve)têem'
prêd' nimъ poslužihъ :· Im(ъ)нь :·
Zdr(a)va morska · B(e)rš(ъ) · Rois'tvo e(stъ)
d(ъ)n(ъ)sъ s(ve)tie m(a)rie · Eeže životъ sl(a)vn
- 15 i vse prosvêcaetъ cr(ъ)k(v)i · K V(eličitъ) an(tifonъ) :~
Sl(a)vnêiše d(ê)vi m(a)rie roistvo dosto
inê čъstimъ · êže i b(ogo)r(odi)ce dostoênie
obdrža · i d(ê)v(ъ)stva čistoti ne otpusti ·
RAbomъ i rabinamъ tvoimъ pro
- 20 simъ g(ospod)i n(e)b(e)s(ъ)kie m(i)l(o)sti daromъ
nadêli · da iže b(la)ž(e)nie m(a)rie d(ê)vi
porodъ sp(a)s(e)niê bisi · početъ roi
stva ee obêtna čъstъ mira po
dai pribavlenie · G(OSPODE)Mъ · K ûtr(ъ)ni bit(atorii) :·
- 25 Roistvo d(ê)vi m(a)rie čъstimъ · H(rъst)u s(i)n
u ee poklonem' se · Ps(alъmъ) · Pridite · Im(ъ)нь ·
Egože z(emla) · An(tifonъ) · B(la)ž(e)na ti esi v ženahъ · i
bl(agoslovle)нь plodъ črêva tvoego · Ps(alъmъ) · G(ospod)i g(ospod)ъ n(a)š(ъ) ·
An(tifonъ) · Êko mur'ro izvoleno vonû dal
- 30 a esi s(ve)ta d(ê)vo b(ogo)r(odi)ce · Ps(alъmъ) · N(e)b(e)sa · An(tifonъ) ·
Prêd' ložniceû sêe d(ê)vi · čъstite n(a)mъ
pêsnī slatkie h(va)l(e)niê · Ps(alъmъ) · G(ospod)na e(stъ) · B(e)rš(ъ) ·
Lêpotoû tvoeû i kr(a)s(otoû) tvo(eû) · Vъ n'mi spêi ·
LOB'ži me lo
- 35 bьzlomъ ustъ tv
oihъ · êk(o) lučša s
- 479a 1 utъ satъ medvenahъ · I uberi tvoī
luč'ši vina · I bl(a)gouhaniê tvoê l
uč'ša masti · Olêi izlitъ e(stъ) ime
tvoe · Togo r(a)di d(ê)vi izvoliše t
e vel'mi · Vlêci me po t(e)bê teče
- 5 mъ v' voni masti tvoihъ · Vъvede
me c(êsa)ръ v piv'nice svoe · vzradu
im' se i vzveselim' se o t(e)bê · pame
tīvi uberъ tvoihъ pače vina · Pr
- 10 av(ъ)dni ubo pače lûbet' te · Gl(a)sъ

- sanamnice čr'na es(a)mь · na krasna ob'
razomь deči er(u)s(oli)m(ь)ska lêki krov'
kedaski · i êko kože pod'svi sol
omune · Rêš(ponь) · D(ь)n(ь)sь roždena e(stь) b(la)ž(e)na m(a)
15 riê d(ê)va · ot ičediê d(a)v(i)da pronúže s
p(a)s(e)nie vêruúčimь êvi se · Ee že ži
votь sl(a)v(ь)ni s(ve)ťь da v(ê)ku · B(e)rš(ь) :· Rois
tvo b(la)ž(e)nie m(a)rie čьstnê častimь · Čt(enie) ·
NE mozite smotriri eže čr
20 na es(a)mь · êk(o) raz'obrazi me sl'
nce · S(i)nove mat(e)re moee braše se
prot(i)vu mnê · obretu me stražь
v vinogradê vinograda moego n
e shraniь · gl(a)sь h(rьst)a vkaži mnê k
25 ogo lûbitь d(u)ša moê · Kadê pase
ši kadê počivaeši v polud'n
e · da ne bluditi vьčnu po sta
domь družabь tvoihь · Ače ne zn
aeši t(e)be · Ti kras'na meû žena
30 mi · izidi i gredi po stadom' s
tadь i pasi kozli tvoe · pri ob
itelêhь stanovь pastirsk
ihь · Rêš(ponь) · B(la)ž(ь)nêišie d(ê)vi m(a)rie rožd'
stvo čьstnê čьstimь · Da ta m(o)lity
35 za ni k' g(ospod)u sp(a)su h(rьst)u · B(e)rš(ь) :· S krasot
oû roistvo ee čьstnê častimь :· Čte(nie) :·
479b 1 Êždeniû moemu na kolesnicahь
paraonovihь pripodobih' te
priêt(e)l(ь)nice · Krasnê esta êgodê
tvoi êk(o) grliči · Šiê tvoê êk(o) monis
5 ta · zoboni že zlati stvorimь
t(e)bê iz'mačtani srebri · Egda
b(ê)še c(êsa)рь нь loži svoemь · Mastь moê
mnogocên'na da vonû bl(a)gouhaniê ·
Snopakь mirrê vzlûbleni moi mnê ·
10 meû sьs'ki moimi prebivaûčь groz'
dь čiparski vzlûbleni moi mnê ·
v' vinogradêhь en'gadi · Se ti kra
sna esi priêt(e)l(ь)nice moê · Se ti kras'
na esi oči tvoi golubice · Se ti kr
15 asanь esi vzlûbleni moi i preukra
šenь · Postena (!) naû c'vêtna · domov'
n(a)šihь kedarskihь · naslanaliča
n(a)ša čiprisova · Rêš(ponь) · Sl(a)vnêišie d(ê)v
i m(a)rie rois'tvo čьs'tnê čьstimь · Nь neeže
20 smêru g(ospod)ь prizrê · an(ь)j(e)lu vzvêčaûču ·
začety sp(a)s(it(e)la miru · B(e)rš(ь) :· B(la)ž(e)nêi
šie d(ê)vi m(a)rie rois'tvo čьstnê čьst(i)mь ·
An(tifon)i i ps(alь)mi iči нь prest(a)v(ь)l(e)nie b(ogo)r(od)ice b(e)rš(ь) ·
Pomož(e)ťь ei b(og)ь · S(lovo) s(veta)go av(ь)g(u)st(a) · b(i)s(kupa) ·
25 SE e(stь) n(a)mь vzlûbleni d(ь)нь b(la)ž(e)ni
e toli čьstnie vs(ь)gda d(ê)
vi m(a)rie · I togo r(a)di s velik
imь veseliemь radui se z(emla)
n(a)ša · tolikoe d(ê)vi roistvom'
30 prosvêčena · Se bo e(stь) cvêt pol'
ski · ot negože izašalь e(stь) prêč(ь)st
ni liliomь dol'ski · Po negože r
ožd'stvu prêmêni se naravь pr'v

- iû rodit(e)lû · im'že i grêhъ zagra
 35 di se · Urêzано e(stъ) v nei ono euži
 no poskrunenіe r(e)čenoe · Ot negože g
 479c 1 l(agole)t(ъ) se · V pečali vъčneši rod
 iti čeda · siê že v' veselii
 g(ospod)a porodi · Rêš(ponъ) :· Roistvo sl(a)v
 nêiši d(ê)vi m(a)rie dostoinê čъstimъ ·
 5 Ot sêmene avramova višadšîe ·
 ot kolene iûdova ot s(vê)t(ъ)la roda d(a)v(i)
 d(o)va · B(e)rš(ъ) · Sl(a)vnêišie d(ê)vi m(a)rie v
 istinu rožd(ъ)stvo dostoinê č(ъ)st(i)m' ·
 EUGa bo plaka a siê vzv
 10 eseli se · Euga slzi a m(a)r
 iê v črêvê radostъ nosi · êko
 ona grêš(ъ)n(i)ka · a siê sъzda nev
 in'nago · Dêva vistinu porod
 i êk(o) d(ê)voû poče i nevrêždena
 15 porodi êko v počet'i truda
 ne bis(тъ) · Obo ûže divno i bes kruš
 eniê o brêmene · i v rožd'stvê d(ê)
 va otrokovica · z'drava ubo ·
 an(ъ)j(e)lъ r(e)če k nei m(i)l(o)sti pl'na g(ospod)ъ s
 20 toboû · Rêš(ponъ) · S krasotoû čъstъ s(vê)
 têišie d(ê)vi m(a)rie čъstimъ · Da ta m(o)li
 tъ za ni kъ g(ospod)u n(a)š(e)mu sp(a)su h(rъst)u :· B(e)rš(ъ) :·
 Sr(ъdъ)cemъ i d(u)šeû h(rъst)u da poemъ sl(a)vu · v sê
 i s(vê)têi čъsti visokie dêvi b(ogo)r(od)ice
 25 ISpl'nena ubo e(stъ) m(a)riê m(i)l(o)s { m(a)rie ·
 ti · i euga ispraždnenā e(stъ) ot grê
 ha · Kletvu eužinu v bl(agoslovle)nie m(a)r
 iê izmêni · Zdrava m(i)l(o)sti pl'n
 a g(ospod)ъ s toboû · s tobo (!) g(ospod)ъ v' sr(ъdъ)ci ·
 30 s toboû v čr(ê)vê · s toboû vъ utr
 obê · s toboû v pomoči · Veseli
 se b(la)ž(e)na d(ê)va · c(êsa)rъ h(rъst)ъ i s prest(o)la
 svoego pride v čr(ê)vo tvoe iz' l
 ona o(тъ)ča v črêvo spodobi se sn
 35 iti mat(e)ri · Bl(a)ž(e)na ti esi v ženahъ'
 iže životъ mužemъ i ženamъ
 479d 1 porodila esi · Rêš(ponъ) · Roistvo
 tvoe d(ê)vo b(ogo)r(od)ice m(a)rie · radostъ v
 z'vêsti vs(ê)mu miru · Êko i s t(e)be vs
 iê sln'ce pr(a)v(ъ)vi h(rъst)ъ b(og)ъ n(a)šъ · iže razdruš
 5 i kletvu da n(a)mъ bl(agoslovle)nie razogъ sem
 rтъ da n(a)mъ životъ vêčni · B(e)rš(ъ) :·
 B(la)ž(e)na ti esi v ženahъ · i bl(agoslove)нъ pl(o)дъ čr
 êva tvoego · SL(A)VA · An(tifonъ) · Radui se
 m(a)rie d(ê)vo vse blaz'ni iz'gubila
 10 esi v vs(ê)мъ mirê · Ps(альмъ) :· Vspoite :·
 An(tifonъ) :· Spodobi me sl(a)viti te d(ê)v
 o prês(vê)taê i podai mnê silu pro
 t(i)vu vragomъ tvoimъ · Ps(альмъ) · G(ospod)ъ v(ъ)c(êsa)r(i) s(e) ·
 An(tifonъ) · Po porodê d(ê)voû nevrêždena
 15 prebila esi · b(ogo)rod(i)ce m(o)li za ni · Ps(альмъ) ·
 Vspoite · B(e)rš(ъ) · Vzľubi ũ g(ospod)ъ i prêv'[zľubi] ·
 I vžiliči s · Začelo s(veta)go (evanъ)j(eliê) · ot m(a)têê ·
 KNigi roistva is(u)h(rъsto)va s(i)na d(a)
 20 v(i)d(o)va s(i)na avram'la · Avra
 amъ ubo rodi isaka · isak že rod

i êkova · I PR(O)Č(A)Ê · Om(i)l(iê) s(veta)go eronima pr(ozvitera) ·
 Vь isaii čt(e)мь · rodъ ego kto i
 sp(o)v(ê)stь · Ne mnêimo ubo e(vanь)
 j(e)lista prot(i)v(ь)na suča pro
 25 r(o)ku · Ibo čto onъ nevzmožno gl(agol)
 aniemъ r(e)če · Si vzvêcati nače
 ть · on'dê ot roda b(o)ž(ь)stv(e)n(a)go · a ov
 dê ot vplčeniê r(e)čeno estь · Ot vpl'
 čenih' že načetъ · da po č(lovê)cê b(og)a нь
 30 učiti se nač(ь)nemo s(i)na d(a)v(i)d(o)va s(i)na
 avram'la · Rodъ poslêd'ni na
 potrêbno prêmênень · Ače bo pravo
 položil bi prъvo avraama ·
 i potomъ d(a)v(i)da · i paki iz'rečenu
 35 emu bi emu biti avramъ · da
 rodъ reda čьl' se bi · I togo rad
 480a 1 i pročêe otpručь · sihъ s(i)na vmêni
 ль i estь · Êko k simъ тьkmo stvor
 eno e(stь) obêčanie · Kъ avramu ub
 o r(e)če g(ospod)ь · O sêmeni tvoemъ v'zbl(agoslo)ve
 5 t(ь) se vsi êzici eže e(stь) h(rъst)ь · A k' av'r
 amu ubo ot ploda črêva tvo
 ego posaždû na prêst(o)lê tvoem' ·
 Rêš(ponь) · B(la)ž(e)nu me gl(agol)ûtъ vsi rodi · êk(o) st
 vori mnê velika g(ospod)ь · Êko silanъ e(stь) i
 10 s(ve)to ime ego · B(e)rš(ь) · I m(i)l(o)stь ego ot roda
 v rodъ boečim' se ego · Êko sil · Čt(enie) :·
 Iûda že rodi paresa i azar
 a ot tamari · Ne ubo v rod'st
 vê sp(a)s(i)t(e)la · niedinu s(ve)tihъ žen'
 15 priloži · na onêhъ eže pismo karaetъ ·
 Da iže grêš'nihъ r(a)di pride ot grê
 šnihъ rodiv se vs(ê)мь grêhi zagl
 adil' bi · Otnûdêže i v poslêdu
 ûčihъ · rutъ moabova · i virsav
 20 a žena uriina · Noson' že rodi s
 ol'mona · Se e(stь) solmonъ knezъ kol(ê)nê
 iûdova · êkože v čislê čt(e)мь :~
 Rêš(ponь) · Zb(o)ž(ь)na vist(i)nu esi s(ve)ta d(ê)vo m(a)r
 ie · i vs(a)koe hv(a)li dostoinêiši · Êko is' te
 25 be vsiê sln'ce pr(a)v(ь)di g(ospod)ь b(og)ь n(ašъ) · B(e)rš(ь) · M(o)li za
 lûdi m(o)li za kliri · m(o)li za obêtъ žen(ь)sk(a)
 go polu · čuite vsi tvoe pomaganie · iže
 koliždo čtutъ tvoe s(ve)to roistvo · Êk(o)
 is t(e)bê · Ot s(ve)t(a)go adriêna čt(enie) · z· (=9)
 30 V Nikomedii roždenie s(ve)t(a)go
 adriêna m(u)č(e)n(i)ka · s proč(i)mi · i· (=20) i
 tri · Egda maksimiêнъ prêlû
 te progonaše h(rъst)êne · vъ an'tiohi
 i prikazani b(ê)še et(e)ri h(rъst)ьeni · vêro
 35 û i pravostiû edino d(u)š(ь)ni · Eže
 onъ rêsnie r(a)di is(ь)p(o)v(ê)di · p(o)v(e)lê ras'
 480b 1 tegnutie нь d'rêvêhъ · i žilami
 sirovimi biti · i potomъ kamenie
 мь usta ihъ s'tliči · i êziki imъ u
 rêzati · I siê vsa zrêči adriê
 5 нь · iže b(ê)še starina m(u)č(e)n(i)kъ r(e)če imъ ·
 Zaklinaû vi b(ogo)мъ egože r(a)di siê tr
 pite · Rcite mnê v rêsnotu kaê

- e(stь) mazda v(a)ša · Ůže ždite za sie
muki · Vedit' bo se mnê veliê i
- 10 divna suči · Emuže · i· (=20) i · v· (=3) čьst'
ni m(u)č(e)n(i)ci rêše · Čaemo ubo eže ni ok
o vidê ni uho sliša · ni na sr(ьдъ)ce č(lovê)k(ь)
vzide · i neiz'gl(agole)t(e)l(ь)naê bl(a)gaê ·
êže ugot(o)va b(og)ь têmь iže lûbet'vi ·
- 15 K mat(utini) i g(o)d(inamь) · Rožd(ь)stvo sl(a)vnêišie
e(stь) d(ê)vi m(a)rie · dostoinê čьstimь · ot sêm'nê
avramova višad'šie ot kolene iûdov
a · ot s(vê)tlago roda d(a)v(i)d(o)va · An(tifonь) · Roistvo
e(stь) d(ь)n(ь)sь · s(vь)têiše d(ê)vi m(a)rie · eeže živo
20 tь pokon'ni vse pros'vêčaetъ c
r(ь)kvi · An(tifonь) :: Ot c(êsa)r(ь)sk(a)go roda
višad'ši d(ê)va m(a)riê svьt(ê)t' se · eeže
prosbami ni pomoči se · misliû i d(u)homь
obêtnê prosimь · An(tifonь) :: Sr'cemь i d(u)šeû
25 h(rьst)u da poemь sl(a)vu v sei i s(ve)têi čas'
ti · visokie d(ê)vi b(ogo)r(od)ice m(a)rie · An(tifonь) · S kr
asotoû čьstь s(ve)tie d(ê)vi m(a)rie čьst(i)m' ·
da ta m(o)litь za ni kь g(ospod)u is(u)h(rьst)u :~ K(a)p(itulь) ::
Ot začela · Im(ь)нь · O prêsl(a)vna · B(e)rš(ь) ·
- 30 Roistvo e(stь) d(ь)n(ь)sь d(ê)vi m(a)rie · Eeže ž(i)v(o)t'
sl(a)v(ь)ni vse prosvêčaetъ cr(ь)k(ь) · K b(lagoslove)нь · An(tifonь) ·
Roistvo sl(a)vnêišie d(ê)vi b(ogo)r(od)ice m(a)rie čь
stnê čьstimь · êže na višni pres(vê)tl'
vzide A(LELU)Ê · Vspom(enutie) · ad'ri(êna) · K t(e)rcê k(a)p(itulь) ·
- 35 Ot zač(e)la · Rêš(ponь) · ot d(ê)vь · K šeksti k(a)p(itulь) ·
Vselih' se · K n(o)nê · k(a)p(itulь) :: Vsta g(ospodь)n(i)h(ь) ·
- 480c 1 iči нь prestav'lenie b(ogo)r(od)ice · k' v(ê)č(erni) an(tifonь) ·
Roistvo sl(a)vnêišie · Im(ь)нь · Ot zač[e]la] :~
Im(ь)нь · Zdr(a)va morska · B(e)rš(ь) :~ Roistvo
e(stь) d(ь)n(ь)sь d(ê)vi m(a)rie · Eeže ž(i)v(o)t(ь) · vse · K' V(e)l(i)č(itь) an(tifonь) ·
- 5 Roistvo tvoe d(ê)vo b(ogo)r(od)ice m(a)rie radost'
vzvêsti vs(ê)mu miru · êk(o) is t(e)bê vs'i
ê sln'ce pr(a)v(ь)di h(rьst)ь b(og)ь n(a)šь · iže razdruši k
let'vu · razogъ semrtь darova n(a)mь
životь vêčni rabomь tvoimь :: Ć Me
- 10 û okt(a)bu s(ve)te m(a)rie d(ê)vi čt(e)t(ь) se · v· (=3)
čt(e)na ot pês(ь)нь solomuniň a tri otъ
sl(o)vo s(ve)t(a)go avgust(i)na b(i)sk(u)pa · a
tri ot om(i)liû s(ve)t(a)go eronima · bit(atorîê) i im(ь)n
i an(tifon) i ps(a)l'mi gl(agol)ût(ь) se нь d(ь)нь ee ·
- 15 čteniê ot pês(ь)нь solomuniň :~
NA post(e)li moei nočiû vz
iskahь egože lûbitь d(u)š
a moê · vziskahь ego i ne
obret'i · V'stanu i obidu gr
- 20 adь po stagnahь i po p
utêhь i vziću ego
že lûbitь d(u)ša moê · vziska
hь ego i ne obret'i · I obretu me bd
eêei iže strêžahu grada · Eda
- 25 vidêste egože lûbitь d(u)ša m
oê · Imalo egda preidoň i obre
toň egože lûbitь d(u)ša moê · Čte(nie) ::
DRžu i i ne puću i doidêže
v' vedu i v domь mat(e)re moee ·
- 30 i v ložnicu rodit(e)l(ь)nice moee · Zь

klinaû vi dečeri er's(oli)m(ь)skie s'r
 нь r(a)di i elêнь polskihъ ne v'zb
 udite ni bđiti stvorite vz
 lûblenuû doidêže sama hočet' ·
 35 Kaê e(stъ) siê êže vziđe po pust
 480d 1 ini · êk(o) s'tlръ ðima ot aromать m
 ur'ra i tam'êna · i vs(ê)hъ prahъ s'pi
 piciêl'skihъ (!) · Ĉt(enie) · SE pos(ь)telû
 solomunû krêp'ko obimaûть · m (=60)
 5 krêp'kihъ iz(rai)l(e)vihъ vsi držeče
 meče i na branъ priuč(e)ni · I edinomu
 komuždo ihъ mečъ na bedrê ego s
 trahъ r(a)di noč'nihъ · Nosilo stvo
 ri s(e)bê solomunъ ot drêvъ liva
 n'skihъ · s'tlpi ego stvori srebrni ·
 10 naslanaliče zlato vlazič
 e purpirno posrêdê lûbvi pros'
 trê dečeri r(a)di er(u)s(oli)m(ь)skihъ :: Ĉt(enie) ::
 IZidite dečeri er(u)s(oli)m(ь)skie · i
 vidite c(êsa)ra solomuna s vê
 15 rsemъ im' že vên'ča i mati ego v d(ь)нь
 ženitvi ego · i v d(ь)нь veseliê sr(ьdъ)ca
 ego · K(a)ko krasna esi priêt(e)l(ь)nice moê ·
 oči tvoi golubicъ bes' togo čo v
 nutrê tait' se · Vla (!) tvoi êk(o) s
 20 tado kozъ · eže vshodetъ ot gori ga
 ladъ · hodeče · êk(o) stado striže
 nihъ eže ishodetъ ot kupeli · vsaka
 s d'vêma roždenima bliznacem
 a · i êlovê ne bê meû imi · Ĉte(nie) ::
 25 ÊKo staklo rumeni ustnê t
 voi · i gl(agol)i tvoi slat'ki · êko
 ulomci molgrana taki êgodi
 tvoi bes' togo eže vnutrê tait'
 se · êk(o) turanъ d(a)v(i)d(o)vъ urêš(e)nie tvoe
 30 iže sazidanъ s bran'nici :: Ĉte(nie) ·
 TIsuče čitomъ ob'nemъ viseče ·
 i v'sa oružîê krêpkihъ · Dv
 a sьs'ka tvoê êk(o) d(ê)v laniča s
 r'nê · Idu v goru mir're i na h'lmacъ
 35 tam'ên'ski · Ĉte(nie) · VСа krasna esi
 priêt'lnice moê · i skvrni nêstъ
 481a 1 v' t(e)bê · Pridi ot livana nevêsto mo
 ê · pridi ot livana · Pridi da obên'č
 aeši se ot gl(a)vi amons'kie · Ot v'rha s
 anirskago i ermon'skgo ot ložiča l'v
 5 ovъ · ot gorъ par'dskihъ · Ob'êzvila
 esi sr'ce moe · sestro moê i nevês
 to moê · ob'êzvila esi sr(ьdъ)ce moe ·
 v' edinomъ rozrenii očiû tvoeû ·
 v' edinomъ vlasъ tvoihъ šie tvoee ·
 10 KOLъ kras'na esta sьs'ka tvoê
 sestro moê i nevêsto moê · k
 rasnêiši sutъ prъsi tvoi vina ·
 i vona rizъ tvoihъ rače vsêhъ
 aromать · Satъ kapae ustnê t
 15 voi · nevêsto moê · medъ i ml'êko po
 d' êzikomъ tvoim · I vona rizъ tvoih'
 rače vona tam'êna · Vrtъ za

tvorenъ sestro moê i nevêsto · vrtъ
 zatvorenъ i istoč'nkъ zapečat'len' ·
 20 **D**Ihanie tvoe rai · mol'grani s' ê
 bl'čnimъ ovočiemъ · čipragъ s na
 rdomъ · nar'dъ sъ čipromъ · **F**istula
 i cinanomъ sъ vs(ê)mi zn(a)m(e)ni livan'sk
 imi · **M**irra i aloi sъ vsimi čъstni
 25 mi monitskimi mastmi · istoč(ъ)n(i)k' ·
 vrt'ski · stud(e)n(a)съ vodъ živihъ ·
 eže tekutъ vъ ustrm'lenie vodъ
 ot liv(ъ)na · **V**stani sêvêre i prid
 i ũgo · i ohladi vrtъ moi i potek
 30 utъ aramati ego · Čte(nie) · **P**Ridi
 vzlûbleni moi v' vrtъ svoi · i ê
 ždъ plodъ êb'lkъ tvoihъ · **P**ridi
 v' vrtъ moi sestro moê i nevêsto · s
 mêsihъ mirru moû sъ aromatami
 35 moimi · êhъ satъ sъ medomъ moimъ · Ê
 481b 1 di priêt(e)lû moi i piite i upiite
 se milêiši · **A**zъ s'plû a sr'ce moe
 bditъ · **G**l(a)sъ v'zvlûblenika moego
 k'leplû'čъ · **O**tvori mnê sestro moê i
 5 nevêsto · **G**olubice moê nepočna
 ê moê · êk(o) gl(a)va moê pl'na e(stъ) rosi · i kr
 ai vlasъ tvoihъ kapalъ počnih' ·
SVlêkos'h (!) se isъ sukne moee
 kada oblêku se v nû · **U**mihъ
 10 nogi moe kako os'kr'vrnu e · **V**zlû
 bleni moi posla ruku svoû · ka
 okan'cu · i utroba moê vstrepeta
 v prikosnen'i ego · **V**stahъ da otvr
 zu vzlûblenomû moemu · i rucê
 15 moi načesta kapati mir'rou · i prъ
 sti moi pln'i mirre iskušenoe · **S**
 težarъ vratъ moiъ · otvorihъ vz
 lûblenomû moemu on' že ukloni
 l se b(ê)še ot mene · **I** otstupilъ d(u)
 20 ša moê rastaê se · egda ne bis(тъ)
 vzlûblenika moego · vzlûblen
 ikъ moi mnê bis(тъ) · vziskahъ i ne obr
 etohъ i · vъzvahъ i ne otvêča mnê ·
OBretu me straže strêguče
 25 i grada poraziše me i êzv
 iše me · i vzeše mnê plačъ moi · s
 trguče stêň · **Z**aklinaû vi de
 čeri er(u)s(oli)m(ъ)skie · ače obrečete v
 zvlûblenago moego · da vzvêsti
 30 te emu êk(o) lûbviû iznemaga
 û · **K**(a)kovъ e(stъ) vzlûbleni tvoi · sko
 zê lûblenika · o prekrasnaê v ž
 enahъ kkovъ (!) e(stъ) vzlûbleni tvoi ·
 êk(o) lûblen(i)ka svoego r(a)di t(a)ko z
 35 akle n(a)sъ · Čte(nie) · **V**Zvlûbleni moi
 prebelъ i rumenъ izabranъ izъ
 481c 1 tisučъ · **G**l(a)va ego zlato preči
 sto · vlasi ego izvvrnuti · lê
 ki krila palamъ čr'ň lêki g
 avranъ · **O**či ego lêki goluba nъ

- 5 d'strugami vodъ · Eže ml'êko
mъ sutъ omiveni · i prêstoet'
pri istočni cêhъ preplnihъ · Črê
vo ego bisusъ burnêi · pače kъ
mene safira · i êgodê ego agul
- 10 e aromatъ sъstavleni spic
iêlskie · Ustnê ego ustnê
kaplûciê mirra čъstnaê :· Čt(enie) :·
RUcê ego ob'lê zlata pl'n
ê · kamene acinta · Črêvo
- 15 ego burnêe razdêlenъ šafiri ·
Stegnê ego s'tl'pi mramorni · i
že sutъ osnovani na d'ni zl
ati · Krasota obraza ego êk(o)
livana izabran'nago kedra ·
- 20 Grъlo ego preslat'ko · i vse
želêt(e)lno e(stъ) vzlûbleni moi ·
i si e(stъ) priêt(e)lъ moi dečeri er(u)s(olimъ)
skie · K(a)ko otide vzlûbleni tvoi ·
o prekrasnêiša v ženahъ kamo
- 25 ukloni se vzlûbleni tvoi ·
i vzičemъ ego s toboû :· Čt(enie) :·
VZlûbleni moi snidi v vrt'
svoi · i izbiraetъ lili
umъ · Azъ vz'lûbl(e)nomu moemu
- 30 i vzlûbl(e)ni moi mnê · iže pase
t se v lilii · Lêpa esi priê
t(e)l'nice moê · slatka i kras'
na lêki er(u)s(oli)mъ · straš'na lê
ki stanovъ zastupъ ukra
- 35 šena · Otvрати oči tvoi ot mene
êk(o) tême vzlêtati tvorì
- 481d 1 ta · Oči tvoi êk(o) stado kozъ e
že êviše se ot galadъ · Čte(nie) :·
ZUbi tvoi êk(o) stado ovacъ ·
eže vzidoše ot kupeli · v
- 5 se s bliznaci roždenimi · i êl
ovê nêstъ v nihъ · Êk(o) s kora mol'
grana tъki êgodi tvoi · razvê
očiû tvoeû · m· (=60) e(stъ) c(êsa)r(i)съ i · o· (=80) hot'
nicъ · i dêvoikamъ nêstъ čisla ·
- 10 edina e(stъ) golubica moê svršen
aê moê · Edina izabrana mat(e)r
e svoee · rodit(e)l(ъ)nice svoee · Vi
diše û deleri sionskie · b(la)ž(e)nu r
êše û i c(êsa)r(i)ce pohv(a)liše û · Čte(nie) :·
- 15 KAê estъ siê êže vzide lêki
zora vstanuči · krasna lêk
i m(ê)s(e)съ · izvolena lêki sln'ce · str
ašna lêki stanovъ zastupъ uk
rašena · Vnidohъ v' vrtъ moi da vi
- 20 dil' bimъ ovočiê dolovъ · da smo
trila bimъ · ače cvali bi vinogra
di · i ače prozebali bi mol'grani ·
ne znaûči d(u)ša moê smuti me · Ko
lesnicъ r(a)di aminodabovihъ · Čto
- 25 uzrite v krot'cê · tъkmo lêki zas
tupi · Čte(nie) · KOlъ krasni sutъ sto
pi tvoi vъ obuveni deči vlada

t(ê)la · Sastavi boku tvoeû sut'
 monisti · eže stvori rukoû moistr
 30 a · Рупакъ tvoi lêki sьsudь žus'
 ti v neiže ne oskudêetъ pivо · č'
 rêvo tvoe lêki stogъ p'šenice o
 graeň lilii · Dva saska tvoê ·
 lêki dvê monistê laniča s'гньê :·
 35 Šjê tvoê lêki turanь burnêi ·
 Oči tvoi lêki kupelь mezo
 482a 1 dona · eže sutь v' vratêhь deče
 ri možastva (!) · Nosъ tvoi lêki tur
 anь livan'ski iže zritь prot(i)vu d
 amasku · Gl(a)va tvoê lêki karme
 5 ь · strêhi gl(a)vi tvoee · Êk(o) purpira
 c(êsa)reva pristavlena k žlêbomь · Ko
 ь krasna esi i kolь preukrašena
 milêiši vsêhь · Mir'ra tvoê upo
 doblena e(stь) pal'mu · I sьska tvoê
 10 grozdomь · Rêhь vzidu na pal'mu ·
 i pritegnu plodi ee · I b(ê)še sьs'ki
 tvoê grozdi vinograda · i u
 haniê ustь tvoihь lêki uhanie
 êb'l'кь · Grьlo tvoe · êko vino predo
 15 broe · dostoino vzlûblenomû mo
 emu v pitie · ustnama že i zub
 omь ego prêživaniû · Azь vzlûb'
 lenomu moemu · i къ mnê obračenie ego ·
 Pridi vzlûbleni moi i pridemь na ni
 20 vu i prebivaemь v selêhь · sь ũtra
 vstanemь k vinogradu · i vidim'
 ače cvatetъ vinogradь · Aь c
 vêti plodi rodetъ · i ače cva
 tutь molgrani · Čt(enie) :· QN'dê da
 25 mь t(e)bê sьska moê · Gore (!) daše vonû
 v' vratêhь moiň vsa ovoča nov
 a i vetha · vzlûbleni moi shranih'
 t(e)bê · Kto te dastь mnê brate
 moi · sьsav'šago sьs'ki mat(e)re moee ·
 30 da obretu te vanê i cêluû te ·
 i ũže me ot t(e)be niktože ne otluči
 tь · Primu te i vedu te v domь
 mat(e)re moee · i v ložnicu rodit(e)l'
 nice moee · Ond'ê me њučiši · i damь
 35 t(e)bê ot vina pitie kum'fet'nago
 i mastь molgrans'ki pšenicь moiň ·
 482b 1 šuica ego pod' gl(a)voû moeû i desn
 ica ego obimet' me · Čte(nie) · ZAKl
 inaû vi dečeri er's(oli)m(ь)skie · da ne v
 z'budite vzlûblenicu moû · ni b'
 5 dêti stvorite doideže sama
 hočetъ · Kaê e(stь) siê êže vzide
 ot pustine · raskoši plovuči · na
 slonši se њь vzlûb(ь)len'go svoego ·
 pod' stab'lomь êb'lčnimь vz
 10 b'udih' te · on'dê lûbodêêna estь
 mati tvoê · on'dê vrêždена e(stь) ro
 dit(e)l(ь)nica tvoê · Položiše me
 êk(o) pečatь na miš'ci tvoei · êko
 krêpka e(stь) lûbi l(ê)ki s'mrtь · žest

- 15 oka estь lûbi ada obručenie · Svê
til'nici boee s(vê)t(i)l(ь)nici ogan'ni ·
toli plamen'ni · Čte(nie) · YOdi mnog
ie ne mogoše ugasiti lûb've · ni r
êki zavaty ee · Ače dastь č(lovê)kь v
- 20 sa imeniê domu svoego za v'zlû
blenie · lêki neiz'gl(agoli)t(ь)l'nuû · Sestr
a v(a)ša m'lada i saski ne imaty · Čto
stvorimь ses'trê v(a)šei · v d(ь)nь egda
vz'gl(agole)t(ь) se k nei · Ače mirь e(stь) zizd
emь na nemь bran'niki srebrbr'ni (!) · A
25 če li dvorь e(stь) pokriimo i daskami
kedarskimi · azь stêna i sьs'ki
moi lêki turanь · iz' negože stvo
rena es(a)mь · prêd' nimь lêki mirь otvr
30 zae · Vinogradь bis(tь) mirotvorcu
moemu · eže imaty lûdi predadet'
i stražamь · M(u)žь prinesetь za pl
odь · ego · č. (=1000) srebr'nikь · Vinogradь
moi prêd' mnoû e(stь) · tisuči tvoi mi
35 rotvorni · i d'vêstê onêhь iže
hranetь plodь ego · ače obitae
- 482c 1 ši v' vratêhь priêt(e)l(ь)nice posl
ušaût' te · stvori me slišati
gl(a)сь tvoi · Bêži vzlûbeleni mo
i · Podobi se sr'nê i laniču ele
5 nu na gorahь aromatskihь · Ti že ·
Sl(o)vo s(ve)tago avgust(i)na b(i)s(kupa) ·
MAti roda n(a)š(e)go strastь
prinese miru · rodit(e)l'ni
ca g(ospod)a n(a)š(e)go sp(a)s(e)nie prine
10 se miru · Umnožit(e)l(ь)nic
a grêhu euga · umnožit(e)l(ь)nica
utežaniû m(a)riê · Euga ubit
el'no uteže m(a)riê uživat(e)l(ь)no
prospê · Ona porazi a siê iscê
15 li · za posluhь posluhь (!) vz
dast se · Čte(nie) · B(la)ž(e)na že m(a)riê no
sitь mladen(ь)ca raduet se ob'e
m(o)l'ûči s(i)na · nositь ot negože sama nosi
t se · Ni zamanь bêgaûtь zbel
20 iêni ob'rete bo otročiča ibo otъ
pusteči · z. (=9) m(ê)s(e)ci porodi h(rьst)a · P
lečetь n(i)na sь organi m(a)riê · i me
û brzimi gibani članacь · Tu
m'pani rodit(e)l(ь)nici bubnite :·
25 Poite veseleče se lici nas
laždlaûče se slatko glasni
pês(ь)ni da mêšaût se · Čte(nie) :· SLiš
ite ubo k(a)ko bubnaniê n(a)ša pê
la se bi · Gl(agol)et' bo · Veličitь d(u)
30 ša moê g(ospod)a · i zradova se d(u)hь
moi o b(o)zê sp(a)sê moemь · Êk(o) prizrê
nь sm(ê)rênie rabi tvoee se bo ot s
ele b(la)ž(e)t(ь) me vsi rodi · Êk(o) stvo
ri mnê velika iže silan e(stь) i s(ve)
35 to ime ego · Stvar' že tolika
sp(a)s(e)niê · množeči s(e)bê čudesь
482d 1 novihь · Novi porod m(a)riê euži

нь porod pobêdi · I eužinь pla
 čь m(a)riina pês(ьнь) otvrže · Čte(nie) :· **IBo po**
 nee b(la)ž(e)nomь bl(a)gov(ê)č(e)n'i pozdravle
 5 niê · Egda nekosnena svoee mis
 li · d(ê)va borenietь stužaš(e) se ·
 K(a)ko bilo bi sie pozdravlenie · m
 eû posalь n(e)b(e)ski rasmotri i r(e)če ·
 Ne boi se m(a)rie obrete bo bl(a)god(ê)tь
 10 u b(og)a · Se počneši v črêvê i por
 odiši s(i)нь · i nьr(e)češi ime emu i(su)sь ·
 QNa že r(e)če · K(a)ko budetь sie êk(o)
 m(u)ža ne znaû · An(ь)j(e)lь že r(e)če ei ·
 D(u)hь s(ve)ti snidetь na te i sila
 15 višn(a)go osênit' te · Űže slišala
 esi k(a)ko sie budetь s(lovo) života ·
 Slišala esi k(a)ko budetь si
 e · êk(o) d(u)hь s(ve)ti naidetь na te d
 a čedo porodiši · i d(ê)v(ь)stva ne
 20 pogubiši · s(i)na vzdasi i po poro
 dê nevrêždena prebudeši · O
 b(la)ž(e)na m(a)rie êže v(ь)sь v(ê)kь plênen' iz(ь)b(a)vi
 tvoee vole m(o)l(e)niemь · ti g(ospo)je
 miru tvoeû vêroû stvori se
 25 zakladь · Čt(enie) :· **NE** zakasni d(ê)
 vo poslu · Pospêši se otvêč
 ai rêčь i primi s(i)na · Dai vêru i
 čui silu · Se ubo azь raba g(ospodь)n
 a · budi mnê po s(love)si tvoemь · I ni
 30 edinь časь posalь ne otstupi ·
 i v d(ê)v(ь)skuû ložnicu h(rьst)ь vnide ·
 I abie obrêmena (!) bis(ть) b(la)ž(e)na b(ogo)r(odi)ca ·
 i po vse v(ê)ki prop(o)v(ê)daet se · I se
 d(ê)va abie priêtь k vêrovani
 35 û sl(o)vo · Muž'na neznaûči pri
 žrêbleriê · črêvo isplni se
 483a 1 nikim'že oskvrnениemь mužas'k
 go ob'êtiê · I bis(ть) m(a)riê d(ê)va obrê
 menena d(ê)va porodi i d(ê)va po po
 rodê · prêsl(a)vno ubo ono d(ê)v(ь)stvo
 5 i prêsl(a)vno plod'stvo · Radue
 t se mati i mati se vesela d
 ivitь · i o d(u)sê s(ve)tê raduet se
 za vnesenie · Čte(nie) · I Ne êko por
 odi obručena strašit se · нь êk(o) po
 10 rodi s radostiû divit' se · Ra
 duim' se i mi br(a)tiê · v d(ь)нь toliki
 d(ê)vi êže egda obruči se · Sьzda
 t(ê)lû n(e)b(e)sь pridruži se višnemu ·
 Obêtovaše bo se s(i)нь posêčenie
 15 mь d(u)ha s(ve)t(a)go · ona že slišêce ra
 dovaše se · i želêše velmi m
 ati · čto ubo čudo ače bez'vrê
 ždeniê rodi se iže ot stine začè
 t' se · Ne podobaet' se da onь iže
 20 n(a)mь nošaše sp(a)s(e)nie · mat(e)ri otêl' b
 i cêlostь dostoêniê :~ Čte(nie) :·
 IBo iže z(e)mleû moremь n(e)b(e)si ne ob
 imaet' se · meždû edinogo t
 elês'ce udi ob'êt' se · Se e(stь) ona n

- 25 ovost' eremie pr(o)r(o)ka pror(e)čeniem' ·
provzvěčena · tvorit' ubo nov
oe h(rъst)ъ nъ z(e)mli · žena obimet' muža ·
O žena b(la)ž(e)na nad vs(e)mi ženami ·
êže m(u)ža zla nik(ъ)kože nez'na · i m(u)ža
- 30 sl(o)vom svoimъ ob'êt' · Ob'em(ъ)let'
m(u)ža m(a)riê · an(ъ)j(e)lu vèru daúču ·
êk(o) euga pogubi m(u)ža k' zmii pris
tanuči · Pozdravlaše an(ъ)j(e)l'
dêvoiku · m(u)ž(ъ)ska pozdrav'lniê
- 35 ne znaúču · strašase d(ê)va n
ovosti s(love)sъ k neiže an(ъ)j(e)l' r(e)če ·
- 483b 1 eže više rêhomъ · Čte(nie) :· NE boi se m(a)ri
o brala esi m(i)l(o)st' u b(og)a · Ne boi se
ubo ot zraka moego mati g(ospod)a moego ·
Aзъ početiú tvoemu sluga
- 5 pridohъ · ne da d(ê)v(ъ)stvo pogubiš
i pridohъ · Ta me posla k' t(e)bê iže
pride roditi se ot t(e)bê · Poč'neši b
o i porodiši s(i)nъ ne utêžaniemъ k
ogo lúbo č(lovê)ka · nъ vs(ê)hъ v(ê)kъ sъzdat(e)la ·
- 10 VSpomeni se m(a)rie v knihahъ
isaie pr(o)r(o)ka · d(ê)vu úže porod
iti hoteču č(ъs)t(i)la esi · veseli se
toli i radui · êk(o) ti esi ute
gla · ti on'dê nъzn(a)m(e)nana esi d(ê)vo ·
- 15 Se ti počneši v črêvé ne ot m(u)ža · nъ
ot d(u)ha s(ve)ta · I truhla budeši i ne
vrêždena prebudeši :· Čte(nie) :·
P_Orodiši ubo s(i)nъ · i d(ê)v(ъ)stvomъ
ne bud(e)ši trp(ê)ti strasti · Bud
20 eši truh'la i bud(e)ši mati vs(ъ)g'
da nekosnena · čuti vъčneši brêm
e črêvo · Studomъ ne pogubiši či
stoti · Narasteta sъs'ka tvoê
i nekosnena prebudut' črêsla
- 25 tvoê · Ona že r(e)če · Se aзъ raba g(ospodъ)na
budi mnê po s(lovê)si tvoemъ :· Čte(nie) :·
O b(la)ž(e)ni posluhъ · o prečъstna m(i)l(o)s
t' · Êže egda prêsmêreno vê
ruêt' n(e)b(e)sk(a)go sъzdat(e)la v s(e)bê
- 30 v' t(ê)lesni · I spl'ni h(rъst)ъ v nei · eže prop(o)v(ê)
dêl' b(ê)še · posluhu hoču pače ne
že žrtvê · i mudrost' b(o)žiu p
ače neže olokav' tu · Čte(nie) :· Se bis(tъ)
rêsní posluhъ pače vs(ъ)koe ž
- 35 tvi priêtnêi · Ot sudu uteže
sl(a)vu · úže sama potomъ zatv(o)ri ·
- 483c 1 se že gl(agole)t' · Se bo ot selê b(la)žet' me
vsi rodi · O b(la)ž(e)na m(a)rie kto dosto
ino t(e)bê pr(a)v(ъ)doú zahv(a)leniê · i hv
alъ možet' gl(a)si vzdâeti · iže
- 5 vlačeú voleú tvoeú k' miru po
gublenomu sp(a)s(i)t(e)l' priteče :· Čte(nie) :·
K_Oterie hv(a)li · T(e)bê slabost'
č(lovêčъ)sk(a)go roda vzdst' · êže
edinimъ tvoimъ utežaniemъ pr
- 10 iobreteniê vhodъ n(e)b(e)ski obreta
et' se · Primi ubo k(a)ko lúbo utež

ani tvoihъ netъč'ni hv(a)ъ dēni
 ê · i egda primeši obēti · grēhi
 moe cēleči izb(a)v'lai · Primi m(o)l(i)
 15 tvi n(a)še vnidi v s(ve)tinû usli
 šaniê · i prinesi n(a)mъ vrač(ъ)stvo
 primireniê · Čte(nie) · BUdi toboû
 iz'b(a)vleno · eže toboû vlagam' ·
 buđi obreteno eže vēr'noû mis'
 20 liû prosimo · Primi eže prinosimo ·
 i darui eže molimo · i izb(a)vi če
 so boimo se · S(ve)ta m(a)rie pritaci
 k nevol'nimъ pomozī malod(u)š(ъ)n
 imъ zaodēi slabie :: Čte(nie) ::
 25 MOli za lûdi hodatai za k
 liri · prosi za obêtъ žen'sk(a)
 go polu · Čuite vsi tvoe pom
 aganie · iže koliždo čtutъ t
 voe roždenie · Pres(ve)ta i gotova
 30 ê hoteniû prosečihъ · i dai vs(ê)m'
 želeniê svr(ъ)š(e)nie · Budi t(e)bê
 vs(ъ)gda m(o)l(i)ti za lûdi · eže ut
 eže b(la)ž(e)noû cēnu vzdati miru · I
 že živet i c(êsa)r(ъ)stvetъ v v(ê)k
 35 i v(ê)kъ am(e)нъ · Ot om(i)lie s(ve)t(a)go eron(i)ma ·
 Ioram' že rodi oziû · oziê
 483d 1 že rodi ioahima · V čet'vrlih'
 knihahъ c(êsa)r(ъ)skihъ čt(e)mъ ot iorama
 ohoziû roena suča · Emu že umr
 v'šu ezavelъ deči c(êsa)ra ioram
 5 a · sestra ohoziina vze vasa
 s(i)na brata svoego · I egda ubiēni
 e tvoraše ataliê otlêče · ego
 že poslêdova v kralevstv
 i s(i)нъ ego azariê iže vzivaet' se
 10 oziê · egda naslê
 dova i iotamъ s(i)нъ ego · Vidiši li
 ubo čto po vērê čt(e)niê · tri kra
 li nasrêdi b(ê)še ih'že d(ъ)n(ъ)sъ e(vanъ)j(e)l
 istъ ostavlaetъ · Ioramъ ubo
 15 ne rodi oziû нъ ohoziû i pročee ih'
 že čtēs'mo · Čte(nie) · RĚsnê êk(o) e(vanъ)j(e)l
 istomъ bē troe četvero na dest
 te · v različ'nihъ stanêhъ vrê
 menъ položiti · Ioram' se k rodu
 20 primêsi prelûtêi ezaveli · i to
 go r(a)di kolenê ego pametъ otnimae
 t' se · da ne položit' se v' s(ve)tomъ r
 edu · I po prêv'selenii v'vilon'scê
 emъ ehoniê že rodi salatiela ·
 25 Ače bo bi hotêli ehoniû · нъ k(o)n(ъ)ci prva
 go ·gī· (=14) položiti v slêdečihъ ·
 ne bili bi ·gī· (=14) na ·vī· (=13) Vêtm' bo eho
 niû prêžde ego biti · Neže ioram'
 posnê a ne po o(ъ)ci · ih'že po šestъ · i po
 30 ·m· (=60) i po ·h· (=600) ime pišetъ · Čto pisci gr
 išeno e(stъ) · i d'lgotoû vrêmenъ u grko
 vъ v latinêhъ ubo pomršeno e(stъ) ·
EKov' že rodi osipa · Vsêmъ mē
 stê prot(i)vu n(a)mъ · iûliênъ av

- 35 gustъ gl(agole)тъ · neskladaniê r(a)di
e(vanъ)j(e)l(i)stъ · e(vanъ)j(e)l(i)st(ъ) bo mêtêi reka
- 484a 1 lъ b(ê)še osipa s(i)na iêkov'la · a lu
ka s(i)na ego nar(e)če eli · Ne razumêi
z(a)k(o)ni knižnihъ · Čto e(stъ) po naravu
a drugi po z(a)k(o)nu o(тъ)съ emu bil' bi ·
- 5 Vêm' bo si po moisêu g(ospode)vê p(o)v(e)lêva
ûcu · zap(o)v(ê)dъ da ače bratъ ili bl
ižika bes čediê umr'l bi · dr
ugi bratъ ili bližika primetъ ž
enu ego · da ostavil' bi smê (!) bra
- 10 tu ili blicê (!) svoemu · Čte(nie) · VRhъ to
go i afrikanъ pisacъ vrêmenъ i ev
sebêi karinêiski v' knigaň dvo
imъ po nemъ e(vanъ)j(e)liemъ pl'nêemъ piš(e) se
pl'nêe · Êkovъ rodi osipa m(u)ža m(a)riina · Egd
- 15 a muža slišiši · Smotrenie t(e)bê
ne oskudêi braki · na vspomeni obič
ai pisamъ · êkože nisi m(u)ži · a nevês
ti zovut se ženi · i ot preseleniê
da že do h(rъst)a rodovъ ·gī· (=14) Čte(nie) · ČIs
- 20 la ot egonie da že do osipa obreč
eši rodovъ ·gī· (=14) I obače četrtina
na destе v samomъ h(rъst)ê kladet'
se · H(rъsto)vъ že rodъ t(ъ)kovъ bê · iči pril
ežno č'tacъ i r(e)čet' se emu · Egda os
- 25 ipъ ne bil' bi o(тъ)съ g(ospod)a sp(a)s(i)t(e)la nar(e)č
enъ č'to pristaêli bi redi kъ g(ospode)v
ê · redъ dovedenъ da že d
o osipa · Čte(nie) · EMuže otvêčaemъ
pravo ne biti po z(a)k(o)nu pisamъ · da
- 30 ženъ v rodêhъ redъ čьl' se bi · Poto
mъ ot edinogo kolênê · suči osipъ
i m(a)riê · Otnûdêže ot z(a)k(o)na priêtiû s
ilahu i êk(o) bližiku · i da oba pri
ždêbila se bi v' vitliomъ · êk(o) ot e
- 35 dinogo kolenê roždена · I togo r(a)di
ima v kupъ podobaše c(êsa)r(ъ)stva d(ъ)
- 484b 1 nъ is'p(o)v(ê)dati · vъ vitliomê v gradê
eû · Ć Nъ s(veta)go gorgona m(u)č(eni)ka or(a)c(iê) ·
S(ve)Ti m(u)č(e)n(i)kъ tvoji g(ospod)i gorgonъ s'voimъ m(o)leni
emъ da veselit' ni · i m(i)l(o)st(i)vimъ ego
- 5 praz(ъ)dn(i)k(o)mъ · da stvoritъ radov(a)ti se ·
MUka s(ve)tiû m(u)č(e)n(i)ku dorotiê i go
rgona v nikomedii · pod' dêikl
iciênomъ c(êsa)remъ · otneûže prvi dor
otiê moistarъ v činêhъ · êže v po
- 10 latê dêêhu se · B(ê)še bo domu c(êsa)r
eva vladat(e)lъ · Imêe sъ sobou č
inъ vêri · i velik(a)go o(тъ)ca gorgona ·
Eûže zap(o)v(ê)d(ъ)mi dobrimi vs(ê)mi tru
di polate slugi b(o)žie v vr(ê)mê
- 15 bdêt(e)l'no i svobod'no nъstoêhu ·
Slê že egda vidêsta et(e)ra m
uč(e)n(i)ka lûtimi toli svêrep
imi m(u)k(a)mi m(u)čeča · tvrdostan'na i s
vobod'na rêsta k' c(êsa)ru · Čt(enie) · POčto
- 20 navodišiši nъ sego sъmogo sudъ · iže
i v n(a)sъ v' vsêhъ blude se · počto

na nъ grêhъ navodit' se · Čto ot n(a)sъ
vsêhъ is(ь)p(o)v(ê)daet' se · Siê n(a)mъ vêr
a · Sie dêênie edinod(u)šno i tьžd
25 e otvêty · Eže egda onъ v poluno
či p(o)v(e)lê obêsiti · i biči vse t(ê)lo
razdrêti · i ūže s kože ob'naženi
blizu črêvъ · p(o)v(e)lêe octomъ i sm
oliû obliêti · Čte(nie) · I Egda o
30 če sie strasti narodъ · tvrdo
stan'no toli prêkrêp'ko trpêše ·
pod' lêsû želêznu p(o)v(e)lê že
rave goruče podъložiti · i on'dê
posrêdê iže os't(a)li bêhu v' b'en
35 ii · p(o)v(e)lê pritiskati t(ê)l(e)sa ihъ ·
Ne i nagda napolah'ku · i pomalu
484c 1 vžigati · I nъ k(o)n(ь)sъ ūži obišeniъ ·
i p(o)v(e)lêe udavi e · I v' tomъ vr(ê)m(e)ni b(la)ž(e)
ni gorgonъ v gimъ prinesenъ bê · I polože
nъ bê čьstno nъ puti latins'komъ ·
5 meû d'vêma êvoroma · Isplniše
že muku svoû m(ê)s(e)ca sekt(e)bra ·z· (=9)
d(ь)nъ · € Nъ s(ve)tiû prota i ačinta ·
B(la)ž(e)niû m(u)č(e)n(i)ku tvoeû prota i ači
n'ta m(o)l(imъ) te g(sopod)i da pitêety prêčьs'tna i
10 sp(o)v(ê)dъ · i m(i)l(o)st(i)vo m(o)lenie da začit(i)тъ ·
V Rimi na puti salariê st
arago · v cimit(ь)ri basilini · ro
istvo s(ve)tih' prota i ačin'ta · êže
bêhota skup'ca b(la)ž(e)nie ev'enie d(ê)v
15 i · S neû že ot lêona b(i)sk(u)pa krčeni bi
v'se · nêkolêko vr(ê)me b(o)ž(ь)stv(e)nimъ
pravo nъuč(ê)ni nastoeče v s(ve)têmъ
tvrdostanstvê stoêše t
oli v rabêhъ v manastiri div
20 nimъ smêreniemъ prebivaše v' e
ûp'tê · Čte(nie) · I Ottudu s b(la)ž(e)noû
d(ê)voû s gimъ vratiše se · pod' g
aliênomъ c(êsa)remъ iže h(гъst)ьêni êti b
êhu · nuždahu e požrêti idolom' ·
25 I abie ne hotêše · togo r(a)di žes
toko biše e · I egda b(og)u vêru hr
aneče radov(a)hu se · kup'no usê
kneni b(ê)še sekt(e)bra ·z· (=7) d(ь)nъ · Poto
mъ êta bis(ть) b(la)ž(e)na ev'eniê · i p(o)v(e)l
30 eno bis(ть) ei ot sudie grad's'kgo nici
ciê diêni božici žrtvu vz
daêti · Čte(nie) · SAže stav
ši prêd' domomъ vzdviže rucê
i m(o)l(i)tvu izliê · Eiže
35 m(o)l(e)či se istukan'na diêna t(a)
ko razdruši se da razvê prah'
484d 1 tьkmo ee zida os'ta · Oni že mneč
e vlšaskimi nauci sie stvor'ši
ei · i velikъ kamenъ kleč'ma pri
vezaše ei · i v rêku tiveru vrgo
5 še û · I kratko više vzvêčeno e(stъ) ·
k(a)ko strastъ muki svrši osmi d(ь)nъ
en'vara · € Nъ vzdviženie s(veta)go
križa · K V(ê)č(erni) k(apitulъ) · BRatiê · Se ubo m

- udrstvuite v v(a)sъ eže i v h(ръst)ê i(su)sê ·
 10 iže vъ obrazê b(o)žii si · ne vshiče
 niê nepčeva biti se ravanъ b(ogu)
 na s(e)be uničiži obrazъ raba pr
 iêmъ v podobi č(lovêčъ)scê bivъ obra
 zomъ obrete se êk(o) č(lovê)къ · Im(ъ)нъ · O kri
 15 žu · Bit(atori)ê an(tifo)ni rêš(po)ni kratki gl(agol)ût
 se bez' a(lelu)ê · Rêš(ponъ) · Se zn(a)m(e)nie križa
 budetъ n' n(e)bê · Egda h(ръst)ъ nъ sudъ prid(e)t' ·
 K' V(ê)č(erni) an(tifonъ) : O križu s(vê)tlêi vs(ê)hъ zvê
 zdъ · čъčenie mira č(lovê)ko mnogo lûblenъ s(vê)tê
 20 iši vsêhъ iže edinъ bê dostoênъ nositi
 talanatъ mira · slatko drêvo slat'
 ci čavli slat'ka nosivъ brêmena · sp(a)s
 i prastoeče zboriče · d(ъ)n(ъ)sъ v tviohъ hv(a)lah' ·
 sъbrano · Or(a)c(iê) : B(ož)E iže ni d(ъ)n(ъ)šni d(ъ)nъ
 25 vzdviženie s(ve)t(a)go križa ophod'nu
 čъstiû veseliši · podai prosimъ
 da egože taên'stvo nъ z(e)mli poz'n
 ahomъ · ego ubo izb(a)v(ъ)l(e)niê mazdi
 utegli bihomъ : Vspom(enutiê) kornela i ča[briêna] ·
 30 B(la)Ž(e)niû m(u)č(eni)ku tvoeû vkup že i b(i)s
 k(u)pu kornêla i čabriêna · g(ospod)i
 prosimъ čъsti začititi · i eû po
 ruči m(o)l(i)tva čъstnê · K' ûtr'ni bit(atorii) ·
 C(êsa)ru m(u)č(e)n(i)къ g(ospode)vê · Im(ъ)нъ · O križu zdr(a)v(iê) ·
 35 Nъ prve ps(a)l(ъ)mi ûtr(ъ)ne i na druge v
 se gl(agole)t(ъ) se opê(i)ne m(u)č(e)n(i)къ raz'vê čte(nie) ·³⁰¹
 485a 1 u požidaet' se v' k(o)n(ъ)sъ mira čto
 gredetъ · sudъ budetъ vzmač
 enie živimъ i mrtvimъ · Sudъ bu
 detъ mazdъ i mukъ vêč'nihъ · Kot(e)r
 5 i ubo sudъ n(i)ne e(stъ) · Ūže v zvrnihъ čte
 niêhъ · eliko mogu poučaû se lûb'v
 i v(a)šei · reči oče sudъ neosužde
 niê · ne razdeleni otnûdeže pis(a)no
 e(stъ) · Sudi mi b(ož)e i rasudi prû moû · ot ê
 10 zika neprepodobna · mnogi ubo sut'
 sudi b(o)žii · Otnûdeže pis(a)no e(stъ) v' ps(alъ)m(ъ)
 istê · Sud' bi tvoe b(ož)e bez'dni mno
 go · Gl(agole)t' že oče ap(usto)lъ · Oglubi (!) boga
 tastviê premudrosti i razuma b(o)žiiê · Kolъ n
 15 eiziskat(e)l'ni sutъ sudi b(o)žii ·
 K' mat(utini) i g(o)d(inamъ) an(tifonъ) · Ovê velie m(i)l(o)sti dêlo
 da semr'tъ tьgda mr(ъ)tva bê · egda život'
 na drêvê mrt'vъ bê · An(tifonъ) · Sp(a)si ni h(ръst)e
 sp(a)s(i)t(e)lû pro silu s(ve)t(a)go križa · iže sp(a)se
 20 p(e)tra v mori b(ož)e pom(i)lui n(a)sъ · An(tiponъ) · Se križъ
 g(ospodъ)nъ bêžite stran'ni protiv'ni premože
 l'vъ ot kolene lûdova korenъ d(a)v(i)d(o)vъ a(lelu)ê a(lelu)ê ·
 An(tiponъ) · Nam' že sl(a)viti podobaet se o kr
 iži g(ospod)a n(a)š(e)go is(u)h(ръst)a · An(tifonъ) · Pro z'n(a)m(e)niem'
 25 s(ve)t(a)go križa · iz'b(a)vi ni ot vragъ n(a)šihъ b(ož)e n(a)šъ ·
 K(a)p(itulъ) · Br(a)tiê · Im(ъ)нъ · O križu zdraviê : B(e)rš(ъ) ·
 Poklanaem' se t(e)bê h(ръst)e i bl(agosla)v(i)m(ъ) te · Êk(o) k

³⁰¹ Između f. 484 i 485 fali 1 folij, pa nedostaju tri čitanja o sv. Korneliju i tri o sv. Ciprijanu (14. rujna), nakon čega bi trebala doći 2 čitanja o Uzvišenju sv. Križa i 1 homilija koja završava na f. 485a (Pantelić i Nazor 1977:30).

- rimъ (!) tvoimъ izb(a)v(i)lъ esi v(ъ)sъ mirъ · K B(lagoslovle)нъ an(tifonъ) ·
 Nada vs(ê)mi drêvi previš'ni · ti pres(ve)
 30 ti križu · na nem' že životъ mira pnê ·
 na nem'že h(ръst)ъ pobêdi semrtъ semrti
 û svoeû prêmože v' vêki · Or(a)c(iê) :· B(ož)E iže dnš ·
 I budi v' spom(enutie) ot s(ve)tiû · K t(e)r(cê) k šek
 stê k' n(o)nê k(a)p(itulъ) rêš(ponъ) krat'ki gl(agol)ût(ъ) se
 35 нъ drugi blag(ъ)dnъ bez' a(lelu)ê · K V(ê)č(erni) an(tifonъ) ·
 Ovê velikoe m(i)l(o)sti dêlo · Ps(альмъ) · R(e)če
 485b 1 g(ospod)ъ · K(o)n(ъ)съ Ps(альмъ) Hv(a)l(i)te g(ospod)a v'si · Im(ъ)нъ · O k
 rižu zd'r[aviê] · B(e)rš(ъ) · Se zn(a)m(e)nie križa bu
 d(e)tъ n n(e)bê · Egda g(ospod)ъ нъ sudъ prid(e)t(ъ) · K V(eličitъ) an(tifonъ) ·
 O križu bl(aze)ni iže edinъ dostoênъ bê
 5 nositi c(êsa)ra n(e)b(e)sk(a)go i č(lovêčъ)sk(a)go a(lelu)ê ·
 Ć Nъ d(ъ)нъ s(veta)go nikodemiê m(u)č(e)n(i)ka or(a)c(iê) ·
 BLiz budi m(olimъ) te g(ospod)i lûd(e)mъ tvoim' · da
 b(la)ž(e)n(a)go nikomediê m(u)č(e)n(i)ka tvoego
 utežaniê prečista priem'se · i priobr
 10 eteniû m(i)l(o)sti tvoee · ego pomoč' mi
 v's(ъ)gda pomogli se bihomъ :· G(OSPODE)Mъ · Čt(enie) :~
 ROenie s(ve)t(a)go nikomediê m(u)č(e)n(i)ka · ego
 že flakusъ knezъ · egda emu
 vzvêčeno bê · êko s(ve)tie fe
 15 likuli d(ê)vi · Ūže s(a)mъ h(ръst)a r(a)di bê ubiti p(o)v(e)lê
 lъ pogrebe stvori êtii i ves'tii
 k požrtiû · Taže r(e)če · azъ ne pož
 ru t(ъ)kmo b(og)u v's(ê)moguč(e)mu · iže c(êsa)r(ъ)stvu
 etъ n' n(e)b(e)s(ê)hъ · Ane semъ udêlanim' v
 20 cr(ъ)kvi · iže lêki v tamnici str
 êgut se zatvoreni · I togo r(a)
 di biči olov'ni tepeni b(ê)še
 predl'go · i prêstavi se k' g(ospode)vê ·
 T(ê)lo že ego v tiveru riku vrž
 25 eno bê samogo · imenemъ i dêlom'
 pr(a)v(ъ)dnimъ vzeto bê i prineseno
 k vr'tlacu svoemu · i pogreb
 eno bê blizu stêнъ poli p
 utъ numen'tarie · Ć Nъ s(ve)tih'
 30 m(u)č(e)n(i)kъ lucile i eminiêna i pr(o)č(ihъ) ·
 PODai m(o)l(imъ) te g(ospod)i m(o)l(i)tv(a)mъ n(a)š(i)mъ
 griplodъ v veseliemъ · da
 ih' že d(ъ)нъ muki op'hod'nimъ obê
 tomъ počitaemъ · oče i vêri t
 35 v'rdostan'stva naslêdov
 ali bihomъ · G(OSPODE)Mъ N(A)Š(I)Mъ :· Čte(nie) :·
 485c 1 MUka s(ve)tiû lucini i emi
 niêna c(êsa)ruûču dêokl
 iciênu i maksimiênu · i
 sudii abofrasiû i me
 5 gažiû · Prebivaše že b(la)ž(e)na lu
 ciêna vdovstvê imuči l(e)tъ ·j· (=30)
 i ·e· (=6) Vsêh' že l(e)tъ ee bê ·n· (=70) i ·d· (=5)
 êže oklevetana ot s(i)na svoego
 euprotina êk(o) h(ръstъ)êna bê · I p(o)v(e)lê û d
 10 êokliciêнъ prêd' se privesti
 i r(e)če ei · Slišu êk(o) krivago ono
 go prop'tago isp(o)v(ê)daeši · I b(og)i нъ
 še porugaeši i posmêvaeši · N(i)ne u
 bo ače gotova esi živêti go

- 15 tovi sutъ i b(o)zi n(a)ši da prineseši
im' tam'ěň · da vzmуть t(e)bê m(i)l(o)s
t(i)vi biti i budeši živa · S(ve)t
a lucina otvéča · nêsуть ni s(e)bê
m(i)l(o)st(i)vi ni služečimъ imъ · Mnê že
- 20 m(i)l(o)st(i)vъ budi moi g(ospod)ъ i(su)sъ h(rъst)ъ · Za ne
gože lûbi got(o)va es(a)mъ · uzi i og
aň trpiti i eže izvoliši pri
nesti · Slišav že deokliciê
ň tvrdos't'vo vêri ee p(o)v(e)lê û po
- 25 vlêci v tamnicu · idêže utê
šenie b(o)ž(ъ)stv(e)noe priêť · I paki v
edena bê sl(a)vnaê žena · i drkol
ami pred'lgo bisi b'ena · Čte(nie) :·
I Se naglo trusъ bis(тъ) · i domъ i d
- 30 olovъ t(a)ko skruši se · êko nъ ka
menê kъm(e)ň ne os'ta · Dêokliciêň že
midenъ lonacъ stvori prinest
i · i pakla i olova p(o)v(e)lê i nъp
ulniti · i okolu ego drva obl
- 35 ožiti i važgati · i s(ve)tu lu
cinu v lonacъ v' vrêci · idêže
- 485d 1 s(ve)tae b(o)žiê pouči tri d'ni živ
a prêbi · Čte(nie) · DEokliciên' že
posla iže vzwêstil bi emu
ače ûže vsa bila bi razdruš
- 5 ena · poslan iže vzwêstiše c(êsa)r
u · êko bez vs(ъ)k(a)go skrušeniê zdr
ava živetъ · Tъgda nečist(i)
vi c(êsa)rъ tolika čudese r(a)di · nik(a)k
ože k vêrovniû h(rъst)a vzbudi s
- 10 e · i p(o)v(e)lê û obrêmenu (!) gvozdietъ
i olovomъ po stagnahъ grad'sk
ihъ voditi · Pride že k domu
č(lovê)ka premoč'na imenemъ eminiêna
v nego domu bê istukan'ni dêm
- 15 unъ · Čte(nie) :~ I Egda s(ve)ta luc
ina domъ si mimohoždaše · abie
vidê golubъ lêki bêl'
lêki snêgъ sniduč n(e)b(e)se · i na vr
hъ gl(a)vi eminiêna trikratъ naz'
- 20 pamenaûčъ križъ soboû sede ·
Eminiên' že vzrêvъ · vidê n(e)bo otv'r
sto · I abie priêť tečenie pride
k mêstu idêže s(ve)taê mučaše
se · I sprostrv' se k nogama ee nače
- 25 vzwêcati eže vidê i omiveniê
krčenieê prositi načetъ :· Čte(nie) :~
I Vzvracena bê b(la)ž(e)na lucina v
tamnicu · Bê že et(e)rъ erêi prot
asii imenemъ emu že nočiû êvi se
- 30 an'j(e)ľ g(ospod)ň · i svêtova i da idet'
k tamnici · i č(lovê)ka eminiêna iže is(ъ)to
č(ъ)n(i)ka sp(a)s(e)niê is'kaše krstitъ · Iže
egda bl(a)govêčaše prospêš'no ide ·

- i b(la)ž(e)n(a)go m(u)ža vodoû sp(a)s(i)t(e)l(ь)noû omi ·
 35 **PO** tretom' že d'nevi vzeta
 bis(тъ) b(la)ž(e)na lucina · i vedena k d³⁰²
 486a 1 ži se · Iže bo koliždo rês'nago b(og)a
 poklonat(e)l(ь)nago is(ь)p(o)v(ê)dêti drъ
 znêše dovolnê vitezi za
 stupi ras'sêvaše · I abie k m
 5 ukamъ v'shičenъ nъ sem'rtъ bivaše · bê že
 v tožde vr(ê)me voînъ h(ръsto)vihъ lejî
 onъ · iže têbê i naricaahu se · Leji
 on' že naricaet' se šestъ tis
 učъ i ·e· (=6) satъ i ·m· (=60) i ·e· (=6) eže tьgd
 10 a maksimiên oružni imêše · Čte(nie) ·
 I Si na pomočъ maksimiênu ot i
 stoč'nih prêdêlъ sьbran
 i pridu muži vstanêhъ bra
 n'nihъ · hrabri čъstni siloû · nъ čъ
 15 stnêiši vêroû · Po c(êsa)rê borahu
 se krêpostiû po h(ръst)ê že bl(a)govole
 niemъ boruče se · Nъ eda si êk(o) i proč
 i voîni na razdrtie h(ръst)ьên'sk(a)go m
 požastva posilahu se · sami
 20 grdošť službi dr'znuše otvr
 êči · Toli edinod(u)šno ot posluh
 a sihъ zap(o)v(ê)di otvrgu se · Maksimi
 ên' že nedaleko sučъ · ibo b'liz'
 os'mi d'ni putišastiê trudan'
 25 d'r(ь)žaš(e) se · Čt(enie) · PŲznav' že ma
 ksimiênъ otvêť lêiona vzrê gn
 êvomъ us'tr(ь)m'lenimъ · Togo r(a)di êk(o)
 ne poslušahu i · desetago kogož
 do ot togo leona (!) mečemъ usêk'nut
 30 i p(o)v(e)lê da lah'čêe proči večiû
 straha užas'neni uk'lonili se
 bi ot nebrêženiê · I paki zap(o)v(ê)dъ
 stvori · da proči os'tavši v pr
 ogonenie h(ръstъ)ênъ silili se b(ê)še · Id
 35 êže ubo k' tebêomъ vzvêčenie
 pride · poz'nano že ot nihъ bê i pri
 486b 1 loženiê s(e)bê paki stvarъ s'kvr
 n'nago gl(a)sa trpêše gramotu (!) v s
 tanêhъ raždaûčago se ut'vrž
 daûčim' se · Nik(a)kože ubo v sei
 5 sk'vrni i službê hoteče biti ·
 SĤh' že potomъ obretenihъ tvr
 dostan'nihъ maksimiênъ kr
 vavêi vs(ь)k(a)go zvêra i lûtêi · p
 aki latiû k lûtosti se (!) vra
 10 ti se · i zap(o)v(ê)dê desetago vs(ь)k(a)
 go ot nihъ semrti predati · da pro
 či že nep'čevahu k tomu uboêli
 se bi · Im'že zap(o)v(ê)dъ vstaniča d
 onesena bê · i otlučenъ bê i ub'enъ v
 15 saki deseti · emu že žrêbъ do
 pade · Pročih' že ostalihъ voi

³⁰² Između f. 485 i 486 nedostaje 5 folija i to sadržajem: 1 čitanje o sv. Eufemiji, čitav oficij sv. Mateja apostola i evanđeliste (21. rujna). a od oficija sv. Mauricija (22. rujna) nedostaju prva i početak druge lekcije, koja se nastavlja na f. 486a (Pantelić i Nazor 1977:30).

нь množstvo drugъ druga gl(agol)
 i poučevaše · da v toliko v pr
 es(vê)tlêemъ redu t'vr'dostan'ni
 20 bili bi · Čte(nie) · VZъbuždenie
 prevelikie bis(tъ) s(ve)timъ mavricie
 мъ starišinoû lejiona togo ·
 iže съ ekšurogomъ voivodoû i
 kan'didomъ sênaturogomъ voiski
 25 prihoždaše къ vs(ê)mъ poučašee e kogo
 ždo i svêtuêe vêrnîe s' sduž
 enie vitezi i m(u)č(e)n(i)къ obrazi skaz
 ue · I t(a)ko simi simi (!) skazue starišinami s'vo
 imi · toli v'ladat(e)lъ i vzduše
 30 ni b(la)ž(e)ni m(u)ži i mak'simiênu oče nez
 dravu suču gnêv'nu poslaše ·
 êk(o) s'latki i krêp'ki · êže trpêš
 e simъ z(a)k(o)n(o)mъ gl(agol)ûče · Voini ubo es(a)m'
 c(ê)s(a)r(ъ)stva tvoego · na t(ъ)kmo rabi s'vob
 35 od'ni is'p(o)v(ê)daem' se b(o)žii :~ Čte(nie) :·
 T(e)Bê s'lužiti imamъ oruž
 486c 1 iemъ · b(og)u že v(ê)roû i dobrimi dêli · Otъ
 t(e)be usilie primemъ · ot negože žizan'
 vêč'nuû · Kakim' bo s'druženiemъ te
 bê hranimъ izvêstъ n(a)šu · ače b(og)u n(a)š
 5 emu ne h'ranimъ vêri · Se že razumê
 i · êk(o) vsi vêruemъ v' edinъ b(og)ъ v troici
 Slišav' že maksimiênъ u { sučъ ·
 tvrždenie vêri ihъ v h(rъst)ê · vz'go
 rêšê êrostiû · i p(o)v(e)lê voemъ is'sêč
 10 i e · Prišad' še že ubiice k' b(la)ž(e)n(o)mu le
 jionu sami se нь sem'rtъ neraz'mi
 sl'no predaše imene radi h(rъsto)va · t
 ačeče se une umrêti · neže laskam
 i idol'skimi službi omraziti s
 15 e · I t(a)ko h(rъst)a r(a)di umrê b(la)ž(e)ni lejionъ ·
 iže vêruemъ biti edinako съ an'j(e)l(ъ)s
 kimi lejioni hv(a)lečъ b(og)a v' n(e)b(e)sêhъ ·
 Vĭktor' že et(e)гъ ne togožde čisla suč' ·
 na putemъ gredi približi se k n
 20 imъ svlačimimъ imъ нь umuč(e)nie · Sli
 šav' že utvrždenie vêri ihъ · vole
 û isp(o)v(ê)dê se h(rъstъ)êninъ · I tudêžde us
 êknepъ bis(tъ) · i k čislu ihъ prič'tenъ bistъi) ·
 B(la)ž(e)nih' že m(u)č(e)n(i)къ t(ê)lesa počîše v gavaon's
 25 cêemъ mêstê · i po mnozê vr(ê)m(e)nê m(u)č(e)
 nie ihъ · b(la)ž(e)n(o)mu têopilu b(i)sk(u)pu gr
 ada togo · êviše se · sa že v čast'
 ihъ · veliû cr(ъ)kvъ stvori i tu pol
 oži e · Službu že cr(ъ)kv(e)nu vole
 30 û b(o)žieû tu vêrno isplniti stvo
 ri :~ Ć Nъ s(ve)t(a)go lina p(a)pi m(u)č(e)n(i)ka ·
 Lĭnъ rodomъ rim'lanin' ot s'trani
 tuš'kanie ot ot(ъ)ca ekuliêna
 35 sêdi l(e)тъ ·dĭ· (=15) m(ê)s(e)ci ·v· (=3) d'ni ·bĭ· (=12) b(ê)še
 že v' vr(ê)me nerona ot sud'stva sat
 urn'nina i sipiona · daže do kap'c
 486d 1 iona i rufa sud'cu · mukoû vên'ča se ·
 Sa zap(o)v(ê)diû b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra naredi · da
 žena v cr(ъ)kvi pokrivenoû gl(a)voû v

- hoditъ · Sa stvori reenie dvoe b(i)sk(u)p
 5 i · dī · (=15) erēi · zī · (=19) Iže oče i pogrebennъ bis(тъ)
 blizъ t(ê)la b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra v' vitikani ·
 ·gī · (=14) d(ъ)нъ m(ê)s(e)ca oktem'bra · C Nъ s(ve)
 tiû m(u)č(e)n(i)ku kupriêna i ûs't(i)ni :~
 B(la)ž(e)niû m(u)č(eni)ku tvoeû kupriêna i ûs
 10 tini · prosim' g(ospod)i da zaodêet' ni na
 stoeča vlastъ · êk(o) ne ostavlaeš
 i m(i)l(o)st(i)vê tišiti · eže tolikimi pomo
 č'mi zaem'leši pomati (!) se · Têm' · Čt(enie) :·
 R(O)istvo s(ve)tiû m(u)č(eni)ku kupriêna i û
 15 stini · êže m(u)č(e)na bista pod'
 dêokliciênomъ c(êsa)remъ · i sudie
 û eutaliemъ · Ūstini o(тъ)cъ
 bê eudosii v gradê an'ti
 ohii · êže putъ h(ръst)ьên'sk'go reda
 20 slišavša ot d'êkona imenemъ prêl
 iê · krčena bista ot s(ve)t(a)go opata b(i)s
 kupa · Rêsnê že ūstina g(ospode)vê rabot
 aše časteči v cr(ъ)kvъ vhodeči · Igl
 ais' že et(e)гъ нъčit(e)лъ skul'ni vid
 25 êvъ d(ê)vu često vhodeču v cr(ъ)kvъ ·
 vgori se v pohotъ ee · Ti že · Čte(nie) :~
 I Egda nik(a)kože ne vymože prilip
 iti se ei · m(o)li kupriêna velikoû
 cênu davъ emu · da svoeû diêbol
 30 ikuû bêsi prizovetъ · da û v lûb(ъ)v'
 ego vžegli bi · Kupriênnъ vlvavъ sa
 zva bêsi · i nače tvoriti da d(ê)vu
 h(ръsto)vu emu priveli bi · Iže edinoû i
 v'toriceû i treticeû prihodeče kъ
 35 b(la)ž(e)nêi ūstini ničeso že v nei sv
 oeû lastiû obretše · na zn(a)m(e)niemъ
 487a 1 h(ръsto)vimъ pobêždeni otrinoveni otstu
 piše · Čte(nie) :~ KUpriên' že egda sil
 u ihъ prot(i)vu d(ê)vê nič'tože uspê
 vaûču vidê · r(e)če k bêsu · Rci mn
 5 ê k(a)ko pobêždeni biste ot d(ê)vi see ·
 emu že d'êv(ъ)лъ r(e)če · Reči t(e)bê ne
 vzmogu · ače ne prêžde zakl'ne
 ši se m'nê · Egda že kupriênnъ zak
 le se emu · R(e)če d'êv(ъ)лъ vidêhъ
 10 zn(a)m(e)nie prop(e)tago i vzboêh' se · ku
 priên' že r(e)če · Eda ubo propeti v
 eči t(e)bê e(stъ) · R(e)če že emu d'êv'лъ · o
 če i vs(ê)hъ veči e(stъ) · Čt(enie) :~ SLiša
 v' že kupriênnъ silu h(ръsto)vu · otvrže лъ
 15 stъ d'êvlû · i teče k b(i)sk(u)pu an't
 imu · i pride k nogama ego m(o)lei d
 a naučil' bi i · i krčeniemъ h(ръsto)vimъ
 pos(ve)til(ъ) bi i · B(la)ž(e)ni že an'timъ bi
 s(ъ)k(u)ръ hv(a)li vzdavъ b(og)u zn(a)m(e)na i ·
 20 I vrač' se kupriênnъ v domъ svoi v
 se idoli skruši · i tьgda vra
 č' se k' cr(ъ)kvi lûbit(e)l'no s(love)se sp(a)s(e)
 niê poslušati poče :· Čte(nie) :·
 V Čьsъ že vъ n'že katihumeni v
 25 anъ is cr(ъ)kve šalahu se · v cr(ъ)k
 vê stavъ sl(a)vl(a)še b(og)a · I zap(o)v(ê)d

ê emu d'êkonь da s pročimi zn(a)m(e)na
 nimi iz'šal bi · Obrač' že se k' d'ê
 konu r(e)če · Rabь h(гъsto)въ stvoreнь es(a)mь
 30 van' me izmečeši · Gl(agol)a emu d'
 êkonь · neû oče svršenь esi h(гъsto)въ r(a)bь ·
 Kupriênь r(e)če · živь mnê h(гъst)ь moi iže
 bêsi postidi i mnê m(i)l(o)st(i)v estь ·
 êk(o) ne izlêzu ot sudu doide že
 35 svršenь budu h(гъsto)въ rabь :~ Čte(nie) :·
 487b 1 VZvêsti že d'êkonь b(la)ž(e)nomu
 an'timu b(i)sk(u)pu · tь êže bê rekal'
 emu kupriênь · Iže po činu k'гъs'ti
 i naučena · i potomь ne po mnogu v' d'
 êkon'stvo pos(ve)ti i · Iže uč(e)niemь i
 5 dobrimi naravi rače neže re
 či možet se čudesь sl(a)voû pre
 s(vê)t(ь)lê procvate · Rês'nê ne mnogu
 vr(ê)m(e)ni mimo pusteči b(i)sk(u)рь st
 vorenь bis(ть) · I s(ve)tuû ûstinu mat(e)рь
 10 d(ê)vamь stvor'i · eû že silь ne strp
 ê d'êvlь s'lugami s'voimi · i ot
 eutaliê kneza is'točnago · s
 tvori da êt bil' bi kupriênь
 b(i)sk(u)рь i d(ê)va ûstina · C Nь s(ve)t
 15 ihь m(u)č(e)n(i)къ kuz'mi i dom'êna ·
 P^Odai m(o)l(imь) te vs(ê)m(o)gi b(ož)e · da
 iže s(ve)tiһь m(u)č(eni)къ tvoihь ku
 zmi i dom'êna i družini eû s
 l(a)v(ь)na roistva č(ьs)t(i)mь · ot vsêһь
 20 zalь napadaûčiһь · m(o)l(i)tvi ih'
 iz'b(a)vlj se bihomь · G(OSPODE)Mь :· Čte(nie) :~
Vь Ejei gradê · rois'tvo
 s(ve)tiһь m(u)č(eni)къ kuz'mi i d
 om'êna · iže m(u)č(e)ni b(ê)še pr
 25 ogoneniem dêokliciêni
 mь pod' vladat(e)lemь liž
 iemь · I si čьstni m(u)č(e)n(i)ci roe
 ni têodorou · s(ve)tiһь pisamь
 nauč(e)ni suče d(ê)lomь · hitro
 30 sti vračevnei · silami prê
 st(o)li · Slišav' že ližii s
 udiê p(o)v(e)lê êti e · iže priv
 edoše e · Eže vidê vprosi e
 ot koe strani esta · ili ka ê
 35 bila bi imena v(a)ša :~ Čte(nie) :·
 487c 1 B(la)ž(e)ni kuzma i dom'ênь otъ
 vêčasta emu · ot arabie es(a)mь · a im
 ena n(a)ša sutь kuzma i dom'ênь · i
 es(a)mь (!) h(гъstь)ênê · I s' nami sutь i druži br(a)t
 iê · an'timь lêon'cii i eprêрь · Iže
 5 abie posla nared'beniki sud
 iê p(o)v(e)lê i privesti k' s(e)bê · i nače
 tvoriti da požrli bi · I egda
 nik(a)kože ne vzmože prevrtit
 i e · osnovana bo bê misalь ihь
 10 нь kamenê h(гъst)ê · Togo r(a)di ne v'z'mo
 gu ganuti ihь · Nogami i ruka
 mi p(o)v(e)lê svezati e krêp'ko i m
 učiti e · I potomь êkože bêhu ok

- ovani v' vrêčie v more vez'se na
 15 glubinu v pučinu · Čte(nie) :~ IM'že
 abie an'j(e)ь g(ospod)ьнь ras'trza uzi ih' ·
 i ot pučini iz'b(a)vi e · Sie že vidê
 v'se voini vzvêstiše liži
 û · On' že abie r(e)če priversti e k' s(e)
 20 bê · i r(e)če imь · Naučite me ubo zlo
 dêênîû v(a)š(e)mu · i azь prid'ružu se k v(a)
 mь slêditi vi vьčnu dêli
 v(a)šimi · s(ve)ti že otvêçaše h(гьст)ьên
 i es(ь)мь zlodêê ne dêemь · Na h(гьsto)va
 25 imene silou zlodêênîe ot mečemь · Čte(nie) ·
 I Êti b(ê)še p(o)v(e)leniemь ližie
 vimь · i postav'leni v tamn
 icu · I drugi d(ь)нь sede na sudi
 či · i p(o)v(e)lê stvoriti oganь veli
 30 i b(la)ž(e)n(i)hь m(u)č(e)n(i)кь is tamnice izve
 sti · i po srêdê og'na v'vrêči · I
 m(o)lečim' se imь · o g(ospode)vê oganь · silu s
 vou otpusti · I pristračanь bis(ть)
 sudiê · i r(e)če êko siê êže oh(гьст)ь m(u)č(e)n(i)кь b
 35 oži(i)hь pridoše vlšaskimi
 hitrosti stvorena sutь · i
 487d 1 p(o)v(e)lê e obisiti i paki m(u)čiti :~ Čte(nie) ·
 I Egda ugod'nimь i veselimь li
 cemь pobêžd'se muki prebiše ·
 nem(i)l(o)st(i)vi sudiê križь ugot(o)vi
 5 ti p(o)v(e)lê · i sl(a)v(ь)nie m(u)č(eni)ki obêsiti
 toli rastegnuti · i na križi r
 astegneniь udarati kameniem' ·
 NA egda udorci kameniê meč
 učiьь vzvračahu se · sudi
 10 ê gn'êvomь vžeženь · p(o)v(e)lê v ne str
 êlati · da po nê b'rzêišimь le
 teniemь želês'ca primut se im' ·
 V istinu egda s(ve)tihь nik(a)kože vr
 êdiše · mnozi mečučiьь strêl
 15 i ranami ihь pogiboše :~ Čte(nie) :~
 VIdêv' že sudiê ližii · da
 zloboû sila b(o)žiê pobêžd
 aetь · p(o)v(e)lê e mečemь usêknuti :~
 Muč(e)ni že b(ê)še b(la)ž(e)ni m(u)č(e)n(i)ci · kuz'ma
 20 i dom'ênь · an'timь leon'ci i evprêp' ·
 ·i·b (=22) d(ь)нь m(ê)s(e)ca sek't(e)bra · Ih'že t(ê)l(e)
 sa m(u)ži redov'ni pogreboše v ča
 stnê mêtê · nedaleko ot grad
 a jêl'jiê · Čьstn'oužê dv'êû br
 25 atu kuzmi i dom'êna v pame
 t cr(ь)kvь v rimi prês(vê)tlomu imen
 i eû sazdana čьstno stvore
 na bis(ть) · C Nь s(veta)go večes'lava m(u)č(enika) ·
 SE n(i)ne s' bist' že se pr(o)r(o)č(ь)sko
 30 e s(lovo) · Eže i s(a)mь g(ospod)ь n(a)šь is(u)h(гьст)ь
 r(e)če · Budet' bo r(e)če v po
 slêdnê eže d'ni · êkože

- mnimъ n(i)ne suče · Vstane
 t' bo bratъ na brata · s(i)нъ нъ o(тъ)ca ·
 35 i vrazi č(lovê)ku domači ego · č(lovê)ci b
 o s(e)bê budetъ nemili · i vzdа³⁰³
 488a 1 an'j(e)лъ · Ps(альмъ) :: R(e)če g(ospod)ъ · V' k(o)n(ъ)сѣ · Ispo
 vêm' se t(e)b(ê) g(ospod)i i pred' · K(a)p(itulъ) :: V(ъ) o)ni
 d'ni nъzn(a)мъ · Rêš(ponъ) V zracê an'j(e)лъ
 vsrou · I rok(ъ)lon(ъ) cr(ъ)k(ve) s(ve)tê · K V(eličitъ) an(tifonъ) ·
 5 Načelniče presl(a)vni mihail
 e · sadê budi n(a)š(i)мъ prosbамъ v
 inu m(i)l(o)st(i)въ · i vs(ъ)gda m(o)li za ni s(i)na b(o)ži
 ê A(LELU)Ë · С Nъ s(veta)go eronima proz'[vitera] · Im(ъ)нъ ·
 H(ръst)E iže s(vê)t(ъ)l(o)stъ krasna e
 10 si · vên(ъ)сѣ s(ve)tiнъ · tvorč
 e bl(a)gi · vsi d(ъ)нъ umo
 li se b(la)ž(e)n(a)go eronima
 pros'bami · Ego že s(e)
 bê izvoli proz'vit
 15 era i gardinala rim'skie
 cr(ъ)kve izab'ra · iže pisma s
 voego n(a)мъ tainaê otkri · Iže
 pustin'nie stazi b(og)a r(a)di
 znani imê · i pročaê bl(a)gaê
 20 stvorъ v mirê · nevêrnie k v
 êrê prizva · i v gorê s(ve)têi v
 seliti se uteže · Ne is'ka hv
 alъ diki tače sl(a)viê čьstn
 i o(тъ)сѣ eronimъ · želêe vêč' nago
 25 života ispl'nae zap(o)v(ê)di h(ръsto)v
 i · rêsnaê priêtъ egože želê
 лъ e(stъ) · Sa vist(i)nu silami n(e)b(e)
 skimi prosl(a)v(ъ)laet' se · pr(o)r(o)ki že
 i ap(usto)li čьstit' se · i m(u)č(e)n(i)ki že sь
 30 is(ъ)p(o)v(ê)d(ъ)n(i)ki sdruži se · likъ d(ê)въ
 i vsêнъ s(ve)tiнъ ego priem'let' i ·
 Cr(ъ)k(v)i s(ve)taê pês(ъ)n'mi prosl(a)v(ъ)la
 et'i · v(ъ)сѣ zborъ v' n(e)b(e)s(ê)нъ lik'
 stvuetъ · imi hv(a)leče prosim'
 35 ego razdrêšini ot pagubnie
 vini · Sl(a)va o(тъ)cu neroždenomu ·
 488b 1 sl(a)va edinočedomu is(u)h(ръst)u · sl(a)v
 a oče prečьs'tnomu parak'litu
 iže e(stъ) v triнъ imeniнъ · b(og)ъ edinъ v' v
 s(ъ)k(a)go vr(ê)me · v v(ê)ki v(ê)кѣ AM(E)Nъ · or(a)ci(ê) ·
 5 B(ož)E iže n(a)мъ b(la)ž(e)nimъ eronimom'
 prosbiteromъ tvoimъ · t
 ainu rêsnoti tvoee v'zg'l
 asiti račilъ esi · podai m(o)l(im)ъ
 te da egože sl(a)vu č(ъ)st(i)мъ na
 10 z(e)m(ъ)li · togožde m(o)l(i)tv(a)mi pomo
 gli se bihomъ n' n(e)b(e)sêнъ :: Čte(nie) ·
 Vъ vi'tliomê iûdêis'cêem'
 pogrebenie s(ve)t(a)go eronima
 proz(ъ)vit(e)ra · Sь ubo rožde
 15 нъ bê v gradê stridonii ·

³⁰³ Između f. 487 i 488 nedostaju 2 folija pa fali kraj prve i preostalih 5 lekcija oficija na blagdan sv. Vjencelava (28. rujna) i kompletan oficij sv. Mihovila (29. rujna) koji završava na f. 488a (Pantelić i Nazor 1977:30.).

- iže e(stъ) v dal'macii · panonie ·
 na mei o(tъ)ca ev'sebêê · Ob'l
 ačilo h(ръsto)въ otrokъ v rimi priêť ·
 I tu knigamъ grč'kimъ i lati
 20 n'skimъ · nairg'vo nъučenъ bê · Poto
 m' že vsakihъ mirs'kihъ naukъ ·
 knižnihъ doseže · predobrih'
 že mnihъ oblačilo i dêla
 naslêdova · Potom' že rim'
 25 skie cr(ъ)kve prozviterъ post
 av'len bê · Čt(enie) :· Egda že tri
 mi l(e)t(i)mi · edinako milъ bê i pr
 iêtanъ lûdi čъčahu i · i vsi gl(agol)
 ahu dostoina visokago erêi
 30 stva i tvrždahu i · Etera že
 ot klir'kъ mnišask(a)go reda · Ia
 komostiû i grdostiû žest
 osrdiê vodeča se hoteča
 izagnati eronima · Iže ob
 35 oû eû pisa v grêhъ · i uêť re
 ki nenavistъ ugot(o)vaše · Sa
 488c 1 že vist(i)nu c(êsa)r(ъ)stviê n(e)b(e)sk(a)go r(a)
 di domъ i rodit(e)lû i br(a)tiû i se
 stri i bližiki iz' rima šadъ
 ostavi · I v' er(u)s(oli)mъ viteža
 5 stvue b(og)u · ide prvêe k b(i)sk(u)pu
 grêgoriû nauzazenu v gus
 ti napoli pri l'nu · naučit(e)l'
 ni uč(e)n(i)kъ pristupi · da s(ve)tihъ
 pisamъ nauku nъučil'se bi · Čt(enie) ·
 10 Otnûdeže ide v suriû · i v d'
 ržavi er'variê bisk(u)pa n
 ikoliko posta · I ottudu v p
 ustaê mêsta prepoêsanъ ra
 dostiû ide · T(a)ko da veče v
 15 êroval' bi č(lovêk)ъ da e(stъ) letilъ
 neže hodilъ · Četira že l(e)ta
 posti se v toi pustini · idê
 že sln'ce toplotoû poži
 gaše · mnihomъ neugodanъ sta
 20 nъ dae tu prebi · I ottudu id
 e v' grad' vit'liomъ · i tu mu
 droe životno s(e)bê prikaza ·
 k' êslemъ g(ospodъ)nimъ v prêbiv(a)nie · i
 dêže m(a)riê porodi g(ospod)a n(a)š(e)go
 25 is(u)h(ръst)a · E'p(isto)liê b(la)ž(e)n(a)go eronima pr
 oz(ъ)vit(e)ra k pav'li i eustahii ·
 ÊKo nevzmožno e(stъ) v č(lovêčъ)scê
 emъ čuvstvi ne pod'vi
 žati se ganutiemъ
 30 teplotoû mozgi · On'
 hv(a)lit' se onъ prop(o)v(ê)da
 et' se · b(la)ž(e)nъ iže inagdu egda na
 čnatъ misliti ubietъ misl
 i · i razbietъ e o kamenъ · kamen'
 35 že e(stъ) h(ръst) · Koliko kratъ s(a)mъ az'
 v pustini sučъ · i ona pusti
 488d 1 na êže zažigaet' se sl'nač'n
 imъ goreniemъ neugod'no mnihomъ

- podaêše prebiv(a)nie · i azь mnê
 h' se sučь po srêdê raskoši ri
 5 ms'kihь · Čte(nie) : · **ŮĚdêhь s(a)mь êko pl(ь)**
нь bêhь goresti · i priliplahь u
di moi k vrêtiču · Neobrazi
ta koža i blêda mêsto pl't
 i etiopskie privede · Vse d'ni
 10 slzi izlivae · I ače nêkogda
 dorivaûču s'nu prihodeču · p
 osedêše naguû z(e)mlû · ed'va ko
 sti prilêplenê izvedihь (!) · Отъ
 pič' že i pitie · egda oče nem
 15 oguči mnisi vodoû studenoû
 pitaût se egda v'ždržet se ·
 a č'to lûbo kuhano priêti blu
 dь bilo bi · Čte(nie) : · **AZь ubo stra**
 ha r(a)di paklen(a)go tolikimi n'
 20 kazani osudih se · êk(o) s'korpiê
 mь i zvêremь pripodoblah' se
 i t(a)ko stoečumi često v tan'c
 êhь bêhь meû d(ê)vami · blêdê
 bêhota us'tnê moi pos'ta r(a)di ·
 25 i misalь vzgaraše se v st
 udenoi pl'ti · I č(lovê)ku lêki umrv'
 šu mi v svoei pl'ti · samogo bl
 uda vžeženie vrêše · I t(a)ko отъ
 vsake moči otvr'žень къ i(su)su · pr
 30 iležahь · i nozê g(ospodь)ni slzam
 i omivahь · i vlasi otirahь ·
 I bogučiû se pl'tь съ mnoû ned(ê)l'
 nimi gladi pobêždahь · Ne sti
 tiždu bo se is(ь)p(o)v(ê)dati ne s bo
 35 žnuû moû hudobu · i pače ve
 če plaču · Êk(o) to nês(a)mь čto s(a)m'
 489a 1 bilь · E(vanь)je(liê) ot dokturov čti ·
 Ć Nь d(ь)нь s(ve)t(a)go remie b(i)s(ь)k(upa) is(povêdnika) ·
Ů Rimê s(ve)t(a)go remie b(i)sk(u)pa
i is(ь)p(o)v(ê)dn(i)ka · m(u)ža pres(vê)tla
 5 silami i s(ve)tineû · Si nare
 di fran'komь · iže klanahu se
 idolomь · obrati k h(гьst)u kra
 la ihь · къ istoč(ь)n(i)ku s(ve)t(a)go krčeni
 ê · i k žrtiê vêri pravimь zač
 10 elomь · n· (=70) i veče togo v' b(i)s)kup's
 tvê l(ê)ть is'plni · Si meû pročimi
 stvari · ot t(ê)les'nie semr'ti d(ê)v
 u vs'krêsi · Ć V(ь) nav(ê)č(e)r'i s(veta)go fra
 nčis'ka k' v(ê)č(erni) · an(tifonь) · **Fran'čiskь m(u)žь kato**
 15 likь · i v(ь)sь ap(usto)l'ikь · cr(ь)kve rim'skie dr
 ža vêru · uči i erêe čtovati p(o)v(e)lê
 pače v'sêhь · Ps(alьmь) : · **R(e)če g(ospod)ь · K(o)n(ь)сь Ps(alьmь) ·**
Hv(a)l(i)te g(ospod)a vsi · An(tifonь) : · Nače pod' inoc
 en'ciemь · i tečenie pod' inoriemь svr
 20 ši sl(a)vno naslêdue grêgorь s(vê)ть č
 udesь vzveliči proglašenago ·
 An(tifonь) : · **Sego s(ve)ti inorii izabra vь o(ть)сь ·**
 egda vladaše v cr(ь)kvi mnihomь ·
 sego d(u)homь pr(o)r(o)č(ь)skimь prosmotrena · ap(usto)l
 25 ikь prop(o)v(ê)dae · an(tifonь) : · **Fran'čiskь ni edi**

- нь punatъ ot e(vanъ)j(e)liê prestupi · ili
 sl(o)v(ъ)ce edino iga h(rъsto)va ničtože l
 agle (!) vsego života kolesi · An(tifonъ) ·
 Si sъzdaniû zap(o)v(ê)daetъ · iže povi
 30 nu se voli sazdat(e)la · čto lûbo
 v stvarêhъ ob'rete i nas'laeniû pri
 vode · sl(a)vu sazdat(e)lû · K(a)p(itulъ) :~
 BRatiê · Mnê ubo ne budi sl(a)vi
 ti se tьkmo o križi g(ospod)a n(a)š(e)
 35 go is(u)h(rъst)a · im'že mnê v(ъ)sъ mirъ raspe
 t se i azъ vs(e)mu miru · Im(ъ)нь ·
 489b 1 MNožastvo čudesъ ot n(e)b(e)sъ
 pride · novago z(a)k(o)na sl
 êrimъ spêšne prostri p
 utъ suho more stvori ·
 5 Plêнь vze nočъ bê sadê poi
 de v n(e)b(e)sa bogatъ frančis'kъ
 ničtože pogubi · pro ničъ stvo
 ri se čъstanъ · Vapai v gore pre
 više novago svateniê · ničeto
 10 û h(rъst)u fran'čiskъ preda se da troê
 êk(o) seminonъ iže svoê ne ostavi ·
 ni imeni imê z(a)k(o)na pr(ave)d(ъni)kъ · M(i)l(o)st' v
 zetu priêtъ · nose službi s(ve)
 tie troice s(ve)tuû s(vê)tl(o)stъ · Eg'
 15 da stvori g(ospod)ъ bl(a)gostъ domu
 s(ve)timъ mazdu vzdastъ · iže do
 mъ h(rъst)u pos(ve)ti · Domъ s(ve)tie troici
 čestъ dvorъ i grobъ o(tъ)съ frančisk' ·
 inagdu egda vnutrnaê utrob
 20 a ot sna semrti ubudi se ego pr
 odikaniemъ Am(e)нь · B(e)rš(ъ) · Moli z' n(a)sъ
 b(la)ž(e)ni franč(i)sko · Da d(o)s(toênъ) bud(e)mъ · KV(eličitъ) an(tifonъ) ·
 Ostrdъ (!) i radostъ i sudiê misa
 lъ č(lovêčъ)skihъ · n(a)š(e)go voin'stviê kolesni
 25 ce i suznice ogannaê priobraže
 нь br(a)tii prêd'stoeči · Vъ obrazi s
 lnačneemъ · vezučite kolesnica
 zn(a)m(e)nie v t(e)bê s(vê)têše se lučami
 gredučaê vzvêcae · v t(e)bê počí d
 30 upalъ d(u)hъ pr(o)r(o)č(ъ)ski · tvoimъ nastoi
 prekrêp'ko o(tъ)če fran'čisko nevolnim'
 ibo rastutъ vzdihaniê ovacъ tvoihъ ·
 B(ož)e iže cr(ъ)kvъ tvoû utežani(!)
 b(la)ž(e)n(a)go fran'čiska utež
 35 ani novago roždeniê plodomъ
 veličaeši · podai n(a)mъ iz' nego
 489c 1 naslêdovaniê zem(a)l(ъ)skaê ne
 naviditi · i n(e)b(e)skimъ pričeč
 niemъ vs(ъ)gda radov(a)ti se · G(OSPODE)M' ·
 K ûtr(ъ)ni bit(atorii) · C(êsa)ru êže dêla stvo
 5 ri h(rъst)u da isp(o)vêm' se · Ego že rani po
 novíše se v s(ve)têemъ fran'čiscê · Čte(nie) ·
 Q N'b(e)scêemъ c(êsa)r(ъ)stvé novъ
 zbírae čъstit se v s(ve)t
 ihъ ruzarihъ novi cvê
 10 tъ vsvodit se · fran'či
 skъ cvatučъ bl(a)godêti
 û obraz stvorenъ smêr

enimъ vesel nasladue
t se sl(a)voû prižrêblienieê
15 pričest'nikъ višnimъ · Žane
tъ ot sêmene ras'sênago pl'ni
e žetvi rukovetъ prelačae
pod' krovomъ z(e)ml(a)nimъ n(a)š(e)go sp(a)
s(e)niê nenavistnika · Si p'l't
20 i nad' obrvami d(u)h(o)vnomu no
vinu z(a)k(o)nu · i s(e)bê pobêdit(e)lъ čъst
no pobêdi · êzikomъ rukama
prêd'hode sl(a)vomъ stazu u
gotova · i v' v(ê)cê ob'emlût' se na
25 uka stvorenimъ predana · V n
ivi ničete mnihomъ nasadi
vinogradъ s'kaza žit'e ž
ivota žicu meštar'stviê ·
K vêč(ъ)n(o)mu bogastviû narodъ
30 prelastnika ničihъ ih' že n(e)b(e)
sk(o)mu naslaeniû prizva êz
ikomъ i dêli · Života uče
niemъ svate se i pros(vê)te se č
udesi · t(a)ko oblada êk(o) prosp
35 ê p(lъ)tъ i sviča lûd's'ka · Viš
nago c(êsa)ra polate učit(e)lъ v
489d 1 mêstu učen(i)kъ h(rъsto)vihъ prov'iliemъ
sp(a)seniê rabi vъ oruži · Ot tam'
uhile slêdit(e)lъ zvêz'di
pres(vê)tlie ičemъ o(tъ)ca m(i)l(o)sti · to
5 li pričest(ъ)n(i)ka sl(a)ve · Am(e)нь ·
An(tifonъ) · Mužъ sa v tače sl(a)v(ъ)nihъ v' skr
mlenъ bê nepodob'no na b(o)ž(ъ)stv(e)nimi
s(vê)t(ъ)bami prêd'sastъ e(stъ) m(i)l(o)sr'dno · Ps(alъmъ) ·
B(la)ž(e)нь m(u)žъ · An(tifonъ) · Viš'nago des'niceû
10 div'no preob'raženъ daetъ polz'sh
imъ up(ъ)v(a)nie otručeniê s h(rъsto)mъ ûže b(la)ž(e)ni ·
Ps(alъmъ) · Vs'kuû · An(tifonъ) · Ukroti i ne ras'
kaê se v prvihъ · pobolečihъ iže va
z'mutъ n'b(e)skaê urožîê · nъ branъ i iz'mênit'
15 naravi · Ps(alъmъ) · G(ospod)i č'to se · B(e)rš(ъ) · Vzlû
bi ego g(ospod)ъ i ukr(a)si ego · I v rizu sl(a)vi ·
MUžъ bê v gradê a
siži imenemъ fran'
čiskъ egože pame
20 tъ v' b(lagovole)nii es'tъ ·
togo r(a)di êk(o) b(ogъ) v
bl(a)gihъ i slat'kih'
bl(a)godêt'no prêd'sa
d'i · I ot nas'toečago
25 života pogubi prem(i)l(o)st(i)vъ v
shiti · i darmi n(e)b(e)skimi m(i)l(o)sti
obil'no napl'ni · Ibo egda meû t
ačimi s(ъ)ni č(lovêčъ)skimi bê vspite
nъ v' ûnosti v' suetnihъ · I po ni
30 koliko knižnago učeniê v d(ъ)nъ bê
potribê v priobretenie trga ·
na obakъ višnaê emu pomučъ nъ
stoêše · I nikoliže meû blud
nimi ûnotami izlîtъ bê k v
35 eseliû · Ni po pl(ъ)ti usilov(a)niê

- 490a 1 ide · i meû skupimi tržci nik
 oli že vnetъ bê v priobretenie
 ni up(ъ)va v dinare s'kroviča · Bêhu
 že ûnoti fran'čiskova v nutrn'
 na b(o)ž(ъ)stveno namenena nêkaê k
 5 ničimъ m(i)l(o)sr(ъ)dna svobod'no êže
 sъ soboû ot otroč(ъ)stviê rastučъ
 nošaše · Toliko sr'ce ego nъr'ni
 bl(a)godêtiû · da ûže e(vanъ)j(e)liê ne gl
 uhъ slišat(e)lъ bê · êk(o) vs(ъ)komu uv
 10 ečal' se bê vzdati · i pače to
 mu iže prosil' bi za lûb(a)vъ b(o)žii ·
 Rêš(ponъ) · Fran'čiskъ lêki očito ustae
 tržiti nъ nivu g(ospodъ)nû ûže pristupitъ
 i mislečъ · Obretenimъ skrovičemъ
 15 hotečъ tržiti · B(e)rš(ъ) :~ Edinogo b(og)a
 svêtue čto stvoril bi sliša
 i n(e)b(e)skago v zn(a)m(e)n'i emu daûča :· Čte(nie) :·
 EGda že edinoû tržnomu me
 teniû vnetъ et(e)ra za lûb(a)v'
 20 b(o)žii al'mužna proseča · prot(i)vu
 običaû tača i otpusti · Inegd
 u k sr(ъ)cu vrač se teče za nimъ · i
 m(i)l(o)stinû m(i)l(o)sr(ъ)đъ v'zdvъ obe
 ča g(ospode)vê b(og)u · da nikoli že ot tol
 25 ê egda mogal' bi prosečimъ za
 lûb(a)vъ h(rsto)vu otvrgal' se bi · eže do
 sem'rti neiz'mênit(e)l(ъ)nimъ m(i)l(o)sr(ъ)
 diemъ ob'služevaše obilna
 ê v lûb'vi b(o)žii · i m(i)l(o)sti vzra
 30 steniê uteže · Tvoraše bo po
 tomъ egda ûže svršenê v' h(rst)a o (!)
 oblêče se · čto oče v pripročee
 mъ oblačili sučъ · b(o)ž(ъ)stv(e)noi
 lûb'vi gl(a)su iz'govaraûču
 35 se k nemu nikoliže bez' iz'mê
 neniê sr(ъđ)ca · ed'va slišati mo
 490b 1 žetъ · Vist(i)nu krotosti sla
 t'kostъ s kras(o)toû nъrava u
 trpeniê nošeniemъ bê v nemъ · pa
 če č(lovêčъ)ska običaê darovъ čed'
 5 roti pače neže imeniê dost
 aêše · imiže bl(a)gi ûnoša bl(a)go
 dêti · vlačimi zn(a)m(e)ni smatr
 aše se cvatučъ · et(e)ra kobleniê
 vîždahu se obil'na suča na
 10 nemъ · i potomъ b(o)ž(ъ)stv(e)no bl(aže)nie o
 bilno izlito · Rêš(ponъ) · V dêli b(o)ž
 i vručъ · inagdu egda svoê preda nič
 imъ · smotri pinezi razdati · Eže t
 eške svoemu brêmene vi svobod'nimъ
 15 s'r(ъđ)c(e)mъ vzbrani · B(e)rš(ъ) · Eže boeču se nič
 u ereû priêtie otvrže nebreže · Čte(nie) ·
 ET(e)ri že m(u)žъ ot asiža velmi b
 ogatъ vêruet' se ot b(og)a nъuč
 eпъ · da kada ubo po gradu idu
 20 čъ srêtêše fran'čiska snimae
 plačъ svoi i spostiraše prêd' noga
 ma ego vzvêčae vs(ъ)koe čъsti

- fran'čiska dostoina lêki to
 go iže blizъ b(ê)še hotečъ veli
 25 ê stvoriti · i togo r(a)di ot vs(ê)hъ
 věrnimъ vēlič'no čtovanъ ho
 têše biti · Ne znaêši že oče
 fran'čiskъ oh(rъst)ъ s(e)be s(vê)тъ b(o)žii · To
 go r(a)di êk(o) tolikimi zvan'nimi
 30 zap(o)v(ê)d(ъ)mi ot(ъ)čimi ottegnenъ bê · êk(o)
 skrušenъ naravnъ ishoda · i k zva
 n'nimъ povinutъ · Ne oče naučil'
 se bê smotriti n(e)b(e)skâê · ni navi
 kalъ bê vkušati b(o)ž(ъ)stv(e)nihъ' ·
 35 Êko bo d(u)h(o)v(ъ)nomu sluhu stuže
 enie (!) mukъ daetъ razumъ · stvo
 490c 1 rena bê na nemъ ruka g(ospodъ)na · i prêmene
 nie desnice višnago · dl'gimi ned'
 l'gi t(ê)lese ego stuženiemъ da u
 pravil' bi d(u)šu svoû k' d(u)ha s(veta)go
 5 pomazaniû · Rêš(ponъ) · Egda o(тъ)съ sego
 progoneniemъ poslêdovaše taec' se
 mêsto gnêvu daûčъ tvdostan
 anъ / Potomъ očito iz'šadъ · gredêše
 lošimъ licemъ smotrečъ mnêhu i bê
 10 sanъ sučъ · B(e)rš(ъ) · Kalomъ i pêskomъ
 mečuče trpečъ m(u)žъ b(o)žii nastoêše
 lêki gluhy minuti · An(tifonъ) · K domu i
 vlêkučъ biêše o(тъ)съ · lûtêi pače vs(ê)h' ·
 vežučъ karae v tamnici zatvori ·
 15 Egože mati ispusti · An(tifonъ) :· Ūže s
 vobodanъ o(тъ)ča bêsov(ъ)niê · bez' uzd
 e naprestae vapiêše voleû zl
 aê trpiti h(rъst)a r(a)di · An(tifonъ) :· K b(i)sk(u)pu
 privedenъ · o(тъ)cu svoê vzvračъ · na
 20 gъ prebivae zbiš'ca s(e)be v mirê
 zn(a)m(e)nue · B(e)rš(ъ) :· Usta pr(a)v(ъ)d(ъ)n(a)go pouč' ·
 I Egda ûže priêtъ t(ê)lesnie k
 rêposti rizi podob'ne s(e)
 bê obrazomъ narava stvor' ·
 25 v srêtenie s(e)be viteza et(e)r
 a imê plemenita na uboga
 i hudo odêvena · Ego že ničet
 u slatkoû voleû m(i)l(o)sr'dov
 a · inagdu svlêče se i oblêče i ·
 30 da kupno v' edinomъ dvoego m(i)l(o)
 sr(ъ)diê činъ ispl'nil' se bi · im'že
 viteza plemenitago stud'
 zaodêl bi · i niča č(lovê)ka vzdv
 igal' bi · V slêdeču že nočъ
 35 egda s'nu vdastъ vidê pol
 aču krasnu veliû s vitešk
- 490d 1 imi oružiemi križa h(rъsto)va zn(a)
 m(e)niemъ zn(a)m(e)nana m(i)l(o)sr(ъ)die emu
 b(o)ž(ъ)stv(e)noe skaza · da za lûb
 i c(êsa)ra velikago riza vite
 5 zu dana ničemu neiz'gl(agola)tel'
 nu mazdu dati hotečъ ska
 zovaše · Otnûdeže egda vz
 iskaše kogo bila bi siê · vs
 a že siê svoê biti pozna

- 10 i vitezi svoe · višnim' bo p
otvrjeniemъ otvêčano bis(тъ) emu ·
Rêš(ponъ) · Egda lêki polъ nagimъ t(ê)lom'
frančiskî hv(a)li b(og)u poêše novago z(a)k(o)n
a opravit(e)lъ raz'boinikomъ v pust
- 15 ini · t(a)ko pr(o)r(o)č(ъ)ski otvêča · Placarъ es(a)m'
c(êsa)ra višnago · B(e)rš(ъ) · Sliša na snižn
oi zimi nizvrženъ · leži sebre bu
duči placaru stada · Placar' ·
I Vzbudiv' se zaûtra egda
- 20 ne oče imê snažno sr'ce k b(o)ž(ъ)
stv(e)nimъ rasmotrîti tainaê ·
i ne znaêše vidimê obrazъ · pr
iêтъ · na urazumenie rêsnoti ne
vidimihъ velie suče prospe
- 25 nie skazaniê rasmatraše neo
bičaino videnie · I umisli ub
o oče b(o)ž(ъ)stv(e)n(a)go nareeniê ne z'nae i
ti · v pulû k' eteru knezu pro
stranodav'cu i dati se up(ъ)v
- 30 ae v nego službu krasotu v
itežastva priêti · êkože ê
vleno emu videnie skazov
aše · Malože potomъ putem'
iz'šadъ gredeêše i doide d
- 35 o bližnago grada · Sliša g(ospod)a
v noči priêznivimъ gl(a)s(o)mъ re
- 491a 1 kuča emu · Fran'čis'ko kto možetъ
bole stvoriti t(e)bê · G(ospod)ъ li ili r
abъ · bogati li ili ubogi · Rêš(ponъ) · Siê
t(e)lъ drêvni iskaše i · iže i uniči že
- 5 nou v manastiri sukniceû odêne br
êženiemъ č(lovêčъ)skimъ raduet' se · Prokaž
enimъ služit(e)lъ bis(тъ) · ih že prvêe ne brê
žaše · B(e)rš(ъ) · Pod' zn(a)m(e)niemъ trihъ red
i vlačeu voleû b(o)žieû tri cr(ъ)kve v
- 10 zdviže · Čte(nie) · EMuže egda fran'
čiskъ otvêča · êk(o) veče možetъ g(ospod)ъ bo
gati stvoriti neže rabъ ubogi ·
Inegdu priloži g(ospod)ъ gl(agola)ti · Počto ub
o ostavlaeši g(ospod)a bogatago raba
- 15 radi niča · i č(lovê)ka radi bogatago b(og)a ·
R(e)če že fran'čiskъ · č'to hočeši g(ospod)i da
stvoru · G(ospod)ъ že r(e)če emu · Vratî se
v z(e)mlû tvoû · êk(o) videnie eže vidê
lъ esî d(u)hovno videnie zn(a)m(e)nuet' s
- 20 e · i ne č(lovêčъ)sko nъ b(o)ž(ъ)stvano dêenie v t(e)bê
ispl'niti · ûžu že (!) suču s pos'pêše
niemъ vračaše se · k' asižu svobod
anъ i radostanъ · i ûže vъobračenъ s
učъ posluhu požidaše vole g(ospod)ne ·
- 25 I ot tolê ot mirs'kago trženiê vole otъ
vleče se · i v' višnû m(i)l(o)stъ ob'êtъ m(o)la
še čto emu podobalo bi stvorit
i · da spodobila bi emu êviti · Egd
a že čs'tno m(o)laše obiçaemъ žele
- 30 niê n(e)b(e)sk(a)go · plamenъ velî v nemъ vž
eže se · i ûže zalûbi višnago ota
čъstviê · vsa z(e)ml(ъ)naê prêzrê lê

- ki ničtože · i razumêvaše se ob'
 êti skrvenoe skroviče · Aki mud
 35 агъ тръзасъ bisergъ obrêтъ mišla
 še vsa podavъ kupiti i · I oče u
 491b 1 ubo (!) k(a)ko bi sie stvorilъ ne zn'aêš
 e · t(ъ)kmo lêki vnimae d(u)hu ego · Eže
 mirs'kimъ otvrženiemъ trga d'hov(ъ)no
 primetъ začelo · i d(u)hu viteža
 5 stvu budetъ · ot seve sьmogo premo
 ženiê začelo · Rêš(ponъ) · Slišavъ
 v' e(vanъ)j(e)lii eže h(rъst)ъ gl(agole)тъ · v prop(o)v(ê)dnii svoe
 mъ presl(a)v(ъ)nomъ · sie ubo e(stъ) eže želêû ·
 Veselo priložiti se k simъ pamet
 10 емъ preporučenomъ · B(e)rš(ъ) · Ne nositi ža
 zla ni sapogъ ni mošni · konopcem' se pa
 saše krivoe otprucae · Sl(a)va · An(tifonъ) · Sr'ce
 snažne prilagae k' m(i)l(o)sti svoee sl(ove)
 s(e)mъ · sl(a)vo prokore (!) pripročъ zvzêcae · An(tifonъ) ·
 15 Mirъ i sp(a)s(e)nie zvzêcae v silê d(u)ha
 i k pravomu miru ot sp(a)s(e)niê udaleni
 pridružae · An(tifonъ) · Na novago utežani
 ê s(ve)ti obdaruût se roždeniemъ s
 imъ novi zap(o)v(ê)di putъ nevin'stviê ·
 20 V' Eteri že d(ъ)нъ · egda jizdaše
 po polu po ravnu · eže prêd'l
 ežitъ gradu asižu · et(e)ra proka
 žena imê s(e)bê vsrêtnie · ego srê
 tenie ne malo vloži emu neugo
 25 d'no stiždenie · I obrač' že se k' s
 vršenei misli · Ūže poče krêpl'
 i biti · I s(a)mъ v s(e)bê vspomenuv' s
 e · eže s(e)be podobaše prvêe premoči ·
 ače bi hotêlъ biti h(rъsto)vъ vitezъ ·
 30 Spade s kona i teče k celovu
 ego · k nemu že prokaženi on ruku
 stegnu · lêki něčto nadêe se
 prieti pinezi i celъ otnese · I a
 bie vsede na konъ i obrač' se oko
 35 lu ot vsudu pole ravno vid
 êše svobod'no · onogo že prokaže
 491c 1 nago k tomu ne vidê · Čude se na
 pln'i se i rados'ti · i nače hv(a)li
 g(ospode)vê vspêvati pês(ъ)ni vz'bož
 nê utvrždennъ ot tolê na vek
 5 šaê vziti · I ottolê mêsta
 pusta iskaše stuženiû pri
 êznivomu · v nih'že egda ne
 ne (!) prestae nastoêše
 po d'lgoi m(o)l(i)tvê nastoêniê g(ospode)mъ
 10 uteže biti uslišanъ · Egda
 bo t(a)ko otđel(ê)nê m(o)laše se · i za
 množastvo čьčeniê v(a)sъ b(ê)še
 potъ v' b(og)a · Êvi se emu g(ospod)ъ i(su)sъ a
 ki raspety · K negože zreniû r
 15 astaê se d(u)ša ego · i pametъ m
 uki h(rъsto)vê vъ utrobê ego sr(ъ)ca · To
 li moždenъ vneta bê · da ot to
 go čьsa egda h(rъsto)vo raspetye pr
 idiše emu v misli edva moža

- 20 še izvanь ot plača i slzь vzd
ržati se · êže potomь druž
benь vzvêsti egda približi
se kь kon(ь)cu · Ače kto hočety po
mnê iti da otvržet' se s(a)mь s(e)b
- 25 ê i vьzmetь križь svoi i po mn
ê da gredety · Rêš(ponь) :· Pl'tenimi
klasi naplneno gumno · frančiskь r
azbiêet stirae z(e)ml(ь)naê · Pšeni
cu čistu slamu otvrgь · c(êsa)ru n(e)b(e)s(ь)
- 30 komu v žitnicu vnositь · B(e)rš(ь) :· K ži
vomu hlêbu semrtiû pristavl
eьнь (!) životomь živetь životь ·
Razumê ubo po semь m(u)žь b(o)žii
ono e(vanь)j(e)lie s(e)bê gl(agol)ûče · ottolê
- 35 oblêče čuvstviê d(u)hь smêren
iemь ničeti · i k' svršeníu vnutrn'
491d 1 nago m(i)l(o)srdiê · Ibo egda prvêe guba
vihь ne t(ь)kmo k pridruženíu rêsniê ·
na oče i pros'motreniemь iz daleče
vel'mi zdrhniše se · potomь ũže h(rьst)a
- 5 radi prop(e)tago iže po s(love)si pr(o)roč(ь)scê
emь uničizenь lêki gubavь êvi s
e · da s(a)mь s(e)be pl'no uničizilь bê ·
smêreniemь i č(u)st(ь)veniemь gubavi
hь služe bl(a)godêtnimь m(i)l(o)sr(ь)die
- 10 mь vzdaêše · Pohaêše bo čast
o domi ihь · i svobod'noû misliû
podaêše imь · i samogo m(i)l(o)sr(ь)diê
voleû ruki ihь ob'celivaše i u
sta · Ničimь i prosečimь ne tьkmo l
- 15 ê svoê · na oče i s(a)mь s(e)be vist(i)nu
želêše dati · nêkada rizi s
vlačaše · a nêkogda otšivae · a d
rugda razdirae v'čedr'enie egd
a k rukama drugaê ne imêše · Oče
- 20 že i erêomь prečьstno vzdaêše
potribi i slat'ko pače vь ol't(a)r(ь)s
kihь urêšeníehь · imiže i činu b(o)ž(ь)
stv(e)nomu · pričest(ь)nikь bil' bi · i d
êlat(e)lemь ubož(ь)stva · isplnen
- 25 iê dal' bi · Rêš(ponь) :· Ot ubogie kliti
s(ve)ti fran'čiskь nasiti h(rьsto)vь narodь · d
a ne oslabêûtь na puti · Putь ska
zue k sl(a)vê · i putь životni ras's
irae · B(e)rš(ь) :· Ubožas'tva radi ob
- 30 iliê · bogatь c(êsa)r(ь)stvetь vь otъ
č(ь)stvě c(êsarovê · s(e)bê povinu ih' že
obogačaet' se ničeta · Putь ·
RAbь že višn(a)go učit(e)la ne imê
še nikogo že vs(ê)mь tьkmo h(rьst)a ·
- 35 oče prida ego m(i)l(o)sr(ь)die · egda v
m(i)l(o)sti počivaše slabostiû ·
492a 1 Egda bo v' eteri d(ь)нь izašadь
na tržiče putemь gredêše · bl
izь cr(ь)kve s(ve)t(a)go dom'êna · êže s
traš'no ras'hrupala se b(ê)še · ve
- 5 likie velikosti r(a)di k razdr
ušeníu · I v'šadь v' nû prostri se

prêd' obrazomъ prop(e)tago · i pouč
 aše se d(u)h(o)mъ m(o)l(i)t'vi r(a)di · i ne mal
 o bê v' m(o)l(i)t'vi d(u)homъ ispl'nenъ ut
 10 êšeniê · I egda sl'znima o(tъ)čim
 a vnimaše · k' križu g(ospodъ)nû · Gl(a)sъ ot k
 riža toga izide k nemu · i sli
 ša ot križa togo trikratъ reku
 15 čъ emu · Fran'čisko idi i popravi
 domъ moi · iže êkože vidiši v
 asъ rasipuet se · Prestrašen' že
 bis(tъ) fran'čiskъ · egda bê samъ v' cr(ъ)
 k'vi · i s'trnuvъ k toliku div'nu sl
 20 uhu gl(a)sa i sr(dъ)cemъ priêť b(o)ž(ъ)stv(e)nie
 sili gl(agol)anie utruždenъ užasomъ
 misli · I abie va se vrač' se k po
 sluhu · poče gotoviti · I vas' se sъ
 vkupi k zap(o)v(ê)di · rukotvorenoe cr(ъ)k
 25 ve · Se že podobaše načelnom'
 vniimaníemъ kъ onoi cr(ъ)kvi prinesti
 se · Ūže h(rъst)ъ kr'viû svoeû priob'rete ·
 êkože d(u)hъ s(ve)ti nъučí ego · I abie
 vstavъ ottudu i vъ oruži se z
 30 n(a)m(e)niemъ križa · i vzetъ suk'na pro
 dat(e)l'na i k gradu fulinu posp
 êšno doide · I tu prodavъ êže
 nošaše i zakona na nem'že jízda
 še b(la)ž(e)ni tržnikъ vzamъ cênu ost
 35 avi · I vzvrac' se kъ asižu vni
 de v cr(ъ)kvъ vmêreno · Ot neeže že (!)
 492b 1 popravleníe zap(o)v(ê)dъ priêť · I o
 brete v nei erêê niča · i čъstъ po
 dobnu emu vzdastъ na popra
 vlenie cr(ъ)kve · i ničímъ tračenie
 5 poda emu pinezi · i m(o)li ego umil
 eno da bi š nimъ prebilъ do nikoli
 ko vrimene · Erêi že prista k st
 aniû ego · na straha radi rodit
 10 elû ego pinezi ne priêť · Eže rêš'
 ni otmetnikъ pinezi · v' eteru pon
 estru otv'rgъ · i otv'rženi leki ka
 lъ ne brêže · Prebivanie že tvo
 reču rabu b(o)žíû s r(e)čenímъ erê
 15 emъ egda sliša sie o(tъ)съ smuče
 nъ sr(ъ)cemъ poteče k mêstu · Onъ že
 za ne novъ b(ê)še h(rъsto)vъ boinikъ · egda
 prognaniê prêčenie · egda usli
 ša prišastie o(tъ)če · dati gnêv
 u mêsto v' eteroi otainoi êm
 20 ê skr'i se otšadъ · V neiže tae s
 e nêkoliko d(ъ)ni · m(o)l(a)še g(ospod)a nepre
 stae · omače se sl'znoû rosou ·
 da iz(ъ)b(a)vitъ ot ruki progonečih'
 d(u)šu ego ego (!) · i slat'ki vdahnut
 25 i emu obêti · bl(a)godêtnímъ udr
 žaniemъ is'plni · Prevelikou že nê
 kou bl(a)godêtiû is'plnenъ nače ot ma
 lod'šъstva lénosti · s(ъ)mъ s(e)be
 karati · i ostav(i)lъ êmu otvrgъ s
 trahъ vrati se kъ asižu gradu ·

- 30 Rêš(ponь) · Šestь bratъ o(тъ)съ sed'mo · požrtъ
n(e)b(e)skou s(vê)tl(o)stiû budú smatrae ·
meždû malimi naimani · Koteri ma
lago stada izašastie pres(vê)tlô
smatraše · B(e)rš(ь) : · Četrtinu ubo po
35 slédnou grêhovъ · s(e)bê n(e)b(e)съ otpusti
ti êvlaše · tainaê sed'mimъ ot ve
492c 1 re osmago že êvlaetъ · k različnimъ ê
zikomъ po dv'êma posilaetъ z'družb
ê · Smêriti se p(o)v(e)lê i b'dêti trpeli
vomъ · B(e)rš(ь) · Stado prepêš'no gredetъ
5 pastirъ · i spravlenie primletъ k ce
lovu raduûcih' se · Rêš(ponь) · Greduçi že
pečalъ vzvrzite nъ g(ospod)a · iže pitêet'
vi · t(a)ko blud'noi br(a)tii · smêriti se po
v(e)lê i biti trpetrivomъ r(e)če · Zatvo
10 ri i v k(o)n(ь)съ p(u)t pohoeniê · B(e)rš(ь) : · Tako nast
oê sr'cemъ toê ne vziskae do ûtra · k
rasnimi povoi uvezanъ · Kъ mat(utini) i g(o)d(i)n(amъ) an(tifonъ) ·
S(ve)ti fran'čiskъ usilue m(o)l(i)tvami smo
tre čto stvorilъ bi naučenъ · i samъ
15 edinъ živi · na inimъ prospeti hotêč' ·
voleû b(o)žieû vzdvgneň · An(tifonъ) · Si pro
p(o)v(ê)dae obide · ego že ne č(lovê)kъ uči bê · nau
čit(e)lъ vstrъďъ s(love)sa silъ gl(agol)e nova
go nova slêditъ voi voinstviê ·
20 An(tifonъ) · Tri redi si reditъ prvo malu
br(a)tiû imenuetъ i ubozihъ · budet'
že i gospospoi srêd'ni · na pokornihъ
oboû polu ob'em'let' se · An(tifonъ) · Nau
čenъ uči't(e)l(ь)noi bl(a)godêti · na učenik
25 a eže sutъ k svršeniû · simъ br(a)tiû uč
itъ vs(ê)მъ · t(a)ko tvoreniemъ êk(o) čьčeniem'
êk(o) medoplutnimi s(love)si · An(tifonъ) · Hv(a)lečъ
h(va)liti oči · hv(a)la emu vs(ь)gda ne prest
aetъ hv(a)la v neiže k sp(a)s(i)t(e)lû priziv
30 aeši ptice zvêri i pročë zvêri · k sa
zdatelû · K(a)p(itulъ) · BR(a)tiê · mnê ubo · Im(ь)нъ ·
PLečite narode ubogi
o(тъ)cemъ ničimъ obogačeni
hv(a)loû službi pitiê otъ
35 sego съska ožetiê · Si nev
inanъ pravъ smireň mira d
492d 1 êlat(e)lъ lûbit(e)lni s(vê)tl(o)stъ v sas
udê z(e)ml(ь)nemъ s(vê)tle se s(vê)tlос(ь)tiû
krhosti · Nečast'niemъ odeneň ode
niemъ s(ve)timъ plamenemъ vzgarae
5 t' se zimu pobêdi palaûči eg'
da nosi rani h(rъsto)vi · Pl'tъ toli mir'
skaê stiraе · vragi zali pop
irae pobêdit(e)lъ vênacъ zlati
uteže egda uči · Ničъ ot mira isho
10 ditъ v' n(e)b(e)sa bogatъ vhoditъ · si
etъ dari sil'nie ned'ľžnimъ rani
iscelûe · Rêsnî o(тъ)če ničihъ · n(a)съ st
vori d(u)homъ pričestniki · n(a)съ vzvr
ati k ničimъ vshičeniň ot semrti ·
15 O(тъ)cu neroenomû toli paraklitu
s(ve)tomu krasota čьstъ sl(a)va bud

- i · se utežaniemь věčnaê radov
 aniê · Am(e)нъ · B(e)rš(ь) · Moli za ni s(ve)ti f[ran'čiskъ] ·
 K B(lagoslove)нъ an(tifonъ) · O fran'čisko želeniemь m(u)č(e)n
- 20
 če · k tolíkimь nastoêniemь žalue · s
 ego poslêdueši · egože mučenago kn
 igi otvrzъ obrete · eže ti otvori · vzrêv'
 na erê vidê šerafimъ raspetyъ нъ križi ·
 ottolê d(ь)lani i rebra i nozê probod
- 25
 eni · nose rani h(ръsto)vi · ti stadu tvoemu
 prismotri · iže po b(la)ž(e)nomь prestavleni i ž
 es'toko prie prosl(a)vlenoe pl(ь)ti krasotu
 skazalb esi · Or(a)c(iê) · Cr(ь)kvъ tvo · K(a)p(itulъ) k' t(e)rcê ·
 BR(a)tiê m'nê · K' šek(ь)st(ê) k(a)p(itulъ) · Iže koližd
- 30
 o semu ispravleniû priložit se · m
 irъ na nihъ · i m(i)l(o)stъ nъ iz(ь)li b(o)ž(iê) · K n(o)nê k(a)p(itulъ) ·
 PRočeê že da nikže trudъ dêe
 t' mi · az' bo rani g(ospod)a moego is(u)h(ръst)a
 na l(e)tê noču · m(i)l(o)stъ g(ospod)a n(a)š(e)go i
- 35
 s(u)h(ръst)a s d(u)homъ v(a)šimъ br(a)tiê · K V(eli)č(itъ) · An(tifonъ) ·
 S(ve)ti fran'čiskъ · Ps(alъmъ) · R(e)če g(ospodъ) s pr(o)č(imъ) · k(o)n(ь)cb ·
- 493a 1
 [H]v(a)l(i)te g(ospod)a vsi · K(a)p(itulъ) · Br(a)tiê · Im(ь)n(ь) · Množ(ь)s
 tvo · K' V(eli)č(itъ) · An(tifonъ) · O mužû divni v zn(a)m(e)ni
 i i v čudês(ê)hъ · ne dl'gi i bêsi progone · uho
 svoe dae · pticamъ dubravnimъ · prop(o)v(ê)dae
- 5
 gl(agol)i razmatrae · o živote hv(a)l(e)ni · egože
 vêra t(a)ko vzveliči se · pače mnozêhъ v
 skrêšeniъ · primuči fran'čis'ko n(a)sъ n(a)sъ (!) st
 vori n(e)b(e)skimъ pričestniki · im'že esi pril
 ip'lenъ · Ć Nъ s(ve)tiъ m(u)č(eni)къ ser'ê i v'aha ·
- 10
 S(ve)Tiъ m(u)č(e)n(i)къ tvoihъ m(o)l(imъ) te g(ospod)i sêrъ
 ê i baha i mar'cela i apul
 iê · b(la)ž(e)na utežaniê da naslêdu
 ûtъ · i tvoeû ni vs(ь)gda stvoretъ lû
 b'viû vruče · Têm' · I budi v' spom(e)n(u)
- 15
 t'e s(veta)go mar'ka or(a)c(iê) · USLiši g(ospod)i mo
 litvi n(a)še · i hodataûču b(la)ž(e)n(o)mu m
 ar'ku isp(o)v(ê)d(ь)n(i)ku tvoemu i arhierêû
 priležaniê n(a)ša ugod'no vъ n'mi ·
 MAr'ko rodomъ rimlaninъ · { Ćt(enie) · z· (=9)
- 20
 ot o(тъ)ca pris'ka · Sidê l(e)tê · b· (=2)
 m(ê)s(e)ci · z· (=8) d(ь)ni · ĭ· (=10) Bist' že v' vr(ê)m
 e konstan'tina i nepoponiêna i fek
 un'da sudie · ot d'ni kalen'di sekt
 ebra · daže v d(ь)nъ kalen'di oktebra ·
- 25
 Si stvori da b(i)sk(u)ръ ostien'ski · iže
 pos(ve)tilъ bê b(i)sk(u)pi grad'skie pa
 lêi imêl' bi · i ot togo že b(i)sk(u)pa r
 im'skago da pos(ve)tit' se · i utvržd
 eni ot vsego cr(ь)kv(e)n(a)go reda stvori ·
- 30
 si stvori · b· (=2) cr(ь)kvi · edinu pri pu
 ti ardetini · i d'rugû v gradê
 rimê v mêtê palatini · Segô
 prošeniemь kon'stan'tinъ c(êsa)ръ da
 stъ cr(ь)kvi cimiterъ ûže stvor
- 35
 i pri puti ardiatini mêtô sъ
 vseû nivou pol'skou cênou · k· (=40)
- 493b 1
 pinezъ · Ć Nъ s(ve)tiъ dêonož(iê) pr(o)č(i)h' ·
 B(o)žE iže d(ь)n(ь)šni d(ь)nъ b(la)ž(e)n(a)go dionoži
 ê m(u)č(eni)ka tvoego · silou t'vr

- dostan'stva v mucê ukrêpi ·
5 i iže emu na prop(o)v(ê)danie sl(a)vi
tvoee ruštika i eliutoriê
pridruti (!) spodobilь esi · dai
n(a)mь m(o)l(imь) te iz' nihь naslêdov(a)niê
za lûb(a)vь tvoû mir'ska nasla
10 ždeniê nenaviti (!) · i nikimi že e
go protivan'stvi ustrašiti se ·
V Pariži roistvo s(ve)tiь
m(u)č(e)n(i)kь dêonožîê b(i)s(ь)k(u)pa · i e
liutoriê erêê · i ruštika
15 d'êkona · Ibo b(la)ž(e)ni b(i)sk(u)рь ot arh
iê (!) rim'skago v fran'ki nareenь · da
prop(o)v(ê)daniemь dêeniê množêiše
narodi tudêžde · k v(ê)rê h(rьsto)vê o
b'ručil' bê · k parižanom' že v gr
20 adь doide · I za nêkoliko l(e)ть ·
s(ve)t(a)go dêla prêverne poslêd
ova ot profekta fen'seniê sisin
iê êть bê · i s nimь s(ve)ti erêi el
iutoriî i ruštikь d'êkonь · meče
25 mь različnimь muku svršiše :·
C Nь s(ve)t(a)go kalište p(a)pi m(u)č(eni)ka or(a)c(iê) ·
B(ož)E iže smotriši iz' n(a)šee sl
abosti iz'nemagaûče k
lûb'vini tvoei prem(i)l(o)sr(ь)do po s(ve)t
30 iь m(u)č(e)n(i)kь tvoihь nauči i ukrêpi ·
KAliš'ть rodomь rimlani
нь ot o(т)ca demitriê · ot stran
i tiveri lovečiь :·
Sêdi l(e)ть ·d· (=5) m(ê)s(e)ca ·b· (=2)
35 d(ь)ni ·i· (=10) Bis(ть) že v' vr(ê)m(e)na
mar'tina i eligabeli
493c 1 ê sudie an'toniê i alek'sand'ra · Si
mukoû vên'ča se · si stvori postь v'
d(ь)нь sobot'ni ·g· (=4) kratь v lêtê fe
rie pšenice vina i olêê po pr(o)r(o)ku · Si
5 stvori cr(ь)kvь prêkь tiveri · Si st
vori reenie petero črêzь m(ê)s(e)сь de
k(ь)t'barь · erêi ·i· (=10) d'êkoni ·g· (=4) b(i)sk(u)pi
po različ'na mêsta devetnaste ·
Iže pod' progoneniemь alek'sand'ra
10 c(êsa)ra mukoû s(love)se ob'darenь bistь ·
POneže bo palmaciê sudiû
сь vsêмь domomь svoimь k'rst
i · i senadura simpliciê i dom'
ego · toli feliciê i сь ženoû ego
15 blan'dou · Ūže ot trpiê iscêli · i s
i ot togožde aleksan'dra кь ub'eni
û vraçeni b(ê)še · i sl(a)vu m(u)č(e)niê ньsl
êdovaše · na rotomь kalêpod
i erêi ego · mečemь muku priêть · êт'
20 bê b(la)ž(e)ni kališ'ть papa ot alek
san'dra · i predl'go gladomь st
uženь · I na vsaki d(ь)нь drkolami
b'enь · i vz'brano bê da nikto že
k nemu pridetь · ače li že k nem
25 u v' noçi priti drznul bi · êмь
še ubiêhu i · Čt(enie) :· Iže egda û

- že mnogie d'ni b(ê)še bilъ v stra
 ži · pride k nemu kalepodî erêi ·
 i utêševaše i gl(agol)e · Krêpakъ bu
 30 dî o(tъ)če êk(o) vênacъ tvoî svršenъ
 e(stъ) · I b(ê)še on'dê vitezъ et(e)гъ imene
 mъ provatušъ sraba s gnoemъ p
 lnъ · Iže bolêz'ni sedan'nim
 i straêše · Sa že pade k noga
 35 ma b(la)ž(e)n(a)go kališta m(o)le da is'
 celit'i · ot gnoê otъ bolêzапъ ego ·
 493d 1 EGože ineg'du s(ve)ti arhierêi ot g
 noê bolêzапъ i gnusa vkupž
 e ot ne vъ ime s(ve)tie troice krčena is'
 cêli · Eže slišavъ aleksan'da
 5 гъ · Togožde viteza stvori ol
 ovnimi biči skon'čati · B(la)ž(e)n(a)go že
 kališta po okan'cu domu vr
 êci privezav'ši na grlo stê
 nu v studen'ci potopiti i po
 10 tomъ ubiti i pogresti · Čte(nie) ·
POd' nêh'že ·žî · (=17) erêi ego aust
 erii · s kliriki nočiû prišadъ ·
 izne t(ê)lo ego s(ve)toe · i pogrebe e
 v cimiteri kalepodii · pri put
 15 i avleriêni · deseti d(ъ)nъ kalen'di o
 kte'bra · I stvori drugi cimiter'
 pri putu apiiskomъ · idêže mnoz
 i erêi počivaûtъ i č(lovê)ci · iže i do d'n(ъ)
 šnago d(ъ)ne naricaet' se cimiterъ
 20 kalištovъ · I presta b(i)sk(u)p(ъ)stvo
 d'ni ·ž · (=7) Ć Nъ d(ъ)nъ s(ve)t(a)go luki e(vanъ)j(e)l(isti) ·
MOli za ni prosimъ g(ospod)i s(ve)ti tv
 oi luka e(vanъ)j(e)listъ · iže križa u
 mr'čvenie vs(ъ)gda v svoemъ t(ê)l(e)si
 25 za čъstъ imene tvoego nosi · Čte(nie) ·
LUka vračъ an'tiohiê
 nomъ · ibo ego pismi vr
 ačet' se гръci · s(love)semъ ne
 nez'napъ bê slêdit(e)l'
 30 p(a)vla ap(usto)la · i vsego vhodočъstv
 a ego drugъ · Pisa e(vanъ)j(e)lie ot negože
 tažde p(a)v(ъ)lъ gl(agole)tъ · Poslasmo u
 bo s nimъ brata · egože hv(a)la estъ
 v' e(vanъ)j(e)lii po vsêhъ cr(ъ)kv(ê)hъ i kъ ko
 35 lasiemъ · pozdravlaet vi l
 uka vračъ m(o)lêiši · I k timotê
 494a 1 û luka e(stъ) s(a)mъ sъ mnoû · Čte(nie) ·
DRugie ubo knigi stvori v
 eliki učit(e)lъ · v nih že dêê
 niê ap(usto)lъ vzvêčaût se · egože i
 5 štoriê daže k' bien'nium rim
 a vspominanûcu p(a)vlu doide ·
 eže estъ da že k četomu (!) neronû
 l(e)tu · Ot kogo poznahomъ v tomžde gr
 adu v knigahъ sučъ položenъ · Tъ
 10 gda e(vanъ)j(e)le p(a)vla hv(a)lami · i teklê
 i vsêmi krčenimi lêonimi podo
 bna v pismêhъ apokrifihъ mnimo ·
 Prilično bo estъ êkože v b(o)ž(ъ)st

- 15 venihъ drugъ ap(usto)lu · v pročihъ ego
 c(êsa)гъ ego samego pozna sego · Čte(nie) ·
 LŮka ev'rêiski a latin'sk
 i t'lkuet se v'stavъ · ili sь
 vzdvize se · iže gl(agole)t' se elika
 нь e(vanъ)j(e)lista prinaučenъ v s(lovê)sêhъ
 20 grčkihъ · hitrostiû vračъ · rodom'
 suriêninъ · Pisa v grcêhъ e(vanъ)j(el)e teo
 pilu b(i)sk(u)pu · načanъ ot erêiskago
 d(u)ha reki · Bis(ъ) v d(ъ)ni iruda c(êsa)ra iû
 dêiskago erêi et(e)гъ imenemъ zaha
 25 riê · Da ukazal' bi žrtvu biv'
 šu stvorenu za sp(a)s(e)nie mira · I
 v priš(ъ)stvê ego · onêmêvšu erêis
 tvu iûdêiskomu · i pror(o)ci ustav'ši ·
 Si bo e(stъ) ap(u)s(to)l(ъ)skie ištorie pisacъ · ego
 30 že mnozi skazuûť prišlca suč
 a · i evrêiskihъ knigъ ne znaûča · sa
 tainou telča lica prop(o)v(ê)daetъ
 h(гъst)a požrta za ni · Otnûdêdeže(!) v
 istinu v podob(ъ)stvê telcu ·
 35 životnu pripodoblaet se · Ni e
 terъ tuliênъ susêdъ onêhъ vrê
 494b 1 menъ vzvêcaetъ eterago erêê v'
 asii navlač'no pridruženъ ap(usto)lu
 po ivanê · da dêêtelъ knihъ i
 isp(o)v(ê)d(a)i vse sie p(a)vlu stvoršu ·
 5 za lûb(a)vъ v mêsto · eterim' že
 mnêť se eliko kratъ p(a)v(ъ)lъ v' ep(isto)l
 ihъ svoihъ gl(agole)ť · po e(vanъ)j(e)liû moem
 u ot lučinihъ knigъ zn(a)m(e)nue i l
 uku · ne samego naučena ot ap(usto)la ·
 10 e(vanъ)j(e)liû · iže s' h(гъsto)mъ v' plti ne bi ·
 na ot pročihъ ap(usto)lъ eže samъ ubo v
 začelê knigъ svoihъ vzvê
 čaetъ gl(agol)e · Êkože predaše n(a)mъ
 iže ot začela vidiše · i slu
 15 gi bili sutъ s(love)si e(vanъ)j(e)liê · eže
 êkože sliša pisa · Dêênîê že
 ap(ustolъ)ska êkože vidêlъ bê sa
 mъ položi pogrebenъ e(stъ) v kon's
 tatinapoli · v nem'že gradê
 20 dvadesetnoe l(e)to konstanъ
 tina kosti ego s moči an'drêê
 ap(usto)la prineseni sutъ · Nъ d(ъ)нь
 s(ve)tie ursuli d(ê)vi m(u)č(e)nice · Čt(enie) ·
 PResl(a)vni prazd'nikъ
 25 b(la)ž(e)nie d(ê)vi ur'sul
 i združinoû ·aï· (=11) tisu
 či čislomъ eže v koloni
 iz'b'eni sutъ ot kneza ba
 rbata · Bê v britonii k
 30 гъ (!) et(e)гъ imenemъ votušъ · iže
 imêše dečerъ edinočed
 u imenemъ uršulu krasnu ve
 l'mi i boeču se b(og)a v gradê h(гъstъ)
 ên'scê · Sa ubo votušъ glas
 35 itъ bê · êk(o) m(u)žъ čъstanъ i h(гъst)olûb
 acъ · Bê c(êsa)гъ et(e)гъ vъ an'glii ime

- 494c 1 **пемь енопь роганинь суць · Si posla**
k votušu ursuli r(a)di · da das'
t' û za s(i)na ego · Sie že slišavъ vo
tušъ ne vidê česo otvéčati ·
- 5 **zane bê roganinъ poslavšim'**
vzvêstiti dečeri svoei · Čte(nie) ·
ŠLišav'ši že sie ur'sula i r(e)
če · Azъ otrovêtmъ o(tъ)če · ače u
god'no budetъ g(ospod)u n(a)š(e)mu is(u)h(rъst)u · Si
- 10 **eže rek'ša izidosta v cr(ъ)kvъ · i prik**
lon'ša kolenê m(o)lista se g(ospod)u b(og)u o
tomъ · Po s'em že b(la)ž(e)na ur'sula v
vzvêd'ši (!) oči svoii n' n(e)bo i r(e)če ·
B(ož)e věčni sh'rani me čistu · I d
- 15 **ai nevêrnimъ mnoû poznati ime**
tvoe s(ve)toe · I stvor'ša m(o)l(i)t(ъ)vъ vzv
ratista se v domъ svoi vaspet' ·
Im'že otvéča b(la)ž(e)na ur'sula rekuč
i · kralъ ideči ego stvoritъ po
- 20 **tvoei voli · da otvržeši se bo**
govъ tvoihъ ti i s(i)нь tvoi · i počeka
i me tri l(e)ta i pošli ·i· (=10) tisučъ d(ê)vъ
v družbu mnê · i tьgda prideši i
ti · Slišavъ že c(êsa)гъ i ûnoša vel'm (!)
- 25 **veselъ bê · I va tъ časъ ûnoša kr**
sti se · I sьbrav'še ·i· (=10) tisuči d(ê)vъ
počeše napravlati korabli · it
i i vzeti û s velikou sl(a)voû ·
I pridu v britoniû v korablihъ ·
- 30 **B(la)ž(e)na že ursula m(o)li o(tъ)ca s**
voego · da dasъ (!) ei edino ·č· (=1000)
d(ê)vъ · da isplnit se čislo ·aī· (=11)
tisučъ d(ê)vъ · O(tъ)c(ъ) že is'pl'ni prošenie
dečere svoee · i v zam'ši û s ve
- 35 **likou sl(a)voû hotêše iti vъ anъ**
gliû i nevzmozgu · Za ne b(la)ž(e)na u
r'sula m(o)li o semъ g(ospod)a b(og)a da nev
- 494d 1 **zmogu êmože hotêhu ·aī·č· (=11000) d(ê)vъ n**
e bêhu h(rъstъ)êni · i pristaše k rimu ·
i gramočahu igraûče kada vra
čaju se o pol'd'ne k' korablemъ a
- 5 **nêkogda do večera · Im'že b(la)ž(e)na ur'**
sula prodikovaše postomъ pism
ê učeči e na vêru h(rъsto)vu · da d(ê)vê po
gan'skie k vêrê h(rъsto)vê prizvala bi ·
BÊše v gradъ rimê p(a)pa cir
- 10 **ecii · i slišavъ sie veselъ**
bê · zane s(a)mъ bê ot z(e)mle prugie · i priê
t' e vel'mi čьst'no · I da imъ hramъ
v komъ bê v komždo ihъ svoê post
ela · I držav' e tri l(e)ta i ·aī· (=11) n(e)d(ê)lû ·
- 15 **i krsti e vse · Gl(agol)a že an(ъ)j(e)lъ k p(a)pê**
idi iti š nimi v kolonû priêti p
al'mu muki · Sa že vskorê gotovъ
bê i otvrže se p(a)p(ъ)stva · i m(o)liše d
a bi nešalъ š nimi · Sa že ne hotê os'
- 20 **taviti ihъ · klirki že potrše i oтъ**
cr(ъ)kve da ne vspomenet se ime ego
k tomu · I ostavi imъ edinogo m(u)ža

h(ръst)olûb'ca · doideže p(a)pu oberut' ·
 i s(ь)мь ide š nimi i ·b· (=2) gardinala · a
 25 proči b(i)sk(u)pi idoše š nimi v kupê
 ihъ · Čte(nie) · I Posla b(og)ъ an(ь)j(e)la svo
 ego къ obručeníku ee · da idetъ v k
 olonû š nimi priêti pal'mu m(u)ki ·
 sa že ide · Bêhota že vr(ê)mê ·b· (=2) kne
 30 za bez'umna mnês'ta zlê d(ê)vi ·
 I uboêsta se vel'mi da se i nie n
 e obratetъ za nimi · I poslata
 za nimi k barbatu da pogubet' e ·
 i priloše v' kolonû · Iz'šad'šimъ i
 35 мь ванъ s korabli · pride barbat'
 s vojni mnozimi · iže vidêvъ lêpo
 tu ursuli iz'nemože · Posla k ne
 495a 1 i da bi priš'la k' nemu · Ina že poruga
 se emu i vznevide (!) i plûûči nan·
 Sa že sam ustrêliû · a pročee v
 se zap(o)v(ê)dê ubiti · I t(a)ko preidoše
 5 къ g(ospode)vê mukoû b(la)ž(e)niъ d(ê)vъ ·aï· (=11) tisu
 či · Ih'že t(e)l(e)sa b(la)ž(e)ni čir'êкъ p(a)pa
 s' h(ръstъ)êni pogrebe · eže po mnozê êvi
 še se s(ve)tie d(ê)vi · Čte(nie) · B(la)Ž(e)ni že čir'ê
 къ papa vrač' se v rimъ s' gard
 10 inaloma i episkupi r(e)č(e)nimi · ot(ь)
 mak'simiêna c(êsa)ra muku priêše · Et
 er op(a)tъ is'prosi etero t(ê)lo ot s(ve)ti
 hъ dêvъ gl(agol)e · Sk'rinû ei vsu da s'
 tvorû ot srebra · i ne stvori t(a)ko · nъ
 15 v skrini drêveni više ol(ь)t(a)ra u
 mês'ti û · V n(e)d(ê)lû že vêčer'nû pou
 čimъ imъ · vzrêčimъ imъ vs(ê)mъ vst
 a d(ê)vica ot mêsta na nem'že bê po
 ložena · i poklon'ši se ol'tru otide
 20 k' družbê ee i tu us'pê o g(ospodev)ê · za
 ne op(a)tъ ne stvori ei eže obeča · I mnog
 a čudesa i celeniê daût se vê
 r'nimъ · ot g(ospod)a na grobê ihъ · I vsakъ m(o)l
 itvi dêi imъ na grobêhъ prieml'et'
 25 svoe prošenie o h(ьrst)ê is(us)ê n(a)š(i)mъ ::
 Ć Nъ s(ve)t(a)go ilariona op(a)pa (!) čt(enie) ·
 I Lariónъ rodómъ ot sela taba
 ta · eže e(stъ) blizъ grada gaze
 palitin'skago petъ milъ nъ
 30 ũžnu stranu postavleno ot sto
 êše · Egda že rodit(e)la ego idolo
 мь pod'dala se bêhota · Roža eže
 gl(agole)t(ь) se cvêť ot trniê procvate ·
 Ima že poslanъ bê v' aleksand'r
 35 iû · k' eteru gramatiku učiti · I
 tu vr(ê)me trpê i velikie hitros'
 ti razuma nъukъ priêť · i v krat'
 495b 1 cê stan'i vzlûblenъ vs(ê)mi · I gl(a)
 somъ moistarstva razumanъ ·
 i vsêhъ veči bê sihъ vêru v
 g(ospod)a i(su)sa · I v(ь)sa vola emu v cr(ь)kv
 5 еномъ zboriči bê · Čte(nie) :: S Liša
 v' že čьs'tno ime an'tonievo · i ineg'
 du egda vidêi prêmê prêd'ne obl

- ačilo ·b· (=2) m(ê)s(e)ca u nego prebi · rasma
trae redъ života ego i obiçaê t
- 10 egotu · Koliko često tvoraše m(o)l
it(ь)vi · i koliko smêrenъ bê vpriêt
i i · veselъ v poučeniî br(a)tie bil'
bi i êk(o) vzd'ržanii piče žestoti
nikoliže slabostъ skruši · Vra
- 15 ê' že se s' etrimъ mnihomъ vъ otročъst
vê rodit(e)lû svoeû ûže umrvšima
ima · nêčtože s(e)bê ot imeni ostavi ·
v' s(e)bo ničimъ razda h(rъst)a radi · Č(teni)e ·
BÊše že tьgda ot l(e)tъ ·dî· (=15) T(ь)ko
- 20 nagъ i vъ oruženъ vъ h(rъst)a · i v'
nide v pustinû · Tъk'mo vrêtičem'
udi pokrивъ · Kožuъ imêše i opon'
ci obuvenъ · eže emu v prospenie da
stъ an'toni vrêciče uničičeno ·
- 25 tъkmo ·dî· (=15) ras'prlačeniъ smokav'
po zahodъ sln'ca êdêêše · Ot ·dî· (=15)
ubo l(e)tъ do dvadesetago vr(ê)m(e)ne
svoego l(e)ta znoi i daždъ v mal
ê kučici pod'klanaše se · Ūže siti
- 30 emъ i ropiromъ pokrily b(ê)še · Stvore
na ê ubo kučica mala kučica
daže do d(ь)n(ь)sъ prebivaetъ · v ši
rotu ·g· (=4) nogi vъ visotu ·d· (=5) nogъ ·
Se e(stъ) žitie pres(ь)mer(ь)no · Vistinu
- 35 dl'gota ee malo veče neže t
elce bê · êk(o) veče grobъ neže d
omъ vêruet' se · Vlasi že edi
- 495c 1 nou kratъ v lêti k dnevi pas'
ki pod'strigaše nъ golê z(e)mli na
prahu daže do semrti vzlê
gaše · Vrêcičimъ edinêmъ im' že
- 5 bê odêvaemъ · eže nikoliže vzdv
izaše ni se premêni v druguû s
uknû t(ь)kmo eûže prъvoû razdrt
oû bê odê · pisma že s(ve)taê p
ametivo dr'že po m(o)litvê p(i)sm
- 10 ê čteše lêki prêd' b(ogo)mъ prêd'stoe ··
Є Nъ s(ve)tiû m(u)č(e)n(i)ku krisan'ta i dariê ·
B(la)Ž(e)niû m(u)č(eni)ku toeû (!) krisan'ta
i dariê m(o)l(imъ) te g(ospod)i da prebu
detъ m(o)l(i)t(ь)va [...] m(o)l(i)t(ь)va (!) · da
- 15 eû čъstimъ služ'boû eû m(i)l(o)st(i)voû ·
kupnoû vs(ь)gda da iz(ь)b(a)vim' se po
močiû · G(OSPODE)Mъ n(a)š(i)mъ · Čte(nie) :~
Polemii m(u)žъ pres(vê)tъ ot gra
da aleksan'drie čъstimъ i
- 20 prvi v gradъ rimъ sъ s(i)nomъ s
voimъ krisan'tomъ prišadъ · r
im's'kimъ senaturomъ priêtъ bistъ ·
I m'nogimi čъst'mi riêna c(êsa)ra pros
vêčenъ · sedaliče v rim'scêe
- 25 mъ dvorê priêtъ · Sa že s(i)na svoe
go edinogo krisan'ta imenemъ vs
êmъ naukomъ svobod'nimъ vzda
stъ · Bêše bo vručъ v razumê ·
tako da vsa êže emu ot mois(ь)t(e)gъ ·

- 30 ili ot filosofъ predana bēvahu ·
 sr(ьdъ)semъ krēpko priēmъ udržaše ·
 EGO že vistinu mud'rostъ ·
 ee že bē razumъ stvari
 naučen dēla ēvlahu · Ibo v'
- 35 sēhъ knižnihъ pisamъ · egda sr(ьdъ)c(e)m'
 večē nastoēše razbora k n(e)b(e)
 skoi visini doide · i utv'rđi ž
- 495d 1 itiē svoego tečeniē · i r(e)če s(ь)mъ
 k' s(e)bē · Toliko dl'go se uči po kni
 gahъ krisan'te ot pričihъ dl'gl
 e · po t'mahъ knižnihъ pečal'mi
- 5 tvoimi uzdoû popučenîē · d
 oideže vzmožēši doseči rē
 snoti · Čte(nie) · Sĭe s(a)mъ soboû vsa
 ki d(ь)nъ nošaše obračenimъ sr'cemъ
 i v'se d(ь)ni rabi h(ръsto)vi vziskuûču ·
- 10 srēte i et(e)гъ iže gl(agol)aše se znae e
 tera imenemъ karpofora m(u)ža po
 vsēhъ naučena h(ръst)ьēna i s(ve)ta · na
 progonenie lûtosti buei · v' ete
 rēi v gorē v pečinē stoeču em
- 15 u · t(a)ko da ed'va možet' se mali
 mi i vērnimi pohoditi :~ Čte(nie) ·
 Slišav že sie krisan'tъ na
 četъ biti vručei i kolēnom
 a priklonenima m(o)l(i)tvi gl(agol)aše pr
- 20 os'bi izlivaе · oče i sъ slzam
 i prošaše da knego prošeníû pri
 ti mogal' bi · I t(a)ko darova e
 mu b(og)ъ čto svoimъ želeniemъ vē
 roû molaše · I prišadъ k s(ve)tomu
- 25 karpoforu erēû · v petoe vla
 danie · meû malo m(ē)s(e)ci vsēhъ
 b(o)ž(ь)stv(e)nihъ knigъ ispl'ni se · i t(a)
 ko načetъ biti lûbit(e)l(ь)no nъ
 učēnъ · da inag(ь)đu po sed'momъ d'ni
- 30 krčeniē svoego is(u)h(ръst)a s(i)na b(o)žîē
 očito gl(a)s(o)mъ prop(o)v(ē)dati načet (!) ·
 Tъgda bl'izni ego m(u)ži plem
 eniti i krēp'ci · êm'se o(тъ)ca
 ego polemiē êm'se načēše ob'
- 35 ličati ego gl(agol)ûče · Pogibel'
 didine tvoee i gl(a)vi tvoee · Si
 živei prot(i)vu b(ogo)mъ i božicamъ
- 496a 1 vzgl(agol)a vapietъ gl(agol)i suetnim
 i · i gl(agole)тъ egože ne vēmъ koga h(ръst)a rē
 snago b(og)a suča · Egože ače usliš
 itъ c(êsa)гъ · vsiû slēdečiuû nočъ · ni
- 5 t(e)bē vzmožetъ ni n(a)mъ biti s(ve)тъ ·
 Kto bo drzetъ siē tvoriti · tъ
 kmo iže bi hotēlъ biti · ili bes (!) c(êsar)
 a ili bez' rim'sk(a)go zak(o)na tvorečъ
 i vēroval' se bi mimo iti bez' na
- 10 kazaniē · Čte(nie) · Tъgda prognēvav'
 se o(тъ)съ ego polemii · stvori ego v
 tam'nē mēstē zatvoriti · i vē
 černenimi vrēmeni premaluû
 vspitēaše · Se že m(u)žъ b(o)žii kri

- 15 sanъ veče nъ usilenie s(e)bê i na m
uku vzdrizaše sie gl(agol)i i otkriv
aše · I r(e)če edinъ ot slišečihъ o(tъ)c
u ego · ače s(i)na tvoego blūeniê us
ilueši vihiti · pače rask
- 20 oši emu podai i pohoti obimi · n
eže usiliemi · ego predai prekr
asnêi voli premudrêi ženê ·
da egda naučit' se sъ ženou z
abudetъ biti h(rъst)ъêninъ · Ć Nъ d(ъ)nъ
- 25 s(ve)tiû ap(usto)lu simuna i ûdi · Or(a)c(ie) ·
B(ož)E iže ni b(la)ž(e)nima ap(usto)loma tvo
ima simunomъ i iûdou k poz'
naniû imene tvoego dalъ esi prit
i · dai n(a)mъ i eû sl(a)vu věčnuû · i pr
- 30 ospêemo čъstiti · i čъstimo pros
Šimunъ kananêi na { pêti ·
različie simuna p(e)tra
gl(agole)t(ъ) se ot sela galilê
iskago kanê · idêže g(ospo)дъ s
- 35 tvori vino ot vodi · Se bo
e(stъ) eže v drugomъ e(vanъ)j(e)lii piš
et se zelotъ · Kana ubo lûb(a)v'
496b 1 tl'kuet' se · Simun' že evrêisk
i a latin'ski t'lkuet(ъ) se posluš
anъ · Simunъ zelotъ eže e(stъ) kana
nêi lûbviû b(o)žieû vručъ · ta
- 5 čanъ v poznanii petra i podo
banъ v čъsti · Emuže žrêbъ p
ade prop(o)v(ê)daniê iti v e(gi)patъ ·
POneže oh(rъst)ъ h(rъsto)vo e(vanъ)j(e)l(i)e prop(o)v(ê)dê
potomъ po mucê êkov'li v
- 10 oleû vs(ê)hъ ap(usto)lъ er(u)s(oli)m(ъ)skoj cr(ъ)
kvi b(i)sk(u)ръ bê postavlennъ ·
ûže egda mnogo l(e)tъ udrža uč
i lûdi i ûže · r· (=100) i ·i· (=20) l(e)tъ imêe v' vr
ime troêna c(êsa)ra · Egda v' er(u)s(oli)mê
- 15 at'rikъ sudiê b(ê)še · okleveta
nъ bê ot eretikъ lêki krst'ênъ · ·
Iže egda ot atika sudie êtъ
bis(tъ) · mnogimi strêlami po m
nogie d'ni stužennъ bê · T(a)ko d
- 20 a i oče i s(a)mъ sudiê s priêt(e)li
svoimi otrpenii divlaše se ·
Nъ k(o)n(ъ)c' že p(o)v(e)lê na križi prope
ti podobno êko že g(ospodъ) muku pr
priêt (!) životъ skon'čati ·
- 25 i vsêmъ ubo divečim' se suč
imъ tu · i samomu sudii · êk(o) otъ
s'to i ·i· (=20) l(e)tъ star(a)съ strastъ
križa strpê · muč(e)n' že bê · d· (=50)
m(ê)s(e)ca noem'bra · eže oče d(ъ)nъ praz(ъ)d
- 30 nika bl(a)ž(e)n(a)go iûdi ap(usto)la kupnou
čъstiû čъstit se · Iûdi čt(enie) ·
Iûda iže tl'kuet' se isp(o)v(ê)d(ъ)nikъ ·
bratъ êkovu iže in'dê na
ricaet' se libêi · Preobraže
- 35 no ime imatъ · Tadêi pišet'
se egože cr(ъ)k'vena ištoriê

- 496c 1 prêda poslana vdesii k' ba
garu kralû · Si imêe z(a)k(o)нь sp(a)s(i)
t(e)la g(ospod)a n(a)šego i(su)sa h(ръst)a · bož(ь)stveni
sь divnoû siloû dêla v' vs(a)k(i)mь
mêstê čtuet' se neis'č'isl'ni
5 mi čas'tmi · T(a)ko ot susedь êk(o) ot s
toečiь daleče za utežan
iê i dêêniê silь · imiže priziv
aše ime g(ospod)a sp(a)s(i)t(e)la · Ače kto k
oterimь ubo ned'lgomь trudil' se bi ·
10 QtNudeže i et(e)рь c(êsa)рь abaga
рь imenemь čьstno vlastь ud'r
ža êlikь iže stoetь prêk' eprat
i · eteri ne d'lgomь t(ê)lese bespol
ahčeniê · iže meû držaše · Iže
15 egda o imeni i(su)sovê · i ot div'niь si
ль ego sliša · prilêžno m(o)li ego ·
stvorenou ep(isto)liû · poslanou k nem
u po posliь · prositi da otrêšil'
bi č(lovê)ka ot dl'gago ne dl'ga ego im'
20 že održaše se · I ne otlêčeno bê
g(ospode)mь t(e)lesi ego celenie · Visti
nu bo zasluži ep(isto)liû ot sp(a)si
t(ê)la · Kupno bo oče emu obečano
bê · êk(o) ne po mnugu (!) vr(ê)m(e)ni · êkože
25 želêše obrel' bi svršenie ·
IBo po vskrêšeni i vznesen'i
g(ospod)a n' n(e)b(e)sa · poslany bê k nem
u tadêi ap(usto)ль zap(o)v(ê)diû b(o)ž(ь)st
v(e)noû vь adesь gradь bl(a)govêst'
30 nikь i prop(o)v(ê)d(a)t(e)ль s(love)se b(o)žie · êže g(ospode)mь
obečana bêhu da ispl'nil bi ·
Se e(stь) tadêi bratь g(ospodь)нь v meso
potamii · i t(a)ko v niь stranah'
pontê bl(a)govêstue sverepe ·
35 i nenaučene êziki lêki ribi k
iti naravomь s(ve)têi vêrê po
496d 1 vinu · I pogrebemь bê i prazdnikь ego
častit se · d· (=50) d(ь)нь kalen'di ok'
t(o)bra · Є V navičer'i vs(ê)hь s(ve)tiь · K V(ê)č(erni) an(tifonь) ·
Vidêhь nьrodь · iči ot ma · Ps(alьmь) :· R(e)če ·
5 k(o)n(ь)сь Ps(alьmь) :· Hv(a)l(i)te g(ospod)a vsi êz(i)c(i) · K(a)p(itulь) ·
SE aзь iv(a)нь vidêhь inogo an(ь)j(e)l
a vshodeča ot v'stoka sl'ncь
iže imêše pečatь b(og)a živago · i
vzapí gl(a)s(o)mь veliimь k četiri
10 mь an(ь)j(e)lomь · im'že bê дано vrê
diti z(e)mli i moru i drêvomь · gl(agol)e ·
ne vrêdite z(e)m(ь)li ni moru ni drê
vomь · doidêže znmnmaemь (!) · rab
i b(og)a n(a)š(e)go нь čelêhь ihь · B(og)u · Im(ь)нь :·
15 H(ръst)E iz'b(a)vit'lu vsêhь shra
ni tvoe rabi toli rabine ·
b(la)ž(e)nie vinu d(ê)vi m(a)rie umo
lenь s(ve)timi pros'bami ·
B(la)ž(e)ni ubo lici n'b(e)skihь
20 d(u)hь · prêdšad'ša i prêd'
stoeča toli buduča otgoni
te vsa · Pror(o)ci vêč'nago sud'e

- i ap(osto)li že g(ospodъ)ni · piležno prosimъ
sp(a)s(e)ni biti v(a)šimi pros'bami ·
- 25 Mučenič(i) b(o)žii sl(a)vni isp(o)v(ê)dn(i)ci
svêť(ь)li · v(a)šimi m(o)l(i)t(ь)vami nosit
e ni v n(e)b(e)skihъ · Lici s(ve)tihъ d(ê)vъ ·
mnih' že vsêhъ vkupъ · sъ s(ve)timi
vsêmi pričestit(e)li h(ръsto)vi tvor
- 30 iteni · Rodъ otrinite nevêranъ otъ
prêdêlъ vêrnihъ · da hv(a)li d'lž
niê vzdaemъ veselici se · Sl(a)v
a o(ть)cu neroenomû · egože edinor
od'nomu · sъ s(ve)timъ vkup d(u)homъ ·
- 35 v' vêč'nêi v(ê)ki Am(e)нь · B(e)rš(ь) · Veseli
te se o g(ospod)ê · i r(a)d(uite) · I sl(a)v(ite) vsi · K V(eličitъ) an(tifonъ) ·
- 497a 1 An(ь)j(e)li arhan'j(e)li prestoli i g(ospo)d(ь)s't
viê · načela vlas'ti sili · herofi
mъ toli serafimъ · patriêrsi i pr(o)r(o)ci ·
s(ve)ti z(a)k(o)n(ь)nici · i učit(e)li i ap(usto)li vsi h(ръsto)v
5 i m(u)č(e)n(i)ci · s(ve)ti isp(o)v(ê)dnici d(ê)vi · g(ospod)ne i v'
dovi · i vsi m(o)l(i)te za ni :~ Or(a)ci(ê) ·
V Semogi vêč'ni b(o)že iže ni vsêhъ
s(ve)tihъ tvoiъ utežaniê · pod'
edinoû podalъ esi čьstiû ča
- 10 stiti · prosimъ da vždelenoe n(a)mъ · t
voego pom(i)lovaniê obilie · umnož
enimi molit(e)li čedriši · G(ospode)mъ · K ũtr(ь)ni
bit(atorii) · Ć(êsa)Ru c(êsa)ръ g(ospode)vê pridite pokl(o)nem' se · Êk(o)
ta e(stъ) vênacъ vs(ê)hъ s(ve)tihъ · Ps(alъmъ) · Prid(e)тъ ·
- 15 Im(ь)нь · H(ръst)e izb(a)v(i)t(e)lû :~ An(tifonъ) · Znaetъ g(ospod)ъ
put s(ve)tihъ svoihъ · iže v zak(o)nê ego
naučaûť se · d(ь)нь i nočъ · Ps(alъmъ) · B(la)ž(e)нь m(u)žъ · An(tifonъ) ·
Udivi g(ospod)ъ s(ve)tie svoee · i uslišae va
p'ŭčee k s(e)bê · Ps(alъmъ) · Vnegda · An(tifonъ) · Div'no
- 20 estъ ime tvoe g(ospod)i · êk(o) sl(a)v(o)û i čstiû vên'
čal' i esi s(ve)tie tvoe · i postavil' e es
i nad' dêli ruku tvoeû · Ps(alъmъ) · G(ospod)i g(ospod)ъ ·
B(e)rš(ь) · Vesel(i)t(e) se o g(ospod)ê i r[aduite] · I sl(a)v(i)t(e) se vs(i) · Čte(nie) ·
ĆTemъ v' cr(ь)kv(e)niъ pisanih' ·
- 25 êk(o) s(ve)ti bonifacii · iže
čet(ь)ti ot b(la)ž(e)n(a)go grêgori
ê rima grada bisk(u)
p(ь)stvo dr'žaše · Svoi
mi pros'bami u foka kes
- 30 ara · isprosi dati cr(ь)k
vi h(ръsto)vê · hramъ eterъ v r
imê sučъ · iže hramъ ot d
rêvnihъ vrimenъ ran'têo
nъ naricaše se · Êko hramъ v
- 35 idêše biti vsêhъ suetniъ b(ogъ) ·
V nem'že vitriblena vs(a)ka nečist
- 497b 1 oča · i stvori cr(ь)kvъ s(ve)tie b(ogo)r(odi)ce to
li vsêhъ m(u)č(e)n(i)kъ h(ръsto)viъ i pročiъ v
sêhъ s(ve)tihъ · I da otrinoveni otnu
dъ množastvo dêmun'skoe · i mn
5 ožastvo on'dê s(ve)tihъ v pame
tъ imêlo se bi · I vsi lûdi v' gl(a)v
u kalen'di noem'bra · êkože i v'
d(ь)нь roistva g(ospod)na · v cr(ь)kvъ v č(ь)s
tъ vsêhъ s(ve)tihъ posvêčenuû

- 10 da pridutъ · I on'dê imъ mašъ čъ
stno ot ap(usto)l(ъ)skago stola čače
no vsêmi pravê stvorenimi · ed
inъ každo s radostiû vzvra
til' se bi · Rêš(ponъ) : · O ponov'lenii cr(ъ)k
- 15 ve poêhu lûdi hv(a)lu b(og)u · I vъ ustêhъ
ihъ slatki gl(a)si zvanêhu · B(e)rš(ъ) ·
Osnovanъ e(st) domъ g(ospodъ)нъ na vr'hu gori ·
i vzidutъ k nemu vsi lûdi · Čte(nie) ·
NAm(ъ) že br(a)tiê m(o)lêiša v vsêhъ grъ
- 20 vorediêhъ s(ve)tihъ imenova
ti h(va)liti i sl(a)viti podobaetъ
togo iže vse s(ve)tie stvori · Imiže
v'se sъstoetъ strani · Egože v
lastъ ni počet' se ni prestanet'
- 25 v v(ê)ki · da dostoino vs(a)k(o) začel
o i k(o)nacъ sazdanîê imenovalo s
e bi · Êko že o nemъ eterъ mudarъ
gl(agole)тъ · Vs(ъ)ka mudrostъ ot g(ospod)a b(og)a e(stъ) ·
i s nimъ bê vs(ъ)gda · i estъ u nego prisn
- 30 o · Visotu n(e)b(e)sъ i širotu z(e)mle · I
glubinu bezd'ni kto izmêri
lъ e(stъ) · Pêsakъ mor'ski i kaple da
žda i d'ni v(ê)ka · kto is'čitaet' ·
Samъ edinъ ispitati toli is'
- 35 čisti siê vsa možetъ · Iže n'
b(e)skie udržanie svoeû mud'r
- 497c 1 ostiû obide i glubinu bez'dni
proide siloû · Rêš(ponъ) · Vidêhъ g(ospod)a
na prestolê visocê i prevzne
senê · I pl'na b(ê)še vsa z(e)mľa sl(a)v
- 5 i ego · i ta êže pod' samêмъ bê
hu napl(ъ)nahu hramъ · B(e)rš(ъ) · Sera
rimъ stoêhu oh(rъst)ъ ego · šestъ kri
lъ edinomu i šestъ krilъ komuždo ·
B(la)ž(e)na b(ogo)r(odi)ca i vs(ъ)gda d(ê)va
- 10 m(a)riê domъ b(o)žii s(ve)ti na d(u)
hu s(ve)tu · d(ê)va prêd' porodomъ
d(ê)va po podê (!) nastoeči
prazd(ъ)nikъ d(ъ)n(ъ)sni sъ s(ve)timi d(ê)va
mi · oboû polu vsčъski vêro
- 15 vati e(stъ) · Iže lûdi b(o)žie tvoreč
e učaše · otvrêči se pogibel'
nago bluda v(ê)къ · ot ugodîê sem
r'tnago narava t(ê)l(e)snu čis'
totu s d(ê)v(ъ)stva čъstiû v n
- 20 utrê v srdačnihъ stanêhъ
sъhraniti · i vsêh' û silъ c(êsa)r(i)c
u ploda sp(a)s(e)niê vêč' nago pr
ičestnicu suču an'j(e)l(ъ)skoû
svoimi obrazi utvrždae
- 25 tъ · T(a)ko êko neis'čisl'no mno
žastvo oboû polu naslê
duetъ stopi ee · I proči ženi
tveni pridružaût se os'tav
al'se čeda poroda ženihu ·
- 30 iže e(stъ) n n(e)b(e)s(ê)hъ veličastviemъ
dêênîê · imenîemъ i stvariû pri
kloniti se · vzlûbiše m(o)l(i)tvami

- nastoeče · posti priliplaû
 če · b'dêniê s(ve)taê lûbeče · Al'
- 35 mužna poslêduûče · ničee po
 koeče · nagie odêvaûče · v' skr
- 497d 1 beh̃ raduûči se v sl(o)v(e)sêh̃
 hul'nih̃ ili ṽ večeniî trpe
 livi · I v množ(ь)stvê obitani
 ê svoego smêreni · i ṽ viče h̃
 5 v'r(ê)m(e)n'nih̃ škodi · b(og)u hv(a)li v'zd
 aûče · Rêš(ponь) · S(ve)to i neporoč'no d(ê)v(ь)s
 tvo · koterimi te hv(a)l(a)mi vzne
 su nevidê · Êko egože n(e)b(e)sa ob'ê
 i ne možahu · togo ti tvoim̃ lonom̃
 10 priêla esi · B(e)rš(ь) · B(la)ž(e)na ti esi v ž
 enah̃ i bl(agoslove)ñ plod̃ črêva tvoego ·
 An(tifonь) :: G(ospod)j dêlaûčei pr(a)v(ь)du obitat
 i ṽčnet̃ v k'rovê tvoem̃ · i poči
 vati v gorê s(ve)tiê tvoei · Ps(al'mь) · G(ospod)j k'
 15 to · An(tifonь) · Sa e(stь) rod̃ is'kučih̃ g(ospod)a · is'
 kučih̃ lica b(og)a i êkov'la · Ps(al'mь) · G(ospod)na
 est̃ · An(tifonь) · Veselite se o g(ospodev)ê i radu
 ite se pr(a)v(ь)dni · i sl(a)vite se vsi prav
 i sr'cem̃ · B(e)rš(ь) :: Vzra
 20 duît se s(ve)ti v sl(a)vê · I v'z(raduût̃) se · Čte(nie) ·
 l̃že višnago c(êsa)r(ь)stviê n(e)b(e)s̃ d(u)
 hi an(ь)j(e)ls'kie v hv(a)lu i v' sl(a)vu
 toli v čьst̃ tvoego imene · i ve
 ličьstviê v v(ê)ki div'nim̃ činom̃
 25 umês'ti · Ot nih'že mnogo gl(agola)ti boim' se ·
 êk(o) sam̃ g(ospod) b(o)g̃ vêst̃ sie · K(a)ko ili ki
 m̃ z(a)k(o)n(o)m̃ ne vidimo bez'vsakogo
 grêha ili poman'kaniê · v svoei
 samoi čistotê naraṽ ih̃ v n(a)s̃
 30 pristoit̃ · Na obače ·z· (=9) suče re
 di an(ь)j(e)l(ь)skih̃ ot b(o)žie suda i ta
 eñ svr(ь)šeniê · svêstuûčimi g(lago)l
 i s(ve)timi poznahom̃ · Ih(ь)že knež̃
 stvo toli vlasti pretan(ь)ko i
 35 s'čis'lno · voleû b(og)a vs(e)moguča
 go razlučaût' se · Rêš(ponь) · Prêd̃ an'j(e)l
- 498a 1 i v'spoû t(e)b(ê) g(ospod)i · I poklonû se k cr(ь)k
 vê se s(ve)têi tvoei · i isp(o)vêm' se imeni
 tvoemu g(ospod)i · B(e)rš(ь) :: O m(i)l(o)sti tvoei i is'
 tinê tvoei · êk(o) vzveličil̃ esi
 5 nad' vsêmi ime s(ve)toe tvoe · Čt(enie) ·
 S̃lh̃ vsêh̃ br(a)tiê m(i)l(ê)iša toliko
 krasnih̃ i b(og)u lûb'venih̃ · Añ
 j(e)l(ь)skih̃ zastupi si d(ь)ñ prazd'
 nik̃ vêruem̃ suč posvêceniê · Na
 10 se egda n(e)b(e)skih̃ graždanĩ tai
 na iziskuem̃ više reda n(a)šee k'r
 hosti vzaš'li es(a)m̃ · Ml'čim̃ ub
 u (!) ot n(e)b(e)skih̃ · i prêd' očima s̃zda
 t(ê)la obriši mi sk'vrbi grêhoṽ ·
 15 da ot nihože gl(agol)em̃ k nim̃ priti vz'
 možem̃ · Obače ot togožde tolik
 a krasnago · Toli pres(ve)tago pra
 z'dnika nêčto gl(agola)ti poč'nem̃ · iže
 nêsam̃ an'j(e)lskih̃ t̃kmo · na oče

- 20 i vsêhь iže nъ z(e)mli sutъ · Sazd
ani ot začela mira · čьsto propo
vêd(a)nъ sьstoitъ · Ot nih'že prvi bi
še patriêr'si (!) m(u)ži redovni v ž
ivotê svoemъ o(tъ)ci pr(o)r(o)č(ь)ski i a
25 p(usto)l(ь)ski ih'že pametъ ne ostavi
t se · i ime ihъ v v(ê)ki prebivaetъ ·
Rêš(ponъ) · Prêd'tečъ g(ospodъ)nъ pride ot negože s(a)mъ
g(ospodъ) · svêstuetъ · Niktože v rožden
ihъ ženami veči iv(a)na kr'stit(e)la ·
30 B(e)rš(ь) · Se bo e(stъ) pr(o)r(o)kъ i veče neže pr(o)r(o)kъ ·
o nem'že sp(a)s(i)t(e)lъ r(e)če · Niktože · Čt(enie) ·
Šlmi vzborit(e)li b(o)žiiimi iza
b'rano ispravlaet' se dru
go na deste čislo · ih'že sila
35 mi ot prvihъ čudesъ na sazdani
e novoe vêri osnovanie vzdv
498b 1 iže se · oče mladi suče sta
nie cr(ь)kve prosmotreniemъ b(o)ž(ь)s
tvenimъ ot vsêhъ izab'ra eže m
igъ ob'držitъ · êk(o) v' vsu z(e)mlû
5 izidoše prop(o)v(ê)daniê zuka i
hъ · i v k(o)n(ь)ci vselenie z(e)mlъ vipr
ostriše se gl(agol)i ihъ · Iže lêki
lozi rêsnago vinograda · na
trsê v h(гъst)ê prilêplaût se · Ih' že
10 plodъ v v(ê)ki prebivae ne is'tlê
etъ · im'že i samъ g(ospodъ) gl(agola)lъ e(stъ) reki ·
Vi este s(vê)tl(o)stъ miru · Ne mož
et' bo gradъ na vrhu gori post
av'lenъ ukriti se · ni vžigaûtъ
15 s(vê)t(i)l(ь)nika i polagaûtъ v sk'ro
vnê ni pod spudomъ · na na (!) svič'
nacê da svêtitъ svêmъ iže
v domê sutъ · Rêš(ponъ) · Si sutъ iže
živuče v' plti · osnovaše cr(ь)kvъ
20 krviû svoeû / i ot z(e)mle ne otlučiš
e se t(ê)l(e)sa ihъ · Ih'že mazdi sut'
n n(e)b(e)s(ê)hъ uedinene · B(e)rš(ь) · Vъ vsu z
emlû izidu vêčaniê ihъ · i v k(o)n(ь)
ci vsel(e)nie gl(agol)i ihъ · An(tifonъ) · Boit
25 e se g(ospod)a vsi s(ve)ti ego · êk(o) nêstъ li
šeniê boečim' se ego · se oči g(ospodъ)ni na
boečee se ego · i uči ego v m(o)l(i)tvu ihъ ·
Ps(alъmъ) · Bl(agoslov)lû g(ospod)a · An(tifonъ) :: G(ospodъ) upv(a)nie s(ve)tihъ ·
s'tlръ krêposti ihъ · dalъ esi d
30 ostoênie boečim' se imene tvoego ·
i obitati vьčnutъ v krovê tv
oemъ v v(ê)ki · Ps(alъmъ) · Usliši b(o)ž(e) m(o)l(i)tvъ ·
An(tifonъ) · Lûbei g(ospod)a veselite se o g(ospod)ê ·
i isp(o)v(ê)daite pametъ s(vê)tine ego ·
35 Ps(alъmъ) · G(ospodъ) v(ь)c(êsa)r(i) se dara · B(e)rš(ь) · Prav(e)d
ni ubo v v(ê)ki žiti vьč · I u g(ospod)a e(stъ) mъ ·
498c 1 Šlhъ ubo imeni pobêdi mukъ ·
povinuče se iže različ'
nihъ strasti reda h(гъsto)ve muki slêdiš
e · i v nutrn'nimi misal' mi ne utru
5 diše se · Nêci želêzomъ ub'eni
b(ê)še · a druzi ogan'nimi plameni

iz'goriše · A druzi biči tepeni ·
 druzi ražni · a druzi strast'mi
 i meči · a druzi pučinoû pagubi
 10 potopleni · A nici živi odr'ti · a
 druzi vь uzahь položeni · a nêc
 imь êzici urêzana · a ini kameni
 emь posuti · druzi že studenoû
 15 stuženi · proči že gladomь umuč
 eni · Ini že osêčeni rukami · ili proč
 imь b'eniemь po udêhь vlačihь sra
 motoû ob'naženiê · imene radi h(rъsto)va
 trpêše · Si pobêdit(e)li i priêteli
 b(o)žii · êko osnovani b(ê)še na tvrdê
 20 kamenê · To e(stь) nь h(rst)ê · Rêš(ponь) · S(ve)ti moi i
 že v pl'ti položeni branь imêli e's
 te / mazdu usiliê azь damь v(a)mь ·
 B(e)rš(ь) :· Pridite b(la)ž(e)ni o(tь)ca moego · primit
 e c(êsa)r(ь)stvo n(e)b(e)skoe · Mazdu :· Čte(nie) ·
 25 H(rъsto)Vih' že erêi toli učit(e)lь · ili
 isp(o)v(ê)dnikь si h(rъst)ь prazd(ь)nikь da
 n(ь)sь ne neznanь sučь vêruemь ·
 êko sr'ca vêrnihь d(u)hovno lêki d
 30 aždi krot'ko kropetь · n(e)b(e)skimi d
 a s'b(o)ž(ь)no neis'(ь)tlên'nihь blagь dê
 ti vzmogli bi plodь vzdati ·
 Iže talan'ti vêrovati imut'
 se vračeni biti imь · Ne sami v
 istinu na i oče s lihvoû bes k'rho
 35 sti širocê zaslužiše · êk(o) bl(a)go
 eže sl(a)voû s(ve)ti d(u)hь razum'no nь
 498d 1 učevaše · Ne t(ь)kmo ne samêmь s(e)be
 na i druzimь povinutimь misa
 l'mi · prospêšno po ap(usto)l(ь)skihь za
 p(o)v(ê)dêhь obličeniemь poučeni za
 5 prêčeniemь · i pečalno tvorečimь
 dati usilovaše · Rêš(ponь) :· Budite
 črêsla v(a)ša prepoêšana · i s(vê)t(i)l(ь)ni
 ci v(a)še goruče · I vi podob'ni č(lovê)kom
 čaûčimь g(ospod)a svoego · kogda vzvr
 10 atit se ot braka · B(e)rš(ь) :· Bдите ubo
 êko ne vêste v kuû godinu g(ospod)ь v(a)šь pr
 idetь · Om(i)liê · V(ь O)NO VR(Ê)ME · Uzrêvь i(su)sь
 narodь · I vzide na goru ·z· (=9) to čt(e)no
 čti ot om(i)lie ot mnoz(iê)h m(u)č(e)n(i)kь · K mat(utini) i g(o)d(inamь) an(tifonь) ·
 15 Vidêhь narodь mnogь egože niktože
 is'čisti možaše ot vs(a)k(o)go êzika sto
 eča prêd' prestolomь · Ps(alьmь) · G(ospod)ь v(ьcêsa)r(i) se ·
 An(tifonь) :· I vsi an(ь)j(e)li stoêhu o(kolo)hь presto
 la · i padaûče prêd' prês(vê)tlomь na li
 20 ca svoê poklanahu se b(og)u · An(tifonь) :· Izb(a)v
 il' ni g(ospod)i kr'viû tvoeû ot vs'kago kolene
 i êzika i lûdi · i stvoril' ni esi b(og)u n(a)š(e)m
 u c(êsa)r(ь)stvo · An(tifonь) :· Bl(agoslovi)te g(ospod)a vsi izabr
 ani ego · tvorite d(ь)nь veselie i isp(o)v(ê)d
 25 aite se emu · An(tifonь) :· Pês(ь)nь vsêmь s(ve)timь
 ego · s(i)nomь i iz(drai)l(e)vomь lûdemь približaû
 im' se · sl(a)va siê e(stь) vs(ê)mь s(ve)timь b(o)žiiimь ·
 K(a)p(itulь) · Se azь iv(a)nь · Im(ь)nь :~
 I(Su)se hranit(e)lû v(ê)ka agan'če

- 30 **b(o)žii · iskupivъ ov'ce kr'v**
iû · pridi tvoê mati m(a)riê ·
bl(a)godetъ prinesi pokornim' ·
Množastvo s(ve)tiĥъ an'ĵ(e)lъ · i
silъ n(e)b(e)skihъ · b(la)ž(e)niĥъ prav(e)dnikъ
- 35 **i patriêrahъ · edin'stvo s(ve)tiĥъ**
pr(o)r(o)kъ · dostoêniê vêcnuû prinesi
- 499a 1 **te n(a)mъ pomočъ · H(rъst)it(e)la iv(a)na i vra**
tara taini tvoee · raê hranit(e)la
p(e)tra m(o)limъ sъ s(ve)timi ap(usto)li n(a)sъ rêšit
e ot uzъ grêšnihъ · Likъ s(ve)tiĥъ m(u)č(e)n(i)kъ i
- 5 **sp(o)v(ê)dn(i)kъ erêi i d(ê)v(ъ)stvo d(ê)vъ n(ъ)sъ ot b(e)z(ъ)**
k(o)niê otimiite · S(vê)tl(o)stъ mniĥъ i m(o)l(i)tvi
vsêĥъ · zborъ s(ve)tiĥъ i s(ve)ticъ · m(o)l(i)te
za n(a)sъ kъ g(ospod)u da podastъ n(a)mъ živo
ta vêč'nago mazdu · Sl(a)va čъstъ
- 10 **b(og)u o(tъ)cu sъ s(i)nomъ · i sъ s(ve)timъ d(u)homъ v**
neprestan'nie v(ê)ki · Am(e)nъ · B(e)rš(ъ) · Vzrad
uût' se s(ve)ti v sl(a)vê · I vzv se · K' B(lagoslove)nъ an(tifonъ) ·
Te presl(a)vni ap(usto)lski likъ · te pr(o)r(o)kъ hv(a)li
t(e)l'no čislo · te m(u)č(e)n(i)kъ svêt(ъ)la hv(a)letъ
- 15 **voin'stviê · te vsi s(ve)ti i izbrani g**
lasomъ is'p(o)v(ê)daûtъ · edinod(u)šno o b(la)ž(e)na
troice edini b(ož)e · K' t(e)rcê k(a)p(itulъ) Se azъ · Rêš(pon)
i iči ot mno[ziêĥъ] m(u)č(e)n(i)kъ · K š(e)kste k(a)p(itulъ) · I Po siĥъ vi
dêĥъ narodъ mnogъ · egože niktože i
- 20 **s'čisti možaše · ot vs(ъ)kogo êzika i k**
olene i lûdi i plemene stoeče prêd'
prestolomъ i prêd' agan'cemъ oblê
čeni v rizi bêli · i pal'mi v ruka
ĥъ ihъ · K n(o)nê k(a)p(itulъ) · BL(agoslovle)nie i s(vê)tl(o)s'tъ
- 25 **i premudrostъ · i hv(a)lъ dênie · i čas'**
tъ i sila i krêpostъ · b(og)u n(a)š(e)mu v v(ê)k
i v(ê)kъ Am(e)nъ · K v(ê)č(e)rn(i) an(tifonъ) · Vidêĥъ nъrodъ ·
Ps(a)l(ъ)mъ · R(e)če g(ospod)ъ s pr(o)č(imi) ot m(učenik)a · K(a)p(itulъ) · Se az' ·
Im(ъ)nъ · H(rъst)e izb(a)v(i)t(e)lû · B(e)rš(ъ) · Vzraduût'
- 30 **se s(ve)ti v sl(a)v(i) · K' V(eličitъ) an(tifonъ) · Okol' sl(a)vno e(st)**
c(êsa)r(ъ)stvo n(e)b(e)skoe · v nem'že s' h(rъsto)mъ radu
ût se v'si s(ve)ti oblečeni v rizi bêl
i · i naslêduûtъ agnaca êmuže kol
iždo idetъ · Ače d(ъ)nъ vs(ê)ĥъ s(ve)tiĥъ
- 35 **v n(e)d(ê)lû pridetъ · ničože budi ot n(e)d(ê)le**
tъda · nъ v proste d'ni gl(agole)t se or(a)ci(ê)
i činъ mise v d(ъ)nъ slêdeči · i kla
- 499b 1 **det' se ištoriê ezekiela po**
v(ê)č(e)rn(i) ot d(ъ)ne poûtъ lah'ko v(ê)č(e)
rnû za mrtvihъ i v k(o)n(ъ)съ gl(agole)t se O(tъ)če n(ašъ) ·
I ne v(ъ)v(e)di n(ъ)sъ v n[ъ]pastъ · Nъ iz(ъ)b[avi] · B(e)rš(ъ) · Ot vrat'
- 5 **pakla · Izb(a)vi g(ospod)i · B(e)rš(ъ) · Počnite v**
mirê · Am(e)nъ · Pokoi v(ê)čni · I s(vê)t(lost)ъ · B(e)rš(ъ) · G(ospod)i
usliši · mo[litvê] · Or(a)c(i)ê · Vêrniĥъ b(ož)e vs(ê)h ·
Siû or(a)c(i)û tьkmo same rekutъ · po
ûtr(ъ)ni d'nevnoi prosto počn(e)t' se bit(atotiriê) ·
- 10 **C(êsa)ru emuže vsa ž(i)vutъ · Pridite pok[lonimъ] ·**
S pr(o)č(i)mi an(tifon)i i ps(a)l(ъ)mi i č(ъ)t(e)niê i
b(e)ršъ · êk(o) tvorit se činъ ot mr'tvihъ ·
Ć Nъ s(ve)tiû m(u)č(e)n(i)ku vitaliê i agr(i)k(ola) ·
ΔM'brozii rabъ is(u)h(rъsto)vъ vъzvany
- 15 **b(i)sk(u)ръ · vzlûblenêi br(a)tii i v**

- sêť lûdemъ v h(rъst)ê vêč'no po
zdravlenie · Veseliê m(u)č(e)n(i)k
u i previšna svêdočъstviê
êže držetъ · pače neže n(a)še s(lovo)
- 20 vzvêčaetъ · Zvanъ ubo lûdi b
olonskimi · i otvrêči se nastoê
niemъ moimъ nik(a)kože ne mogъ · êk(o) vr
ime nastoêše · êk(o) da g(ospod)ъ čudesa
svoê · êže podobaše êvil' bi ·
- 25 eteru profektu pl'nu s(ve)tine i m(i)l(o)
sti sa mnoû donesoň · H(rъsto)vim' bo
knezemъ n(a)še robêdi sutъ m(u)č(e)n(i)kъ
pal'me · êk(o) že vъ mnê man'se est' ·
neže drznulo se bi v m(u)č(e)n(i)cêh' ·
- 30 veče obretaet se · Ti že · Čte(nie) ·
S(ve)Tomu m(u)č(e)n(i)ku ime e(stъ) agrikola ·
egože s(ve)ti vitali rabъ bê
drêvlê · a n(i)ne drugъ i pričestn
ikъ muki · Pride rabъ da izvêdi
- 35 l' bi mêsto · poslêdova i g(ospod)ъ s
vobod'no · êmože dana ũže rabu
- 499c 1 vêra da obrel' bi · ugotovanu ·
Ne tužde hv(a)limъ muku raba · na
učenie g(ospod)ne e(stъ) · Si naredi onъ že i
spl'ni ničtože usumni se · K(a)ko b
- 5 o oskudêti možetъ čto h(rъst)ъ d
arova čъstnomu · I onъ ubo č(lovê)kъ ra
botati nauči se k(a)ko h(rъst)u ugod
ti · si bo d(ê)voû hv(a)lu priobrete · nъ
onomъ naucê v s(e)bê mukou · Čte(nie) ·
- 10 BOrista se meû sobou bl(a)god
êť'(ni)mi · po neže vêčna bit
i utegosta · Si onogo muku prê
d' posla · i onъ ego naostri nikim' že
zapričeniemъ č(lovêčъ)skie svêsti ·
- 15 na hv(a)l' bo otnimaet' se ni dost
oêniemъ plamen'čini utežani
emъ ne otnimaetъ · Ili svobod
anъ ili rabъ vsi v h(rъst)ê edino e
s'mo · i edinъ kъždo čto stvoril'
- 20 budetъ · sie ot g(ospod)a primetъ · Čt(enie) ·
UG(ospod)a bl(a)go rabotanie i bl(a)ga
svobodъ takmenimi mêri
li mêrit se · Êk(o) ni edino vekše
dostoênie neže rabotati g(ospode)v
- 25 ê · iže n(a)sъ tolikou cênoû iscêni ·
i d(u)šu svoû za ni preda · Nъũže
vratim' se k prêe r(e)č(e)nomu · Egda že
s(ve)ti vitalii stužaše se ot pro
gonečihъ da h(rъst)a otvrgal' se bi · Tъ
- 30 gda onъ veče is(ъ)p(o)v(ê)daše g(ospod)a is(u)h(rъst)a ·
vsêhъ mukъ strasti v nemъ tvor
eče · êk(o) ne bê niedino mêsto v te
lê ego bez' êzvi · i m(o)l(i)tvu iz(ъ)liê
kъ g(ospode)vê rekuči · G(ospod)i is(u)h(rъst)e sp(a)s(i)t(e)lû m
- 35 oi i b(ož)e moi · P(o)v(e)li mi priêti d(u)hъ moi ·
Êko ũže želêû da vênacъ primu ·
- 499d 1 iže an'j(e)lъ tvoi s(ve)ti mnê ukaza · i
egda dosv'rši m(o)l(i)tvu ispusti

d(u)hь · Čte(nie) · S(ve)Ti že agrikola t
êšii bêše naravi · da ot sihь oče ne
5 **priêt(e)ь lûblaše se · i togo radi**
prod'ьžaše se muka ego · Na sie
progonit(e)lemь počtenie s(e)bê neč(ь)
st(i)vomь lûbitie eže pozavêdê
10 **dêše (!) m(u)č(e)n(i)kь · Ibo idêže ne poč**
ot progonit(e)ь s(ve)ti agrikola prope
ть bê da nedomislili se bi · one
lasti ihь · neistini suče nalaže ·
MUkami že i strast'mi eže s(ve)to
15 **mu vitaliû stvoriše g(ospod)u**
ego s(ve)t(a)go agrikolu skon'čati iz'
voliše · Na se g(ospod)ь n(a)šь is(u)h(rьst)ь obrat
i v m(i)l(o)stь da mukou g(ospod)ь raba nas
lêdoval' bi · Oboû že ime podo
20 **b'no · êk(o) mukou nъzn(a)m(e)nano · Ūže si**
û zvano e(stь) vidêlo se bi · Onь vi
talii r(e)če e(stь) lêki začelnikь ·
sego života · rêsnii onь životь
vêč'ni s(e)bê iz'obrete · Si agriko
25 **la iže dvoi plodь d(u)h(o)vnii m(i)l(o)st**
i siê · i s(ve)tie kr'vi izlitiemь u
težani svoimi · i vsêhь silь
uvlaži nasaždeniê :~ Čte(nie) :
MUčena že b(i)sta s(ve)ta m(u)č(e)n(i)ka
30 **v vr(ê)me · deokliciêna i mak's**
imiêna c(êsa)ru · i pogrebena bista
v z(e)mli meû grobi ihь · iže g(ospod)a s
voego otvr'goše se · I onožde mêš'
to g(ospod)ь is(u)h(rьst)ь otkriti izvoli · On'dê
35 **m(u)č(e)n(i)ku loža iziskahomь · lêki**
meû trniemь rože izbiraûče
500a 1 **veseli · Oh(rьst)ь izlivahomь ot iûdê**
i eg'da t(ê)l(e)sê s(ve)tê vezihota se
prilêplahu se lûdi h(rьst)ь ên'sci s'
pleskomь i s veseliemь · Čte(nie) ·
GL(agola)hu iûdêi cvêt'ci vide
5 **ni b(ê)še v z(e)mli n(a)šei · Egda**
vidêhu m(u)č(e)n(i)ku h(rьsto)voû h(rьst)êni gl(agol)
ahu · Se e(stь) vr(ê)me rêzaniê · Ūže b
o žanûčimь mazdu priêtь · Ini
10 **sêêše mi že žanemь plodi m(u)**
č(e)n(i)kь · Slišeče že iûdêi gl(a)сь ·
plečuče cr(ь)kve gl(agola)hu meû so
boû · gl(a)сь grlice slišanь e(stь) v
z(e)mli n(a)šei · Oтъnûdêže pr(o)r(o)komь do
15 **brê gl(agole)t(ь) se · d(ь)нь d'ni otrigaetь gl(agol)ь**
nočь vzvêčaetь razumь ·
D(ь)нь d'ni h(rьst)ь ênь h(rьst)ь ênu · nočь noči iûd
êi iûdêu · Čt(enie) · DOnese ubo dari
eže v nihь izabra rukami križ
20 **a premoženie · egože m(i)l(o)stь v dê**
lêhь znaete · Vist(i)nu i sami b
êsi isp(o)v(ê)дахu · i ot č(lovê)kь inegdu isho
ždahu · I mnozi iže nedu d'ьgi
različnimi stužahu se · prika
25 **saûče se kь ubruscemь ihь i mi že**
pod otiraet se s(ve)tiû iscêla

- hu se · Na proča mnoga čudesa s(ve)
 tima m(u)č(e)n(i)koma v zracê lûdi st
 vorena sutъ êže prinošahu eû ·
 Nъ s(ve)tiĥъ m(u)č(e)n(i)kъ ·g· (=4) krun'niĥъ or(a)c(iê) ·
 30 PŌdai m(o)l(imъ) te sv(e)mogi b(ož)e · da i
 že sl(a)v(ъ)nie m(u)č(e)n(i)ki · klav'diê n
 ikon'strata šim'foriêna kašt
 oriê toli sim'pliciê krêpki v
 niĥъ isp(o)v(ê)d(a)nie poznahomъ · m(i)l(o)st(i)v
 35 i u t(e)be v n(a)šemъ hodataistvi
 čuli bihomъ · G(ospode)mъ n(a)šimъ · Čte(nie) ·
 500b 1 EGda pošalъ bê dêokli
 ciêňъ avgustъ v panoniû
 k rudamъ različnimъ svo
 imъ prêd' soboû ot gorъ is'sêka
 5 ti · Bis(tъ) da vsi dêlat(e)li mit
 ala rudъ eže sьvkupi · Obrete
 meû imi meštarstva dêlu
 m(u)ži nъučeni · Klavdiê kaštora
 šim'foriêna nikon'strata div'
 10 ni v dêlê četverougl(ъ)niê · si
 taino ĥъ(rъst)êni bêhu i hraneče z
 ap(o)v(ê)di b(o)žie · I koteri lûbo dê
 lo dêlahu vъobraženo vъ i
 me g(ospod)a i(su)sa h(rst)a vъob'raže v' h(rъst)u ·
 15 ZAp(o)v(ê)dêno že bê v' eteri d(ъ)ni
 zap(o)v(ê)diû dêokliciêna a
 vgusta · da idola sl'nač'
 nago s kolesnicami · ot tvrda cê
 la kamene meš'tri sь vsakoû hi
 20 trostiû kola ikone ili v'sa otъ
 sego kamene sьdêlali bi · V tože
 vr(ê)me vsi meštri s filosofi na
 češe misliti · o meštar'stvê
 semъ prepirati se s(love)si · I egda i
 25 sьsêkoše kamenъ veli tvrđъ ot r
 ude ne s'kladaše se deli k d
 êlu po zap(o)v(ê)di dêokliciêna a
 vgusta · I mnogi d'ni · raspra me
 û meštri i filosofi · V' eteri že
 30 d(ъ)ňъ snidoše vsi vkupъ · čislom'
 ·h· (=600) i s petimi pilozopi k' est
 avstvu kamene · i načeše iska
 ti žice kamenče · I bê divna ra
 spru meû meû (!) meštri i filosof
 35 i · I têgda načeše filosopi pro
 tvu klavdiû sim'foriênu · ka
 500c 1 storiû nikon'stratu · toli sim'p
 liciû imêti ras'pru im'že rêše ·
 Počto v meštarstvê v(a)šemъ · za
 p(o)v(e)di m(i)l(o)st(i)v(a)go dêokliciêna avgu
 5 sta ne poslušaete i ne tvorite
 vole ego · Klavdi r(e)če · mi ne huli
 mъ sьzdat(e)la n(a)šego · êk(o) mi n(a)sъ sьmê
 ĥъ ne potaplaemъ lêki krivi ne obre
 čem' se v zracê ego · Čte(nie) · Filoso
 10 pi rêše skzaet' se êk(o) ĥъ(rъst)êni es
 te · Kastorъ r(e)če · Vistinu ĥъ(rъst)êni
 es(a)mъ · Tъgda filosopi izabra

- še drugie meštri · iže imêhu v'
obraževati v' četire ugli · i st
15 voriše dêlaûče obrazъ ot rude
skopanъ i zdêlanъ · i prinesoše pr
êd' filosopi po d'nêhъ · ĵ·a· (=31) Ta
gda filosopi vzvêstiše dê
okliciênu avgustu sklêpiem'
20 profektomъ · iže onъdê p(o)v(e)lê da prê
d' zrakъ ego privedut' i · I egda vi
dê istukan' nago dive se zelo
r(e)če · Se meštarstvo onêhъ raz
umomъ e(stъ) · iže n(a)mъ meštarstviemъ d
25 êlaniê ugodiše · Čte(nie) · Fillos
opi r(e)če · c(êsa)ru i vъzda avguste · s
ihъ eže vzvêcaetъ čistota v(a)š
a v' meštar'stvê dêlaniê prehi
hъ biti · To e(stъ) klavdii nikon'stra
30 tъ · sim'foriêhъ kastorъ toli si
m'plicii · êviti se krotosti v(a)
šei · Čto si h(rъst)ъêne suče · S(ve)tosk
v'rn'ni vl'sastvomъ baêniê v(ъ)sъ
rodъ č(lovêčъ)ski k s(e)bê povinuše · Dê
35 okliciêhъ r(e)če k nimъ · Ače zap(o)v(ê)d
i pr(a)v(ъ)di ne poslušaûtъ · i suetno e(stъ)
500d 1 gl(agol)anie i s(ve)ta v(a)šego ne tvoretъ · osudъ
s(ve)to sk'vr'n'ni pod' imite · Ti že · Čte(nie) ·
TAgda dêokliciêhъ meštar'
stvo ihъ ras'motrivъ zap(o)v(ê)d
5 ê lam'padiû sudiû reki · Ot n(i)ne ač
e ne požrutъ b(og)u slnač'nomu · Muk
ami i biči rasohati mi umučie · A
če li stvoretъ z(a)p(o)v(ê)dъ dovedi ni
i budi imъ krotakъ · Po d'nêh' že pet
10 ihъ opetъ sede lam'padii na to
mžde mêstê prêd' domomъ sl'nač'
nago b(og)a · i p(o)v(e)lê e pod' gl(a)somъ čevisa
v'vesti · i skaza imъ strasti i v
se strani različ'ne · Im'že veduč
15 im' se t(a)ko zaprêčaše reki · Sliši
te me i izb(a)vite se mukъ · I budet
e drazi priêt(e)li čъst'nimъ knezem' ·
i požrite b(og)u sl'načnomu · Ibo ûže
nêstъ gl(agola)ti prêd' vami s(love)si glat'k
20 imi · otvêča ubo klavdii s družii
poû svoeû · s velikimъ up(ъ)v(a)niem'
vêri reki · Ibo da uvêstъ sie de
okliciêhъ c(êsa)гъ tvoi · n(a)sъ rêsnihъ hъ(rъst)êhъ
sučihъ · i nikoli že odstupaûci otъ
25 d'dêlaniê b(og)a n(a)š(e)go · Nъ s(veta)go têodora ·
B(ož)E iže ni b(la)ž(e)n(a)go têodora m(u)č(e)n(i)ka
tvoego · sl(a)vnimъ isp(o)v(ê)daniemъ
ograždaeši i začîcaeši · podai
n(a)mъ ego nъslêdovniemъ prospêti
30 i hodataistvom radovati se ·
R(O)istvo s(ve)t(a)go têodora m(u)č(e)n'ka
v' vr(ê)me c(êsa)ru mak'simiêna · i mak'
sima · Iže egda bê vite
zъ i h(rъst)ъêninъ rês'ni · doved
35 enъ bê k' borenii prepositu leje

ona emuže priêmsu i · i kasneću da³⁰⁴

³⁰⁴ Posljednjih 10 folija brevijara otrgnuto je pa nedostaje završetak oficija sv. Teodora te oficiji svetaca do kraja studenoga, odnosno do sv. Saturnina s kojime započinje krug službi za svece kroz godinu. Nedostaju stoga redom oficiji svetih: Martina biskupa (11. studenoga), Martina pape (12. studenoga), Elizabete Ugarske (19. studenoga), Mavra Porečkog (21. studenoga), Cecilije (22. studenoga), Klementa I. (23. studenoga), Krizogona (Krševana) Akvilejskog (24. studenoga) i Katarine Aleksandrijske (25. studenoga) (Pantelić i Nazor 1977:30).

ŽIVOTOPIS I BIBLIOGRAFIJA DOKTORANDICE

Zrinka Vitković, rođena 1976. godine u Zadru, djetinjstvo je provela u rodnome Biogradu na moru. Pohađa gimnaziju Vladimira Nazora te osnovnu i srednju glazbenu školu Blagoja Berse u Zadru. Zbog ratnih zbivanja srednjoškolsko obrazovanje nastavlja u Zagrebu, gdje je 1994. godine u IV. gimnaziji maturirala te bila proglašena najboljom maturanticom generacije 1993/1994. Diplomirala je 1999. godine na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu na temu *Benediktinci na području Biograda i okolice: srednji vijek*, postavši magistrom kroatologije i magistrom edukacije sociologije. Na izvanrednom studiju bibliotekarstva, Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, diplomirala je 2007. godine na temu *Digitalizacija stare knjižnične građe* te postaje magistrom knjižničarstva.

U Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti radi od 2007. godine, najprije kao voditeljica Knjižnice Odsjeka za povijest hrvatske glazbe HAZU, a od 2008. godine kao knjižničar-katalogizator Knjižnice HAZU. Promovirana je 2014. godine u višega knjižničara. Sudjeluje na domaćim i stranim stručnim skupovima, uspješno izlaže i vodi radionice. Redovno pohađa stručne radionice u okviru programa stalnoga stručnog usavršavanja knjižničara, objavljuje znanstvene i stručne radove, stručne priloge i prikaze te bibliografije:

Izvorni znanstveni radovi

1. Polak Bobić, Kristina i Zrinka Vitković. 2012. „Iz stare i nove Knjižnice HAZU...“: analiza i komparacija dvaju korisničkih istraživanja“. U *Knjižnice: kamo i kako dalje?: pohrana i zaštita knjižnične građe: profesija "knjižničar"???: usluge i korisnici: zbornik radova*. Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić, ur. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo.

Stručni radovi

2. Vitković, Zrinka. 2012. „Digitalna zbirka Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti“. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55/2:121-136. Na: [http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1430/vbh/God.55\(2012\),br.2](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1430/vbh/God.55(2012),br.2).
3. Vitković, Zrinka. 2013. „Najveća donacija u povijesti Knjižnice Hrvatske akademije znanosti umjetnosti: Renata Gotthardi-Škiljan darovala svoju obiteljsku knjižnicu“. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 56/4:83-106. Na: <https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/141/136>.

Stručni priloz

1. Vitković, Zrinka. 2011. „Dani otvorenih vrata Hrvatske akademije u Knjižnici HAZU“. *HKD Novosti* 54. Na: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/493>.

2. Vitković, Zrinka. 2011. „Kako su Hrvati gradili renesansni Rim“. *HKD Novosti* 55. Na: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/532>.
3. Vitković, Zrinka i Kristina Polak Bobić. 2011. „Korisnici u novom informacijskom okruženju na primjeru Knjižnice HAZU: od „kataloga na ceduljama“ do digitalne zbirke“. U *14. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske strukture: zbornik radova*. Sanjica Faletar Tanacković i Damir Hasenay, ur. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 344-348.
4. Vitković, Zrinka. 2011. „Noć muzeja '11. u Knjižnici HAZU“. *HKD Novosti* 51. Na: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/390>
5. Vitković, Zrinka. 2011. „Obilježavanje Dana hrvatskih knjižnica u Knjižnici HAZU“. *HKD Novosti* 54. Na: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/493>.
6. Vitković, Zrinka. 2009. „Obiteljska biblioteka Gotthardi-Škiljan darovana Knjižnici HAZU“. *HKD Novosti* 45. Na: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/185>.
7. Vitković, Zrinka. 2010. „Portal Digitalna zbirka Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti“. *HKD Novosti* 48. Na: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/272>.

Prikazi

1. Vitković, Zrinka. 2011. „Objavljena bibliografija priloga o Strossmayerovoj galeriji starih majstora HAZU“. *HKD Novosti* 54. Na: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/493>.
2. Vitković, Zrinka. 2013. „Runjak, Tamara. Rijetkosti u Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: katalog inkunabula i knjiga 16. stoljeća = Raritates typographicae quae in bibliotheca Academiae scientiarum et artium Croaticae asservantur: catalogus incunabulorum et librorum saeculo XVI typis impressorum. Zagreb : Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2011. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 56/4, 281-284. Na: <https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/153/148>.

Bibliografije

1. Vitković, Zrinka. *Bibliografija – Bibliography 1969-2010: Arti Musices: hrvatski muzikološki zbornik*. Na: http://www.hmd-music.hr/?subhtml=arh_irasm.php.
2. Vitković, Zrinka. *Bibliography – Bibliografija 1970-2010: International Review of the Aesthetics and Sociology of Music*. Na: http://www.hmd-music.hr/?subhtml=arh_am.php.

Kao doktorandica Poslijediplomskoga doktorskog studija kroatologije na Fakultetu hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu (2012-), u okviru interdisciplinarne studije kasnosrednjovjekovnoga, glagoljicom i crkvenoslavenskim jezikom hrvatske redakcije pisanoga *Drugoga novljanskog brevijara (BrN₂)*, piše doktorsku disertaciju naslovljenu *Kulturološko-tekstne značajke Drugoga novljanskog brevijara na primjeru njegova sanktorala* (slika 97).

Članica je Hrvatskoga knjižničarskog društva te Društva prijatelja glagoljice.

Slika 98. Doktorandica u trenutku kodikološke obrade *Drugoga novljanskog brevijara* te digitalizacije njegova sanktorala i kalendara (Župni ured u Novome Vinodolskom, 2013.)